SVEA HOVRÄTT
Avdelning 08
Rotel 0801

DOM
2023-12-19
Stockholm

Mål nr
B 9704-22

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE
Stockholms tingsrätts dom den 14 juli 2022 i mål nr B 15255-19, se bilaga A

PARTER (antal tilltalade 1)

Klagande och motpart (åklagare)
Kammaråklagarna Martina Winslow och Karolina Wieslander
Åklagarmyndigheten
Riksenheten mot internationell och organiserad brottslighet

Motparter (målsägande m.m.)
Se målsägandebilaga

Klagande och motpart (tilltalad)
Hamid Noury, 610489-T251
Medborgare i Iran
Frihetsberövande: Häktad

Ulrika By <ulrika.by@dn.se>

Ombud och offentliga försvarare:
Advokaten Thomas Bodström
Advokatbyrån Bodström & Partners Stockholm AB

Advokaten Hanna Larsson Rampe
Advokatbyrån Bodström & Partners Väst AB

SAKEN
Folkrättsbrott, grovt brott, m.m.

HOVRÄTTENS DOMSLUT

1. Hovrätten ändrar tingsrättens dom endast på det sättet att hovrätten
   a) bedömer brottsligheten under åtalspunkten 2 som 24 fall av mord under perioden 1988-08-27–1988-09-06, och
   b) ogillar Hossein Seyed Ahmadis skadeståndsyrkande.

2. Det som tingsrätten har beslutat om beslag ska fortsätta att gälla.

3. Hamid Noury ska vara kvar i häkte till dess fängelsestraffet får verkställas och utvisningen får laga kraft eller dessförinnan får verkställas.

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 2290	Birger Jarls Torg 16	08-561 670 00		måndag – fredag
103 17 Stockholm		08-561 670 90		09:00–16:30
		E-post: svea.hovratt@dom.se		
		www.svea.se		

4. Thomas Bodström får ersättning av staten med 3 329 848 kr. Av beloppet avser 2 368 980 kr arbete, 103 613 kr tidsspillan, 191 285 kr utlägg och 665 970 kr mervärdesskatt.

5. Hanna Larsson Rampe får ersättning av staten med 3 425 838 kr. Av beloppet avser 2 636 236 kr arbete, 101 250 kr tidsspillan, 3 184 kr utlägg och 685 168 kr mervärdesskatt.

6. Göran Hjalmarsson får ersättning av staten med 712 258 kr. Av beloppet avser 521 028 kr arbete, 43 200 kr tidsspillan, 5 578 kr utlägg och 142 452 kr mervärdesskatt.

7. Bengt Hesselberg får ersättning av staten med 633 270 kr. Av beloppet avser 463 095 kr arbete, 39 150 kr tidsspillan, 4 371 kr utlägg och 126 654 kr mervärdesskatt.

8. Ghita Hadding Wiberg får ersättning av staten med 495 965 kr. Av beloppet avser 362 358 kr arbete, 31 050 kr tidsspillan, 3 364 kr utlägg och 99 193 kr mervärdesskatt.

9. Kostnaderna enligt punkterna 4–8 ska stanna på staten.

INNEHÅLL

YRKANDEN I HOVRÄTTEN 4
SAMMANFATTNING AV HOVRÄTTENS DOM 5
HOVRÄTTENS DOMSKÄL 5
Utredningen i hovrätten 5
Inledning och bakgrund 6
Svensk jurisdiktion m.m. 6
Hamid Nourys yrkande om att åtalet ska ogillas utan prövning i sak 10
Skuld m.m. 15
Frågan om fångar har avrättats i enlighet med åtalet 19
Särskilt om gärningsmomentet ”svårt lidande” 23
Hamid Nourys delaktighet i gärningarna 24
Särskilt om kommittén på Gohardasht 28
Sammanfattande bedömning avseende händelserna på Gohardasht 29
Rubricering av gärningen under åtalspunkten 1 30
Den väpnade konflikten mellan Iran och Irak 30
Konflikten mellan Iran och Mujahedin 31
Frågan om samband mellan den väpnade konflikten och avrättningarna m.m. 35
Särskilt om åtalspunkten 2 38
Medgärningsmannaskap eller medhjälp 38
Frågan om det föreligger någon ansvarsfrihetsgrund 43
Påföljd 43
Skadestånd 44
Utvisning 46
Häktning m.m. 46
Rättegångskostnader 46
Skiljaktig mening 55

YRKANDEN I HOVRÄTTEN

Åklagaren har yrkat att hovrätten ska döma Hamid Noury även för följande gärningsmoment:

a) att ha varit delaktig i avrättningarna genom att tillsammans och i samförstånd/samråd med andra gärningsmän vaktat fångarna som förts till den så kallade dödskorridoren samt att han lämnat över muntlig eller skriftlig information om fångarna till den kommitté som hade mandat enligt fatwan/ordern att besluta vilka fångar som skulle avrättas (åtalspunkten 1),
b) att ha varit delaktig i avrättningen av Zafar Jafari Afshar (åtalspunkten 1),
c) att ha varit delaktig i avrättningarna genom att tillsammans och i samförstånd/samråd med andra gärningsmän vaktat fångarna som förts till den så kallade dödskorridoren (åtalspunkten 2).

Åklagaren har i övrigt godtagit tingsrättens bedömningar i fråga om vad som är visat i målet.

Målsägandena har biträtt åtalet även i hovrätten. Samtliga målsägande har också uppgett att de accepterar tingsrättens bedömning i fråga om skadestånd.

Hamid Noury har yrkat att hovrätten ska frikänna honom från brott eller i vart fall lindra påföljden. Han har vidare yrkat att hovrätten ska ogilla målsägandenas skadeståndsyrkanden eller i vart fall sätta ned skadeståndena. Han har slutligen yrkat att åklagarens utvisningsyrkande ska ogillas.

Parterna har motsatt sig varandras ändringsyrkanden.

SAMMANFATTNING AV HOVRÄTTENS DOM

Hovrätten instämmer i tingsrättens bedömning att ett stort antal personer har avrättats i enlighet med åtalet. Detta gäller flertalet av de personer med koppling till organisationen Iranska Folkets Mujahedin (Mujahedin) som åklagaren under åtalspunkten 1 har påstått avrättades på fängelset Gohardasht. I några fall har hovrätten, till skillnad från tingsrätten, funnit att bevisningen i målet inte ger tillräckligt stöd för att personer som omfattas av åtalspunkten 1 har avrättats på Gohardasht under brottsperioden. Hovrätten delar tingsrättens bedömning att ett stort antal personer har utsatts för ett svårt lidande på det sätt som åklagaren har påstått. När det gäller frågan om rubricering anser hovrätten att avrättningarna har ett sådant samband (nexus) med konflikten mellan Iran och Irak att brottet under åtalspunkten 1 ska rubriceras som ett folkrättsbrott.

Såvitt avser åtalspunkten 2 har hovrätten inte funnit anledning att göra någon annan bedömning än tingsrätten i fråga om vilka personer som har berövats livet. Däremot anser hovrätten att varje berövande av en persons liv är att betrakta som en brottsenhet, varför hovrätten dömer Hamid Noury för 24 fall av mord.

Hovrätten har vidare, i likhet med tingsrätten, bedömt att Hamid Noury ska dömas som medgärningsman och inte som medhjälpare. I fråga om straffmätning, val av påföljd, utvisning, häktning och skadestånd gör hovrätten i huvudsak inte några andra bedömningar än tingsrätten.

HOVRÄTTENS DOMSKÄL

Utredningen i hovrätten

Hovrätten har huvudsakligen tagit del av samma bevisning som tingsrätten. Dessutom har ytterligare skriftlig bevisning åberopats i hovrätten. Hovrätten har även hållit förhör med polismannen Omid Farhand och partssakkunnige Eduardo Bernabé Toledo. Förhören i tingsrätten har tagits upp genom hänvisning till tingsrättens ljud- och bildupptagningar. Hovrätten kommer att redogöra för ny bevisning nedan, i den mån den varit relevant för hovrättens prövning.

Inledning och bakgrund

För en allmän bakgrund till åtalet mot Hamid Noury kan hänvisas till tingsrättens bakgrundsbeskrivning på s. 10–19 i tingsrättens dom. Åklagarens gärningsbeskrivning återfinns på s. 21–24 i tingsrättens dom. På s. 6–9 i domen har tingsrätten vidare sammanfattat sina ställningstaganden i målet.

Hovrätten kommer först att redovisa sin bedömning i fråga om huruvida svensk jurisdiktion föreligger beträffande åtalet. Hovrätten kommer även att ta ställning till Hamid Nourys yrkande om att åtalet ska ogillas utan prövning i sak. Hovrätten kommer därefter att pröva åklagarens gärningspåståenden. Vid prövningen av åtalet kommer hovrätten att förhålla sig till tingsrättens processlägesanalys, som på ett övergripande plan har godtagits av parterna (se s. 46–48 i tingsrättens dom). I de fall där hovrätten har gjort en annan bedömning än tingsrätten i fråga om vad som ska prövas i målet kommer det att särskilt anges nedan i anslutning till respektive frågeställning. Därefter kommer hovrätten även att pröva frågorna om gärningarnas straffvärde, val av påföljd och utvisning samt skadeståndsyrkandena i målet.

Hovrätten kommer genomgående att använda den tilltalades namn, Hamid Noury.
I samband med att hovrätten redogör för uppgifter som lämnats av förhörspersoner kan namnet Hamid Abbasi förekomma. Hovrätten kommer att använda benämningen Gohardasht på fängelset i åtalet. I utredningen förekommer även namnet Rajaei Shahr. När hovrätten i det följande använder uttrycket huvudkorridoren avses den korridor som beskrivits av förhörspersonerna som den dit fångar togs för att ställas inför kommittén, ställas på led och föras mot avrättning.

Svensk jurisdiktion

Hamid Noury har under målets handläggning yrkat att hovrätten ska avvisa åtalet på grund av bristande behörighet. Han har i huvudsak gjort gällande att svensk domstol inte är behörig att döma honom för de brott som åklagaren har gjort gällande under åtalspunkterna 1 och 2 eftersom det saknas behövlig anknytning till Sverige.

Hovrätten beslutade den 13 december 2022 att avslå Hamid Nourys yrkande om att åtalet skulle avvisas då hovrätten inte, vid tidpunkten för prövningen, ansåg att det fanns skäl för avvisning. Hovrätten gör inte någon annan bedömning nu när målet prövas slutligt. Skälen för detta är i huvudsak följande.

Utgångspunkter för prövningen

Bestämmelser om svensk domstols behörighet att döma över ett brott som har begåtts utanför Sverige finns i 2 kap. 3 § brottsbalken. Enligt 2 kap. 12 § samma balk måste domstolen vid behörighetsprövningen kontrollera att det inte finns en inom folkrätten etablerad norm som begränsar domstolens behörighet. Det krävs således inte något positivt stöd i folkrätten för utövande av jurisdiktion i enlighet med de svenska reglerna. Det är åklagarens påstående i stämningsansökan som utgör utgångspunkten för domstolens prövning av behörighetsfrågan. (Se Högsta domstolens beslut den 10 november 2022 i mål nr Ö 1314-22 och SOU 2002:98 s. 409.)

Åtal för brott som avses i 2 kap. 3 § brottsbalken får som huvudregel endast väckas om åtalsförordnande har meddelats av regeringen eller riksåklagaren (2 kap. 7 och 8 §§ brottsbalken). Regeringen har genom beslut den 22 december 2020 förordnat att åtal får väckas mot Hamid Noury för folkrättsbrott, grovt brott, och mord.

Domsrätt beträffande folkrättsbrott, grovt brott (åtalspunkt 1)

Åklagaren har i första hand gjort gällande att gärningarna under åtalspunkten 1 har begåtts som ett led i eller annars haft samband med en internationell väpnad konflikt mellan Iran och Irak. Enligt åklagaren har Hamid Noury genom de gärningar som anges i åtalet gjort sig skyldig till en svår överträdelse av artikel 147 i 1949 års Genèvekonvention angående skydd för civilpersoner under krigstid (Genèvekonvention IV) jämfört med artikel 75 och artikel 85 i tilläggsprotokoll I till Genèvekonventionerna (TP I) samt av allmänt erkända grundsatser som rör den internationella humanitära rätten. I andra hand har åklagaren gjort gällande att gärningarna begåtts som ett led i eller annars har haft samband med en icke-internationell väpnad konflikt mellan Iran och Mujahedin. Åklagaren har påstått att Hamid Noury därmed i vart fall

gjort har sig skyldig till en svår överträdelse av artikel 3 i Genèvekonvention IV samt av allmänt erkända grundsatser som rör den internationella humanitära rätten.

I 2 kap. 3 § 6 brottsbalken räknas vissa internationella brott upp som svensk domstol är behörig att döma över oberoende av var, av vem och mot vem som brottet har begåtts (universell jurisdiktion). Bestämmelsen omfattar flertalet brott enligt lagen (2014:406) om straff för vissa internationella brott. Denna lag ersatte bl.a. den bestämmelse om folkrättsbrott i 22 kap. 6 § brottsbalken som gällde vid tidpunkten för de gärningar som omfattas av åtalspunkten 1. Enligt den tidigare lydelsen av 2 kap. 3 § brottsbalken omfattades även det brottet av universell jurisdiktion.

Bestämmelsen i 2 kap. 3 § brottsbalken medger enligt ordalydelsen obegränsad universell jurisdiktion för internationella brott. Extraterritoriell domsrätt ska dock utövas endast då det finns ett påtagligt och berättigat intresse av att lagföring sker i Sverige. Denna prövning görs primärt av riksåklagaren eller regeringen inom ramen för ställningstagande till om åtalsförordnande enligt 2 kap. 7 § brottsbalken ska meddelas. Vid prövningen ska särskilt beaktas bl.a. om ett åtal är förenligt med Sveriges folkrättsliga förpliktelser (se 2 kap. 8 § andra stycket 1 brottsbalken). Även domstolen måste dock inom ramen för sin behörighetsprövning bedöma om anknytningen till Sverige är tillräcklig. Vid denna bedömning kan det ha betydelse om den misstänkte befinner sig i Sverige, men varken svensk rätt eller folkrätten uppställer ett krav om närvaro i landet. (Se Högsta domstolens ovan angivna beslut.)

Enligt Genèvekonvention IV finns en skyldighet att utöva universell jurisdiktion för krigsförbrytelser som har begåtts inom ramen för en internationell väpnad konflikt (se artikel 146 och 147). Det finns vidare ingen begränsning i folkrätten för svensk domstol att utöva universell jurisdiktion för krigsförbrytelser som har begåtts inom ramen för en icke-internationell väpnad konflikt (se Högsta domstolens ovan angivna beslut p. 33). Hamid Nourys anknytning till Sverige har beaktats vid den åtalsprövning som har gjorts av regeringen innan åtal väcktes. Hovrätten kan konstatera att Hamid Noury befann sig i Sverige när han greps. Även med beaktande av de omständigheter

som Hamid Noury har fört fram står det klart att han inte har förts hit mot sin vilja. Han måste därför anses ha befunnit sig i Sverige frivilligt (jfr t.ex. NJA 1987 s. 771 samt prop. 2020/21:204 s. 147). Anknytningen till Sverige är därigenom tillräcklig för att det ska föreligga ett berättigat svenskt rättsskipningsintresse. Svensk domstol är alltså behörig att pröva åtalspunkten 1.

Domsrätt beträffande mord (åtalspunkt 2)

Det kan inledningsvis konstateras att regeringens åtalsförordnande omfattar även gärningen i åtalspunkten 2. Enligt 2 kap. 3 § 2 c brottsbalken har svensk domstol behörighet att döma över brott som har begåtts utanför Sverige av någon som finns i Sverige och det på brottet enligt svensk rätt kan följa fängelse i mer än sex månader. Om det lindrigaste straffet är fängelse fyra år eller mer föreligger inget krav på dubbel straffbarhet (2 kap. 5 § andra stycket 3 brottsbalken). Det lindrigaste straffet för mord är fängelse i tio år. Det krävs inte att personen finns här i landet varaktigt utan det är tillräckligt att han eller hon befinner sig här tillfälligt (se prop. 2020/21:204 s. 147 och Bäcklund m.fl., Brottsbalken, Kommentaren till 2 kap. 3 §, JUNO version 23, 2023-11-24). Som hovrätten ovan har konstaterat befann sig Hamid Noury i Sverige när han greps.

Vidare är svensk domstol enligt 2 kap. 3 § 3 a brottsbalken behörig att döma över brott som har begåtts utanför Sverige och som har riktat sig mot en svensk medborgare eller någon som har hemvist i Sverige. Den avgörande tidpunkten för när svenskt medborgarskap eller hemvist i landet ska ha förelegat är tiden för när brottet begicks. Att målsäganden i ett senare skede blir svensk medborgare eller tar hemvist i landet, kan således inte grunda domsrätt med stöd av bestämmelsen (se Bäcklund m.fl., Brottsbalken, Kommentaren till 2 kap. 3 §, JUNO version 23, 2023-11-24). I förevarande fall hade två av målsägandena hemvist i Sverige vid tidpunkten för de åtalade gärningarna. Detta talar enligt hovrätten för att hela brottspåståendet under åtalspunkten 2 ska kunna prövas i svensk domstol med hänsyn till det samband som finns mellan gärningarna.

Svensk domstols behörighet kan således härledas från såväl 2 kap. 3 § 2 c som 3 a brottsbalken. Det saknas därmed skäl att pröva om domsrätt föreligger enligt äldre bestämmelser. Det finns inte heller någon inom folkrätten etablerad norm som begränsar domstolens behörighet. Svensk domstol är alltså behörig att pröva även åtalet under åtalspunkten 2.

Hamid Nourys yrkande om att åtalet ska ogillas utan prövning i sak

Hamid Noury har i hovrätten gjort gällande att hans rätt till en rättvis rättegång har kränkts i sådan mån att åtalet ska ogillas utan prövning i sak eftersom det föreligger en bristande materiell straffbarhetsbetingelse för målets prövning. Han har i huvudsak anfört följande till stöd för yrkandet.

Det har förekommit en otillbörlig påverkan på förundersökningsmaterialet som utgör ett rättegångsfel. Påverkan har företrädesvis bestått av följande omständigheter.

- En av polismännen som deltagit i förundersökningen, Omid Farhand, har varit jävig. Jävet har bestått i att Omid Farhand har en nära släkting som avrättats på Evin-fängelset, där Hamid Noury verkat i tiden nära släktningens död. Omid Farhand har också utsatts för vad han tolkat som ett värvningsförsök av företrädare för iranska ambassaden i Sverige. Omid Farhand har vidtagit en stor mängd åtgärder inom ramen för förundersökningen. Han har bl.a. deltagit vid samt genomfört förhör på farsi, upprättat tjänsteanteckningar och PM om utrednings-åtgärder som vidtagits av honom, t.ex. telefontömningar, samt valt ut delar av utredningsmaterialet för översättning.
- Omid Farhand har också deltagit vid möten av olika slag med Hamid Noury som är att jämställa med förhör. Förhören har genomförts utan att Omid Farhand har dokumenterat dessa eller underrättat Hamid Noury om sin rätt att vara tyst eller ha sin försvarare närvarande.
- Hamid Noury har lurats till Sverige på ett sätt som strider mot den europeiska konventionen den 4 november 1950 om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (Europakonventionen).

- Hamid Nourys möjligheter att ta fram bevisning har varit kraftigt beskurna. Åklagarmyndighetens försök att inhämta information från Iran har varit knappa och Hamid Nourys egna försök har inte genererat något resultat. Det har inte heller utförts någon syn på plats i Iran. Allt detta har lett till att han inte har kunnat förbereda sitt försvar på ett effektivt sätt.
- Åklagaren har tidigare motsatt sig Hamid Nourys begäran om kompletteringar av förundersökningen, vilket visar att det funnits ett motstånd från åklagaren att efterkomma önskemål om kompletteringar.
- Kriminalvården har brustit i omhändertagandet av Hamid Noury. Bl.a. har Hamid Nourys arbetsmaterial raderats av Kriminalvården och hans tillgång till arbetsmaterial har begränsats. Hans möjligheter att kommunicera med omvärlden, inklusive hans rättsliga rådgivare, har beskurits.
- Det har förekommit omfattande publicitet kring Hamid Nourys skuld. Målsägande i målet har vid upprepade tillfällen gjort uttalanden i media avseende Hamid Nourys skuld.

Åklagaren och målsägandena har motsatt sig yrkandet.

Hovrätten kan inledningsvis konstatera att situationen i målet skiljer sig från den som var aktuell i rättsfallet NJA 2007 s. 1037, som Hamid Noury har hänvisat till i vissa delar till stöd för yrkandet om att åtalet ska ogillas utan prövning i sak. De åtgärder som medförde att åtalet i rättsfallet lämnades utan bifall hade vidtagits i tiden före de brottsliga gärningarna och bedömdes ha inverkat på gärningsmännens handlande på ett avgörande vis. Omständigheterna betraktades därför som en bristande materiell straffbarhetsbetingelse. Högsta domstolen betonade i rättsfallet att en sådan brist endast uppstår då rättvisan i en rättegång anses ha blivit oåterkalleligen undergrävd. I fall där förutsättningarna i och för sig inte utesluter straffbarhet kan det enligt Högsta domstolen finnas anledning att beakta omständigheter av detta slag genom lindring av påföljden eller påföljdseftergift. Det kan tilläggas att Högsta domstolen i andra sammanhang har uttalat att bedömningen av om en rättegång har varit rättvis i den

mening som avses t.ex. i artikel 6 i Europakonventionen normalt ska göras efter en helhetsbedömning av bevisningen i målet (jfr t.ex. NJA 2021 s. 286).

De omständigheter som åberopats av försvaret har inträffat mer än trettio år efter de åtalade gärningarna och kan därför inte ha haft någon betydelse för gärningarnas tillkomst. Som försvaret har påpekat förekommer det i utländsk praxis att rättighetskränkningar betraktas som rättegångsfel, vilket i sin tur kan resultera i att lagföring inte kan ske. Det kan konstateras att någon tydlig motsvarande möjlighet inte föreligger enligt svensk lagstiftning och att det inte heller finns något påtagligt stöd för en sådan tillämpning i rättspraxis, annat än i undantagsfall av det slag som var fallet i NJA 2007 s. 1037. Artikel 6 i Europakonventionen kan i och för sig fordra någon form av effektivt rättsmedel för att ingripa mot en kränkning av rättigheterna i artikeln. Det ligger enligt hovrätten emellertid närmare till hands att låta omständigheter av det slaget inverka på påföljdsbestämningen antingen genom strafflindring eller påföljdseftergift (jfr ovan angivet rättsfall från Högsta domstolen).

Därutöver kan konstateras följande vad gäller Hamid Nourys invändningar i denna del. När det först gäller frågan om jäv kan konstateras att Omid Farhand har en personlig koppling till händelser i Iran som är både tidsmässigt närliggande och i övrigt likartade de som avhandlas i det nu aktuella målet. Detta utgör i och för sig en grund för jäv (se 7 § polislagen (1984:387) jämfört med 4 kap. 13 § tionde punkten rättegångsbalken). Det har dock inte framkommit att Omid Farhands jäv har påverkat Hamid Nourys förutsättningar att bedriva sitt försvar i någon praktisk mening. Det förhållandet att Omid Farhand har vidtagit en mängd utredningsåtgärder inom ramen för förundersökningen får beaktas vid värderingen av bevisningen.

Det kan i sammanhanget anmärkas att åklagaren vidtagit åtgärder för att kontrollera de utredningsåtgärder som företagits av Omid Farhand och att det därvid inte framkommit några felaktigheter såvitt avser den centrala bevisningen i målet. Den anmärkning som kan göras är att det under handläggningen av målet i hovrätten har visat sig att delar av utdragen ur Ayatollah Montazeris memoarer initialt inte översatts av åklagaren och att

Omid Farhand varit inblandad i urvalsprocessen. Samtidigt kan det noteras att memo-arerna enligt vad som framkommit funnits tillgängliga för båda parter i oöversatt skick. Några andra brister med anknytning till Omid Farhands agerande har inte kommit fram. Det kan vidare påtalas att en betydande del av bevisningen utgörs av muntlig bevisning som tagits upp av tingsrätten och som inte omedelbart berörs av den aktuella jävsinvändningen.

När det härefter gäller frågan om de möten som Omid Farhand har haft med Hamid Noury kan följande noteras. Det finns inte någon lagstadgad rättslig definition av vad som utgör ett polisförhör. Det kan som utgångspunkt ifrågasättas om det över huvud taget finns utrymme för att bedöma ett samtal som på något vis berör det misstänkta brottet mellan en skäligen misstänkt samt frihetsberövad person och en polis som något annat än ett förhör. I vart fall torde utrymmet för detta vara synnerligen begränsat (jfr t.ex. JO 2007/08 s. 149 och SOU 2017:98 s. 39). Det kan mot bakgrund därav i och för sig ses som en brist i förundersökningen att samtalen mellan Hamid Noury och Omid Farhand inte har dokumenterats och behandlats som förhör. Det har dock inte framkommit att någon information som härrör från Omid Farhands samtal med Hamid Noury har lagts till grund för åtalet eller använts inom ramen för förundersökningen. Vad som anförts om Omid Farhands personliga koppling till målet och de åtgärder som har vidtagits av honom medför därför inte att åtalet ska ogillas utan prövning i sak.

Hamid Noury har varit frihetsberövad under mycket lång tid. Det saknas skäl att ifrågasätta vad han själv återkommande uppgett om att han under vistelsen på häkte varit kraftigt avskuren från kontakt med andra personer och social samvaro. Det ankommer inte på hovrätten att bedöma de överväganden som gjorts av Kriminal-vården. Hovrätten ifrågasätter inte att den långa häktesplaceringen har inverkat negativt på Hamid Nourys mående. Det har emellertid inte framkommit att hans mående har påverkats i sådan mån att det beskurit hans möjligheter att bedriva sitt försvar effektivt. Dessa förhållanden kan därför inte motivera att åtalet ogillas utan

prövning i sak. En annan sak är att omständigheterna bör betraktas vid straffmätningen.

Det som framstår som mer anmärkningsvärt är dock vad som framkommit om att Kriminalvården har raderat material på elektronisk utrustning som har tillhandahållits Hamid Noury under häktestiden. Detta är naturligtvis allvarligt och har äventyrat Hamid Nourys möjligheter att försvara sig effektivt. Samtidigt kan hovrätten konstatera att materialet raderats i ett relativt sent skede av handläggningen av målet, under överprövningen i hovrätten, och att Hamid Noury inte preciserat annat än i allmänna ordalag vad för material som förkommit. Han har inte heller, i den mån det rört sig om ny bevisning, förklarat varför bevisningen inte presenterats i målet tidigare. Detta förhållande kan därför inte anses ha inverkat på Hamid Nourys möjligheter till ett effektivt försvar i avgörande mån och utgör därför inte skäl att ogilla åtalet.

Som framgått ovan anser hovrätten inte heller att Hamid Noury har lurats till Sverige på ett sätt som kan anses utgöra en kränkning av hans rättigheter. Inte heller kan det förhållandet att åklagaren inte självmant vidtagit vissa åtgärder som påkallats av försvaret under förundersökningen i sig anses utgöra en brist eller en kränkning av Hamid Nourys rättigheter. Detta i synnerhet då åtgärderna sedermera enligt vad som framkommit har utförts efter beslut av tingsrätten.

Hamid Noury har i hovrätten också argumenterat för att hans möjligheter att inhämta bevisning från t.ex. Iran har varit beskuren. Det ska i detta sammanhang noteras att åklagaren under förundersökningen kontaktat iranska myndigheter i syfte att inhämta kompletterande information. Enligt åklagaren har iranska myndigheter inte besvarat denna begäran. Det har under handläggningen i hovrätten i och för sig framkommit att Riksåklagaren har kontaktats av iranska myndigheter, som framfört synpunkter på handläggningen av målet mot Hamid Noury, men skrivelsen – som förundersökningsledaren enligt uppgift inte fick del av vid tidpunkten då den mottogs – kan inte anses utgöra ett svar på åklagarens begäran om rättslig hjälp.

Hamid Noury har vidare i hovrätten, i ett sent skede av rättegången, åberopat förhör med ett flertal personer som befinner sig i Iran. Hovrätten har på grund därav begärt rättslig hjälp av Iran för att kunna genomföra dessa förhör, varefter begäran återkallats av Hamid Noury. Sammantaget finns det inte något som talar för att åklagaren eller svenska myndigheter på något sätt har motverkat att upplysningar och bevisning inhämtas från Iran. Däremot kan det ur ett mer allmänt perspektiv konstateras att det självfallet innebär svårigheter att utreda brott som inträffat på utländsk mark och för lång tid sedan. Detta kan dock i sig inte anses utgöra ett skäl för att ogilla åtalet utan prövning i sak, utan får beaktas inom ramen för en bedömning av åtalets robusthet i dess helhet. Det kan i sammanhanget också noteras att det framkommit att Hamid Noury har biträtts av iransk juridisk expertis som haft fortlöpande kontakt med de två offentliga försvararna i målet.

Det har inte heller framkommit att publiciteten kring Hamid Nourys rättegång har inverkat menligt på hans försvar eller prövningen av hans sak på ett sätt som bör medföra att åtalet ogillas utan prövning i sak. Eventuell risk för påverkan på förhörspersoner eller bevisning i övrigt får beaktas inom ramen för bevisvärderingen i målet, i likhet med vad tingsrätten också angivit vid sin prövning.

Sammanfattningsvis anser hovrätten inte att de omständigheter som försvaret har lagt till grund för påståendet att det förekommit en otillbörlig påverkan på förundersökningsmaterialet, vare sig sett för sig eller vid en sammantagen bedömning, kan anses ha medfört att Hamid Nourys rättigheter eller möjlighet till ett effektivt försvar har kränkts på ett sätt som motiverar att åtalet ogillas utan prövning i sak.

Skuld

Allmänt om hovrättens prövning av Hamid Nourys skuld
Åklagaren har under åtalspunkten 1 i första hand gjort gällande att Hamid Noury har gjort sig skyldig till folkrättsbrott, grovt brott, enligt 22 kap. 6 § brottsbalken, i dess lydelse före den 1 juli 1995. Som tingsrätten har funnit ska denna bestämmelse

tillämpas eftersom den nya lagen (2014:406) om straff för vissa internationella brott inte äger retroaktiv tillämplighet.

Enligt 22 kap. 6 § brottsbalken, i dess lydelse 1988, ska den som gör sig skyldig till en svår överträdelse av något sådant avtal med främmande makt eller någon sådan allmänt erkänd grundsats, som rör den internationella humanitära rätten i väpnade konflikter, dömas för folkrättsbrott. Enligt bestämmelsens första stycke är det bl.a. en sådan svår överträdelse att tillfoga av folkrätten särskilt skyddade personer allvarligt lidande.

Enligt artikel 75 i TP I råder ett förbud mot våld mot en persons liv eller hälsa eller mot hans fysiska eller psykiska välbefinnande, särskilt mord och tortyr av alla slag – antingen den är fysisk eller psykisk. De aktuella bestämmelserna i tilläggsprotokollet är till följd av blankettstraffbudet i 22 kap. 6 § brottsbalken bindande och direkt tillämpliga för svensk domstol. Såväl mord som tortyr är också att bedöma som svåra överträdelser av bestämmelserna i tilläggsprotokollet, i den mening som avses i 22 kap. 6 § brottsbalken.

Åklagaren har påstått att folkrättsbrottet har bestått i att Hamid Noury tillsammans och i samråd eller samförstånd med andra gärningsmän har berövat ett mycket stort antal fångar med koppling till organisationen Mujahedin livet. Enligt åklagaren har han även tillsammans med andra gärningsmän utsatt ett stort antal fångar för ett svårt lidande. Åklagaren har vidare angett att Hamid Nourys delaktighet i de brottsliga gärningarna har bestått i att han organiserat och deltagit i avrättningarna genom att genomföra vissa åtgärder i anslutning till avrättningsförfarandet, som närmare framgår av gärningsbeskrivningen.

För att den påstådda gärningen ska rubriceras som folkrättsbrott krävs, som tingsrätten har konstaterat, att gärningarna har samband med en väpnad konflikt och riktar sig mot en enligt folkrätten skyddad grupp. Åklagaren har i första hand gjort gällande att gärningarna har haft ett samband med den internationella väpnade konflikten mellan

Irak och Iran, eftersom Mujahedin kommit att bli en del av den väpnade konflikten mellan länderna.

Under åtalspunkten 2 har åklagaren påstått att Hamid Noury genom att vidta i huvudsak likartade åtgärder som under åtalspunkten 1 riktade mot personer tillhöriga andra grupper än Mujahedin har gjort sig skyldig till mord.

Hovrätten kommer först att pröva om åklagaren har styrkt att ett stort antal personer berövats livet i enlighet med vad som framgår av åtalet. Sedan kommer hovrätten att ta ställning till om det är visat att Hamid Noury har medverkat till avrättningarna på det sätt åklagaren gjort gällande. Därefter ska hovrätten pröva hur Hamid Nourys gärningar ska rubriceras och bedömas i övrigt samt om gärningen under åtalspunkten 1 uppfyller rekvisiten för att bedömas som folkrättsbrott (frågorna om nexus och om gärningarna riktat sig mot av folkrätten skyddade personer). Hovrätten kommer i samband därmed även ta ställning till om Hamid Noury ska betraktas som medgärningsman eller medhjälpare.

Något om bevisvärdering

I brottmål är det i regel åklagaren som har bevisbördan för att påstådda rättsfakta föreligger och att det har gått till på det sätt som anges i gärningsbeskrivningen. För att åklagaren ska ha uppfyllt sin bevisbörda måste han eller hon presentera utredning som gör att åtalet är styrkt. Högsta domstolen har i flera rättsfall förklarat att detta innebär att det krävs att domstolen finner att det är ställt utom rimligt tvivel att den tilltalade har begått den gärning som åklagaren påstår. I det kravet ligger att utredningen ska vara sådan att det inte finns anledning att anta att ytterligare undersökning skulle ändra bedömningen. Domstolen ska alltså kunna dra slutsatsen att det inte finns andra möjliga förklaringar till händelseförloppet. Om det i något avseende kvarstår osäkerhet sedan utredningen har lagts fram, t.ex. när det gäller andra tänkbara gärningsmän, kan detta leda till att beviskravet inte är uppfyllt. (Jfr ”Balkongmålet”, NJA 2015 s. 702, p. 28 och 29 samt ”Målsägandens ålder”, NJA 2019 s. 347 p. 15 och 16).

När det gäller frågan om det kan finnas alternativa förklaringar bör domstolen överväga sådana inom ramen för vad utredningen ger anledning till och vad som annars framstår som värt att beakta. Utgångspunkten är att alla någorlunda rimliga alternativa förklaringar måste uteslutas för att domen ska bli fällande. En alternativ förklaring till det som åklagaren påstår måste dock framstå som praktiskt möjlig och det ska finnas anledning att räkna med den just i det fall som bevisprövningen avser. Den samlade styrkan i bevisningen är beroende av styrkan i varje enskilt bevis, hur många bevis det finns och hur bevisen förhåller sig till varandra, t.ex. om de är fristående och samverkande eller om de utgör olika delar av en kedja med flera olika led. Det sammanvägda bevisvärdet av två fristående och samverkande bevis är i princip högre än värdet av varje enskilt bevis. När det gäller kedjebevisning är förhållandet ofta det motsatta; ju fler led som ingår desto svagare är bevisningen för slutledet i kedjan.

Det är först vid sammanvägningen av all den bevisning som parterna har åberopat som domstolen kan uttala sig om huruvida åklagaren har presenterat så stark bevisning att det är ställt utom rimligt tvivel att den tilltalade har begått den åtalade gärningen. Domstolen måste då också pröva betydelsen av alternativa förklaringar.

När det påstås att en gärning har utförts av flera personer tillsammans och i samförstånd krävs sådan bevisning på individnivå att man beträffande var och en av de inblandade – med det beviskrav som gäller i brottmål – kan konstatera att de har medverkat i brottets utförande på ett sådant sätt att de är att betrakta som medgärnings-män (se t.ex. ”Akallaråret”, NJA 2006 s. 535).

Bevisningen i målet består till stor del av omfattande muntlig bevisning i form av förhör med målsäganden och vittnen som gjort iakttagelser av dramatiska händelser som inträffat för mer än trettio år sedan. Tingsrätten har på s. 44 och 45 i sin dom redogjort för vissa allmänna principer om bevisvärdering och även tagit upp en del frågor med bäring på bevisvärderingen i det aktuella målet. Hovrätten delar i allt väsentligt tingsrättens slutsatser i dessa delar.

Hovrätten ansluter sig också till tingsrättens bedömning av bevisvärdet av de listor med namn på avrättade fångar som förekommer i den skriftliga utredningen (jfr tingsrättens dom s. 85–87, p. 163–167).

Frågan om fångar har avrättats i enlighet med åtalet

I likhet med tingsrätten anser hovrätten att det är utrett att ett stort antal fångar har avrättats på Gohardasht under den aktuella perioden (se s. 68–79 och 140–147 i tingsrättens dom). När det närmare gäller vilka personer som avrättats gör hovrätten inte någon annan bedömning än tingsrätten förutom i fråga om följande personer.

Mehrdad Ashtari (A1)

De enda förhörspersonerna som har berättat om Mehrdad Ashtari är Hossein Farsy och Iraj Mesdaghi. Hossein Farsy har bekräftat att Mehrdad Ashtari befann sig på Gohardasht, men har inte berättat något om under vilken tidsperiod eller gett några ytterligare detaljer. Han har inte heller fått några närmare frågor om detta från någon av parterna. Iraj Mesdaghi har bekräftat att Mehrdad Ashtari avrättades under brottsperioden utan att förklara hur han känner till detta. Såväl Iraj Mesdaghi som Mahmoud Royaie har i sina böcker, som åberopats i målet, beskrivit att Mehrdad Ashtari avrättades på Gohardasht men det framstår enligt hovrätten som osäkert varifrån uppgifterna härrör. Det har inte ställts några frågor till någon av dem som klargör detta. I avsaknad av större precision och detaljrikedom i de muntliga uppgifter som lämnats är det enligt hovrätten inte med tillräcklig tillförlitlighet utrett att Mehrdad Ashtari avrättades på Gohardasht under aktuell brottsperiod. Åtalet kan därför inte vinna bifall i denna del.

Akbar Shakeri (A30)

Rahmat Ali Karami har berättat att han och Akbar Shakeri anlände till Gohardasht från fängelset Evin samtidigt. Hossein Farsy har uppgett att han och Akbar Shakeri satt på samma avdelning på Gohardasht, dock utan att ange några närmare detaljer om detta. Hossein Farsy har också i sin bok *A Galaxy of stars* berättat om Akbar Shakeri. Iraj Mesdaghi har i boken *The Massacre* skrivit att Akbar Shakeri avrättades den 3 augusti

men han har inte närmare hörts om detta i sitt förhör. Därutöver har Mahmoud Royaie i sin bok *Aftabkaran* beskrivit att Akbar Shakeri ropats upp och letts ut genom en korridor. Han har under sitt förhör i tingsrätten uppgett att uppgifterna i boken primärt är baserade på hans egna uppgifter, men att han vid olika tillfällen har fått information från andra frigivna fångar om namn och datum avseende avrättade personer. Det är därför oklart varifrån de aktuella uppgifterna härrör. Utredningen talar i någon mån för att Akbar Shakeri befann sig på Gohardasht under brottsperioden, men i avsaknad av större precision och fler detaljer i de muntliga uppgifterna är det inte med tillräcklig tillförlitlighet utrett att han avrättades på Gohardasht under aktuell brottsperiod. Åtalet kan därför inte vinna bifall i denna del.

Zafar Jafar Afshar (A49)

Vad gäller Zafar Jafar Afshar kan konstateras att Iraj Mesdaghi på ett konkret, tydligt och trovärdigt sätt har beskrivit en situation då medfången Kaveh Nasari, som led av epilepsi och förlamning i ena benet, skulle föras till avrättning. Enligt Iraj Mesdaghi, som satt i närheten, lyfte Zafar Jafar Afshar upp denne på sina axlar och bar honom mot avrättningsplatsen. Även Ramezan Fathi har beskrivit att Kaveh Nasari blev buren av en medfånge mot avrättning. Såväl Iraj Mesdaghi som Mahmoud Royaie har i sina böcker beskrivit denna händelse. Enligt hovrättens uppfattning är det därigenom, i avsaknad av motstående bevisfakta, styrkt att även Zafar Jafar Afshar avrättades på Gohardasht i enlighet med åtalet. Till skillnad från tingsrätten anser hovrätten därför att åtalet är styrkt avseende Zafar Jafar Afshar.

Mohammedreza Deljoy Sabet (A75)

Rahmat Ali Karami och Asghar Mehdizadeh har båda bekräftat att Mohammedreza Deljoy Sabet avrättades på Gohardasht, dock utan att närmare redogöra för hur de känner till detta. Enligt rapporten *Inquiry into the 1988 mass executions in Iran* av organisationen Justice for Victims of 1988 Massacre in Iran (JVMI) från 2017 har Asghar Mehdizadeh uppgett att han och Mommedreza Deljoy Sabet satt i cellerna bredvid varandra och att Mohammedreza Deljoy Sabet avrättades. Inte heller i detta sammanhang finns någon närmare uppgift om hur Asghar Mehdizadeh vet att

Mohammedreza Deljoy Sabet avrättades under aktuell period och på Gohardasht. Iraj Mesdaghi har i boken *The Massacre* skrivit att Mohammedreza Sabet avrättades. Han har dock inte i sitt förhör berättat något om hur han kände till detta. Han har inte heller fått några frågor om dessa förhållanden. Mot bakgrund av detta kan det inte anses vara ställt utom rimligt tvivel att Mohammedreza Deljoy Sabet avrättades på Gohardasht under aktuell brottsperiod. Åtalet kan alltså inte vinna bifall i denna del.

När det härefter gäller nedan angivna personer delar hovrätten i och för sig tingsrättens slutsats att de har avrättats i enlighet med åtalet, men finner även, med anledning av vad Hamid Noury har invänt i hovrätten, skäl att tillägga följande.

Reza Abbasi (A3)

Hossein Maleki är den enda förhörspersonen som har lämnat konkreta uppgifter om Reza Abbasi. Han har berättat att de satt på samma avdelning och att Reza Abbasi fördes bort därifrån under avrättningsperioden av bland annat Hamid Abbasi. Han har vidare förklarat att Reza Abbasi aldrig kom tillbaka. När Hossein Maleki intervjuades av Abdorrahman Boroumand Foundation år 2009 berättade han om Reza Abbasi och lämnade även detaljerade uppgifter om honom. Även uppgifter i Hossein Farsys bok *A Galaxy of Stars* ger, som tingsrätten funnit, stöd för att Reza Abbasi avrättats på Gohardasht. Hovrätten anser i likhet med tingsrätten att det är styrkt att Reza Abbasi avrättats på Gohardasht under aktuell tidsperiod.

Ali Haji Nejad (A7)

Hovrätten instämmer i tingsrättens bedömning att åklagaren har visat att Ali Haji Nejad avrättats på Gohardasht under aktuell brottsperiod. Till det som anförts av tingsrätten kan även följande tilläggas. Iraj Mesdaghi har i sitt förhör uppgett att han inte vet om Ali Haji Nejad är samma person som han skrivit om i sina böcker. Uppgifterna från Iraj Mesdagshi kan därför inte tillmätas någon avgörande betydelse. Det kan vidare noteras att Ali Haji Nejads syster Mehri Haji-Nejad i boken *Leila´s Last Smile* har skrivit att familjen informerats om att Ali Haji Nejad avrättats runt den 10 mehr (2 oktober). I boken nämns även på ett par ställen att avrättningen skett

genom arkebusering, men på andra ställen att avrättningen skett genom hängning samt att modern fått repet som Ali Haji Nejad ska ha hängts i. Såsom tingsrätten har konstaterat har Mehri Haji-Nejad inte haft möjlighet att bemöta dessa motstridigheter, eftersom uppgifterna åberopades först efter hennes förhör. Hovrätten anser att det genom den muntliga bevisningen, trots ovan angivna diskrepanser, är utrett att Ali Haji Nedjad befann sig på Gohardasht under den aktuella brottstiden och att han också avrättades där.

Asadollah Tayebi A35

Iraj Mesdaghi är den enda förhörsperson som har talat om Asadollah Tayebi. Han har berättat att Asadollah Tayebis namn ropades upp av Hamid Abbasi i huvudkorridoren den 15 mordad. I sin bok *The Massacre* har Iraj Mesdaghi beskrivit att detta hände på kvällen och att han såg när Asadollah Tayebi ställdes i ett led och sedan fördes mot amfiteatern. Mahmoud Royaie har i sin bok *Aftabkaran* skrivit att han, då han var fånge på Gohardasht, fått veta att Asadolah Tayebi avrättats. Uppgifterna från Iraj Mesdaghi är konkreta och får sådant stöd av de övriga uppgifterna att beviskravet är uppfyllt även beträffande Asadollah Tayebi.

Nemat Eghbali (A39)

Hamid Ashtari och Homayoun Kaviyani har bekräftat att Nemat Eghbali befann sig på Gohardasht under avrättningsperioden. Hamid Ashtari har därtill uppgett att han efter avrättningsperioden har eftersökt men inte hittat Nemat Eghbali. Hovrätten fäster avseende vid att Hamid Ashtari och Nemat Eghbali var vänner och att Hamid Ashtari haft kontakt med Nemat Eghbalis mor som berättat att Nemat Eghbali inte fanns på Gohardhast efter det att besöken återupptogs. Det är enligt hovrätten styrkt att Nemat Eghbali avrättades i enlighet med åtalet.

Adel Talebi (C3)

Ali-Reza Akbari-Sepher, Nader Haddadi Moghadam och Abdolreza Shokoohi har samtliga berättat att de satt på samma avdelning på Gohardasht som Adel Talebi och att han inte fanns kvar på Gohardasht efter avrättningsperioden. Därutöver finns

ytterligare förhörspersoner som berättat att de fördes till Gohardasht samtidigt som Adel Talebi och att de hört från andra fångar att denne avrättades under aktuell period. Adel Talebis syster Esmat Talebi har berättat att familjen besökte Adel Talebi sista gången på Gohardasht under mars/april 1988. Hon har vidare uppgett att familjen underrättades på Evin om att Adel Talebi avrättats och att de i samband med detta tillfälle även erhöll en väska med dennes tillhörigheter.

Det har framkommit att Esmat Talebi i en intervju inför organisationen Justice för Iran uppgett att familjen underrättats om att Adel Talebi avrättats samt att han avtjänade ett längre straff på Evin. Intervjun finns även i vissa delar återgiven i Amnestys rapport *Blood-Soaked Secrets*. Esmat Talebi har i sitt förhör i tingsrätten förklarat att hon i intervjun sagt fel och att det var på Gohardasht som brodern avrättades. Att så var fallet får stöd av flera förhörspersoner samt att det sista besöket med Adel Talebi ägde rum på Gohardasht. Det är mot denna bakgrund sammantaget styrkt att Adel Talebi avrättades på Gohardasht under brottsperioden. De uppgifter från Amnesty International som Hamid Noury pekat på, av innebörden att en person vid namn Adel Talebi riskerade att avrättas vid en senare tidpunkt, påverkar inte denna bedömning.

Särskilt om gärningsmomentet ”svårt lidande”

Åklagaren har under åtalspunkten 1 gjort gällande att Hamid Noury tillsammans eller i samråd med andra gärningsmän har utsatt ett mycket stort antal fångar för ett svårt lidande genom att tillfoga dem svår dödsångest, vilket enligt åklagaren är att betrakta som tortyr och omänsklig behandling. Detta genom att föra fångarna till kommittén eller till huvudkorridoren i väntan på att föras till kommittén eller invänta kommitténs beslut samt att i förekommande fall föra dem till avrättningsplatsen eller vidta förberedande åtgärder inför avrättning.

Av förhören med målsägandena i åklagarens bilaga B har i huvudsak följande framkommit. De har alla befunnit sig i huvudkorridoren vid minst ett tillfälle och majoriteten av dem har även träffat kommittén åtminstone en gång. De har samstämmigt berättat att de suttit i korridoren under flera timmar och ibland hela dagar. De

har bevittnat hur fångar fortlöpande förts iväg för att aldrig synas till igen. Flera personer har detaljerat beskrivit hur de var säkra på att de skulle avrättas eller att de på annat sätt känt svår ångest och fruktan. Därutöver har flera förhörspersoner som ställts på led uppfattat att de skulle föras till avrättning, för att därefter inse att de blivit ”lurade” och i stället tas tillbaka till sina avdelningar. Med hänsyn till vad som framkommit om förhållandena i huvudkorridoren och tillvägagångssättet inför avrättningarna kan det också hållas för visst att personerna på åklagarens bilaga A har haft likartade upplevelser innan de avrättades. Sammantaget anser hovrätten därför, i likhet med tingsrätten, att samtliga dessa personer har utsatts för vad som får betecknas som svårt lidande i form av svår dödsångest. Hovrätten återkommer till frågan om detta är att jämställa med tortyr eller annan omänsklig behandling.

Hamid Nourys delaktighet i gärningarna

I fråga om Hamid Nourys delaktighet i gärningarna under de båda åtalspunkterna instämmer hovrätten i allt väsentligt i tingsrättens värdering av bevisningen samt delar i huvudsak tingsrättens bedömning i fråga om vad som är styrkt i målet. Hovrätten kommer nedan dels att redogöra för när hovrätten gör en annan bedömning än tingsrätten, dels göra ett antal tillägg till det som tingsrätten funnit utrett.

Åtalspunkt 1

Hovrätten instämmer inledningsvis i tingsrättens bedömning att det, på de av tingsrätten anförda skälen, är styrkt att Hamid Noury valt ut fångar, fört fångar till huvudkorridoren, läst upp namn på fångar som skulle till kommittén och fört in dem dit, läst upp namn på fångar som skulle föras till avrättning, beordrat fångar att ställa sig på led samt eskorterat fångar till avrättningsplatsen (se tingsrättens dom s. 108–137, p. 231–327).

När det gäller påståendet om att Hamid Noury ska ha vaktat fångarna i huvudkorridoren har åklagaren under huvudförhandlingen i hovrätten förklarat att med detta avses att Hamid Noury vaktat fångar genom att kontrollera och hålla ordning på fångarna samt på annat sätt upprätthålla ordningen, se till att fångarna inte pratade med

varandra och att fångarna var på rätt plats i korridoren samt genom att begränsa fångarnas iakttagelseförmåga.

Hovrätten kan i denna del konstatera att flera förhörspersoner har beskrivit hur Hamid Noury närvarat i huvudkorridoren och haft en övervakande roll. Ali Zolfaghari har t.ex. berättat om ett tillfälle då Hamid Abbasi tillrättavisat en medfånge som Ali Zolfaghari samtalade med när de satt i korridoren. Mehdi Eshagi har också beskrivit hur Hamid Noury flyttat på fångar i korridoren. Det har också framkommit att Hamid Noury fört fångar från korridoren både mot avrättningsplatsen och till avdelningarna. Hovrätten anser vid en sammantagen bedömning att det därigenom är styrkt att Hamid Noury har vaktat fångar i korridoren på det sätt som åklagaren har påstått. Han ska därför dömas även för detta gärningsmoment.

Såvitt avser påståendet om att Hamid Noury ska ha lämnat muntlig information till kommittén har Siamak Naderi berättat att Hamid Abbasi hämtat fångar och presenterat dem inför denna. Mehdi Barjesteh Garmroodi har uppgett att Hamid Abbasi vid något tillfälle gick in till kommittén och sa något. Uppgifterna saknar dock detaljrikedom och det har inte heller framkommit att någon konkret information om fångar skulle ha överlämnats till kommittén vid dessa tillfällen. Mot denna bakgrund delar hovrätten tingsrättens bedömning att detta gärningsmoment inte är styrkt. På liknande sätt förhåller det sig med påståendet om att Hamid Noury ska ha lämnat skriftlig information till kommittén. Mohsen Eshaghi har visserligen berättat att Hamid Abbasi gått in till kommittén med akter och Fereydoun Najafi Aria har beskrivit att Hamid Abbasi suttit bakom kommittén med akter framför sig. Även i denna del är uppgifterna dock vaga och det saknas närmare utredning om Hamid Noury överlämnat något till kommittén och i så fall vad. Gärningsmomentet kan därmed, som tingsrätten funnit, inte anses styrkt.

Åklagaren har slutligen påstått att Hamid Noury har uppmanat och beordrat andra att delta i avrättningarna genom att assistera honom och andra personer. Mahmoud Royaie har i denna del uppgett att Hamid Abbasi läste upp namn på fångar och beordrade

vakterna att ta dem till sina avdelningar, vilket var en kod för att ta dem till avrättning. Mahmoud Royaie har även i sin bok *Aftabkaran* redogjort för att Hamid Abbasi ropat upp namn med hög röst och för varje person som sedan ställt sig upp, gjort en gest mot vakten och uppmanat denne att föra fången till avdelningen. Därtill har Majid Atabaki uppgett att han bevittnade när Hamid Abbasi läste upp namn på fångar som ställdes i led och som sedan på hans befordran fördes mot slutet av korridoren. Därutöver har Hossein Farsy uppgett att Hamid Abbasi läste upp namn på ca 20 fångar, som ställdes på led, och sa ”gå nu, det är Mujahedins Ashura”. Hamid Abbasi vinkade sedan åt en gardist att föra bort fångarna, men följde även själv med. Dessa uppgifter finns även nedtecknade i hans bok *A Galaxy of Stars*.

I likhet med tingsrätten anser hovrätten att uppgifterna från förhörspersonerna ovan ska tillmätas ett högt bevisvärde och finner därför det styrkt att Hamid Noury agerat på det beskrivna sättet. Enligt hovrättens uppfattning kan det emellertid inte vid en strikt tolkning av gärningsbeskrivningen anses att Hamid Nourys agerande faller in under gärningsmomentet ”uppmanat och beordrat”. Det är inte heller utrett att Hamid Noury haft en sådan ställning eller roll vid fängelset att han har haft rätt att beordra andra att delta i avrättningsförfarandet, i den mening som gärningsmomentet får förstås. Hamid Noury ska därför inte dömas för detta. En annan sak är att Hamid Noury kan ha vidarebefordrat instruktioner från kommittén eller andra personer.

Sammantaget innebär hovrättens ställningstaganden att Hamid Noury ska dömas för att ha organiserat och deltagit i avrättningarna samt deltagit i att verkställa av kommittén utdömda dödsstraff genom att *ha valt ut fångar* som skulle ställas inför kommittén, *fört dessa fångar* till huvudkorridoren och *vaktat dem där*, *läst upp namn på fångar* som skulle ställas inför kommittén, *fört in fångar* till kommittén, *läst upp namn på de fångar* som skulle föras till avrättning, *beordrat fångar att ställa sig på ett led* för att eskorteras till avrättningsplatsen, samt *eskorterat fångar till avrättningsplatsen*, varefter fångar berövats livet genom hängning (jfr tingsrättens dom s. 136, p. 325).

Åtalspunkt 2

Hovrätten instämmer inledningsvis i tingsrättens bedömning att det är styrkt att Hamid Noury valt ut fångar som skulle ställas inför kommittén samt fört dessa fångar till huvudkorridoren (se tingsrättens dom s. 158–175, p. 393–452).

När det gäller påståendet om att Hamid Noury ska ha vaktat fångarna i huvudkorridoren har åklagaren preciserat detta gärningsmoment på samma sätt som under åtalspunkten 1 ovan. Det kan konstateras att flera personer har gjort iakttagelser av Hamid Noury i korridoren. Detta gäller bl.a. Ali Reza Akbari-Sepher, som har berättat både att han själv förflyttats runt i korridoren av Hamid Noury och att han noterat när Hamid Noury placerade en annan fånge i korridoren efter att fången varit hos kommittén. Ali Reza Akbari-Sepher har även berättat att han hört när Hamid Abbasi uppmanat fångar att flytta sig från en sida i korridoren till en annan. Mahmoud Khalili har berättat att Hamid Noury sagt åt fångarna att de inte fick prata med varandra i samband med att denne skulle föra fångarna tillbaka till avdelningen från korridoren. Det finns därutöver även andra uppgifter om att Hamid Abbasi har iakttagits i korridoren. Hovrätten anser vid en sammantagen bedömning att det är styrkt att Hamid Noury har vaktat fångar genom att se till att fångarna var på rätt plats i korridoren och att fångarna inte pratade med varandra.

Såvitt avser påståendena om att Hamid Noury ska ha läst upp namn på fångar som skulle till kommittén, samt därefter även fört in fångarna till kommittén gör hovrätten följande överväganden. Ali Reza Akbari-Sepher har berättat att Hamid Abbasi har läst upp namn på fångar och tagit in dem till kommittén. Att Hamid Abbasi fört in fångar till kommittén får även visst stöd av Abdolghassem Solieman Pours uppgifter. Han har dock inte, såsom åklagaren uppgett, själv berättat om att Hamid Abbasi även läst upp namn på fångar. Det kan konstateras att Abdolghassem Solieman Pour inte hade särskilt god kännedom om Hamid Abbasi vid tidpunkten för avrättningarna samtidigt som han har uppgett att han identifierat Hamid Abbasi enbart utifrån dennes röst. Abdolghassem Solieman Pour uppgifter framstår därför som mindre tillförlitliga och

bevisvärdet av dem får därmed bedömas som lågt. Utredningen är sammantaget inte tillräcklig robust i denna del för att gärningsmomentet ska anses styrkt.

Sammantaget innebär hovrättens bedömning att Hamid Noury ska dömas för att ha organiserat och deltagit i avrättningarna samt deltagit i att verkställa av kommittén utdömda dödsstraff genom att ha valt ut fångar som skulle ställas inför kommittén, samt fört dessa fångar till huvudkorridoren och vaktat dem där (jfr tingsrättens dom s. 174–175, p. 450–453).

Särskilt om kommittén på Gohardasht

Hamid Noury har gjort gällande att den kommitté som beskrivits av flertalet av målsägandena och vittnena som en ”dödskommitté” i själva verket har varit en benådningskommitté med uppgift att pröva om fångar som tidigare dömts till bl.a. dödsstraff skulle benådas.

Utredningen i målet tyder på att det i och för sig funnits särskilda kommittéer i Iran med det av Hamid Noury beskrivna syftet. Eduardo Bernabé Toledo har i sitt förhör bl.a. uppgett att Ayatollah Khomeini efter revolutionen inrättade särskilda benådnings-kommittéer som inledningsvis bestod av domare men senare även av representanter från underrättelsedepartementet och åklagarmyndigheten.

Bevisningen i målet talar dock enligt hovrätten starkt mot att den i åtalet utpekade kommittén har haft ett sådant syfte och uppdrag som Hamid Noury påstått. Den muntliga bevisningen ger en tydlig bild av att majoriteten av fångarna på Gohardasht vid tidpunkten för kommitténs arbete på fängelset redan hade suttit fängslade under mycket lång tid och att de huvudsakligen avtjänade tidsbestämda straff. Detta förhållande får också stöd av den skriftliga bevisningen i form av bl.a. Amnestys rapportering i tiden omedelbart efter avrättningarna. Det förhållandet att fångar avrättades omedelbart efter att de hade ställts inför kommittén talar också för att det var kommitténs beslut som verkställdes.

Det ska också framhållas att det åberopade dekretet från Ayatollah Khomeini, som åklagaren i första hand menar är att betrakta som en fatwa, särskilt behandlar inrättandet av en kommitté bestående av vissa namngivna personer. Kommittén skulle enligt skrivelsen avgöra om vissa personer utpekade som ”mohareb” (någon som för krig mot gud) skulle dömas till döden. Hovrätten återkommer till skrivelsens äkthet och ursprung nedan, men anser sammanfattningsvis att det är visat i målet att skrivelsen härrör från den iranska ledningen och att den har en koppling till avrättningarna. Skrivelsens innehåll talar enligt hovrätten därför mot Hamid Nourys påstående att den på Gohardasht verksamma kommittén, bestående av bl.a. personerna som namnges i Ayatollah Khomeinis dekret, var att betrakta som eller hade mandat att utföra arbete som en benådningskommitté.

När det härefter gäller frågan om kommitténs prövning i någon mening kan jämställas med en rättvis rättslig prövning konstaterar hovrätten följande. Den muntliga bevisningen i målet ger en tydlig bild av hur kommitténs prövning har gått till. Det saknas skäl att ifrågasätta den beskrivning av kommitténs arbete som målsäganden och vittnen har gett. Prövningen inför kommittén har varit synnerligen summarisk och ibland endast varat några minuter. Personerna som ställts inför kommittén har inte fått förklarat för sig om de var misstänkta för något brott eller vad prövningen skulle leda till. Kommittén har inte utgjort en reguljär domstol och de som ställdes inför denna har inte heller fått något rättsligt biträde eller stöd. Det har inte heller funnits några möjligheter att överklaga kommitténs beslut. Hovrätten delar alltså tingsrättens bedömning att kommitténs prövning inte har uppfyllt grundläggande krav på en rättvis rättegång (se s. 78–80 samt 146–147 i tingsrättens dom).

Sammanfattande bedömning avseende händelserna på Gohardasht

Hovrätten har funnit att den presenterade bevisningen ger ett mycket starkt stöd för att personerna i åklagarens bilaga A och C som angetts ovan avrättades på Gohardasht samt att personerna i åklagarens bilaga A och B har utsatts för svår dödsångest, i enlighet med vad som påstått i åtalet. Hovrätten har även funnit styrkt att Hamid Noury har agerat i enlighet med delar av åklagarens gärningspåståenden. Hovrätten

återkommer nedan till frågan om hur Hamid Nourys agerande ska klassificeras samt till vilka insikter och vilket uppsåt Hamid Noury har haft.

Det samlade bevisvärdet av framför allt den muntliga bevisningen är enligt hovrätten sådant att Hamid Nourys egna uppgifter är motbevisade. Även hovrätten finner alltså att Hamid Nourys uppgift om att han varit föräldraledig under brottsperioden är vederlagd. Likaså anser hovrätten att Hamid Nourys övergripande påstående om att uppgifterna i målet är fabricerade och felaktiga kan lämnas utan avseende. (Jfr s. 176–180 i tingsrättens dom). Hovrätten anser också att det är uteslutet att det skett en sammanblandning mellan honom och en annan ”Hamid Abbasi”, på det sätt som Hamid Noury har uppgett (se tingsrättens dom s. 181).

Det kan avslutningsvis noteras att hovrätten, i likhet med tingsrätten, anser att Hamid Nourys förklaring till varför han raderat bl.a. kontaktuppgifter i sin telefon inför resan till Sverige kan lämnas utan avseende (se tingsrättens dom s. 181). Det kan noteras att åklagaren i denna del också åberopat en förnyad genomgång av Hamid Nourys telefon, som inledningsvis undersökts bl.a. av Omid Farhand, varför hovrätten inte finner skäl att ifrågasätta denna utredning på grund av Omid Farhands inledande åtgärder.

Rubricering av gärningen under åtalspunkten 1

Den väpnade konflikten mellan Iran och Irak
Åklagaren har i åtalspunkten 1 angett att det under perioden 1981–1988 pågick en internationell väpnad konflikt mellan Iran och Irak. Hovrätten ansluter sig i huvudsak till vad tingsrätten har anfört på s. 50–52 i sin dom (p. 60–63). Det är även enligt hovrättens mening klarlagt att det i vart fall under perioden mellan 1981 och slutet av augusti 1988 pågick en internationell väpnad konflikt mellan Iran och Irak. Detta innebär att den internationella konflikten pågick under hela den i åtalspunkten 1 aktuella tidsperioden när avrättningarna skedde och fångarna orsakades svår dödsångest (30 juli 1988–16 augusti 1988).

Hovrätten återkommer nedan till frågan om de avrättade personerna har utgjort en av folkrätten skyddad grupp. Det kan dock redan här konstateras att personer som befinner sig i händerna på en part i en väpnad konflikt inte förlorar sitt skydd omedelbart i samband med att konflikten kan anses vara avslutad. Skyddet mot t.ex. uppsåtligt dödande och tortyr som i och för sig har samband (nexus) med konflikten kvarstår således även efter att konflikten avslutats, för det fall de skyddade personerna fortfarande är i händerna på en av parterna (jfr artikel 3 i tilläggsprotokoll I). En annan sak är att nexusfrågan kan vara svårare att bedöma i tiden efter att den väpnade konflikten har upphört.

Konflikten mellan Iran och Mujahedin

Frågan är härefter om Mujahedin kommit att bli en del av den internationella väpnade konflikten mellan Iran och Irak. Det kan noteras att det förhållandet att en internationell väpnad konflikt pågår mellan två parter inte utesluter att en annan väpnad konflikt – internationell eller icke internationell – pågår parallellt under samma period. Detta gäller även om en och samma part deltar i såväl den internationella väpnade konflikten som i den icke internationella väpnade konflikten.

En första fråga är enligt vilken metod Mujahedins delaktighet i den internationella konflikten ska bedömas. Enligt hovrättens uppfattning ska prövningen ta utgångspunkt i huruvida Irak utövade en övergripande kontroll (overall control) över Mujahedins väpnade styrkor på ett sätt som motiverar att Mujahedin betraktas som part i den internationella konflikten (jfr s. 50, p. 59, i tingsrättens dom). Denna modell framstår som den mest befogade i fall som det aktuella, då det handlar om att utkräva personligt ansvar för folkrättsbrott. Modellen har också stöd i praxis från Internationella brottmålstribunalen för f.d. Jugoslavien (ICTY), se det så kallade Tadić-fallet (Prosecutor v. Duško Tadić, Case No. IT-94-1, appeal judgment, 15 juli 1999) samt har förespråkats av de sakkunniga som hörts avseende bl.a. denna fråga i målet, Sally Longworth och Jann K. Kleffner. Det finns alltså inte skäl att göra någon annan bedömning avseende denna fråga än den som tingsrätten har gjort.

Vid bedömningen av om kravet på övergripande kontroll är uppfyllt ska, som tingsrätten har funnit, beaktas t.ex. om en part bidrar med finansiering, material och utbildning till en väpnad grupp som i sig upprätthåller viss organisation och struktur. Endast finansiellt och materiellt stöd är dock inte tillräckligt för att anse att en stat utövar övergripande kontroll över den väpnade gruppen. Därutöver krävs också i allmänhet ytterligare omständigheter som visar att ett visst mått av kontroll utövas. Huruvida den väpnade gruppens aktiviteter är beroende av den statliga aktören, om den statliga aktörens agerande har någon kausal påverkan på gruppens agerande samt om staten och den väpnade gruppen planerar och samarbetar kring militära operationer kan också tillmätas betydelse vid bedömningen. Det krävs dock inte, för att kravet på övergripande kontroll ska vara uppfyllt, att den statliga aktören direkt beordrar den väpnade gruppen att utföra operationer eller angripa specifika mål eller ens planera gruppens operationer.

Hovrätten gör i fråga om Mujahedins relation till Irak och den väpnade konflikten mellan Irak och Iran följande överväganden.

Inledningsvis ansluter sig hovrätten till tingsrättens bedömning att det är visat i målet att militära operationer mot Iran genomförda av Mujahedins väpnade styrkor vid upprepade tillfällen under 1988 utgick från irakiskt territorium. Utredningen i målet visar att Mujahedin med irakiskt stöd och skydd hade sin militära bas, Camp Ashraf, på irakiskt territorium och att Mujahedin under samma period genomförde flera omfattande militära attacker mot Iran. Detta gäller t.ex. i fråga om Operation Sunshine, Operation Forty Stars och Operation Eternal Light.

Hovrätten delar vidare tingsrättens bedömning att Mujahedin erhöll militärt stöd från Irak i form av krigsmateriel såsom ammunition och stridsfordon. Utredningen visar också att Irak lämnade logistiskt och finansiellt stöd till Mujahedin (jfr Cordesman, The Lessons of Modern War, och Irenmark, Nationella operativa avdelningen, Litteraturgenomgång). Det saknas enligt hovrättens uppfattning skäl att ifrågasätta de slutsatser som dragits om dessa förhållanden i de angivna skrifterna. Det kan tilläggas

att det förhållandet att Mujahedin kan ha ersatt Irak ekonomiskt för viss del av det materiella stödet inte utesluter att dessa omständigheter tillmäts betydelse för om Mujahedin ska anses ha deltagit i den väpnade konflikten på Iraks sida.

När det närmare gäller frågan om operativt militärt samarbete mellan Irak och Mujahedin konstaterar hovrätten att det framstår som oklart i vilken mån irakiska styrkor aktivt och konkret utövade direkt kontroll över Mujahedin under Operation Sunshine. När det däremot gäller Operation Forty Stars och Operation Eternal Light ger utredningen stöd för en mer aktiv inblandning från irakiskt håll. I fråga om Forty Stars framgår av utredningen att irakiskt militär använt artilleri mot den iranska fronten i samband med operationen och att Mujahedinstyrkor deltagit och därefter lämnats kvar i området kring Mehran som intogs i samband med händelsen. Utredningen ger också stöd för att irakiskt infanteri och flyg deltagit i operationen. Det framstår mot bakgrund av vad som framkommit som uteslutet att irakiska styrkor och Mujahedins väpnade styrkor inte samarbetat operativt vid attacken, vilket talar för att det förelegat ett operativt inflytande över Mujahedin från irakisk sida (Irenmark, Litteratur-genomgång s. 13–14 och Cordesman s. 38). Även i fråga om operationen Eternal Light ger utredningen starkt stöd för att irakisk militär gett Mujahedin konkret operativt stöd i samband med Mujahedins avancemang in på irankontrollerat territorium, bl.a. i form av flygunderstöd och logistiskt stöd (Irenmark, Litteraturgenomgång s. 15–16 och Cordesman s. 49).

Det kan vidare konstateras att Mujahedins förmåga att utföra väpnade attacker på det sätt och i den omfattning som varit fallet i stor utsträckning varit beroende av Iraks bistånd och stöd, inte minst eftersom Mujahedin haft sin operativa bas på irakiskt territorium. Redan detta har inneburit en indirekt irakisk kontroll över Mujahedin.
I ljuset av vad som anförts ovan framstår det följaktligen som naturligt att se Mujahedins våldsanvändning mot Iran som en del av Iraks våldsanvändning i konflikten med Iran. Enligt hovrättens uppfattning visar utredningen sammantaget att Irak utövat en tillräcklig övergripande kontroll över Mujahedin i slutskedet av den

internationella väpnade konflikten för att Mujahedin ska anses ha, i rättslig mening, deltagit på Iraks sida i den internationella väpnade konflikten.

Den bevisning som förts fram i hovrätten till vederläggande av tingsrättens slutsats i denna del ändrar inte hovrättens bedömning. Som hovrätten konstaterat utesluter inte det förhållandet att ersättning kan ha utgått från Mujahedin för visst irakiskt stöd att övergripande kontroll förelegat från irakisk sida i fråga om Mujahedins agerande inom ramen för den väpnade konflikten. Den skriftliga bevisning som getts in till styrkande av att Mujahedin utgett ersättning för krigsmateriel är dessutom av bristfällig kvalitet och oklart ursprung, varför den har ett lågt bevisvärde ifråga om ersättning över huvud taget har utgått från Mujahedins sida. Inte heller talar det förhållandet att det krävts tillstånd från Mujahedin för att besöka Camp Ashraf emot en övergripande kontroll. Det kan också särskilt noteras att parternas egen inställning till huruvida de deltagit i konflikten på endera sida saknar betydelse för bedömningen.

Avslutningsvis kan konstateras följande. Utredningen i målet ger starkt stöd för att det väpnade våldet mellan Mujahedin och Iran har varit av en sådan varaktighet och intensitet att den, vid tidpunkten för de åtalade gärningarna, har nått upp till nivån av en icke internationell väpnad konflikt. Likaså framgår av utredningen att Mujahedin haft en sådan organisation och struktur att gruppen också varit att betrakta som en organiserad väpnad grupp. För det senare förhållandet talar i synnerhet gruppens ledarstruktur, tillgång till krigsmedel, möjlighet att planera och utföra militära operationer samt det förhållandet att man upprätthållit en central ledning på Camp Ashraf.

Detta innebär att konflikten mellan Mujahedin och Iran, för det fall den inte vore att betrakta som en del av den internationella väpnade konflikten mellan Irak och Iran, vid tidpunkten för de påstådda händelserna i åtalspunkten 1 i vart fall var att betrakta som en icke internationell väpnad konflikt. Det är uppenbart att Irak och Mujahedin vid tidpunkten för gärningarna hade ett gemensamt intresse av att bekämpa den iranska regimen. Konflikten mellan Iran och Irak får därmed närmast betraktas som vad som i

praxis brukar benämnas som en ”joint conflict”. Det framstår i fråga om denna typ av konflikt som ändamålsenligt att tillämpa ett något mindre strikt krav såvitt avser kontrollkriteriet, i ett läge då en part i en internationell väpnad konflikt – i detta fall Irak – uppenbart utnyttjar lokala väpnade grupper i krigsföringen mot den motsatta parten (jfr tingsrättens uttalanden på s. 55, p. 75 sista meningen). Som framförts av Jann K. Kleffner skulle en sådan modell utgå från när de två olika parterna – en stat och en väpnad grupp – skulle kunna sägas utöva våld ”tillsammans” (jämför även Sassòli, International Humanitarian Law, 20 augusti 2019 s. 185–186). Med hänsyn till hovrättens bedömning i fråga om Iraks övergripande kontroll över Mujahedin saknar detta dock avgörande betydelse i målet.

Sammanfattningsvis saknas det enligt hovrättens uppfattning skäl att göra någon annan bedömning i fråga om Mujahedins delaktighet i den internationella väpnade konflikten mellan Iran och Irak än den som tingsrätten har gjort.

Frågan om samband mellan den väpnade konflikten och avrättningarna
För att åtalet för folkrättsbrott ska vinna bifall krävs att avrättningarna har haft ett samband (nexus) med den internationella väpnade konflikten. Åklagaren har i hovrätten, på fråga från rätten, förklarat att åtalet inte ska förstås så att det är en förutsättning för bifall till åtalet att det anses styrkt att det utfärdats en fatwa av Ayatollah Khomeini med den innebörd som åklagaren gjort gällande. Frågan om det förelegat ett samband mellan avrättningarna och den väpnade konflikten ska i stället bedömas utifrån en helhetsbedömning av omständigheterna i målet. Detta innebär att tingsrätten har formulerat frågan under frågeställning 4 (se s. 46–47 i tingsrättens dom) för snävt.

Det förtjänar i sammanhanget att framhållas att det, för att kravet på nexus ska vara uppfyllt, inte krävs att den väpnade konflikten utgör det enda motivet till det aktuella folkrättsbrottet, det vill säga i det här fallet avrättningarna och tortyren av Mujahedin-fångarna på Gohardasht. Det är tillräckligt att den väpnade konflikten på något vis är nära sammanbunden med gärningarna, till exempel genom sättet som gärningarna

utförs eller genom att den påverkat gärningsmannen eller gärningsmännens motiv för att utföra gärningarna. Det förhållandet att offer och förövare på något vis kan tillskrivas tillhörighet till de olika parterna i den väpnade konflikten är en viktig omständighet vid bedömningen av nexus.

Som framgått ovan anser hovrätten att det är utrett i målet att ett stort antal personer avrättades på Gohardasht och att Hamid Noury varit delaktig i detta. Redan det förhållandet att avrättningarna ägt rum vid den aktuella tidpunkten talar enligt hovrätten i sig för ett samband mellan avrättningarna och den väpnade konflikten. Iran och den iranska ledningen var vid tidpunkten satt under stor press efter ett långdraget och kostsamt krig med Irak. Utredningen visar också att Mujahedin hade deltagit i omfattande militära operationer mot Iran under juni och juli 1988.

När det gäller frågan om avrättningarna föregicks av utfärdandet av en fatwa gör hovrätten följande överväganden. Inledningsvis konstaterar hovrätten, i likhet med tingsrätten, att det förhållandet att avrättningar skett i den omfattning och på det organiserade sätt som framgår av utredningen framstår som väl förenligt med åklagarens påstående om att en order utfärdats av Ayatollah Khomeini i tiden omedelbart före avrättningarna. Omfattningen och organisationen av avrättningarna medför att det, mot bakgrund av det hierarkiska system som rådde i Iran, framstår som mycket osannolikt att avrättningarna genomförts utan den iranska ledningens påbud och stöd. För detta talar bl.a. vad som framkommit i förhören med Jan Hjärpe, Geoffrey Robertson och Payam Akhavan, liksom i David Thurfjells yttrande i målet. Även den skriftliga bevisningen i form av bl.a. uttalanden från Ayatollah Montazeri talar starkt för att ett dekret med den aktuella innebörden utfärdats av Ayatollah Khomeini eller i vart fall den iranska ledningen.

Det kan avslutningsvis konstateras att utredningen i målet inte ger något entydigt svar på frågan om skrivelsen från Ayatollah Khomeini är att bedöma som en fatwa, hukm eller någon annan form av påbud. Detta är dock inte avgörande för frågan om nexus. Enligt hovrättens mening är det utrett i målet att dekretet hade sitt ursprung i den

iranska högsta ledningen och att påbudet låg till grund för avrättningarna. Skrivelsen ger i den egenskapen starkt stöd för ett samband mellan avrättningarna och den väpnade konflikten med Irak.

Sammanfattningsvis delar hovrätten bedömningen på s. 80–81 i tingsrättens dom att avrättningarna har haft ett samband med den internationella väpnade konflikten.

Särskilt avseende frågan om svårt lidande

Åklagaren har under åtalspunkten 1 påstått att Hamid Noury tillsammans eller i samråd med andra gärningsmän har utsatt ett mycket stort antal fångar för ett svårt lidande genom att tillfoga dem svår dödsångest, vilket enligt åklagaren är att betrakta som tortyr och omänsklig behandling.

Som framgått ovan är det enligt 22 kap. 6 § brottsbalken en svår överträdelse i bestämmelsens mening att tillfoga av folkrätten skyddade personer allvarligt lidande. Enligt artikel 75 i TP I råder vidare ett förbud mot ”tortyr av alla slag, antingen den är fysisk eller psykisk”. Bestämmelsen tillkom 1977 och är utformad delvis mot bakgrund av den gemensamma artikel 3 till Genèvekonventionerna.

Hovrätten kan konstatera att majoriteten av de målsägande som har hörts avseende händelserna under åtalspunkten 1 har beskrivit förhållandena i den så kallade huvud-korridoren som starkt psykiskt pressande. Målsägandena har på olika sätt beskrivit återkommande dödsångest och hur de kommit att bli övertygade om att de, liksom många av deras medfångar, skulle komma att avrättas. Det lidande som personerna som ställts inför kommittén har utsatts för innebär enligt hovrätten ett sådant svårt lidande som i och för sig, med hänsyn till dess intensitet och varaktighet, är att betrakta som tortyr i den mening som avses i artikel 75, TP I (jfr t.ex. Åklagaren mot Naletilić och Martinović, IT-98-34, appeal judgment, 3 maj 2006, punkterna 294-296). Det får också anses utrett att behandlingen av fångarna har skett dels i syfte att få svar på de frågor som ställdes av kommittén, dels som en konsekvens av målsägandenas koppling till gruppen Mujahedin. Även detta förfarande har således haft ett sådant samband med

den väpnade konflikten som krävs för att behandlingen ska utgöra ett folkrättsbrott. Det är också utrett att de fångar som avrättats har utsatts för sådan svår dödsångest.

Vilket skydd har de avrättade fångarna haft enligt folkrätten?
För att gärningen under åtalspunkten 1 ska utgöra ett folkrättsbrott krävs, förutom att gärningen i sig utgör en enligt folkrätten straffbar gärning, att denna riktat sig mot av folkrätten skyddade personer. Som tingsrätten har konstaterat skyddar Genève-konvention IV inte medborgare som är tillfångatagna av den egna staten (se s. 70, p. 109 i tingsrättens dom). TP I skyddar dock varje civilperson som är i händerna på en part i en internationell väpnad konflikt, det vill säga även egna medborgare som inte har status som t.ex. krigsfånge eller skyddas av någon annan folkrättslig bestämmelse. Artikel 75 i TP I förbjuder bl.a. mord och tortyr av alla slag mot personer som skyddas av konventionen. Som tingsrätten konstaterat stipulerar konventionen även ett antal rättssäkerhetsgarantier som ger ett minimiskydd för personer i händerna på en part, oavsett personernas medborgarskap.

Särskilt om åtalspunkten 2
Hovrätten anser att utredningen i målet ger stöd för att de 24 personer som åklagaren har namngett i åtalspunkten 2 har avrättats på den tid och plats som påstått samt att Hamid Noury har vidtagit de ovan angivna gärningsmomenten i samband därmed. Enligt hovrätten ger utredningen inte tillräckligt stöd för åklagarens påstående om att ytterligare, icke närmare preciserade, personer har avrättats i enlighet med åtalet. Hamid Noury kan därför inte fällas till ansvar för mord avseende några andra än de i åtalet namngivna personerna. Det kan också konstateras att varje berövande av en persons liv som utgångspunkt är att betrakta som en separat brottsenhet.

Medgärningsmannaskap eller medhjälp

Allmänt om medgärningsmannaskap och medhjälp
Om två eller flera personer har agerat tillsammans och i samförstånd när ett brott begås kan samtliga deltagande vara att betrakta som gärningsmän utan att alla eller ens någon

av dem uppfyller brottsbeskrivningen. Det har inte någon avgörande betydelse vilka uppgifter var och en har haft att utföra vid brottet.

Det förhållandet att genomförandet av ett planerat brott innefattar en arbetsfördelning mellan gärningsmän innebär också att ansvar för gärningsmannaskap kan ådömas även den som mera perifert deltar i själva det brottsliga tilltaget, förutsatt att gärningen har begåtts i samverkan. T.ex. kan en person som håller vakt vid en inbrottsstöld, som har planerats gemensamt och där han förutsätts få del av bytet, vara att betrakta som gärningsman. Att endast närvara på en brottsplats, eller passivt följa med till en sådan, kan normalt inte anses utgöra deltagande i ett brott, vare sig som medgärningsman eller medhjälpare. För gärningsmannaskap krävs därutöver också att gärningsmannen gjort något som visar att han eller hon solidariserar sig med den övergripande brottsplanen på ett sätt som gör det naturligt att betrakta honom eller henne som gärningsman. En gärning som i tid och rum är helt skild från det förfarande som i sig faller in under en given brottsbeskrivning kan normalt inte anses utgöra medgärningsmannaskap, utom i fall av så kallat utvidgat gärningsmannaskap.

För att ansvar för medhjälp ska komma ifråga krävs normalt att gärningsmannen har uppfattat vad medhjälparen har gjort och i och med detta stärkts i sitt brottsliga uppsåt. Det krävs i sådana fall inte att medhjälparen själv har insett att han eller hon stärker gärningsmannen i sitt uppsåt. Det är tillräckligt att medhjälparens insikt och uppsåt täcker de omständigheter som anses utgöra ett främjande. (Se vidare SOU 1996:185 s. 183 samt ”Akallarånet”, NJA 2006 s. 535, ”Bussen i Östberga”, NJA 2017 s. 531, ”Påskuppploppet i Örebro”, NJA 2023 s. 114 och ”Medhjälparen i Linanäs”, NJA 2023 s. 177).

I internationell praxis förekommer medgärningsmannaskap bl.a. i form av deltagande i vad som ibland benämns som gemensamma brottsliga företag (”joint criminal enterprise”). Även i avsaknad av uttryckliga regler om medgärningsmannaskap ansåg t.ex. Jugoslavientribunalen i det så kallade Tadić-fallet att det går att rubricera gärningar

som endast täcker delar av en mer omfattande brottslig gärning som medgärningsmannaskap. Detta bedömdes av tribunalen som en följd av att folkrättsbrott per definition i många fall är av kollektiv natur och regelmässigt förövas av grupper som agerar efter en gemensam brottslig plan eller utifrån ett brottsligt motiv (Prosecutor vs Tadić, IT-94-1, appeal judgment, 15 juli 1999 p. 190-200). Även om de svenska reglerna om medgärningsmannaskap och medhjälp ska tillämpas vid prövningen i målet, kan Jugoslavientribunalens uttalanden om karaktären av folkrättsbrott ge vägledning vid bedömningen av den gemensamma brottsplanen.

Det förtjänar också att noteras att ett folkrättsbrott kan innefatta en mängd gärningar som var och en för sig skulle kunna utgöra separata brottsenheter. Det framstår i sådana fall ändå som naturligt att betrakta handlingar inom ramen för ett större brottsligt företag som en brottsenhet. Detta gäller även då folkrättsbrottet innefattar gärningar av skilda slag såsom berövande av liv, tillfogande av kroppsskada eller tortyrliknande behandling. Det framstår däremot, som hovrätten konstaterat ovan, inte som möjligt eller lämpligt att på motsvarande sätt betrakta ett stort antal fall av berövande av liv som en brottsenhet under rubriken mord. Detta utesluter dock inte att en mängd enskilda fall av mord kan utövas på ett så systematiskt och organiserat sätt att det är naturligt att betrakta dem som ett gemensamt brottsligt företag.

Bedömningen av Hamid Nourys delaktighet

Som framgått ovan har hovrätten, i likhet med tingsrätten, funnit det utrett att ett stort antal fångar har avrättats på Gohardasht under de i målet aktuella tidsperioderna. Hovrätten har också funnit att avrättningarna som avses i åtalspunkten 1 har haft ett samband med den väpnade konflikten mellan Iran och Irak. Även i fråga om åtalspunkten 2 har det framgått av utredningen att avrättningarna motiverats av politiska skäl, även om avrättningarna inte har haft ett direkt samband med en väpnad konflikt.

Utredningen visar också att avrättningarna genomförts på ett välorganiserat och målmedvetet sätt. Hanteringen av fångarna i samband med avrättningarna har krävt

samarbete mellan ett stort antal personer med varierande uppgifter inom fängelseverksamheten på Gohardasht men även med personer utanför den lokala fängelsehierarkin. Beslut om att avrätta personer som inte tagit avstånd från sitt samröre med Mujahedin eller, i fråga om den andra vågen av avrättningar under åtalspunkten 2, inte gett tillfredsställande svar på de frågor som ställdes om deras religionsutövning, har fattats av en kommitté av personer som agerat i enlighet med den order som givits av den iranska ledningen (den så kallade fatwan eller hukmen). Den övergripande brottsplanen måste betraktas i ljuset av detta. Brottsplanen har gått ut på att ett stort antal på förhand angivna personer (”de som står fast vid sitt hyckleri i fängelser runtom i landet”) ska prövas och avrättas i enlighet med ledningens dekret. För att den gemensamma brottsplanen skulle gå att genomföra har det varit nödvändigt med samverkan mellan många olika individer. Annorlunda uttryckt hade de omfattande avrättningarna varit omöjliga att genomföra utan en samordnad insats av en stor mängd personer.

När det inledningsvis gäller gärningen under åtalspunkten 1 kan det konstateras att Hamid Nourys delaktighet i utförandet av brottsplanen inte kan anses som i någon mening oväsentlig eller perifer. Även om det inte är visat att han varit med och beslutat om eller haft inflytande över vilka personer som skulle avrättas, har hans medverkan varit central för det brottsliga företagets praktiska genomförande och fullbordan. Det förhållandet att det funnits andra gärningsmän och anstiftare vilkas deltagande i gärningen framstår som än mer centralt ändrar inte detta. Hamid Noury har varit mycket aktiv i samband med avrättningarna under den första vågen av avrättningar. Hans funktion i det brottsliga företaget har varit av närmast logistiskt slag. Samtliga gärningar som lagts honom till last har också ägt rum på en i rumslig mening tydligt avgränsad plats – Gohardasht – och inom en genom den gemensamma brottsplanen begränsad tidsperiod.

Även om utredningen visar att Hamid Noury har varit mer aktiv under den första vågen av avrättningar, som riktat sig mot Mujahedin, är det visat att han haft en väsentlig roll också under den andra vågen av avrättningar. De åtgärder som han

vidtagit i samband med den andra vågen är inte heller på något sätt väsensskilda från de som haft samband med den första vågen av avrättningar. På samma sätt som anförts ovan har hans gärningar varit tydligt kopplade i tid och plats till den brottsliga gärningen och brottsplanen, som innefattat avrättning av samtliga personer på Gohardasht som var att anse som ”mohareb”. Eftersom den gemensamma brottsplanen även i detta fall omfattat hela den mängd av avrättningar som kom att genomföras, finns inte skäl att se principiellt annorlunda på gärningarna i åtalspunkten 2 – jämfört med åtalspunkten 1 – även om varje mord i och för sig är att betrakta som en egen brottsenhet.

När det härefter gäller frågan om Hamid Nourys uppsåt och insikt i brottsplanerna konstaterar hovrätten följande. Utredningen visar att Hamid Nourys ställning i fängelsehierarkin inte har begränsat sig till att vara endast vakt eller fångvårdare. Han har i stället haft en ställning som biträde eller assistent till fängelsets dadyar. I den egenskapen måste han ha haft god insikt i den gemensamma brottsplanen som alltså gått ut på att verkställa den iranska ledningens dekret att vissa utpekade personer på landets fängelser skulle avrättas. Det måste också, med hänsyn till Hamid Nourys omfattande närvaro och aktivitet i huvudkorridoren, ha varit uppenbart för honom att kommitténs prövning inför avrättningarna inte uppfyllde kraven på en rättvis rättegång och att fångar också avrättades i enlighet med kommitténs beslut i nära rumsligt och tidsmässigt samband med den summariska prövning som kommittén genomförde. Likaså måste det ha stått klart att avrättningarna av fångar med koppling till Mujahedin hade ett samband med den väpnade konflikten mellan Iran och Irak samt Mujahedins inblandning och ställning i konflikten.

Hamid Noury har genom att agera på det sätt som hovrätten funnit utrett tydligt solidariserat sig med den gemensamma brottsplanen. Hans medverkan kan inte på något sätt likställas med en passiv närvaro på brottsplatsen eller vid brottets utförande. Enligt hovrättens uppfattning gäller detta i fråga om båda åtalspunkterna, även om det inte är visat att Hamid Noury varit lika aktiv i samband med händelserna som omfattas av åtalspunkten 2. Det går i sammanhanget inte heller att bortse från att Hamid Noury

vid denna tidpunkt, mot bakgrund av hans inblandning i brottet under åtalspunkten 1, hade full vetskap om hela brottsplanen och hur den genomfördes på Gohardasht.

Hamid Noury har inte lämnat några uppgifter av betydelse för bedömningen av hans uppsåt eller insikt i händelseförloppet. Hans egna uppgifter motsäger således inte bedömningen att han haft erforderligt uppsåt till gärningarna.

Sammanfattningsvis anser hovrätten att Hamid Noury är att betrakta som medgärningsman i fråga om såväl brottet under åtalspunkten 1 som brotten under åtalspunkten 2.

Frågan om det föreligger någon ansvarsfrihetsgrund

Det är utrett att Hamid Noury inte handlat under tvång. Det har inte heller gjorts gällande att Hamid Noury inom ramen för ett lydnadsförhållande haft att följa en viss order. Under alla förhållanden är utgångspunkten att reglerna i 24 kap. 8 § brottsbalken om förmans order inte kan frita från ansvar vid brottslighet av det allvar och slag som det är fråga om i målet. Det föreligger alltså inte någon ansvarsfrihetsgrund.

Påföljd

Hamid Noury ska dömas för ett fall av folkrättsbrott och 24 fall av mord. Folkrättsbrottet innefattar delaktighet i ett stort antal avrättningar samt omfattande tillfogande av allvarligt lidande. Brottet har riktat sig mot ett stort antal personer. Det saknas, i likhet med vad tingsrätten funnit, utrymme att bedöma gärningen som något annat än ett grovt folkrättsbrott. Även om Hamid Nourys delaktighet i gärningen inte har varit helt central för folkrättsbrottet har han ändå, som tingsrätten funnit, haft en viktig och relativt framträdande roll bland fängelsepersonalen och de som i praktiken såg till att målsägandena kom att berövas livet eller utsättas för svårt lidande. Det har i och för sig inte framkommit något som tyder på att Hamid Noury har haft någon bestämmande roll i fråga om vilka personer som skulle avrättas eller ställas inför kommittén. Straffvärdet av hans gärning är därför i och för sig lägre än vad som annars hade varit fallet. Samma omständigheter gör sig gällande i fråga om brotten under åtalspunkten 2.

Förhållandena är inte sådana att det finns anledning att döma till ett lindrigare straff än vad som är föreskrivet för brotten (jfr 23 kap. 5 § BrB).

Hovrätten instämmer i tingsrättens bedömning att Hamid Noury har gjort sig skyldig till så allvarlig brottslighet att det saknas utrymme att bestämma påföljden till annat än fängelse på livstid. Detta gäller även med beaktande av att Hamid Noury suttit häktad under mycket lång tid, även med restriktioner, och haft begränsade möjligheter till kontakt med anhöriga och andra medfångar samt att han även på annat sätt drabbats negativt av den långa häktningstiden. Hamid Noury kan inte anses drabbas av något men av att utvisas från Sverige. Inte heller det förhållandet att det gått mycket lång tid sedan brotten begicks påverkar straffmätningen i sådan mån att det finns förutsättningar att välja någon annan påföljd.

Skadestånd

Som tingsrätten har funnit ska iransk rätt tillämpas i målet. Utgångspunkten för prövningen av skadeståndet är 3 och 210 §§ i lagen om diya samt 1 och 3 §§ lagen om civilt ansvar (jfr tingsrättens dom s. 185–186). Av utredningen i målet framgår att lagen om civilt ansvar gäller subsidiärt i förhållande till anspråk som framställs med stöd av lagen om diya. Svensk domstol ska när den tillämpar utländska rättsregler som utgångspunkt tolka och tillämpa reglerna på samma sätt som en domstol i Iran hade gjort. Om innehållet i den utländska rätten förblir okänt kan dock en svensk domstol utgå från att den utländska rätten svarar mot den svenska om inte något särskilt skäl talar mot det (se NJA 2016 s. 288).

Av utlåtandet av samt förhöret med Mohammad Olyaefard har framkommit i allt väsentligt följande. Brott mot liv eller hälsa som baseras på den islamiska lagen straffas antingen genom qisas (vedergällning) eller genom diya (blodspeng). Lagen om hudud och qisas liksom lagen om diya var delar i en serie av lagar som syftade till att täcka in det straffrättsliga och påföljdsmässiga området av sharialagstiftningen. Enligt bestämmelserna i de aktuella lagstiftningarna är det offret eller dennes anhöriga som begär vilket straff som ska utgå. Vid tillämpning av qisas straffas förövaren med

samma skada som denne orsakat offret, vilket närmast kan beskrivas enligt maximen ”öga för öga, tand för tand och ett liv för ett liv”. Bestämmelser om diya regleras i lagen om diya från 1982. En diya ska utges av den som dödar en muslimsk man. Rätt till diya uppstår för det fall qisas inte kan dömas ut, t.ex. för att anhöriga väljer att föra en talan om ekonomisk ersättning i stället för qisas. Storleken på en diya fastställs varje år av den iranska centralbanken och utgör den standard som samtliga ersättningskrav beräknas utifrån.

Det kan konstateras att samtliga målsägande har biträtt åtalet samt accepterat tingsrättens bedömning i skadeståndsfrågan. Som tingsrätten har funnit framstår det inte som möjligt att förena det iranska regelverket om diyas med ett straffrättsligt förfarande där en påföljd döms ut för det begångna brottet. Enligt hovrättens bedömning kan därför skadestånd inte dömas ut med stöd av denna lagstiftning. Rätt till skadestånd för psykiskt lidande föreligger emellertid, som framgår av tingsrättens dom, även enligt lagen om civilt ansvar (tingsrättens dom s. 187–188, p. 492–495). Hovrätten gör i fråga om förutsättningarna att erhålla ersättning med stöd av denna lag inte någon annan bedömning än den som tingsrätten har gjort. Hovrätten instämmer mot denna bakgrund i tingsrättens slutsats om vilka personer som har rätt till ersättning, med följande undantag.

Tingsrätten har funnit att det inte är med tillräcklig styrka utrett att Hossein Seyyed Ahmadis bror Mohsen Seyyed Ahmadi befann sig på Gohardasht och avrättades där (se tingsrättens dom s. 93, p. 191). Tingsrättens dom har inte överklagats i denna del. Det har inte heller åberopats någon annan grund för skadestånd än den brottsliga gärningen. Hossein Seyyed Ahmadis skadeståndsanspråk ska därför ogillas.

När det gäller skadeståndets storlek såvitt avser övriga målsägande delar hovrätten tingsrättens bedömning. Tingsrättens dom ska därför fastställas i dessa delar.

Utvisning

I fråga om utvisning gör hovrätten inte någon annan bedömning än tingsrätten. Detta även med beaktande av att hovrätten gjort delvis andra bedömningar såvitt avser Hamid Nourys skuld. Tingsrättens dom ska därför inte ändras i denna del.

Häktning m.m.

Det finns risk för att Hamid Noury avviker eller på något annat sätt undandrar sig lagföring eller straff. För mord är inte heller föreskrivet lindrigare straff än fängelse i ett år och sex månader och det är inte uppenbart att skäl för häktning saknas. Hamid Noury ska därför stanna kvar i häkte tills domen beträffande fängelsestraffet får verkställas och utvisningen får laga kraft eller dessförinnan får verkställas.

Beslaget av Hamid Nourys telefon ska bestå i enlighet med tingsrättens beslut.

Rättegångskostnader

Allmänna utgångspunkter

En offentlig försvarare och ett målsägandebiträde har rätt till skälig ersättning för det arbete m.m. som uppdraget krävt. Vid bedömningen av vad som är skäligt arvode ska beaktas uppdragets art och omfattning. Härutöver ska hänsyn tas till andra omständigheter såsom den skicklighet och omsorg som arbetet har utförts med samt den tid som lagts ner på detta. När brottmålstaxan inte är tillämplig brukar ersättning till offentlig försvarare bestämmas utifrån en timkostnadsnorm. Förhöjt arvode, som innebär en avvikelse från denna norm, kan utgå om målets beskaffenhet eller andra särskilda omständigheter motiverar det.

En kostnadsräkning ska innehålla en så pass utförlig arbetsredogörelse att den yrkade ersättningens skälighet kan bedömas. Är målet omfattande och begärd ersättning hög är det viktigt att arbetsredogörelsen är tillräckligt preciserad för att domstolen ska kunna pröva yrkad ersättnings skälighet. Brister i detta hänseende går ut över den som begärt ersättning.

Målet i hovrätten har varit omfattande, rört mycket allvarlig brottslighet och pågått under lång tid. Två nya förhör har hållits i hovrätten och ny bevisning har åberopats. Parternas inställningar och åberopade omständigheter har dock i huvudsak varit samma som i tingsrätten. Den muntliga bevisningen har utgjorts av berättelser som lämnats av ett stort antal målsäganden och vittnen samt omfattat drygt 300 timmars förhörstid. Hamid Nourys försvarare är nya i hovrätten vilket medfört att de har fått läsa in förundersökningen och ta del av inspelade förhör från tingsrättsförhandlingen.

Advokaterna Hjalmarsson, Hesselberg och Hadding Wiberg var förordnande målsägandebiträden redan i tingsrätten. Med hänsyn till att målet nu prövas i andra instans förutsätts att målsägandebiträdena begränsar inläsningen m.m. till vad som krävs och är rimligt för att utföra arbetet i hovrätten. Hovrätten har förståelse för att även målsägandebiträdena ägnat tid åt att på nytt gå igenom delar av den muntliga och skriftliga bevisning som lades fram redan i tingsrätten. Sammantaget anser hovrätten att samtliga försvarar- och målsägandeuppdrag har varit mycket arbetskrävande även i hovrätten. Hovrätten bedömer att såväl försvararnas som målsägandebiträdenas kostnadsräkningar på ett generellt plan, med vissa mindre undantag, uppfyller de krav som kan ställas för att hovrätten ska kunna bedöma arvodets skälighet.

Med utgångspunkt i det som nu har sagts övergår hovrätten till att pröva skäligheten av de enskilda ersättningsanspråken.

Målsägandebiträdena

Åklagaren har förklarat att de inte har någon synpunkt på målsägandebiträdenas kostnadsanspråk. Hovrätten anser att samtliga målsägandebiträden på ett tydligt och överskådligt sätt har redovisat vilka åtgärder som har vidtagits. Mot bakgrund av målets omfattning och med hänsyn till antalet målsäganden som respektive biträde har varit ombud för anser hovrätten att tidsåtgången för nedlagt arbete är skälig. Hovrätten har inte någon erinran mot begärda ersättningar för tidsspillan och utlägg. Advokaterna Hjalmarsson, Hesselberg och Hadding Wiberg ska därför tillerkännas yrkad ersättning.

Försvararna

Åklagaren har lämnat flera synpunkter på försvararnas ersättningsyrkanden vilka redovisas nedan vid genomgång av de kostnadsposter som ifrågasatts. När flera försvarare är utsedda för en tilltalad har de en skyldighet att samordna arbetet; det krävs dock inte att de delar upp detta sinsemellan. Oavsett det bör arbetet kunna delas upp på ett rimligt sätt men med beaktande av vikten att båda försvararna tillgodogör sig materialet för att kunna genomföra ett effektivt försvar. Det har därför varit befogat att båda försvararna gått igenom all den muntliga bevisning som är hänförlig till respektive åtalspunkt samt utredningen i övrigt. Vid prövningen av om yrkade ersättningar är skäliga bör det göras en samlad bedömning av ersättningsanspråken sett i ljuset av vad som är rimliga arbetsinsatser utifrån det sammantagna uppdragets omfattning. Hovrätten ifrågasätter inte att Thomas Bodström och Hanna Larsson Rampe har fördelat arbetet mellan sig på ett ändamålsenligt sätt utifrån de speciella förhållanden som är för handen i detta mål.

Arbete

Thomas Bodström har begärt ersättning för 1 698 timmars arbete och Hanna Larsson Rampe för 1 730 timmars arbete varav de största ersättningsposterna är hänförliga till genomgång av förundersökningsprotokollet, tilläggsprotokoll och muntlig bevisning. Med hänsyn till målets omfattning är begärd ersättning i dessa delar skälig.

Båda försvararna har begärt ersättning för arbete som avser omfattande kontakter, företrädesvis via e-post men också i samband med möten, med en iransk advokat som biträtt Hamid Noury och dennes familj i Iran. Thomas Bodströms arbetsredogörelse visar att han begärt ersättning för 118 timmars mailkorrespondens med den iranska advokaten. Av Hanna Larsson Rampes arbetsredogörelse framgår att hon lagt ner cirka 123 timmar på motsvarande arbete. Båda försvararna har därutöver deltagit i möten med den iranska advokaten, cirka 41 timmar för Thomas Bodströms del och cirka 37 timmar för Hanna Larsson Rampe. Åklagaren har ifrågasatt omfattningen av kontakterna och anser inte att försvararnas arbetsredogörelser är tillräckligt detaljerade för att arvodets skälighet ska kunna bedömas. Mot bl.a. denna bakgrund anser

åklagaren att begärda belopp vida överstiger vad som är rimligt och motiverat för att ta tillvara Hamid Nourys rättigheter. Enligt åklagaren motsvarar ett skäligt belopp 60–80 timmars arbete.

Hovrätten kan konstatera att båda försvararna har angett tid och tidsåtgång för såväl e-postkontakter och möten med den iranska advokaten men inte, som åklagaren påpekat, redovisat detaljerat vad kontakterna bestått i eller resultatet av dessa. I den bedömning som ska göras måste, enligt hovrätten, beaktas att Hamid Noury suttit frihetsberövad under lång tid, dömts till livstids fängelse av tingsrätten och har nya försvarare i hovrätten med vilka han ska lägga upp sitt försvar. Hamid Noury kan inte förväntas ha kunskaper om det svenska rättssystemet eller hur processen i överrätt går till. Hans situation och målets speciella karaktär innebär att det finns starka skäl att ersätta försvararna för kontakter med en jurist i Hamid Nourys hemland som kan bistå Hamid Noury med råd men även vara försvararna behjälplig med information och eventuellt utredningsmaterial. Detta gäller även om den iranska advokatens åtgärder inte har lett till att något nytt tillförts utredningen. Hovrätten delar dock åklagarens uppfattning att avsaknaden av mer preciserad informationen om kontakterna innebär en brist som medför svårigheter att närmare bedöma ersättningspostens skälighet. Sammantaget anser hovrätten att det sammanlagda kostnadsyrkandet i denna del är väl högt och bestämmer ersättningen till 100 timmars arbete vardera för Thomas Bodström och Hanna Larsson Rampe.

Åklagaren har invänt att försvararnas arbetsredogörelser inte uppfyller kraven såvitt avser den gemensamma posten för arbete med kortare åtgärder. I denna del har Thomas Bodström begärt ersättning för 45 timmars arbete avseende 180 kortare mail, telefonsamtal och sms med hovrätten, tingsrätten, åklagare, utredare, svenska ambassaden i Iran, den iranske advokaten, C. Lernestedt (som avgivit yttrande i målet), familj, kontaktperson m.fl. Hanna Larsson Rampe har yrkat ersättning med 55 timmar för likartade åtgärder. Även om försvararna inte, med något undantag, har angett antal åtgärder är det fråga om sådana rutinmässiga åtgärder som kan antecknas under en

gemensam post. Det framgår att posterna inte finns upptagna på annat ställe i arbetsredogörelsen. Med beaktande av att respektive försvarare vid en helhetsbedömning har omfattande och väl specificerade arbetsredogörelser och mot bakgrund av antalet timmar som redovisats i andra delar anser inte hovrätten att det är fråga om en sådan brist som får till följd att yrkad ersättning inte ska utgå eller sättas ned.

Åklagaren har vidare ifrågasatt skäligheten av yrkad ersättning för fördjupning i frågor om internationell rätt, politisk-historisk kontext i Iran samt materiella och processuella frågor. I denna del har Thomas Bodström begärt ersättning för 65 timmars arbete och Hanna Larsson Rampe för 80 timmar. Åklagaren har ansett att det totala antalet timmar är för högt med beaktande av dels försvarets samlade erfarenhet av brottmål, dels Thomas Bodströms erfarenhet av aktuell brottstyp och mål i internationell kontext. Enligt åklagaren motsvarar skäligt belopp 40 timmars arbete för vardera försvararen. Hovrätten anser att den ersättning som försvararna har begärt är skälig och ska utgå. I bedömningen beaktar hovrätten att det varit fråga om särpräglade förhållanden som inträffade för länge sedan varför det funnits skäl att fördjupa sig i de historiska sammanhangen och förhållandena som kan ha bäring på prövningen i målet. Det har även varit fråga om ställningstaganden om karaktären av väpnade konflikter, påbud med religiösa och politiska samband samt internationella rättsregler.

När det gäller begärd ersättning för arbete med sakframställan och plädering har vardera försvarare begärt ersättning motsvarande 169 timmar. Åklagaren har invänt att tidsåtgången är för hög och att skälig ersättning motsvarar 135 timmars arbete. Hovrätten gör samma bedömning som åklagaren och bestämmer ersättningen i enlighet med detta.

Hovrättens ställningstaganden innebär att Thomas Bodström får ersättning för 1605 timmars arbete och Hanna Larsson Rampe för 1636 timmars arbete.

Förhöjd ersättning

Hanna Larsson Rampe har begärt förhöjd taxa för arbete utfört under perioden mellan den 13 september 2022 och den 22 januari 2023 (sistnämnda datum är dagen före den

dag då försvaret höll sin första sakframställan i hovrätten). Förhöjd ersättning kan bestämmas om ett mål aktualiserat ovanliga eller svårbedömda rättsfrågor eller om huvudförhandlingen pågått under avsevärd tid. Målet i hovrätten har varit mycket omfattande och rört ovanliga och komplicerade rättsfrågor. Förundersöknings-materialet och den muntliga bevisningen är synnerligen omfattande varför hovrätten inte ifrågasätter att Hanna Larsson Rampe lagt ner ett betydande arbete och avsevärd tid för att gå igenom allt relevant material som rör Hamid Nourys skuld. Hovrätten bedömer att målets omfattning krävt sådana arbetsinsatser inför huvudförhandlingen och i dess inledningsskede att det har varit fråga om ett heltidsuppdrag som medfört sådan bundenhet till målet att det påverkat Hanna Larsson Rampes möjlighet att driva advokatverksamhet i övrigt. Under sådana förhållanden finner hovrätten att Hanna Larsson Rampe är berättigad till ett förhöjt arvode. Hovrätten anser dock att Hanna Larsson Rampe får anses skäligen tillgodosedd med förhöjd ersättning under en period om cirka tre månader motsvarande 500 timmars arbete. Av den ersättning för arbete som tillerkänts Hanna Larsson Rampe ovan ska därför 1136 timmar utgå enligt taxan för brottmål och 500 timmar med förhöjt arvode.

Ersättning för tidsspillan och utlägg

Thomas Bodström har begärt ersättning för 76,75 timmars tidsspillan som i huvudsak avser inställelser till häkte och till huvudförhandlingen samt för resekostnader i samband med dessa. Härutöver har han begärt ersättning för utlägg till tolkar. Samtliga kostnadsposter är väl specificerade och yrkad ersättning ska utgå.

Hanna Larsson Rampe har begärt ersättning för tidsspillan med 366,5 timmar varav 302,5 av dessa avser resor mellan kontoret i Göteborg där hon är verksam och kontoret i Stockholm. Hon har också begärt ersättning för resekostnader.

Enligt 21 kap. 10 § fjärde stycket brottsbalken kan en försvarare, om det finns särskilda skäl, få ersättning för tidsspillan och utlägg som uppstått på grund av att denne har sin verksamhet långt ifrån orten där domstolen är belägen. När en advokatbyrå har kontor på flera orter bör i allmänhet det kontor som ligger närmast domstolsorten utgöra utgångspunkt för bedömningen av försvararens rätt till

ersättning och utlägg (se NJA 2021 s. 520, jfr. NJA 2012 s. 914). Varken Hamid Noury eller Hanna Larsson Rampe har begärt förhandsbesked om merkostnader för tidsspillan och utlägg avseende resor till och från Göteborg kan omfattas av rätten till ersättning av allmänna medel. Inte heller har något särskilt skäl angetts. Ett skäl som skulle kunna motivera att en försvarare på annan ort förordnas och ersätts för sådana merkostnader som är ifråga kan vara att det inte finns någon advokat på domstolsorten som har sådana särskilda kunskaper som målet kräver eller att försvararen redan är inläst på målet (se prop. 2008/09:232 s. 31 f.).

Hanna Larsson Rampe är ny försvarare i målet och det finns, som också åklagaren har påtalat, flera seniora medarbetare på advokatbyråns kontor i Stockholm. Mot bakgrund av vad som har anförts anser hovrätten inte att Hanna Larsson Rampe ska tillerkännas ersättning av allmänna medel för sådana kostnader som avser resor till och från kontoret i Göteborg. Hanna Larsson Rampe har uppgett att 64 timmars tidsspillan inte har samband med resor till och från Göteborg. Utifrån de antal besök som Hanna Larsson Rampe angett i arbetsredogörelsen har hovrätten beräknat att hon därutöver har lagt ner ytterligare tid på att besöka Hamid Noury i häkte och inställa sig till huvudförhandlingen. För dessa besök ska hon ersättas för resor från kontoret i Stockholm. Hovrätten bedömer att en skälig ersättning för tidspillan motsvarar 75 timmar.

Hovrättens ställningstagande ovan innebär att Hanna Larsson Rampe inte får ersättning för resekostnader till och från Göteborg. Hon får i stället ersättning med motsvarande kostnad för pendeltåg till och från kontoret i Stockholm. Av arbetsredogörelsen framgår att Hanna Larsson Rampe begärt ersättning för 13 resor med pendeltåg för att besöka Hamid Noury i häktet som saknar samband med resor till och från Göteborg. Härutöver har hon yrkat ersättning för resor som omfattar både resa till och från Göteborg och till och från häktet. För sådana resor, som enligt hovrättens beräkning uppgår till 23 stycken, ersätts hon för pendelkostnad. Hanna Larsson Rampe får också ersättning för sin inställelse till huvudförhandlingen vid 19 tillfällen på samma sätt som Thomas Bodström, dvs. med 78 kr per resa.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga B

Överklagande senast 2024-01-16

I avgörandet har deltagit hovrättsråden Christer Lundh, Agneta Munther (skiljaktig) och Robert Green, referent, samt nämndemännen Siv Enström och Yvonne Svengard Eriksson.

Avräkningsunderlag, se bilaga C

Skiljaktig mening, se nästa sida

Skiljaktig mening

Hovrättsrådet Agneta Munther är skiljaktig i bedömningen av Hamid Nourys skuld under åtalspunkten 2, enligt följande.

Hovrätten har funnit att Hamid Nourys agerande får till följd att han ska dömas som medgärningsman såvitt avser gärningarna under åtalspunkten 1. När det gäller bevisningen i den punkten har hovrätten tagit del av omfattande berättelser från ett stort antal målsäganden och vittnen som beskrivit Hamid Nourys handlande under den första vågen av avrättningar. Utredningen under åtalspunkten 1 är mycket robust och innefattar även skriftlig bevisning i form av berättelser som nedtecknats innan Hamid Nourys gripande där han pekats ut som medverkande i avrättningar av fångar som sympatiserade med Muhajedin. Bevisningen har också visat att det fanns ett dekret från den politiska ledningen med innebörd att anhängare till den organisationen skulle avrättas samt att detta budskap spridits till fängelserna. Det finns också förhörsuppgifter som ger stöd för att Hamid Noury sympatiserade med dekretets innehåll och anpassade sitt handlade i enlighet med detta.

Enlig min bedömning är bevisningen under åtalspunkten 2 betydligt svagare men jag delar majoritetens slutsats att de gärningsmoment som Hamid Noury ska dömas för är hans medverkan i att välja ut fångar som skulle ställas inför kommittén, föra fångar till huvudkorridoren och vakta dem där. Hovrätten har inte funnit styrkt att Hamid Noury läst upp namn på fångar som skulle inställa sig hos kommittén eller ha fört fångar dit. När det gäller frågan hur Hamid Nourys handlingar ska bedömas måste även de preciseringar som åklagaren har gjort beaktas. Åklagaren har beträffande gärningsmomentet ”valt ut fångar” förklarat att det inte påstås att Hamid Noury efter eget tycke bestämt vilka fångar som skulle tas till kommittén utan detta var beroende av svar på frågor som ställdes till fångarna. Av detta följer att Hamid Noury inte kan anses ha haft någon självständig beslutanderätt avseende valet av fångar som riskerade avrättning. Åklagarens precisering av påståendet att Hamid Noury ”vaktat” fångar i korridoren innebär, enligt min mening, att det inte går att dra

några mer långtgående slutsatser än att Hamid Noury, i likhet med andra i personalen, medverkat till att upprätthålla ordningen på platsen.

Till skillnad från de förhörsuppgifterna som lämnats under åtalspunkten 1 kan jag konstatera att det är förhållandevis få personer som berättat om Hamid Nourys deltagande under den andra vågens avrättningar. Berättelserna är detaljfattiga och saknar tydlighet när det gäller vad Hamid Noury har gjort i huvudkorridoren. Även om fängelset som sådant får anses ha varit brottsplatsen framgår det av den samlade muntliga bevisningen att aktiviteter i huvudkorridoren har haft avgörande betydelse för avrättningarna. Förhörspersonerna har beskrivit att fångar som kommit att avrättas förts till huvudkorridoren för att där ställas inför kommittén och därefter tagits till en plats i anslutning till korridoren för att dödas. Det saknas, enligt min mening, tillräcklig bevisning för att Hamid Noury varit aktiv i samband med detta förfarande i korridoren, exempelvis är det inte styrkt att han fört fångar till eller från kommittén, ställt fångar på led och eskorterat dem till avrättningsplatsen.

Det finns oklarheter i hur påbudet att avrätta sådana fångar som avses i åtalspunkten 2 har tillkommit och förmedlats till fängelsets personal. Ingenting talar för att Hamid Noury varit delaktig i hur innehållet i påbudet skulle verkställas på fängelset vilket i sig måste ha förutsatt planering och samråd inom fängelseledningen, exempelvis hur urvalet av fångar skulle göras eller hur personalen skulle fördela arbetet sinsemellan. Inte heller anser jag att det är visat att Hamid Noury haft sådan ställning i fängelset att han kan anses ha haft någon betydande roll i den planeringen.

Sammantaget är det min bedömning att Hamid Noury medverkat i andra vågens avrättningar på ett mer perifert sätt och även om hans faktiska inflytande påverkat händelseutvecklingen har det inte skett i sådan omfattning eller i en så central roll att han ska dömas som medgärningsman. Detta gäller oavsett likheter och det tidsmässiga sambandet mellan avrättningarna under första och andra vågen.
Den samlade bevisningen visar dock att Hamid Noury handlat med insikt i att avrättningar ägde rum under andra vågen och att han agerade med avsikt att främja

detta. Han ska därför dömas för medhjälp till mord vid 24 tillfällen och åläggas skadeståndsskyldighet på sätt som framgår av hovrättens dom. Min bedömning i rubriceringsfrågan påverkar inte valet av påföljd.

STOCKHOLMS TINGSRÄTT
Avdelning 4

DOM
2022-07-14
meddelad i
Stockholm

Mål nr: B 15255-19

PARTER (Antal tilltalade: 1)

Tilltalad
Hamid Noury, 19610489-1251
Frihetsberövande: Häktad
F.n. Häktet Huddinge
Medborgare i Iran

Offentlig försvarare:
Advokat Daniel Marcus
MP ADVOKATTEAM AB
Wennerbergsgatan 10, 5 tr
112 58 Stockholm

Offentlig försvarare:
Advokat Thomas Söderqvist
Kriström Advokatbyrå KB
Box 7184
103 88 Stockholm

Åklagare
Kammaråklagare Kristina Lindhoff Carleson och Martina Winslow
Åklagarmyndigheten
Riksenheten mot internationell och organiserad brottslighet
Box 57
101 21 Stockholm

Målsägande
Se Målsägandebilaga

DOMSLUT

Brott som den tilltalade döms för

1. Folkrättsbrott, grovt brott, 22 kap 6 § 1 st och 2 st brottsbalken i sin lydelse före 1 juli 1995
   1988-07-30 -- 1988-08-16
2. Mord, 3 kap 1 § brottsbalken i sin lydelse före 1 juli 2009
   1988-08-27 -- 1988-09-06

Påföljd m.m.
Fängelse på livstid

Utvisning
Den tilltalade utvisas ur Sverige enligt 8 a kap 1 § utlänningslagen (2005:716) och förbjuds att återvända hit. Överträdelse av förbudet kan medföra fängelse i högst 1 år.

Skadestånd
1. Hamid Noury ska betala skadestånd med 40 000 kr till var och en av Hossein Seyed Ahmadi, Solmaz Alizadeh, Fereydoun Najafi Aria, Majid Saheb Jam Atabaki, Aliakbar Bandali, Laleh Bazargan, Seyyed Jafar Mir-Mohammadi Berenjestanaki, Majid Djamshidiat, Ahmad Ebrahimi, Mehdi Eshaghi, Mohsen Eshaghi, Reza Fallahi, Hossein Farsy, Ramezan Fathi, Mehdi Barjasteh Garmroodi, Hassan Golzari, Homayoun Kaviyani, Nasrullah Marandi, Asghar Mehdizadeh, Mahnaz Meimanat, Iraj Mesdaghi, Sedigheh Haji Mohsen, Siamak Naderi, Mehri Haji-Nejad, Vida Rostamalipour, Sara Rouzdar, Mahmoud Royaie, Akbar Samadi, Masoud Ashraf Semnani, Esmat Talebi Kalhoran, Mohammed Zand och Ali Zolfaghari.
2. Khadijeh Borhanis och Mokhtar Borojerdy Shalavands respektive skadeståndsyrkande ogillas.

Förverkande och beslag
Beslaget av Hamid Nourys mobiltelefon ska bestå tills domen vunnit laga kraft. Därefter ska godset utlämnas till Hamid Noury (beslagsnummer 2019-5000-Bg123625 p. 1).

Häktning m.m.
Hamid Noury ska vara kvar i häkte till dess att domen vinner laga kraft mot honom i fråga om påföljd och utvisning.

Ersättning
1. Advokat Ghita Hadding Wiberg får ersättning av staten med 2 632 527 kr. Av beloppet avser 1 975 259 kr arbete, 71 940 kr tidsspillan, 58 823 kr utlägg och 526 505 kr mervärdesskatt.
2. Advokat Bengt Hesselberg får ersättning av staten med 2 722 330 kr. Av beloppet avser 1 975 259 kr arbete, 133 821 kr tidsspillan, 68 784 kr utlägg och 544 466 kr mervärdesskatt.
3. Advokat Göran Hjalmarsson får ersättning av staten med 2 732 109 kr. Av beloppet avser 1 978 424 kr arbete, 122 760 kr tidsspillan, 84 503 kr utlägg och 546 422 kr mervärdesskatt. Från beloppet ska utbetalt förskott om 625 000 kr avräknas.
4. Advokat Daniel Marcus får ersättning av staten med 6 891 414 kr. Av beloppet avser 4 776 712 kr arbete, 216 480 kr tidsspillan, 519 939 kr utlägg och 1 378 283 kr mervärdesskatt.
5. Advokat Thomas Söderqvist får ersättning av staten med 7 012 765 kr. Av beloppet avser 4 792 339 kr arbete, 200 970 kr tidsspillan, 616 903 kr utlägg och 1 402 553 kr mervärdesskatt. Från beloppet ska utbetalt förskott om 750 000 kr avräknas.
6. Staten ska stå för kostnaden för försvararna och målsägandebiträdena.

Övrigt
1. Hamid Nourys yrkande om avvisning avslås.
2. Hossein Seyed Ahmadis, Aliakbar Bandalis, Khadijeh Borhanis och Mohammed Zands yrkande om att advokat Kenneth Lewis ska utses som målsägandebiträde för dem avslås.

3. Hossein Seyed Ahmadis, Aliakbar Bandalis, Khadijeh Borhanis och Mohammed Zands yrkande om att de ska tillerkännas ersättning från allmänna medel för sin kostnad för det privata ombudet advokat Kenneth Lewis avslås.
4. Hossein Seyed Ahmadis, Aliakbar Bandalis, Khadijeh Borhanis och Mohammed Zands yrkande om att Hamid Noury ska ersätta deras rättegångskostnader avslås.

Innehåll

SAMMANFATTNING **6**

BAKGRUND **10**

YRKANDEN M.M. **21**

Straffansvar 21

Beslag och utvisning 24

Skadestånd 24

Hamid Nourys inställning 26

Avvisning 27

UTREDNINGEN I MÅLET **28**

Parternas bevisning 29

Referat av förhören 30

Hamid Nourys uppgifter 30

DOMSKÄL **35**

I. Svensk straffrättslig jurisdiktion 35

II. Straffansvar 39

A. Rättsliga utgångspunkter 39

B. Processlägesanalys – frågor att pröva 46

C. Åtalspunkten 1 – Folkrättsbrott, grovt brott 49

i. Mujahedin och den väpnade konflikten 49

ii. Fatwan och avrättningar i iranska fängelser 56

iii. Första vågens avrättningar i Gohardasht 68

Avrättade i bilaga A 82

iv. Hamid Nourys delaktighet i första vågen 103

D. Åtalspunkten 2 – Mord 137

i. Andra vågens avrättningar i Gohardasht 137

Avrättade i bilaga C 147

ii. Hamid Nourys delaktighet i andra vågen 158

E. Granskning av Hamid Nourys uppgifter 176

F. Uppsåt, gärningsmannaskap och rubricering 182

III. Påföljd och straffmätning 184

IV. Skadestånd 184

V. Särskilda yrkanden 189

VI. Övrigt 190

HUR MAN ÖVERKLAGAR 197

SAMMANFATTNING

Åtalet avser anklagelser om avrättningar av politiska fångar i fängelset Gohardasht i Iran sommaren 1988. Det rör sig om dels avrättningar av sympatisörer till den politiska organisationen Iranska Folkets Mujahedin (Mujahedin) tidsperioden den 30 juli – 16 augusti 1988, dels avrättningar av sympatisörer till olika vänstergrupper, som ansågs ha avsagt sig sin islamiska tro, tidsperioden den 27 augusti – 6 september 1988.

Tingsrätten har ansett sig behörig att döma för de åtalade brotten, dvs. folkrättsbrott och mord. Folkrättsbrottet faller under s.k. universell jurisdiktion. Det innebär att svensk domstol är behörig att döma även för brott som begåtts utomlands och av utländsk person. Vad avser åtalet för mord grundar sig behörigheten i brottslighetens höga straffvärde. I sammanhanget ska tilläggas att den åtalade frivilligt hade rest till Sverige och befann sig på svenskt territorium när han greps.

De aktuella händelserna innefattar stora och svåröverblickbara skeenden, där flera personer varit inblandade och samarbetat för att begå gärningarna. Tingsrätten har i målet endast prövat det straffrättsliga ansvaret för den åtalades deltagande i utförandet av gärningarna.

Bevisningen i målet har varit omfattande och som helhet bedömts robust. Förutom central bevisning, som förhör med målsägande och vittnen, har understödjande bevisning lagts fram som bland annat bestått i samtida rapporter från oberoende internationella människorättsorganisationer och artiklar och memoarer från tidigare fångar på fängelset. Med beaktande av att förhörspersonerna återgett minnesbilder från 1988 har tingsrätten fäst särskild vikt vid uppgifter om de centrala delarna av deras upplevelse eftersom mer perifer information snabbt förvinner ur minnet. Det rör sig också om återgivande av unika händelser som varit emotionellt signifikanta för förhörspersonerna, vilket är av betydelse för att personer ska komma ihåg en händelse korrekt över tid. Vad gäller identifieringen av den åtalade som gärningsman har tingsrätten tagit särskild hänsyn till utpekanden som gjorts av personer som redan vid brottstillfällena hade god kännedom om honom.

Gärningarna riktade mot sympatisörer till Mujahedin hade sin bakgrund i den maktkamp som följde på den iranska revolutionen 1979 och framför allt gruppens deltagande i den väpnade konflikten mellan Iran och Irak. Det har klarlagts genom utredningen att Mujahedins attacker mot Iran i tiden före den i målet aktuella avrättningsperioden utgick från irakiskt territorium och att dessa attacker, däribland attacken Eternal Light den 26 juli 1988, var understödd av och i samarbete med den irakiska armén. Tingsrätten har därför dragit slutsatsen att Mujahedin blev en del av den internationella väpnade konflikten mellan Iran och Irak. Det innebär att regelverket i internationell humanitär rätt är tillämpbart på handlingarna riktade mot Mujahedin-fångarna i fängelset. Fångarna har i egenskap av civilpersoner i händerna på en part i konflikten ansetts ha varit skyddade personer enligt regelverket och därför varit fredade.

Genom utredningen är det visat att den högste religiöse ledaren i Iran, främst med anledning av Mujahedins attack Eternal Light den 26 juli 1988, utfärdade en order (fatwa) om att sympatisörer till Mujahedin i iranska fängelser som var trofasta i sin övertygelse skulle avrättas. I fatwan redovisas omständigheter som visar att det fanns ett direkt samband mellan den dödsdom som utfärdas för sympatisörer till Mujahedin i fängelserna och den internationella väpnade konflikten.

Utförandet av fatwan krävde, vilket utredningen visat, planering, organisation och samarbete mellan flera personer i olika roller vid genomförandet av gärningen. När det gäller det gemensamma handlingsförloppet i Gohardasht-fängelset är det bevisat att en kommitté i enlighet med fatwan prövade fångars ställningstagande till Mujahedin och dömde ut dödstraff efter ett förfarande som inte tillgodosåg grundläggande krav på en rättvis rättegång. Dödsstraffen verkställdes omedelbart genom hängning. Ett mycket stort antal fångar kom därigenom att berövas livet. Fångar tillfogades vidare svår dödsångest i samband med förfarandet. Tingsrätten har bedömt att handlandet innefattat svåra överträdelser av den internationella humanitära rätten.

Utredningen har visat att den åtalade deltagit i utförandet av fatwan genom att han under alias, och i rollen som assistent till biträdande åklagaren på fängelset, tillsammans och i samförstånd eller samråd med andra, bland annat hämtade fångar och förde dem till kommittén samt eskorterade fångar till avrättningsplatsen. Omständigheterna har varit sådana att den åtalade är att anse som gärningsman. Med hänsyn till kopplingen till den internationella konflikten har gärningarna bedömts som folkrättsbrott, grovt brott.

Det är vidare bevisat att kommittén återvände till Gohardasht-fängelset den 27 augusti 1988 och att kommitténs prövning denna gång var inriktad på vänstersympatisörer som ansågs ha avsagt sig sin islamiska tro. De rörde sig om fångar som fängslats med anledning av sin koppling till olika regimkritiska vänstergrupper efter revolutionen. Prövningen ledde till avrättningar av ett mycket stort antal fångar vars ideologiska och religiösa övertygelse befanns vara i strid med den teokratiska staten Iran. Utdömda dödsstraff verkställdes även denna gång efter ett förfarande som inte uppfyllde grundläggande krav för en rättvis rättegång; handlandet som sådant var i strid med bland annat FN:s internationella konvention om medborgerliga och politiska rättigheter som Iran var bunden av 1988.

Det har med hänsyn till det politiska systemet i Iran och hur beslutanderätten fördelades efter revolutionen bedömts sannolikt att avrättningarna föregåtts av ett beslut av den religiösa och politiska ledningen i Iran.

Det är bevisat att den åtalade under samma alias och i samma roll tillsammans och i samförstånd eller samråd med andra även deltagit i utförandet av avrättningarna av vänstersympatisörer genom att han bland annat valt ut fångar som skulle ställas inför kommittén, läst upp namn på fångar och fört in dem till kommittén. Den åtalades aktiva inblandning i utförandet av gärningarna medför att han är att anse som gärningsman. Gärningarna har bedömts utgöra flera fall av mord.

Den åtalades uppgifter om att han haft sin tjänst på fängelset Evin och inte på Gohardasht, att han haft semester under brottstiderna och att han utsatts för en

konspiration alternativt att han förväxlats med en annan gärningsman har inte bedömts påverka bevisvärdet av åklagarens utredning. Åtalet har sammantaget ansetts styrkt.

Påföljden har bestämts till fängelse på livstid. Skälet för det är att den åtalade medverkat i brottsliga handlingar där ett mycket stort antal personer har avrättats på grund av sina politiska eller religiösa ställningstaganden efter ett förfarande som inte uppfyllde kraven på en rättvis rättegång.

Tingsrätten har vidare prövat skadestånden mot iransk rätt men tillämpat svensk praxis vid skälighetsbedömningen i avsaknad av klargörande från parterna i fråga om innehållet i den iranska rätten. Vid prövningen har skadestånd för psykiskt lidande dömts ut till efterlevande vars nära anhörig bevisats avrättad, liksom för de överlevande fångar som drabbats av psykiskt lidande.

BAKGRUND

I avsnittet lämnas en övergripande bakgrund till åtalet grundat på utredningen i målet. Inledningsvis redovisas allmän landinformation om Islamiska republiken Iran, revolutionen 1979 och den maktkamp mellan olika revolutionära grupperingar som följde, liksom något om den väpnade konflikten med Irak. Därefter redovisas uppgifter som avser rapporteringar om avrättningar i iranska fängelser 1988, däribland fängelserna i Teheran och Karaj, samt slutligen något om anmälan mot Hamid Noury och processförutsättningarna för åtalet.

Landinformation och historisk bakgrund

Allmän information om Islamiska republiken Iran

Islamiska republiken Iran utlystes efter revolutionen den 1 april 1979. Befolkningen uppgår till ca 83 miljoner människor, varav huvuddelen är shiamuslimer. Landet gränsar till bland annat Irak, Turkmenistan, Afghanistan och Pakistan. Teheran med dess ca 8,7 miljoner invånare är landets huvudstad.

Fig. 1.

Det nya året i den persiska kalendern börjar den 1 farvardin, dvs. den 21 mars, och slutar den sista esfand, dvs. den 20 mars. I domen redovisas datum ur den västerländska kalendern med persisk motsvarighet inom parentes vid behov.

De i målet aktuella händelserna ägde rum sommaren år 1988 (1367). Den första åtalspunkten avser perioden den 30 juli – 16 augusti 1988 (8 – 25 mordad 1367). Den andra åtalspunkten avser perioden 27 augusti – 6 september 1988 (5 – 15 sharivahr 1367).

1. Farvardin	21 mars – 20 april
2. Ordobihest	21 april – 21 maj
3. Kordad	22 maj – 21 juni
4. Tir	22 juni – 22 juli
5. Mordad	23 juli – 22 augusti
6. Sharivahr	23 augusti – 22 september
7. Mehr	23 september – 22 oktober
8. Aban	23 oktober – 21 november
9. Azar	22 november – 21 december
10. Dei	22 december – 20 januari
11. Bahman	21 januari – 19 februari
12. Esfand	20 februari – 20 mars

Fig. 2.

Irans nuvarande politiska system etablerades efter revolutionen 1979 och innebär förverkligandet av ett teokratiskt islamiskt statsskick, i vilket prästerskapet har den avgörande makten. Den bakomliggande politiska teorin, som hade utarbetats av ayatolla Ruhollah Musavi Khomeini sedan 1960-talet, består av ett traditionellt shiitiskt auktoritetssystem, där idén om ett folkstyre kopplats samman med en islamisk vision om de rättslärdas vägledning av samhället.[1]

Genom reguljära val utses en premiärminister och en president. De är dock ytterst underställda den högste rättslärde, som är statschef och överbefälhavare samt innehar

[1] David Thurfjell, *Yttrande om den historiska och religiösa bakgrunden till vågen av avrättningar i Iran 1988,* protokollbilaga H1, s. 25.

beslutanderätt över den verkställande, lagstiftande och dömande makten i landet. Ayatolla Khomeini, som var den första ledaren efter revolutionen, företrädde vad som kallats för en absolut *velayat-e faqih*. Enligt den doktrinen ses den högste rättslärde som den fördolde imam Mahdis ställföreträdare, vars fiender är Guds fiender. Den som tar hans parti tar Guds parti. Befolkningen har i detta system en plikt att lyda den högste rättslärde, som tillerkänts närmast obegränsade maktbefogenheter.[2]

Det gamla rättssystemet avfärdades efter revolutionen och ett nytt sådant, baserat på en tolkning av islam som rättsgrund, infördes för att samhället skulle islamiseras i enlighet med den revolutionära visionen. Den högste ledaren utser chefen för rättsväsendet, som i sin tur utser domare, vilka ska vara utbildade i såväl den islamiska rätten som specifik iransk lagstiftning.

Utöver det ordinära domstolssystemet finns sedan den 17 juni 1979 revolutionsdomstolar. De står under direkt inflytande från Revolutionsgardet och därigenom även från den högste rättslärde. Domstolarna handlägger fall som berör nationell säkerhet och är ofta av politisk karaktär. Det rör sig om brott som begåtts i syfte att motverka revolutionen.

Det råder sedan revolutionen bristfälliga politiska och religiösa fri- och rättigheter i Iran. Politiska partier i västerländsk mening existerar inte. Möjligheten att ordna möten och demonstrationer är starkt begränsad. Den som kritiserar regimen eller deltar i icke-sanktionerade demonstrationer kan dömas för brott mot rikets säkerhet. Den som konverterar från islam eller tillkännager sig som ateist riskerar dödsstraff.[3]

Vidare föreligger omfattande rättssäkerhetsbrister inom rättsväsendet. Domstolarna är inte politiskt oberoende. Personer frihetsberövas utan att informeras om vad de står anklagade för. Rättegångarna i revolutionsdomstolarna, som normalt äger rum bakom

---

[2] Ibid. s. 23.
[3] Utrikesdepartementet, *Mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer i Iran 2015 – 2016*, protokollbilaga J2, s. 2 ff. och 9.

stängda dörrar, kan vara summariska och resultera i dödsstraff och andra stränga påföljder. Det är också svårt att överklaga avgöranden. Det finns endast en begränsad tillgång till försvarsadvokater och den dömde informeras inte alltid om sina rättigheter eller innehållet i domslutet. Svepande brottsrubriceringar, såsom ”krig mot Gud” (*moharebeh*) och ”spridande av korruption på jorden” (*esfad-e fel arz*) ger tolkningsutrymme åt enskilda domare, vilket bidrar till rättsosäkerheten. Hängning är den vanligaste avrättningsmetoden, dock publicerar iranska myndigheter ingen statistik över antalet avrättningar.[4]

Förhållandena i iranska fängelser är undermåliga för de intagna, med trängsel, dålig hygien och bristande matförsörjning. Politiska fångar placeras inte sällan med vanliga kriminella och kan även hållas i isoleringsceller under långa perioder.[5]

Maktkampen efter revolutionen

Efter shahens störtande i januari 1979 kom en maktkamp att inledas mellan de revolutionära grupperna. Ayatolla Khomeini och hans anhängare inom det regerande Islamiska revolutionära partiet ställdes mot regimkritiska vänstergrupper, såsom Tudeh, Peykar och Fedayan, samt mot Iranska Folkets Mujahedin (Mujahedin).

Islamisterna delade vissa av socialismens idéer men var i grunden starkt kritiska till dess materialistiska verklighetsuppfattning. De argumenterade i stället för existensen av en icke-materiell essens i världen och hävdade att socialismens förnekande av en sådan aldrig kunde leda rätt. Mujahedin stod å sin sida för en kombination av islamism, nationalism och socialism och hade utbrett stöd bland storstädernas gymnasie- och universitetsstudenter efter revolutionen. Skiljelinjerna med ayatolla Khomeini utgjordes bland annat av frågan om de rättslärdas roll inom islam. Mujahedin utgjorde den troligtvis bäst organiserade massorganisation som inte stod under ayatolla Khomeinis

[4] Ibid. s. 2 ff.
[5] Ibid. s. 6.

kontroll och var följaktligen den grupp bland regimkritiska som hamnade på våldsammast kollisionskurs med regimen.[6]

Den 24 maj 1979 deklarerade ayatolla Khomeini att alla som avvek från islam var revolutionens fiender, vilket senare samma sommar följdes av ett demonstrationsförbud och ett förstatligande av media.[7] Regimen grundlade även det så kallade *Komiteh*-systemet, vilket bestod av revolutionära kommittéer med vagt definierade befogenheter som inrättades i varje bostadskvarter. Dessa kom att utgöra en massiv indoktrinerings- och disciplineringsapparat i samhället och användes vid sidan av statsmedian och moskéerna för att kontrollera invånarna på lokal nivå och för att underminera alla politiska grupper utanför den islamiska kretsen. Kommittéerna uppmuntrade också till angiveri, först för att hitta monarkister, och senare för att hitta anhängare av icke-islamiska grupper.[8]

Den 8 april 1981 förklarade den iranska riksåklagaren alla politiska möten och sammankomster som hölls utan tillstånd för olagliga. Vidare fick inte heller tidningar och annat tryckt material publiceras utan tillstånd. Dessa restriktioner infördes i enlighet med en resolution som antagits i hemlighet av regeringstjänstemän och åklagarmyndigheterna. Av den följde att alla medlemmar av organisationer som klassificerats som aktivt fientliga skulle arresteras, åtalas och dömas till det yttersta straffet. Därutöver fastslogs att alla sympatisörer som distribuerade tidningar och flygblad eller på annat sätt var engagerade i aktiviteter till förmån för dessa grupper skulle arresteras och straffas i vägledande syfte. Resolutionen ledde till omfattande tillslag mot oppositionsgrupperna och de personer som på något sätt hade en anknytning till dessa, varvid ett hundratal politiska dissidenter kom att arresteras av regimens tjänstemän.[9]

---

[6] Thurfjell, s. 29.
[7] Geoffrey Robertson QC, *Appendix A: Brief Chronology: The Massacre of Political Prisoners in Iran, 1988*, protokollbilaga J1 s. 1148
[8] Rouzbeh Parsi, *Utlåtande angående den politiska situationen i Iran under 1979 – 1988*, protokollbilaga H1, s. 6 f. och Thurfjell, s. 23 ff.
[9] Amnesty International, *Blood-Soaked Secrets – Why Iran's 1988 prison massacres are ongoing crimes against humanity*, MDE 13/9421/2018, protokollbilaga J1, s. 461.

En konflikt som uppstod 1981 mellan den relativt sekuläre presidenten, Abolhassan Banisadr, och ayatolla Khomeini med det Islamiska revolutionära partiet, ledde till regelrätta gatustrider och en ny våg av terror mot oppositionella. Anledningen var att Banisadr sökte stöd hos Mujahedin, som utgjorde den farligaste revolutionära konkurrenten till islamisterna. De storskaliga demonstrationer som anordnades av Mujahedin i juni 1981 till stöd för Banisadr slogs ner brutalt av ordningsmakten med flera skadade och dödsoffer som följd. Banisadr kom att avsättas som president och flydde sedan till Paris tillsammans med Mujahedins ledare Masoud Rajavi.

Mujahedin iscensatte därefter en bombkampanj mot regimen. Den 28 juni 1981 detonerades en sprängladdning vid Islamiska revolutionära partiets högkvarter, vilket dödade 74 seniora tjänstemän, inklusive några av ayatolla Khomeinis närmaste följeslagare. Den 30 augusti 1981 dödades ytterligare personer, däribland president Mohammad-Ali Rajai och premiärminister Mohammad-Javad Bahonar, av en explosion som utlöstes vid en regeringsbyggnad i Teheran.[10] Mujahedin kom under en senare period att definieras som terrororganisation av bland annat EU och USA.

Regimen svarade med massarresteringar och avrättningar av oppositionella i samhället. Vissa av de som frihetsberövades hade varit inblandade i våldsamheterna, men det fanns också personer som arresterades på grund av sina fredliga politiska aktiviteter, som distribution av flygblad och tidningar eller deltagande i demonstrationer, eller i vissa fall bara för att de kunde förknippas med personer som motsatte sig systemet. Tusentals kom att dömas till långa fängelsestraff eller till avrättning av revolutionsdomstolarna efter summariska förfaranden och utan tillgång till rättsmedel. Huvuddelen av dessa var medlemmar i Mujahedin, men regimens aktioner omfattade även anhängare till vänstergrupper och andra politiska organisationer. Ett stort antal av de som kom att dömas var samvetsfångar, enbart fängslade för sina icke-våldsamma politiska eller religiösa aktiviteter.[11]

---

[10] Ibid. s. 462.
[11] Ibid. s. 459 ff.

Den väpnade konflikten med Irak

I september 1980 invaderades Iran av Irak, vilket utgjorde början på kriget mellan länderna. Den irakiska planen var att slå till när den iranska revolutionen kraftigt hade försvagat såväl den politiska centralmakten i Teheran som den annars välbeväpnade iranska armén. Saddam Hussein hade en förhoppning om att han efter kortvariga operationer skulle kunna avkräva eftergifter från det försvagade Iran, men kriget skulle i stället komma att pågå i mer än åtta år och föranleda enorma förluster på respektive sida.

Saddam Husseins ställning försämrades allt eftersom kriget fortgick. I samband med att Mujahedins politiska ledare Masoud Rajavi och Mujahedin utvisades från Frankrike i juni 1986 tillät Saddam Hussein att organisationen anlade ett väpnat läger i landet. Lägret namngavs som Camp Ashraf och placerades under Saddam Husseins beskydd nordost om Bagdad. Mujahedin tillkännagav sedan i juni 1987 bildandet av sin militära gren; den iranska nationella befrielsearmén (NLA), vars mål var att störta den islamiska regimen.

Förenta nationernas (FN) säkerhetsråd antog den 20 juli 1987 resolution 598 om vapenstillestånd mellan Irak och Iran. Detta innebar dock inte slutet på kriget. Saddam Hussein ville demonstrera sin överlägsenhet inför de stundande fredsförhandlingarna, varvid den irakiska militären initierade offensiva angrepp längs hela fronten.

En operation vid namn Eternal Light inleddes den 26 juli 1988 av Irak tillsammans med Mujahedins väpnade gren. Den syftade till att erövra staden Kermanshah i den centrala delen av fronten och genomfördes av cirka 7 000 Mujahedin-soldater med understöd av det irakiska flygvapnet. Målet var att sedan nå Teheran och störta den islamiska regimen till massornas jubel. Invasionen stoppades emellertid av de iranska styrkorna i en motoffensiv, vilket resulterade i en närmast total förlust för Mujahedins

väpnade gren. De få stridande som överlevde flydde tillbaka till Irak den 29 juli 1988. Vapenstilleståndet trädde sedan i kraft den 20 augusti 1988.[12]

Avrättningar av fångar i fängelser i Teheran och Karaj 1988

I Iran 1988 fanns åtminstone 20 fängelser, däribland i Teheran och Karaj, där politiska fångar var placerade. Evin var det största fängelset i Teheran. Fängelserna Rajaei Shahr (i fortsättningen Gohardasht) och Ghezel Hesar var belägna en knapp timmes bilfärd därifrån, i staden Karaj, men administrerades från Evin. Det fanns såväl politiska som vanliga fångar på dessa fängelser. Förflyttningar av intagna mellan fängelserna var vanligt förekommande. På fängelserna fanns representanter för de revolutionära myndigheterna, däribland revolutionsdomstolarna och revolutionära åklagarmyndigheten i Teheran.

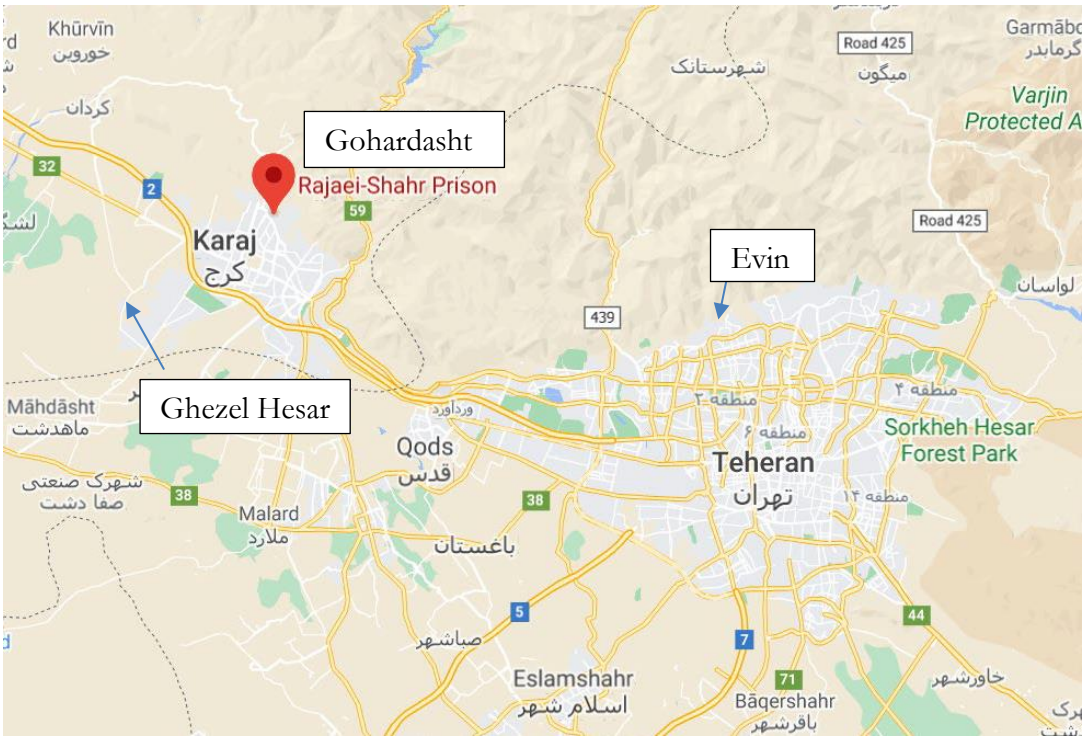

Fig. 3.

[12] Parsi, s.2 ff.

I slutet av juli 1988 rapporterades att tusentals politiska dissidenter i fängelser över hela Iran försvann. Ett stort antal av dem var ovan nämnda samvetsfångar som fortfarande befann sig i fängelserna vid denna tidpunkt. De flesta var Mujahedin-anhängare och sekulära vänsteraktivister. Familjer som besökte fängelserna tilläts inte längre att träffa sina anhöriga. I månader erhöll de inga nyheter om vad som ägde rum.[13]

Av FN:s generalförsamlings offentliga dokument den 8 december 1988 framgår att den särskilde representanten hade tillgång till information som indikerade att en våg av avrättningar hade ägt rum under perioden juli – september 1988 och att ett stort antal personer skulle ha dödats på grund sina politiska övertygelser.[14]

Amnesty International redovisade i sin rapport för året 1988 att Mujahedins angrepp mot Iran i juli 1988 föreföll ha föranlett dödandet av många oppositionella i de iranska fängelserna. Det angavs vidare, med en reservation för att den korrekta siffran sannolikt var betydligt högre, att över 1 200 politiska fångar befarades ha avrättats från slutet av juli till december 1988.[15]

Anmälan mot Hamid Noury

Iraj Mesdaghi var en politisk fånge under 1980-talet i Iran. Han fängslades med anledning av sin koppling till Mujahedin och har efter frigivningen skrivit ett flertal artiklar och böcker om sin fångenskap. I artiklar som publicerades 1996 skrev han om Hamid Abbasi; en assistent till den biträdande åklagaren vid Gohardasht. I en bok som utgavs 2006 redovisade han återigen uppgifter om denna assistent och namngav honom i detta sammanhang som ”Hamid Nouri (Abbasi)”. Dessa namn har även omnämnts av andra frigivna fångar när de genom åren har redogjort för vad de erfarit i de iranska fängelserna.

---

[13] Amnesty International, *Blood-Soaked Secrets,* s. 469.
[14] UN General Assembly, *Situation of human rights in the Islamic republic of Iran*: resolution /adopted by the General Assembly, 8 December 1988, A/RES/43/137, protokollbilaga J2, s. 155 f.
[15] Amnesty International, *Årsrapport 1989 för perioden januari – december 1988 (Iran),* protokollbilaga J2, s. 23 ff.

I oktober 2019 kontaktades Iraj Mesdaghi av en för honom okänd person som hade läst vad han skrivit om sin tid i iranska fängelser. Denna person förevisade en bild på en man som Iraj Mesdaghi kände igen som Hamid Abbasi från Gohardasht. Avsändaren var Heres Sadeghayob, som var bosatt i Sverige och gift med en kvinna som mannen på bilden, Hamid Noury, betraktar som sin dotter. Med anledning av deras äktenskapliga problem hade Hamid Noury besökt familjen vid två tillfällen för att medla i konflikten. Heres Sadeghayobi uppgav vidare att Hamid Noury hade erhållit ett Schengen-visum och att han åter skulle resa till Sverige.

Iraj Mesdaghi kontaktade Kaveh Moussavi, tidigare chef för MR-programmet på Oxfords universitet, som han hade träffat på ett symposium med anledning av Geoffrey Robertsons rapport *The Massacre of Political Prisoners in Iran 1988* av den 10 maj 2010 om de i målet aktuella händelserna. Kaveh Moussavi kontaktade i sin tur advokatfirman McCue & Partners LLP och därefter ägde olika möten rum i London.

Den 4 november 2019 ingav advokaten Göran Hjalmarsson en polisanmälan mot Hamid Noury på uppdrag av McCue & Partners LLP, Iraj Mesdaghi, Masoud Ashraf Semnani och Hamid Ashtari gällande brottsmisstankar för bland annat krigsförbrytelser begångna i Gohardasht sommaren 1988. I anmälan fanns skriftliga vittnesattester från ovan nämnda personer och en upplysning om när Hamid Noury förväntades anlända till Sverige.

Hamid Noury anhölls i sin frånvaro den 8 november 2019. Han greps på Arlanda när han landade den 9 november 2019. Sedan den 13 november 2019 har han suttit häktad på sannolika skäl misstänkt för folkrättsbrott, grovt brott och mord begångna mellan den 28 juli 1988 och den 31 augusti 1988 i Karaj, Teheran, Iran.

Processförutsättningar för åtalet

Enligt 2 kap. 3 § 6 brottsbalken i dess lydelse före den 1 januari 2022 döms efter svensk lag och vid svensk domstol för brott som begåtts utom riket om Sverige genom

internationella konventioner har förpliktat sig att kunna utöva jurisdiktion. De brott som anges i bestämmelsen har i huvudsak enbart en folkrättslig grund.

Vidare framgår det av 2 kap. 3 § 7 brottsbalken i dess lydelse före den 1 januari 2022 att det döms efter svensk lag och vid svensk domstol för brott som begåtts utom riket om det lindrigaste straff som i svensk lag är stadgat för brottet är fängelse i fyra år eller därutöver. För mord är det lindrigaste straffet fängelse i tio år.

I enlighet med 2 kap. 5 § andra stycket brottsbalken i dess lydelse före den 1 januari 2022 krävs förordnande av regeringen för att få väcka åtal avseende brott som begåtts, för såvitt nu är aktuellt, i Iran. Regeringen har i beslut den 22 december 2020 lämnat ett sådant åtalsförordnande mot Hamid Noury för folkrättsbrott, grovt brott och mord begångna under perioden juli – september 1988 i Karaj i Iran. Därefter har regeringen även beslutat att Stockholms tingsrätt är behörig domstol i målet.

Tingsrätten har ex officio funnit sig vara behörig att döma över brotten och utfärdat stämning på den tilltalade att svara på åtalet. Försvaret har i ett sent skede av huvudförhandlingen yrkat avvisning av åtalet helt eller delvis på grund av bristande behörighet för svensk domstol att döma över brotten, se nedan under avsnitten Yrkanden m.m. och Domskäl.

YRKANDEN M.M.

Straffansvar

Åklagaren har yrkat att Hamid Noury ska dömas för folkrättsbrott, grovt brott och mord enligt följande gärningsbeskrivningar och lagrum.

1. FOLKRÄTTSBROTT, GROVT BROTT

Mellan 1981 - 1988 pågick en internationell väpnad konflikt mellan Iran och Irak. I den avslutande fasen av den väpnade konflikten attackerades Iran vid flera tillfällen bland annat den 26 juli 1988 av en väpnad gren av den politiska organisationen Iranska Folkets Mujahedin (Mujahedin) varvid Mujahedin blev en del av den internationella väpnade konflikten. Attackerna utgick från irakiskt territorium och var understödda och i samarbete med den irakiska armen.

För det fall Mujahedins agerande enligt första stycket inte skulle vara att anse som en del av den internationella väpnade konflikten mellan Iran och Irak under våren – sommaren 1988 förelåg, vid sidan av konflikten mellan Iran och Irak, en icke internationell väpnad konflikt mellan staten Iran och Mujahedin.

Irans högste ledare Ayatolla Khomeini, utfärdade, främst med anledning av attacken den 26 juli 1988, kort därefter en fatwa/order om att alla fångar i de iranska fängelserna som tillhörde/sympatiserade med Mujahedin och som var trofasta/lojala i sin övertygelse skulle avrättas.

Strax därefter påbörjades massavrättningar av anhängare/sympatisörer till Mujahedin som var fångar i de iranska fängelserna.

Hamid Noury har under perioden 30 juli 1988 - 16 augusti 1988 i fängelset Gohardasht (Rajaei Shahr) i Karaj i Iran, i egenskap av assistent till biträdande åklagaren eller i annan liknande position/roll, tillsammans och i samförstånd/samråd med andra gärningsmän uppsåtligen berövat livet av ett mycket stort antal fångar som tillhörde/sympatiserade med Mujahedin, (däribland de i bilaga A uppräknade personerna).

Hamid Nourys delaktighet i avrättningarna har bestått i att han tillsammans och i samförstånd/samråd med andra organiserat och deltagit i avrättningarna genom att bland annat ha valt ut vilka fångar som skulle ställas inför en domstolsliknande kommission (kommitté) som hade mandat enligt fatwan/ordern att besluta vilka fångar som skulle avrättas, fört dessa fångar till den så kallade dödskorridoren och vaktat dem där, läst upp namn på de fångar som skulle föras in till kommittén, fört in fångarna till kommittén, lämnat skriftlig/muntlig information om fångarna till kommittén, läst upp namn på de fångar som skulle föras till avrättning, beordrat fångarna att ställa sig på ett led för att eskorteras till avrättningsplatsen samt även eskorterat fångar dit varefter

fångarna berövats livet genom hängning. Hamid Noury har även själv vid något/några tillfällen närvarat och deltagit vid avrättningarna.

Hamid Noury har även i egenskap av assistent till biträdande åklagaren eller i annan liknande position/roll i fängelset Gohardasht tillsammans och i samförstånd/samråd med andra högt uppsatta tjänstemän uppmanat och beordrat andra gärningsmän att delta i avrättningarna genom att assistera honom och andra högt uppsatta tjänstemän i deras agerande enligt ovan samt verkställa avrättningarna.

I vart fall har Hamid Noury tillsammans och i samförstånd/samråd med andra gärningsmän genom ovan nämnda förfarande verkställt av kommittén utdömda dödsstraff, som meddelats efter ett förfarande som inte tillgodosett de grundläggande kraven för en rättvis rättegång som följer av den internationella humanitära rätten.

Vidare har Hamid Noury, i egenskap av assistent till biträdande åklagaren eller i annan liknande position/roll, under samma period och på samma plats tillsammans och i samförstånd/samråd med andra gärningsmän utsatt ett mycket stort antal fångar som tillhörde/sympatiserade med Mujahedin, (däribland de i bilagorna A och B uppräknade personerna), för ett svårt lidande.

Detta genom att tillfoga fångarna svår dödsångest, vilket är att bedöma som tortyr och omänsklig behandling genom att föra fångarna till kommittén och/eller föra dem till den så kallade dödskorridoren i väntan på att föras in till kommittén och/eller invänta kommitténs beslut samt att i förekommande fall föra dem till avrättningsplatsen och vidta förberedande åtgärder inför avrättning.

Hamid Nourys delaktighet i tortyren och den omänskliga behandlingen har bestått i att han tillsammans och i samförstånd/samråd med andra valt ut de fångar som skulle ställas inför den kommitté som skulle besluta vilka fångar som skulle avrättas, fört fångarna till den så kallade dödskorridoren, beordrat fångarna att sitta där och vänta, ofta flera timmar, vaktat dem, läst upp namnen på de som skulle föras in till kommittén och fört in dem till kommittén, läst upp namn på de fångar som skulle föras till avrättningsplatsen, beordrat fångarna att ställa sig på ett led för att eskorteras till avrättningsplatsen samt även eskorterat fångar dit.

Hamid Noury har även i egenskap av assistent till biträdande åklagaren eller i annan liknande position/roll i fängelset Gohardasht tillsammans och i samförstånd/samråd med andra högt uppsatta tjänstemän uppmanat och beordrat andra gärningsmän att delta i tortyren och den omänskliga behandlingen genom att assistera honom och andra högt uppsatta tjänstemän i deras agerande enligt föregående stycke.

I vart fall görs gällande att Hamid Noury är att betrakta som medhjälpare då han genom samtliga ovan nämnda gärningar främjat det uppsåtliga dödandet samt tortyren och den omänskliga behandlingen med råd och dåd.

I första hand görs gällande att gärningarna har begåtts som ett led i eller annars haft samband med den internationella väpnade konflikten mellan Iran och Irak.

Hamid Noury har därmed genom nämnda gärningar, som riktat sig mot civila som åtnjuter särskilt skydd enligt Genèvekonvention IV eller allmänt erkända grundsatser som rör den internationella humanitära rätten, gjort sig skyldig till en svår överträdelse av artikel 147 Genèvekonvention IV jämfört med artikel 75 samt artikel 85 i tilläggsprotokoll I samt av allmänt erkända grundsatser som rör den internationella humanitära rätten.

I andra hand görs gällande att gärningarna har begåtts som ett led i eller annars har samband med en icke-internationell väpnad konflikt mellan Iran och Mujahedin.

Hamid Noury har därmed genom nämnda gärningar gjort sig skyldig till en svår överträdelse av den gemensamma artikel 3 i Genèvekonvention IV samt av allmänt erkända grundsatser som rör den internationella humanitära rätten.

Folkrättsbrottet är att bedöma som grovt eftersom ett mycket stort antal personer avrättats, torterats och utsatts för omänsklig behandling under synnerligen grymma former.

Lagrum
22 kap 6 § 1 st och 2 st brottsbalken i sin lydelse före 1 juli 1995, artikel 147 Genèvekonvention IV jämfört med artikel 1, 72, 75 samt artikel 85 i tilläggsprotokoll I, i andra hand artikel 3 i Genèvekonvention IV, alternativt vad avser dödandet, 3 kap 1 § brottsbalken i sin lydelse före 1 juli 2009.

2. MORD

Den religiösa/politiska ledningen i Iran beslutade någon gång före den 27 augusti 1988 att även andra politiska fångar i iranska fängelser, som sympatiserade med olika vänstergrupper och som inte var troende muslimer/ansågs ha avsagt sig sin islamiska tro, skulle avrättas.

Hamid Noury har under perioden 27 augusti 1988 – 6 september 1988 i fängelset Gohardasht (Rajaei Shahr) i Karaj i Iran, i egenskap av assistent till biträdande åklagaren eller i annan liknande position/roll, tillsammans och i samförstånd/samråd med andra gärningsmän uppsåtligen berövat livet av ett mycket stort antal fångar vars ideologiska/religiösa övertygelse befanns vara i strid med den teokratiska staten Iran, (däribland de i bilaga C uppräknade personerna).

Hamid Noury delaktighet i avrättningarna har bestått i att han tillsammans och i samförstånd/samråd med andra organiserat och deltagit i avrättningarna genom att bland annat ha valt ut vilka fångar som skulle ställas inför en domstolsliknande kommission (kommitté) som skulle besluta vilka fångar som skulle avrättas, fört dessa fångar till den så kallade dödskorridoren och vaktat dem där, läst upp namn på de fångar som skulle föras in till kommittén, fört in fångarna till kommittén, lämnat skriftlig/muntlig information om fångarna till kommittén, läst upp namn på de fångar som skulle föras till avrättning, beordrat fångarna att ställa sig på ett led för att eskorteras till avrättningsplatsen samt även eskorterat fångar dit varefter fångarna berövats livet genom

hängning.

Hamid Noury har även i egenskap av assistent till biträdande åklagaren eller i annan liknande position/roll i fängelset Gohardasht tillsammans och i samförstånd/samråd med andra högt uppsatta tjänstemän uppmanat och beordrat andra gärningsmän att delta i avrättningarna genom att assistera honom och andra högt uppsatta tjänstemän i deras agerande enligt ovan samt verkställa avrättningarna.

I vart fall har Hamid Noury tillsammans och i samförstånd/samråd med andra gärningsmän genom ovan nämnda förfarande verkställt av kommittén utdömda dödsstraff, efter ett förfarande som inte tillgodosett grundläggande krav för en rättvis rättegång.

I andra hand görs gällande att Hamid Noury är att betrakta som medhjälpare då han genom ovan nämnda gärningar främjat morden med råd och dåd.

Lagrum
3 kap 1 § brottsbalken i sin lydelse före 1 juli 2009.

Bilagorna A-C till stämningsansökan återfinns i domsbilaga 1.

Beslag och utvisning

Åklagaren har därutöver framställt yrkande om bevisbeslag och utvisning mot Hamid Noury enligt följande.

1. Det yrkas att beslaget av Hamid Nourys mobiltelefon ska bestå tills domen vinner laga kraft för att därefter hävas. (Beslagsnummer 2019–5000-Bg123625 p. 1)

2. Det yrkas att Hamid Noury skall utvisas ur riket med förbud att återvända enligt 8 a kap 1 § Utlänningslagen (2005:716).

Skadestånd

Samtliga målsägande har biträtt åtalet. Målsägandena Aliakbar Bandali, Mohammed Zand, Khadijeh Borhani och Hossein Seyed Ahmadi har dock förklarat att de inte delar åklagarnas uppfattning att Mujahedins väpnade kamp mot regimen i Iran var en del av den internationella väpnade konflikten mellan Irak och Iran. De hävdar i stället att det förelåg en icke-internationell väpnad konflikt mellan Iran och Mujahedin som

påbörjades 1981. Samtliga målsägande har yrkat att Hamid Noury ska betala skadestånd med tillämpning av iransk rätt i enlighet med NJA 1969 s 163 enligt följande:

Åtalspunkten 1

Målsägandena Iraj Mesdaghi, Masoud Ashraf Semnani, Mehdi Barjasteh Garmroodi, Homayoun Kaviyani, Mohsen Eshaghi, Siamak Naderi, Fereydoun Najafi Aria, Ahmad Ebrahimi, Reza Fallahi, Akbar Samadi, Mahmoud Royaie, Mehdi Eshaghi, Ali Zolfaghari, Majid Djamshidiat, Hassan Golzari, Ramezan Fathi, Nasrullah Marandi, Asghar Mehdizadeh, Majid Saheb Jam Atabaki, Hossein Farsy, Mokhtar Borojerdy Shalavand, Mahnaz Meimanat, Mehri Haji-Nejad, Seyyed Jafar Mir-Mohammadi Berenjestanaki, Aliakbar Bandali, Mohammed Zand, Khadijeh Borhani och Hossein Seyed Ahmadi har yrkat att Hamid Noury till var och en av dem ska utge skadestånd med i svenska kronor motsvarande värdet av 4 800 000 000 iranska rialer. Grunden för yrkandena är att Hamid Noury genom det brottsliga handlandet har orsakat dem personskada i form av psykiskt lidande och att han enligt iransk skadeståndsrätt är skyldig att utge skadestånd. Det görs gällande att 1 och 3 §§ i den iranska lagen om civilt ansvar från 1960 samt 3 § femte punkten och 210 § i den iranska lagen om diya från 1982 är tillämpliga. Det yrkade beloppet avser en hel s.k. diya enligt iransk rätt. Diyans värde fastställs vid den tidpunkt då den dömde ska betala det ålagda beloppet och inte när skadan uppkom. Diyans värde fastställs årligen vid det iranska nyåret och beslutas av den Iranska centralbanken. Från den 20 mars 2021 uppgår en full Diya till 4 800 000 000 iranska rialer.

Åtalspunkten 2

Målsägandena Sara Rouzdar, Sedigheh Haji Mohsen, Vida Rostamalipour, Laleh Bazargan, Solmaz Alizadeh och Esmat Talebi Kalhoran har yrkat att Hamid Noury till var och en av dem ska utge skadestånd med i svenska kronor motsvarande värdet av 4 800 000 000 iranska rialer. Grunden för yrkandena är att Hamid Noury genom det brottsliga handlandet har orsakat dem personskada i form av psykiskt lidande och att han enligt iransk skadeståndsrätt är skyldig att utge skadestånd. Det görs gällande att 1 och 3 §§ i den iranska lagen om civilt ansvar från 1960 samt 3 § femte punkten och

210 § i den iranska lagen om diya från 1982 är tillämpliga. Det yrkade beloppet avser en hel s.k. diya enligt iransk rätt. Diyans värde fastställs vid den tidpunkt då den dömde ska betala det ålagda beloppet och inte när skadan uppkom. Diyans värde fastställs årligen vid det iranska nyåret och beslutas av den Iranska centralbanken. Från den 20 mars 2021 uppgår en full Diya till 4 800 000 000 iranska rialer.

Hamid Nourys inställning

Straffansvar, beslag och utvisning

Hamid Noury har förnekat gärningarna och i enlighet därmed bestritt straffansvar för brott i åtalspunkterna 1 och 2. Han har ingen invändning mot yrkandet om bevisbeslag av en mobiltelefon. Han har bestritt yrkandet om utvisning med hänvisning till inställningen i ansvarsdelen.

När det gäller påstådda omständigheter i gärningsbeskrivningen till åtalspunkten 1 har han vitsordat att det pågick en internationell väpnad konflikt mellan Iran och Irak samt att Iran den 26 juli 1988 attackerades av Mujahedin och att den attacken utgick från irakiskt territorium. Han har dock förnekat att attacken var en del av den internationella väpnade konflikten mellan Iran och Irak. För det fall attacken överhuvudtaget kan anses utgöra en del av en väpnad konflikt i den internationella humanitära rättens bemärkelse har den skett inom ramen för en icke-internationell väpnad konflikt mellan Iran och Mujahedin. Han har vitsordat att Irans högste ledare vid tidpunkten var ayatolla Khomeini. Han har dock inte vitsordat att ayatolla Khomeini utfärdade en fatwa med den innebörd som åklagaren gör gällande. Inte heller har han vitsordat att det strax därefter påbörjades avrättningar av anhängare eller sympatisörer till Mujahedin som var fångar i de iranska fängelserna. Han har vitsordat att såväl Iran som Irak 1988 hade ratificerat Genèvekonvention IV men framhållit att länderna inte är parter till tilläggsprotokoll I. Han har inte vitsordat att artikel 75 eller artikel 85 i tilläggsprotokoll I vid den aktuella tidpunkten 1988 utgjorde allmänt erkända grundsatser inom den internationella humanitära rätten. I övrigt har han förnekat samtliga påståenden som görs i gärningsbeskrivningen.

Han har förnekat samtliga påstådda omständigheter i gärningsbeskrivningen till åtalspunkten 2.

Skadestånd

Hamid Noury har godtagit att iransk rätt är tillämplig vid skadeståndsprövningen. Han har bestritt yrkandena om skadestånd med hänvisning till inställningen i ansvarsdelen. Några belopp har han inte vitsordat som skäliga i och för sig.

Avvisning

Hamid Noury har i yttrande av den 20 april 2022 yrkat avvisning, dels för åtalet för folkrättsbrott, grovt brott om tingsrätten kommer fram till att den väpnade konflikten var av icke-internationell karaktär eller om gärningarna skulle bedömas som mord, dels för åtalet för mord. Han har som grund för yrkandet därvid gjort gällande att svensk domstol saknar behörighet och i huvudsak anfört följande:

Det finns ingen koppling till Sverige eller några svenska intressen. Allmän folkrätt sätter gränser för hur långt en stat får utsträcka sin jurisdiktion. När svensk domstol tillämpar principen om universell jurisdiktion måste den ha stöd i allmän folkrätt för sin behörighet. Det finns inte något stöd i allmän folkrätt för att det skulle föreligga universell jurisdiktion vid icke-internationella väpnade konflikter 1988. Något individuellt straffrättsligt ansvar enligt den internationella humanitära rätten förelåg inte 1988 i den typen av konflikt. Inte heller finns något stöd i allmän folkrätt för att det skulle föreligga universell jurisdiktion eller någon annan jurisdiktionsgrund för mord som helt saknar internationell anknytning.

Åklagaren har bestritt yrkandet om avvisning och i huvudsak anfört följande:

Det finns inte någon begränsning av svensk domstols behörighet och tillämplighet av svensk lag enligt allmän folkrätt som hindrar tingsrätten att pröva det väckta åtalet. För folkrättsbrott, grovt brott, gäller universell jurisdiktion enligt allmän folkrätt. Det har inte gjorts någon skillnad i de svenska förarbetena med avseende på om brottet

förövats i en internationell eller icke-internationell väpnad konflikt. När det gäller åtalet för mord kan konstateras att det finns ett intresse för Sverige att lagföra allvarliga brott, även i det fall det inte är fråga om brott mot den internationella rätten, om gärningsmannen befinner sig i Sverige. Hamid Noury har befunnit sig frivilligt i landet. Det har även framhållits att vissa målsägande har hemvist i Sverige. Folkrätten kan därmed inte anses utgöra en sådan begränsning att domstolen med stöd av 2 kap. 12 § brottsbalken ska avvisa åtalet avseende mord.

Målsägandena i målet har anslutit sig till vad åklagaren har anfört ovan.

UTREDNINGEN I MÅLET

Parternas bevisning

Åklagaren

Hamid Noury har hörts i målet. Därutöver har 60 personer hörts. De närmare formerna för förhören framgår av protokollet från huvudförhandlingen. 34 personer har hörts som målsägande, varav 12 som anhöriga till personer på lista A och C till stämningsansökan som påstås avrättade, se domsbilaga 1. Vidare har 26 personer hörts som vittne under åtalspunkten 1 eller 2. Ytterligare 12 personer har hörts på grund av deras särskilda sakkunskap eller med anledning av annan kännedom eller kunskap av betydelse för prövningen.

Omfattande skriftlig bevisning har lagts fram av åklagarsidan i målet. Det rör sig bland annat om rapporter från Utrikesdepartementet och Amnesty International och andra internationella organisationer, artiklar, utdrag från böcker, utlåtande och yttrande samt redovisning av fynd i Hamid Nourys mobiltelefon.

Målsägandena

Samtliga målsägande har åberopat samma bevisning som åklagaren samt därutöver ett rättsutlåtande avseende iransk skadeståndsrätt. På deras begäran har även en sakkunnig i ämnet hörts. De har åberopat även viss skriftlig bevisning.

Därutöver har Aliakbar Bandali, Mohammed Zand, Khadijeh Borhani och Hossein Seyed Ahmadi åberopat ett rättsutlåtande från professor emeritus Eric David. På deras begäran har Eric David också hörts i målet. Vidare har på deras begäran ytterligare bevisning åberopats såsom filmmaterial, ljudfiler, brev, utdrag från intervjuer m.m.

Hamid Noury

Hamid Noury har åberopat skriftlig bevisning, bland annat sakkunnigutlåtande, utdrag från böcker, diverse handlingar och film- och ljudklipp. På deras begäran har även en sakkunnig i ämnet hörts.

Referat av förhören

Sammanfattande referat av vad förhörspersonerna i målet har berättat finns i domsbilaga 2. Under nästa rubrik redovisas dock särskilt en kortare version av de uppgifter som Hamid Noury har lämnat.

Hamid Nourys uppgifter

Han föddes den 29 april 1961 (9 ordobihest 1340) och var 27 år sommaren 1988 (1367). Han växte upp i Teheran med sin mor och sex syskon, bl.a. bröderna Bahman och Bijan, och tog sin studentexamen under revolutionen. Han gjorde sin militärtjänstgöring åren därefter och sökte sedan och erhöll en anställning vid Islamiska revolutionära åklagarmyndigheten i Teheran den 9 mars 1983 (18 esfand 1361). Han gifte sig året därpå och har två barn; en son, född den 17 september 1985 (5 mehr 1364) och en dotter, född den 29 juli 1988 (7 mordad 1367). Hans bror Bijan dog 1985 (1364) under sin militärtjänstgöring i gränsstaden Miravan då staden bombades. Brodern blev martyr i islams namn.

Som anställd på åklagarmyndigheten i Teheran skickades han första dagen att tjänstgöra som vakt på Evin-fängelset. Det fängelset, liksom fängelserna Ghezel Hesar och Gohardasht[16] i Karaj, styrdes av åklagarmyndigheten, som också tillsatte chefer för fängelserna.

Efter en kort utbildning blev han placerad på lärocentret, avdelning 1 på Evin. Han valde ”Abbas” som alias på fängelset. Det var praxis att personalen hade alias på fängelset för att fångarna inte skulle få kännedom om deras riktiga namn. Han arbetade som fångvaktare, vilket på farsi heter pastar. Som pastar bär man enhetliga olivgröna

---

[16] Hamid Noury har genomgående använt namnet Rajaei Shahr på fängelset som han hävdar är fängelsets rätta namn och inte Gohardasht.

kläder. På avdelning 1 fanns 300 fångar. Det var en låst avdelning. I arbetsuppgifterna ingick att ta fångar till toaletten tre gånger om dagen, ta dem för promenad på rastgården varje dag, ta dem till förhör, till domstolen eller till sjukstugan. Utanför avdelningen fick fångarna bära ögonbindel eftersom deras ögon var orena. De hade mördat människor. Iran hade badat i blod på grund av deras handlingar.

Sommaren 1984 (1363) bytte han till ekonomi- och löneavdelningen på Evin och året därefter flyttades han till fängelsets dadyar-kontor. Under den tiden var han smal, välklädd och hade skägg som han trimmade. Han var tjänsteman och arbetade som assistent eller med andra ord handläggare åt dadyaren, som var den ställföreträdande eller biträdande åklagaren på fängelset. Enheten handlade ärenden rörande de dömda fångarnas besök, permissioner eller ordningsförseelser m.m. och fanns på varje fängelse. På dessa avdelningar var personalen civilklädd. När han började på enheten var det totalt tio personer som arbetade där. Han valde ”Abbasi” som alias på dadyar-kontoret i stället för ”Abbas” som han hade haft som vakt. Han hade ingen titel. Dadyar var endast den som var ställföreträdande åklagaren. Titeln är förknippad med rättsväsendet.

Fångarna skrev och anhängiggjorde olika ärenden hos dadyaren. Han arbetade sedan med dessa ärenden efter tilldelning. Varje dag låg nya skrifter från fångarna som hans chef hade fördelat till honom. Han fick alla sorters olika arbetsuppgifter. Han tog fram förslag på beslut till permission m.m. som undertecknades av hans chef. Han har 10–15 gånger under årens lopp på uppdrag av sin chef tillfälligt besökt och utfört arbetsuppgifter på fängelserna Ghezel Hesar och Gohardasht. Han har dock aldrig haft sin anställning eller tjänst på Gohardasht annat än att han rent tillfälligt varit där på uppdrag av sin chef på Evin. Han har då träffat fångar på dadyar-kontoret dit han kallat dem och antecknat vad de sagt och sedan rapporterat till sin chef på Evin.

Mortazavi var fängelsechef både på Evin och Gohardasht 1987–1988 (1366–1367). Hassan Hadod var chef för dadyar-kontoret på Evin när han började där fram till början av 1989 (slutet av 1367). Därefter var Naserian chef under tre års tid på kontoret. Det fanns två dadyarer på Gohardasht 1988 (1367), en för fångar från

Teheran och en för fångar från Karaj. Naserian var dadyar på Gohardasht med ansvar för fångarna från Teheran.

Han arbetade på dadyar-kontoret i åtta år innan han officiellt sade upp sig 1991 (1370). Han fortsatte emellertid på begäran av sin chef att arbeta någon dag i veckan på fängelset även i tiden efter detta och ordnade under åren med permissioner för 500 fångar, däribland för Iraj Mesdaghi vid flera tillfällen.

Sedan han slutade på fängelset har han arbetat på ett bygg- och gruvföretag i Teheran. Han har därutöver hjälpt personer som bett om råd. Det har handlat om juridiska frågor samt familjerelaterade eller ekonomiska problem.

Under slutet av juli till början av september 1988 (mordad – sharivahr 1367) var han ledig med anledning av sin dotters födelse. Han befann sig således inte på arbetet denna tid. Han hade dessförinnan ansökt och fått semester beviljat av sin chef på dadyar-kontoret. De fick maximalt ta ut två månaders ledighet före födseln och två månader efter. Han minns inte de exakta om det var en eller två månader före födseln som han gick på semester. Tjänstemän fick betald semester i en till två månader utöver helger och han hade själv inte tagit ut sina dagar.

Dottern föddes fredagen den 29 juli 1988 (7 mordad 1367) på sjukhuset Medjimie i Teheran. Hans fru stannade kvar på sjukhuset i två till tre dagar. Han hälsade på henne där. På söndagen eller måndagen skrevs hon ut från sjukhuset. I Iran är det tradition att kvinnan bor hemma hos sin mamma de tio första dagarna efter födseln. De bodde nära varandra. Alla befann sig under denna tid hemma hos svärföräldrarna.

Mujahedin förklarade krig mot den Islamiska republiken Iran. De utlöste bomber m.m. och mördade 17 000 personer i landet. De flyttade till Irak sommaren 1986 (1365) och deltog i kriget mot Iran från irakiskt territorium och försåg Irak med information. I Iran är det ingen som känner den ”lilla gruppen” vid namnet Mujahedin. I stället är den ”lilla gruppen” känd som monafeqin. De har stor del i dödandet av de 196 837 iranier som dog under kriget. De bröt vapenstilleståndet och anföll hans land. Han hatar dem.

I Koranen beskrivs monafeqin tydligt. Det är en person med två personligheter, varav den ena är lögnaktig. Genom sitt deltagande i kriget hade de indirekt en roll i dödandet av hans bror Bijan.

Det har sannolikt förekommit vissa avrättningar i iranska fängelser 1988 (1367). Påståendet om att det förekommit en massaker av anhängare till den lilla gruppen och vänstergrupper är han övertygad om är fabricerade lögner. Den s.k. fatwan är ingen fatwa. Det är ett brev som Montazeri publicerat utan datum och underskrift och som saknar värde. Det går inte att använda som ett historiskt dokument. Montazeri var lättlurad och lät sig påverkas av Mujahedin och andra grupper.

När han kom tillbaka från semestern hösten 1988 (1367) i slutet av månaden sharivahr eller början av månaden mehr hörde han uppgifter om att besök hade dragits in under några veckor. Han hörde ingenting om att avrättningar hade ägt rum. En fånge berättade att de för ett tag sedan hade dragit in alla besök och att skälet var att fångarna på Evin hade samordnats med de yttre styrkorna vid attacken som Mujahedin utförde mot Iran. Tanken var att när den lilla gruppen hade anfallit skulle det bli uppror i fängelserna och fångarna skulle anfalla och döda sina vakter och göra sig fria. De som hade gjort avbön hade rapporterat detta till ansvariga på fängelserna, vilket ledde till att tv:n på avdelningarna drogs in etc. Fångarna fick därför aldrig reda på när Mujahedin hade påbörjat sin attack mot Iran och gjorde aldrig uppror mot sina gardister.

Hans analys är att det fåtal av totalt 7 000 personer som återvände till Camp Ashraf i Irak från den lilla gruppen efter det att Iran slog tillbaka mot dem i operation Mersad fabricerade en historia som gick ut på att de skulle sprida uppgifter om att alla som blivit dödade i striderna i stället blivit dödade i fängelserna i Iran. De tog kontakt med anhängare på fängelserna i Iran och med deras familjer och spred lögnen, uppbackad av statistik som de skaffade och listor som de upprättade. Deras medlemmar gör som de blir tillsagda utan att kritiskt granska uppgifterna. Kommunisterna har samrått med den lilla gruppen för de ville också vara en del av berättelsen. De ville inte att allting bara skulle handla om den lilla gruppen. Om personer har avrättats har det skett på grund av deras aktiviteter och inte på grund av deras politiska sympatier.

Anklagelserna mot honom är påhittade. De är alla fiender till den iranska republiken och är emot revolutionen. Det Iraj Mesdaghi har skrivit om är påhittade historier. Iraj Mesdaghi har spridit bilder på honom och spridit hans namn. Den lilla gruppen har anslutit sig till anmälan mot honom efter att ha blivit hotade av Iraj Mesdaghi. De har samlats och ljugit ihop den här historien. Övriga som skrivit böcker har tagit efter Iraj Mesdaghis böcker. De följer bara sina politiska mål.

DOMSKÄL

I. Svensk straffrättslig jurisdiktion

Tingsrätten har bedömt
- att svensk domstol är behörig att pröva åtalet för folkrättsbrott, grovt brott även i det fall den väpnade konflikten skulle anses vara av icke-internationell karaktär samt
- att svensk domstol är behörig att pröva åtalet för mord.

I avsnittet redovisas skälen för ställningstagandena.

1. Tingsrätten inleder med att pröva frågor som rör den formella rätten med anledning av invändningar från Hamid Noury om att svensk domstol inte är behörig att döma varken för folkrättsbrott, grovt brott som begåtts som ett led i eller annars har samband med en icke-internationell väpnad konflikt eller för mord.

2. Inledningsvis ska det framhållas att Genèvekonventionerna från 1949, som innehåller vissa grundläggande garantier i internationella väpnade konflikter, medför en skyldighet för de fördragsslutande parterna att lagföra i målet påstådda svåra överträdelser av konventionerna.[17] Tingsrätten är alltså vid en sådan bedömning av den väpnade konfliktens karaktär behörig att pröva ansvarsfrågan för folkrättsbrott.

3. I 2 kap. 3 § 6 brottsbalken i sin lydelse före den 1 januari 2022 finns en uppräkning av brott som Sverige har jurisdiktion över även om de har begåtts utomlands och på en ort där motsvarande gärning inte är belagd med straff. Det saknar betydelse om brottet har begåtts av en svensk medborgare eller en utländsk person. Regeln ger uttryck för universalitetsprincipen. De brott som uppräknas är bl.a. brott enligt den då gällande lagen (2014:406) om straff för folkmord, brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser. Lagens 4 § reglerar krigsförbrytelser mot personer. Paragrafen är

[17] GK IV artikel 146, TP I artikel 85 och prop. 1953:142 s. 18 f.

tillämplig i såväl internationella som icke-internationella väpnade konflikter samt under ockupation.[18]

4. Av förarbetena till bestämmelsen i nu relevant avseende framgår att det för svenskt vidkommande, i samband med uttalanden kring vad som utgör sedvanerätt, som huvudregel inte gjorts någon skillnad på internationella respektive icke-internationella väpnade konflikter19. Det konstateras vidare att utvecklingen, såväl nationellt som internationellt, har gått mot att jämställa de båda typerna av väpnade konflikter när det gäller tillämpligheten av det humanitärrättsliga regelverket. Behovet av skydd och vikten av att regelverket respekteras är lika angeläget oavsett konflikttyp. Det finns inte anledning att från svensk sida inta en annan hållning.[20]

5. Innan 2014 års lag trädde i kraft fanns den i målet tillämpliga straffbestämmelsen om folkrättsbrott, grovt brott, i 22 kap. 6 § brottsbalken. Även för det brottet gällde universell jurisdiktion för svensk domstol.

6. Vidare framgår av 2 kap. 3 § 7 brottsbalken i dess lydelse före den 1 januari 2022 att det döms efter svensk lag och vid svensk domstol för brott som begåtts utom riket om det lindrigaste straff som i svensk lag är stadgat för brottet är fängelse i fyra år eller därutöver. För mord är det lindrigaste straffet fängelse i tio år. Bestämmelsens tillämpningsområde ansågs sträcka sig längre än vad folkrätten tillät eftersom den i teorin innefattade brott som helt saknade anknytning hit, även om bestämmelsen utnyttjats i princip uteslutande i fall där gärningsmannen fanns i Sverige.

7. Följden blev att bestämmelsen upphävdes och ersattes den 1 januari 2022 av den s.k. sexmånadersregeln där i stället folkrättsliga anknytningsprinciper utgör utgångspunkten. Det innebär att domsrätt fortfarande finns för brott som tidigare

---

[18] Bäcklund m.fl., *Brottsbalken* (1 jul. 2021, Version 9, JUNO), kommentaren till 2 kap. 3 § 6 samt 4 § lagen (2014:406) om straff för vissa internationella brott.
[19] SOU 2010:72 s. 317 och bilaga 4.
[20] Prop 2013/14:146 s. 127.

omfattades av fyraårsregeln, om än med begränsningen att personen måste befinna sig i Sverige. Bestämmelsen finns i 2 kap. 3 § 2 brottsbalken och stipulerar att svensk domstol är behörig att döma för brott som har begåtts av någon som finns i Sverige och det på brottet enligt svensk rätt kan följa fängelse i mer än sex månader.

8. I sammanhanget kan framhållas att det för domsrätt enligt sexmånadersregeln krävs att personen befinner sig frivilligt i Sverige, vilket innebär att denne inte får ha förts hit mot sin vilja. Det krävs inte att personen finns här varaktigt utan det är tillräckligt att han eller hon befinner sig här tillfälligt.[21]

9. Med utgångspunkt i vad som har redovisats om den formella rätten i relevant avseende och med beaktande av de faktiska förhållanden som föreligger i målet kan tingsrätten konstatera att svensk domstol i och för sig är behörig att pröva de gärningar som Hamid Noury är åtalad för.

10. Med anledning av att Hamid Noury inte är svensk medborgare och inte heller är bosatt i Sverige har regeringen enligt 2 kap. 5 § brottsbalken i sin tidigare lydelse prövat frågan om förordnande att väcka åtal mot honom ska ges. Regeringen har vid sin prövning funnit att omständigheterna i ärendet är sådana att förordnande bör meddelas. I prövningen ingår folkrättsliga och utrikespolitiska överväganden, vilka faktiska möjligheter det finns för lagföring här med beaktande av möjligheterna till utlämning och internationellt rättsligt bistånd samt brottslighetens allvar och omfattning och hur stark anknytningen till Sverige är[22].

11. Bestämmelsen i 2 kap. 7 § brottsbalken i sin tidigare lydelse tar, för såvitt nu är aktuellt, sikte på inskränkningar i svensk domstols behörighet till följd av allmänt erkända folkrättsliga grundsatser. Härmed åsyftas först och främst regler om immunitet. Folkrättsliga grundsatser kan därutöver också ha betydelse i materiellt hänseende, dvs. för ansvarsfrågan, där det straffbara omfånget av folkrättsbrottet i 22 kap. 6 §

---

[21] Prop 2020/21:204 s 110.
[22] Ds 2014:13 s. 65 ff.

brottsbalken begränsas av folkrätten såsom den var gällande vid tidpunkten för gärningen.[23]

12. En prövning enligt 2 kap. 7 § brottsbalken förutsätter enligt lagens systematik att jurisdiktion i och för sig föreligger. Med det sagt kan konstateras att internationell rätt inte uppställer krav på territoriell eller nationell koppling eller annan anknytning för tillämpning av universell jurisdiktion. Det finns sålunda inte några inskränkningar i formell mening i svensk domstols behörighet enligt folkrätten för såvitt avser universell jurisdiktion. I stället är det staters inhemska rättskällor som avgör när universell jurisdiktion ska utövas. En annan sak är att mellanstatliga hänsynstaganden kan behöva tas innan universell jurisdiktion utövas i avsaknad av krav på anknytning. I svensk rätt har lagstiftaren i det avseendet infört bestämmelser om åtalsförordnande, som redovisats ovan.[24]

13. Tingsrätten kan således konstatera att någon begränsning i formellt hänseende av svensk domstols behörighet i nu aktuellt fall inte föreligger. Den väckta frågans betydelse i materiellt hänseende, i det fall tingsrätten kommer fram till att den väpnade konflikten var av icke-internationell karaktär, dvs. att den internationella humanitära sedvanerätten inte stipulerade ett individuellt straffrättsligt ansvar 1988, utgör en rättsinvändning och ska som sådan rätteligen behandlas i ansvarsdelen.

---

[23] NJA 1946 s 65.
[24] Se Cassese, *International Criminal Law,* tredje upplagan 2013, s 278 f., och Arrest Warrant Case*,* ICJ, Judgement of 14 februari 2002, Joint separate opinion of Judges Higgins, Kooijmans and Buergenthal, para 19 och 45, 51, 58 och 60.

II. Straffansvar

A. Rättsliga utgångspunkter

i. Tillämpliga straffrättsliga bestämmelser

Folkrättsbrott, grovt brott

14. Straffbestämmelsen i 22 kap. 6 § första och andra stycket brottsbalken i sin lydelse före den 1 juli 1995 reglerar ansvar för folkrättsbrott, grovt brott. Bestämmelsen är numera ersatt av straffbud avseende krigsförbrytelser i lagen (2014:406) om straff för vissa internationella brott. Den nya lagen gäller inte retroaktivt varför straffbudet i 22 kap. 6 § brottsbalken fortfarande är tillämpligt på gärningar begångna år 1988.

15. Enligt straffbestämmelsen i 22 kap. 6 § brottsbalken döms för folkrättsbrott den som gjort sig skyldig till en svår överträdelse av något sådant avtal med främmande makt eller någon sådan allmänt erkänd grundsats, som rör den internationella humanitära rätten i väpnade konflikter. Är brottet grovt, döms till fängelse i högst arton år eller på livstid. Vid bedömandet av om brottet är grovt ska särskilt beaktas bland annat om det har förövats genom ett stort antal skilda handlingar eller om många människor dödats.

16. Syftet med den internationella humanitära rätten, både traktater och sedvanerätt, är att humanisera krigföringen för att begränsa det lidande som väpnade konflikter orsakar för såväl civila som stridande.

17. Tillämpningen av den humanitära rättens regler och principer beror på vilken typ av konflikt som föreligger. Åklagaren har avseende åtalet för folkrättsbrott, grovt brott i åtalspunkt 1 i första hand har gjort gällande att prövningen ska ske enligt det regelverk som gäller för internationella väpnade konflikter. Tingsrätten inleder med att redovisa relevanta tillämpliga bestämmelser i den internationella humanitära rätten för denna typ av väpnad konflikt.

18. Genèvekonventionerna I-IV (GK I-IV) innehåller vissa grundläggande garantier som gäller för den händelse en väpnad konflikt uppkommit mellan två eller flera av de fördragsslutande parterna. Förutom GK I-IV gäller även tilläggsprotokoll I i sådana konflikter.

19. En internationell väpnad konflikt föreligger enligt den gemensamma artikel 2 i GK I-IV när två eller flera stater använder väpnat våld av viss intensitet mot varandra. Det finns inte något på förhand uppställt krav på hur länge det väpnade våldet ska ha pågått och inte heller hur många stridsrelaterade dödsfall som förorsakats. En bedömning måste göras i varje enskilt fall.[25]

20. De exempel på svåra överträdelser som ges i 22 kap. 6 § 6 brottsbalken är hämtade från Genèvekonventionernas uppräkning av ”grave breaches”; något som närmare finns redovisat i bland annat artikel 147 i GK IV angående skydd för civilpersoner under krigstid. Hit hör bland annat uppsåtligt dödande, tortyr eller omänsklig behandling av skyddade personer. I sammanhanget kan framhållas att vissa handlingar givetvis kan innefatta överträdelser av flera förbud, så kallade sammansatta brott, vilket påverkar bedömningen av dess svårighetsgrad.

21. GK I-IV kompletteras av tilläggsprotokoll I (TP I) rörande skydd för offren i internationella väpnade konflikter. När det gäller behandling av civilpersoner i händerna på en part i konflikten finns kompletterande regler, såvitt nu är i fråga och oavsett medborgarskap, i artiklarna 1, 72, 75 och 85 i TP I. Artikel 75 fastslår grundläggande garantier innefattande att under alla omständigheter behandla civila personer humant och med åtnjutande av minst det skydd som omnämnes i artikeln utan någon ogynnsam åtskillnad på grund av ras, hudfärg, kön, språk, religion eller tro, politisk eller annan åsikt [...]. Det framgår även att varje part ska respektera alla sådana personers heder, övertygelse eller religionsutövning. Handlingar som alltid är förbjudna enligt artikeln, vare sig de begås av civila eller militärer, är bland annat våld mot en

---

[25] SOU 2010:72 s. 86 och prop. 2013/14:146 s. 34 f.

persons liv eller hälsa eller mot hans fysiska välbefinnande, särskilt mord och såväl fysisk som psykisk tortyr. Vidare finns krav på rättvisa rättegångar. Det slås fast att ingen dom kan avkunnas och inget straff kan verkställas mot en person som inte fällts till ansvar av en opartisk och regelrätt tillsatt domstol, vilken iakttagit allmänt erkända principer för ett korrekt rättsligt förfarande.

22. Iran tillträdde Genèvekonventionerna (GK I-IV) redan 1949 och är bundet av dessa. Något tillträde till TP I har dock inte skett. Artikel 75 i TP I hade emellertid sedvanerättslig status långt före tidpunkten för i målet aktuella händelser och var därmed också bindande för Iran.[26]

23. Genèvekonventionerna innehåller vidare vissa grundläggande garantier när det är fråga om en väpnad konflikt av icke-internationell karaktär.27 För att det ska vara fråga om en sådan konflikt krävs att det förekommer utdraget väpnat våld mellan regeringstrupper och en väpnad grupp eller mellan olika väpnade grupper samt att den eller de grupper som deltar i konflikten har uppnått en viss grad av organisation. Dessa krav uppställs för att regelverket inte ska omfatta upplopp och andra interna spänningar.

24. En icke-internationell väpnad konflikt kan i vissa fall komma att ändra karaktär till en internationell väpnad konflikt. Det kan ske om den väpnade gruppen erhåller stöd från en stat beroende på vilken kontroll den staten utövar över den väpnade gruppen.[28]

25. Den humanitära rätten äger tillämplighet från inledningen av varje väpnad konflikt och fortsätter att äga tillämplighet även efter det att de faktiska fientligheterna upphört och intill dess att ett fredstillstånd mellan staterna åter föreligger, eller vid icke-internationella väpnade konflikter, en fredsuppgörelse uppnåtts.[29]

---

[26] SOU 1984:56 s. 67.f.
[27] I den humanitära rätten återfinns dessa regler dels i den gemensamma artikel 3 i GK, dels i tilläggsprotokoll II till GK samt i sedvanerätten i övrigt.
[28] SOU 2010:72 s. 90 och prop. 2013/14:146 s. 35.
[29] SOU 2010:72 s. 90 f.

26. En förutsättning för folkrättsbrott är att samband, s.k. nexus, kan konstateras mellan gärningarna och den väpnade konflikten. För att sådant samband ska anses föreligga krävs bl.a. att konflikten har spelat en väsentlig roll för gärningsmannens förmåga att utföra handlingen och dennes beslut att utföra den.[30]

Mord

27. Enligt straffbestämmelsen i 3 kap. 1 § brottsbalken i sin lydelse före 1 juli 2009 döms den som berövar annan livet för mord till fängelse i tio år eller på livstid. Enligt FN:s internationella konvention om medborgerliga och politiska rättigheter, som Iran var bunden av 1988, föreskrivs i artikel 14 grundläggande krav på en rättvis rättegång. Det innefattar bland annat rätten till en rättvis och offentlig förhandling vid en behörig, oberoende och opartisk domstol, oskuldspresumtion, rätt till försvar och rättegångsbiträde samt tid och möjlighet att förbereda sitt försvar.

ii. Medverkan till brott

28. När det gäller förhållandet mellan den svenska straffrättens allmänna del och den internationella humanitära rätten kan konstateras att utgångspunkten är att de svenska bestämmelserna om medverkan ska tillämpas. Av handlingarna från 1949 års diplomatkonferens i Genève framgår att ingen överenskommelse kunde nås gällande frågor som rör medverkan, försök till brott, tvång, ansvarsfrihetsgrunder eller tvång att följa order; något som lämnades till rättstillämpningen på nationell nivå.[31]

29. Av 23 kap. 4 § brottsbalken framgår att ansvar för viss gärning ska dömas inte endast den som utfört gärningen utan även annan som främjat denna med råd eller dåd. Varje medverkande ska bedömas efter det uppsåt som ligger honom till last. Detta innebär att alla medverkande ska straffas och att varje medverkande är självständigt ansvarig för sitt agerande och således oberoende av om annan medverkande kan straffas.

---

[30] IT-96-23 & 23/1-A, Kunarac, Överklagandekammarens dom den 12 juni 2002, p 58.
[31] Prop 1953:142, s. 19 och *Final record of the diplomatic conference of Geneva of 1949,* vol II, section B, s. 114 f.

30. Flera personer som tillsammans begått ett brott kan dömas i s.k. medgärningsmannaskap för brottet om de handlat ”tillsammans och i samförstånd” eller ”gemensamt och i samråd”. Det rör sig om fall där flera personer har hjälpts åt att utföra brottet, och de straffas då var och en som medgärningsman. Den omständigheten att vissa deltagande intagit en mer central roll och varit aktivare än andra utesluter inte medgärningsmannaskap, så länge de som varit mindre aktiva uppfyller kravet på att ha deltagit i brottets utförande.

iii. Beviskravet

31. I brottmål är det åklagaren som har bevisbördan. För fällande dom krävs att det är ställt utom rimligt tvivel att den tilltalade har gjort sig skyldig till de gärningar som ligger till grund för åtalet. Beviskravet gäller samtliga brottsrekvisit.

32. För att den tilltalade ska dömas krävs det alltså att det inte råder några rimliga tvivel om att han i alla delar handlat på sätt som åklagaren har påstått. Detta innebär bland annat att det, för att beviskravet ska vara uppfyllt, inte får finnas andra rimliga förklaringar till händelseförloppet än den som innefattas i åtalet. I beviskravet ”utom rimligt tvivel” ligger att den tilltalade ska frias om det finns ett rimligt alternativ till åklagarens tes.

iv. Utredningens robusthet

33. I fråga om den s.k. robustheten i den svenska bevisrätten kan konstateras att bevisningen får anses som robust först när den föreliggande bevisningen är så omfattande att bevisbedömningen svårligen kan rubbas av möjligheterna att införa ytterligare utredning.

34. I ett mål av denna karaktär måste det ställas höga krav på robusthet i bevisningen. Att ett visst bevis inte har lagts fram på allra bästa sätt, vilket kan sägas utgöra en brist i utredningens robusthet, ger i allmänhet ett lägre bevisvärde. Tingsrätten har i målet använt sig av principen om det bästa bevismaterialet. Flera personer som gjort direkta iakttagelser av handlingsförloppet som omfattas av åtalet har av den anledningen hörts

i det land där de befunnit sig eftersom de i avsaknad av resedokument inte hade möjlighet att resa till Sverige.

v. Bevisvärdering

35. Utgångspunkten är att det råder fri bevisprövning. Vid sin bevisvärdering prövar tingsrätten först värdet av de olika bevisen, i den mån de är relevanta för prövningen, som åklagaren och målsägande som biträtt åtalet har lagt fram var för sig. Därefter tas ställning till om det sammanvägda värdet av denna bevisning är tillräckligt för att nå upp till beviskravet och om det alltså är styrkt att det gått till på det sätt som påstådts i gärningsbeskrivningen. För det fall åklagarens bevisning är otillräcklig ska den tilltalade frikännas. Om däremot beviskravet bedöms vara uppfyllt ska den tilltalades uppgifter och annan bevisning som åberopats mot åklagarens gärningspåstående granskas. Om gärningsbeskrivningen därigenom motbevisas eller om den tilltalades berättelse tar sådan kraft från åklagarens bevisning att beviskravet inte är uppfyllt, ska åtalet ogillas. Det är samtidigt viktigt att framhålla att den tilltalade inte har någon bevisbörda och alltså inte är skyldig att redogöra för omständigheter som fritar honom från ansvar.[32]

36. Åklagarens bevisning för individuella gärningspåståenden har i allt väsentligt bestått i förhör med målsägande och vittnen. Den har därutöver bestått av ett omfattande material bestående av internationella rapporter, artiklar, böcker och intervjuer m.m. från förhörspersoner om levnadsminnen från tiden i fängelserna som publicerats under årens lopp.

37. Vid bedömningen av förhörsutsagornas tillförlitlighet har tingsrätten att beakta att det rör sig om återgivande av iakttagelser från händelser som ägde rum för mer än 33 år sedan. Iakttagelserna har dessutom i många fall gjorts under emotionellt svåra och kaotiska förhållanden. En annan svårighet att hantera är att flera målsägande och vittnen även i andra sammanhang har berättat eller hört andra berätta om i målet aktuella händelser. Vid bedömningen av utsagornas tillförlitlighet har det därför varit

---

[32] NJA 2015 s. 702.

viktigt att utreda utsagornas uppkomstbetingelser, dvs. hur förhörspersoner erhållit kunskap om det de uttalat sig om och vilket stöd de haft för minnet. Bevisvärderingen går ytterst ut på att bedöma om lämnade uppgifter orsakats av det som utsagan ska styrka.

38. Vid bevisvärdering av omständigheter som direkt eller indirekt har betydelse som bevis för ett gärningsmoment, s.k. bevisfakta, kan hjälpfakta användas som understöd, t.ex. uppgifter om ett vittnes iakttagelseförmåga och ljusförhållande på platsen. Andra omständigheter som kan beaktas vid bevisvärderingen på grund av att de understödjer annan bevisning är t.ex. uppgifter om brottets planläggning, motiv för brottet och tillfälle att begå brottet, en persons uppträdande före och efter ett påstått brott och en persons anknytning till brottsplatsen.

39. Att mycket lång tid har förflutit sedan brottstidpunkterna gör naturligtvis att försiktighet måste iakttas vid bevisvärderingen av de uppgifter som lämnats. Det sakkunniga vittnet Torun Lindholm har berättat att människan generellt sett har förmåga att under lång tid väl minnas vissa saker som inträffar under traumatiska situationer. Studier har visat att personer som utsätts för sådana situationer har en förmåga att minnas centrala detaljer framför mer perifera. Generellt gäller också att en längre exponeringstid ger ett bättre minne och att distinkta avvikande händelser är sådant man minns bättre. Vidare är man bättre på att minnas personer som är kända sedan tidigare jämfört med okända personer.

40. En annan omständighet att beakta vid bevisvärderingen av förhörsutsagor är att nyanser och perifera detaljer kan gå förlorade vid tolkning från ett annat språk. Vidare ger naturligtvis en berättelse i andra hand typiskt sett ett betydligt lägre bevisvärde än en berättelse grundad på direkta iakttagelser.

41. Tingsrätten har vid bevisvärderingen att bedöma varje enskilt bevis som direkt eller indirekt kan tala för brottsligt handlande. Efter en bedömning av bevisvärdet för vart och ett av dessa bevis och tillkommande understödjande bevisning ska de erhållna bevisvärdena vägas samman innan det kan göras några uttalanden om existensen av

påstådda gärningar. Den osäkerhet som eventuellt kan finnas rörande värdet av varje bevis får kvarstå ända fram till bedömningen av den sammanvägda bevisningen för påstådda brott. Det sammanvägda bevisvärdet blir förstås i princip högre än värdet av något enskilt bevisfaktum. Flera bevis kan dock ha samma felkälla och därmed kanske inte ha särskilt mycket högre sammanvägt värde än värdet av ett av dessa.

B. Processlägesanalys – frågor att pröva

I avsnittet fastslår tingsrätten vilka frågor som ska prövas och i vilken ordning prövningen ska ske.

42. Tingsrätten har utifrån en analys av processläget kommit fram till att följande frågor ska prövas i den ordning som redovisas nedan.

Åtalspunkten 1 – Folkrättsbrott, grovt brott

43. Frågeställning 1) Blev Mujahedin en del av den internationella väpnade konflikten mellan Iran och Irak i den avslutande fasen av konflikten genom att en väpnad gren av Mujahedin attackerade Iran vid flera tillfällen, bland annat den 26 juli 1988? Om svaret är jakande ska fråga 4 prövas, annars ska fråga 2 prövas.

44. Frågeställning 2) Förelåg vid sidan av den internationella väpnade konflikten mellan Iran och Irak en icke-internationell väpnad konflikt mellan Iran och Mujahedin under tidsperioden den 30 juli – 16 augusti 1988? Om svaret är jakande ska rättsinvändningen i fråga 3 prövas. Om svaret är nekande kan Hamid Noury inte dömas för folkrättsbrott. Därefter ska fråga 4 prövas.

45. Frågeställning 3) Förelåg ett individuellt straffrättsligt ansvar enligt den internationella humanitära sedvanerätten i en icke-internationell väpnad konflikt 1988? Om svaret är nekande kan Hamid Noury inte dömas för folkrättsbrott. Därefter ska fråga 4 prövas.

46. Frågeställning 4) Utfärdade Irans högste ledare ayatolla Khomeini, främst med anledning av attacken Eternal Light den 26 juli 1988, kort därefter en fatwa om att fångar som var anhängare eller sympatisörer till Mujahedin och som var trofasta i sin

övertygelse skulle avrättas, och påbörjades strax därefter avrättningar av Mujahedin-fångar i de iranska fängelserna? Om svaret är nekande ska åtalspunkten 1 ogillas, annars ska fråga 5 prövas.

47. Frågeställning 5) Avrättades ett mycket stort antal Mujahedin-fångar i fängelset Gohardasht under perioden den 30 juli – 16 augusti 1988 efter en prövning av en kommitté och efter ett förfarande som inte uppfyllde grundläggande krav för en rättvis rättegång, och kom i samband därmed ett mycket stort antal Mujahedin-fångar att tillfogas svår dödsångest samt förelåg samband (nexus) med den väpnade konflikten? Om svaret är nekande ska åtalspunkten 1 ogillas, annars ska fråga 6 prövas.

48. Frågeställning 6) Var Hamid Noury, under alias Hamid Abbasi och i egenskap av assistent till biträdande åklagaren eller i annan liknande position eller roll, delaktig i händelserna i fängelset Gohardasht under fråga 5 genom att han tillsammans och i samförstånd eller samråd med andra gärningsmän uppsåtligen berövade livet av ett mycket stort antal fångar som var anhängare eller sympatisörer till Mujahedin, på sätt åklagaren har påstått? Om svaret är nekande ska åtalspunkten 1 ogillas, annars ska fråga 9 prövas.

Åtalspunkten 2 – mord

49. Frågeställning 7) Avrättades ett mycket stort antal fångar som sympatiserade med olika vänstergrupper som ansågs ha avsagt sig sin islamiska tro i fängelset Gohardasht under perioden den 27 augusti – 6 september 1988 efter en prövning av en kommitté och efter ett förfarande som inte uppfyllde grundläggande krav för en rättvis rättegång? Om svaret är nekande ska åtalspunkten 2 ogillas, annars ska fråga 8 prövas.

50. Frågeställning 8) Var Hamid Noury, under alias Hamid Abbasi och i egenskap av assistent till biträdande åklagaren eller i annan liknande position eller roll, delaktig i händelserna i fängelset Gohardasht under fråga 7 genom att han tillsammans och i samförstånd eller samråd med andra gärningsmän uppsåtligen berövade livet av ett mycket stort antal fångar vars ideologiska och religiösa övertygelse befanns vara i strid

med den teokratiska staten Iran, på sätt åklagaren har påstått? Om svaret är nekande ska åtalspunkten 2 ogillas, annars ska fråga 9 prövas.

Hamid Nourys uppgifter och bevisning

51. Frågeställning 9) Innebär Hamid Nourys uppgifter och annan bevisning som åberopats mot åklagarens gärningspåståenden att värdet av åklagarens bevisning försvagas i sådan grad att beviskravet inte längre är uppfyllt? Om svaret är jakande ska åtalet ogillas. Det är annars ställt utom rimligt tvivel att han har begått de åtalade handlingarna och avslutande frågar prövas.

Avslutande frågor

52. De avslutande frågorna avser bedömningar i fråga om uppsåt, gärningsmannaskap, rubricering, påföljd och skadestånd m.m.

53. Tingsrätten vill inför prövningen vara tydlig med att det är uppgifterna som åklagaren angivit i stämningsansökan som utgör processens yttre ram. Vidare ska det framhållas att tingsrätten har att beakta Europakonventionens oskyldighetspresumtion vid utformningen av domskälen och aldrig göra längre gående uttalanden än vad som är oundgängligen nödvändigt för prövningen av det aktuella målet; det gäller särskilt att undvika uttalanden om straffrättslig skuld för annan än den åtalade.[33]

[33] Fitger m.fl., *Rättegångsbalken* (2021-12-10, Version 91, JUNO), kommentaren till 30 kap. 5 § 5.

C. Åtalspunkten 1 – Folkrättsbrott, grovt brott

i. Mujahedin och den väpnade konflikten

Frågeställning 1) Blev Mujahedin en del av den väpnade konflikten mellan Iran och Irak?

Det är klarlagt
- att Mujahedins attacker utgick från irakiskt territorium,
- att dessa attacker var understödda av och i samarbete med den irakiska armén samt
- att Mujahedin blev en del av den internationella väpnade konflikten mellan Iran och Irak.

I avsnittet redovisas skälen för ställningstagandena.

Rättsliga utgångspunkter

54. En internationell väpnad konflikt föreligger enligt den gemensamma artikel 2 i GK I-IV, som redovisats ovan, när två eller flera stater använder väpnat våld av viss intensitet mot varandra. Det finns inte något på förhand uppställt krav på hur länge det väpnade våldet ska ha pågått eller hur många stridsrelaterade dödsfall eller skador som våldet ska ha förorsakat. En bedömning måste göras i varje enskilt fall utifrån de faktiska förhållandena. Bedömningen är inte beroende av formella deklarationer av de stridande parterna.

55. För en icke-internationell väpnad konflikt gäller enligt den utveckling som skett i praxis förutom att konflikten ska ha viss intensitet också att de icke-statliga stridande parterna ska vara tillräckligt organiserade.[34]

56. Vid bedömningen av konfliktens intensitet har i praxis flera faktorer beaktats, som till exempel antalet konfrontationer och dess varaktighet; typ av vapen och annan militär utrustning som använts; antal personer och slag av förband som deltagit i strider; förluster, dvs. dödade och sårade; materiell förstörelse; och antal civila personer som

[34] Prosecutor v. Dusko Tadic, (Case No. IT-94-1), ICTY A Ch. Decision on the Defence Motion for Interlocutary Appeal on Jurisdiction, 2 oktober 1995, para. 70.

flyr stridszonerna. Därutöver kan inblandning från FN:s säkerhetsråd i konflikten utgöra ett bevisfaktum för dess intensitet.

57. När det gäller graden av organisation för stridande grupper har i praxis ett flertal faktorer beaktats, som exempelvis gruppens förmåga att planera och utföra militära operationer under en längre period samt förekomsten av befälsstrukturer och överordnade med behörighet att genomdriva och vidhålla disciplin inom gruppen.

58. En väpnad konflikt kan vara av både internationell och icke-internationell karaktär beroende på vilka grupper och statliga aktörer som strider mot varandra.[35]

59. En icke-internationell väpnad konflikt kan omvandlas till en internationell väpnad konflikt. Det kan exempelvis ske om den väpnade gruppen erhåller stöd från en stat och om staten därigenom utövar en tillräcklig grad av kontroll över den väpnade gruppen. Den väpnade gruppens våldsanvändning tillräknas därefter staten på sätt som innebär att konflikten blir av internationell karaktär. I praxis har det formulerats krav om att det i vart fall behöver föreligga en övergripande kontroll för att så ska ske.

Iran-Irakkriget – en internationell väpnad konflikt

60. De fakta som tingsrätten har att förhålla sig till utgörs av information från indirekta kanaler. Kriget mellan Iran och Irak är ett väl omskrivet historiskt skeende. Åklagarens utredning består i allt väsentligt av litteratur med akademisk förankring och referentgranskade artiklar i akademiska tidskrifter.

61. Utredningen ger inledningsvis följande övergripande bild av kriget mellan Iran och Irak. Den 22 september 1980 invaderades Iran av Irak under Saddam Husseins ledning. Irak, som anföll utan att avge en krigsförklaring, hade för avsikt att slå till när den iranska revolutionen kraftigt försvagat såväl den politiska centralmakten i Teheran som den annars välbeväpnade iranska armén och gjorde sedan ett antal landvinningar

---

[35] Ibid. para. 77.

under krigets tre första månader. Saddam Hussein räknade med att ta kontroll över Irans oljerika sydvästra provins, Khuzestan, men Iran kom att slå tillbaka de invaderande styrkorna. Från 1982 utvecklades kriget till att, likt det första världskriget, bli stillastående med långa frontlinjer av skyttegravssystem där ingen sida avancerade nämnvärt och tiotusentals soldater förlorades i varje ansats till offensiv. Irak försökte på flera sätt att bryta dödläget, bland annat användes nervgas och Scud-missiler i krigföringen. Kriget kom dock att pågå i ytterligare sex år utan nämnvärda framsteg från någon sida. Det var först 1988 som Irak fick ett övertag och återigen gick på offensiven. Delar av den offensiven beskrivs i nästa avsnitt. Se vidare nedan karta över frontlinjer och militärt ockuperade områden.

Fig. 4.

62. Den 20 juli 1988 accepterade Iran slutligt vapenvilan enligt FN:s resolution 598. Irak krävde emellertid direkta samtal med Iran om fredsvillkoren, vilket ledde till veckor av förhandlingar. Utöver operation Eternal Light, som nämnts i avsnittet Bakgrund ovan och närmare redovisas i nästa avsnitt, förekom under denna tid även andra sporadiska strider mellan länderna, vilket fortsatte fram till den 8 augusti 1988. Irak hade efter påtryckningar från det internationella statssamfundet kommit att acceptera resolution 598, varvid FN:s säkerhetsråd höll ett sammanträde detta datum och tillkännagav att en vapenvila skulle inträda i gryningen den 20 augusti 1988. De första fredssamtalen

mellan Iran och Irak började därefter planenligt den 24 augusti 1988. Någon stabil vapenvila eller överenskommen fred förelåg dock ännu inte våren 1989.[36]

63. Utifrån vad som har framkommit genom utredningen i målet avseende de faktiska förhållandena om kriget mellan länderna är det klarlagt att det pågick en internationell väpnad konflikt mellan Iran och Irak som inte var avslutad under den i åtalspunkten 1 angivna tidsperioden.

Mujahedin och den internationella väpnade konflikten

64. Med utgångspunkt i den utredning som har lagts fram av åklagaren kan konstateras att följande bevisfakta talar för att Mujahedin blev en del av den internationella väpnade konflikten mellan Iran och Irak sommaren 1988.

65. I juni 1986 utvisades Mujahedin och dess ledare Masoud Rajavi från Frankrike. De bjöds in till Irak av Saddam Hussein och fick möjlighet att under hans beskydd anlägga ett väpnat läger, Camp Ashraf, nordost om Bagdad. Mujahedin var härmed enligt utlåtande i utredningen officiellt i allians med Irak mot de styrande i Iran.[37] Utredningen visar vidare att Irak utöver tillgång till mark och skydd gav Mujahedin stöd i form av finansiering, vapen, ammunition, fordon, stridsvagnar och militär utbildning.

66. I juni 1987 tillkännagav Mujahedin bildandet av sin väpnade gren; den iranska nationella befrielsearmén, även kallad National Liberation Army (NLA), med mål att störta regimen i Iran.[38]

67. I slutet av mars 1988 gav Irak stöd till attacker som genomfördes av NLA vid en frontlinje nära staden Shush i södra Iran, i den s.k. operation Sunshine. Enligt uppgift

---

[36] Anthony H. Cordesman m.fl., 1990, *The Lessons of Modern War Vol. II: The Iran-Iraq War,* protokollbilaga J3 s. 180 ff.
[37] Parsi, s. 4.
[38] Robertson QC, *Appendix A: A Brief Chronology*, s. 1150.

ska Mujahedin ha dödat tusentals iranska soldater och tagit ett hundratal soldater tillfånga.[39]

68. Den 18 juni 1988 inleddes, enligt vad utredningen visat, en ny offensiv mot Iran i området kring staden Merhan i den s.k. operation Forty Stars. Mujahedins styrkor, som hade tränats och fått stöd i Irak, attackerade tillsammans med irakiska styrkor de iranska positionerna i området. Mujahedin fick vid attacken understöd av den irakiska militären, som använde nervgas och cirka 530 jaktplan och stridshelikoptrar i offensiven. De intog tillsammans Merhan och flera positioner i höjderna nära staden. I en del av striden var Mujahedin nära att utplåna en hel iransk ”pasdaran-division” och kunde ta det mesta av deras utrustning som alltjämt var intakt. Iran led stora förluster med 3 500 – 5 000 döda soldater. De irakiska styrkorna drog sig tillbaka från området efter tre dagar men lämnade Mujahedins styrkor kvar i området. Vid denna tidpunkt hade Iran bara begränsade styrkor kvar i området mellan fronten och staden Kermanshah – se följande stycken.[40]

69. Tingsrätten kan utifrån ovan redovisade fakta konstatera att operation Forty Stars grundat sig i operationellt samarbete och en gemensamt planerad operation mellan Mujahedin och den irakiska militären. Det ska särskilt framhållas att irakisk militär var direkt involverad i stridigheterna i den operation som Mujahedins väpnade gren genomförde.

70. Den 26 juli 1988 inleddes enligt vad som framkommit av utredningen nästa invasion, den s.k. operation Eternal Light. Den utfördes i centrala delen av fronten och genomfördes av cirka 7 000 soldater tillhörande Mujahedin. Det uttryckliga målet var att nå Teheran och därmed störta regimen. Irak tillät Mujahedins väpnade styrka att attackera och genomföra denna räd in i Iran. Sakkunniga på området har sett det som ett test av Saddam Hussein och ledarna för Mujahedin för att se om organisationen hade tillräckligt stöd för att kunna starta ett folkligt uppror i Iran. Förutom tillståndet

---

[39] Cordesman, s 167.
[40] Ibid. s. 174.

att utföra räden från irakiskt territorium under pågående förhandlingar om vapenvila gav Irak initialt också Mujahedin militärt understöd med irakiska bepansrade trupper, flygunderstöd och logistiskt stöd. Mujahedin avancerade långt in på iranskt territorium och nådde Kermanshah den 29 juli 1988. Där möttes de av en iransk motattack, kallad operation Mersad, som ledde till att Mujahedin slogs tillbaka med tusentals döda som följd.[41]

71. Tingsrätten kan, utifrån redovisade fakta, konstatera att det även beträffande operation Eternal Light rörde sig om operationellt samarbete och en gemensamt planerad operation mellan Mujahedins väpnade gren och den irakiska militären. Återigen kan konstateras att irakisk militär var direkt involverade i stridigheterna i den operation som Mujahedins väpnade gren genomförde.

72. Utöver de fakta som redovisats ovan är det av betydelse för frågeställningen att även redovisa något från utredningen om styrkeförhållandena mellan de inblandade parterna och den irakiska militärens utveckling under kriget. Irak hade ca en miljon soldater, Iran hade mer än 500 000 soldater, medan Mujahedin enligt vad de själva uppgav hade totalt ca 15 000 soldater. Mujahedins styrka bestod därtill främst av en enhet av lätt infanteri som var utrustade med sovjetiska bandvagnar och artilleri. Den irakiska militären, som under kriget hade utvecklat dess operationella förmåga, demonstrerade 1988 en högre grad av effektivitet än tidigare och genomförde operationerna i samverkan mellan olika vapenslag och med stöd av artilleri och flyg. De segrar som följde var en konsekvens av goda underrättelser och detaljerad planering. I det sammanhanget ska framhållas att Mujahedin, enligt vad som framkommit genom utredningen, i utbyte mot finansiering och militär utrustning erbjöd den irakiska armén underrättelseinformation om den revolutionära regimen, förhör- och översättarservice samt direkt militär hjälp.

---

[41] Cordesman, s 181 f.

73. Vad som framkommit rörande styrkeförhållandena mellan involverade parter, den irakiska militärens utveckling och samarbetet mellan Irak och Mujahedins väpnade gren talar även på ett övergripande plan för att det rörde sig om operationellt samarbete och gemensamt planerade operationer.

74. Vid en samlad och objektiv bedömning av de omständigheter som redovisats finner tingsrätten det visat att den väpnade grenen av Mujahedin attackerade Iran vid flera tillfällen, bland annat den 26 juli 1988 i den avslutande fasen av den internationella väpnade konflikten mellan Iran och Irak. Mujahedin använde sig av en väpnad gren som enligt vad utredningen visat var strukturerad som en konventionell armé. De militära operationer som utfördes 1988 förutsatte vidare förmåga att planera för genomförandet och att hantera logistiken. Attackerna den sommaren utgick från irakiskt territorium och var understödda och i samarbete med den irakiska armén. Det rörde sig om gemensamma militära operationer som måste ha föregåtts av en ömsesidig planering mellan NLA:s ledning och den irakiska armén. Det kan utifrån vad som har framkommit av utredningen inte anses råda något tvivel om detta. Slutsatsen blir därför att det är visat att Irak utövade en övergripande kontroll över Mujahedins väpnade gren vid de operationer som genomfördes sommaren 1988. Det kan härvid framhållas att denna bedömning får stöd av de bedömningar som de sakkunniga vittnena Jan K. Kleffner och Sally Longworth gjort i sina respektive rättsutlåtande och i de förhörsutsagor de avgett inför tingsrätten.

75. I detta sammanhang ska emellertid särskilt framhållas att det genom utredningen har klarlagts att den irakiska militären var direkt involverad i de operationer som Mujahedins väpnade gren genomförde på Irans territorium. Detta medför att den väpnade konflikten, oavsett graden av kontroll, bedöms ha varit av internationell karaktär.[42]

---

[42] Malcolm N. Shaw, *International Law,* Cambridge, 1990, åttonde upplagan, s 913 f., Christopher Greenwood, *International Humanitarian Law and the Tadic case*, s. 270, ICC, Case, Prosecutor v. Lubango, 13 september 2012, para. 551 och Marco Sassoli, *International Humanitarian Law*, s. 187 f. para 643.

76. Det kan sålunda konstateras att Mujahedins väpnade kamp sommaren 1988 faller in under den internationella väpnade konflikten mellan Iran och Irak och att den pågick under den för åtalspunkten 1 relevanta tidsperioden den 30 juli – 16 augusti 1988. Den internationella humanitära rätten vid internationella väpnade konflikter (GK I-IV och TP I) äger därmed i och för sig tillämplighet. En förutsättning för brott mot den internationella humanitära rätten är dock att samband (nexus) kan konstateras mellan gärningarna och den väpnade konflikten. Tingsrätten återkommer till den frågeställningen vid prövningen av brottspåståendena i de följande avsnitten.

77. Vid denna bedömning av konfliktens karaktär prövas inte frågorna 2 och 3 enligt processlägesanalysen ovan, utan tingsrätten övergår till att pröva fråga 4 som avser fatwan och avrättningar i iranska fängelser.

ii. Fatwan och avrättningar i iranska fängelser

Frågeställning 4) Utfärdades en fatwa främst med anledning av attacken Eternal Light den 26 juli 1988 riktad mot Mujahedin-fångar i iranska fängelser och påbörjades kort därefter avrättningar i fängelserna?

Det är genom utredningen visat
- att ayatolla Khomeini, främst med anledning av Mujahedins attack Eternal Light den 26 juli 1988, utfärdade en fatwa om att anhängare eller sympatisörer till Mujahedin i iranska fängelser som var trofasta i sin övertygelse skulle avrättas samt
- att en våg av avrättningar följde efter påbudet i iranska fängelser.

I avsnittet redovisas skälen för ställningstagandena.

78. I avsnittet redovisas och värderas bevisfakta som talar för åklagarens påstående att ayatolla Khomeini utfärdade, främst med anledning av Mujahedins attack Eternal Light den 26 juli 1988, en order (fatwa) om att alla anhängare eller sympatisörer till Mujahedin i iranska fängelser som var trofasta i sin övertygelse skulle avrättas och att en våg av avrättningar kort därefter påbörjades i de iranska fängelserna.

79. Bevisningen består huvudsakligen av skriftlig utredning som resolutioner, rapporter och memoarer. Tingsrätten går i det följande igenom bevisfakta kronologiskt ur denna bevisning.

Internationell rapportering 1988–1990

80. De första uppgifterna i offentliga dokument om avrättningar i iranska fängelser förekom redan några månader efter den i åtalet aktuella tidsperioden. Av FN:s generalförsamlings resolution 43/147 av den 8 december 1988, framgår att FN:s särskilde representant för mänskliga rättigheter i Iran hade tillgång till information som indikerade att en våg av avrättningar hade ägt rum under perioden juli – september 1988. Enligt resolutionen skulle ett stort antal personer ha dödats på grund deras politiska övertygelse. Generalförsamlingen uttryckte även oro över de summariska förfaranden som var förekommande i Iran och som inte tillgodosåg de grundläggande kraven för en rättvis rättegång, såsom exempelvis rätten att få information om sin anklagelse och tillgång till rättsligt biträde.[43]

81. Därefter publicerades uppgifter om avrättningar i Iran från Amnesty International i deras årsrapport 1989 för tidsperioden januari – december 1988. Det redovisades att hemliga avrättningar var allmänt förekommande i Iran och att Mujahedins operation Eternal Light tycks ha föranlett dödandet av många opponenter mot regimen; först genom offentliga hängningar i städer i västra Iran och sedan även inne i fängelserna, där politiska fångar hade varit engagerade i protester som sammanföll med angreppet mot landet. Vidare angavs att offren inkluderade medlemmar och anhängare till såväl Mujahedin som andra oppositionella vänstergrupper och att det i perioden mellan slutet av juli – december 1988 avrättades över 1 200 politiska fångar i landet. Den korrekta siffran bedömdes dock av Amnesty International sannolikt vara betydligt högre; en korrekt uppskattning försvårades enligt rapporten av det besöksförbud som infördes i augusti 1988 för fångar och deras anhöriga. Det angavs likväl att det genom

---

[43] UN General Assembly, *Situation of human rights in the Islamic republic of Iran*: resolution /adopted by the General Assembly, 8 December 1988, A/RES/43/137, protokollbilaga J2, s. 155 f.

information från oppositionella grupper och anhöriga till avrättade offer samt uttalanden från myndigheter och ögonvittnen sammantaget framkom att politiska avrättningar genomfördes.[44]

82. Vidare redovisas i årsrapporten att uppgifter om avrättningar kom från många olika delar av Iran och att många av de som rapporterades som avrättade hade varit fängslade i flera år och blivit frihetsberövade utan rättegång. Vissa av dessa hade blivit dömda till kortare fängelsestraff under åren 1980–1981 för att ha distribuerat flygblad och tidningar eller för att ha deltagit i politiska demonstrationer, och hade sedan kvarblivit i fängelse trots avtjänat straff. Det kan också konstateras att det i rapporten redovisas att politiska fångar som tidigare hade beviljats benådning anklagades i iranska tidningar för att ha deltagit i angreppet mot landet, men att avrättningarna inkluderade offer som inte hade någon roll i detta.[45]

83. Att avrättningar skett av Mujahedin-fångar återges också i Amnesty Internationals rapport från december 1990 avseende brott mot mänskliga rättigheter i Iran 1987–1990. Den rapporten berör särskilt händelser i Gohardasht-fängelset i Karaj, varför tingsrätten återkommer närmare till den i nästa avsnitt, som behandlar åklagarens gärningspåstående om detta fängelse. Det kan dock härvid framhållas att det i rapporten lämnas uppgifter om att tidigare fångar har beskrivit till Amnesty International hur en kommission bestående av representanter från olika revolutionära myndigheter började utsätta politiska fångar för en form av förnyad prövning i juli 1988. Dessa omprövningar påminde enligt rapporten inte mycket om rättsliga förfaranden för att fastställa en tilltalads skuld eller oskuld med avseende på ett i lag antaget brott, utan ska i stället ha avsett formaliserade förhörssessioner, vilka var utformade för att upptäcka fångens politiska åsikter. Enligt uppgift i rapporten gjordes

---

[44] Amnesty International, *Årsrapport 1989 för perioden januari – december 1988* (Iran), protokollbilaga J2, s. 21 ff.
[45] Ibid. s. 21 ff.

detta för att de som inte ångrade sig, dvs. de som fortsatte att motsätta sig regimen, skulle straffas och avrättas.[46]

84. Tingsrätten kan konstatera att uppgifterna som redovisats ovan är inhämtade och dokumenterade i närtid till de åtalade händelserna av dels FN:s särskilde representant för Iran, dels en oberoende och internationellt erkänd människorättsorganisation. Enligt tingsrätten har innehållet i denna rapportering ett betydande bevisvärde för att avrättningar av anhängare och sympatisörer till Mujahedin och andra regimkritiska grupper i iranska fängelser förekom under den med åtalet aktuella tidsperioden. Därutöver talar även bevisfakta som förekommer i artiklar, böcker och i andra sammanhang från 1996 och framåt, samt central bevisning i form av utsagor från målsägande och vittnen, för detta. Tingsrätten återkommer till innehåll av relevant betydelse i denna bevisning senare i domskälen.

Fatwa och motivet bakom avrättningarna

85. Ayatolla Khomeinis tilltänkte efterträdare, ayatolla Hossein Ali Montazeri, gav ut sina memoarer år 2000. I dessa publicerades ett antal brev som var daterade i juli och augusti 1988.

86. I ett av breven, vilket ska ha utfärdats av ayatolla Khomeini i närtid efter det att Mujahedin inledde operation Eternal Light den 26 juli 1988, fanns ett handskrivet dekret, som utgjorde en dödsdom mot de Mujahedin-fångar i iranska fängelser som stod fast vid sina politiska och religiösa övertygelser.[47] Genom brevet framkom ett bakomliggande motiv till de avrättningar som FN och Amnesty International sedan rapporterade om. Det hade följande lydelse.[48]

> ”I Guds, den nåderikes, den barmhärtiges namn.

---

[46] December 1990 – Amnesty International report Iran: *Violations of Human Rights* 1987 – 1990 (MDE 13/21/90), protokollbilaga J2, s. 50 f.
[47] Abdorrahman Boroumand Foundation, *The Massacre of Political Prisoners in Iran*, 1988: An Addendum. Witness Testimonies and Official Statements, 2013, protokollbilaga J1, s. 1329 f.
[48] Översättning i protokollbilaga J2 s. 257

> Eftersom de förrädiska munafiqin [Mujahedin] inte tror på islam, och allt de säger bottnar i deras villfarelser och hyckleri, och eftersom de enligt sina ledare har blivit avfällingar från islam, och eftersom de krigar mot Gud och utkämpar ett traditionellt krig i de västra, norra och södra delarna av landet i samarbete med det irakiska Baathpartiet och spionerar på vår muslimska nation för Saddams räkning, och eftersom de är knutna till den globala arrogansen och har förrått den islamiska republiken sedan den grundades, ska de som står fast vid sitt hyckleri i fängelser runtom i landet betraktas som mohareb [en som krigar mot Gud] och dömas till döden, och detta ska i Teheran avgöras genom ett majoritetsbeslut av hojatoleslam Nayyeri (må han leva länge), hans excellens Eshraghi och en representant för informationsministeriet. Helst ska beslutet dock fattas enhälligt. I fängelserna i provinsernas centrum ska på samma sätt ett majoritetsbeslut av den religiösa domaren, revolutionsåklagaren eller hans biträde samt representanten för informationsministeriet vara bindande. Att visa mohareber barmhärtighet är godtroget. Islams obeveklighet inför Guds fiender är en av den islamiska regimens obestridliga grundsatser. Jag hoppas att ni hedrar Gud den allsmäktige med er revolutionära vrede och harm mot islams fiender. Herrarna som ansvarar för att fatta dessa beslut får aldrig tveka, aldrig uppvisa några tvivel och aldrig fästa sig vid obetydligheter. De måste försöka vara skoningslösa mot de otrogna. Att tveka i rättvisans gång i revolutionära Islam är detsamma som att nonchalera martyrernas rena och heliga blod.
>
> Hälsningar, Ruhollah Musavi Khomeini”

87. Tingsrätten redogör för dekretets innehåll och betydelse samt för övriga brev som publicerades i memoarerna innan uppgifternas äkthet närmare bevisvärderas. Det kan emellertid redan inledningsvis konstateras att det i akademisk litteratur och av förhör med sakkunniga framkommit att det anses vedertaget att dekretet utfärdades av Khomeini med det innehåll som framgår av brevet i memoarerna.

88. Termen monafeqin, dvs. ”hycklarna”, hade etablerats som det främsta skällsordet för Mujahedin från regimens sida. Det står därför klart att det var denna grupp som åsyftades i dekretet. Texten anknyter i sin argumentation till två shariarättsliga frågor; den ena rör *riddah* (apostasi), dvs. att avsäga sig sin islamska tro, och den andra rör *hirabah*, dvs. att bekriga Gud. En person som begått *hirabah* kallas för *muhareb*. Detta ord översätts ibland till ”Guds fiende”, men betyder ordagrant snarare den som utför orättfärdiga våldshandlingar. Att ge de tillfångatagna Mujahedin-anhängarna epiteten

avfällingar och mohareb utgör den shariarättsliga grunden bakom den dödsdom som utfärdades.[49]

89. Prövningen av huruvida fångar var att betrakta som *muhareb* skulle enligt påbudet utföras av en kommitté bestående av tre personer som representerade Islamiska revolutionsdomstolen, Revolutionära åklagarmyndigheten och Informationsministeriet. Kommitténs avgöranden skulle fattas genom majoritetsbeslut, dock förespråkades enhällighet i dekretet.

90. Ayatolla Moussavi Ardebili, som var ordförande i högsta rättsliga rådet i Iran, hade enligt vad som antecknats på dekretets baksida ställt frågor kring vilka fångar dekretet gällde; dels om det endast avsåg de som redan blivit dömda till döden eller även de som ännu inte blivit dömda, dels om det gällde de som blivit dömda till fängelsestraff och som redan avtjänat delar av sina straff. Han frågade även om ärendena skulle hänskjutas till oberoende rättsinstanser eller om kommittéerna kunde agera självständigt. Enligt vad som antecknats som svar från ayatolla Khomeini framgår att avrättning skulle vara straffet i samtliga de fall som ayatolla Ardebili tog upp om fången upprätthöll sitt stöd åt Mujahedin. Budskapet var att islams fiender skulle förintas omedelbart. När det gällde handläggningsfrågan var svaret att samtliga medel som snabbade på verkställigheten av utslagen skulle användas.

91. I fråga om dekretet är att anse som en hukm eller fatwa råder det olika uppfattningar om bland de experter som yttrat sig i frågan. Professor David Thurfjell har ansett det som rimligast att betrakta påbudet shariarättsligt som en hukm, vilket är en rättslärds utlåtande om vad Gud beordrar eftersom det anses ha direkt stöd i Koranen. Enligt Thurfjell utgör en hukm ett starkare påbud än en fatwa, som i det islamiska rättssystemet är ett påbud som uttalas av en skriftlärd som uppnått nivån där en självständig uttolkning av islams rättskällor är tillåten. I princip räcker det att en fatwa

---

[49] Thurfjell, s. 10 f.

uttalas muntligen för att den ska gälla, men de kan också skrivas ner för hand, skickas som brev eller publiceras elektroniskt.

92. Professor Jan Hjärpe däremot har betecknat dekretet som en fatwa och har uppgett bland annat följande. Enligt konstitutionen har den högste rättslärdes utlåtande absolut giltighet. Av artikel 167 framgår att en domare ska fälla dom baserad på etablerad lag, och om han inte kan göra det ska han göra det på tillfälliga statuter, och om han inte kan göra det heller ska han ändå fälla dom grundat på islamiska källor och precedensfall. Saknas det ett lagrum ska han själv dra en slutsats ifrån källorna. Det innebär att fatwan är den yttersta auktoriteten och om den utfärdas av den högste ledaren ayatolla Khomeini har den absolut giltighet och är således starkare än en domstols domslut eller hukm, som kan upphävas om den skiljer sig åt från det som betraktas som den normativa islamiska rätten. Hans slutsats är därför att en fatwa från den auktoritet som utövar *velayat-e faqih* är starkare än en hukm och att det som ayatolla Khomeini utfärdade var en fatwa.

93. I detta sammahanhag är det av betydelse att framhålla, som redogjorts för ovan under det inledande avsnittet Bakgrund, att ayatolla Khomeini företrädde vad som kallas en absolut *velayat-e faqih* , enligt vilket han i egenskap av den högste rättslärde sågs som den fördolde imam Mahdis ställföreträdare och som folket hade en plikt att lyda. Till det kommer att den högste rättslärdes maktbefogenheter i det iranska systemet närmast kan beskrivas som oinskränkta och att han även har viss direkt beslutsmakt över den verkställande, lagstiftande och dömande makten i landet.[50] Oavsett om dekretet betecknas som en hukm eller fatwa står det klart att det utgjorde en direkt order till berörda befattningshavare inom rättsväsendet. Tingsrätten utgår i det följande ifrån att det var en fatwa som utfärdades.

94. I ayatolla Montazeris memoarer publicerades även ett par brev som efterföljde tillkännagivandet av denna fatwa.

---

[50] Thurfjell, s. 23.

95. I brevet som är daterat den 31 juli 1988, vilket skickades till ayatolla Khomeini, motsatte sig ayatolla Montazeri avrättningar av monafeqin i fängelserna.[51] Som skäl för sitt ställningstagande anförde han huvudsakligen att det rörde sig om personer som redan blivit dömda till lägre straff än avrättning och att avrätta dessa utan att nya gärningar hade begåtts skulle leda till omfattande negativ kritik och därmed öka monafeqins och andra anti-revolutionärers popularitet. Han vädjade, för det fall ordern ändå kvarstod, att avgörandet skulle baseras på att kommitténs tre medlemmar var eniga, och sålunda inte efter majoritetsbeslut. Han avslutade med att påpeka att vissa religiösa domare hade varit väldigt bekymrade om dekretets innebörd och att det var på sin plats att beakta följande heliga *Hádith*:

> ”Allahs budbärare, känn gränserna på muslimernas vägnar så mycket du kan. Om hon har en väg ut, lämna den vägen fri, för imamen är det bättre att praktisera förlåtelse än att synda i straffet.”

96. Den 15 augusti 1988 sände ayatollah Montazeri ytterligare ett brev till ayatolla Khomeini, där han återigen motsatte sig avrättningar av monafeqin i fängelserna. Brevet återges i dess helhet.[52]

> ”Detta är mitt andra brev i denna fråga. Jag insåg senare att de har fortsatt med sina gärningar. Det blev första Mohárám[53] (محرم) och jag kallade herr Nayyeri, shariadomare vid Evin, Eshragi åklagare och herr Reyissi, vice åklagare samt herr Pourmohammadi som var representant för underrättelsetjänsten. Jag sade till dem att det var månaden Mohárám (محرم) och de borde åtminstone upphöra med avrättningarna under Mohárám (محرم). Herr Nayyeri sade: ”Vi har hittills avrättat 750 personer i Teheran. Vi har också skilt 200 vilka står fast vid sina positioner, från de andra och om vi får rensa bort dom också, så kommer vi sedan att göra som ni beordrar.” ……. Och Jag blev väldigt ledsen och diskuterade under mötet med dem huvudrubrikerna i mina anteckningar och det jag hade skrivit. Jag överlämnade även en kopia på anteckningarna till dem och som jag nu läser upp för er. Detta är samma saker i skrivelsen som Hadji Ahmad Aga i vissa delar har tagit strid om men detta är inget brev utan bara skriftliga anteckningar.

---

[51] Utdrag ur ayatolla Hossein Ali Montazeris memoarer, tilläggsprotokoll 1, s. 312 f.
[52] Ibid. s. 318 f.
[53] Muharram är en helig månad i den islamiska kalendern.

Anteckningar skrivna till herrarna Nayyeri; Shariadomare, Eshragi; åklagare, Reyissi; vise åklagare och Pourmohammadi; underrättelsetjänstens representant i Evin, beträffande verkställighet av Imamens order.

I Guds namn

1. Jag har mer än er alla andra lidit skada av Monafegin så väl i fängelset som utanför fängelset. De martyrmördade mitt barn. Om det vore frågan om hämnd då skulle jag vara mera angelägen men jag har revolutionens, islams, landets, den islamiska rättslärdas styres (ولایت فقیه) prestige och den islamiska regimens bästa i åtanke. Jag har de framtida generationers och historiens fördömanden i åtanke.

2. Massavrättningar utan rättegång på det här sättet, framför allt mot fångar och frihetsberövade, kommer säkerligen och på sikt snarare att vara till gagn för dem. Världen kommer att fördöma oss och kommer att uppmuntra dem till väpnat krig mot oss. Att bekämpa tankar och ideologier genom mördande är fel.

3. Studera profetens strategi mot hans fiende vid erövring av Mecka och vid kriget i Hvazán och hans sätt att gå till väga. Profeten bemötte dem med nåd och försoning och titulerades av Gud till ” världarnas barmhärtige”, (لعالمین رحمه). Undersök Amiralmomenins (امیرالمومنین) sätt att behandla folket i Jámál efter deras nederlag.

4. Merparten av de som vidhåller sina positioner, har drivits till det som ett resultat av fångvaktarnas och förhörsledarnas behandling, annars hade de varit benägna att förändras.

5. Enbart att de vid frigivningen skulle ansluta sig till Monafegin, är inte tillräckligt för att de ska framstå som upprorsmakare och ”den som förklarar krig mot Gud” (محارب). Amiralmomenins (امیرالمومنین) straffade inte Ebne Moljem innan han hade begått brottet trots att Han själv sade att han skulle komma att mörda honom.

6. Enbart övertygelse gör inte en person till upprorsmakare och ”den som förklarar krig mot Gud” (محارب), och ledarnas avfällighet (ارتداد) leder inte nödvändigtvis till sympatisörernas avfällighet (ارتداد).

7. Att döma och meddela dom skall göras i en sund miljö och inte under påverkan av känslor. ”en domare får inte döma när han är i affekt”. För tillfället är vår sociala miljö, utifrån slagorden och provokationerna, osund. Vi är ledsna över Monafegins brott i väst men att ge oss på gamla interner och frihetsberövade för att avrätta dem, utan att de gjort något nytt, innebär ett ifrågasättande av domarkåren och deras tidigare avgöranden. På vilka grunder avrättar ni den som ni redan tidigare har dömt till lägre straff än avrättning? Nu har ni stoppat besöken och telefonsamtalen. Vad ska ni svara familjerna fram över?

8. Mer än något annat är jag rädd om imamens prestige och det islamiska rättslärdas styre (ولایت فقیه). Jag vet inte hur de har presenterat det för heligheten. Har allt vi har ägnat debatter åt inom sharia om försiktighet vad gäller blod och ägodelar, var allt fel?

> 9. Jag har träffat flera kloka och religiösa domare som varit ledsna och som ifrågasatte verkställigheten. De sade att det hade gått till överdrift och nämnde flera exempel på obefogade avrättningar.
>
> 10. Slutligen är inte Mujahedin Khalg personer utan är ett sätt att tänka och tolka, det är en sorts logik och felaktig logik skall bemötas med korrekt logik. Att döda löser ingenting utan bidrar till att deras ideologi sprider sig.
>
> Må er framgång vara Guds vilja."

97. Vad gäller bevisvärdet av redovisade omständigheter såvitt avser frågan om en fatwa utfärdades med avrättningar som följd gör tingsrätten följande överväganden.

98. Det saknas anledning att ifrågasätta äktheten av den fatwa och de brev som ayatolla Montazeri lät publicera i sina memoarer. I utlåtandena från sakkunniga i målet har det framkommit att det i akademiska sammanhang anses vedertaget att fatwan utfärdades av ayatolla Khomeini med det innehåll som framgår av memoarerna. Det kan vidare konstateras att innehållet även får ett tydligt stöd av förekommande samtidsdokumentation, i delar redovisad ovan, som talar för att avrättningar av Mujahedin-anhängare ägde rum sommaren 1988. För detta talar även med styrka vad som avhandlades vid det möte med kommitténs medlemmar den 14 augusti 1988, som ayatolla Montazeri refererar till i brevet av den 15 augusti 1988, vars riktighet bekräftats av en ljudupptagning från mötet som ayatolla Montazeris son, Ahmad Montazeri, publicerade i augusti 2016.[54]

99. Det kan vidare framhållas att det finns ytterligare uppgifter i Amnesty Internationals årsrapport 1989 för året 1988 som ger stöd åt riktigheten av de uppgifter som framgår av memoarerna. Det redogörs bland annat för att det i oktober 1988 förekom rapporter om att ayatolla Montazeri hade kritiserat avrättningarna samt att representanter för myndigheterna hade avfärdat de uppgifter som förekom om detta som västerländsk eller oppositionell propaganda. I november 1988 rapporterades att tolv mullor som var associerade med ayatolla Montazeri hade avrättats efter en konflikt

---

[54] Amnesty International, *Blood-Soaked Secrets*, s. 535 f.

inom det iranska ledarskapet; något som senare ledde till att ayatolla Montazeri inte längre blev aktuell att efterträda ayatolla Khomeini.[55]

100. Professor Jan Hjärpe har vidare vittnat om att han fört dagbok från den muslimska världen sedan 1980 och att han, när han gick igenom vad han antecknat från iranska källor om fatwan 1988, kunde konstatera att fatwan ledde till avrättningar av ett stort antal människor under ett kritiskt läge av kriget med Irak och att även anhängare till ayatolla Montazeri avrättades. Han har vidare konstaterat att den omständigheten att avrättningar i iranska fängelser faktiskt skedde talar för att fatwan var äkta.

101. Tingsrätten kan härvid konstatera att innehållet i fatwan visar att avrättningarna hade en tydlig koppling till den väpnade konflikten. I fatwan anges uttryckligen att ett av skälen till att de som är trofasta och lojala med Mujahedin ska betraktas som mohareb och därför dömas till döden, är att de krigar mot Gud och utkämpar strider mot Iran i samarbete med det irakiska Baathpartiet och spionerar för Saddams räkning.

102. Vidare talar även ayatolla Montazeris uppgifter i brevet från den 15 augusti 1988, se p. 7 i anteckningarna ovan, för ett sådant samband. Av anteckningen framgår att ayatolla Montazeri gjorde en direkt koppling mellan monafeqins brott i väst och avrättningarna som pågick i fängelserna, dock utan att anse att det utgjorde ett rättfärdigande skäl för att döda interner.

103. Jan Hjärpe har framhållit tidssambandet mellan operation Eternal Light den 26 juli 1988 och utfärdandet av fatwan, som han menar talar för att fatwan tillkommit som en direkt reaktion på Mujahedins deltagande i attacken mot Iran.

---

[55] Amnesty International, *Årsrapport 1989*, s. 21 ff.

104. Den 21 oktober 2013 skedde vidare uttalanden i iransk statligt kontrollerad media med anledning av Irantribunalens prövning[56] av de s.k. massavrättningarna 1988 som bekräftade fatwan och kopplingen till konflikten. I artikeln försvaras fatwan mot hycklarna Mujahedin. Den benämns som ”den räddande fatwan”, som resulterade i att Mujahedin oskadliggjordes. I artikeln betecknas Mujahedin som en militär armé och dess anhängare i fängelserna som fientliga arméförband med hänvisning till uttalande av Masoud Rajavi inför Eternal Light-operationen om att Mujahedin hade potentiella styrkor i fängelserna i Iran.[57]

105. Sammantaget visar den skriftliga bevisning som redovisats att ayatolla Khomeini, kort efter och främst på grund av Mujahedins attack Eternal Light den 26 juli 1988, utfärdade en fatwa, som gick ut på att pröva och döma de Mujahedin-fångar som stod fast vid sin politiska och religiösa övertygelse till döden. Vidare har det framkommit av utredningen att en våg av avrättningar, i enlighet med det tillvägagångssätt som föreskrivs i fatwan, följde i iranska fängelser under den med åtalet aktuella tidsperioden. Det är således utrett att det fanns ett motiv för avrättningarna, vars genomförande var organiserat och följde ett särskilt modus.

---

[56] Irantribunalen bildades 2007 av ett flertal brottsoffer och släktingar till brottsoffer med hjälp av jurister och människorättsaktivister. Förhandlingar ägde rum i Haag den 25 – 27 oktober 2012. Dom meddelades den 5 februari 2013, protokollbilaga J2, s. 161 – 212.

[57] Borhans politiska grupp/Seyyed Mohammad Mehdi Payamban, www.borhan.ir, publicerad 2013-10-21, protokollbilaga J3 s. 67 ff.

iii. Första vågens avrättningar i Gohardasht

Frågeställning 5) Avrättades Mujahedin-fångar i Gohardasht-fängelset under perioden den 30 juli – 16 augusti 1988 efter ett förfarande som inte uppfyllde kraven på en rättvis rättegång och tillfogades fångarna svår dödsångest samt förelåg samband (nexus) till den internationella väpnade konflikten?

Det är utrett
- att en kommitté utförde den i fatwan anvisade prövningen i Gohardasht-fängelset under tidsperioden den 30 juli – 16 augusti 1988,
- att avrättningar av ett mycket stort antal fångar i strid med den internationella humanitära rätten följde på kommitténs prövning under samma tidsperiod,
- att utdömda dödsstraff meddelats efter ett förfarande som inte tillgodosett de grundläggande kraven för en rättvis rättegång som följer av den internationella humanitära rätten,
- att ett mycket stort antal fångar som var anhängare eller sympatisörer till Mujahedin i strid med den internationella humanitära rätten tillfogats svår dödsångest i anledning av den prövning som kommittén utförde samt
- att det fanns samband (nexus) till den internationella väpnade konflikten mellan Iran och Irak/Mujahedin.

I avsnittet redovisas skälen för ställningstagandena.

Handlingsförlopp på ett gemensamt plan den 30 juli – 16 augusti 1988

106. Åklagaren har i huvudsak gjort gällande följande handlingsförlopp på ett gemensamt plan i fängelset Gohardasht i Karaj under perioden den 30 juli – 16 augusti 1988, innefattande påstående om uppsåtligt dödande, tortyr och omänsklig behandling med samband (nexus) till den pågående internationella väpnade konflikten.

107. Efter att ha sorterat och valt ut fångar som var anhängare eller sympatisörer till Mujahedin fördes de ut från avdelningarna med ögonbindel till bottenvåningen, där de placerades i eller i anslutning till en större huvudkorridor som löpte genom hela fängelset. Därefter fördes de in en och en till en domstolsliknande kommitté vars lokal fanns i anslutning till huvudkorridoren. Kommittén, som enligt fatwan hade mandat att besluta vilka fångar som skulle avrättas, höll en kortare utfrågning av fången innan denne fördes ut och tillbaka till huvudkorridoren eller till ett utrymme i dess anslutning där fången fick invänta kommitténs beslut. De fångar som bedömdes trofasta i sin övertygelse till Mujahedin placerades i en särskild del av huvudkorridoren i riktning

mot en större samlingssal (hosseinieh, även kallad amfiteater) som var belägen i slutet av huvudkorridoren. När tillräckligt många fångar hade samlats lästes deras namn upp, varefter de eskorterades till avrättningsplatsen. Under de första dagarna var avrättningsplatsen en större lagerbyggnad i anslutning till fängelset och därefter samlingssalen i slutet av huvudkorridoren. På dessa platser berövades fångarna livet genom hängning. Fångar som gjorde avbön eller uttryckte ånger inför kommittén och inte bedömdes trofasta i sin övertygelse överlevde. De placerades på andra platser i huvudkorridoren eller i sidokorridorer. De tvingades att skriva intyg som gick ut på att de tog avstånd från Mujahedin, att de erkände Islamiska republiken Iran samt att de gick med på att vid ett senare tillfälle ställa upp på en inspelad intervju där de offentligt skulle ta avstånd från Mujahedin.

108. Åklagaren har gett in en ritning över fängelset som upprättats av den frigivne fången och arkitekten Masoud Ashraf Semnani tillsammans med Iraj Mesdaghi. Den stämmer i allt väsentligt överens med den satellitbild över fängelset som finns i utredningen. Dess riktighet i stora drag har därtill bekräftats genom förhören med andra frigivna fångar. Ritningen redovisas nedan med de platsangivelser som åklagaren har gjort gällande.

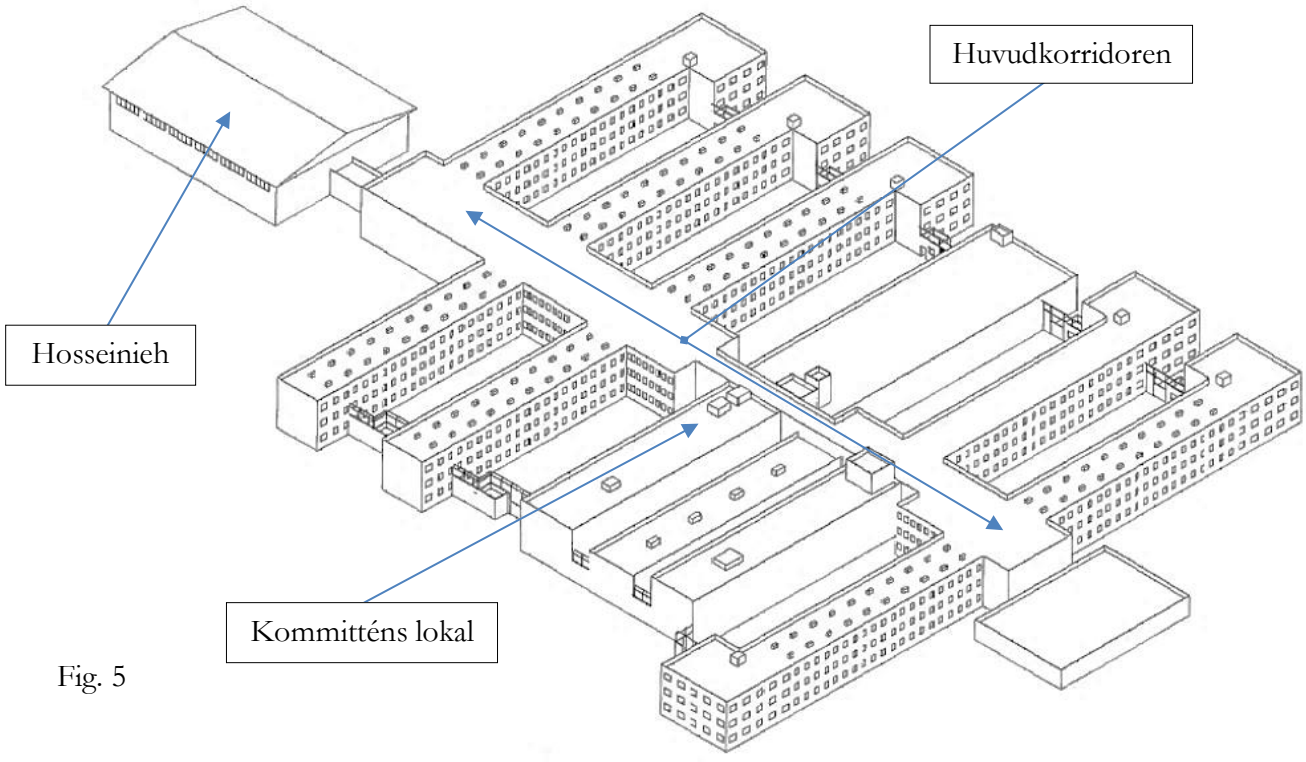

Fig. 5

Tillämpliga rättsregler

109. De exempel på svåra överträdelser som ges i 22 kap. 6 § 6 brottsbalken är hämtade från Genèvekonventionernas uppräkning av ”grave breaches”; något som närmare finns redovisat bland annat i artikel 147 i GK IV angående skydd för civilpersoner under krigstid. Hit hör bland annat uppsåtligt dödande, tortyr eller omänsklig behandling av skyddade personer. Enligt konventionens artikel 4 är emellertid medborgare som är tillfångatagna av den egna staten inte skyddade av konventionen.

110. Av TP I, avdelning III *Behandling av personer i händerna på en part i konflikten* framgår i artikel 72 *Tillämpningsområd*e att bestämmelserna kompletterar de regler om humanitärt skydd av civilpersoner i händerna på en part i konflikten som finns i GK IV samt övriga tillämpliga folkrättsliga regler rörande skydd av de grundläggande mänskliga rättigheterna under internationella väpnade konflikter.

111. TP I artikel 75 *Grundläggande garantier* stipulerar att personer som är i händerna på en part i konflikten under alla omständigheter ska behandlas humant och åtnjuta minst det skydd som omnämns i artikeln. Varje part ska respektera alla sådana personers heder, övertygelse eller religionsutövning (1). Följande handlingar är och ska alltid och överallt vara förbjudna, vare sig de begåtts av civila eller militärer, enligt artikeln: våld mot en persons liv eller hälsa eller mot hans fysiska välbefinnande, särskilt mord, och tortyr av alla slag, såväl fysisk som psykisk (2 a).

112. Vidare stipulerar TP I artikel 75 (4) ett antal rättssäkerhetsgarantier som ger ett minimiskydd för alla tillfångatagna personer oavsett medborgarskap och oberoende av om de har krigsfångestatus eller inte. Dessa garantier liknar de som följer av traktat om mänskliga rättigheter, dvs. Europakonventionen om mänskliga rättigheter och FN:s internationella konvention om medborgerliga och politiska rättigheter, och innefattar grundläggande krav på en rättvis rättegång. I huvudsak innebär det krav på att utan dröjsmål informeras om vad anklagelsen gäller, legalitetsprincipen och förbud mot retroaktiv strafflagstiftning, straffansvar som avgjorts genom lagakraftvunnen dom får inte prövas på nytt, oskyldighetspresumtion, rätt till försvar före och efter rättegång, rätten att inte vittna mot sig själv, rätten att höra vittnen och att åberopa egen

bevisning, rätten till en offentlig dom och möjligheter att överklaga. I artikel 85(4 e) anges att det är en svår överträdelse att beröva en skyddad eller tillfångatagen person dennes rätt till en rättvis rättegång.

Frågor att pröva

113. De aktuella händelserna innefattar stora och svåröverblickbara skeenden, där flera personer varit inblandade och samarbetat för att begå de påstådda gärningarna. Bedömningen är därför inledningsvis inriktad på vad de inblandade har gjort på ett gemensamt plan, snarare än på vad de var och en har gjort individuellt. Med det sagt är det på sin plats att återigen framhålla att tingsrätten har att beakta Europakonventionens oskyldighetspresumtion vid utformningen av domskälen och att aldrig göra längre gående uttalanden än vad som är oundgängligen nödvändigt för prövningen av det aktuella målet, som ytterst avser Hamid Nourys straffrättsliga skuld i de aktuella händelserna.

114. I det följande värderar tingsrätten bevisfakta som talar för åklagarens påståenden

- att en kommitté utförde prövningen i enlighet med påbudet i fatwan i Gohardasht-fängelset under tidsperioden den 30 juli – 16 augusti 1988
- att avrättningar av ett mycket stort antal Mujahedin-fångar följde på kommitténs prövning i Gohardasht-fängelset under denna tidsperiod (däribland de i bilaga A uppräknade personerna),
- att ett mycket stort antal fångar som var anhängare eller sympatisörer till Mujahedin tillfogats svår dödsångest i anledning av den prövning som kommittén utförde (däribland de i bilaga A och B uppräknade personerna),
- att utdömda dödsstraff meddelats efter ett förfarande som inte tillgodosett de grundläggande kraven för en rättvis rättegång som följer av den internationella humanitära rätten samt
- att det fanns ett samband (nexus) till den internationella väpnade konflikten mellan Iran och Irak/Mujahedin.

Bevisningen

115. Utredningen i målet beträffande avrättningar i Gohardasht-fängelset är omfattande och rik på detaljer. Utöver utsagorna från målsägande och vittnen består den centrala utredningen i denna del av samtida dokumentation med direkt bäring på händelserna i fängelset och på vad som ägde rum omedelbart före och efter dessa.

116. Flera avgörande slutsatser beträffande händelseförloppet i stort kan dras av utredningen i den samtida internationella rapporteringen, vilka har redovisats och bevisvärderats i det föregående avsnittet om de avrättningar i Iran som följde på ayatolla Khomeinis fatwa 1988. Uppgifterna i utredningen har därtill även bevisbetydelse avseende händelserna i Gohardasht-fängelset. Tingsrätten inleder därför med att redovisa kompletterande fakta ur denna samtidsdokumentation, vilka, särskilt för såvitt avser händelserna i Gohardasht, utgör bevisfakta i form av spår från däri angivna tidpunkter. Med utgångspunkt i vad som framkommer därigenom kommer tingsrätten att redogöra för och värdera den centrala bevisningen i form av förhörsutsagor och även annan bevisning av såväl direkt som indirekt betydelse för aktuella frågor som prövas.

Kommitténs prövningar – Avrättningar och dödsångest

Internationella rapporter om Gohardasht

117. I tillägg till vad som redovisats från Amnesty Internationals rapport från december 1990 om Iran och kränkningar av mänskliga rättigheter i landet under perioden 1987 – 1990 framgår i rapporten särskilt följande avseende händelserna i Gohardasht-fängelset sommaren 1988.[58]

> ”Fångarna i Gohardasht-fängelset i Karaj verkar ha haft en mycket tydligare bild av händelserna som ägde rum. Tidigare fångar har beskrivit till Amnesty International hur en kommission bestående av representanter från Islamiska revolutionsdomstolar, den

[58] Amnesty International report Iran: *Violations of Human Rights 1987 – 1990*, (MDE 13/21/90), protokollbilaga J2, s 50 f.

revolutionära åklagarmyndigheten och Underrättelseministeriet började utsätta alla politiska fångar för en form av förnyad prövning i juli 1988. Dessa "omprövningar" påminde inte mycket om rättsliga förfaranden som går ut på att fastställa en tilltalads skuld eller oskuld med avseende på ett i lag antaget brott. Istället verkar de ha rört sig om formaliserade förhörssessioner utformade för att upptäcka fångens politiska åsikter för att kunna avrätta fångar som inte "ångrade sig" – straffet för alla dem som fortsatte att motsätta sig regeringen.

I Gohardasht-fängelset rapporteras det att Mujahedin fångar var de första som ställdes inför kommissionen. Andra fångar mottog information om ”rättegångarna” från Mujahedin-fångar via morsekod via knackningar från rum till rum. Enligt en fånge som ställdes inför kommissionen var den första frågan som ställdes "Vad är din politiska tillhörighet?" De som svarade "Mujahedin" skickades för avrättning. Det "rätta" svaret var "monafeqin" (hycklare). De fångarna som överlevde denna första del av förhöret utsattes sedan för en andra serie frågor. Dessa inkluderade frågor som till exempel:
– Är du villig att ge en intervju på tv för att fördöma och exponera monafeqin?
– Är du villig att kriga med Islamiska Republikens styrkor mot monafeqin?
– Är du villig att lägga en snara runt halsen på en aktiv medlem av monafeqin?
– Är du villig att rensa minfälten för Islamiska republikens armé?

Majoriteten av fångarna var enligt uppgift ovilliga att ge de önskade svaren och skickades följaktligen till avrättning. Omkring 200 av 300 Mujahedin-fångar i sektionerna 3 och 4 i Gohardasht-fängelset dödades efter denna typ av förhör. Förhören genomfördes enligt uppgift på ett sätt som lurade fångar att göra uttalanden som avslöjade deras motstånd mot regeringen.

Fångarna kallade förhörsledarna för "Dödskommissionen". Den kom till Gohardasht-fängelset tre gånger i veckan och anlände med helikopter. Samma kommission ska också enligt uppgift ha varit på plats i Evin-fängelset.

Enligt en annan ögonvittnesskildring av denna period i Gohardasht-fängelset var besluten om vilka fångar som skulle avrättas och vilka som skulle skonas ytterst godtyckliga. Några fångar som hade dömts till döden av kommissionen skonades eftersom fångvaktare skickade fångar som de ogillade att bli avrättad i deras ställe. Det rådde också en hel del förvirring då fångar överfördes från olika fängelser och från sektion till sektion inom fängelset. Som ett resultat av denna förvirring avrättades fångar ibland av misstag.

Samma ögonvittne uppskattar att av 900 Mujahedinfångar i Gohardasht-fängelset i början av sommaren 1988 avrättades 600 Mujahedin-fångar. I Evin-fängelset, där avrättningen av fångar pågick samtidigt, var andelen avrättningar som utfördes av det totala antalet politiska fångar mycket högre. En möjlig förklaring till detta som gavs var att det i Evin inte fanns något sätt för fångar att kommunicera med varandra, varför de fick ingen möjlighet att förbereda svar på frågor som ställdes till dem av "Dödskommissionen", som fångar i Gohardasht hade gjort.”

118. Tingsrätten kan konstatera att innehållet i den internationella rapporteringen som tillkommit i närtid till den med åtalet aktuella perioden ger en entydig och konsekvent bild av ett modus operandi, som inneburit att Mujahedin-fångar i Gohardasht förhördes av en kommitté om sin uppfattning om Mujahedin och att de dömdes till avrättning för det fall de stod fast vid sin övertygelse till organisationen.

Förhörsutsagor och understödjande utredning

119. Vad som redovisats om avrättningarna i Gohardasht-fängelset av Amnesty International har, i de för åtalet centrala delarna gällande handlingsförloppet på ett gemensamt plan, bekräftats av de uppgifter som i stort sett samtliga överlevande fångar i bilaga B har lämnat. Uppgifterna om detta får också indirekt stöd av vad ett flertal vittnen i målet har uppgett.

120. Förhörspersonernas uppgifter om vad de har upplevt i fängelset framgår av referaten av utsagorna i domsbilaga 2. Det är fråga om dels direkta bevis, som består av uppgifter lämnade av personer som befunnit sig i fängelset och som ställts inför kommittén, dels indirekta bevis, som utgörs av iakttagelser som andra personer på fängelset har gjort.

121. Av den beskrivning som lämnats av förhörspersonerna i bilaga B, tillsammans med de ovan redovisade uppgifterna i rapporteringen från Amnesty International, framgår sammanfattningsvis en bild av att Mujahedin-fångar i Gohardasht-fängelset var tvungna att besvara frågor i formulär om sina åsikter om organisationen och den Islamiska republiken och att fängelsepersonal därefter genomförde muntliga förhör med dem, varefter fångarna sorterades utifrån de svar som hade lämnats. De som var anhängare eller sympatisörer till Mujahedin fördes in till en kommitté efter att ha väntat, ibland i flera timmar, i eller i anslutning till fängelsets huvudkorridor. Fången var sedan under ett kortare förhör tvungen att besvara frågor om sin övertygelse. De som var trofasta och lojala till organisationen fördes till avrättning efter att ha inväntat kommitténs beslut i huvudkorridoren medan de som gjorde avbön, ångrade sig och tog avstånd från Mujahedin överlevde. Fångarnas avståndstaganden dokumenterades

genom att de i anslutning till detta fick skriva s.k. ångerbrev och senare genom videoinspelade intervjuer.

122. Utsagorna avseende handlingsförloppet enligt ovan bedöms tillförlitliga och överensstämma med ett verkligt skeende i allt väsentligt. Det saknas anledning att tro att uppgifterna har andra uppkomstbetingelser än att förhörspersonerna i centrala delar beskrivit vad de själva upplevt rörande handlingsförloppet på ett gemensamt plan på Gohardasht-fängelset. Inte i något avseende förekommer omständigheter som gör att det finns anledning att i dessa delar ifrågasätta utredningen, som till exempel oklarheter eller inkonsekvenser.

123. Det kan härvid konstateras att det genom utredningen framkommit att kommittén utförde prövningar i överrensstämmelse med vad som ayatolla Khomeini beslutat, vilket i sig bekräftar ayatolla Montazeris uppgifter i memoarerna om fatwan och de avrättningar som följde; omständigheter som också talar för att förhörsuppgifterna om detta återger ett verkligt händelseförlopp. Det kan även framhållas att samstämmiga uppgifter har lämnats från ett flertal målsägande om att avrättningarna av Mujahedin-anhängare upphörde i den religiösa månaden *Muharram* (augusti 1988) i den islamiska kalendern, vilket också får stöd av innehållet i ayatolla Montazeris memoarer (se uppgifterna i brevet den 15 augusti 1988, vilket redovisats ovan). Vidare kan det i detta sammanhang konstateras att det framgått att prövningarna genomfördes och verkställdes av de personer som i fatwan tillställts uppdraget att döma i saken i Teheran.

124. Omständigheten att Mujahedin-fångar avrättades i Gohardasht-fängelset framgår även indirekt av de uppgifter som förhörspersoner lämnat om att fångar försvann och aldrig återsågs igen efter att de hade tagits ut från sina avdelningar och fått sina ärenden behandlade av kommittén. Vidare har förhörspersoner berättat att saknade fångars tillhörigheter samlades ihop på avdelningarna under hösten efter avrättningarna, för att sedan lämnas ut av fängelsepersonal till anhöriga som underrättades om att den saknade fången var död. Även dessa uppgifter ger stöd för slutsatsen att ett stort antal av fångarna i Gohardasht avrättades.

125. Därutöver utgör vissa förhörspersoners utsagor om direkta iakttagelser av döda kroppar som transporterats i lastbilar bevisfakta för att beslut om att avrätta Mujahedin-fångar verkställdes. Sådana uppgifter har lämnats av bland andra målsägandena Ahmad Ebrahimi, Ramazan Fathi och Aliakbar Bandali samt vittnena Amir Houshang Atiabi och Manouchehr Payvand.

126. Av de uppgifter som Ahmad Ebrahimi har lämnat framgår att han gjorde iakttagelser av lastbilar som körde förbi varje kväll vid 23-tiden under den med åtalet aktuella perioden. Han har uppgett att han vid ett tillfälle såg en lastbil som stannade några minuter nedanför hans sal vid ett belyst område vid byggnaden för köket och att han härvid kunde urskilja konturer av döda kroppar på det öppna lastbilsflaket.

127. Ramazan Fathi har berättat att han gjort iakttagelser av döda kroppar den 30 juli 1988 (8 mordad 1367) genom ett hål i fönsterjalusin på avdelningen där han befann sig. Han har enligt uppgift sett hur de kastade 30 lik förvarade i säckar in i kylbilar, som hade två dörrar baktill. Han såg och hörde även ljudet av dunsar när de kastade in kroppar i utrymmet. Den 3 augusti 1988 (12 mordad 1367) såg han återigen lastbilar med kroppar på ett öppet flak insvepta i tyg eller presenning köra förbi och bromsa in vid ett farthinder nedanför deras avdelning.

128. Aliakbar Bandali har lämnat uppgifter om att han sett lastbilar från samlingssalen på avdelning 2 köra förbi vid 23-tiden varje dag som avrättningar hade ägt rum. En kväll såg han en lastbil stanna vid lagret nedanför för att sedan backa in mot köksbyggnaden. Området var belyst och han kunde urskilja konturer av kroppar på flaket, som inte var täckt med presenning. Lastbilen han såg stod på platsen 7–8 minuter innan den körde vidare.

129. Även Amir Houshang Atiabi har vittnat om att han under tolv olika dagar mellan den 30 juli och 16 augusti 1988 (8 och 25 mordad 1367) iakttog lastbilar som kom till hosseinieh, och att han vid åtminstone ett tillfälle kunde uppfatta att döda kroppar

lastades. Han antecknade i sin kalender/almanacka genom att skugga med en penna en siffra för en lastbil och två siffor för två lastbilar.

130. Manouchehr Payvand har också vittnat om att han i mitten av mordad på 6–7 meters avstånd mitt på dagen såg döda människor på marken nedanför sin avdelning med något över sig. Liken låg kvar där i 1–2 dagar och sedan togs de bort. Fängelsepersonal städade och avgiftade området genom att bespruta marken. Han har också sett bortfraktning av lik på en lastbil med öppet flak. Kropparna var staplade på varandra och täckta med något tunt.

131. Tingsrätten konstaterar att det rör sig om direkta iakttagelser på relativt korta avstånd på belysta områden eller i dagsljus. Uppgifterna bedöms tillförlitliga och tillerkänns ett relativt högt bevisvärde för åklagarens påstående om avrättningar.

132. Det finns vidare en stor mängd uppgifter i den skriftliga utredningen som utöver den samtida internationella rapporteringen också talar för åklagarens påstående om avrättningar i Gohardasht. Däribland kan nämnas Iraj Mesdaghis bok *Neither Life Nor Death* från 2006, där levnadsminnen från fängelset under avrättningsperioden redovisas. I boken förekommer bland annat uppgifter om att 150 fångar, som hade verkställt sina fängelsestraff men ändå hölls internerade, i maj–juni 1988 förflyttades från Evin till Gohardasht-fängelset. I boken anges att ungefär hälften tillhörde Mujahedin och att samtliga utom två avrättades. Uppgifter av liknande karaktär redovisas i även i Mahmoud Royaies bok *Aftabkaran* från 2007 och Hossein Farsys *A Galaxy of Stars* från 2016.

133. Åklagarens påstående får också stöd av Geoffrey Robertsons rapport *A Massacre Of Political Prisoners in Iran, 1988* från 2010, där det redovisas vad som framkommit om avrättningarna i Gohardasht utifrån en stor mängd av förhör med frigivna politiska fångar och anhöriga till avrättade. Likvärdiga och samstämmiga uppgifter om avrättningarna i Gohardasht förekommer även i Irantribunalens sanningskommissions

rapport *Findings of the Truth Commission* från 2013[59] och i Amnesty Internationals rapport *Blood-Soaked Secrets* från 2018.

134. Sammanfattningsvis kan tingsrätten konstatera följande. Den centrala bevisningen från målsägandena i Bilaga B tillerkänns i sig ett högt bevisvärde för åklagarens påståenden om att en kommitté utförde den i fatwan anvisade prövningen i Gohardasht-fängelset och att ett stort antal Mujahedin-fångar avrättades samt att ett mycket stort antal av dem, däribland de i bilaga B, tillfogades svår dödsångest i anledning av det förfarande i fängelset som följde på den utfärdade fatwan. Utsagorna får vidare ett tydligt och utbrett stöd genom den ovan redovisade utredningen, särskilt från Amnesty Internationals samtida rapportering och andra förhörsuppgifter av indirekt bevisbetydelse för avrättningarna. Det är därigenom enligt tingsrätten sammantaget utrett att ett stort antal Mujahedin-fångar avrättats på Gohardasht i enlighet med fatwan och att Mujahedin-fångar tillfogats svår dödsångest i anledning av kommitténs prövningar.

135. Innan tingsrätten gör sina rättsliga överväganden och prövar frågan om det fanns ett samband (nexus) mellan gärningarna och den internationella väpnade konflikten redogörs närmare för huruvida prövningarna vid kommittén tillgodosåg de grundläggande kraven för en rättvis rättegång. I fråga om vilka personer i bilaga A som utredningen visat har avrättats och tillfogats svår dödsångest återkommer tingsrätten till i ett särskilt avsnitt nedan.

Kraven på en rättvis rättegång

136. I fråga om de av kommittén utdömda dödsstraffen hade meddelats efter ett förfarande som inte tillgodosett de grundläggande kraven för en rättvis rättegång gör tingsrätten följande bedömning.

---

[59] Irantribunals utredande kommission (sanningskommission) genomförde intervjuer den 18–22 juni 2012 med bl.a. personer som suttit fängslade i Gohardasht-fängelset. Rapporten avser övergrepp och avrättningar av politiska fångar i Iran 1981 – 1988, protokollbilaga J1, s. 1 – 431.

137. Genom innehållet i den samtida rapporteringen om avrättningar i Iran 1988 och den beskrivning av hur förhören gick till hos kommittén som målsägandena i bilaga B lämnat, och som finns redovisat i referatform i domsbilaga 2, framkommer en tydlig bild av att utdömda dödsstraff inte hade föregåtts av en rättvis rättegång. Det har bland annat framkommit att de Mujahedin-fångar som ställdes inför kommittén inte hade någon möjlighet att förbereda sitt försvar, att åtalspunkterna och påföljd inte klargjordes samt att de saknade all möjlighet att överklaga den dom som beslutades efter det summariska förfarandet.

138. Utredningen får i detta avseende även indirekt stöd av vad som framkommit om handläggningen i allmänhet vid revolutionsdomstolarna. De administrativa föreskrifterna från 1979 som styr revolutionsdomstolarna föreskriver bland annat att de ska bestå av tre ledamöter; dels en religiös domare som leder domstolen, dels en domare från justitiedepartementet, dels en person med rykte om att vara pålitlig. Artikel 11 i föreskrifterna gör det klart att revolutionsdomstolarnas domar är slutgiltiga och att de inte kan överklagas.[60]

139. Vidare beskriver Amnesty International i sin rapport från den aktuella tidsperioden att rättegångar vanligtvis skedde i hemlighet inne i fängelser, där den tilltalade ofta var omedveten om att förfarandet var en rättegång snarare än ett förhör. Det anges vidare att åtalspunkterna inte alltid klargjordes före rättegången och att den tilltalade typiskt sett inte gavs möjlighet att förbereda ett försvar. Den särskilda representanten för FN:s kommission för mänskliga rättigheter lämnade i sin rapport från februari 1990 uppgifter om, i de fall där dödsdomar avkunnades av revolutionsdomstolarna, att den tilltalade aldrig underrättades om den fällande domen.[61]

140. Av den ovan redovisade utredningen framträder en bild av ett domstolssystem med godtyckliga förfaranden som inte uppfyller vare sig kraven i inhemsk lagstiftning och

---

[60] Amnesty International, *Blood-Soaked Secrets*, s. 517.
[61] Amnesty International, *Iran: Violations of Human Rights 1987 – 1990* (MDE 13/21/90), s. 50 f. och 59f.

förordningar eller internationella minimistandarder för en rättvis rättegång, vilka utgör indirekta bevisfakta som understödjer de berättelser som målsägandena i bilaga B har lämnat om prövningarna vid kommittén i Gohardasht. Det är med hänsyn därav sammantaget utrett att de utdömda straffen inte föregåtts av ett rättslig förfarande som tillgodosett kraven på en rättvis rättegång.

Rättsliga överväganden – Nexus

141. De avrättade personerna ingick inte i några väpnade styrkor och omfattades därför inte av krigsfångestatus. Offren var iranska medborgare och hade en formell eller i vart fall en informell tillhörighet till Mujahedin i egenskap av anhängare eller sympatisör till organisationen**.** Som sådana hade de blivit dömda för politiska brott i början av 1980-talet och suttit frihetsberövade sedan dess. GK IV är därmed inte tillämplig eftersom den undantar medborgare som är tillfångatagna av den egna staten (artikel 4)**.** Offren omfattas emellertid av begreppet skyddade personer i TP I artikel 75, som inte innefattar något motpartskrav, eftersom de befann sig i händerna på en part till konflikten.

142. Det som utmärker ett folkrättsbrott, som redovisats ovan i avsnittet rättsliga utgångspunkter, är att gärningarna har ett nära samband till den väpnade konflikten. Den väpnade konflikten behöver i sig inte vara själva orsaken till att en person begår gärningen ifråga, men den ska i vart fall ha spelat en betydelsefull roll för gärningsmannens möjligheter att genomföra den, för dess tillvägagångssätt samt för skälet eller motivet för denna. I det innefattas att gärningen sannolikt inte skulle ha inträffat om den väpnade konflikten inte förelegat. Något direkt samband med stridigheterna krävs inte utan det är tillräckligt att konflikten är en bakomliggande omständighet som möjliggör att brottet kan genomföras.[62]

143. En rad olika omständigheter kan påvisa nexus mellan gärningen och konflikten. Det kan röra sig om gärningsmannens och offrens respektive status under internationell

---

[62] Klamberg (red.), *Lagföring i Sverige av internationella brott*, första upplagan, s. 267.

humanitär rätt, om gärningen utförts i en officiell kapacitet, om gärningen syftar till att främja någon av parterna i konflikten, och om gärningsmannen och offren har någon form av tillhörighet till fiendeparten i konflikten. Sådan tillhörighet kan bedömas både utifrån formella grunder, såsom nationalitet eller anställning, och informella grunder, t.ex. om tillhörighet i en viss konflikt i praktiken avgörs genom etnicitet eller politisk eller religiös övertygelse.[63]

144. Något som gör nexus tydligt kan till exempel vara att internerade civila medborgare tillhörande fiendeparten utsätts för avrättningar eller svårt lidande. Sådana gärningar har tydlig prägel av konflikten genom personernas respektive status, att gärningsmannen och offren tillhör olika parter i konflikten och eventuellt genom att motivet är kopplat till konflikten, till exempel syftande till att straffa, förnedra eller skaffa information om fiendeparten.

145. Som tingsrätten konstaterat ovan i avsnittet om motivet innehåller fatwan som ayatolla Khomeini utfärdade skrivningar som medför att det framstår som klart att det fanns ett direkt samband (nexus) mellan gärningarna och den internationella väpnade konflikten mellan Iran och Irak/Mujahedin. Slutsatsen understöds även av annan utredning som redovisats i avsnittet. Gärningarna var tydligt präglade av konflikten genom att gärningsmännen och offren tillhörde olika parter i konflikten och dessutom genom att motivet var kopplat till konflikten som syftande till att straffa och förnedra eller skaffa information för att avgöra om de var fiendepart.

146. Folkrättsligt sett innefattar gärningarna uppsåtligt dödande och tortyr av skyddade personer (TP-I artikel 75 (2a)) samt berövande av skyddade personers rätt till en rättvis rättegång (4). De folkrättsliga regler som överträtts hade sedvanerättslig status vid tidpunkten för brotten 1988.

---

[63] Ibid. s. 264.

Slutsats

147. Det är utrett att ayatolla Khomeini utfärdade en fatwa som gick ut på att pröva om anhängare eller sympatisörer till Mujahedin i fängelserna höll fast vid sin politiska övertygelse och att en våg av avrättningar följde på fatwan i iranska fängelser, bland annat på fängelset Gohardasht under den med åtalet aktuella tidsperioden den 30 juli – 16 augusti 1988. Det är vidare visat att ett mycket stort antal fångar som var anhängare eller sympatisörer till Mujahedin avrättades efter ett förfarande som inte tillgodosett de grundläggande kraven för en rättvis rättegång som följer av den internationella humanitära rätten. Därtill är det också bevisat att ett mycket stort antal fångar som var anhängare eller sympatisörer till Mujahedin, däribland de i bilaga B uppräknade personerna, tillfogades svår dödsångest i anledning av det förfarande i fängelset som följde på den utfärdade fatwan. Slutligen är det klarlagt att det fanns ett samband (nexus) mellan gärningarna och den internationella väpnade konflikten.

148. Tingsrätten övergår med detta till att redovisa vilka av de i bilaga A uppräknade personerna som bevisats avrättade och tillfogats svår dödsångest enligt åklagarens påstående.

Avrättade i bilaga A

149. I följande avsnitt kommer tingsrätten att pröva om de 110 personer som namnges i bilaga A till åtalet (se domsbilaga 1) har avrättats respektive tillfogats svår dödsångest på Gohardasht under den aktuella brottsperioden.

150. Först kommer tingsrätten att redogöra för beviskravet och de omständigheter som är av särskild betydelse för bevisvärderingen i denna del. Tingsrätten kommer därefter att övergripande redogöra för den bevisning som åberopats och sedan att pröva för vilka namn i bilagan det är styrkt att de har avrättats på fängelset.

Tillämpligt beviskrav

151. De enskilda personer som anges som avrättade i bilagan till åtalet omfattas av åklagarens gärningsbeskrivning. Det innebär att det beviskrav som ska tillämpas när det

gäller frågan om en viss person har avrättats på Gohardasht, är det beviskrav som normalt tillämpas i brottmål. Det behöver sålunda vara ställt utom rimligt tvivel.

152. Det kan härvid konstateras att en lång tid har förflutit sedan avrättningsperioden och att det saknas kroppar och annan identifikationsbevisning. Vidare har den information som lämnats från myndigheter till anhöriga varit knapphändig och i delar missvisande. I målet har emellertid avrättningarnas tillvägagångssätt tydligt framkommit. En nedstängning infördes på Gohardasht, varefter fångar som höll fast vid Mujahedin avrättades under den av åklagaren angivna perioden. Det har även framkommit att liknande avrättningar förekom på andra fängelser i samma period och att fångar flyttades till och från Gohardasht kort inpå nedstängningen.

153. För att beviskravet ska vara uppfyllt anser därför tingsrätten, med beaktande av vad som är utrett beträffande avrättningarna, att det måste föreligga tillräckligt tillförlitliga bevisfakta om att personen i fråga befunnit sig på Gohardasht under aktuell brottsperiod och att denne därefter inte återfunnits eller på annat sätt avhörts.

154. Vad som framkommit om avrättningsperioden, under förutsättning att det kan styrkas att en person befann sig på Gohardasht och sedan saknades, utgör sålunda i sig starka bevisfakta för att personen i fråga avrättades där, på sätt som innebär att det inte är av avgörande betydelse att kroppen saknas eller att det inte kan utredas vilken dag under perioden som en specifik avrättning ägde rum.

Den åberopade bevisningen

155. Åklagaren har till stöd för att de som namnges i bilagan har avrättats på Gohardasht i huvudsak åberopat förhör med målsägande och vittnen som befann sig på fängelset, förhör med målsägande som var anhöriga till avrättade fångar, utdrag ur böcker och rapporter om avrättningarna samt olika listor med namn på avrättade fångar. Hamid Noury har åberopat skriftlig utredning till vederläggande av att vissa i bilagan avrättades på Gohardasht.

156. Innan tingsrätten värderar de enskilda bevisfakta som föreligger för namnen i bilagan görs följande överväganden om den åberopade utredningen.

Förhör med anhöriga

157. De målsägande som har begärt ersättning för avrättade anhöriga har hörts i målet. Det har genom förhören framkommit att deras anhöriga var fängslade av politiska skäl och att de dog under sin fångenskap, sannolikt i samband med den våg av avrättningar som ägde rum i Iran 1988. Det finns enligt tingsrätten inte anledning att ifrågasätta riktigheten i de uppgifter som lämnats i dessa avseenden. Målsägandena har på ett trovärdigt sätt berättat om sina anhörigas tid i fångenskap och deras försvinnanden, samt i förekommande fall givit in brev och andra handlingar från fängelserna till stöd för sina berättelser.

158. I målet har det vidare framkommit att det dröjde månader innan fångarnas familjer kontaktades av myndigheterna, vilka sällan lämnade mer information än att den anhörige var död. Mot bakgrund av det kontakt- och besöksförbud som rådde och de förflyttningar som skedde mellan fängelserna, fanns det därför endast en begränsad möjlighet för familjerna att känna till när och på vilket fängelset avrättningen hade ägt rum. Det innebär att det utöver dessa förhör som utgångspunkt fordras bevisfakta som med tillräcklig styrka knyter den anhörige specifikt till Gohardasht under den aktuella perioden för att beviskravet ska vara uppfyllt. Av samma skäl följer även att en avvikande uppgift som lämnats av en familjemedlem i annat sammanhang, för det fall beviskravet är uppfyllt med annan utredning, inte nödvändigtvis inger rimligt tvivel i fråga om att avrättningen ägde rum på Gohardasht.

Förhör med överlevande fångar

159. Tingsrätten har hört 22 målsägande och 26 vittnen som var fängslade under avrättningarna och som under förhören har berättat om sina medfångar. Vissa har bekräftat vilka i bilagan som avrättades utan att närmare ange ursprunget till sina uppgifter, medan andra har berättat mer detaljerat om sina kamrater från avdelningarna och vilka de kom i kontakt med under avrättningsperioden. Flera har uppgett att de bevittnade fångar som de kände föras mot amfiteatern för att avrättas; en farhåga som

sedan bekräftades när de samlades med andra överlevande den efterföljande tiden och kartlade vilka som saknades. Fångarnas slutsatser härom bekräftades även när de efter frigivningen kom i kontakt med de avrättades familjer, som ofta hade underrättats om den anhöriges död.

160. Förhörspersonerna har tillstått om någon inte var placerad på Gohardasht eller om de inte hade kännedom om ett visst namn i bilagan. Det har under förhören varit tydligt att de var måna om att lämna korrekta uppgifter beträffande vilka medfångar som avrättades på fängelset. Många år har dock förflutit och under den tiden har det förekommit en utbredd informationsspridning bland frigivna fångar och anhöriga, vilket innebär att förhörsuppgifterna som utgångspunkt måste värderas med försiktighet.

161. Tingsrätten tillerkänner sålunda ett högre bevisvärde, i fråga om att knyta personen till Gohardasht under brottsperioden, såvitt avser detaljerade och konkretiserade utsagor om den aktuella personen framför de kortfattade bekräftelser som lämnats där ursprunget till uppgifterna inte har tydliggjorts. Utan sådan information kan tingsrätten exempelvis inte avgöra om förhörspersonen kände personen i fråga på fängelset eller om det är en uppgift som de erhöll kännedom om efter sitt frigivande.

162. Vidare kan det framhållas att vissa av förhörspersonerna tidigare har namngivit avrättade medfångar i sina böcker eller när de intervjuats i olika sammanhang. I form av positiva hjälpfakta kan det påverka bevisvärdet för samstämmig uppgift som sedan lämnats under förhör. En skriftlig uppgift som inte nämndes i förhör utgör i stället ett självständigt bevisfaktum.

Listor i den skriftliga bevisningen

163. Utöver förhören har åklagaren åberopat ett flertal listor med hundratals namn på avrättade fångar. Det har framkommit genom förhören att överlevande fångar sammanställde vilka som saknades och att de upprättade handskrivna listor, vilka sedan smugglades ut från fängelset. Frigivna fångar kom sedan i kontakt med anhöriga till avrättade och har genom åren samlat information och uppdaterat sina listor. De

förhörspersoner som har varit delaktiga i detta har förklarat att det var en kollektiv insats, där fångar utbytte information med varandra och gjorde efterforskningar av olika slag för att samla dessa namn.

164. Det finns en stor mängd material av detta slag och det är uppenbart att frigivna fångar har lagt ner mycket arbete med att upprätta dessa listor i frånvaron av information från iranska myndigheter. Tingsrätten känner emellertid inte till ursprunget till de specifika uppgifterna i listorna. Utan sådan kännedom kan tingsrätten inte avgöra vilket bevisvärde uppgifterna ska tillerkännas för att de som namnges i bilagan avrättades på Gohardasht.

165. Det finns med anledning av det osäkra ursprunget även en risk för att bevisfakta dubbelräknas. Flera som hörts i målet har tidigare lämnat information till Mujahedin och Irantribunalen, vars listor har åberopats av åklagaren. Det faktum att ett namn förekommer i en lista ska inte höja det sammanlagda bevisvärdet om den person som lämnade den aktuella uppgiften sedan uppgav densamma vid tingsrätten. Det skulle förvisso kunna påvisa konstans i förhörspersonens berättelse, men i avsaknad av källor till de specifika uppgifterna i listorna kan denna distinktion inte göras.

166. Med beaktande av de osäkerhetsmoment som råder kan tingsrätten som utgångspunkt inte tillmäta listorna ett bevisvärde av betydelse för det nu aktuella temat. Det följer av samma skäl att en avvikande uppgift som förekommer i en lista inte nödvändigtvis innebär att beviskravet inte kan vara uppfyllt. Det bör härvid framhållas att listorna i den internationella rapporteringen kan ha ett större bevisvärde i andra avseenden, såsom exempelvis huruvida avrättningar på ett övergripande plan ägde rum i iranska fängelser 1988 i enlighet med den av ayatolla Khomeini beslutade fatwan.

167. Det kan slutligen konstateras att några förhörspersoner gjort egna listor och sammanställningar av namn, varav vissa publicerats i deras böcker om tiden på Gohardasht. Det har under förhören förklarats att uppgifterna ställts samman utifrån såväl deras egna minnesbilder som efter olika efterforskningar, bland annat genom kontakt med anhöriga eller sökningar online. För det fall en distinktion om detta inte

gjorts under förhören värderas uppgifterna i dessa sammanställningar på samma sätt som namnen i övriga listor.

Sammanfattning

168. För att beviskravet ska vara uppfyllt krävs att det föreligger tillräckligt tillförlitliga bevisfakta om att personen i bilaga A befann sig på Gohardasht under avrättningsperioden och sedan inte avhördes. Det är enligt tingsrätten de muntliga förhörsuppgifterna som är av avgörande betydelse i bevishänseende för dessa frågor. Den skriftliga bevisningen kan i vissa fall ha en samverkande bevisverkan men, särskilt såvitt avser listorna, måste värderas försiktigt med hänsyn till de potentiella felkällor som föreligger. För det fall en muntlig utsaga består av en mer kortfattad berättelse om att någon avrättades kan emellertid den uppgiften i förening med en tillförlitlig uppgift i den skriftliga bevisningen räcka för att beviskravet ska vara uppfyllt. Ett namn i en lista är dock enligt tingsrätten inte en sådan uppgift.

Anhöriga till målsägande

A5. Hamzeh Shalalvand Borojerdy
A6. Mahmoud Meimanat
A7. Ali Haji-Nejad
A8. Saied Mohammad Hussein Borhani
A9. Seyyed Agil Mir-Mohammadi Berenjestanaki
A10. Mohsen Seyyed Ahmadi
A13. Reza Zand

169. Tingsrätten prövar först om de sju personerna i bilaga A som är anhöriga till målsägandena Mokhtar Borojerdy Shalavand, Mahnaz Meimanat, Mehri Haji-Nejad, Khadijeh Borhani, Seyyed Jafar Mir-Mohammadi Berenjestanki, Hossein Seyed Ahmadi och Mohammed Zand har avrättats på Gohardasht. Gemensamt för dessa är att det är styrkt genom förhören med målsägandena att respektive anhörig var fängslad i Iran för sin tillhörighet till Mujahedin och att de dog i sin fångenskap. De frågor som återstår är var och när det skedde. Som tingsrätten redogjort för ovan krävs bevisning som knyter dem specifikt till Gohardasht under brottsperioden.

A5. Hamzeh Shalalvand Borojerdy

170. Målsäganden Mokhtar Borojerdy Shalavand har berättat att brodern Hamzeh greps 1981 och dömdes till 15 års fängelse eftersom han var politiskt aktiv inom Mujahedin. Han har vidare berättat att familjens sista besök med Hamzeh ägde rum på Gohardasht under våren 1988, i månaden ordobihest, och att de efter flera månaders försök att komma i kontakt med honom informerades på Evin om att han hade avrättats. Mokhtar Borojerdy Shalavand har via åklagaren gett in bilder på den väska med tillhörigheter som lämnades till familjen i samband med underrättelsen.

171. Ett flertal förhörspersoner har anfört att Hamzeh Shalalvand Borojerdy befann sig på Evin under brottsperioden och att det var där han avrättades. Vittnet Mohammad Khodabandehloee har berättat att de flyttades tillsammans från Gohardasht till Evin i början av sommaren 1988 och att Hamzeh Shalalvand Borojerdy sedan avrättades där. Att det förhållit sig på det sättet bekräftades av målsägandena Nasrullah Marandi, Mahmoud Royaie, Aliakbar Bandali och Akbar Samadi, som samtliga i sina förhör har berättat att de kände Hamzeh Shalalvand Borojerdy på Gohardasht och att han flyttades till Evin ett par månader innan avrättningarna. Vidare har målsäganden Iraj Mesdaghi i sin bok *Eldfåglarnas dans* angett att Hamze Shalalvand Borojerdy var en av 150 fångar som flyttades till Evin i början av sommaren 1988. Vittnet Mehdi Aslani har i en bok skrivit att Hamze Shalalvand Borojerdy avrättades på Gohardasht, medan han i två andra angett att det skedde på Evin.

172. Med beaktande av Mokhtar Borojerdy Shalavands uppgifter om sin broder och vad som framkommit om hans flytt till Evin i början av sommaren 1988, är det enligt tingsrätten inte styrkt att Hamzeh Shalalvand Borojerdy avrättades på Gohardasht under brottsperioden.

A6. Mahmoud Meimanat

173. Målsäganden Mahnaz Meimanat har berättat att brodern Mahmoud var en anhängare till Mujahedin och att han fängslades under 80-talet i Iran för sitt samröre med organisationen. Hon har vidare berättat att familjen informerades under våren 1988 om att han hade placerats på Gohardasht, där deras far sedan hade möjlighet att besöka

honom, samt att fadern, i månaden mehr den efterföljande hösten, informerades på Gohardasht om att Mahmoud hade avrättats där i månaden mordad.

174. De uppgifter som Mahnaz Meimanat har lämnat vinner stöd av vad ett flertal överlevande fångar har uppgett. Målsäganden Hossein Farsy har berättat att han träffade Mahmoud Meimanat i fängelsets huvudkorridor den 30 juli 1988 (8 mordad 1367) och att Mahmoud Meimanat fördes bort med andra fångar för att avrättas. I sin bok *A Galaxy of Stars* har Hossein Farsy återgivit denna händelse och även beskrivit att han efter avrättningarna nedtecknade Mahmoud Meimanats namn för att inte glömma vad som hade hänt honom.

175. Hossein Farsys uppgifter om Mahmoud Meimanat får stöd av vad som förekommit i andra förhör. Målsägandena Nasrullah Marandi och Mahmoud Royaie har båda uppgivit att de kände Mahmoud Meimanat, att han befann sig på Gohardasht under avrättningsperioden och att han avrättades där. Mahmoud Royaie har i sin bok *Aftabkaran* angett att Mahmoud Meimanat var en av de fångar som avrättades på fängelset och beskrivit en händelse under våren där en annan fånge på avdelningen hade kommit i kontakt med honom. Vidare har vittnet Mohsen Zadshir bekräftat att Mahmoud Meimanat var på Gohardasht och att han saknades efter avrättningarna. Vittnet Rahmat Ali Karami berättade att han flyttades till Gohardasht med Mahmoud Meimanat i början av 1988 från Evin och att de inte träffade varandra därefter.

176. Det är enligt tingsrätten mot bakgrund av den utredning som redovisats ovan sammantaget styrkt att Mahmoud Meimanat befann sig på Gohardasht och avrättades där under aktuell brottsperiod.

A7. Ali Haji-Nejad

177. Målsäganden Mehri Haji-Nejad har berättat att brodern Ali fängslades i början av 80-talet eftersom han var politiskt aktiv inom Mujahedin, att familjens sista besök med honom ägde rum på Gohardasht under våren 1988, och att modern den efterföljande hösten, i månaden azar, kallades till Gohardasht för att underrättas om att Ali hade avrättats. Mehri Haji-Nejad har vidare berättat att modern inte underrättades om

datumet för avrättningen men att hon fick ta emot en snara, och att Ali utifrån den att döma hade avrättats genom hängning.

178. I boken *Leila's Last Smile* har Mehri Haji-Nejad skrivit att modern underrättades om att avrättningen hade skett genom arkebusering och att det fastslogs ha ägt rum den 10 mehr, vilket är ungefär två månader efter den av åklagaren påstådda tiden för avrättning. Mehri Haji-Nejad har inte haft tillfälle att bemöta denna omständighet eftersom den åberopades efter hennes förhör.

179. Vittnet Rahmat Ali Karami har berättat att han befann sig på avdelningen mittemot Jihad tillsammans med Ali Haji-Nejad sommaren 1988, att Ali Haji-Nejad fördes bort i månaden mordad från avdelningen och att han sedan inte syntes till igen. Dessa uppgifter vinner stöd av vittnet Manoochehr Eshagi, som har bekräftat att Ali Haji-Nejad var placerad på den avdelningen och att han avrättades under avrättningsperioden. Vidare har målsäganden Iraj Mesdaghi skrivit i sin bok *Eldfåglarnas dans* att Ali Haji-Nejad var en av 30 fångar som fördes ut från avdelningen mittemot Jihad och som sedan avrättades på fängelset den 9 augusti 1988 (18 mordad 1367). Under förhöret har Iraj Mesdaghi berättat att han hörde talas om detta från andra fångar på fängelset.

180. Genom de samstämmiga berättelserna från förhörspersonerna och de ovan redovisade uppgifterna i Iraj Mesdaghis bok är det enligt tingsrätten med tillräcklig tillförlitlighet utrett att Ali Haji-Nejad befann sig på Gohardasht under den aktuella brottsperioden och att det var där han avrättades. Mehri Haji-Nejads avvikande uppgifter i boken inger inte, med beaktande av den bristfälliga informationen som lämnades till anhöriga från myndigheter, något rimligt tvivel om detta, vilket innebär att åtalet är styrkt i denna del.

A8. Saied Mohammad Hussein Borhani

181. Målsäganden Khadijeh Borhani har berättat att brodern Hussein fängslades 1981 eftersom han hade sålt tidskrifter för Mujahedin och att han i början av 1988 flyttades till Gohardasht från ett fängelse nära hemstaden Qazvin för att den efterföljande

sommaren avrättas. Hon har vidare berättat att hon själv behövde fly Iran 1985, men att hon fick kännedom om avrättningen hösten 1988 när hon ringde hem till modern, som hade informerats på Gohardasht om vad som hänt och tagit emot Husseins klocka.

182. Målsäganden Nasrullah Marandi har berättat att han delade avdelning med Hussein Borhani i två år, att han hörde att Hussein Borhanis namn ropades upp i korridoren den 6 augusti 1988 (15 mordad 1367) och att han sedan fördes bort till avrättningsplatsen för att inte synas till igen. Nasrullah Marandi har vidare uppgett att Hussein Borhani också kallades för Hussein Ghazvini bland fångarna på Gohardasht eftersom han kom från staden Qazvin.

183. Hossein Ghazvini är ett namn som också förekommer i bilaga A till åtalet. Åklagaren har gjort gällande att det är två olika personer och visat att de båda namnen förekommer i listor med olika åldrar, varav ena motsvarar Hussein Borhani sett till åldern.

184. Tingsrätten konstaterar att Hussein Borhani inte har nämnts av någon annan förhörsperson än Nasrullah Marandi. Hans uppgift om att han hade känt Hussein Borhani i två år är inte förenlig med Khadijeh Borhanis uppgift om att brodern flyttades till Gohardasht ett halvår innan avrättningarna. Vidare föreligger en förväxlingsrisk med en Hossein Ghazvini som inte kan bortses ifrån. Nasrullah Marandis uppgift om avrättningen är mot den bakgrunden inte tillräcklig tillförlitlig i fråga om att Hussein Borhani befann sig på Gohardasht och avrättades där på sätt som innebär att straffrättsligt ansvar kan föreligga. Åtalet är därför inte styrkt i denna del.

A9. Seyyed Agil Mir-Mohammadi Berenjestanaki

185. Målsäganden Seyyed Jafar Mir-Mohammadi Berenjestanki har berättat att brodern Seyyed Agil fängslades 1981 eftersom han var politisk aktiv inom Mujahedin, att han flyttades till Gohardasht i början av 1988 och att föräldrarna under hösten samma år, efter flera månaders försök att få tag på sin son, kallades till Evin i månaden mehr där de underrättades om att han hade avrättats.

186. Målsäganden Majid Saheb Jam Atabaki har berättat att han flyttades till Gohardasht tillsammans med Seyyed Agil Mir-Mohammadi Berenjestanaki i början av 1988 och att de sedan delade cell en period. Vidare har han berättat att han hörde att hans namn ropades upp i korridoren den 6 augusti 1988 (15 mordad 1367) och att han sedan inte syntes till igen. Uppgiften om att Seyyed Jafar Mir-Mohammadi Berenjestanki avrättades på Gohardasht har därtill bekräftats av målsägandena Hossein Farsy och Mahmoud Royaie samt av målsäganden Mohammad Zand, som förtydligat att han hörde talas om det efter avrättningsperioden.

187. Tingsrätten anser att det med hänsyn till Majid Saheb Jam Atabakis uppgifter och vad som i övrigt redovisats ovan är styrkt att Seyyed Agil Mir-Mohammadi Berenjestanaki befann sig på Gohardasht och avrättades där under brottsperioden.

A10. Mohsen Seyyed Ahmadi

188. Målsäganden Hossein Seyed Ahmadi har berättat att brodern Mohsen fängslades under 80-talet eftersom han stod fast i sin övertygelse för Mujahedin, att det sista besöket med honom ägde rum på Evin några månader innan han avrättades på Gohardasht sommaren 1988, och att modern den efterföljande hösten kallades till Evin där hon tog emot en väska med Mohsens tillhörigheter och informerades om att han hade avrättats.

189. I rapporten *Inquiry into the 1988 mass executions in Iran* av organisationen Justice for Victims of 1988 Massacre in Iran (JVMI) från 2017[64] anges att Hossein Seyed Ahmadi skrev till FN och Internationella brottmålsdomstolen 2016 om att Mohsen Seyyed Ahmadi hade avrättats på Gohardasht. Under förhöret i tingsrätten uppgav Hossein Seyed Ahmadi att det var även andra människorättsorganisationer som han kontaktade om detta.

[64] Rapporten redovisar intervjuer genomförda 2016 med tidigare fångar som befann sig i iranska fängelser under 1988 års händelser, tilläggsprotokoll 1, s 335 – 401.

190. Målsäganden Iraj Mesdaghi har berättat att han hörde från andra fångar att Mohsen Seyyed Ahmadi var en meliqesh-fånge, dvs. en person som kvarhölls i fängelset trots att straffet var avtjänat, som avrättades den 3 augusti 1988 (12 mordad 1367), vilket han även har skrivit om i sina böcker om Gohardasht. Målsäganden Hossein Farsy har bekräftat att Mohsen Seyyed Ahmadi var en meliqesh-fånge som avrättades utan att förklara hur han känner till den uppgiften. Vidare har målsäganden Nasrullah Marandi berättat att han aldrig träffade Mohsen Seyyed Ahmadi, men att han efter avrättningarna kom i kontakt med en bror till honom som berättade att Mohsen hade avrättats på Gohardasht.

191. Tingsrätten anser inte, mot bakgrund av att familjens sista besök med honom ägde rum på Evin och att uppgifterna från förhörspersonerna ytterst består av hörsägen, att det med tillräcklig styrka är utrett att Mohsen Seyyed Ahmadi befann sig på Gohardasht och avrättades där.

A13. Reza Zand

192. Målsäganden Mohammed Zand har i förhöret berättat att han var fängslad tillsammans med sin broder Reza, som togs ner från deras gemensamma avdelning den 30 juli 1988 (8 mordad 1367) för att sedan inte synas till igen. Mohammed Zand har vidare berättat att han, när han själv ställdes inför ”dödskommittén” den 6 augusti 1988 (15 mordad 1367), informerades om att brodern hade avrättats samt att deras far senare under hösten kallades till fängelset för att ta emot samma besked. Det kan härvid konstateras att Mohammed Zand intervjuades av Amnesty International och lämnade likalydande uppgifter om sin broder, vilket nedtecknades i rapporten *Blood-Soaked Secrets* från 2018.

193. Uppgifterna från Mohammed Zand får stöd av ett flertal förhörspersoner, däribland målsägandena Nasrullah Marandi, Iraj Mesdaghi, Ramazan Fathi, Hossein Farsy, Mahmoud Royaie och Majid Djamshidiat, som alla samstämmigt uppgett att Reza Zand var en av de första som fördes ner från deras avdelning och att han sedan avrättades. Iraj Mesdaghi och Mahmoud Royaie har därtill i sina respektive böcker redogjort för denna händelse. Det är enligt tingsrätten sammantaget styrkt att Reza Zand avrättades på Gohardasht i enligt med åklagarens gärningspåstående.

Övriga namn i bilagan

194. I detta avsnitt kommer tingsrätten att pröva vilka av de återstående 103 personerna i bilaga A till åtalet som avrättades på Gohardasht under brottsperioden. Det är alltjämt den muntliga bevisningen som är avgörande för denna prövning, varefter tingsrätten har delat in namnen i olika kategorier utifrån de förhörsuppgifter som förekommit. En sådan kategorisering är det mest ändamålsenliga sett till redovisandet av vad som är bevisat i denna del.

Omfattande muntlig bevisning

A4. Masoud Kabari
A11. Ramin Ghasemi
A12. Seyed Hossein Sobhani
A14. Mehran Hoveida
A15. Asghar Masjedi
A16. Manouchehr Bozorgbashar
A21. Behzan Fath Zanjani
A22. Abbas Afghan
A27. Mohammadreza Shahir Eftekhar
A31. Naser Mansouri
A34. Mahmoud Zaki
A36. Hadi Azizi
A38. Taher Haghighat Talab
A40. Jafar Tajaddod
A42. Majid Moshref
A43. Roshan Bolbolian
A44. Dariush Hanifehpour
A45. Hossein Niakan
A46. Ebrahim Akbarisefat
A48. Kaveh Nasari
A50. Gholam Reza Kiakojori
A51. Hadi Saberi
A52. Mansour Ghahremani
A59. Hossein Bahri
A61. Mohsen Rouzbahani
A89. Heidar Sadeghi
A92. Ali Haghverdi
A95. Mohsen Mohammadbagher
A97. Ahmad Naalbandi

A99. Rahman Cheraghi
A100. Mehdi Fereidooni
A104. Naser Saber Bechehmir
A107. Bijan Keshavarz
A110. Mohammed Farmani

195. Det är enligt tingsrätten med hänsyn till den muntliga bevisningen styrkt att dessa personer avrättades på Gohardasht i enlighet med åtalet. De har samtliga omnämnts av ett flertal förhörspersoner som beskrivit att de var medfångar på fängelset, att de kom i kontakt med varandra på olika sätt under avrättningsperioden och att de sedan saknades. Uppgifterna beträffande respektive person har varit detaljerade och samstämmiga, varför det enligt tingsrätten med tillräcklig tillförlitlighet är utrett att de befann sig på Gohardasht under den aktuella brottsperioden och att de därefter inte avhörts. Det har inte heller framkommit några uppgifter som inger rimligt tvivel i dessa avseenden, vilket sammantaget innebär att det med hänsyn till vad som förekommit under förhören är styrkt att de avrättades på Gohardasht i enlighet med åtalet.

196. För vad som närmare uppgetts om respektive person i anslutning till avrättningarna hänvisas till referaten från förhören i domsbilaga 2.

<u>Mindre omfattande muntlig bevisning</u>

A1. Mehrdad Ashtari
A3. Reza Abbasi
A17. Behnam Tabani
A18. Farzin Nosrati
A19. Alireza Mehdizadeh
A23. Behrooz Behnamzadeh
A26. Alireza Sepasi
A28. Reza Falanik
A29. Jalal Layeghi
A30. Akbar Shakeri
A32. Abbas Yeganeh
A35. Asadollah Tayebi
A37. Mohammadhasan Khaleghi
A39. Nemat Eghbali
A47. Abolghasem Arzhangi
A54. Mahshid Razaghi

A55. Kheirollah Jalali
A56. Mohammad Reza Hejazi
A57. Behrooz Shahi Moghani
A58. Ahmad Nouramin
A60. Farhad Atrak
A62. Hossein Abdolvahab
A70. Masoud Daliri
A73. Amir Hossein Karimi
A74. Iraj Lashgari
A75. Mohammadreza Deljoy Sabet
A76. Zeidollah Nourmohammadi
A77. Hamidreza Hemmati
A78. Mohsen Sadeghzadeh Ardebili
A79. Masoud Khastoo
A85. Abdollah Behrangi
A90. Ghasem Seifan
A91. Faramarz Farahani
A94. Seyed Ali Vasli
A96. Ali Bakali
A98. Mohammad Jangzadeh
A105. Ghasem Mohebali
A108. Mohammad Darvishnouri
A109. Faramarz Jamshidian

197. Beträffande dessa personer är bevisningen inte lika överväldigande sett till antalet förhörspersoner som talat om dem, men det finns likväl detaljerade och konkretiserade uppgifter från minst en förhörsperson om att de påträffades under avrättningarna på Gohardasht och därefter saknades, vilket i förening med andra samstämmiga bevisfakta som förekommit innebär att åtalet även är styrkt i denna del. För att exemplifiera tingsrättens bevisvärdering redogörs för följande.

198. Beträffande Alireza Mehdizadeh (A19) och Behrooz Behnamzadeh (A23) har följande framkommit. Målsäganden Mahmoud Royaie har berättat att han kände dem båda från sin avdelning, att han såg dem i ”dödskorridoren” den 3 augusti 1988 (den 12 mordad 1367) och att de fördes bort mot amfiteatern för att sedan inte synas till igen. Detta är även omständigheter som Mahmoud Royaie återgivit i sin bok *Aftabkaran* från 2007. Vidare har också målsäganden Iraj Mesdaghi i sin bok *Restless Raspberries* från 2004 skrivit att Alireza Mehdizadeh och Behrooz Behnamzadeh avrättades denna dag på

fängelset, vilket han under förhöret förklarade att han hörde talas om från andra fångar på Gohardasht.

199. Mahmoud Royaie har på ett konkretiserat sätt berättat om sina kamrater Alireza Mehdizadeh och Behrooz Behnamzadeh. Hans uppgifter får därtill stöd av den skriftliga bevisningen på sätt som redovisats ovan, varefter det enligt tingsrätten med tillräcklig tillförlitlighet är utrett att Alireza Mehdizadeh och Behrooz Behnamzadeh befann sig på fängelset under avrättningsperioden och att de sedan inte avhördes. Det saknas därtill utredning som talar i motstående riktning i dessa avseenden, vilket sammantaget innebär att det är styrkt att de avrättades på Gohardasht i enlighet med åtalet.

200. Vad gäller Reza Falanik (A28) kan det konstateras att målsäganden Akbar Samadi har berättat att de delade avdelning med varandra innan avrättningarna och att han såg att Reza Falanik fördes bort i ”dödskorridoren” den 3 augusti 1988 (den 12 mordad 1367) för att inte påträffas igen därefter. Att Reza Falanik avrättades på Gohardasht har därtill bekräftats av målsäganden Hossein Farsy och vittnet Rahmat Ali Karami, som båda i sina förhör uppgett att de flyttades till Gohardasht tillsammans med Reza Falanik i början av 1988 och att han saknades efter avrättningsperioden. Därtill berättade Rahmat Ali Karami att han kontaktades av Reza Falaniks mor i början av 1989 som undrade vad som hade hänt med den försvunne sonen. Såväl Iraj Mesdaghi som Mahmoud Royaie har i sina böcker om Gohardasht skrivit att Reza Falanik avrättades den 3 augusti 1988 (12 mordad 1367), dock utan att i sina förhör närmare redogöra för hur de kände till den uppgiften.

201. På samma sätt som för Alireza Mehdizade och Behrooz Behnamzadeh anser tingsrätten att beviskravet beträffande Reza Falanik är uppfyllt med hänsyn till trovärdig uppgift från förhörsperson som får stöd av annan bevisning och frånvaron av motstående bevisfakta.

202. Tingsrätten har värderat utredningen beträffande Seyed Ali Vasli (A94) på ett likvärdigt sätt. Målsägandena Nasrullah Marandi och Ramazan Fathi har båda berättat att de

uppfattade att Seyed Ali Vaslis namn lästes upp i huvudkorridoren den 6 augusti 1988 (15 mordad 1367) och att han fördes bort för att inte synas till igen efter det. Nasrullah Marandi uppgav vidare att han hade delat avdelning en period med Seyed Ali Vasli dessförinnan. Iraj Mesdaghi har i sina böcker om avrättningarna angett att Seyed Ali Vasli var en av fångarna från hans avdelning som avrättades den 6 augusti 1988 (15 mordad 1367). Under förhöret har han förklarat att han fördes ned till huvudkorridoren den dagen med flera från avdelningen och att många av dem sedan saknades. Det har vidare inte framkommit någon utredning som talar i motstående riktning beträffande Seyed Ali Vasli, varigenom tingsrätten anser att beviskravet är uppfyllt.

203. Målsäganden Majid Saheb Jam Atabaki har berättat att Hadi Saberis (A51) namn lästes upp i huvudkorridoren och att Hadi Saberi sedan fördes bort mot amfiteatern. Han uppgav även att han efter sin frigivning kom i kontakt med anhöriga till Hadi Saberi som hade underrättats om avrättningen. Målsäganden Masoud Ashraf Semnani har i sitt förhör uppgett att han kände Hadi Saberi, att de satt på samma avdelning i början av mordad och att han inte syntes till igen efter avrättningsperioden. Vidare har Hossein Farsy bekräftat att Hadi Saberi avrättades på Gohardasht och uppgett att de flyttades dit tillsammans från Evin i början av 1988. Tingsrätten saknar anledning att ifrågasätta dessa uppgifter och anser att beviskravet sammantaget är uppfyllt.

204. Målsäganden Hossein Maleki har berättat att han befann sig på Jihad-avdelningen och att Reza Abbasi (A3) fördes bort därifrån under avrättningsperioden tillsammans med flera andra medfångar som sedan inte syntes till igen. Vidare berättade Hossein Maleki, när han 2009 intervjuades av Abdorrahman Boroumand Foundation, att vännen Reza Abbasi var en av de som avrättades på fängelset. Hans berättelse får därtill stöd av Hossein Farsy, som i sin bok *A Galaxy of Stars* skrivit att han antecknade Reza Abbasis namn på fängelset för att inte glömma vad som hade hänt honom. Det har inte heller framkommit någon utredning som talar i motstående riktning beträffande Reza Abbasi, varigenom tingsrätten anser att beviskravet är uppfyllt även beträffande honom.

205. Därutöver har målsäganden Ali Zolfaghari berättat att han var på samma fari-avdelning som Masoud Khastoo (A79) när avrättningarna inleddes på Gohardasht och att han aldrig sågs till igen därefter. Målsäganden Fereydoun Najafi Aria har berättat att han var nära vän med Masoud Khastoo och att han efter frigivningen kom i kontakt med hans familj som berättade att han hade avrättats. Tingsrätten anser att dessa utsagor, tillsammans med Iraj Mesdaghis uppgift i boken *Neither Life nor Death* om att Masoud Khastoo avrättades den 3 augusti 1988 (12 mordad 1367) på Gohardasht, sammantaget innebär att beviskravet är uppfyllt även beträffande Masoud Khastoo.

206. För resterande personer i denna kategori förekommer muntliga uppgifter av likvärdig detaljhet och karaktär och som på samma sätt för stöd av antingen Mahmoud Royaies eller Iraj Mesdaghis böcker om avrättningarna samt i förekommande fall även av annan utredning. Tingsrätten anser att det genom vad som framkommit om dessa personer med tillräcklig tillförlitlighet är utrett att de befann sig på Gohardasht under avrättningsperioden och sedan saknades, varigenom det i frånvaron av motstående bevisfakta är styrkt att de avrättades i enlighet med åtalet. För vad som närmare uppgetts om respektive person i anslutning till avrättningarna hänvisas åter till referaten i domsbilaga 2.

<u>Svagare muntlig bevisning</u>

A2. Shahram Shahbakhshi
A25. Naser Barzegar
A41. Manochehr Rezaie Jahromi
A53. Hossein Haghighatgoo
A64. Mahmoud Armin
A65. Iraj Jafarzadeh
A72. Seyed Mohammad Akhlaghi
A82. Mostafa Mardfard
A87. Hosseinali Khatibi
A83. Reza Azali
A84. Mohammadali Elahi
A93. Hossein Ghazvini
A102. Afshin Alavi Tafreshi

207. Dessa personer har omnämnts under förhören, dock endast av enstaka förhörspersoner som antingen bekräftat kortfattat att de avrättades eller uppgett att de hörde talas från andra om vad som hade hänt dem. Uppgifterna har saknat den precision och detaljrikhet som förekom beträffande personerna i de förra kategorierna, vilket inneburit att beviskravet i brist på tillförlitlig utredning inte är uppfyllt.

208. Målsäganden Iraj Mesdaghi är den enda förhörspersonen som har talat om Iraj Jafarzadeh (A65) och Mostafa Mardfard (A82). När åklagaren förevisade ett utdrag från hans bok där det angetts att de avrättades har han förklarat att han hörde om detta från andra fångar. Det saknas annan utredning av betydelse, varigenom det enligt tingsrätten inte med tillräcklig styrka är utrett att Iraj Jafarzadeh och Mostafa Mardfard befann sig på Gohardasht och sedan inte avhördes. Av samma skäl anser tingsrätten att inte heller beviskravet beträffande Shahram Shahbakhshi (A2) är uppfyllt. Bortsett från vittnet Mohsen Zadshirs uppgift om att de var på samma avdelning på Gohardasht saknas utredning av betydelse beträffande honom.

209. Bevisningen beträffande Hosseinali Khatibi (A87) och Afshin Alavi Tafreshi (A102) är av likvärdig karaktär. Målsäganden Majid Djamshidiat har berättat att Hosseinali Khatibi saknades efter avrättningsperioden, vilket målsäganden Hossein Farsy under sitt förhör uppgav om Afshin Alavi Tafreshi. De har dock inte närmare förklarat på vilka sätt de kände till detta eller i övrigt uppgett några detaljer. I sina böcker har Iraj Mesdaghi angett att de båda avrättades. Han har inte nämnt Hosseinali Khatibt under sitt förhör men beträffande Afshin Alavi Tafreshi har han förklarat att han fick den uppgiften från andra fångar. Tingsrätten konstaterar att denna utredning talar för att Hosseinali Khatibi och Afshin Alavi Tafreshi avrättades på Gohardasht, men anser att beviskravet i avsaknad av annan tillförlitlig bevisning inte är uppfyllt på sätt som innebär att straffrättsligt ansvarig kan föreligga.

210. Såvitt gäller Manochehr Rezaie Jahromi (A41) kan konstateras att vittnet Rahman Darekeshide, när han hördes vid Irantribunalen 2012, berättade att Manochehr Rezaie Jahromi var en av hans kamrater som avrättades sommaren 1988. I förhöret vid tingsrätten uppgav han att de kände varandra sedan början av 80-talet och att han hade

hört från andra medfångar att Manochehr Rezaie Jahromi hade flyttats till Gohardasht och sedan avrättats där. Iraj Mesdaghi har i sina böcker om Gohardasht angett att Manochehr Rezaie Jahromi avrättades samt under förhöret förklarat att han hörde detta från andra. Tingsrätten konstaterar att uppgifterna från Rahman Darekeshide och Iraj Mesdaghi ytterst utgör hörsägen och att det därför inte med tillräcklig tillförlitlighet är utrett att Manochehr Rezaie Jahromi befann sig på Gohardasht och avrättades där.

211. Bevisfakta av liknande karaktär föreligger även beträffande Hossein Haghighatgoo (A53). Hossein Farsy har bekräftat avrättningen utan att närmare förklara hur han kände till detta. Iraj Mesdaghi har skrivit att i sina böcker att Hossein Haghighatgoo avrättades, vilket han under förhöret förklarade att han hörde från andra. I avsaknad av annan relevant utredning anser tingsrätten inte att beviskravet är uppfyllt.

212. Iraj Mesdaghi har vidare skrivit i sin bok att Hossein Ghazvini (A93) avrättades på Gohardasht. I övrigt har det inte framkommit några uppgifter till stöd för att Hossein Ghazvini avrättades där. Vittnet Mohammad Khodabandehloee uppgav att han transporterades med Hossein Ghazvini till Evin i början av sommaren 1988. Med hänsyn till de motstående uppgifterna anser inte tingsrätten att åtalet är styrkt i denna del.

213. Utredningen beträffande Naser Barzegar (A25), Mahmoud Armin (A64), Seyed Mohammad Akhlaghi (A72), Reza Azali (A83) och Mohammadali Elahi (A84) når inte heller upp till beviskravet. De har samtliga omnämnts som avrättade av en annan förhörsperson, dock utan att några närmare detaljer uppgetts om detta. Iraj Mesdaghi har i sina böcker skrivit att de avrättades och under förhöret förklarat att det var uppgifter som han fick från andra fångar. Vidare har Mahmoud Royaie i *Aftabkaran* angett att alla Naser Barzegar, Mahmoud Armin och Seyed Mohammad Akhlaghi avrättades. Han förklarade under förhöret att boken handlar om hans egna upplevelser, men att han i delar inhämtade information från andra frigivna fångar när minnet svek honom.

214. Tingsrätten konstaterar att denna utredning talar för att Naser Barzegar, Mahmoud Armin, Seyed Mohammad Akhlaghi, Reza Azali och Mohammadali Elahi befann sig på Gohardasht under avrättningsperioden, men att det föreligger ett visst mått av osäkerhet beträffande varje enskilt bevisfaktum om detta. Tingsrätten anser därför inte att det sammantaget är utrett med tillräcklig tillförlitlighet att de befann sig på Gohardasht under brottsperioden och sedan inte avhördes på sätt som kan föranleda straffrättsligt ansvar.

Muntlig bevisning saknas

A20. Hamidreza Taherian
A24. Faramarz Delkash
A33. Mohammadreza Mohajeri
A49. Zafar Jafari Afshar
A63. Hamid Ardestani
A66. Hadi Jalaloldin Farahani
A67. Mansour Hariri
A68. Saeed Ramezanloo
A69. Naser Zaringhalam
A71. Shahriar Feizi
A80. Jafar Khosravi
A81. Kumars Mirhadi
A86. Davoud Hosseinkhani
A88. Karim Khoshafkar
A101. Mahmoud Abbasi
A103. Seyed Masih Ghoreyshi
A106. Ahmed Beik Mohammadi

215. Dessa personer har inte omnämnts av någon förhörsperson i utsagorna om avrättningsperioden. Vidare finns inte heller ett sådant stöd i den skriftliga bevisningen att det är styrkt att de avrättades på Gohardasht under den aktuella brottsperioden. De har förvisso omnämnts i vissa av listorna och förhörspersonernas böcker, men mot bakgrund av vad som redovisats ovan om de inneboende bristerna i den skriftliga bevisningen och vad det innebär för bevisvärderingen, anser inte tingsrätten att det med tillräcklig tillförlitlighet är utrett att dessa personer befann sig på Gohardasht under brottsperioden. Åtalet är därför inte styrkt i denna del. Utredningen talar

förvisso i delar för att de avrättades på Gohardasht, men är inte av en sådan styrka att det kan föranleda straffrättsligt ansvar.

216. Vid denna bedömning är det också bevisat att de fångar som bevisats avrättade enligt ovan tillfogades svår dödsångest i anledning av det förfarande i fängelset som följde på den utfärdade fatwan.

217. Med detta som utgångspunkt övergår tingsrätten till att pröva fråga 6 i processlägesanalysen om Hamid Nourys påstådda delaktighet i det brottsliga handlingsförloppet i fängelset Gohardasht.

iv. Hamid Nourys delaktighet i första vågen

Frågeställning 6) Var Hamid Noury delaktig i gärningarna mot Mujahedin-fångar i Gohardasht-fängelset under perioden den 30 juli–16 augusti 1988?

Det är bevisat
- att Hamid Noury verkade som assistent till biträdande åklagaren i Gohardasht-fängelset under alias Hamid Abbasi perioden den 30 juli–16 augusti 1988
- att han i den rollen tillsammans och i samförstånd eller samråd med andra deltagit i avrättningarna genom att *välja ut fångar* som skulle ställas inför kommittén, *fört dessa fångar* till huvudkorridoren, *läst upp namn på fångar* som skulle ställas inför kommittén, *fört in fångar* till kommittén, *läst upp namn på de fångar* som skulle föras till avrättning, *beordrat fångar att ställa sig på ett led* för att eskorteras till avrättningsplatsen, *eskorterat fångar till avrättningsplatsen*, varefter fångar berövats livet genom hängning samt *uppmanat och beordrat andra gärningsmän* att delta i förfarandet,
- att han genom ovan nämnda delaktighet verkställt av kommittén utdömda dödsstraff, som meddelats efter ett förfarande som inte tillgodosett de grundläggande kraven för en rättvis rättegång som följer av den internationella humanitära rätten samt
- att han utsatt ett mycket stort antal fångar som tillhörde eller sympatiserade med Mujahedin för ett svårt lidande; detta genom att tillfoga fångarna svår dödsångest

I avsnittet redovisas skälen för ställningstagandena.

Frågor att pröva

218. Tingsrätten prövar i detta avsnitt om Hamid Noury, på sätt åklagaren har påstått, i egenskap av assistent till biträdande åklagaren eller i annan liknande position eller roll,

tillsammans och i samförstånd eller samråd med andra, organiserat och deltagit i avrättningarna genom att bland annat ha
- *valt ut* fångar som skulle ställas inför kommittén,
- *fört dessa* fångar till huvudkorridoren och *vaktat* dem där,
- *läst upp namn* på fångar som skulle ställas inför kommittén, *fört in* fångar till kommittén och *lämnat skriftlig eller muntlig information* om fångarna,
- *läst upp namn* på de fångar som skulle föras till avrättning,
- *beordrat fångar* att ställa sig på ett led för att eskorteras till avrättningsplatsen
- *eskorterat fångar* till avrättningsplatsen, varefter fångarna berövats livet genom hängning samt
- även själv vid något eller några tillfällen *närvarat och deltagit* vid avrättningarna.

219. Vidare ska prövas om Hamid Noury tillsammans och i samförstånd eller samråd med andra högt uppsatta tjänstemän *uppmanat och beordrat andra gärningsmän* att delta i avrättningarna genom att assistera honom och andra högt uppsatta tjänstemän i deras agerande enligt ovan samt verkställa avrättningarna.

220. Det ska också prövas om Hamid Noury tillsammans och i samförstånd eller samråd med andra gärningsmän genom ovan nämnda förfarande *verkställt* av kommittén utdömda dödsstraff, som meddelats efter ett förfarande som inte tillgodosett de grundläggande kraven för en rättvis rättegång som följer av den internationella humanitära rätten.

221. När det gäller påståendet om tortyr och omänsklig behandling har tingsrätten att pröva om Hamid Noury, under samma förutsättningar och i stort sett genom samma handlingar som ovan, utsatt ett mycket stort antal fångar som tillhörde eller sympatiserade med Mujahedin, däribland de i bilagorna A och B uppräknade personerna, för ett svårt lidande; detta genom att tillfoga fångarna svår dödsångest, vilket är att bedöma som tortyr och omänsklig behandling, genom att föra fångarna till kommittén eller föra dem till huvudkorridoren i väntan på att föras in till kommittén eller invänta kommitténs beslut samt att i förekommande fall föra dem till avrättningsplatsen och vidta förberedande åtgärder inför avrättning.

Utgångspunkter

222. Tingsrätten har i föregående avsnitt funnit att brott begåtts i enlighet med åklagarens gärningspåstående i Gohardasht-fängelset. Det har, som konstaterats ovan, rört sig om gemensamt utförda gärningar innefattande stora och svåröverblickbara skeenden där flera personer har samarbetat vid genomförandet. Tingsrätten övergår i detta avsnitt till att pröva Hamid Nourys straffrättsliga skuld i dessa händelser.

223. Enligt tingsrättens bedömning får uppgifter i rapporter, böcker, artiklar och intervjuer i olika sammanhang, betydelse som självständiga bevisfakta med ledning av bestämmelsen om fri bevisprövning. En viss bevisverkan kan följa på sådant material, inte minst eftersom bevismaterialet samlats in närmare tidpunkten för brottet och därför är färskare. De rättssäkerhetsgarantier som omger en brottmålsprocess innebär dock att bevisbetydelsen isolerat bör bli begränsad. Dokumentationen kan även få understödjande betydelse som hjälpfakta i förhållande till enskilda förhörsuppgifter.

224. Bevisprövningen koncentreras på omständigheter av relevans för att styrka de rättsfaktamoment som finns angivna i gärningsbeskrivningen. Det kan konstateras att avgörande bevisning i denna del utgörs av utsagor från målsägande och vittnen. Tingsrätten inleder därför med att värdera utsagor. Vid bedömningen av bevisvärdet av en utsaga undersöks också om den vinner stöd, dvs. bekräftas, av andra omständigheter, s.k. stödbevisning eller positiva hjälpfakta. När flera har gjort direkta iakttagelser av gärningsmoment är det fråga om samverkande bevisfakta som ger varje målsägandes utsaga ett förhöjt bevisvärde.

225. Vid bevisvärderingen av utsagorna har tingsrätten att beakta att minnesbilder har en tendens att förändras med tiden. Det specifika minnet bleknar och in träder i stället en mer generaliserad minnesbild av hur saker och ting förhållit sig. För att man ska kunna komma ihåg en händelse korrekt över tid krävs vanligen att händelsen är emotionellt signifikant, distinkt när den inträffar samt unik. Minnet undgår också hela tiden en viss utbyggnad på grund av dess rekonstruktiva natur. Forskning har visat att när samma minnesbild framkallas vid flera tillfällen så varierar dess innehåll. Det är dock främst

minnen som ligger utanför den centrala händelsekärnan som är känsliga för påverkan av efterföljande information. Mer perifer information försvinner snabbt ur minnet. När tillräckligt lång tid förflutit återstår endast de centrala delarna av upplevelsen. Studier har även visat att människan i allmänhet är relativt bra på att känna igen och identifiera ansikten.[65]

226. Vad gäller identifieringen av Hamid Noury tar tingsrätten hänsyn till att det tydligaste och troligtvis säkraste utpekandet av en person erhålls om vittnet redan före brottstillfället kände eller var bekant med den som identifieras, om utpekandet sker snabbt, automatiskt och direkt samt om igenkänningsprocessen är helhetsinriktad (igenkännande). När ett vittne sedan tidigare är bekant med gärningsmannen har denne haft möjlighet att se honom under en längre tid och koda in fler detaljer, vilket torde vara gynnsamt för ett korrekt utpekande. Vid bevisvärderingen måste tingsrätten samtidigt vara uppmärksam på sådana omständigheter som försvagar tillförlitligheten i utsagan, som till exempel att förhörspersonen inte sett vederbörande tidigare eller att de inte var närmare bekanta med varandra m.m.[66]

227. Tingsrätten har vidare att beakta att förvanskningar kan följa av gruppsykologiskt framkallade attityder. Personer som upplevt en händelse tillsammans, eller som varit gemensamt utsatta för en fara eller ett angrepp, känner sig ofta sammansvetsade med varandra. Situationen kan framkalla en solidaritetskänsla som gör vittnet benäget att omedvetet acceptera den teori som synes fördelaktigast för den egna gruppen. Diskussioner inom gruppen före ett förhör riskerar sålunda att påverka utfallet av utsagan. Om ett vittne fått uppgift om att en viss person har pekats ut som gärningsman är tendensen stark att denne kommer att pekas ut även av vittnet vid en konfrontation.[67]

---

[65] Lena Schelin, *Bevisvärdering av utsagor i brottmål*, 2007, s. 124.
[66] Ibid, s. 148
[67] Ibid, s. 117 f.

228. Flera förhörspersoner har lämnat uppgifter om att de har sett Hamid Noury utföra ett antal av de olika gärningsmoment som ingår i åtalet. Tingsrätten kommer efter det inledande avsnittet att värdera den mest centrala bevisningen, dvs. utsagorna från de personer som haft kännedom om Hamid Noury till utseendet sedan tidigare och gjort iakttagelser av honom på fängelset utan ögonbindel samt därefter gjort iakttagelser i situationer som är av betydelse för prövningen av åberopade rättsfaktamoment. Därefter övergår tingsrätten till att översiktligt pröva bevisning som består av personer som får betecknas ha haft en svagare kännedom om honom.

229. Det ska härvid även framhållas att i stort sett alla iakttagelser av Hamid Noury avseende angivna rättsfaktamoment i huvudkorridoren har gjorts av förhörspersoner som burit ögonbindel. Det har framkommit att det var rutin för fångar att använda sådana utanför avdelningarna och att det även fordrades när fångar under aktuell brottsperiod fördes ner till huvudkorridoren inför de stundande prövningarna vid kommittén. Förhörspersonerna har uppgett att de under sina år i fängenskap hade utarbetat olika metoder för att kunna se ändå samt i varierande utsträckning förklarat hur de gick till väga. De har exempelvis tunnat ut tyget i sin bindel genom att dra ut trådar, för att kunna se igenom tyget, eller lutat på huvudet och tittat under sin bindel samt även justerat hur den var placerad på huvudet. Det har även framhållits att iakttagelserna gjordes i smyg eller när det var kaotiskt i korridoren, till exempel som när namn lästes upp och flera fångar ställdes upp på led.

230. Tingsrätten konstaterar att det har lämnats trovärdiga förklaringar om hur iakttagelser gjordes trots bindeln och saknar skäl till att anta att det är fråga om fabricerade uppgifter, även om vissa förhörspersoners utsagor om detta har lämnats mer slentrianmässigt och får betecknas som svagare. Med hänsyn till den extraordinära situation som rådde och att förhörspersonerna satt långa perioder i korridoren utan bundna händer anser tingsrätten det sannolikt att väntande fångar försökte förstå vad som hände runtomkring dem. Till det kommer att Hamid Noury vidgått att fångarna, i vart fall på Evin, hade möjlighet att se någon meter framför sig med ögonbindeln för att kunna gå utan att snubbla, vilket i sig talar för att personer som lutade på huvudet skulle ha möjlighet att göra vissa iakttagelser. Även om bevisvärderingen med hänsyn

härtill måste göras nogsamt kan utifrån vad som redogjorts för konstateras att förhörspersonerna hade viss möjlighet att göra iakttagelser i korridoren. Vad som framkommit om bindlarna utgör dock negativa hjälpfakta som påverkar tillförlitligheten av lämnade uppgifter. Med ögonbindel, trots utarbetade metoder, blir det svårare att göra korrekta iakttagelser, vilket medför en risk för att synintryck feltolkas. Det är därför, som framhållits ovan, av särskilt vikt vid bevisvärderingen av iakttagelser gjorda med ögonbindel att beakta om förhörspersonen hade kännedom om Hamid Noury sedan tidigare.

Inledande övergripande bevisvärdering

231. När det gäller Hamid Nourys påstådda roll kan konstateras att Hamid Noury bekräftat att han under aliaset Hamid Abbasi arbetade på dadyar-kontoret på Evin i en administrativ roll där han hanterade för dadyar-kontoret sedvanliga ärenden rörande fångarna. Dadyaren utgjorde enligt vad som framkommit den juridiska ledningen på fängelset och handlade fångarnas ärenden rörande permission, besök, förflyttningar etc. Att Hamid Noury arbetat på Evin i en sådan administrativ roll stöds av annan bevisning i det att flera förhörspersoner har bekräftat hans koppling till dadyar-kontoret på Evin i tiden såväl före som efter de händelser på Gohardasht som är föremål för tingsrättens prövning. Det får därmed anses klarlagt att det förhållit sig på det viset. Enligt tingsrätten är det en omständighet av indirekt bevisbetydelse i fråga om rollen åklagaren påstått att han utövat på Gohardasht. I sammanhanget ska framhållas att Hamid Noury också vidgått att han utfört arbete på dadyar-kontoret på Gohardasht vid några tillfällen då det saknats personal, dock inte under aktuell tidsperiod i och med han sagt sig ha haft semester med anledning av sin dotters födsel. Det ska även härvid framhållas att Gohardasht administrerades från Evin-fängelset och att Hamid Noury själv har bekräftat att fängelserna i Teheran och Karaj låg under revolutionära åklagarmyndighetens styrning.

232. Iraj Mesdaghi, som under 1980-talet befann sig i fängelserna Evin, Ghezel Hesar och Gohardasht med anledning av sin anknytning till Mujahedin, har skrivit artiklar och böcker om sin tid i fängelserna. I artiklar publicerade 1996 har han redogjort för avrättningarna och, redan vid den tidpunkten, namngivit en assistent till den biträdande

åklagaren vid Gohardasht som Hamid Abbasi. Enligt uppgift i artikeln var Hamid Abbasi verksam under denna period på fängelset. I boken *Neither Life nor Death* utgiven 2006 redovisade Iraj Mesdaghi återigen uppgifter om assistenten till biträdande åklagaren vid Gohardasht under den med åtalet aktuella brottsperioden. Denna gång namnges han som ”Hamid Nouri (Abbasi)”.

233. Dessa namn har även återgetts av andra överlevande från fängelsetiden genom åren och i olika sammanhang. Namnet Hamid Abbasi förkommer bland annat i Mahmoud Royaies bok *Aftabkaran* som publicerades 2007 och i Hossein Farsys bok *A Galaxy of Stars* som publicerades 2016. Vidare har Akbar Samadi, Mojtaba Akhgar och Asghar Mehdizadeh lämnat uppgifter om Hamid Abbasi i intervjuer 2016 och Nasrullah Marandi har nämnt honom i ett föredrag 2018. Tingsrätten återkommer till dessa uppgifter i samband med bevisvärderingen av deras utsagor.

234. När målsägande och vittnen inför tingsrätten fått möjlighet att berätta om händelseförloppet med egna ord har de allmänt sett lämnat långa och i de väsentliga delarna detaljrika berättelser. Det finns såvitt tingsrätten kunnat finna för de allra flesta inga påfallande brister i de centrala delarna av deras berättelser. Av den övriga bevisningen som har åberopats till stöd för åtalet framgår att det finns målsägande och vittnen som skrivit böcker, deltagit i intervjuer eller medverkat i andra sammanhang och att de där lämnat liknande berättelser med detaljer av det slag som anges i gärningspåståendet.

235. Med det sagt övergår tingsrätten till att bevisvärdera några av de mer centrala förhörsutsagorna som avgetts av personer för vilka Hamid Noury var en känd person när de gjorde iakttagelser av honom i situationer som är av betydelse för prövningen av åberopade rättsfaktamoment. Det kan härvid åter framhållas att sammanfattande referat av förhörspersonernas fullständiga utsagor finns i domsbilaga 2.

Förhörsutsagor

Förhörspersoner som identifierat Hamid Noury innan publicering i media

236. *Iraj Mesdaghi* har lämnat en lång och i de centrala delarna detaljrik berättelse om sina upplevelser i Gohardasht-fängelset och vad han erfarit där under avrättningsperioden. Berättelsen innehåller i dessa delar inga motsägelser eller svårförklarliga inslag. Det har därigenom bland annat framkommit att han var en politisk fånge som fängslats med anledning av sin anknytning till Mujahedin och att han var placerad på Gohardasht under den med åtalet aktuella perioden. Det har vidare framkommit att han efter sin frigivning arbetade mycket med att dokumentera sin tid i bland annat Gohardasht och att han var den drivande aktören bakom Hamid Nourys gripande.

237. Han har under förhöret berättat att han kom i kontakt med Hamid Abbasi flera gånger under sin fångenskap. Det började enligt utsagan år 1987 (1366) i Gohardasht, där han i egenskap av representant för sin avdelning återkommande träffade biträdande åklagaren (dadyar) och hans assistent Hamid Abbasi för att hantera de olika frågor som uppstod bland fångarna. Han har även uppgett att dadyaren och Hamid Abbasi tjänstgjorde tillsammans på Gohardasht under avrättningsperioden och att han såg Hamid Abbasi den efterföljande hösten när han höll i intervjuer med fångar inför deras frigivningar. Vidare har han berättat att han efter sin flytt till Evin året efter avrättningarna såg Hamid Abbasi ytterligare tillfällen, bland annat en gång på dadyar-kontoret inför sin egen frigivning. Han har förklarat att han gjorde iakttagelser av Hamid Abbasi dessa år både med och utan ögonbindel. I de fall han hade ögonbindel har han under förhöret redovisat på vilket sätt, genom det slitna tyget eller underifrån, han ändå kunnat göra sina iakttagelser.

238. Iraj Mesdaghi har därutöver lämnat uppgifter som knyter Hamid Abbasi till de av åklagaren angivna rättsfaktamomenten. Han har berättat att han iakttagit Hamid Abbasi i samband med att denne vid flera tillfällen utfört arbetsuppgifter i Gohardasht-fängelsets huvudkorridor under avrättningarna. Detta har enligt uppgift bestått i att Hamid Abbasi ordnade med fångarna i korridoren, att han förde in dem till kommittén och att han själv gick in och ut ur det rum där kommittén var inrättad. Vidare har Iraj

Mesdaghi uppgett att Hamid Abbasi ropade upp namn på fångar som sedan fördes på led till salen i slutet av korridoren för att avrättas och att han även följde med fångarna till avrättningsplatsen för att komma tillbaka till korridoren en tid senare, samt att han fram emot kvällen en dag delade ut gräddbakelser till de fångar som fortfarande var kvar i korridoren.

239. Under förhöret har han sagt sig vara helt säker på att Hamid Noury är samma person som Hamid Abbasi från Gohardasht. Han har förklarat att han såg och levde med honom under många år och att han känner igen hans utseende än idag, samt att det som hände i fängelset etsade sig fast i hans minne.

240. I fråga om bevisvärdet av Iraj Mesdaghis identifiering av Hamid Noury och de iakttagelser av honom i situationer som är av betydelse för åberopade rättsfaktamoment, ska det framhållas att han under den aktuella perioden, på sätt som ovan redovisats, hade kännedom om Hamid Abbasi på fängelset. Han hade kommit i kontakt med honom vid flera tillfällen under sin tid i fångenskap dessförinnan. Det var alltså vid tiden för gärningarna en för honom känd person som han gjorde iakttagelser av, vilket är en omständighet som förstärker bevisvärdet av hans utpekande.

241. Därutöver ska framhållas att Iraj Mesdaghis uppgifter får stöd av innehållet i de artiklar och böcker som han skrivit om händelserna. Han har förklarat att han efter frigivningen dokumenterade händelserna genom att föra anteckningar om sin fångenskap för att bearbeta sina minnen. Hans artiklar och böcker har skrivits med stöd av dessa anteckningar och utgör ett slags memorial av tiden i fångenskap. Nedan följer ett urval av bevisfakta i kronologisk ordning, vilka utgör spår från däri angivna tidpunkter i för prövningen relevant avseende.

242. Tidningen *Iran Zamin* är en iransk tidning utgiven i Europa och USA av *National council of resistance of Iran* (Mujahedin). I en serie artiklar som publicerades i nummer 104 – 106 i juli 1996, skrivna av Iraj Mesdaghi om hans upplevelser i dagboksform under avrättningsperioden i Gohardasht sommaren 1988, nämns ”Abbas” som dadyar för fängelset. I ett annat sammanhang nämns ”Hamid Abbasi” som ”Naserians” assistent

och dadyar i Gohardasht. Det kan framhållas att namn som förekommer i ayatolla Khomeinis fatwa också nämns. I nummer 104, daterad den 15 juli 1996, framgår bland annat följande.

> Kamraternas namn ropades upp och Naserian eller Abbas (biträdande åklagaren) sa: ”För dem till deras avdelning”, vilket betydde ”avrätta dem”. Sedan gav sig karavanen av kamrater av, i riktning mot avrättningsplatsen. Det var en svår stund. Hur rastlösa var icke våra hjärtan i oss, i vår längtan efter att få kyssa deras kinder farväl! Fr.o.m. den 12 mordad [3 aug], skedde avrättningar i Gohardashts hosseinie [andaktsrum], och vi satt i en lång korridor som ledde till andaktsrummet. Sedan lästes kamraternas namn upp, och Naserian eller Abbas (biträdande åklagaren) sa att ”för dem till deras avdelning”, vilket betydde ”avrätta dem”. Sedan gav sig karavanen av kamrater av, i riktning mot avrättningsplatsen.

243. Han har under förhöret förklarat att en bokstav i namnet föll bort från hans handskrivna manus och att det egentligen var Abbasi som han omnämnde. I nummer 105, daterad den 22 juli 1996, namnges Hamid Abbasi, utan felstavning. Det framgår bland annat följande ur artikeln.

> Varje gång bödlarna avrättat ett antal av våra kamrater, gratulerade de varandra och delade ut semlor till varandra. En gång bjöd de även mig på en, vilket jag vägrade. En av dessa lakejer sa att de ”beställt varmt grillat för dessa”. Naserian, vars egentliga namn var Sheikh Mohammad Maghiseh, dansade som en ballerina av glädje. Hans medhjälpare Hamid Abbasi, tillika biträdande åklagare vid Gohardasht, mumlade alltmedan han drog med en penna längs elementen, hånfullt: ”Mujahedins ständiga ashura[68]-högtid!”

244. I artiklar redan från 1996 namngav sålunda Iraj Mesdaghi Hamid Abbasi som biträdande åklagare och Naserians medhjälpare på Gohardasht under avrättningsperioden. Därutöver har han i boken *Neither Life nor Death* från 2006 redovisat Hamid Noury som Hamid Abbasis riktiga namn. I boken beskrivs enligt

---

[68] Ashura är en högtid där shiamuslimer sörjer den tredje Imamens och hans följeslagares mord som skedde i Karbala i början av Islams era. Eftersom den infaller på den tionde dagen av månaden Muharram i den islamiska kalendern, kallas den på arabiska för Ashura, vilket betyder tio.

översättningen ”Hamid Abbasi (Nouri)” som den biträdande åklagarens assistent och dadyar i Gohardasht.

245. Iraj Mesdaghi har under förhöret uppgett att han erhöll kännedom om Hamid Abbasis riktiga namn från Mehdi Eshaghi, också målsägande, som hade berättat om det för honom omkring 2004. Mehdi Eshaghi hade enligt Iraj Mesdaghi uppgett att han blivit misshandlad av Hamid Abbasi på Evin-fängelset efter avrättningarna och i samband med detta sett Hamid Abbasis riktiga namn på dennes ID-kort, som fallit till golvet i samband med misshandeln. Denna uppgift har under förhör bekräftats av Mehdi Eshaghi, vilket närmare redovisas nedan, och understöds vidare av att Iraj Mesdaghi i boken från 2006 beskrivit denna händelse. Det framgår där att Mehdi Eshaghi hade uttryckt sig hånfullt om en dikt om ayatolla Khomeini som lästs upp på tv i samband med hans död, vilket en fånge sedan rapporterade till avdelningens fångvaktare. Det ledde enligt uppgift i boken till att Mehdi Eshaghi fördes ut och blev förhörd och misshandlad av biträdande fängelseåklagare Hamid Abbasi och därefter placerad i isoleringscell.

246. Iraj Mesdaghi har, som konstaterats ovan, i boken från 2006 angett Hamid Abbasi som den biträdande åklagarens assistent och dadyar[69] i Gohardasht. I boken skrivs även att Hamid Abbasi besökte avdelningen mittemot Jihad för att få fångarna där att upphöra med sina protester, att Hamid Abbasi gett order till andra i dödskorridoren om att föra fångar till avrättningsplatsen och att han drog med en penna längs elementen i korridoren och ropade ”Mujahedins återkommande Ashura”. Han har också skrivit att Hamid Abbasi haft rollen som klagande och vittne för att få kommittén att utdöma avrättningsdomar, att han erbjudit gräddbakelser till fångarna i korridoren för att fira avrättningarna och att han efter avrättningsperioden genomfört intervjuer med vänsterfångar som ångrat sig i en sal nära avdelningen Jihad. Uppgifter av likvärdig karaktär anges även om Hamid Abbasi i böckerna *Eldfåglarnas dans* från 2014 och *The Massacre* från 2019, där han beskrivit att han kom i kontakt med Hamid Abbasi,

---

[69] Enligt en tolkanmärkning i boken innebär dadyar en åklagarassistent som kan agera som åklagarens förlängda arm i det iranska rättssystemet.

Naserians ställföreträdare, i huvudkorridoren under avrättningarna. Han har även i dessa böcker återgivit att Hamid Abbasi delade ut gräddbakelser för att fira avrättningarna och att han utropade att det var Mujahedins Ashura.

247. Det kan sålunda konstateras att Iraj Mesdgahi lämnat konstanta uppgifter om Hamid Abbasi tillika Hamid Noury över tid. Uppgifterna i artiklar och böcker ges bevisverkan i höjande riktning vid bestämmandet av bevisvärdet av den förhörsutsaga som Iraj Mesdaghi har lämnat.

248. När det sedan gäller identifieringen av Hamid Noury konstateras följande. Det har framkommit av utredningen att Iraj Mesdaghi i oktober 2019 blev kontaktad av en okänd person som skickade en bild på en man som Iraj Mesdaghi kände igen som Hamid Abbasi. Han har berättat att han direkt kände igen honom och att hans utseende inte hade förändrats särskilt mycket sedan de i målet aktuella händelserna. Han har vidare uppgett att det visade sig att fotot hade skickats av Heres Sadeghayobi, som var bosatt i Sverige och gift med en kvinna som Hamid Noury betraktar som sin dotter, och att Heres Sadeghayobi hade läst vad han skrivit om Hamid Abbasi och Hamid Noury. Iraj Mesdaghi har under förhöret uppgett sig att alltjämt vara helt säker på att Hamid Noury är den Hamid Abbasi som verkade i Gohardasht under avrättningarna.

249. Det kan härvid konstateras att Iraj Mesdaghi, när han erhöll en bild på Hamid Noury i oktober 2019, omedelbart kände igen honom som Hamid Abbasi från Gohardasht. Det var fråga om ett direkt igenkännande; den starkaste formen av visuell identifikation. Utpekandet gjordes utan inslag av förvanskningar och annan otillbörlig yttre påverkan. Enligt tingsrätten är Iraj Mesdaghis identifiering av Hamid Noury som Hamid Abbasi säker och tillerkänns ett högt bevisvärde.

250. Tingsrätten kan vidare konstatera att Iraj Mesdaghis uppgifter rörande den centrala händelsekärnan av åtalet mot Hamid Noury har varit konstant över tid och att han bedöms trovärdig. De uppgifter som han har lämnat om iakttagelser av Hamid Noury i de situationer som är av betydelse för prövningen av åberopade rättsfaktamoment är

väl underbyggda och framstår som tillförlitliga. Uppgifterna från hans förhör har ett högt bevisvärde för åklagarens gärningspåståenden.

251. Vittnet *Hamid Ashtaris* uppgifter är också av stor betydelse beträffande identifieringen av Hamid Noury som Hamid Abbasi. Han har under sitt förhör berättat att han såg Hamid Abbasi flera gånger under sin tid i Gohardasht-fängelset, dels vid ett par tillfällen under år 1987 (1366), dels regelbundet och återkommande på den separata Jihad-avdelningen det efterföljande året. Han har berättat att Hamid Abbasi kom till den avdelningen i egenskap av vice dadyar varje vecka för att hantera fångarna och deras ärenden och att dessa besök ägde rum såväl före, under som efter avrättningsperioden den aktuella sommaren. Vissa av iakttagelserna skedde enligt Hamid Ashtari utan ögonbindel och på bara några meters håll. Han har även berättat att han några år senare, dvs. efter sin frigivning, av en slump träffade Hamid Abbasi på en gata i Teheran och att de utväxlade några ord med varandra.

252. De iakttagelser som Hamid Ashtari redovisat i sitt vittnesmål talar för att Hamid Abbasi befunnit sig på Gohardasht under den med åtalet aktuella tidsperioden och att han haft en roll som assistent åt den biträdande åklagaren på fängelset. Han har lämnat sina uppgifter på ett trovärdigt sätt. Han har varit mån om att inte överdriva och tydligt redovisat vad han har sett men också gjort klart när han inte har gjort några iakttagelser.

253. Han har när det gäller utpekandet av Hamid Noury som Hamid Abbasi uppgett att han i oktober 2019 mottog ett meddelande från Iraj Mesdaghi på WhatsApp. Meddelandet bestod av en bild på en person och kom utan text. Han har berättat att han omedelbart kände igen personen som Hamid Abbasi och att denne bortsett från åldrandet hade varit sig lik. Han har även under förhöret sagt sig vara helt säker på att Hamid Noury är Hamid Abbasi.

254. Det kan konstateras att Hamid Ashtari, när han fick ta del av fotot på Hamid Noury och direkt kände igen honom som Hamid Abbasi, också var utan påverkan av yttre omständigheter. Målet hade vid den tidpunkten inte inletts och någon publicering i

nyheter eller sociala medier av Hamid Nourys namn och bild hade inte skett. Utpekandet skedde alltså utan förvanskning och annan påverkan och smitta. Vid bedömningen av utpekandets bevisvärde är det vidare av vikt att beakta att Hamid Ashtari regelbundet hade sett Hamid Abbasi i fängelset utan ögonbindel på Jihad-avdelningen under år 1988 (1367). Det var alltså en för honom känd person. Utpekandet bedöms sammantaget som säkert och bevisvärdet tillerkänns ett högt bevisvärde.

255. Det förhållandet att Iraj Mesdaghis uppgifter ger stöd åt Hamid Ashtaris utpekande, såsom samverkande bevisfaktum, talar för att Hamid Ashtaris uppgifter är tillförlitliga. Även tillförlitligheten av Iraj Mesdaghis utpekande höjs på motsvarande sätt av Hamid Ashtaris uppgifter. I den delen rör det sig om två oberoende utsagor som fastställer identifieringen av Hamid Noury som Hamid Abbasi.

256. *Masoud Ashraf Semnani* är också en sådan förhörsperson som i sin ursprungliga identifiering inte var påverkad av den publicering som skulle komma att ske i media efter Hamid Nourys gripande. Av skäl som redovisas nedan kan dock hans utpekande inte tillerkännas ett lika högt bevisvärde som för Iraj Mesdaghis och Hamid Ashtaris utpekanden.

257. Han har under förhöret berättat att han såg Hamid Abbasi ett par gånger i Gohardasht på avdelningen före avrättningarna. Han säger sig inte ha något särskilt att återge om detta, men att han minns att andra berättade att Hamid Abbasi kunde bestraffa fångar genom att sätta dem på isoleringen. Vidare har han, beträffade rättsfaktamomenten under avrättningarna, uppgett att han den 9 augusti 1988 (18 mordad 1367), efter att ha varit inne hos kommittén, gjorde iakttagelser av Hamid Abbasi i huvudkorridoren genom att vrida på huvudet och att titta i smyg trots sin ögonbindel. Han bevittnade enligt uppgift från ganska nära håll att Hamid Abbasi läste upp namn på fångar som sedan fördes mot avrättningssalen. Vidare har han sagt att han även den 12 augusti (21 mordad) iakttog hur Hamid Abbasi och den grupp som skulle avrättas stod i mitten av huvudkorridoren på ett led och att de gick mot avrättningsplatsen.

258. Han har även berättat att han hösten efter avrättningarna utan ögonbindel såg Hamid Abbasi flera gånger genomföra intervjuer med fångar i en större samlingssal på Gohardasht, samt att han några månader efter sin egen frigivning kallades tillbaka till Evin för att delta i ett sådant förhör. Det var, enligt Masoud Ashraf Semnani, Hamid Abbasi som genomförde intervjun med honom. Han behövde inte ha ögonbindel på sig under det ca 15 minuter långa förhöret.

259. Masoud Ashraf Semnani har även intervjuats vid Irantribunalen och berättat om sin tid på Gohardasht och vad som skedde där under avrättningsperioden. Utsagan publicerades i Irantribunalens sanningskommissionens rapport *Findings of the Truth Commission* från 2013. Han nämnde inte Hamid Abbasi i denna redogörelse, vilket han vid tingsrätten har förklarat med att han endast fokuserade på personer i kommittén och andra som stod i högre rang på fängelset.

260. Han har därutöver identifierat Hamid Noury som Hamid Abbasi och sagt sig vara säker på sin sak. Han var delaktig i arbetet med polisanmälan och fick se bilder av Hamid Noury på Iraj Mesdaghis dator för att kunna säkerställa att det verkligen var rätt person som anmälan avsåg. Han kände då enligt uppgift direkt igen honom som Hamid Abbasi från Gohardasht. Bevisvärdet av hans utpekande påverkas dock i försvagande riktning av att han inte var oberoende i sitt utpekande. Det har inte klarlagts att han inte på förhand hade information om vem anmälan skulle avse.

261. Det kan emellertid konstateras att Masoud Ashraf Semnani hade en god kännedom om Hamid Abbasi från tiden i fängelset. Han såg honom utan ögonbindel vid flera tillfällen både före avrättningarna inne på avdelningen och därefter i samband med förhören, samt även i korridoren vid upprepade tillfällen under avrättningsperioden. Han har lämnat dessa uppgifter på ett inlevelsefullt sätt, där han uttryckt och beskrivit sin dödsångest och förtvivlan över det inträffade. De uppgifter han har lämnat om händelserna i korridoren härvid framstår som tillförlitliga. Med hänsyn till att Hamid Abbasi var en känd person för Masoud Ashraf Semnani bedöms utpekandet också som tillförlitligt och ges ett högt bevisvärde, dock lägre än Iraj Mesdaghis och Hamid Ashtaris med hänsyn till formerna för utpekandet.

Övriga förhörspersoner av central betydelse

262. Beträffande resterande förhörspersoner behöver tingsrätten särskilt beakta att publiceringen av Hamid Nourys namn och foto i nyheter och sociala medier efter gripandet har kommit att påverka deras utpekande av honom som gärningsman. Det är därför av särskild vikt att granska hur känd Hamid Abbasi var för var och en av dem vid tidpunkten för de i målet aktuella händelserna. För de förhörspersoner som saknade egentlig kännedom om Hamid Abbasi vid de aktuella händelserna måste utpekandena, med hänsyn till den förvanskning som skett genom spridningen, tillerkännas ett lågt bevisvärde i isolerad bemärkelse.

263. I det följande bevisvärderar tingsrätten därför de förhörsutsagor som lämnats av personer som uppgett sig haft god kännedom om Hamid Noury under den med åtalet aktuella tiden och vars utpekanden därav inte av nödvändighet har förvanskats i lika höga grad av den publicering som ägde rum efter gripandet.

264. *Mahmoud Royaie* har under förhöret berättat att han såg Hamid Abbasi ett flertal tillfällen på Gohardasht från år 1986 (1365) och framåt, bland annat ett par gånger utan ögonbindel när han kom till avdelningen för de ärenden som dadyaren ansvarade för och även en gång när han, Mahmoud Royaie, och andra fångar bestraffades för att ha deltagit i gruppträning. Enligt Mahmoud Royaie skilde sig Hamid Abbasis utseende från de andras och därför etsade det sig fast i hans minne.

265. Han har vidare berättat att han iakttog Hamid Abbasi vid flera tillfällen den dag under avrättningarna som han själv togs ner till fängelsets huvudkorridor och ställdes inför kommittén, vilket var den 3 augusti (12 mordad). Han har berättat att Hamid Abbasi upprepade gånger den dagen läste upp namn på fångar och beordrade vakterna att ta dem till sina avdelningar, vilket var en kod för att ta dem till avrättning. Han kände igen Hamid Abbasis röst och när han passade på att justera sin ögonbindel kunde han också se hans ansikte och bekräfta att det var han. Iakttagelsen gjordes enligt uppgift på några meters avstånd. Han har därutöver berättat att han såg Hamid Abbasi utan ögonbindel när han kom till avdelningen efter avrättningarna, samt även två gånger på

dadyar-kontoret på Evin när hans familj hade ansökt om permission för honom. Han har förklarat sig vara helt säker på att Hamid Abbasi är samma person som den tilltalade.

266. Den berättelse som Mahmoud Royaie har lämnat är detaljrik och sammanhängande och innehåller inte i de centrala delarna några motsägelser eller svårförklarliga inslag. Den har vidare varit konstant över tid, vilket framgår av följande bevisfakta ur utredningen.

267. För ca 21 år sedan medverkade Mahmoud Royaie i ett tv-program och berättade om sina erfarenheter i Gohardasht-fängelset. Han beskrev bland annat Hamid Abbasis arbete i huvudkorridoren under avrättningarna. Vidare har han i sin bok *Aftabkaran* från 2007, som i huvudsak är baserad på hans egna minnen, redogjort för tiden i fängelset. Han har i boken omnämnt Hamid Abbasi och beskrivit honom som en mager vakt som var assistent åt den biträdande åklagaren på Gohardasht-fängelset. Han har också lämnat uppgifter i boken om att Hamid Abbasi hade varit en vakt i sal 6 i Evin som tack vare sin råhet fått arbeta vid den biträdande åklagarens kontor och att han senare flyttades till Gohardasht, där han enligt uppgift i boken deltog mycket aktivt i samband med avrättningarna i egenskap av vice biträdande åklagare till Naserian.

268. Beträffande åberopade rättsfaktamoment kan konstateras att det i boken redovisas att Hamid Abbasi vid flera tillfällen ropade upp namn på fångar i korridoren och att han med en gest mot vakten vid dörren beordrade att de skulle tas till avdelningen, varvid fångarna fördes in i den mörka korridoren. Det anges vidare i boken att han gjorde sina iakttagelser genom att titta under ögonbindeln eller att flytta på den när han väntade och att han själv interagerade med Hamid Abbasi vid ett tillfälle och framförde synpunkter efter att ha suttit länge i korridoren utan mat. Han har också skrivit att Hamid Abbasi ställde frågor till honom och andra fångar för att utreda om de hade varit inför kommittén och att han även uttalat att videointervjuer var kommitténs absoluta krav för att de skulle kunna undgå avrättning. Vidare anges att Hamid Abbasi hade sagt till intagna på en annan avdelning att de höll på att avrätta fångar och att han hade mycket att göra under den här perioden. I boken har han, liksom Iraj Mesdaghi,

lämnat uppgifter om att Hamid Abbasi drog sin kulspetspenna utmed väggen medan han utropade att det var Mujahedins Ashura samt även att han några månader senare sagt till fångarna att ”om vi ville verkställa imamens (Khomeinis) order till punkt och pricka måste vi döda hälften av befolkningen i Iran”.

269. I JVMI:s rapport *Inquiry into the 1988 mass executions in Iran* från 2017 framgår att Mahmoud Royaie intervjuats om sin tid i Gohardasht. Det anges att han uppgav att Hamid Abbasi, biträde till dadyaren, läste upp namn på fångar som skulle föras för att avrättas den 7 augusti 1988 (16 mordad 1367). Under förhöret i tingsrätten har han förklarat att det avvikande datumet möjligen härrörde från tolkningsfel och att han inte läste igenom den nedtecknade utsagan innan det gick i tryck.

270. Uppgifterna i böcker och i andra sammanhang understödjer de uppgifter som Mahmoud Royaie har lämnat under förhöret. De ges bevisverkan i höjande riktning vid bestämmandet av utsagans bevisvärde. Mahmoud Royaies bedöms vidare trovärdig. De uppgifter som han har lämnat om iakttagelser av Hamid Noury i situationer som är av betydelse för prövningen av åberopade rättsfaktamoment framstår som tillförlitliga. Uppgifterna har sammantaget ett relativt högt bevisvärde för åklagarens gärningspåståenden.

271. Vidare har han, när det gäller identifieringen, sagt sig vara helt säker på att Hamid Noury är densamme som Hamid Abbasi. Han har beskrivit Hamid Abbasis utseende och kroppsform från tiden i fängelset på ett sätt som överensstämmer med Hamid Nourys. Han har förvisso inte haft någon enskild kontakt eller interagerat med Hamid Abbasi före avrättningarna, men han har uppgett att han sett honom på fängelset vid flera tillfällen såväl före, under som efter den med åtalet aktuella perioden. Han har vidare på ett konstant sätt omnämnt Hamid Abbasi när han under åren redogjort för avrättningarna på Gohardasht på sätt som redovisats ovan. Mot den bakgrunden bedöms hans identifiering av Hamid Noury som Hamid Abbasi som tillförlitlig och får ett högt bevisvärde.

272. *Hossein Farsy* har under sitt förhör berättat att han såg Hamid Abbasi flera gånger på Gohardasht utan ögonbindel, bland annat när han anlände till fängelset och en gång efter avrättningarna när han togs till en stor sal på Jihad-avdelningen för att bevittna de intervjuer som Hamid Abbasi höll med fångar som snart skulle friges. Han har även uppgett att han såg Hamid Abbasi på Evin efter flytten dit och även en gång i korridorerna på åklagarmyndigheten i Teheran efter frigivningen år 1993 (1372).

273. Vidare har han uppgett att han gjort många iakttagelser av Hamid Abbasi under avrättningsperioden på Gohardasht. Han har förklarat att han fördes ner till fängelsets huvudkorridor flera gånger och att han där vid upprepade tillfällen sett Hamid Abbasi läsa upp namn och föra med sig fångar till slutet av korridoren för att avrättas. Vidare har han berättat att han den 9 augusti 1988 (18 mordad 1367) på nära håll såg hur Hamid Abbasi hämtade en medfånge samt att han den 12 augusti 188 (21 mordad 1367) på ca fyra meters avstånd såg hur Hamid Abbasi stod tillsammans med två vakter i mitten av korridoren och läste upp namn på ca 20 personer, varvid han enligt Hossein Farsy skrattade och uppgav att det var repris på Mujahedins Ashura, varefter han förde fångarna mot avrättningssalen. Han har förklarat att han kunde se genom bindeln eftersom tyget var slitet och hade tunna trådar. Han har sagt även ha känt igen Hamid Abbasis röst.

274. Under förhöret har han beskrivit Hamid Abbasis ansiktsform, skäggväxt, hårfärg och detaljer i ansiktet samt klädsel från tiden i fängelset och sagt sig vara helt säker på att Hamid Noury är densamme som Hamid Abbasi.

275. Hossein Farsy har, likt Iraj Mesdaghi och Mahmoud Royaie, skrivit en bok om sina erfarenheter i fängelset som ger stöd till den berättelse han lämnat vid tingsrätten. Hans bok *A Galaxy of Stars*, som publicerades första gången år 2008 (1387) i Irak och 2016 (1395) i Europa, baserades på minnesbilder och de anteckningar som han började föra redan inne i fängelset. Han har förklarat att han började skriva namn och datum på små papperslappar som han förvarade i gömställen i väskor och att han sedan smugglade med sig dessa ut från fängelset. Han fortsatte att föra anteckningar i sin frihet och började att skriva sin bok för ca 18 år sedan men stöd av dessa. Att han i

boken beskrivit Hamid Abbasi som en revolutionsgardist beror enligt honom på att alla i fängelsepersonalen ytterst var det, oavsett om det var fråga om en fängelsechef, vanliga vakter, eller, som Hamid Abbasi, en sekreterare på dadyar-kontoret.

276. I boken redovisas att biträdande åklagaren den 30 juli 1988 (8 mordad 1367) läste upp namn från en lista och att en revolutionsgardist vid namn Hamid Abbasi, som anges som Naserians kontorschef, stod vid hans sida och att Hamid Abbasi sedan beordrades att ta dem till deras avdelning varefter kön rörde sig mot korridorens ände. Vidare har han i boken redovisat hur Hamid Abbasi den 9 augusti 1988 (18 mordad 1367) ropade på och tog med sig en person som satt tillsammans med honom i korridoren, samt hur Hamid Abbasi den 12 augusti 1988 (21 mordad 1367) vid middagstid kom till korridoren och läste upp namn varefter han med ett motbjudande skratt sade att det var Mujahedins återkommande Ashura. Hossein Farsy har också skrivit att han den dagen blev övertygad om att köerna inte gick till avdelningen, utan till slakteriet.

277. Uppgifterna i boken ges bevisverkan i höjande riktning vid bestämmandet av bevisvärdet av den utsaga som Hossein Farsy har lämnat. Det ska beaktas att han varken haft någon enskild kontakt eller interagerat med Hamid Abbasi före avrättningarna, men att han i vart fall hade en god kännedom om honom och att han under den aktuella perioden vid flera tillfällen gjorde iakttagelser av honom. De uppgifter som han har lämnat om iakttagelser av Hamid Noury i situationer som är av betydelse för prövningen av åberopade rättsfaktamoment framstår sammantaget som tillförlitliga. Uppgifterna har ett relativt högt bevisvärde för åklagarens gärningspåstående.

278. *Mehdi Eshaghi* har under förhöret berättat att han såg Hamid Abbasi vid åtskilliga tillfällen utan ögonbindel vid dennes besök på avdelningarna på Gohardasht, bland annat i sal 1 och sedan på Jihad-avdelningen. Han har även beskrivit ett flertal situationer där han interagerat med Hamid Abbasi på olika sätt, bland annat på dennes kontor, efter incidenter som inträffat.

279. Han har berättat att han under avrättningsperioden togs från Jihad-avdelningen till kommittén för att sedan placeras i huvudkorridoren. Där kunde han enligt uppgift göra iakttagelser från några meters håll hur Hamid Abbasi flyttade på fångar, läste upp namn och tog fångar till och från kommittén. Han har även bekräftat Iraj Mesdaghis uppgifter om att han blev misshandlad av Hamid Abbasi efter att ha hånat ayatolla Khomeini sommaren 1989 (1368) på Evin och att han kunde utläsa Hamid Abbasis riktiga namn från hans ID-kort med foto som hamnade på golvet efter att Hamid Abbasi hade kastat sin kavaj på en stol. Han såg från ett kort avstånd att det stod broder, martyr, Hamid Noury. Enligt Mehdi Eshaghi är martyr i det avseendet en titel för en person vars närstående har dödats i krig. Vidare har han uppgett att han inte berättade om det riktiga namnet för någon eftersom det var för riskfyllt att avslöja det på fängelset, men att han många år senare, när han träffade Iraj Mesdaghi i Tyskland 2003 eller 2004, berättade om det eftersom han visste att Iraj Mesdaghi höll på att skriva en bok om avrättningarna.

280. Han har identifierat Hamid Noury som Hamid Abbasi i rättssalen och påtalat att den enda skillnaden är att hans hår har grånat. Han har härvid framhållit att de befann sig sida vid sida i många år i fängelserna och att det bara fanns fångar, dadyarer och pastarer tillsammans där. Han har berättat att han hörde talas om gripandet från Iraj Mesdaghi och att han, när hans bror senare skickade en ansiktsbild på WhatsApp och frågade om han kände igenom honom, omedelbart visste att det var Hamid Abbasi från Gohardasht.

281. Utpekandet av Hamid Noury och uppgifterna om den roll och de handlingar han har utfört ska bedömas utifrån att Mehdi Eshaghi beskrivit sin kännedom om Hamid Noury som en person han levde med och träffade regelbundet i fängelset och som han vid ett flertal tillfällen såg utan ögonbindel. Vidare ska det framhållas att han uppfattas som självständig och utan påverkan i sin berättelse samt att utpekandet av Hamid Noury som Hamid Abbasi är väl underbyggt. De uppgifter som han har lämnat om iakttagelser i situationer som är av betydelse för prövningen av åberopade rättsfaktamoment framstår som tillförlitliga. Hans uppgifter har sålunda ett högt bevisvärde för åklagarens gärningspåstående.

282. Även Mehdi Eshaghis bror *Mohsen Eshaghi* har berättat att han utan ögonbindel sett Hamid Abbasi vid åtskilliga tillfällen på Gohardasht. Han har förklarat att Hamid Abbasi, tiden innan avrättningarna, ofta kom förbi för att kontrollera de intagna och att fångarna skulle ta upp sina ärenden med honom via avdelningens representant. Han har sagt att han exempelvis träffade Hamid Abbasi en gång när hans familj hade ansökt om benådning för honom.

283. Därutöver har han i förhöret lämnat uppgifter om Hamid Abbasi såvitt avser angivna rättsfaktamoment under åtalsperioden. Han har berättat att han i samband med att han togs till kommittén under avrättningarna gjorde iakttagelser av Hamid Abbasi när denne gick fram och tillbaka i korridoren med akter och att han gick in och ut ur det rum där kommittén var inrättad. Han har uppgett att Hamid Abbasi också hämtade och lämnade fångar i korridoren, att han tog in fångar till kommittén samt att han efter prövningen placerade fången i huvudkorridoren antingen på den högra sidan mot entrén eller den vänstra sidan som vette mot hosseinieh. Iakttagelserna gjorde han enligt uppgift genom en ögonbindel som han själv sytt och dragit trådar ur för att kunna se.

284. Han har även berättat att han sett Hamid Abbasi många gånger på Evin-fängelset år 1991 (1370) när han jobbade på den tekniska verkstaden, som låg invid dadyar-kontoret. Han såg därifrån att Hamid Abbasi gick in på dadyar-kontoret många gånger. Han har även blivit kallad till kontoret själv vid ett tillfälle när en släkting hade begärt att han och hans bröder skulle försättas på fri fot. Vidare har han också berättat att han såg Hamid Abbasi en gång år 1999 (1378) i Teheran i samband med studentdemonstrationer, i vilka Hamid Abbasi, som var civilklädd, hade infiltrerat sig.

285. I samband med gripandet av Hamid Abbasi såg han en bild på honom på nyheterna. Han har berättat att han omedelbart kände igen honom och att det särskilt var hans speciella leende som han kom ihåg. Han har under förhöret förklarat sig alltjämt vara säker på att Hamid Noury är densamme som Hamid Abbasi.

286. Utpekandet av Hamid Noury som Hamid Abbasi och uppgifterna om den roll och handlingar denne utfört ska bedömas utifrån att Mohsen Eshaghi beskrivit Hamid Abbasi som en person han levde med och träffade regelbundet under sin tid i fångskap. Han har därigenom sett honom utan ögonbindel vid flera återkommande tillfällen. Hans utpekande av Hamid Noury som Hamid Abbasi är mot den bakgrunden väl underbyggt. De uppgifter som han har lämnat om iakttagelser av Hamid Noury i situationer som är av betydelse för prövningen av åberopade rättsfaktamoment framstår som tillförlitliga. Uppgifterna har ett högt bevisvärde för åklagarens gärningspåstående.

287. *Majid Atabaki* har berättat att Hamid Abbasi var en vakt i Evin på den avdelning som han var placerad på 1982–1984 (1361–1363) och att han där hade möjlighet att regelbundet se honom utan ögonbindel. Han har uppgett sig ha haft god kännedom om Hamid Abbasi både som person och till utseendet, varvid han kände igenom honom när han placerades på Gohardasht våren 1988 (början av 1367). Vidare har han berättat att han såg honom regelbundet utan ögonbindel på avdelningen under den tid som ledde fram till avrättningarna. När han haft ögonbindel har han beskrivit hur han kunnat göra iakttagelser underifrån bindeln. Han har även sagt sig kunna känna igen Hamid Abbasis röst. Han har också lämnat uppgifter om att han den 6 och 13 augusti 1988 (15 och 22 mordad 1367), vilka var de dagar som han befann sig i korridoren, bevittnade att Hamid Abbasi läste upp namn på fångar som ställdes i led och som sedan på hans kommando fördes mot slutet av korridoren där hosseinieh låg.

288. Han har vidare berättat att han sett Hamid Abbasi på dadyar-kontoret på Evin inför sin frigivning och sedan vid två tillfällen på centrala åklagarmyndigheten i Teheran i samband med att han var där för att delta i förhör efter frigivningen. Han har sagt sig vara säker på att Hamid Noury är densamme som Hamid Abbasi från fängelset.

289. Utpekandet av Hamid Noury som Hamid Abbasi och uppgifterna om hans agerande i korridoren ska bedömas med hänsyn till att Majid Atabaki haft osedvanligt god kännedom om Hamid Abbasi i fängelset. Hamid Abbasi hade verkat som en vakt på hans avdelning i Evin där han träffade honom regelbundet under en längre period.

Hamid Abbasi var sålunda en känd person för honom vid tidpunkten för avrättningarna. Det kan härvid noteras att hans berättelse i detta avseende får stöd av Hamis Nourys uppgift om att han arbetade som vakt med alias Hamid Abbas på en avdelning under sina första år på Evin-fängelset. Enligt tingsrätten bedöms Majid Atabaki som trovärdig och hans uppgifter framstår som säkra. Utpekandet av Hamid Noury som Hamid Abbasi är väl underbyggt och bedöms tillförlitligt. Hans uppgifter tillerkänns ett högt bevisvärde.

290. *Majid Djamshidiat* har under sitt förhör berättat att han befunnit sig på fängelserna Teheran och Karaj under sammanlagt tio års tid och att han var på Gohardasht under den i målet aktuella tidsperioden. Han har uppgett att han hade god kännedom om Hamid Abbasi under avrättningsperioden på Gohardasht eftersom han hade varit pastar flera månader under 1983 (1362) i Evin på hans avdelning, och besökt fångarna där flera gånger varje vecka. När han sedan flyttades till Gohardasht fick han veta att Hamid Abbasi arbetade som dadyarens högra hand. Han har sagt att det inte var ovanligt att vakter steg i graderna.

291. Han har uppgett att han togs till huvudkorridoren vid ett tillfälle under avrättningsperioden och att han, när han skulle tas in till kommittén, blev slagen på axeln av Hamid Abbasi som sarkastiskt sade att hans sista vers var sjungen. Han har berättat att han hade ögonbindel, som han var van vid efter alla år i fångenskap, och att han flyttade på den med näsan för att kunna se men att det allra viktigaste för identifieringen av Hamid Abbasi var rösten. Därtill har han sagt att han såg Hamid Abbasi efter avrättningarna, dels på avdelningen mitt emot Jihad i samband med förhör som hölls för att slutligt kontrollera att fångarna fördömde monafeqin, dels flera gånger på Evin efter flytten dit, bland annat en gång på dadyar-kontoret där han besvarade Hamid Abbasis frågor, ovetandes om att hans far befann sig i rummet. Han tror att Hamid Abbasi genom frågorna ville visa att han fortfarande var fast i sin övertygelse och att han därför inte kunde friges. När han fick ta av sig ögonbindeln såg han vilka som fanns i rummet. Han har vidare berättat att sista gången han såg Hamid Abbasi var efter frigivningen på en gata i Teheran, och han minns att han sade att han numera hade bytt arbete.

292. Hans utpekande av Hamid Noury som Hamid Abbasi och de uppgifter han lämnat om den roll och de handlingar som Hamid Abbasi utfört ska, likt Majid Atabakis utsaga, bedömas utifrån att Hamid Abbasi var en känd person som Majid Djamshidiat hade levt med och träffat regelbundet. Han hade sett honom som pastar på Evin och sedan som biträde till dadyaren på Gohardasht, samt även efter avrättningarna på Evin och i Teheran. Hans uppgift om att Hamid Abbasi arbetade som vakt år 1983 (1362) i Evin-fängelset överensstämmer därtill med vad Hamid Noury själv berättat om sin tid där. Till det kommer att Majid Djamshidiat har lämnat en detaljerad beskrivning av Hamid Abbasis utseende under fängelsetiden som överensstämmer med Hamid Nourys. Utpekandet av Hamid Noury som Hamid Abbasi är väl underbyggt och bedöms sammantaget tillförlitligt, även med beaktande av att han hade sett bilder på honom i media innan polisförhöret.

293. *Ramazan Fathi* har, likt Majid Atabaki och Majid Djamshidiat, berättat att han kom i kontakt med Hamid Abbasi på Evin-fängelset år 1983 (1362) och att han därför kände igen honom när de sedan sågs på Gohardasht. Han har lämnat uppgifter om att han träffade Hamid Abbasi många gånger utan ögonbindel i anledning av ärenden hos dadyar-kontoret och han alltså hade god kännedom om honom när han den 1 augusti 1988 (10 mordad 1367) under avrättningarna kom med flera pastarer och hämtade fångar för att ställa dem inför kommittén. Han har även uppgett att han själv hämtades den 5 augusti 1988 (14 mordad 1367) av bland andra Hamid Abbasi för att förhöras om sin anklagelse och att han dagen efter togs till huvudkorridoren där han åter gjorde iakttagelser av Hamid Abbasi genom att föra upp ögonbindeln. Hamid Abbasi var enligt uppgift upptagen med att föra in fångar till kommittén, att ställa upp dem i led och att föra dem till samlingssalen för avrättning. Hamid Abbasi ska vidare ha ropat slagord och bjudit på bakelser. Den 16 augusti 1988 (25 mordad 1377) fördes han åter ner till ”dödskorridoren”, där han enligt uppgift iakttog att Hamid Abbasi pratade med biträdande åklagaren när kommitténs medlemmar lämnade fängelset. Under förhöret har han därtill sagt att han är säker på att Hamid Noury och Hamid Abbasi är samma person och framhållit att han levde med honom under många år på fängelset och att han känner igen honom än idag.

294. Uppgiften om att Hamid Abbasi arbetade som vakt i Evin-fängelset överensstämmer med vad Hamid Noury berättat om detta. Hamid Abbasi var sålunda en känd person som Ramazan Fathi hade träffat före avrättningsperioden. Till det kommer att Ramazan Fathi har lämnat en detaljerad beskrivning av Hamid Abbasis utseende under fängelsetiden som överensstämmer med Hamid Nourys. Utpekandet av Hamid Noury som Hamid Abbasi är väl underbyggt och bedöms tillförlitligt. Han bedöms trovärdig och har gett intryck av att ha lämnat sina uppgifter självständigt utan extern påverkan. Uppgifterna om iakttagelser av Hamid Noury i situationer som är av betydelse för prövningen av åberopade rättsfaktamoment framstår som tillförlitliga. Innehållet i utsagan har sammantaget ett högt bevisvärde för åklagarens gärningspåstående.

295. *Reza Fallahi* har i sitt förhör uppskattat att han sammanlagt sett Hamid Abbasi 20–30 gånger och sagt att det var en vanligt förekommande företeelse för honom på Gohardasht. Han har uppgett att han därför hade god kännedom om Hamid Abbasi när han och alla andra med en dom på tio år eller mer hämtades ut från avdelningen den 1 augusti 1988 (10 mordad 1367) under avrättningsperioden. I trapporna på vägen ner från avdelningen gjorde han iakttagelser av Hamid Abbasi som förhörde var och en av fångarna i ledet. Han har vidare berättat att han därefter placerades i en isoleringscell och togs till den lilla korridoren vid kommittén den 3 augusti 1988 (12 mordad 1367), varifrån han, genom att sakta vika upp ögonbindeln och genom att luta sig för att se under den, kunde se Hamid Abbasi några meter bort i huvudkorridoren. Efter att ha varit inne hos kommittén placerades han i huvudkorridoren och kunde enligt uppgift vid 3–4 tillfällen se hur Hamid Abbasi tillsammans med gardister ställde fångar i led och förde iväg dem till samlingssalen för att avrättas. Han såg även hur Hamid Abbasi förde in fångar till kommittén.

296. Han har även uppgett att han för 7–8 år sedan läste på sociala medier att Hamid Abbasis riktiga namn var Hamid Noury och att han, när han sedan såg en passbild efter gripandet, kände igen honom som Hamid Abbasi.

297. Det kan konstateras att Reza Fallahi har sett Hamid Abbasi ett flertal gånger, vilket även innefattat tillfällen utan ögonbindel inne på sin avdelning. Han har även haft kontakt med honom på dadyar-kontoret. Vidare har han gjort iakttagelser och hört honom i ”dödskorridoren”. Det var således en känd person för honom. Hans utpekande av Hamid Noury som Hamid Abbasi är följaktligen också väl underbyggt. De uppgifter som han har lämnat om sina iakttagelser av Hamid Noury i situationer som är av betydelse för prövningen av åberopade rättsfaktamoment framstår som tillförlitliga. Uppgifterna har ett högt bevisvärde för åklagarens gärningspåstående.

298. *Hassan Golzari* har enligt vad som framkommit genom förhöret god kännedom om Hamid Abbasi från tiden före avrättningsperioden. Han har berättat att han sett honom många gånger i Gohardasht och även utan ögonbindel. Av hans utsaga framgår att Hamid Abbasi kom till hans avdelning med fyra pastarer omkring den 1 augusti 1988 (10 mordad 1367) och ropade upp hans namn och ca 20 andra från en lista. Vid dörren sade Hamid Abbasi till honom att sätta på sig ögonbindeln, varpå han sedan överlämnades till en gardist och fördes till kommittén. Han har även uppgett att han sett Hamid Abbasi genomföra intervjuer med fångar och att han även själv behövde delta i dessa under hösten efter avrättningarna.

299. Det har framkommit av utredningen att Hassan Golzari, före Hamid Nourys gripande, omnämnde Hamid Abbasi som en myndighetsperson i Gohardasht i en videointervju 2018 för organisationen Justice for Iran, som finns med i filmen *the Blood Moon*.

300. När det gäller identifieringen av Hamid Noury som Hamid Abbasi har han beskrivit detaljer i hans utseende från tiden i fängelset som överensstämmer med Hamid Nourys. Han har sagt att han såg en bild av Hamid Noury efter gripandet och att han kände igenom honom direkt som Hamid Abbasi.

301. Utpekandet av Hamid Noury som Hamid Abbasi och dennes agerande under avrättningarna ska bedömas med beaktande av att Hassan Golzari hade god kännedom om Hamid Abbasi, som han levde med och träffade regelbundet i fängelset. Enligt tingsrätten bedöms Hassan Golzari som trovärdig och hans uppgifter framstår som

säkra. Utpekandet är väl underbyggt. Hans utsaga får stöd av vad han uppgett i intervjun 2018. Uppgifterna bedöms sammantaget tillförlitliga och tillerkänns ett högt bevisvärde.

302. Av *Mohammed Zands* uppgifter framgår att han sett Hamid Abbasi återkommande i fängelset Gohardasht med början 1986 (1365), bland annat på dadyar-kontoret i samband med delgivningen av hans dom. Han har även uppgett att han träffade Hamid Abbasi i Evin på dadyar-kontoret inför sin frigivning och att han några år därefter, i samband med att han körde taxi i Teheran, åter såg Hamid Abbasi. Han har också lämnat uppgifter om att Hamid Abbasi vid flera tillfällen och olika dagar under avrättningsperioden utfört arbetsuppgifter i huvudkorridoren, genom att han från listor har ropat upp namn på fångar vilka sedan förts till samlingssalen i slutet av korridoren. Vidare har han när det gäller identifieringen av Hamid Abbasi beskrivit hans utseende från tiden i fängelset och även lämnat detaljer i övrigt i fråga om hans kroppsbyggnad och ansikte som överensstämmer med Hamid Nourys. Han har sagt sig vara säker på att det är fråga om samma person.

303. Mohammed Zand har intervjuats av JVMI den 1 november 2016 och berättade där om avrättningarna, vilket finns redovisat i rapporten *Inquiry into the 1988 mass executions in Iran* från 2017. Han nämnde inte Hamid Abbasi i denna redogörelse, vilket han förklarat med att han endast svarade på frågor under intervjun och att han inte fick några frågor om honom.

304. Det kan konstateras att Mohammed Zand hade god kännedom om Hamid Abbasi efter att ha träffat honom vid flera tillfällen i fängelset. Hamid Abbasi var sålunda även för Mohammed Zand en känd person. Utpekandet av Hamid Noury som Hamid Abbasi och uppgifter om de handlingar som Hamid Abbasi utfört bedöms som tillförlitliga. Hans utsaga och utpekande tillerkänns ett högt bevisvärde.

305. *Asghar Mehdizadeh* har berättat att han gjorde iakttagelser av Hamid Abbasi flera gånger i Gohardasht med början år 1986 (1365). Han har vidare förklarat att han i fängelsets huvudkorridor under avrättningarna såg, under eller genom sin ögonbindel sedan han

dragit ut trådar i tyget, att Hamid Abbasi hämtade fångar och förde dem till kommittén. Han har även berättat att Hamid Abbasi vid ett stort antal tillfällen förde grupper om ca tio personer till avrättningssalen efter att de ställts upp i led i korridoren samt att han utan ögonbindel bevittnade i dödssalen hur Hamid Abbasi deltog i avrättningen av fångar genom hängning.

306. När han intervjuades av JVMI den 1 november 2016 har han enligt uppgift i rapporten ovan omnämnt Hamid Abbasi som ställföreträdande för den biträdande åklagaren och sagt att Hamid Abbasi den 27 juli 1988 (5 mordad 1367) frågade fångarna om deras anklagelser. Han uppgav att vakterna i normala fall slog dem när de svarade att de var anhängare till Mujahedin, men den här gången ska Abbasi enligt uppgift i intervjun endast ha sagt ”bra gjort!”. Att han endast nämnt honom denna dag i intervjun har han förklarat med att andra i högre positioner var viktigare att nämna samt att direkta frågor om honom inte ställdes.

307. Tingsrätten noterar ett flertal avvikelser och motsägelser i de förhörsuppgifter som Asghar Mehdizadeh lämnat. Uppgiften om att han som enda person som hörts i målet fått vistas i hosseinieh och bevittna avrättningar utförda av olika gärningsmän för att sedan föras ut igen är inte sannolik. Hans berättelse i det avseendet får inte något stöd av utredningen i övrigt. Även Iraj Mesdaghi har enligt vad som framkommit ifrågasatt händelsen och ansett uppgifterna som osannolika. De överensstämmer inte heller med det hemlighetsmakeri som omgärdade förfarandet. Asghar Mehdizadehs uppgift om att han har sett kroppar lastas i en ambulans kan också ifrågasättas. Det är ingen annan person som har gjort iakttagelser av ambulanser som fraktade döda kroppar i samband med de avrättningar som genomfördes. Bevisvärdet är även lågt för uppgifter som kopplar Hamid Noury till rättsfaktamoment i gärningsbeskrivningen.

308. När det gäller identifieringen av Hamid Abbasi har han lämnat uppgifter som beskriver kännetecken som längd och detaljer i övrigt i fråga om kropp och ansikte som i och för sig överensstämmer med Hamid Nourys. Han har också sagt sig känna igen hans röst när han uttalat sig under rättegången; något som är som tortyr för honom. Även dessa uppgifter bedöms med hänsyn till hur han beskrivit sin kännedom om Hamid Abbasi

och osäkerhet som föreligger vid röstidentifiering som mindre tillförlitliga. Bevisvärdet för uppgifterna i utsagan är lågt.

309. Av *Akbar Samadis* uppgifter framgår att han har sett Hamid Abbasi flera gånger och även utan ögonbindel i Gohardasht samt på Evin efter flytten dit. Han har berättat att han samtliga fyra dagar som han befann sig i huvudkorridoren under sin ögonbindel och på några meters avstånd sett och hört Hamid Abbasi läsa upp namn och föra grupper om 10–15 personer till slutet av korridoren. Han har sagt att han såg Hamid Abbasi bära på en påse med ögonbindlar när han kom tillbaka därifrån samt att han, när han själv befann sig inne hos kommittén, såg Hamid Abbasi därinne utan ögonbindel.

310. Akbar Samadi, som också förekommer i JVMI-rapporten ovan, intervjuades den 10 oktober 2016. Han har nämnt i intervjun att han den 3 augusti 1988 (12 mordad 1367), när han befann sig i dödskorridoren efter att ha varit inne hos kommittén, frågade Hamid Abbasi, som omnämns som biträdande åklagare och dadyar, vad som hade hänt med hans akt och att Hamid Abbasi härvid svarade att han varken fanns med på listan över de som skulle få leva eller på den för de som skulle dö, varför han kom att skickas till en isoleringscell.

311. Det kan konstateras att Akbar Samadi inte har haft någon enskild kontakt med Hamid Abbasi före avrättningarna, utan att han endast såg honom vid några tillfällen utan ögonbindel. Han har också ändrat sin berättelse och lagt till att Hamid Abbasi var inne hos kommittén trots att han i polisförhöret svarat nekande på en direkt fråga från polisen om detta. Det är en central detalj som utelämnats under polisförhöret och som nu lagts till, vilket går ut över hans trovärdighet. Vidare har han identifierat Hamid Noury som Hamid Abbasi och sagt att Hamid Noury har samma hår som Hamid Abbasi fast det har blivit grått och att han har samma ansikte och leende som Hamid Abbasi. Risk för påverkan utifrån bedöms dock hög med hänsyn till det fåtal gånger han iakttagit Hamid Abbasi. Tillförlitligheten av hans identifiering av Hamid Noury som Hamid Abbasi och bevisvärdet av uppgifterna i fråga om vad denne har gjort på fängelset framstår därför sammantaget som svagare.

312. Av *Nasrullah Marandis* uppgifter framgår att han har sett Hamid Abbasi utan ögonbindel i fängelset Gohardasht med början våren år 1987 (1366) i samband med han kom till avdelningen och presenterade sig som Hamid Abbasi, vice dadyar.

313. Han har lämnat uppgifter om att han utan ögonbindel sett Hamid Abbasi under avrättningsperioden på avdelningen i samband med att han ropade upp namn på fångar som togs ut. Han har även berättat att han med ögonbindel träffade Hamid Abbasi som ställde frågor till honom och undrade om han ville benådas. Han har därutöver uppgett sig ha sett Hamid Abbasi under ögonbindeln flera gånger när han befann sig i korridoren den 5 augusti 1988 (15 mordad 1367) och vid detta tillfälle noterat att Hamid Abbasi läste upp namn på fångar som på hans order togs till slutet av korridoren samt att Hamid Abbasi följde med dem dit och sedan återvände därifrån med pastarerna, utan några fångar. Han har förklarat att han kunde se ett antal meter under ögonbindeln och på så sätt noterade han och kände igen Hamid Abbasi även om han inte såg ansiktet. Han kände enligt uppgift även igen hans röst.

314. Utan att kunna lämna preciserade uppgifter om andra gången han var i korridoren och hos kommittén den 11 augusti 1988 (22 mordad 1367), har han ändå uppgett att Hamid Abbasi var där. Han har sagt sig ha glömt de närmare händelserna som utspelade sig vid det tillfället. Han har på ett allmänt plan sagt att det var Hamid Abbasis uppgift att föra fångar från avdelningar och ta dem till kommittén och till avrättningen men han har inte lämnat några närmare uppgifter om Hamid Abbasi mer än att han hörde honom den 14 augusti 1988 (25 mordad 1367) när han åter befann sig i korridoren. Därefter har han vid två tillfällen år 1994 (1373) sett Hamid Abbasi vid besök på centrala åklagarmyndigheten i Teheran.

315. Vid ett tal på en konferens 2018 angående avrättningarna 1988 nämnde han namnet Hamid Abbasi, vilket översattes till Hamid Noury för åhörarna. Han har berättat att han 2006 eller 2007 fick veta att Hamid Abbasis riktiga namn var Hamid Noury samt att det är möjligt att namnet Noury var angivet i det tal som översättaren använde.

316. Han har identifierat Hamid Noury som Hamid Abbasi. Han har sett bilder i media efter gripandet och sagt att han kände igen personen som Hamid Abbasi. Han pratade med vänner och det gjorde att han blev övertygad om att det var han. Han har sagt att Hamid Noury är lik den person han känner som Hamid Abbasi.

317. Vad gäller bevisvärderingen av utsagan konstaterar tingsrätten att Nasrullah Marandi innan avrättningarna inte hade sett Hamid Abbasi utan ögonbindel vid mer än några få tillfällen inne på avdelningen. Några närmare detaljer kring dessa iakttagelser har inte redovisats. Uppgifterna bör med hänsyn till detta värderas med försiktighet. Tillförlitligheten bedöms av samma skäl som svagare och uppgifterna får sammantaget ett lågt bevisvärde för gärningspåståendet.

Sammanvägda bevisvärdet

318. Efter att ha värderat stora delar av den mest centrala bevisningen, men även bevisning som består av personer som får betecknas ha haft svagare kännedom om Hamid Abbasi, kan tingsrätten konstatera att det sammantagna bevisvärdet är övertygande i fråga om Hamid Noury verkat under aliaset Hamid Abbasi i Gohardasht under den med åtalet aktuella perioden och att han där deltagit i utförandet av den åtalade gärningen i en assisterande roll till biträdande åklagaren. Till det kommer uppgifter från övriga förhörspersoner som befunnit sig på Gohardasht-fängelset under brottsperioden. Även om dessa personer i allt väsentligt också får betecknas ha haft svagare kännedom om Hamid Abbasi konstateras att de har redovisat iakttagelser av Hamid Noury som Hamid Abbasi vid olika tillfällen under den aktuella tidsperioden och i sådana sammanhang som binder honom till kommitténs arbete med avrättningarna, vilket framgår av referaten av deras uppgifter i domsbilaga 2.

319. Till förhörsutsagorna där direkta iakttagelser i fängelset redovisats och värderats kommer även andra omständigheter som understödjer bevisningen.

320. Hamid Noury hade motiv att delta i förfarandet som följde på ayatolla Khomeinis fatwa. Hans roll på dadyar-kontoret innebär att det framstår som naturligt att han deltog i arbetet med att genomföra uppdraget i fatwan. Han hade också en skyldighet

att delta enligt det iranska systemet. Det var ett komplext arbete som skulle utföras skyndsamt och måste således ha fordrat planering, organisation och samarbete mellan flera personer.

321. Därutöver understöds bevisningen också av Hamid Nourys uppträdande efter gärningarna. I Hamid Nourys telefonbok återfinns kontaktuppgifter till personer med kopplingar till Gohardasht-fängelset under avrättningsperioden. Meddelanden har skickats till sådana personer som bland annat inbjudits till högtider. Inför resan till Sverige raderade han vidare flera kontaktuppgifter i sin telefon till personer med koppling till Gohardasht-fängelset. Samtliga dessa omständigheter är naturligtvis besvärande för Hamid Noury.

322. Utöver ovan anförda tillkommer bevisning i målet avseende en påstådd intervju som en journalist, efter Hamid Nourys gripande i Sverige, genomförde med den dåvarande biträdande åklagaren Naserian på Gohardasht-fängelset. Av intervjun framgår att Naserian uppger att Hamid Noury var hans assistent under 1360-talet och att han avrådde honom från att resa till Sverige eftersom det var en fälla. Majid Atabaki m.fl. förhörspersoner har sagt sig ha känt igen Naserians röst och dialekt, som härrör från småstäder, i intervjun. Av en analys av röstbilden jämfört med annat material där Naserian talar är bedömningen att det sannolikt är samma person.

323. Enligt tingsrätten har den understödjande bevisningen ett inte obetydligt bevisvärde och får bevisverkan i höjande riktning av de utsagor som lämnats avseende Hamid Nourys roll och deltagande i utförandet av gärningarna i Gohardasht under den i åtalet angivna tiden.

Slutsats

324. Tingsrätten kan konstatera att bevisningen består av flera målsägande och vittnen som varit med om samma händelser i fängelset och som kan ge stöd åt varandras berättelser. Dessa överensstämmer med varandra i de centrala delarna av åtalet när det gäller Hamid Nourys roll i fängelset och på vilket sätt han deltagit i gärningarna. Det föreligger även så kallad extern konstans över tid i det att berättelserna får stöd av

skriftlig bevisning som artiklar, böcker och intervjuer m.m., vilka utgör spår från däri angivna tidpunkter i för bedömningen relevant avseende. Till det kommer även andra omständigheter som understödjer bevisningen. Hamid Noury hade motiv att delta, en roll, tillfälle och också en skyldighet att delta i förfarandet enligt det iranska systemet. Hans uppträdande före och efter gärningarna understödjer också bevisningen.

325. Med beaktande av att det finns annan bevisning än bara utsagor som understödjer dessa bedöms bevisningen som helhet som robust. Vissa utsagor med särskild betydelse för utpekandet har bedömts vara oberoende av varandra, vilket ger en förstärkande effekt på det sammantagna bevisvärdet. Även om övriga utsagor inte kan anses vara självständiga eftersom det finns en risk för att påverkan har skett anser tingsrätten att det samlade bevisvärdet ändå är tillräckligt högt för att anse det styrkt att Hamid Noury i rollen som assistent åt biträdande åklagaren har, tillsammans och i samförstånd eller samråd med andra, deltagit i avrättningarna genom att ha
valt ut fångar som skulle ställas inför kommittén,
fört dessa fångar till huvudkorridoren,
läst upp namn på fångar som skulle ställas inför kommittén,
fört in fångar till kommittén,
läst upp namn på de fångar som skulle föras till avrättning,
beordrat fångar att ställa sig på ett led för att eskorteras till avrättningsplatsen,
eskorterat fångar till avrättningsplatsen, varefter fångar berövats livet genom hängning samt
uppmanat och beordrat andra gärningsmän att delta i förfarandet.

326. Övriga påståenden om Hamid Nourys deltagande i genomförandet av gärningarna får inte stöd i utredningen i sådan grad att beviskravet kan anses uppfyllt.

327. Det är därutöver visat att Hamid Noury genom ovan nämnda delaktighet verkställt av kommittén utdömda dödsstraff, som meddelats efter ett förfarande som inte tillgodosett de grundläggande kraven för en rättvis rättegång som följer av den internationella humanitära rätten samt att han utsatt ett mycket stort antal Mujahedin-fångar för ett svårt lidande; detta genom att medverka i att de tillfogades svår

dödsångest i anledning av det förfarande i fängelset som följde på den utfärdade fatwan.

328. Innan tingsrätten övergår till att granska Hamid Nourys berättelse och den bevisning i övrigt som han har åberopat väljer tingsrätten, med hänsyn till att åtalspunkterna 1 och 2 är sammanlänkade och i stora delar innefattar samma bevisning, att först pröva åtalspunkten 2. Prövningen avslutas sedan med ett slutligt ställningstagande vid den sammanvägda bedömningen av bevisningen efter det att Hamid Nourys uppgifter övervägts och värderats.

D. Åtalspunkten 2 – Mord

i. Andra vågens avrättningar i Gohardasht

Frågeställning 7) Avrättades fångar som sympatiserade med olika vänstergrupper och som ansågs ha avsagt sig sin islamiska tro i Gohardasht-fängelset i Iran perioden den 27 augusti – 6 september 1988?

Det är utrett
- att den religiösa och politiska ledningen i Iran sannolikt beslutade någon gång före den 27 augusti 1988 att även andra politiska fångar i iranska fängelser som sympatiserade med olika vänstergrupper och som inte var troende muslimer och ansågs ha avsagt sig sin islamiska tro skulle avrättas
- att en kommitté utförde prövningen och beslutade vilka fångar som skulle avrättas i Gohardasht-fängelset under tidsperioden den 27 augusti – 6 september 1988
- att avrättningar av ett mycket stort antal fångar vars ideologiska eller religiösa övertygelse befanns vara i strid med den teokratiska staten Iran följde på kommitténs prövning i Gohardasht-fängelset under denna tidsperiod samt
- att utdömda dödsstraff verkställts efter ett förfarande som inte tillgodosett grundläggande krav för en rättvis rättegång.

I avsnittet redovisas skälen för ställningstagandena.

Handlingsförlopp på ett gemensamt plan den 27 augusti – 6 september 1988

329. Åklagaren har i allt väsentligt gjort gällande följande handlingsförlopp på ett gemensamt plan i fängelset Gohardasht i Karaj under perioden den 27 augusti – 6 september 1988, varigenom Hamid Noury tillsammans och i samförstånd eller samråd

med andra uppsåtligen ska ha berövat livet av ett mycket stort antal fångar vars ideologiska eller religiösa övertygelse befanns vara i strid med den teokratiska staten Iran.

330. Kommittén upphörde med sina prövningar avseende Mujahedin-fångar den 16 augusti 1988 och återkom till fängelset den 27 augusti 1988. I enlighet med beslut av den religiösa och politiska ledningen i Iran som fattades före detta datum, var kommitténs prövning nu inriktad på vänsteranhängare eller vänstersympatisörer som inte var troende muslimer och som ansågs ha avsagt sig sin islamiska tro. På samma sätt som för Mujahedin-fångarna togs fångar ut från avdelningarna. Den här gången fick de i huvudsak frågor om de var muslimer och om de i så fall förrättade sina tideböner. Utifrån svaren sorterades de. De som svarade nej på någon av frågorna fördes till huvudkorridoren och ställdes inför kommittén som höll ett förhör på samma tema. Utfrågningen pågick endast några minuter. Därefter fördes fången ut och tillbaka till huvudkorridoren eller till ett utrymme i dess anslutning där fången fick invänta kommitténs beslut. De fångar som sympatiserade med vänstergrupper och som inte var beredda att göra offentliga uttalanden och kritisera den organisation de varit förknippade med samt hade avsagt sig sin muslimska tro samlades i den del av huvudkorridoren som leder mot samlingssalen eller hosseinieh belägen i slutet av huvudkorridoren. När tillräckligt många fångar hade samlats lästes namnen upp, varefter de eskorterades till hosseinieh där de berövades livet genom hängning. Övriga fångar som efter prövningen inte fick dödsstraff fördes till särskilda avdelningar där de tvingades till underkastelse att utföra sina tideböner. De var även tvungna att senare medverka i en intervju där de fördömde sin organisation och erkände den Islamiska republiken.

Tillämpliga rättsregler

331. Enligt straffbestämmelsen i 3 kap. 1 § brottsbalken i sin lydelse före den 1 juli 2009 döms den som berövar annan livet för mord till fängelse i tio år eller på livstid. Enligt traktat om mänskliga rättigheter som t.ex. FN:s internationella konvention om medborgerliga och politiska rättigheter, som Iran var bundet av 1988, föreskrivs i artikel 14 grundläggande krav på en rättvis rättegång. Det innefattar bland annat rätten

till en rättvis och offentlig förhandling vid en behörig, oberoende och opartisk domstol, oskuldspresumtion, rätt till försvar och rättegångsbiträde samt tid och möjlighet att förbereda sitt försvar.

Frågor att pröva

332. Liksom under åtalspunkten 1 innefattar händelserna under det som åklagaren kallat den andra vågen av avrättningar i denna åtalspunkt stora och svåröverblickbara skeenden med flera inblandade personer. Det rör sig om gärningar där flera personer har varit inblandade i utförandet. Bedömningen är därför på samma sätt som för åtalspunkten 1 inledningsvis inriktad på vad de inblandade personerna har gjort på ett gemensamt plan, snarare än på vad de var och en har gjort individuellt, eftersom det är de gemensamt utförda gärningarna som uppfyller de aktuella brottsrekvisiten. Som framgått ovan kommer tingsrätten vid utformningen av domskälen inte att göra längre gående uttalanden än vad som är oundgängligen nödvändigt för prövningen, som ytterst avser Hamid Nourys straffrättsliga skuld i de aktuella händelserna.

333. Med det som utgångspunkt värderar tingsrätten bevisfakta som talar för åklagarens påstående

- att den religiösa och politiska ledningen i Iran någon gång före den 27 augusti 1988 beslutade att även andra politiska fångar i iranska fängelser, som sympatiserade med olika vänstergrupper och som inte var troende muslimer och ansågs ha avsagt sig sin islamiska tro, skulle avrättas,
- att en kommitté utförde prövningen och beslutade vilka fångar som skulle avrättas i Gohardasht-fängelset under tidsperioden den 27 augusti – 6 september 1988,
- att avrättningar av ett mycket stort antal fångar vars ideologiska eller religiösa övertygelse befanns vara i strid med den teokratiska staten Iran följde på kommitténs prövning i Gohardasht-fängelset under denna tidsperiod (däribland de i bilaga C uppräknade personerna), samt
- att utdömda dödsstraff verkställts efter ett förfarande som inte tillgodosett grundläggande krav för en rättvis rättegång.

334. Tingsrätten inleder med att pröva vad som är styrkt beträffande handlingsförloppet på ett gemensamt plan. Med det som utgångspunkt kommer tingsrätten att pröva åklagarens påståenden om att handlingarna föregicks av ett beslut av den religiösa och politiska ledningen utfärdat före den 27 augusti 1988 samt att utdömda dödsstraff verkställts efter ett förfarande som inte tillgodosett grundläggande krav för en rättvis rättegång. Därefter kommer tingsrätten i ett särskilt avsnitt ta ställning till vilka personer i bilaga C som utredningen visar har avrättats.

Avrättningar på Gohardasht under den andra vågen

335. I det följande avsnittet redovisas sådana bevisfakta som talar för åklagarens påstående att kommittén utdömde dödsstraff på Gohardasht av politiska fångar som var anhängare till vänstergrupper och inte troende muslimer och som ansågs ha avsagt sig sin islamiska tro under perioden den 27 augusti – 6 september 1988.

336. Utredningen i målet är i denna del omfattande och rik på detaljer. Den består i de centrala delarna, utöver de utsagor som förhörspersonerna har lämnat, av samtida dokumentation med direkt bäring på händelserna i fängelset och på vad som ägde rum omedelbart före och efter dessa. Till det finns även uppgifter av bevisbetydelse i andra delar av den skriftliga utredningen.

337. Tingsrätten har under frågorna 4 och 5 ovan redovisat och bedömt delar av den internationella och samtida rapporteringen. Flera avgörande slutsatser beträffande händelseförloppet i stort kan dras av denna utredning. Uppgifterna, vilka utgör bevisfakta i form av spår från däri angivna tidpunkter för såvitt avser avrättningar i Gohardasht med fångar som sympatiserade med olika vänstergrupper, har betydande bevisverkan på händelserna i detta avsnitt. Tingsrätten inleder därför prövningen med att delvis återredovisa men också att komplettera ovanstående utredning genom att redovisa tillkommande fakta ur den internationella rapporteringen. Därefter redovisas och värderas uppgifterna i centrala förhörsutsagor och annan stödjande bevisning.

Samtida internationell rapportering

338. Som redovisats ovan under åtalspunkten 1 framgår i FN:s offentliga dokument den 8 december 1988 att information som den särskilde representanten haft tillgång till indikerade att en våg av avrättningar ägt rum under perioden juli – september 1988 där ett stort antal personer dödats på grund deras politiska övertygelse.[70]

339. Även i Amnesty Internationals årsrapport 1989 för tidsperioden januari – december 1988 framkom sådana uppgifter. Enligt rapporten var hemliga avrättningar i Iran allmänt förekommande. Offren inkluderade förutom medlemmar och anhängare till Mujahedin även politiska fångar från andra oppositionella grupper. Mellan perioden slutet av juli till december 1988 avrättades över 1 200 politiska fångar, dock framhöll Amnesty International i rapporten att den korrekta siffran sannolikt var betydligt högre.[71]

340. I tillägg till vad som redovisats från Amnesty Internationals rapport i december 1990 om Iran och kränkningar av mänskliga rättigheter i landet under perioden 1987 – 1990 framkommer vidare särskilt följande om händelserna beträffande vänstergrupper och icke-religiösa i Gohardasht-fängelset sommaren 1988.[72]

> ”I slutet av augusti 1988 vände ”Dödskommissionen” sin uppmärksamhet mot fångarna från vänstergrupper som hölls i Gohardasht-fängelset. Dessa inkluderade anhängare av Tudeh-partiet, olika fraktioner av PFOI och andra. Förhören följde ett liknande mönster som för Mujahedin-fångarna, där fångar tillfrågades om de var beredda att göra offentliga uttalanden som kritiserade den politiska organisation som de hade varit förknippade med. Vänsterfångarna tillfrågades också om sin religiösa tro. De fick frågor som: Ber du? Läser du Koranen? Läste din far Koranen?
>
> Ett ögonvittne från ett förhör i Gohardasht-fängelset beskrev hur han fördes inför ”Dödskommissionen” tillsammans med fem andra fångar. De sex tillfrågades om de bad eller läste Koranen: de svarade att de inte gjorde det. De tillfrågades sedan om

---

[70] UN General Assembly, *Situation of human rights in the Islamic republic of Iran*: resolution /adopted by the General Assembly, 8 December 1988, A/RES/43/137, s. 155 f.
[71] Amnesty International, *Årsrapport 1989 för perioden januari – december 1988 (Iran*), s. 21 ff.
[72] Amnesty International, *Iran: Violations of Human Rights 1987 – 1990* (MDE 13/21/90), s. 50 f., jfr. även *Blood-Soaked Secrets*, s 517.

deras fäder hade läst Koranen. Fyra av dem svarade "ja" och två av dem "nej". Efter en del diskussion mellan medlemmar i kommissionen beslutades att de som inte hade uppfostrats i en religiös familj inte var lika skyldiga som de vars föräldrar var religiösa, eftersom den förstnämnda gruppen inte hade uppfostrats som troende. Följaktligen, de två män vars fäder inte hade bett skonades, men de fyra andra avrättades.

Ett ögonvittne uppskattar att av 600 vänsterfångar i Gohardasht-fängelset i början av sommaren 1988 avrättades 200 fångar. I Evin-fängelset, där avrättningen av fångar pågick samtidigt, var andelen avrättningar som utfördes av det totala antalet politiska fångar mycket högre. En möjlig förklaring till detta som gavs var att det i Evin inte fanns något sätt för fångar att kommunicera med varandra, varför de saknade möjlighet att förbereda svar på frågor som ställdes till dem av ”Dödskommissionen”, som fångar i Gohardasht hade gjort.”

341. Tingsrätten kan konstatera att innehållet i den internationella rapporteringen som tillkommit i närtid till den med åtalet aktuella perioden ger en klar och konsekvent bild av händelseförloppet, som innebär att de fångar i Gohardasht som sympatiserade med vänstergrupper och som inte var beredda att göra offentliga uttalanden och kritisera den organisation de varit förknippade med samt bedömdes vara avfällingar dömdes till avrättning.

Förhörsutsagor och stödjande bevisning

342. Vad som redovisats om Gohardasht-fängelset ovan i Amnesty Internationals rapportering, har i de för åtalet centrala delarna gällande handlingsförloppet på ett gemensamt plan bekräftats av utsagor som de vittnen som ställts inför kommittén har lämnat. Därtill talar även uppgifter som lämnats av övriga vittnen under denna åtalspunkt för att avrättningar i en andra våg ägde rum.

343. Förhörspersonernas uppgifter framgår av referaten av utsagorna i domsbilaga 2. Det rör sig om dels direkta bevis som består av iakttagelser lämnade av personer som ställts inför kommittén under den aktuella perioden, dels indirekta bevis som avser uppgifter lämnade av personer som befunnit sig i fängelset men som inte ställts inför kommittén.

344. Av den beskrivning som lämnats av vittnen som ställts inför kommittén, tillsammans med ovan redovisade uppgifter i rapporteringen från Amnesty International, framgår sammanfattningsvis en bild av ett gemensamt handlingsförlopp som motsvarar vad

som ägde rum under den första vågens avrättningar, med den skillnaden att prövningen vid kommittén under den andra vågen var inriktad på politiska fångar med vänstersympatier och huruvida de kunde anses ha övergett sin religiösa tro, dvs. om de bedömdes vara avfällingar.

345. Vittnenas utsagor avseende handlingsförloppet enligt ovan bedöms tillförlitliga och överensstämma med ett verkligt skeende i allt väsentligt. De saknas anledning att tro att utsagorna har andra uppkomstbetingelser än att vittnena i centrala delar beskrivit vad de själva upplevt om handlingsförloppet på Gohardasht-fängelset på ett gemensamt plan under den med åtalet aktuella perioden. Det har inte förekommit omständigheter som gör att det finns anledning att ifrågasätta utredningen i dessa avseenden, som till exempel oklarheter eller inkonsekvenser.

346. Av de förhörsuppgifter som lämnats, tillsammans med vad som framkommit i den skriftliga bevisningen, kan även konstateras att kommittén under den andra vågen bestod av i stort sett samma personer som hade utfört prövningen beträffande Mujahedin-fångarna och som också hade tillställts uppdraget i Teheran enligt fatwan. Det är en omständighet som talar för att de aktuella förhörsuppgifterna återger ett verkligt händelseförlopp.

347. Uppgifterna i utsagorna får också indirekt stöd av vad många målsägande och vittnen under åtalspunkten 1 har berättat om samt av annan bevisfakta, vilka tingsrätten redovisar i det följande.

348. Att fångar avrättades i den andra vågen framgår indirekt av de uppgifter som förhörspersoner lämnat om att vänsterfångar försvann och inte återsågs sedan de hade tagits ut från sina avdelningar och fått sina ärenden behandlade av kommittén. Vidare har vittnen berättat att saknade vänsterfångars tillhörigheter samlades ihop på avdelningarna under hösten efter avrättningarna, för att sedan lämnas ut till anhöriga som underrättades om att den saknade fången var död. Uppgifterna i dessa avseenden, som kan noteras får stöd av vad som framkommit i Amnesty Internationals rapporter

från den tiden, talar sålunda för slutsatsen att ett stort antal vänsterfångar i Gohardasht kom att avrättas.

349. Därutöver utgör Mahmud Kahlilis redovisade iakttagelser av döda kroppar under denna tidsperiod bevisfakta för att vänsterfångar avrättats på sätt som framkommit ovan. Han har vittnat om att han den 30 augusti 1988 (8 sharivahr 1367) såg döda kroppar som staplats på två lastbilsflak. Han berättade att de två lastbilarna stod stilla nedanför avdelningens samlingssal, att han gjorde sina iakttagelser vid 23-tiden och på cirka 8–12 meters avstånd samt att lastbilen var belyst av en ljuslykta på fängelseområdet. Tingsrätten konstaterar att det är fråga om direkta iakttagelser på ett kort avstånd på ett belyst område. Uppgifterna bedöms tillförlitliga och tillerkänns ett relativt högt bevisvärde för åklagarens påstående.

350. Det finns vidare en stor mängd uppgifter i den skriftliga utredningen som utöver den samtida internationella rapporteringen talar för åklagarens påstående om avrättningar i en andra våg på Gohardasht. Jafar Yaghoobi har i sin bok *Okända gränser mellan liv och död* från 2015 beskrivit sina levnadsminnen från den andra vågens avrättningar på Gohardasht på sätt som i allt väsentligt bekräftar det tillvägagångssätt som framträtt genom utredningen ovan. Vidare har Mehdi Aslani i sin bok *Kråkan och den röda blomman* från 2019 redogjort för samstämmiga uppgifter om händelseförloppet i stort beträffande avrättningar av vänsterfångar.

351. Till det kan konstateras att omständigheterna även bekräftas i rapporten *The Massacre of Political Prisoners in Iran, 1988*, publicerad 2010, där det utifrån intervjuerna redovisas att en andra våg av avrättningar påbörjades på Gohardasht kring den 26 augusti 1988 och att kommitténs prövning denna gång var riktad mot vänsteranhängare och huruvida de ansågs ha övergett sin religiösa tro. Det står vidare i rapporten att de manliga fångar som kom från muslimska familjer och som vägrade att be skickades till avrättning, medan män som inte kom från muslimska familjer utsattes för bestraffningar tills de gick med på att be. Enligt rapporten upphörde avrättningarna i november 1988, varvid anhöriga började att underrättas om att deras barn eller släktingar avlidit, dock utan att

erhålla information om var de var begravda.[73] Likvärdiga och samstämmiga uppgifter om avrättningarna på ett övergripande plan förekommer även i Irantribunalens Sanningskommissions rapport från 2013 och från Amnesty Internationals rapport *Blood-Soaked Secrets* från 2018.

Beslut från den religiösa och politiska ledningen

352. Åklagaren har gjort gällande att kommitténs prövningar i den senare perioden föregicks av ett beslut från den religiösa och politiska ledningen i Iran som fattades någon gång före den 27 augusti 1988.

353. Det kan konstateras att det saknas en fatwa beträffande vänsterfångar för den andra vågen motsvarande den som utredningen visat att ayatolla Khomeini utfärdade beträffande Mujahedin. Det finns inte i ayatolla Montazeris memoarer eller på något annat ställe i utredningen dokumenterat att den religiösa och politiska ledningen fattade ett sådant beslut som åklagaren påstått. Tingsrätten kan dock framhålla att kommitténs prövning i den senare perioden, enligt vad som framkommit genom den utredning som redovisats ovan, överensstämmer med det utförande som följde på fatwan beträffande Mujahedin. Det kan också framhållas att det i den fatwan går att finna stöd för att avrätta avfällingar. Fatwan avsåg nämligen delvis den sharia-rättsliga frågeställningen om apostasi, dvs. att avsäga sig sin islamiska tro.

354. Enligt Robertson kan även en hemlig andra fatwa ha utfärdats i aktuellt syfte.[74] Rouzbeh Parsi har i sitt utlåtande också talat om en andra fatwa, som ska ha varit mer religiös till sin natur och främst drabbat en mindre andel av politiska fångar som tillhört olika sekulära vänstergrupper. Han har dock uppgett att en sådan fatwas existens ytterst är en slutsats som historiker har dragit grundat på de frågor som ställdes och de beslut som olika svar föranledde. Det konstateras vidare i utlåtandet att frågorna avsåg fångarnas religiositet och huruvida de var uppväxta i hem där islam

---

[73] *The Massacre of Political Prisoners in Iran, 1988,* Report of an Inquiry Conducted by Geoffrey Robertson QC, 10 May 2010, Published by Abdorraham Boroumand Foundation, protokollbilaga J 1, s. 1087 f.
[74] Ibid, s. 1087 och Robertson QC, *Appendix A: A Brief Chronology*, s. 1151.

utövades i någon form samt att det avgörande var om de någonsin hade varit i kontakt med religion och sedan avsagt sig den (apostasi) eller om de levt i okunnighet om islam (*jahiliyya*). Detta påminner enligt Rouzbeh Parsi om när den spanska inkvisitionen skiljde på de som inte fått Jesu ord förkunnat för sig (okunskap), vilket kunde ses som en förmildrande omständighet, och de som var medvetna om Jesus men ändå förkastade honom (avfällingar), och följaktligen förtjänade att dö. I samma anda konstateras i utlåtandet att de politiska fångar som ivrade i sin ateism, trots kunskap och kännedom om ”den sanna religionen”, kom att dömas till döden och avrättas.[75]

355. Med hänsyn till Irans statsskick och dess politiska system efter revolutionen, vilket beskrivits ovan under fråga 4, där den högste religiöse ledarens ställning och maktbefogenheter innebär att han har direkt beslutsmakt över den verkställande, lagstiftande och dömande makten i landet, är det sannolikt att den religiösa och politiska ledningen i Iran beslutade någon gång före den 27 augusti 1988 att politiska fångar i iranska fängelser som sympatiserade med olika vänstergrupper och som inte var troende muslimer och ansågs ha avsagt sig sin islamiska tro skulle avrättas. Det är inte troligt att avrättningarna under den andra vågen skulle ha skett utan mandat från högre ort. Vad som framkommit om avrättningarna i den senare vågen utgör sålunda indirekta bevisfakta för att ett sådant beslut har utfärdats, vilket skulle förklara det bakomliggande skälet till avrättningarna.

Kraven på en rättvis rättegång

356. Innehållet i den internationella rapporteringen och även i den beskrivning som lämnats av vittnen om hur förhören gick till hos kommittén i den aktuella perioden, och som finns redovisat i referatform i domsbilaga 2, ger en klar bild av att utdömda dödsstraff inte föregåtts av en rättvis rättegång. Det kan härvid framhållas att även vad som framkommit rörande handläggningen i allmänhet hos de islamiska revolutionsdomstolarna och som redovisats närmare under åtalspunkten 1 ovan, ger

---

[75] Parsi, s. 9.

indirekt stöd för en sådan slutsats och understödjer de uppgifter om förfarandet som vittnen som ställts inför kommittén har redogjort för.

Slutsats

357. Sammantaget visar utredningen att en kommitté utförde prövningar och beslutade vilka fångar som skulle avrättas i Gohardasht-fängelset under tidsperioden den 27 augusti – 6 september 1988, att avrättningar av ett mycket stort antal fångar vars ideologiska och religiösa övertygelse befanns vara i strid med den teokratiska staten Iran följde på kommitténs prövning i Gohardasht-fängelset under denna tidsperiod, att utdömda dödsstraff verkställts efter ett förfarande som inte tillgodosett grundläggande krav för en rättvis rättegång. Detta talar sammantaget enligt utredningen för att den religiösa och politiska ledningen i Iran beslutade någon gång före den 27 augusti 1988 att även andra politiska fångar i iranska fängelser, som sympatiserade med olika vänstergrupper som ansågs ha avsagt sig sin islamiska tro skulle avrättas.

358. Tingsrätten övergår med detta till att redovisa vilka av de i bilaga C uppräknade personerna som bevisats avrättade enligt åklagarens påstående.

Avrättade i bilaga C

359. I följande avsnitt kommer tingsrätten att pröva om de 26 personer som namnges i bilaga C till åtalet (se domsbilaga 1) har avrättats på Gohardasht under den aktuella brottsperioden.

360. De överväganden som tingsrätten gjorde ovan beträffande bevisningen och beviskravet gällande personerna i bilaga A har giltighet även beträffande frågan om vilka som avrättades under den senare brottsperioden. Det innebär att vad som är utrett om den andra vågens avrättningar av vänsteranhängare medför att beviskravet som utgångspunkt är uppfyllt om det föreligger tillräckligt tillförlitliga bevisfakta om att personen i fråga befann sig på Gohardasht under avrättningsperioden och sedan inte avhördes.

Anhöriga till målsägande

C1. Adel Rouzdar
C2. Hosein Haji Mohsen
C3. Adel Talebi
C5. Majid Ivani
C6. Bijan Bazargan
C7. Mahmoud Alizadeh Azami

361. Tingsrätten prövar först om de sex personer i bilagan som är anhöriga till målsägandena Sara Rouzdar, Sedigheh Haji Mohsen, Esmat Talebi Kalhoran, Vida Rostamalipour, Laleh Bazargan och Solmaz Alizadeh har avrättats på Gohardasht. Genom förhören med målsägandena har det framkommit att respektive anhörig var fängslad i Iran för sina politiska aktiviteter och att de dog i sin fångenskap. De frågor som återstår är när och på vilket fängelse det skedde. Som tingsrätten redogjort för tidigare krävs bevisning som knyter dem specifikt till Gohardasht under brottsperioden för att beviskravet ska kunna vara uppfyllt.

C1. Adel Rouzdar

362. Målsäganden Sara Rouzdar har berättat att brodern Adel greps 1983 och dömdes till sex års fängelse eftersom han var en aktiv medlem inom Tudeh-partiet. Hon har vidare berättat att fadern besökte Adel varannan vecka på Gohardasht, att det sista besöket ägde rum i början av sommaren 1988, i månaden tir, och att fadern senare under hösten underrättades på Evin om att sonen hade avrättats. Sara Rouzdar har via åklagaren gett in de brev som skickats till och från Adel Rouzdar på Gohardasht, varav det sista från honom är daterat några veckor innan avrättningsperioden.

363. Ett flertal förhörspersoner har uppgett att Adel Rouzdar befann sig på Gohardasht under brottsperioden och att det var där som han avrättades. Vittnet Amir Atiabi har berättat att han kände Adel Rouzdar, att de var placerade på samma avdelning och att han saknades efter avrättningarna. Vittnet Abolghassem Soleiman Pour har berättat att han delade avdelning med Adel Rouzdar 1987 på Gohardasht och att han sedan saknades hösten efter avrättningarna. Vidare har också vittnet Mehdi Aslani uppgett att Adel Rouzdar befann sig på Gohardasht och avrättades, vilket han förklarat att han

hörde från andra fångar som kände till Adel Rouzdar eftersom han hade varit en tandläkarstudent innan gripandet.

364. Tingsrätten anser att Sara Rouzdars utsaga tillsammans med det sista brevet från Adel Rouzdar med styrka talar för att han befann sig på Gohardasht under avrättningsperioden, vilket tillsammans med de vittnesuppgifter som ovan redovisats och i frånvaron av utredning som talar i annan riktning innebär att det med tillräcklig tillförlitlighet är utrett att Adel Rouzdar avrättades där under den aktuella brottsperioden.

C2. Hosein Haji Mohsen

365. Målsäganden Sedigheh Haji Mohsen har berättat att brodern Hosein var medlem i den marxistiska organisationen Rah-e Kargar och att han 1982 dömdes till 15 års fängelse för sitt samröre med organisationen. Hon har vidare berättat att föräldrarna kunde besöka Hosein på Gohardasht från 1986 fram till det besöksförbud som infördes sommaren 1988 och att fadern den efterföljande hösten underrättades om att Hosein hade avrättats, dock utan att informeras om var det hade skett.

366. Vittnet Jafar Yaghoobi har berättat att Hosein Haji Mohsen fördes bort från deras gemensamma avdelning på Gohardasht under avrättningsperioden för att sedan inte synas till igen, vilka är uppgifter som han även angett i sin bok *Okända gränser mellan liv och död* från 2015. Hans berättelse får därtill stöd av vittnena Abolghassem Soleiman Pour och Roum Afsham, som båda uppgett att de var på samma avdelning som Hosein Haji Mohsen på Gohardasht och att han fördes bort under avrättningarna för att sedan inte synas till igen. Vidare finns ett flertal vittnen, däribland Mehdi Aslani, Amir Atiabi, Seyed Jalalaldin Saidi och Mehrdad Neshati Malekyans, som har berättat att de hörde talas om Hosein Haji Mohsens avrättning från andra fångar. Det kan härvid noteras att Mehdi Aslani i sin bok *Blommans sista chans* och Amir Atiabi i sin lista angett att Hosein Haji Mohsen var en av de fångar som avrättades på Gohardasht.

367. Det är enligt tingsrätten med hänsyn till den utredning som redovisats ovan sammantaget styrkt att Hosein Haji Mohsen befann sig på Gohardasht och avrättades där under den aktuella brottsperioden.

C3. Adel Talebi

368. Målsäganden Esmat Talebi Kalhoran har berättat att brodern Adel dömdes till tio års fängelse 1985 på grund av sin tillhörighet med den marxistiska organisationen Rah-e Kargar och att han 1987 flyttades till Gohardasht, där hon våren 1988, i månaden farvardin, besökte honom för sista gången innan besöksförbudet infördes. Vidare har hon berättat att familjen den efterföljande tiden informerades på Evin om Adels avrättning, som hon sedan från frigivna fångar har hört ägde rum på Gohardasht. Via åklagaren har hon gett in bilder på den väska med tillhörigheter som överlämnades i samband med underrättelsen till familjen.

369. I en intervju som publicerades av Amnesty International i rapporten *Blood-Soaked Secrets* 2018, har Esmat Talebi berättat att familjen underrättades om att Adel Talebi avrättades på Evin. Hon har under förhöret i tingsrätten förklarat att hon antingen sade fel eller att det återgavs felaktigt i rapporten.

370. Vittnena Nader Haddadi Moghadam, Abdolreza Shahab Shokoohi och Ali Reza Akbar-Sepher har samtliga berättat att de befann sig på Gohardasht med Adel Talebi på samma avdelning och att han saknades efter avrättningarna. Deras uppgifter får därtill stöd av vittnena Ali Reza Omid Meaf och Hossein Maleki, som båda berättade att de fördes med Adel Talebi till Gohardasht i början av 1988 och att han sedan avrättades där. Därutöver har vittnena Mehrdad Neshati Malekyans och Seyed Jalalaldin Saidi berättat att de hörde talas om Adel Talebis avrättning från andra på fängelset.

371. Genom de samstämmiga berättelserna från vittnena är det enligt tingsrätten med tillräcklig tillförlitlighet utrett att Adel Talebi befann sig på Gohardasht under den aktuella brottsperioden och att det var där han avrättades. Att Esmat Talebi Kalhoran lämnat avvikande uppgifter i en tidigare intervju inger inte, med beaktande av den

bristfälliga information som lämnades till anhöriga, något rimligt tvivel om detta. Av samma skäl innebär inte heller den skrivelse som författades av Amnesty International i november 1988 om att Adel Talebis avrättning befarades vara nära förestående att beviskravet inte är uppfyllt. Vid den tidpunkten fanns ett informationsunderskott för utomstående om vad som hände i fängelserna. Det som nu redovisat innebär sammantaget att åtalet är styrkt även i denna del.

C5. Majid Ivani

372. Målsäganden Vida Rostamalipour har berättat att hennes make Majid fängslades 1985 eftersom han var medlem i en marxistisk förgrening av Fadayan och att det sista besöket med honom ägde rum på Evin i slutet av 1986. Hon har vidare berättat att hon länge trodde att det var där som han avrättades och att hon därför uppgav det när hon hördes vid Irantribunalen, men att hon på senare tid kommit i kontakt med flera frigivna fångar som berättat att Majid avrättades på Gohardasht sommaren 1988, i månaden sharivahr.

373. Vittnena Manouchehr Payvand, Muhammad Esad-Djou och Nader Haddadi Moghadam har berättat att de delade avdelning med Majid Ivani på Gohardasht och att han fördes bort för att avrättas i början av sharivahr. Därutöver har ett flertal vittnen, däribland Hossein Maleki, Ali Reza Omid Meaf, Abdolreza Shahab Shokoohi, Rahman Darkeshide, Mohsen Zadshir och Majid Saheb Jam Atabaki uppgett att de kände Majid Ivani på olika sätt från sin tid på fängelset och att de vet att han avrättades där. Det kan härvid framhållas att Rahman Darkeshide även lämnat samma uppgifter om Majid Ivani i en artikel från 2013 i tidskriften Kar. Slutligen kan det också noteras att ett flertal ytterligare förhörspersoner har bekräftat att Majid Ivani avrättades på Gohardasht, dock utan att säga mer än att de hörde det från andra fångar.

374. I målet har sålunda ett stort antal förhörspersoner uppgett att Majid Ivani befann sig på Gohardasht och att det vad där han avrättades. Uppgifterna har varit detaljerade och i övervägande delar samstämmiga, varför det enligt tingsrätten är utrett med tillräcklig tillförlitlighet att han avrättades på Gohardasht under den aktuella

brottsperioden. De avvikande uppgifter som Vida Rostamalipour uppgett tidigare i andra sammanhang inger enligt tingsrätten inte något rimligt tvivel i dessa avseenden.

C6. Bijan Bazargan

375. Målsäganden Laleh Bazargan har berättat att brodern Bijan dömdes till tio års fängelse för sin koppling till det iranska kommunistförbundet och att han våren 1985 placerades på Gohardasht, där deras far sommaren 1988, i månaden tir, träffade honom för sista gången. Vidare har hon berättat att fadern efter flera månaders besöksförbud kallades till Evin där han underrättades om att Bijan hade avrättats, vilket hon sedan från ett flertal frigivna fångar har fått veta skedde på Gohardasht.

376. Vittnet Manouchehr Payvand har berättat att han var på samma avdelning som Bijan Bazargan på Gohardasht både innan och under avrättningsperioden, att de fördes ned från avdelningen tillsammans i början av sharivahr och att han senare samma dag i huvudkorridoren såg Bijan Bazargan för sista gången. Det finns därutöver uppgifter från ett flertal vittnen i målet, däribland Abolghassem Soleiman Pour, Roum Afsham, Mehdi Aslani, Hossein Maleki, och Majid Saheb Jam Atabaki, om att de på olika sätt träffade Bijan Bazargan på Gohardasht och att han sedan saknades efter avrättningsperioden.

377. Tingsrätten konstaterar att Manouchehr Payvands uppgifter får ett tydligt stöd av de övriga vittnesmålen, och att det därför är utrett med tillräcklig tillförlitlighet att Bijan Bazargan befann sig på Gohardasht och avrättades där. De uppgifter som iranska myndigheter uppgett till FN om att Bijan Bazargans flytt utomlands är enligt tingsrätten motbevisade genom den utredning som ovan redovisats och inger enligt tingsrätten inte något rimligt tvivel om att Bijan Bazargan avrättades på Gohardasht.

C7. Mahmoud Alizadeh Azami

378. Målsäganden Solmaz Alizadeh har berättat att hennes far Mahmoud greps 1984 när hon var åtta år eftersom han var politisk aktiv inom en förgrening av vänsterorganisationen Fadayan. Vidare har hon berättat att hon minns att hon besökte honom på Evin och sedan på Gohardasht, men att hon inte vet när det sista besöket

ägde rum, och att familjen sedan underrättades om hans avrättning när de fick hans tillhörigheter från fängelset tillsammans med ett dödsbevis där det felaktigt angavs att han dog av naturliga skäl. Via åklagaren har hon gett in dödsbeviset och brev från fadern, varav det sista skickades från Gohardasht och är daterat några veckor innan avrättningarna sommaren 1988.

379. De uppgifter som Solmaz Alizadeh har lämnat vinner stöd av vad ett flertal frigivna fångar har uppgett. Vittnet Amir Atiabi har berättat att han delade avdelning med Mahmoud Alizadeh Azami på Gohardasht och att han saknades efter avrättningarna, varför han i sin lista angav honom som en avrättad medfånge. Vidare har vittnet Jafar Yaghoobi uppgett att han kände Mahmoud Alizadeh Azami från fängelset Ghezel Hesar, att de båda sedan flyttades till Gohardasht och att han saknades efter avrättningarna. Vittnet Mehdi Aslani har uppgett samstämmiga uppgifter beträffande Mahmoud Alizadeh Azamis avrättning, vilket han även skrivit om i bland annat sin bok *Blommans sista chans*.

380. Det är enligt tingsrätten med hänsyn till de förhörsuppgifter som ovan redovisats och det sista brevet som skickades av Mahmoud Alizadeh Azami sammantaget styrkt att han befann sig på Gohardasht och avrättades där under brottsperioden.

Övriga namn i bilagan

381. I förevarande avsnitt kommer tingsrätten att pröva vilka av de resterande 20 personerna i bilaga C till åtalet som avrättades på Gohardasht under den aktuella brottsperioden. Tingsrätten har även i detta avsnitt delat in namnen i olika kategorier utifrån de muntliga uppgifter som förekommit. Det kan härvid noteras att samtliga namn i bilagan har omnämnts av åtminstone en annan förhörsperson.

<u>Omfattande muntlig bevisning</u>

C8. Jahanbakhsh Sarkhosh
C9. Mahmoud Ghazi
C10. Kayvan Mostafavi
C12. Abbas Raiisi
C13. Jafar Rihai

C14. Sadek Riahi
C15. Mohammad Ali Pezhman
C16. Mostafa Farhadi
C20. Mohamed Ali Behkish
C21. Mahmoud Behkish

382. Det är enligt tingsrätten med hänsyn till den muntliga bevisningen styrkt att dessa personer avrättades på Gohardasht i enlighet med åtalet. De har på samma sätt som för vissa av personerna i bilaga A omnämnts av ett flertal förhörspersoner som beskrivit att de kom i kontakt med varandra på Gohardasht innan och under avrättningsperioden och att de sedan saknades. Uppgifterna har varit detaljerade och samstämmiga, varför det enligt tingsrätten med tillräcklig tillförlitlighet är utrett att de befann sig på Gohardasht under den aktuella brottsperioden och att de därefter saknades. I frånvaron av uppgifter som inger rimligt tvivel i dessa avseenden är det med hänsyn till vad som förekommit under förhören styrkt att de avrättades på Gohardasht i enlighet med åtalet. För vad som närmare uppgetts om respektive person hänvisas till referaten i domsbilaga 2.

Mindre omfattande muntlig bevisning
C11. Mohsen Rajabzadeh
C17. Homoiyon Azadi
C18. Madjid Walid
C19. Behzad Omrani
C22. Ebrahim Najaran
C23. Hamid Nasiri
C24. Mohsen Delijani
C25. Sasan Ghandi

383. Beträffande dessa personer är bevisningen inte lika övertygande sett till hur många förhörspersoner som har talat om dem, men det finns likväl detaljerade och konkretiserade uppgifter från vittnen i målet om att de påträffades på Gohardasht i anslutning till avrättningarna och att de därefter saknades, vilket i förening med andra samstämmiga bevisfakta som förekommit innebär att åtalet är styrkt även i denna del.

384. Vittnet Muhammad Esad-Djou har berättat att han var på samma avdelning som Homoiyon Azadi (C17) och att han fördes bort i månaden sharivahr för att inte synas till igen. Vidare har han berättat att han efter avrättningarna packade Homoiyon Azadis tillhörigheter på fängelset och att han sedan efter frigivningen kom i kontakt med hans anhöriga som berättade att sonen hade avrättats. Att Homoiyon Azadi avrättades är en uppgift som bekräftades av vittnet Mehrdad Neshati Malekyans, som uppgett att han hörde talas om avrättningen från andra fångar på Gohardasht, vilket han även återgivit i sin artikel från 2013 i tidskriften Kar. Vidare har även vittnet Hamid Ashtari berättat att Homoiyon Azadi saknades bland fångarna efter avrättningarna, men att det var en person som han inte närmare kände.

385. Tingsrätten konstaterar att Muhammad Esad-Djou på ett konkretiserat sätt berättat om Homoiyon Azadis försvinnande på Gohardasht och att hans uppgifter får ett tydligt stöd av de övriga vittnesuppgifter som redovisats. Det är därigenom enligt tingsrätten med tillräcklig tillförlitlighet utrett att Homoiyon Azadi var placerad på fängelset och avrättades där under den aktuella brottsperioden. Det har vidare inte framkommit någon utredning som talar i motstående riktning i dessa avseenden, varefter tingsrätten anser att beviskravet är uppfyllt.

386. Muhammad Esad-Djou har även uppgett att han var placerad på avdelningen tillsammans med Behzad Omrani (C19) och Hamid Nasiri (C23) och att de båda fördes bort i början av månaden sharivahr för att sedan inte synas till igen. Hans uppgifter om detta får stöd av Mehrdad Neshati Malekyans, som dels berättat att han träffade dem båda under avrättningsperioden, dels i sin artikel från 2013 skrivit att de avrättades. Vidare har även vittnet Mehdi Aslani i sin bok *Blommans sista chans* skrivit att Hamid Nasiri avrättades på Gohardasht i sharivahr, vilket dock är en uppgift som han inhämtade efter kontakt med andra. Likt Homoiyon Azadi anser tingsrätten att beviskravet beträffande Behzad Omrani och Hamid Nasiri är uppfyllt med hänsyn till uppgifterna från Muhammad Esad-Djou i förening med de övriga bevisfakta som redovisats och i frånvaron av motstående utredning.

387. Tingsrätten har värderat bevisningen beträffande Mohsen Rajabzadeh (C11) och Madjid Walid (C18) på ett likvärdigt sätt. Vittnet Mahmud Khalili har berättat att han var i fängelsets huvudkorridor i början av sharivahr och att många medfångar som han kände, däribland Mohsen Rajabzadeh och Madjid Walid, befann sig där och sedan saknades. Vidare har vittnet Mehrzad Dashtbani berättat att han kände Madjid Walid och att han efter frigivningen kom i kontakt med hans familj som bekräftade att han hade avrättats. Rahman Darkeshide har berättat att han kände Mohsen Rajabzadeh från Ghezel Hesar och att han sedan hörde talas om hans avrättning. Tingsrätten anser att det genom de redovisade förhörsuppgifterna med tillräcklig tillförlitlighet är utrett att Mohsen Rajabzadeh och Madjid Walid befann sig på Gohardasht under avrättningsperioden och att de sedan saknades, varigenom åtalet är styrkt.

388. Slutligen kan konstateras att vittnet Amir Atiabi har berättat att han delade avdelning med såväl Mohsen Delijani (C24) som Sasan Ghandi (C25) när avrättningarna inleddes, att han såg dem båda för sista gången i början av sharivahr och att de saknades därefter. Han har även uppgett att han efter frigivningen kom i kontakt med deras respektive familjer som bekräftade vad som hade hänt. Dessa uppgifter har Amir Atiabi även angett i sin lista över avrättade medfångar, som färdigställdes några månader innan förhöret. I övrigt saknas utredning beträffande Mohsen Delijani och Sasan Ghandi. Tingsrätten konstaterar dock att Amir Atiabi på ett trovärdigt sätt har berättat om sina kamrater från avdelningen och att det därigenom finns en konkret koppling mellan Gohardasht och deras försvinnanden. Vidare saknas anledning att ifrågasätta de uppgifter som Amir Atiabi lämnat, varefter det i frånvaron av motstående bevisfakta är styrkt att Mohsen Delijani och Sasan Ghandi avrättades i enlighet med åtalet.

<u>Svagare muntlig bevisning</u>

C4. Heidar Nikoo
C26. Anusheh Taheri

389. Dessa två personer har omnämnts under förhören men uppgifterna har saknat den precision och detaljhet som förekom beträffande personerna i de förra kategorierna, vilket inneburit att beviskravet i brist på tillförlitlig utredning inte är uppfyllt.

390. Heidar Nikoo (C4) har avrättats enligt vittnena Mehdi Aslani och Amir Atiabi. De berättade dock båda att de aldrig träffade honom och att de enbart hörde talas om hans avrättning från andra. Det saknas härvid konkreta uppgifter som knyter Heidar Nikoo till Gohardasht, vilket innebär att beviskravet beträffande honom inte är uppfyllt.

391. Det är enbart vittnet Mehdi Aslani som har talat om Anusheh Taheri (C26). Han berättade att de flyttades till Gohardasht hösten 1986 och att Anusheh Taheri så småningom hamnade på en separat avdelning där han och många andra kom att avrättas, vilket han även skrivit om i sin bok. Tingsrätten konstaterar att dessa uppgifter med viss styrka talar för det aktuella temat, men anser inte att det i frånvaron av annan utredning med tillräcklig tillförlitlighet är visat att Anusheh Taheri avrättades på Gohardasht på sätt som innebär att straffrättsligt ansvar kan föreligga.

392. Med detta som utgångspunkt övergår tingsrätten till att pröva Hamid Nourys påstådda delaktighet i handlingsförloppet avseende avrättningarna och avslutar med ett slutligt ställningstagande vid den sammanvägda bedömningen av bevisningen för både åtalspunkten 1 och 2 sedan Hamid Nourys uppgifter och bevisning granskats.

ii. Hamid Nourys delaktighet i andra vågen

Frågeställning 8) Var Hamid Noury delaktig i åtalade gärningar mot fångar som sympatiserade med olika vänstergrupper och hade avsagt sig sin muslimska tro i Gohardasht-fängelset i Iran perioden den 27 augusti – 6 september 1988?

Det är bevisat
- att Hamid Noury verkade som assistent till biträdande åklagaren i Gohardasht-fängelset under alias Hamid Abbasi perioden den 27 augusti – 6 september 1988
- att han i den rollen tillsammans och i samförstånd eller samråd med andra deltagit i avrättningarna genom att *välja ut fångar* som skulle ställas inför kommittén, *fört dessa fångar* till huvudkorridoren, *läst upp namn på fångar* som skulle ställas inför kommittén och *fört in fångar* till kommittén samt
- att han genom ovan nämnda delaktighet verkställt av kommittén utdömda dödsstraff, efter ett förfarande som inte tillgodosett grundläggande krav för en rättvis rättegång.

I avsnittet redovisas skälen för ställningstagandena.

Frågor att pröva

393. Tingsrätten prövar i detta avsnitt om Hamid Noury, på sätt åklagaren har påstått under denna åtalspunkt, i egenskap av assistent till biträdande åklagaren eller i annan liknande position eller roll, tillsammans och i samförstånd eller samråd med andra, organiserat och deltagit i avrättningarna genom att bland annat ha
- *valt ut* fångar som skulle ställas inför kommittén,
- *fört dessa* fångar till huvudkorridoren och *vaktat* dem där,
- *läst upp namn* på fångar som skulle föras in till kommittén, *fört in* fångarna och *lämnat skriftlig eller muntlig information* om fångarna till kommittén,
- *läst upp namn* på de fångar som skulle föras till avrättning,
- *beordrat fångar* att ställa sig på ett led för att eskorteras till avrättningsplatsen
- *eskorterat fångar* till avrättningsplatsen, varefter fångarna berövats livet genom hängning.

394. Vidare ska prövas om Hamid Noury tillsammans och i samförstånd eller samråd med andra högt uppsatta tjänstemän *uppmanat och beordrat andra gärningsmän* att delta i

avrättningarna genom att assistera honom och andra högt uppsatta tjänstemän i deras agerande enligt ovan samt verkställa avrättningarna.

395. Det ska också prövas om Hamid Noury tillsammans och i samförstånd eller samråd med andra gärningsmän genom ovan nämnda förfarande *verkställt* av kommittén utdömda dödsstraff, efter ett förfarande som inte tillgodosett grundläggande krav för en rättvis rättegång.

Utgångspunkter

396. Tingsrätten har i föregående avsnitt funnit att brott begåtts i enlighet med åklagarens gärningspåstående i fängelset Gohardasht. Det rör sig om gemensamt utförda gärningar innefattande stora och svåröverblickbara skeenden där flera personer har samarbetat vid genomförandet. Tingsrätten övergår nu till att pröva Hamid Nourys straffrättsliga skuld i de aktuella händelserna.

397. Tingsrätten hänvisar till de inledande övervägandena som gjordes av den övergripande skriftliga bevisningen och till det resonemang som fördes inför värderingen av bevisning i form av rapporter, böcker, artiklar och intervjuer i olika sammanhang under åtalspunkten 1 ovan.

398. Bevisprövningen koncentreras liksom under åtalspunkten 1 till omständigheter av relevans för att styrka de rättsfaktamoment som finns angivna i gärningsbeskrivningen. Tingsrätten inleder med att värdera utsagor. Vid bedömningen av bevisvärdet av en utsaga undersöks också om den vinner stöd, dvs. bekräftas, av andra omständigheter, s.k. stödbevisning eller positiva hjälpfakta. Liksom för den skriftliga bevisningen är de resonemang och utgångspunkter som redovisats ovan inför bevisvärderingen av den muntliga bevisningen under åtalspunkten 1 ovan gällande.

399. Som framgått ovan under åtalspunkten 1 har det ansetts utrett att Hamid Noury i rollen som assistent åt biträdande åklagaren har, tillsammans och i samförstånd eller samråd med andra, deltagit i de avrättningar av Mujahedin-fångar som avslutades tio dagar innan avrättningarna inleddes den 27 augusti 1988 av fångar som sympatiserade

med olika vänstergrupper och som hade avsagt sig sin muslimska tro. Den bevisning som har redovisats och ingått i prövningen av åtalspunkten 1 har genom indirekt bevisverkan även stor betydelse för prövningen av Hamid Nourys delaktighet under den andra vågens avrättningar enligt åtalspunkten 2.

400. I stort sett samtliga vittnen som hörts under denna åtalspunkt har lämnat uppgifter om att de har sett Hamid Noury utföra ett antal av de olika gärningsmoment som ingår i åtalet. Tingsrätten värderar den mest centrala bevisningen först, dvs. de som haft kännedom om Hamid Noury till utseendet sedan tidigare och gjort iakttagelser av honom utan ögonbindel samt därefter iakttagelser i situationer som är av betydelse för prövningen av åberopade rättsfaktamoment. Därefter övergår tingsrätten till att översiktligt pröva bevisning som består av personer som får betecknas ha haft svagare kännedom om Hamid Abbasi. Utdrag från artiklar, böcker eller intervjuer m.m. från överlevande från fängelsetiden redovisas i anslutning till värderingen av utsagorna i mån av särskild bevisbetydelse.

401. Redan inledningsvis kan emellertid konstateras att Mahmoud Royaie i sin bok *Aftabkaran* från 2007 angett att rättegångarna mot de icke-religiösa och marxisterna började från den 27 augusti 1988 (5 sharivahr 1367) och att Hamid Abbasi hade mycket att göra under den perioden. Mahmoud Royaie har, som redogjorts för ovan under fråga 6, identifierat Hamid Noury som Hamid Abbasi.

402. Med det som ingångsvärde övergår tingsrätten till att bevisvärdera några av de mer centrala förhörsutsagorna. Det kan härvid framhållas att sammanfattande referat av förhörspersonernas utsagor finns i domsbilaga 2.

Förhörsutsagor

403. *Hossein Maleki* har berättat att han gjorde iakttagelser av den biträdande dadyaren Hamid Abbasi vid flera tillfällen utan ögonbindel under de månader som föregick avrättningarna. Det ska bland annat ha skett i samband med att han sommaren 1988 (1367) flyttades till avdelningen mitt emot Jihad och därefter i samband med förhör som hölls på avdelningen av dadyaren. Han har vidare lämnat uppgifter om vad han

har sett och hört på avdelningen under avrättningsperioden, vilket indirekt talar för att avrättningar ägde rum, samt beskrivit att han även träffade Hamid Abbasi i Gohardasht två gånger efter avrättningarna. Vid det ena tillfället, vilket var hösten samma år, fördes han via huvudkorridoren till ett rum där Hamid Abbasi tog emot honom och gav honom beskedet att hans straff som då var avtjänat hade reviderats från 8 år till 15 år. Det andra tillfället var i början av 1989 (slutet av 1367) då han såg honom i samband med att familjer till interner samlades och biträdande åklagaren höll tal.

404. Därutöver har Hossein Maleki redogjort för en händelse på Evin hösten 1990 (1369) under vilken Hamid Abbasis riktiga namn ska ha avslöjats. I samband med att flera fångar skulle åka till Ghezel Hesar för att spela en fotbollsmatch kontaktades Hamid Abbasi på dadyar-kontoret av en fängelseanställd, som av misstag sade att Hamid Noury strax skulle komma. Därefter kom Hamid Abbasi.

405. Tingsrätten kan konstatera att de uppgifter som Hossein Maleki har lämnat i stort vinner stöd i den skriftliga utredningen. I olika intervjuer har han i allt väsentligt lämnat samstämmiga uppgifter. Han har sålunda avseende centrala uppgifter varit konstant i sitt berättande om Hamid Abbasi. Vid den fotokonfrontation som han ställdes inför hos polisen har han sagt att det var enkelt för honom att peka ut Hamid Abbasi bland bilderna. Även om han vid det tillfället redan hade tagit del av bilder av Hamid Noury i media är det vid bevisvärderingen av utpekandet av betydelse att Hamid Abbasi var en välkänd person för honom på fängelset.

406. Hossein Maleki bedöms trovärdig. De uppgifter som han har lämnat om iakttagelser av Hamid Noury i situationer och under tidsperioder som är av betydelse för prövning framstår som tillförlitliga. Uppgifterna har ett högt bevisvärde för påståendet att Hamid Noury verkat i rollen som assistent åt biträdande åklagaren på Gohardasht såväl före som efter aktuell brottsperiod.

407. Detta är omständigheter som får indirekt bevisverkan för gärningspåståendet eftersom det talar för att Hamid Abbasi även agerat i den rollen på Gohardasht under den andra

vågen av avrättningar. Med det som utgångspunkt värderar tingsrätten bevisning som innefattar direkta iakttagelser av Hamid Abbasi under avrättningsperioden.

408. *Ali Reza Akbari-Sepher* har berättat hur han vid tre olika tillfällen på Evin under år 1983 (1362) på Evin interagerat med Hamid Abbasi utan ögonbindel på dadyar-kontoret. De var i samband med ärenden som gällde hans fängslade fru och deras i fängelset nyfödda barn samt deras försörjning. Han har förklarat att han sedan kände igen Hamid Abbasi när han träffade honom på Gohardasht sommaren 1988 (1367) i samband med ett förhör rörande hans religiösa tro. Han har vidare uppgett att han därefter gjorde iakttagelser av Hamid Abbasi i början av sharivahr i huvudkorridoren och i den närliggande korridoren där kommittén befann sig samt att han också såg Hamid Abbasi komma med en fånge från kommitténs håll och placera denne i huvudkorridoren. Vidare interagerade han enligt uppgift med Hamid Abbasi i korridoren där han besvarade frågor från honom gällande medverkan i en intervju och förrättande av tideböner. Han har förklarat att han gjorde dessa iakttagelser genom en springa i ögonbindeln.

409. Han har vidare uppgett att han efter förhöret fördes till en sidokorridor och att en medfånge berättade att det fanns en politisk domstol på fängelset som fattade beslut om att avrätta alla icke-muslimer och att många redan hade avrättats medan andra tvingades att förrättade tideböner. Han har uppgett att han därefter bestämde sig för att gå med på intervjun och utöva tidebönen samt att han påkallade Hamid Abbasis uppmärksamhet när denne höll på att förflytta fångar i korridoren, och att han härvid återigen interagerade med Hamid Abbasi som fick besked om att han hade ändrat sig. Enligt uppgift undrade Hamid Abbasi ironiskt om det var väggarna som hade gjort honom bildad och tog honom sedan till samma plats som han suttit på tidigare. Han har berättat att Hamid Abbasi därefter fortsatte att föra fångar till kommittén och att han, när kommittén sedan hade lämnat fängelset, diskuterade med en kollega om var fångarna i korridoren skulle placeras.

410. Ali Reza Akbari-Sepher bedöms trovärdig. De uppgifter som han har lämnat om iakttagelser av Hamid Noury i situationer och under tidsperioder som är av betydelse

för prövning av åberopade rättsfaktamoment framstår som tillförlitliga. Genom hans vittnesmål är det visat att Hamid Abbasi varit med om att hålla förhör med fångar som på grundval av svaren därefter valts ut för att ställas inför kommittén, att han deltagit i att organisera och placera fångar i huvudkorridoren och sidokorridorerna samt att han fört fångar till och från kommittén.

411. När det gäller identifieringen av Hamid Noury som Hamid Abbasi har han lämnat en beskrivning av Hamid Abbasis utseende på Gohardasht. Det kan noteras att den företer många likheter med Hamid Nourys utseende. Han har även känt igen Hamid Noury som Hamid Abbasi på en bild som publicerats på Facebook efter gripandet och även identifierat honom i rättssalen. Med beaktade av att Hamid Abbasi var en känd person för honom utifrån bland annat deras möten på Evin med anledning av hans nyfödda barn, bedöms utpekandet som säkert och tillerkänns ett högt bevisvärde.

412. *Azarnoush Hemmati Elizehee* har vittnat om att Hamid Abbasi var en känd person för honom på fängelset vid tidpunkten för avrättningarna eftersom han hade sett honom tidigare på avdelningen. Han har beträffande angivna rättsfaktamoment särskilt berättat om en händelse i sharivahr 1367 då han ställdes inför kommittén. Han har uppgett att han fick resa sig upp när kommitténs utfrågning var klar samt att han därvid tittade sig runtomkring och såg biträdande åklagaren och Hamid Abbasi i den bakre delen av salen, ca 7–8 stolsrader bak. I fråga om hur säker han är på iakttagelsen har han betonat att han var medveten om att domstolens prövning handlade om liv och död, varför han var särskilt uppmärksam på de närvarande personerna och vad som i övrigt försiggick i rummet. Han har uttryckt att händelsen är en av de tio mest avgörande händelserna i hans liv, varför han inte känner några tvivel om sin utsaga. Han har vidare berättat att han hade ögonkontakt med Hamid Abbasi, som sedan beordrade honom att sätta på sig ögonbindeln när han var på väg ut. Hamid Abbasi tog honom sedan enligt uppgift i axeln och förde ut honom ur salen. Han har sagt att han var övertygad om att han skulle föras till hosseinieh där avrättningarna verkställdes.

413. Azarnoush Hemmati Elizehee har även lämnat nya uppgifter jämfört med vad som antecknats i polisförhör med honom om att Hamid Abbasi därefter, sedan han fört ut

honom ur rummet, uttalade i barsk ton att han visste att han, Elizehee, hade kännedom om att han skulle tas till kommittén. Han har berättat att Hamid Abbasi lämnade över honom till pastarer och sade att han skulle gå för att inhämta ett beslut om piskning från domaren, samt att det var tydligt för honom att det var Hamid Abbasis röst han hörde. Som förklaring till att han lämnat nya uppgifter har han sagt att han får nya minnesbilder allteftersom tiden går och när han tänker på händelserna. Detta fenomen är enligt tingsrätten, som framgått ovan i det inledande avsnittet om bevisning, inte anmärkningsvärt utan tvärtom naturligt för hur minnesfunktionen fungerar.

414. Under förhöret har Azarnoush Hemmati Elizehee varit återhållsam och gett intryck av att vara mån om att inte överdriva. Han har uppträtt samlat och varit konkret i återgivandet av sina minnesbilder. Uppgifterna om att han sett Hamid Abbasi inne hos kommittén härrör från en direkt iakttagelse utan ögonbindel av en för honom känd person i ett avgörande och traumatiskt ögonblick, vilket talar för att uppgiften är korrekt.

415. Han har vidare lämnat en beskrivning av Hamid Abbasi från tiden i fängelset och särskilt uppmärksammat hans ögon och blick. Han har behandlats på tortyr- och traumaavdelning flera gånger där han vid flera tillfällen berättat om dessa. Han har sagt sig vara säker på att Hamid Noury är Hamid Abbasi från Gohardasht och tillagt att han inte hyser något agg mot honom. De uppgifter som han har lämnat om iakttagelser av Hamid Noury framstår som tillförlitliga och tillerkänns ett högt bevisvärde.

416. *Nader Haddadi Moghadam* har under sitt förhör lämnat uppgifter om att han kom till Gohardasht i början av 1988 (slutet av 1366) och att han gjorde iakttagelser av Hamid Abbasi 2–3 gånger utan ögonbindel innan avrättningarna, vilket skedde i samband med att han kom till avdelningen och pratade med fångar som hade ärenden hos dadyar-kontoret. Han har även vittnat om att Hamid Abbasi kom till avdelningen tillsammans med andra den 31 augusti 1988 (9 sharivahr 1367) och hämtade honom och andra fångar och tog dem till bottenvåningen där de fick sitta och vänta innan de ställdes inför kommittén. Han har dock inte vid något tillfälle själv interagerat med Hamid

Abbasi och kände vid dessa tillfällen inte till hans namn, utan det var något han fick veta i efterhand av andra interner.

417. Han har under förhöret lämnat en beskrivning av detaljer i Hamid Abbasis ansikte och sagt sig ha känt igen bilderna på Hamid Noury i media som Hamid Abbasi och även identifierat honom i rättssalen. Han har sagt sig vara säker på att Hamid Noury är Hamid Abbasi i Gohardasht.

418. Enligt tingsrättens bedömning är Nader Haddadi Moghadam trovärdig. Han har uppträtt samlat och varit konkret på ett återhållsamt sätt i återgivandet av minnesbilder. Även här rör det sig om en direkt iakttagelse utan ögonbindel av en för honom känd person i ett traumatiskt ögonblick, vilket talar för att uppgiften är korrekt. Hänsyn måste emellertid tas till att han endast sett Hamid Abbasi ett begränsat antal tillfällen i fängelset. Utsagan tillerkänns därför sammantaget ett relativt sett lägre bevisvärde för åklagarens gärningspåståenden.

419. *Mahmud Kahlili* har under sitt förhör berättat att han gjorde iakttagelser av Hamid Abbasi vid många tillfällen utan ögonbindel före avrättningsperioden. Som avdelningsansvarig hade han enligt uppgift mycket kontakt med honom. Han har beskrivit sig som en bro mellan fångar och fängelseledningen i frågor om permission, sjukstugebesök, mat och andra ärenden samt uppgett att de hade möten vid avdelningsdörren. Hamid Abbasi var en för honom känd person vid tiden för avrättningarna.

420. Han har vidare lämnat uppgifter om att han efter att ha varit inne hos kommittén den 27 augusti 1988 (5 sharivahr 1367) hörde att Naserian beordrade en gardist i huvudkorridoren att föra honom till avdelningen för att förrätta sina tideböner. Han har berättat att han sedan utifrån rösten förstod att det var Hamid Abbasi som förde iväg honom. Han har förklarat att han noterade Hamid Abbasi och hans klädsel under sin ögonbindel, även om han inte såg ansiktet. Hamid Abbasi förde honom sedan enligt uppgift till några trappor, där en pastar förde honom vidare.

421. Mahmud Kahlili är trovärdig i fråga om vad han har upplevt i fängelset under den aktuella tidsperioden. När det gäller att bedöma tillförlitligheten av uppgiften om Hamid Abbasis deltagande i arbetet som bedrevs i ”dödskorridoren” ska noteras att Mahmud Kahlili vid det tillfället inte såg Hamid Abbasis ansikte, utan att det endast var fråga om en röstidentifiering, vilken får betecknas som osäker. Den osäkerheten vägs i viss mån upp av att Mahmud Kahlili som avdelningsansvarig samtalat många gånger med Hamid Abbasi. Han har vidare sagt sig känna igen bilderna i media på Hamid Noury som Hamid Abbasi och även identifierat honom i rättssalen. De uppgifter som han har lämnat om iakttagelser av Hamid Abbasi i huvudkorridoren framstår emellertid sammantaget som mindre tillförlitliga och tillerkänns därför ett lägre bevisvärde.

422. *Muhammad Esad-Djou* hade kännedom om Hamid Abbasi före avrättningarna. Han har berättat att han sett honom på avdelningen utan ögonbindel och på kort avstånd tillsammans med andra i fängelseledningen när Hamid Abbasi gick bakom dem och förde anteckningar. Hamid Abbasi var enligt uppgift involverad i fångarnas ärenden och kom exempelvis en gång och tittade till en fånge som behövde vård. Muhammad Esad-Djou har förklarat att andra fångar berättade för honom vem Hamid Abbasi var och vad han hette.

423. Han har därutöver lämnat uppgifter om att han den 31 augusti 1988 (9 sharivahr 1367) fördes ut tillsammans med andra fångar till ett rum där han fick frågor om han var muslim och om han förrättade sina tideböner. Han har sagt att han, trots att han hade en handduk virat runt sitt ansikte, kunde uppfatta att Hamid Abbasi var närvarande i rummet. Han har förklarat det med att handduken var halvöppen på sätt som gjorde att kunde göra sina iakttagelser i en särskild vinkel från sidan. Efter utfrågningarna fördes han av Hamid Abbasi till korridoren utanför kommittén. Han har uppgett att han därifrån såg hur Hamid Abbasi på 4–7 meters avstånd förde 3–4 personer mot amfiteatern. Han kunde göra dessa iakttagelser under sin ögonbindel genom att ha den högt placerad. Vid ett annat tillfälle samma dag såg han hur personer överlämnades till Hamid Abbasi, vilka ställdes i led precis framför honom varefter Hamid Abbasi gick i väg med dem.

424. När det gäller identifieringen av Hamid Noury som Hamid Abbasi har han sett foton på honom efter gripandet, däribland ett passfoto, och då känt igen honom. Han har även identifierat Hamid Noury som Hamid Abbasi i rättssalen.

425. Muhammad Esad-Djou är trovärdig i fråga om vad han har upplevt i fängelset under den aktuella tidsperioden. När det gäller att bedöma tillförlitligheten av uppgiften om Hamid Abbasis deltagande i ett förberedande förhör och därefter i arbetet som bedrevs i korridoren utanför kommittén noteras att han lämnat en beskrivning av hans utseende som inte någon annan gjort, i det att Hamid Abbasi gick framåtböjd. Det ska i sammanhanget framhållas att han också hade ganska vag kännedom om honom vid tidpunkten för de nu aktuella iakttagelserna. De uppgifter som han har lämnat om iakttagelser av Hamid Abbasi på Gohardasht under ett förhör och i korridoren framstår sammantaget som mindre tillförlitliga och tillerkänns därför ett lägre bevisvärde.

426. *Mehdi Aslani Tabrizipoor* såg Hamid Abbasi för första gången den 28 augusti 1988 (6 sharivahr 1367). Han har berättat att han vid detta tillfälle såg honom utan ögonbindel och utan att veta vem han var, men att han efter avrättningarna fick kännedom om hans alias. Han har berättat att han och nio andra på avdelningen valdes ut av Hamid Abbasi och sedan fördes på led till korridoren utanför kommittén där Hamid Abbasi överlämnade dem till en väktare. Vidare har han berättat att Hamid Abbasi kom till avdelningen ännu en gång den efterföljande hösten och att andra fångar som hade haft med dadyar-kontoret att göra sedan berättade vem han var. Slutligen har han enligt lämnad uppgift träffat Hamid Abbasi en tredje gång på Evin-fängelsets dadyar-kontor inför sin frigivning i en roll som överensstämmer med Hamid Nourys egna uppgifter om sin roll på Evin.

427. I boken *Kråkan och den röda blomman* och i andra sammanhang efter händelserna har Mehdi Aslani Tabrizipoor uppgett att det var en vakt som kom vid det första tillfället till avdelningen i sharivahr. I det skriftliga materialet har han vidare endast namngett Hamid Abbasi vid ett tillfälle, vilket avsåg händelsen i Evin efter avrättningarna. Han

har förklarat att han av uppenbara skäl inte hade möjlighet att inkludera allt som han varit med om i fängelserna.

428. Han har sett foton på Hamid Noury efter gripandet och därefter pekat ut honom i en fotokonfrontation hos polisen. Han har även gjort en sådan identifiering i rättssalen under förhöret och framhållit att han aldrig kommer att kunna glömma sina minnen från fångenskapen.

429. Mehdi Aslani Tabrizipoor uppfattas som trovärdig i fråga om vad han upplevt i fängelset under den aktuella tidsperioden. Hans uppgifter är väl underbyggda och får stöd av den skriftliga utredningen. När det gäller att bedöma tillförlitligheten av uppgiften om att Hamid Abbasi kom till avdelningen i sharivahr måste beaktas att han inte tidigare hade sett Hamid Abbasi och att inte heller kände till honom vid namn. Det var först efter avrättningsperioden som han åter såg Hamid Abbasi och fick kännedom om hans namn av andra fångar. Att han inte kände till Hamid Abbasi sedan tidigare utgör negativa hjälpfakta som påverkar bevisvärdet av utsagan. Uppgiften måste värderas med försiktighet och framstår mot den bakgrunden som mindre tillförlitlig. Sammantaget bedöms bevisvärdet för utpekandet av Hamid Noury som Hamid Abbasi under avrättningsperioden som svagt.

430. *Abolghassem Soleiman Pour* hade en knapphändig kännedom om Hamid Abbasi vid tiden för avrättningarna. Han hade dessförinnan enligt lämnad uppgift i förhör endast träffat honom en gång på dennes kontor och han bar vid det tillfället ögonbindel. Därefter har han berättat om ett tillfälle när han satt i ensamcell och en person öppnade luckan till cellen och frågade hur det var, varpå han kände igen rösten från mötet på kontoret. Han har uppgett att han samtidigt såg denna persons ansikte och att han beskrev det för medfångar på avdelningen efteråt som kunde berätta att det var dadyaren Hamid Abbasi som han hade träffat.

431. Beträffande avrättningsperioden har han lämnat uppgifter om att Hamid Abbasi hämtade och förde in honom till kommittén någon gång den 31 augusti – den 2 september 1988 (9 – 11 sharivahr 1367) samt att Hamid Abbasi och andra efter

prövningen förde honom till ett utrymme för att piskas. Vid dessa tillfällen identifierade han honom enbart utifrån rösten. Han har därtill berättat att han träffade honom ett par ytterligare gånger efter flytten till Evin, bland annat såg han honom utan ögonbindel på dadyar-kontoret inför sin frigivning den efterföljande sommaren. Han har förklarat att han, när han sedan såg bilder i media efter gripandet, direkt kände igen Hamid Noury som Hamid Abbasi från fängelset.

432. Abolghassem Soleiman Pour uppfattas som trovärdig i fråga om vad han har upplevt i fängelset under den aktuella tidsperioden. Att han hade dålig kännedom om Hamid Abbasi inför avrättningsperioden utgör dock negativa hjälpfakta som påverkar bevisvärdet av utsagan. Till det kommer att identifikationen i Gohardasht skett genom röstigenkänning, vilket är en osäker metod. Med hänsyn till detta framstår uppgiften om att det var Hamid Abbasi som förde in honom till kommittén och sedan för att piskas som mindre tillförlitliga. Bevisvärdet i den delen är sammantaget lågt.

433. *Mehrdad Neshati Malekyan* har lämnat uppgifter om att han den 28 augusti 1988 (den 6 sharivahr 1367) togs ut från avdelningen och inledningsvis fick svara på frågor om han fördömde sin organisation och om han gick med på att medverka i en videoinspelad intervju. Därefter togs han ner till huvudkorridoren där sjukstugan, besöks- och administrativa avdelningen låg. Han har berättat att han fördes in i ett rum och ställdes inför en kommitté som ställde frågor om han var muslim och om han förrättade sina tidsböner. Vidare har han uppgett att han två dagar senare togs ner samma väg till huvudkorridoren och att han där överlämnades till, som pastaren uppgav, bror Abbasi, som han inte hade haft någon kontakt med dessförinnan. Han fördes enligt uppgift in till det närliggande dadyar-kontoret där han fyllde i en blankett med sedvanliga frågor som han förstod avsåg kompletteringar till hans ärende. Han bar ögonbindel vid detta tillfälle och har inte kunnat identifiera Hamid Noury som Hamid Abbasi. Uppgifterna tillerkänns dock ett visst bevisvärde för att det fanns en person vid namn Hamid Abbasi som arbetade med informationsinhämtning på dadyar-kontoret den aktuella dagen.

434. *Rahman Darkeshide* växte upp i samma kvarter som Hamid Noury i Teheran. Han har när det gäller uppgifter om Hamid Noury under alias Hamid Abbasi i huvudsak lämnat samma uppgifter som finns redovisade i hans artikel i tidningen *Kar* som publicerades 2013.

435. Artikeln avser händelser och förhållanden i Gohardasht i anslutning till avrättningarna 1988. Hamid Noury nämns vid namn vid flera tillfällen. Det första tillfället är i ett avsnitt med underrubriken ”Dödskommittén” som handlar om när Rahman Darkeshide ställdes inför kommittén. Det anges att Naserian lade sig i förhöret och uppgav inför kommittén att Rahman Darkeshide tills nyligen hade använt alias i stället för sitt riktiga namn. I artikeln står därefter följande: ”Naserian kände inte mig egentligen och det var uppenbart att det var hans ”högra hand” Hamid Abbasi (Noori) som hade sagt det till honom”.

436. Det andra tillfället om Hamid Noury som nämns i artikeln är i ett avsnitt med underrubriken ”Undersektion”. Det är ett avsnitt som avser perioden efter avrättningarna och i det redogörs bland annat för ett tillfälle där fångarna togs ut från avdelningen med ögonbindlar, varvid följande ska ha inträffat enligt artikeln: ”Fängelseåklagaren Hamid Abbasi, tillsammans med några gardister ställde frågor till var och en av fångarna om de gick med på att delta i en intervju {framför kamera}… Hamid Abbasi (Noori) som bodde i samma kvarter som jag när han var ung repeterade sina frågor till mig igen”.

437. Det sista tillfället i artikeln är i ett avsnitt med underrubriken ”Frihet” som handlar om intervjuer som genomfördes i samlingssalen efter avrättningsperioden i månaden bahman. Där står följande: ”Efter intervjuerna skickades vi ut från samlingssalen. Skälet till att vi skickades ut var att Hamid Abbasi inte ville att jag skulle se honom. Därför, när vi kallades till intervju var det en annan person som hette Rahmani som skötte intervjun. När de förde oss bort med ögonbindel såg Hamid Abbasi oss i korridoren. Han ställde några frågor till oss och sen gick han till samlingssalen. Vi fördes då till avdelningen.”

438. Uppgifterna i artikeln utgör bevisfakta för att Hamid Noury tjänstgjorde som assistent till biträdande åklagaren i Gohardasht under alias Hamid Abbasi och att han var delaktig i avrättningarna under den med åtalet aktuella tidsperioden. Det kan härvid noteras att Hamid Noury vidgått att de var grannar i barndomen, vilket har viss bevisverkan i form av positiva hjälpfakta beträffande Rahman Darkeshides utsaga.

439. Det har emellertid under förhöret framkommit att Rahman Darkeshide inte sett Hamid Noury under alias Hamid Abbasi i fängelserna. Han har förklarat att han inte heller kunde identifiera Hamid Abbasis röst som Hamid Nourys eftersom han inte pratade med Hamid Noury så mycket under uppväxten. Hans uppgift om att Hamid Noury befunnit sig i Gohardasht vid dessa tillfällen har han i stället grundat på information om vad som framkommit vid olika tillfällen och vars innehåll enligt honom talar för att han måste ha befunnit sig där. Under förhöret hos kommittén användes en uppgift om att Rahman Darkeshide använt sig av ett alias i Evin, vilket han menar endast kan ha kommit från Hamid Noury. Tingsrätten kan emellertid konstatera att uppgiften likväl kan ha framgått av hans akt, varför slutsatsen om att han befunnit sig i Gohardasht inte är säker. Inte heller kan några säkra slutsatser dras av att han fick frågor om huruvida han hade en granne som jobbade på fängelset eller av hans spekulation om att Hamid Noury inte ville utföra intervjun med honom efter avrättningarna eftersom han därigenom skulle riskera att avslöja sig. Det rör sig ytterst om slutsatser som inte kan bedömas som säkra.

440. Bevisvärdet av uppgifterna för att Hamid Noury verkat under alias Hamid Abbasi i Gohardasht under avrättningsperioden är lågt med hänsyn till vad som redogjorts för ovan. De uppgifter som han skrivit om i artikeln ovan förändrar inte den bedömningen. Det är fråga om samma uppgifter som grundar sig i slutsatser utifrån information och inte egna iakttagelser.

441. *Abdolreza Shahab Shokoohi* har under sitt förhör berättat att han gjort iakttagelser av en civilklädd person som kom till avdelningen tillsammans med pastarer vid flera tillfällen under den första och andra vågens avrättningar, bland annat i samband med att en fånge, som sedan kom att avrättas, hämtades från avdelningen den 28 augusti 1988 (6

sharivahr 1367). Vidare har han uppgett att han skulle föras till Evin-fängelset några veckor efter avrättningsperioden och att han inför detta hämtades på avdelningen av en pastar som uppgav att han skulle träffa Abbasi. Han har berättat att han sedan fördes till ett rum där han fick ta av sig sin ögonbindel, varigenom han såg och kände igen Abbasi som den civilklädde person som han hade sett tillsammans med pastarer på avdelningen.

442. Tingsrätten konstaterar att Abdolreza Shahab Shokoohi har gjort iakttagelser av Hamid Abbasi vid flera tillfällen utan ögonbindel. Han har lämnat en beskrivning av detaljer i Hamid Abbasis ansikte och sagt sig ha känt igen en bild på Hamid Noury på Facebook efter gripandet som Hamid Abbasi och även identifierat honom i rättssalen. Med hänsyn till de fåtal gånger som han har gjort iakttagelser av Hamid Abbasi i fängelset utan att vid de tillfällena närmare känna till honom måste uppgifterna värderas med försiktighet. Det uppvägs i viss mån av att han personligen träffat honom på dadyar-kontoret och även fått information om att hans namn var Abbasi. Uppgifterna i utsagan och utpekandet tillerkänns därför ett högre bevisvärde.

443. *Jafar Yaghoobi* har berättat att han såg Hamid Abbasi en gång före avrättningarna, vilket var i samband med ett tillfälle 1987 (1366) när fångarna på hans avdelning hade inlett en matstrejk och fängelsepersonal kom för att få dem att upphöra. Han har förklarat att han fick berättat för sig av andra fångar efteråt att en av dem hade varit dadyar Abbasi. Vidare har han berättat att han efter avrättningsperioden, i månaden aban, togs till ett rum i den del av fängelset där kommittén tidigare satt och att han där mötte Hamid Abbasi, som utifrån hans akt började ställa frågor. Han har beskrivit att Hamid Abbasi i samband därmed ska ha uttryckt att han ”slapp undan”. Uppgiften bekräftas i Jafar Yaghoobis fängelsememoarer från 2015, *Okända gränser mellan liv och död*, där det framgår bl.a. följande.

> ”Vissa fängelsetjänstemän, som Nasserian och Lashgari och ”Abbasi” (Hamid Nouri) i Gohardasht-fängelset och Mortazavi, Halvai och Hosseinzadeh i Evin-fängelset spelade en aktiv roll i Nämnden och massakern.
>
> Från början av Aban (oktober) kallades de till Dadiari (åklagarkontoret) i fängelset. Det var på samma ställe där han befunnit sig och väntat innan han togs in till Dödens

nämnd. Han togs in och beordrades att ta av sig ögonbindeln. Det var ett ganska stort rum med ett bord i mitten och en av fängelsets Dadiarer (åklagarassistenter) vid namn Abbasi satt bakom det. Han ställde en rad vanliga frågor till honom och bläddrade och undersökte hans akt som var framför honom. Abbasi sa att han kom billigt undan. Hans sändes sedan tillbaka till sin avdelning. De fick därefter möjlighet att återigen ta emot besök vilket skedde i Azar (november/december)."

444. Jafar Yaghoobi har berättat att uppgiften i boken om att Abbasi spelade en aktiv roll i nämnden och "massakern" kommer från överlevandena på avdelning 8. Han har förklarat att de bytte information med varandra efter avrättningarna och att det var de som berättade att Hamid Abbasi varit aktiv. Han har även förklarat att han fick tag på namnet Hamid Noury genom efterforskningar online när han skrev boken.

445. Det kan konstateras att Jafar Yaghoobi inte har redovisat några egna iakttagelser som styrker åklagarens konkreta gärningspåstående rörande Hamid Nourys deltagande i gärningarna. Däremot utgör uppgiften om ett möte med Hamid Abbasi efter avrättningarna indirekt bevis för att han tjänstgjorde på Gohardasht, även om det ligger utanför den i målet aktuella tidsperioden.

Sammanvägda bevisvärdet

446. Efter att ha värderat den mest centrala bevisningen men även viss bevisning som består av personer som får betecknas ha haft svagare kännedom om Hamid Noury, och med beaktande av den indirekta bevisverkan som utredningen beträffande åtalspunkten 1 har i denna del och vad det innebär för prövningen, kan tingsrätten konstatera att det sammantagna bevisvärdet är övertygande i fråga om Hamid Noury verkat under aliaset Hamid Abbasi i Gohardasht under den med åtalspunkten 2 aktuella perioden och att han där deltagit i utförandet av de åtalade gärningarna.

447. Till det kommer uppgifter från övriga förhörspersoner som i allt väsentligt får betecknas ha haft svagare kännedom om Hamid Noury under aliaset Hamid Abbasi och vars uppgifter måste värderas med försiktighet i ljuset av omständigheterna. Oaktat det kan konstateras att även flera av dessa förhörspersoner har redovisat iakttagelser av Hamid Noury som Hamid Abbasi, vilket framgår av referaten av deras uppgifter i domsbilaga 2, vid olika tillfällen under den aktuella tidsperioden och i

sådana sammanhang som binder honom till kommitténs arbete med avrättningarna. Andra förhörspersoner har redovisat iakttagelser före eller efter avrättningsperioden som binder Hamid Noury under alias Hamid Abbasi till Gohardasht-fängelset i den av åklagaren påstådda rollen.

448. Till förhörsutsagorna där direkta iakttagelser i fängelset redovisats och värderats kommer även andra omständigheter som understödjer bevisningen. I fråga om motiv och roll på dadyar-kontoret innebär det att det framstår som naturligt att Hamid Noury deltog i förfarandet även under den andra vågen. Hans uppträdande före och efter gärningarna som redovisats ovan i den del som avser den första vågen av avrättningar ger stöd åt bevisningen. De omständigheter som redovisats och värderats där i fråga om de fynd som gjorts i hans mobiltelefon samt bevisfakta i övrigt är även av bevisbetydelse för denna del av åtalet.

449. Den understödjande bevisningen har sammantaget ett inte obetydligt bevisvärde och får bevisverkan i höjande riktning av de utsagor som lämnats avseende Hamid Nourys roll och deltagande i förfarandet under den andra vågen av avrättningar i Gohardasht.

Slutsats

450. Tingsrätten kan konstatera att bevisningen består av flera förhörspersoner som varit med om samma händelser i fängelset och kan ge stöd åt varandra. Berättelserna överensstämmer i de centrala delarna av åtalet som gäller Hamid Nourys roll i fängelset och på vilket sätt han deltagit i förfarandet som ledde till avrättningar av fångar som sympatiserade med olika vänstergrupper och som inte var troende muslimer eller ansågs ha avsagt sig sin islamiska tro. Till det kommer att deras utsagor understöds av annan bevisning. Det kan konstateras att Hamid Noury även vid det här tillfället hade motiv, roll, tillfälle och också en skyldighet att delta i förfarandet enligt det iranska systemet. Hans uppträdande före och efter gärningarna understödjer vidare bevisningen.

451. Med beaktande av att det finns annan bevisning än bara utsagor som understödjer dessa bedöms bevisningen i dess helhet som robust. Även om alla utsagorna inte är

oberoende av varandra eftersom det finns en risk för att påverkan har skett anser tingsrätten att det samlade bevisvärdet ändå är tillräckligt högt för att anse det styrkt att Hamid Noury i rollen som assistent åt biträdande åklagaren har, tillsammans och i samförstånd eller samråd med andra, deltagit i avrättningarna genom att han varit delaktig i förhör med fångar för att sortera ut dem som skulle ställas inför kommittén, befunnit sig i huvudkorridoren och sidokorridorer i anslutning till utrymmet där kommittén genomförde sin prövning, att han förflyttat och placerat fångar i dessa korridorer, att han fört fångar in till och ut från kommittén samt att han befunnit sig i rummet där kommittén höll förhör.

452. Övriga påståenden om Hamid Nourys deltagande i avrättningarna under denna åtalspunkt får inte stöd i utredningen i sådan grad att beviskravet kan anses uppfyllt.

453. Hans deltagande i förfarandet med avrättningar på Gohardasht innebär att han därigenom också deltagit i att verkställa av kommittén utdömda dödsstraff, efter ett förfarande som inte tillgodosett grundläggande krav för en rättvis rättegång.

454. Tingsrätten övergår med detta till att granska Hamid Nourys berättelse och den bevisning som stöder denna. Innan bevisbedömningen sedan avslutas ska en övergripande och slutlig sammanvägning av bevisningen göras. Om åklagarens talan motbevisas eller den tilltalades berättelse och annan bevisning tar sådan kraft från de bevisfakta som talar för åklagarens rättsfakta att de inte längre kan anses nå upp till beviskravet ska frikännande ske. Annars ska åtalet bifallas.

E. Granskning av Hamid Nourys uppgifter

Frågeställning 9) Innebär Hamid Nourys uppgifter och annan bevisning som åberopats mot gärningspåståendena att värdet av åklagarens bevisning försvagas i sådan grad att beviskravet inte längre är uppfyllt?

Tingsrätten har funnit att Hamid Nourys uppgifter och annan bevisning som åberopats mot gärningspåstående inte påverkar åklagarens bevisning i sådan grad att beviskravet inte längre är uppfyllt.

I avsnittet redovisas skälen för bedömningen.

455. Hamid Noury har under sitt förhör bemött de uppgifter som framkommit genom åklagarens bevisning och inriktat sig på att neutralisera denna genom att visa något annat än det åklagaren påstår. Han har gjort gällande att han har alibi samt presenterat alternativa teman vilka i första hand utgörs av att händelserna är konstruerade och aldrig har inträffat, och i andra hand att det finns en annan gärningsman. Tingsrätten värderar i det följande Hamid Nourys uppgifter.

Alibi

456. Hamid Noury har påstått att han var på ledighet under den med åtalet aktuella perioden i anledning av sin dotters födsel den 29 augusti 1988 (7 mordad 1367). Tingsrätten ifrågasätter inte uppgiften om tidpunkten för födelsen men konstaterar att Hamid Noury inte fört någon bevisning som bekräftar påståendet om ledighet under de i målet aktuella tidsperioderna. Vidare kan tingsrätten konstatera att rådande omständigheter vid den i målet relevanta tidpunkten också talar emot att det förhöll sig på det viset.

457. Iran befann sig i krig och vapenstilleståndet hade ännu inte inträtt när Mujahedin anföll Iran med understöd av Irak i operation Eternal Light den 26 juli 1988 (4 mordad 1367). En allmän mobilisering i landet följde på attacken, vilket bekräftats av utdrag från iransk nyhetsrapportering den 27 juli 1988 (5 mordad 1367). Den högste religiöse ledaren ayatolla Khomeini utfärdade en fatwa, sannolikt den 28 juli 1988 (6 mordad 1367) som på ett direkt sätt involverade Hamid Nourys arbetsgivare, den revolutionära

åklagarmyndigheten och hans arbetsplats i fängelserna i Teheran och Karaj. Gohardasht-fängelset i Karaj administrerades från Evin och det förelåg enligt vad som framkommit i utredningen ett nära samarbete mellan de två fängelserna. Som konstaterats ovan följde på fatwan en skyldighet för Hamid Noury i sin roll på fängelserna i Teheran och Karaj att inställa sig och delta i genomförandet av det uppdrag som den högste religiöse ledaren beordrat och lämnat till en kommitté att utföra. Det var ett uppdrag som brådskade enligt de instruktioner som lämnades och som gick ut på att efter en prövning utdöma dödsstraff att verkställas omedelbart i syfte att utrota islams fiender. Det är rimligt att anta att ett projekt av sådant slag som nu igångsattes förutsatte för genomförandet att alla tillgängliga resurser på fängelserna användes. Att Hamid Noury i rådande läge och med beaktande av den hierarkiska struktur som råder i Iran med skyldigheter att lyda den högste religiöse ledarens påbud kunde befinna sig på en längre ledighet med anledning av sin dotters födsel är inte sannolikt. Hans uppgifter om att han var på ledighet under avrättningsperioden försvagar därmed inte bevisvärdet av åklagarens utredning.

Fabricerade och felaktiga uppgifter

458. Hamid Noury har också gjort gällande att utredningen mot honom är politiskt motiverad och iscensatt i syfte att sätta dit honom för delaktighet i påstådda brott med konstruerade och falska anklagelser. Enligt Hamid Noury är det regimkritiska politiska grupperingar som bedriver opposition mot den iranska regimen utomlands som konspirerat. Han menar att han har blivit en bricka i det politiska spelet och att han används för att komma åt ledande företrädare för den iranska regimen.

459. Hamid Nourys hypotes utgörs av att de få personer som överlevde operation Eternal Light konstruerade en historia när de kom tillbaka till Camp Ashraf som gick ut på att de skulle sprida uppgifter om att alla som blivit dödade i striderna i stället blivit dödade i fängelserna i Iran.

460. Hamid Noury har påpekat att det finns en del oklarheter vad gäller vittnesmålen. Det gäller bl.a. i vilken utsträckning vissa vittnen själva har bevittnat händelserna eller

endast redogör för vad andra har berättat. Detta har dock i allt väsentligt kommit att klaras ut under de förhör som ägt rum inför tingsrätten.

461. Därutöver har Hamid Noury framhållit att flera av de personer som han påstås ha begått gärningarna tillsammans med regelmässigt har namngivits i skriftliga vittnesattester utan att hans namn har nämnts. Vidare har han framfört att vittnena inte är oberoende och att det finns personliga kopplingar och relationer samt att vittnesmålen innehåller flera felaktigheter utöver uppgifterna om att han har begått påstådda gärningar.

462. Det är enligt tingsrätten inte möjligt att dra några slutsatser av det förhållandet att Hamid Nourys namn inte har nämnts i andra sammanhang. De omständigheter som framförts som kan ge anledning till tvivel om värdet av vittnesmålen har varit allmänt hållna och är svårbedömda. Att förhörspersoner beskriver samma händelse behöver inte, som försvaret gjort gällande, betyda att de samrått eller tagit intryck av varandra i olika sammanhang. Det ligger närmare till hands att utgå från att de deskriptiva redogörelser de lämnat om händelser i fängelserna är självupplevda. Att flera personer upplevt samma sak är inte anmärkningsvärt. Tvärtom är det naturligt med beaktande av att det rör sig om interner på ett fängelse där åtgärder, så som det beskrivits, riktats mot i allt väsentligt samtliga fångar.

463. Värdet av den muntliga bevisningen har ifrågasatts av Hamid Noury som hänvisat till frågetecken kring uppkomstbetingelserna för utsagorna. Det har pekats på att motsägelsefulla uppgifter förekommer, att målsägande och vittnen tidigare hörts i olika sammanhang, att förundersökningen är smittad genom de tidigare förfarandena som ägt rum i fråga om händelserna, att rättegången direktsänts i olika media samt att förhörspersonerna kan ha påverkats eller påverkat varandra.

464. Att personer som hörts sagt emot sig själva eller lämnat motstridiga uppgifter i förhållande till uppgifter lämnade under förundersökningen behöver inte nödvändigtvis innebära att utsagan är fabricerad. Det kan på ett allmänt plan finnas ett flertal förklaringar till att motstridiga uppgifter lämnas, särskilt i fråga om detaljer.

Frågor kan t.ex. ha ställts på olika sätt, tolkningen kan ha varit bristfällig, det kan ha nedtecknats på ett sätt som inte överensstämmer med den faktiska utsagan etc. Det ska också betonas att det för de personer som hörts handlat om att minnas mycket gamla händelser där perifera detaljer av naturliga skäl kan gå förlorade eller ändras. Det finns inte något som generellt berättigar till slutsatsen att förhörspersoner som gör ändringar i sin berättelse skulle vara mer opålitliga än personer som lämnar konstanta upplysningar. I själva verket är det mycket rimligt att en berättelse förändras eftersom underlaget för vittnets beskrivningar i sig själva är föränderliga minnesbilder som personen förmår framkalla vid de olika förhörstillfällena.

465. I målet har också förklaringar lämnats av förhörspersoner till ny information som framkommit under förhören i förhållande till vad som antecknats i förundersökningen eller i skriftliga rapporter, artiklar eller intervjuer där de deltagit. I huvudsak har förklaringen varit att det tidigare inte frågats specifikt efter informationen eller att svaren inte fullständigt återgivits. Ett genomgående intryck från de förhör som hållits inför tingsrätten är att förhörspersoner, på sätt de blivit tillsagda att göra, endast gett begränsade svar på frågor som ställts. På det stora hela finner tingsrätten inget anmärkningsvärt med de förklaringar som lämnats till avvikelser under förhören jämfört med annat material. Någon konkret omständighet som talar för att personer som hörts i målet blivit utsatta för påverkan att felaktigt anklaga Hamid Nourys för brottsligt handlande har inte framkommit. Däremot har det förekommit uppgifter om att målsägande uppmanat andra som har uppgifter att lämna att träda fram och delta i rättsprocessen.

466. Den omständigheten att personer, som varit på brottsplatsen och haft kännedom om Hamid Noury inte gjort iakttagelser av honom, är inte något som motsatsvis talar för att han inte var där eller att åklagarens bevisning i målet är oriktig. Det kan finnas andra naturliga förklaringar till detta. Det är i sig inte anmärkningsvärt att personer inte noterat Hamid Nourys närvaro i den extraordinära situation som rådde på brottsplatsen med mycket folk och rörelse samt bärandes ögonbindel.

467. Utredningen innefattar förhör med män i ungefär samma ålder och med homogen politisk eller religiös bakgrund inom de respektive grupperingarna. Det ska dock framhållas, som framgått av avsnittet Bakgrund ovan, att det rör sig om många olika politiska grupperingar som varken politiskt eller religiöst har samma värderingar. Till det ska sägas att det finns personer som inte längre är anhängare eller sympatisörer till sin tidigare organisation. Det har också framkommit att starka motsättningar finns mellan vissa personer och grupperingar. Många har känt till Hamid Noury sedan tidigare från andra fängelser, men det finns också personer som inte närmare känt till honom innan den med åtalet aktuella tidsperioden. Utredningen innehåller varierande uppgifter från målsägande och vittnen. De flesta förhörspersoner har redovisat uppgifter avseende direkta iakttagelser men det förekommer även s.k. hörsägenuppgifter.

468. I stort sett samtliga förhörspersonerna har, om än i varierande grad, pekat ut Hamid Noury som gärningsman. De tillfällen och situationer som de har gjort iakttagelser av honom skiljer sig dock åt. I många fall avser det inte ens något av de gärningsmoment som anges i gärningsbeskrivningen utan är mer allmänt inriktat på att Hamid Noury arbetade på fängelset Gohardasht. Om det skulle vara så som Hamid Noury gör gällande, att utredningen fabricerats ihop av förhörspersonerna, är det rimligt att tro att innehållet varit mer samstämmigt inriktat på Hamid Nourys närvaro på brottsplatsen och medverkan i de olika gärningsmoment som åklagaren lägger honom till last.

469. Enligt tingsrättens mening ger inte utredningen något konkret stöd för att bevis tillkommit på ett otillbörligt sätt. Däremot kan det inte uteslutas att viss påverkan har skett i fråga om detaljer som förhörspersoner anser sig minnas vid alla de möten och intervjuer som de kan ha deltagit i och inte minst med hänsyn till den påverkan på minnesbilder som den långa tid som förflutit kan medföra.

470. Sammanfattningsvis finns inte skäl att rikta anmärkningar på utredningens tillförlitlighet och robusthet. Det har inte framlagts tillräckligt konkreta omständigheter som tyder på att utredningen är konstruerad och tillrättalagd eller på att någon annan otillbörlig inblandning förekommit i utredningen från politiska grupperingar. Hamid

Nourys alternativa teori är inte sannolik och får inte någon påverkan på bevisvärdet av åklagarens utredning.

Annan gärningsman

471. Hamid Noury har, som han får förstås, även gjort gällande att det kan ha funnits en alternativ gärningsman på Gohardasht som använt samma alias som han. Med hänvisning till den omfattande bevisvärdering som gjorts ovan i fråga om identifieringen av Hamid Noury som Hamid Abbasi kan tingsrätten konstatera att någon sammanblandning med en alternativ annan gärningsman kan uteslutas. Inte heller den alternativa hypotesen försvagar bevisvärdet av åklagarens utredning.

Övrigt

472. Hamid Nourys förklaring till varför han raderade kontaktuppgifter i sin mobil till personer med koppling till domstolsväsendet och fängelser bl.a. Gohardasht i Iran inför avresan till Sverige går ut på att han ville hindra Heres Sadeghayobi att få tag på kontaktuppgifterna i hans mobil. Han har sagt att Heres Sadeghayobi vid tidigare besök använt hans mobil och ringt och stört hans vänner där han tagit upp politiska frågor som haft med domstolsväsendet att göra. Han har vidare sagt att han inte visste att Heres Sadeghayobi hade anhöriga som avrättats men att han sedan läste om det i förhören med honom. Enligt tingsrättens bedömning är uppgifterna inte rimliga och kan därför lämnas utan avseende. Hans förklaring får inte någon påverkan på bevisvärdet av åklagarens bevisning.

Övergripande och slutlig sammanvägning av bevisningen

473. Vid en övergripande och slutlig sammanvägning av bevisningen kan konstateras att åklagarens bevisning som helhet bedöms som robust. Bevisningen motsäger att det gått till på det sätt som Hamid Noury har angett. Hans uppgifter får inte stöd av någon bevisning i målet. Det innebär att händelseförloppet inte har varit det som Hamid Noury gjort gällande, dvs. att det rör sig om en konspiration och att han varit på semester under brottstiderna eller att han förväxlats med en annan gärningsman. Den av Hamid Abbasi åberopade bevisningen försvagar inte heller det mycket starka stöd som bevisningen i målet i övrigt ger åt åtalet. Det saknas varje antydan till att det har

gått till på något tredje sätt, dvs. på ett sätt som varken målsägandena eller Hamid Noury uppgett.

474. Slutsatsen blir att det är ställt utom varje rimligt tvivel att Hamid Noury har begått de gärningar som tingsrätten bedömt bevisade enligt ovan.

F. Uppsåt, gärningsmannaskap och rubricering

Tingsrätten har kommit fram till
- att Hamid Noury har handlat med avsiktsuppsåt
- att hans deltagande är att beteckna som gärningsmannaskap
- att gärningen under åtalspunkten 1 är att bedöma som folkrättsbrott, grovt brott samt
- att gärningarna under åtalspunkten 2 är att bedöma som mord.

I avsnittet redovisas skälen för bedömningarna.

Uppsåt

475. Det får anses utrett att Hamid Noury har uppfattat det aktuella händelseförloppet på det sätt som anges i straffbestämmelserna. När de gäller åtalspunkten 1 ska särskilt framhållas att han var medveten om att det förekom strider mellan Iran och Irak/Mujahedin och att omständigheterna i kriget var av sådan karaktär att det förelåg en internationell väpnad konflikt mellan Iran och Irak. Han kände också till Mujahedins aktiva deltagande i denna konflikt tillsammans med Irak och får därmed anses ha haft insikt i att det innebar att guppen blev en del av den internationella väpnade konflikten. Han måste därmed också ha förstått att brottsoffren tillhörde en skyddad personkrets inom den internationella humanitära rätten.

476. När det gäller det brottsliga handlandet visar utredningen att han handlat med avsiktsuppsåt. Han har agerat och deltagit i dödandet av Mujahedin-fångar helt i enlighet med det syfte som anges i fatwan och även, för såvitt avser åtalspunkten 2, deltagit i dödandet av sympatisörer till olika vänstergrupper som hade avsagt sig sin islamiska tro. Hamid Noury har därmed sammantaget haft nödvändigt uppsåt för de åtalade gärningarna.

Gärningsmannaskap

477. De aktuella händelserna innefattar, som redan konstaterats, stora och svåröverblickbara skeenden med flera inblandade personer. Det är fråga om gärningar där flera personer har samarbetat och där olika personer haft olika funktioner för genomförandet. Tingsrättens bedömning har därför i hög grad varit inriktad på vad de inblandade personerna har gjort på ett gemensamt plan eftersom det är den gemensamt utförda gärningen som uppfyller rekvisiten för påstådda brott.

478. När det gäller Hamid Nourys deltagande i handlingsförloppet, som på ett gemensamt plan konstituerar brott, kan tingsrätten konstatera att Hamid Noury i sin funktion på fängelset medverkat aktivt i genomförandet av gärningarna. Omständigheterna bedöms vara sådana att det är berättigat att beteckna Hamid Nourys deltagande i gärningarna, även om han inte på egen hand uppfyller rekvisiten i straffbestämmelsen, som medgärningsmannaskap i den mening som avses i 23 kap. 4 § andra stycket brottsbalken.

Rubricering

479. Det brottsliga handlandet under åtalspunkten 1 är att bedöma som folkrättsbrott enligt 22 kap. 6 § brottsbalken. Enligt samma bestämmelse ska vid bedömningen av om brottet är grovt särskilt beaktas, för såvitt nu är aktuellt, om det förövats genom ett stort antal skilda handlingar eller om många människor dödats på grund av brottet.

480. Tingsrätten kan konstatera att Hamid Noury medverkat i ett stort antal skilda handlingar som drabbat många målsägande. Gärningarna har utförts i en internationell väpnad konflikt under en relativt begränsad tidsperiod och på samma plats. Många människor har dödats. Det har vidare riktat sig mot personer med samma politiska eller religiösa bakgrund. Av bestämmelsens utformning framgår att endast ett brott kan föreligga trots att brottsligheten drabbat flera individer vid skilda tillfällen. Omständigheterna är därmed sammantaget sådana att det rör sig om ett enda brott som är att bedöma som grovt brott.

481. I åtalspunkten 2 är det också fråga om ett brottsligt förfarande där många människor dödats, däribland de 24 personerna i bilaga C som tingsrätten funnit avrättade. Det brottsliga handlandet under denna åtalspunkt är att bedöma som mord enligt 3 kap. 1 § brottsbalken i sin lydelse före den 1 juli 2009.

III. Påföljd och straffmätning

Påföljden bestäms till fängelse på livstid.

482. Hamid Noury har aktivt deltagit i ett brottsligt handlingsförlopp där ett mycket stort antal personer som var skyddade enligt den internationella humanitära rätten avrättades efter ett förfarande som inte uppfyllde kraven på en rättvis rättegång. Han har också aktivt deltagit i gärningar där ett mycket stort antal personer avrättades på grund av ett religiöst ställningstagande efter ett förfarande som inte uppfyllde kraven på en rättvis rättegång. Det rör sig om synnerligen allvarlig brottslighet med straffvärde som innebär att straffet, även med beaktande av avsevärd tid förflutit sedan gärningarna begicks, inte kan bestämmas till annat än fängelse på livstid.

IV. Skadestånd

Tingsrätten har funnit att Hamid Noury ska utge skadestånd om 40 000 kr till ersättningsberättigade målsägande.

I avsnittet redovisas skälen för ställningstagandet.

Inledning

483. Målsägandena har vardera begärt ersättning med belopp i svenska kronor motsvarande värdet av 4 800 000 000 iranska rialer (cirka 1 155 000 kr). Det har inte åberopats några andra omständigheter till stöd för skadeståndsyrkandena utöver de som framgår av åklagarens gärningsbeskrivning. Parterna är överens om att iransk rätt ska tillämpas för de enskilda anspråken (jfr NJA 1969 s. 163).

484. Målsägandena kan delas in i två kategorier; dels anhöriga till fångar som dödats (vilka återfinns i lista A och C, se domsbilaga 1), dels frigivna fångar (vilka återfinns i lista B, domsbilaga 1). De har samtliga begärt ersättning för det psykiska lidandet som de

utstått med anledning av brotten och har som rättslig grund i den iranska lagstiftningen åberopat 1 § lagen om civilt ansvar från 1960 och 3 § femte punkten lagen om diya från 1982. De belopp som begärts motsvarar en diya (blodspeng) enligt det värde som fastställdes av den iranska centralbanken i mars 2021. Beträffande skäligheten i detta belopp har målsägandena särskilt i den iranska lagstiftningen hänfört sig till 3 § lagen om civilrättsligt ansvar och 210 § lagen om diya.

Tillämpningen av utländsk rätt

485. När svensk domstol tillämpar utländska rättsregler ska den som utgångspunkt tolka och tillämpa reglerna på samma sätt som en domstol i det andra landet skulle ha gjort (den lojala tillämpningens princip). För det fall innehållet i utländsk rätt förblir okänt kan dock svensk domstol behöva utgå från att den utländska rätten svarar mot den svenska om inte något särskilt talar mot det (se NJA 2016 s. 288, p. 17–19).

Innehållet i iransk rätt

486. Tingsrätten redovisar i det följande innehållet i iransk lagstiftning av betydelse för prövningen av skadeståndsyrkandena på sätt som den framkommit genom den utredning som åberopats av målsägandena.

Lagen om civilt ansvar från 1960

487. De åberopade bestämmelserna i lagen om civilt ansvar har följande innehåll enligt den ingivna översättningen.

> 1 § Den som utan lagligt tillstånd, genom uppsåt eller vårdslöshet skadar andra människors liv och hälsa, egendom, frihet, integritet, kommersiellt renommé eller någon annan lagstadgad rättighet så att det orsakar materiell eller immateriell skada, blir ansvarig för skadestånd som resultatet av sin egen gärning.
>
> 3 § Domstolen bestämmer omfattning på förlusten och sättet och kvaliteten på skadeståndet beroende på omständigheter kring händelsen.

488. Av rättsutlåtandet som författades av Mohammad Nayyeri, jur. dr., och sakkunnigförhöret med den iranske advokaten Muhammad Olyaeifard har följande framkommit. Lagen infördes 1960 i det västerländska rättssystem som vid det tillfälle

rådde i Iran och reglerar utomobligatorisk skadeståndsskyldighet i enlighet med allmänna civilrättsliga grundsatser. Den fortsatte att tillämpas av iranska domstolar även efter revolutionen 1979 men kom att gälla subsidiärt i förhållande till anspråk som framställts med stöd av lagen om diya från 1982. Den civila lagen omfattar ideella skador, vilket innebär att ersättning kan utgå för sådant psykiskt lidande som en person tillfogas av annan genom uppsåt eller vårdslöshet.

Lagen om diya från 1982

489. De åberopade bestämmelserna i den iranska lagen om diya har följande innehåll, för såvitt nu är aktuellt, enligt den ingivna översättningen till engelska.

> 3 § The diya for killing a Muslim man is either of the following six options as chosen by the offender; and it is not permitted to mix them up:
> […]
> 5. 1,000 flawless and unalloyed coined Dinars, each Dinar is one Shari'a mithqal of gold weighing 18 nokhods; […]
>
> 210 § In all cases where according to this law an arsh is prescribed, or the amount of compensation is left to the judge to decide, the judge shall determine the diya and compensation by taking into account the full diya of human being and the type and conditions of the crime and the damage caused.

490. Av rättsutlåtandet framkommer följande. När rättssystemet i Iran islamiserades efter revolutionen infördes ett flertal lagar, däribland lagen om diya, för att kriminalrätten skulle harmoniseras med sharialagen. Brott mot liv och hälsa bestraffas enligt den nya strafflagstiftningen genom *qisas* (vedergällning), enligt vilken den dömde tillfogas samma skada som denne åsamkat brottsoffret, eller genom *diya* (blodspeng). Det är målsäganden eller dennes efterlevande anhöriga som begär vilket straff som ska utgå. Blodspengen avseende dödandet av en muslimsk man fastställs varje år av den iranska centralbanken och utgör den standard som samtliga ersättningskrav beräknas utifrån.[76]

---

[76] Se även Said Mahmoudi och Ali Chahandeh, Om brott och straff i Iran, Svensk Juristtidning, Häfte 4, 2001, s. 347–372.

491. Muhammad Olyaeifard har i sitt förhör bekräftat rättsutlåtandets riktighet i dessa avseenden.

Hamid Nourys skadeståndsskyldighet

Vilka har rätt till ersättning?

492. Målsägandena Mokhtar Borojerdy Shalavands och Khadijeh Borhanis skadeståndsyrkanden ska ogillas eftersom det inte är visat i ansvarsdelen att deras respektive anhörig avrättades på Gohardasht-fängelset i enlighet med gärningsbeskrivningen. Med hänsyn till prövningen i övrigt är dock Hamid Noury i och för sig skadeståndsskyldig i enlighet med den första bestämmelsen i den iranska lagen om civilt ansvar för det psykiska lidande som han orsakat övriga målsägande på grund av sitt brottsliga handlande.

493. Det är genom prövningen i ansvarsdelen styrkt att målsägandena i bilaga B (frigivna fångar) utsattes för svårt psykiskt lidande genom det brottsliga förfarandet. Det får därigenom även anses vara utrett att de förorsakades ett psykiskt lidande, vilket utgör sådan ideell skada som enligt utredningen omfattas av den iranska lagen om civilt ansvar. På samma sätt är det utrett att målsägande, för vars anhöriga det är visat att de avrättats i enlighet med gärningsbeskrivningen, utsattes för ersättningsgill ideell skada i form av psykiskt lidande.

Skadeståndens storlek m.m.

494. Målsägandena har begärt ca 1 155 000 kr vardera, och, såsom det får förstås, särskilt hänvisat till bestämmelsen om domarens skönsmässiga bedömning enligt 3 § i den civila lagen i förening med det iranska rättsinstitutet om blodspeng och det belopp som utgår vid dödandet av en muslimsk man. Beträffande skäligheten i de yrkade beloppen gör tingsrätten följande bedömning.

495. Det har framkommit av utredningen att ersättning enligt lagen om diya utdöms för brott mot liv och hälsa och att sakägaren kan begära sådan ersättning i stället för annan påföljd i form av kroppsbestraffning. Till skillnad från exempelvis den svenska

skadeståndsrätten och allmänna civilrättsliga principer härom är syftet med blodspengen, utöver att tillhandahålla ersättning för uppkommen skada, även att skadevållaren straffas. De belopp som följer kan av den anledningen enligt tingsrätten inte tillmätas betydelse vid värderingen av den ersättning som skäligen ska utgå enligt den civilrättsliga lagen för den ideella skada som respektive målsägande har utstått. Det har inte genom utredningen om den iranska rätten framkommit att en sådan förening av regelverken låter sig göras. En sådan bedömning av det utomobligatoriska ersättningskravet kan inte, med hänsyn till lagarnas skilda ändamål, betecknas som skälig. Tingsrätten tillägger härvid, för det fall lagen om diya skulle tillmätas den betydelse vid bedömningen som målsägandena förordat, att en sådan tillämpning av den iranska rätten, med anledning av de inslag av dubbel bestraffning som följer av de höga beloppen, vore uppenbart oförenlig med grundsatserna för den svenska rättsordningen.

496. I avsaknad av iransk rättspraxis och annan utredning om vilka ersättningsbelopp som utgår vid psykiskt lidande med tillämpning av den civila lagen söker tingsrätten ledning i motsvarande svenska regler beträffande denna bedömning. Med hänsyn till att skadorna uppkom 1988 är det vid den tiden gällande regler och principer som bör beaktas (se NJA 2017 s. 938).

497. Enligt 1975 års skadeståndslag kan ersättning utgå för skadelidande som förorsakats psykiskt lidande av övergående natur (sveda och värk). Målsägarnas begäran om ersättning för sitt psykiska lidande får anses närmast avse denna typ av ideella skada. I svensk rättspraxis bestäms ersättningsbeloppet tämligen schablonmässigt och i förekommande fall med tillämpning av bevislättnader såvitt avser skadans omfattning.

498. När en nära anhörig har dödats kan efterlevande enligt svenska rättsregler få ersättning enligt tillämpliga schabloner för det psykiska lidande som de har fått utstå till följd av det skadeståndsgrundande dödsfallet. Av rådande praxis för i målet aktuell tid uppgick skadeståndet till efterlevande vid uppsåtligt dödande till ett schablonbelopp om 25 000 kr (se NJA 1993 s. 41 och 2000 s. 521). Med hänsyn till de månader av ovisshet som rådde om de avrättade anhörigas öde, att begravningsplatserna varit och alltjämt är

fördolda och vad dessa omständigheter kan antas ha inneburit för deras psykiska besvär anser dock tingsrätten att det genom utredningen i målet är utrett att målsägandena som har förlorat en anhörig lidit en större skada av avrättningen än vad som omfattas av då gällande schablon och att de skäligen bör tillerkännas 40 000 kr vardera. Det finns inte anledning att göra skillnad mellan dessa målsägande när det gäller storleken av ersättningen för det psykiska lidandet.

499. Målsägandena i bilaga B har också drabbats av skadeståndsgrundande psykiska besvär med anledning av brottet. Det finns inte heller beträffande dem någon närmare medicinsk utredning om deras ersättningsgilla psykiska lidande, men det får utifrån deras förhörsuppgifter och vad som i övrigt är styrkt om händelseförloppet och den rädsla för liv som framkallats anses ligga i sakens natur att de utsattes för psykiskt lidande som i vart fall är jämförbar med målsägande som förlorat anhöriga. Tingsrätten anser av den anledningen att ersättning skäligen ska utgå med 40 000 kr för de psykiska besvär som de åsamkades. I avsaknad av närmare utredning kan inte ett högre belopp tillerkännas.

500. Slutligen kan konstateras att ränta inte ska utgå i frånvaron av yrkanden om detta.

V. Särskilda yrkanden

Utvisning

501. Hamid Noury döms till fängelse för synnerligen allvarlig brottslighet. Han bör därför inte få stanna kvar i landet. Det kan konstateras att han vid gripandet vistades här tillfälligt. Han har ingen stark anknytning hit. Vidare bedöms det inte finnas något hinder mot att verkställa ett beslut om utvisning av honom till Iran. Sammantaget finns det därför skäl att utvisa honom med förbud att återvända hit utan tidsbegränsning.

Bevisbeslag

502. Yrkandet om bevisbeslag har laglig grund och ska bifallas.

VI. Övrigt

Ersättningsanspråk

503. Offentliga försvarare och målsägandebiträden har rätt till skälig ersättning av allmänna medel för arbete, tidsspillan och utlägg som uppdraget har krävt. Ersättning för arbete ska bestämmas med utgångspunkt i den tidsåtgång som är rimlig med hänsyn till uppdragets art och omfattning och med tillämpning av en timkostnadsnorm (se 21 kap. 10 § första stycket rättegångsbalken och 5 § lagen [1988:609] om målsägandebiträde jämförd med 27 § rättshjälpslagen [1996:1619]).

504. Ersättningen beräknas normalt med utgångspunkt i brottmålstaxans timkostnadsnorm, även i de fall taxan inte är tillämplig. Timkostnadsnormen kan dock frångås, när målets beskaffenhet eller annan särskild anledning föranleder det. Högre ersättning än vad som följer av normen – s.k. förhöjd ersättning – kan således i undantagsfall förekomma, bland annat då målet aktualiserat ovanliga rättsfrågor eller svårbedömda problem eller när huvudförhandlingen pågått under en avsevärd tid (se NJA 1993 s. 237).

505. Daniel Marcus har begärt ersättning för arbete med 4 776 712 kr exkl. moms avseende 2 744,5 timmar, varav 1 703 timmar med förhöjt arvode under tidsperioden 1 juni 2021 – 4 maj 2022 samt med 258 060 kr, för 195,5 timmar tidsspillan. Utöver det har han begärt ersättning för utlägg med 519 939 kr.

506. Thomas Söderqvist har begärt ersättning för arbete med 4 792 339 kr exkl. moms avseende 2 756 timmar, varav 1 719 timmar med förhöjt arvode under perioden 1 juni 2021 – 31 maj 2022 samt med 331 320 kr, för 251 timmar tidsspillan. Utöver det har han begärt ersättning för utlägg med 622 990 kr.

507. Göran Hjalmarsson har begär ersättning för arbete med 1 978 424 kr exkl. moms avseende 1 372 timmar och med 165 730 kr för 129 timmar tidsspillan. Därutöver har han begärt ersättning med 84 503 kr för utlägg.

508. Ghita Hadding Wiberg har begärt ersättning för arbete med 1 975 259 kr exkl. moms för 1 186,7 timmar, varav 554,7 timmar med förhöjd taxa från 22 oktober 2021 och med 111 270 kr för 90,5 timmar tidsspillan. Utöver det har hon yrkat ersättning med 58 823 kr för utlägg.

509. Bengt Hesselberg har begärt ersättning för arbete med 2 369 536 kr exkl. moms avseende 1 335 timmar, varav 933,75 timmar med förhöjd ersättning från den 10 augusti 2021 och med 133 821 kr för 102 timmar tidsspillan. Efter påpekande av åklagarna om felaktigheter avseende framställt yrkande har Bengt Hesselberg frånfallit 12,75 timmar, varav åtta timmar med förhöjt arvode. Utöver det har han yrkat ersättning med 68 784 kr för utlägg.

510. Åklagaren har, i enlighet med 1 § förordningen (2005:77) om kontroll av vissa ersättningsanspråk, yttrat sig över försvararnas och målsägandebiträdenas ersättningsanspråk. Någon invändning har inte riktats mot den ersättning som Göran Hjalmarsson och Ghita Hadding Wiberg har begärt men däremot den ersättning som Daniel Marcus, Thomas Söderqvist och Bengt Hesselberg har yrkat där åklagaren ansett att ersättningen i vissa delar ska sättas ned.

Förhöjd ersättning

511. Det kan inledningsvis konstateras att målet har varit mycket omfattande och pågått under en lång tidsperiod. Hamid Noury frihetsberövades den 9 november 2019. Efter att två byten av offentlig försvarare beviljats förordnades Daniel Marcus den 12 februari 2020 till offentlig försvarare för Hamid Noury. Till medförsvarare förordnades Thomas Söderqvist den 16 juni 2020. Åtal väcktes den 27 juli 2021 och huvudförhandling har ägt rum från den 10 augusti 2021 till den 4 maj 2022 med sammanlagt 92 förhandlingsdagar. Effektiv förhandlingstid (utan pauser) har uppgått till 426 timmar. Därutöver har ett antal omhäktningsförhandlingar förekommit. Vidare ska framhållas att målet gällt mycket allvarlig brottslighet begången en längre tid tillbaka i Iran, det har aktualiserat rättsfrågor och problemställningar av inte okomplicerat slag. Med hänsyn till målets omfattning och karaktär bedömer tingsrätten

därför att de offentliga försvararna haft fog för sin begäran om förhöjd ersättning under de av dem angivna tidsperioder.

512. Vad gäller målsägandebiträdena så har även deras uppdrag medfört sådan bundenhet till detta mål att det får anses motiverat att frångå timkostnadsnormen i den omfattning som har yrkats.

Ersättning för arbete

513. Som framgår ovan förordnades Daniel Marcus den 12 februari 2020 till offentlig försvarare för Hamid Noury och Thomas Söderqvist den 16 juni 2020. Uppdraget har således fortgått under närmare två år och två månader från förordnandet fram tills huvudförhandlingen avslutades för Daniel Marcus del och ett år och elva månader för Thomas Söderqvists del. Under hela den tiden har Hamid Noury varit frihetsberövad med restriktioner i ett land han saknat anknytning till och där han inte behärskat språket. Därtill kommer den allvarliga brottsanklagelsen och omfattande förundersökningen med många målsägande, ett mycket stort material och flertalet polisförhör som krävt försvararnas närvaro. Målet har även tilldragit sig uppmärksamhet från andra än parter, både medial och internationell, vilket haft inverkan på försvararnas uppdrag. Med det sagt kan tingsrätten konstatera att uppdraget som offentlig försvarare i målet har krävt en osedvanligt stor arbetsinsats.

514. Det förhållandet att två försvarare har förordnats för Hamid Noury bör, som åklagarna har påpekat, beaktas vid bedömningen av ersättningen och det är rimligt att en sammanvägning av yrkade belopp och en helhetsbedömning görs. I mål där två offentliga försvarare har förordnats är det nödvändigt – inte minst ur en kostnadsaspekt – att arbetet fördelas mellan försvararna för att undvika dubbelarbete. Av Daniel Marcus och Thomas Söderqvists arbetsredogörelser framgår att en sådan arbetsfördelning också har gjorts i stor utsträckning, vilket även har framgått under huvudförhandlingen. Det har bland annat handlat om att mellan sig fördela arbete hänförligt till sakframställan, slutanföranden och förhörspersoner. Med hänsyn till målets karaktär bedömer tingsrätten emellertid att en uppdelning av arbetet inte kan

göras fullt ut. Det finns således fog för att, på så sätt som försvaret har gjort gällande, båda försvararna i viss mån utför samma arbetsmoment.

515. Vad beträffar nedlagd tid för inläsning av förundersökningsprotokoll gör tingsrätten följande överväganden. Det kan inledningsvis konstateras att förundersökningsmaterialet är mycket omfattande och består till övervägande del av text med få inslag av bilder. Det består vidare till stor del av förhörsuppgifter, sakkunnig- och rättsutlåtanden samt rapporter. En inte oväsentlig del är författad på engelska. Mot denna bakgrund får det anses skäligt att försvararna har lagt ned den av dem angivna tidsåtgången, vilket även motiveras av målets särskilda beskaffenhet.

516. Sammantaget bedömer tingsrätten att den av försvararna yrkade ersättning för arbete är skälig och yrkandena ska således bifallas i den delen.

517. Göran Hjalmarsson och Ghita Hadding Wiberg har i sina uppdrag som målsägandebiträde biträtt 13 respektive nio målsägande. Av dessa målsägande har två av de som Göran Hjalmarsson biträtt varit anhöriga till påstått avrättade fångar och fem av de som Ghita Hadding Wiberg biträtt har varit sådana målsägande.

518. Med hänsyn tagen till målets karaktär och uppdragens omfattning anser tingsrätten att de av Göran Hjalmarsson och Ghita Hadding Wiberg yrkade ersättningarna för arbete är skäliga och ska bifallas.

519. Bengt Hesselberg har i sitt uppdrag som målsägandebiträde biträtt tio målsägande, varav fyra har varit anhöriga till påstått avrättade fångar. Innan huvudförhandlingen inleddes avled en målsägande som ska ha varit en frigiven fånge. Åklagarna har i sitt yttrande anfört att det ersättningsanspråk som Bengt Hesselberg framställt är något för högt med hänsyn till att han vid tidpunkten för huvudförhandlingen endast företrätt fem målsägande som varit fängslade i Gohardasht. Tingsrätten instämmer i åklagarnas bedömning och anser att skälig ersättning för arbete bör sättas något lägre än yrkandet och bestämmas i nivå med den ersättning som Ghita Hadding Wiberg tillerkänns. Detta med beaktande till antalet målsägande som de har företrätt och även med hänsyn

tagen närvaro vid huvudförhandlingen. Bengt Hesselberg ska därmed tillerkännas för arbete med skäliga 1 975 259 kr exkl. moms.

Tidsspillan och utlägg

520. Daniel Marcus och Thomas Söderqvist har genomgående begärt ersättning för tidsspillan med 30 minuter hänförlig till lunchavbrott under huvudförhandlingsdagarna. Tillämpliga föreskrifter för beräkning av tidsspillan finns i Domstolsverkets författningssamling DVFS 2021:8. I 3 § anges att normal måltidspaus inte utgör tidsspillan. I en huvudförhandling med en tilltalad som är häktad är det ofta förekommande med lunchavbrott om en timme och 30 minuter för att tillgodose häktespersonalens behov av transport och måltider. Utgångspunkten är att ett sådant lunchavbrott inte avviker från det normala. Under alla förhållanden bör arbete kunna utföras under den tid som inte tas i anspråk för måltid. Försvararna har även uppgett att de i mycket stor utsträckning har arbetat under luncherna, men att de trots detta inte yrkat ersättning för arbete utan för tidsspillan. Vid sådant förhållande saknas grund för att tillerkänna försvararna någon ersättning för aktuell tid.

521. Göran Hjalmarsson och Ghita Hadding Wiberg har vardera yrkat ersättning för 36 timmar tidsspillan hänförlig till två resor till och från Albanien. Tingsrätten anser att förhållandena varit sådana att arbete har kunnat utföras under vänte- och restid. Ersättning för tidsspillan kan därför inte utgå.

522. När det gäller vilket kontor beräkning av tidsspillan ska utgå från vid inställelse till huvudförhandlingen så instämmer tingsrätten i åklagarnas bedömning om att det närmaste kontoret ska gälla (se NJA 2021 s 520). Thomas Söderqvist kan därför inte ersättas för resor företagna från Huddinge, utan beräkningen ska ske från Sveavägen och får skäligen bedömas till samma som Daniel Marcus, dvs. 0,75 timme per förhandlingsdag. Däremot vad gäller frågan om färdsätt så utgår tingsrätten från att försvararna har valt det transportmedel som varit lämpligast med hänsyn till omständigheterna. Eftersom förhandlingen pågått under en avsevärd tid och under en pandemi kan får resa med egen bil godtas. I konsekvens med dessa ställningstaganden ska yrkade utlägg förutom avseende biltullar ersättas.

Kenneth Lewis

523. Målsägandena Khadijeh Borhani, Hossein Seyed Ahmadi, Mohammed Zand och Aliakbar Bandali har efter huvudförhandlingen yrkat att advokat Kenneth Lewis, med ändring av tingsrättens tidigare beslut, förordnas som målsägandebiträde för dem och att kostnaden för hans arbete ska ersättas av staten. I andra hand har de yrkat, analogt med reglerna för försvarare vid fällande dom, att de har rätt till ersättning för privat ombud. I tredje hand har de yrkat att Hamid Noury vid en fällande dom ska ersätta deras rättegångskostnader i tingsrätten.

524. Tingsrätten har i beslut den 7 december 2020 (aktbil 219 – 220) och den 22 december 2020 (aktbil 245) tagit ställning till begäran från olika målsägande om att få advokat Kenneth Lewis förordnad som målsägandebiträde för sig. Det har rört sig om såväl begäran från målsägande som inte hade målsägandebiträde förordnat för sig som begäran från målsägande som redan hade målsägandebiträde förordnat för sig men som önskade byte av biträde till Kenneth Lewis. I samtliga fall avslogs begäran. Skälen för ställningstagandena framgår av besluten. Samtliga beslut överklagades av berörda målsägande (aktbil 246). Svea hovrätt avslog överklagandena i beslut den 25 januari 2021, varvid hovrätten instämde i tingsrättens bedömning. Med anledning av att målsägandena Khadijeh Borhani, Hossein Seyed Ahmadi, Mohammed Zand och Aliakbar Bandali därefter anmälde advokat Kenneth Lewis som privat ombud fattade tingsrättens beslut den 17 februari 2021 att entlediga deras målsägandebiträden från uppdragen. De har därefter företrätts av Kenneth Lewis som privat ombud.

525. De skäl som tingsrätten grundat sina beslut på vid tidigare ställningstagande, och som hovrätten instämt i, gör sig fortfarande gällande. Vad målsägandena nu anfört, som i allt väsentligt avser omständigheter som var kända för tingsrätten vid förra beslutstillfällena, föranleder inte någon annan bedömning. Deras begäran om att få Kenneth Lewis förordnad för sig som målsägandebiträde i efterhand avslås.

526. Målsägande, som biträtt åtalet, har, som de får förstås, gjort gällande att de analogt med reglerna för försvarare bör tillerkännas ersättning av allmänna medel i händelse av

fällande dom för de kostnader de haft för anlitande av det privata ombudet. Bestämmelsen i 31 kap. 2 § rättegångsbalken, som de får förstås, ska tillämpas i analogi, innebär att rätten kan besluta att den tilltalade ska få ersättning av allmänna medel för sina kostnader för försvarare vid frikännande dom i ett mål där åklagaren för talan. Möjligheten att fatta ett sådant beslut är dock villkorat av att kostnaderna skäligen varit motiverade för att den tilltalade skulle kunna ta tillvara sin rätt.

527. Enligt tingsrätten saknas stöd för att analogt tillämpa regeln i 31 kap 2 § rättegångsbalken för målsägandena. Det vore dessutom att kringgå gällande regelverk att tillerkänna målsägandena, som avstått att använda sig av sina målsägandebiträden sedan de fått avslag på byten till Kenneth Lewis, ersättning av allmänna medel för Kenneth Lewis som privat ombud. I det sammanhanget vill tingsrätten framhålla att det saknats fog för målsägandena på grund av målets beskaffenhet eller andra omständigheter att ersätta förordnade målsägandebiträden med Kenneth Lewis som ombud i målet. Skälen för att inte Kenneth Lewis utsågs var främst att staten inte skulle drabbas av kostnader som ytterligare ett biträde i målet skulle förorsaka. De uppkomna kostnaderna har således inte skäligen varit motiverade för att målsägandena skulle kunna ta tillvara sin rätt.

528. I fråga om mål där målsägande biträder allmänt åtal eller annars för talan jämte åklagaren gäller enligt 31 kap. 11 § rättegångsbalken, angående rätt till ersättning för rättegångskostnad, bestämmelser i 18 kap. rättegångsbalken. Vad som är ersättningsgill rättegångskostnad regleras av 18 kap. 8 § i samma balk. Detta innebär – när målsägande ska ha ersättning – att kostnaden ska ha varit skäligen påkallad för tillvaratagande av målsägandens rätt. Samma skäl gör sig gällande för kravet riktat mot Hamid Noury som motiverade avslaget ovan i fråga om att ersätta målsägandenas rättegångskostnader av allmänna medel. Målsägandenas agerande att ersätta förordnade målsägandebiträden med ett privat ombud med kostnader som följd som de annars inte skulle ha haft har inte varit skäligen påkallad för tillvaratagande av deras rätt. De hade vid tiden för vidtagande av den åtgärd som föranlett kostnaden inte skäl att anse åtgärden erforderlig. De hade då redan erfarna och i sådana här sammanhang

beprövade advokater förordnade för sig som målsägandebiträden. Den är därför inte ersättningsgill.

Återbetalningsskyldighet

529. Även om Hamid Noury i och för sig enligt huvudregeln i 31 kap. 1 § rättegångsbalken har en skyldighet att ersätta staten för det som betalats av allmänna medel i ersättning till försvarare och även till målsägandebiträden enligt 8 § lagen om målsägandebiträde ska någon sådan återbetalningsskyldighet inte åläggas honom med beaktande av den påföljd som bestämts för brotten.

Häktning

530. Det finns risk för att Hamid Noury avviker eller på något annat sätt undandrar sig straffverkställighet. Vidare är det inte föreskrivet lindrigare straff än fängelse i två år för mord och det är inte uppenbart att skäl till häktning saknas. Hamid Noury ska därför stanna kvar i häkte tills domen i fråga om påföljd och utvisning vinner laga kraft mot honom.

Avräkningsunderlag bifogas

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se domsbilaga 3 (TR-01)
Överklagande, ställt till Svea hovrätt, ska ha kommit in till tingsrätten senast den 4 augusti 2022.

Tomas Zander Anna Liljenberg Gullesjö

I avgörandet har även fyra nämndemän deltagit. Rätten är enig.

STOCKHOLMS TINGSRÄTT
Avdelning 4

Målsägandebilaga
2022-07-14

Mål nr B 15255-19

Domslut avseende Hamid Noury

1. Solmaz Alizadeh
1516- 705 King Street West
M5V 2W8, Toronto
Ontario
Kanada

Målsägandebiträde:
Advokat Bengt Hesselberg
Advokat Bengt Hesselberg AB
Starrängsringen 8, 3 tr
115 50 Stockholm

2. Masoud Ashraf Semnani
Hasselbacken 11 A Lgh 1102
194 38 Upplands Väsby

Målsägandebiträde:
Advokat Göran Hjalmarsson
Advokatfirman GUIDE AB
Högbergsgatan 27, 2 tr
116 20 Stockholm

3. Majid Saheb Jam Atabaki
c/o Albania-Durres-Manez
Rruga Gjiri i Lalzit, Manez
ASHRAF 3
Zyra Postare 2011
Albanien

Målsägandebiträde:
Advokat Ghita Hadding Wiberg
KRIM advokater HB
Box 377
101 27 Stockholm

4. Aliakbar Bandali
Waldveg 151 Basel
22393 Hamburg
Tyskland

Ombud:
Advokat Kenneth Lewis
Lewis Langley & Partners Advokatbyrå HB
Gamla Brogatan 11
111 20 Stockholm

5. Laleh Bazargan
Piprensarvägen 32 Lgh 1201
123 57 Farsta

Målsägandebiträde:
Advokat Bengt Hesselberg
Advokat Bengt Hesselberg AB
Starrängsringen 8, 3 tr
115 50 Stockholm

6. Seyyed Jafar Mir-Mohammadi Berenjestanaki
c/o Albania-Durres-Manez
Rruga Gjiri i Lalzit, Manez
ASHRAF 3
Zyra Postare 2011
Albanien

Målsägandebiträde:
Advokat Ghita Hadding Wiberg
KRIM advokater HB
Box 377
101 27 Stockholm

7. Khadijeh Borhani
c/o Albania-Durres-Manez
Rruga Gjiri i Lalzit, Manez
ASHRAF 3
Zyra Postare 2011
Albanien

Ombud:
Advokat Kenneth Lewis
Lewis Langley & Partners Advokatbyrå HB
Gamla Brogatan 11
111 20 Stockholm

8. Majid Djamshidiat
103 Oak Avenue
Richmond Hill, Ontario
Kanada

Målsägandebiträde:
Advokat Bengt Hesselberg
Advokat Bengt Hesselberg AB
Starrängsringen 8, 3 tr
115 50 Stockholm

9. Ahmad Ebrahimi
1 Porte Great Field
London
Storbritannien

Målsägandebiträde:
Advokat Göran Hjalmarsson
Advokatfirman GUIDE AB
Högbergsgatan 27, 2 tr
116 20 Stockholm

10. Mehdi Eshaghi
Binnenfeld 57
21077 Hamburg
Tyskland

Målsägandebiträde:
Advokat Bengt Hesselberg
Advokat Bengt Hesselberg AB
Starrängsringen 8, 3 tr
115 50 Stockholm

11. Mohsen Eshaghi
Vietinghoffweg 7
22455 Hamburg
Tyskland

Målsägandebiträde:
Advokat Göran Hjalmarsson
Advokatfirman GUIDE AB
Högbergsgatan 27, 2 tr
116 20 Stockholm

12. Reza Fallahi
75 Rowlanes Close, Mill Hill
London NW72DN
Storbritannien

Målsägandebiträde:
Advokat Göran Hjalmarsson
Advokatfirman GUIDE AB
Högbergsgatan 27, 2 tr
116 20 Stockholm

13. Hossein Farsy
c/o Albania-Durres-Manez
Rruga Gjiri i Lalzit, Manez
ASHRAF 3
Zyra Postare 2011
Albanien

Målsägandebiträde:
Advokat Ghita Hadding Wiberg
KRIM advokater HB
Box 377
101 27 Stockholm

14. Ramazan Fathi
Kartäusergasse 26
50678 Köln
Tyskland

Målsägandebiträde:
Advokat Bengt Hesselberg
Advokat Bengt Hesselberg AB
Starrängsringen 8, 3 tr
115 50 Stockholm

15. Hassan Golzari
1503-3300 Don Mills Road
Toronto, Ontario M2J4X7
Kanada

Målsägandebiträde:
Advokat Bengt Hesselberg
Advokat Bengt Hesselberg AB
Starrängsringen 8, 3 tr
115 50 Stockholm

16. Sedigheh Haji Mohsen
26 Flaremore Crescent
North York, ON M2K1V1
Kanada

Målsägandebiträde:
Advokat Bengt Hesselberg
Advokat Bengt Hesselberg AB
Starrängsringen 8, 3 tr
115 50 Stockholm

17. Mehri Haji-Nejad
c/o Albania-Durres-Manez
Rruga Gjiri i Lalzit, Manez
ASHRAF 3
Zyra Postare 2011
Albanien

Målsägandebiträde:
Advokat Ghita Hadding Wiberg
KRIM advokater HB
Box 377
101 27 Stockholm

18. Esmat Talebi Kalhoran
Südend str 7
12169 Berlin
Tyskland

Målsägandebiträde:
Advokat Ghita Hadding Wiberg
KRIM advokater HB
Box 377
101 27 Stockholm

19. Homayoun Kaviyani
Hochrutiring 15
Luzern 6005
Schweiz

Målsägandebiträde:
Advokat Göran Hjalmarsson
Advokatfirman GUIDE AB
Högbergsgatan 27, 2 tr
116 20 Stockholm

20. Nasrullah Marandi
Ångermannagatan 102 Lgh 1201
162 64 Vällingby

Målsägandebiträde:
Advokat Ghita Hadding Wiberg
KRIM advokater HB
Box 377
101 27 Stockholm

21. Barjesteh Garmroodi Mehdi
Ryffstrasse 7
4056 Basel
Schweiz

Målsägandebiträde:
Advokat Göran Hjalmarsson
Advokatfirman GUIDE AB
Högbergsgatan 27, 2 tr
116 20 Stockholm

22. Asghar Mehdi-zadeh
c/o Albania-Durres-Manez
Rruga Gjiri i Lalzit, Manez
ASHRAF 3
Zyra Postare 2011
Albanien

Målsägandebiträde:
Advokat Ghita Hadding Wiberg
KRIM advokater HB
Box 377
101 27 Stockholm

23. Mahnaz Meimanat
c/o Albania-Durres-Manez
Rruga Gjiri i Lalzit, Manez
ASHRAF 3
Zyra Postare 2011
Albanien

Målsägandebiträde:
Advokat Ghita Hadding Wiberg
KRIM advokater HB
Box 377
101 27 Stockholm

24. Iraj Mesdaghi
Sibeliusgången 24 Lgh 2102
164 77 Kista

Målsägandebiträde:
Advokat Göran Hjalmarsson
Advokatfirman GUIDE AB
Högbergsgatan 27, 2 tr
116 20 Stockholm

25. Siamak Naderi
Kollegstrasse 10
44801 Bochum
Tyskland

Målsägandebiträde:
Advokat Göran Hjalmarsson
Advokatfirman GUIDE AB
Högbergsgatan 27, 2 tr
116 20 Stockholm

26. Fereydoun Najafi Aria
23/542 Oldnorthern rd
Dural 2158, Sydney
Australien

Målsägandebiträde:
Advokat Göran Hjalmarsson
Advokatfirman GUIDE AB
Högbergsgatan 27, 2 tr
116 20 Stockholm

27. Vida Rostamalipour
Spikskogatan 20 Lgh 1302
125 47 Älvsjö

Målsägandebiträde:
Advokat Bengt Hesselberg
Advokat Bengt Hesselberg AB
Starrängsringen 8, 3 tr
115 50 Stockholm

28. Sara Rouzdar
Allévägen 1 B
806 28 Gävle

Målsägandebiträde:
Advokat Göran Hjalmarsson
Advokatfirman GUIDE AB
Högbergsgatan 27, 2 tr
116 20 Stockholm

29. Mahmmud Royaie
c/o Albania-Durres-Manez
Rruga Gjiri i Latzit, Manez
ASHRAF 3
Zyra Postare 2011
Albanien

Målsägandebiträde:
Advokat Göran Hjalmarsson
Advokatfirman GUIDE AB
Högbergsgatan 27, 2 tr
116 20 Stockholm

30. Akbar Samadi
c/o Albania-Durres-Manez
Rruga Gjiri i Lalzit, Manez
ASHRAF 3
Zyra Postare 2011
Albanien

Målsägandebiträde:
Advokat Göran Hjalmarsson
Advokatfirman GUIDE AB
Högbergsgatan 27, 2 tr
116 20 Stockholm

31. Hossein Seyed Ahmadi
c/o Albania-Durres-Manez
Rruga Gjiri i Lalzit, Manez
ASHRAF 3
Zyra Postare 2011
Albanien

Ombud:
Advokat Kenneth Lewis
Lewis Langley & Partners Advokatbyrå HB
Gamla Brogatan 11
111 20 Stockholm

32. Mokhtar Shalalvand-Borojerdy
65 Meadfield Road Slough
Berks SL3 8HR
Storbritannien

Målsägandebiträde:
Advokat Ghita Hadding Wiberg
KRIM advokater HB
Box 377
101 27 Stockholm

33. Mohammed Zand
c/o Albania-Durres-Manez
Rruga Gjiri i Lalzit, Manez
ASHRAF 3
Zyra Postare 2011
Albanien

Ombud:
Advokat Kenneth Lewis
Lewis Langley & Partners Advokatbyrå HB
Gamla Brogatan 11
111 20 Stockholm

34. Ali Zolfaghari
Gmeindrütistrasse 3
8630 Rüti ZH
Schweiz

Målsägandebiträde:
Advokat Bengt Hesselberg
Advokat Bengt Hesselberg AB
Starrängsringen 8, 3 tr
115 50 Stockholm

STOCKHOLMS TINGSRÄTT
Avdelning 4

Avräkningsunderlag
2022-07-14
Stockholm

Mål nr B 15255-19

Underlaget avser

Person-/samordningsnummer/födelsetid 19610489-1251	Datum för dom/beslut 2022-07-14
Efternamn Noury	Förnamn Hamid

Personen har under en sammanhängande tid av minst 24 timmar varit frihetsberövad* i Sverige eller utomlands med anledning av brott som prövats i målet eller som påföljden avser. Frihetsberövandet har ägt rum under nedan angivna tider.

*på sätt som avses i 2 § lagen (2018:1250) om tillgodoräknande av tid för frihetsberövande

Frihetsberövad	**Frihetsberövandet hävt/upphört/avbrutet** *(lämna tomt för ett frihetsberövande som pågår)*
2019-11-09	

Samtidig verkställighet av påföljd i annat mål

☐ Kriminalvården har underrättat domstolen om att personen har påbörjat verkställighet eller har verkställt påföljd i annat mål under den tid som han eller hon varit berövad friheten (2–4 §§ förordning (2019:96) om tillgodoräknande av tid för frihetsberövande).

Tidigare frihetsberövanden av betydelse för avräkningen

☐ Domstolen har i avgörandet helt eller delvis undanröjt påföljden i tidigare dom, beslut eller strafföreläggande, och det finns uppgifter om frihetsberövanden i tidigare meddelade domar, beslut eller avräkningsunderlag som har betydelse för avräkningen.

Observera: När domstolen lämnar domen/beslutet eller domsbeviset till Kriminalvården ska tidigare domar/beslut med eventuella avräkningsunderlag och avräkningsunderlag enligt 12 a § strafföreläggandekungörelsen bifogas, om det finns uppgifter där som har betydelse för avräkningen (3 § 4 förordningen (1990:893) om underrättelse om dom i vissa brottmål, m.m.).

Underskrift

Namnförtydligande

Nationella åklagaravdelningen - Riksenheten
mot internationell och organiserad brottslighet
Kammaråklagare Kristina Lindhoff Carleson

2021-07-27

Bilaga A

1. Mehrdad Ashtari
2. Shahram Shahbakhshi
3. Reza Abbasi
4. Masoud Kabari
5. Hamzeh Shalalvand Borojerdy
6. Mahmoud Meimanat
7. Ali Haji Nejad
8. Saied Mohammad Hussein Borhani
9. Seyyed Agil MirMohammadi Berenjestanaki
10. Mohsen Seyyed Ahmadi
11. Ramin Ghasemi
12. Seyed Hossein Sobhani
13. Reza Zand
14. Mehran Hoveida
15. Asghar Masjedi
16. Manouchehr Bozorgbashar
17. Behnam Tabani
18. Farzin Nosrati
19. Alireza Mehdizadeh
20. Hamidreza Taherian
21. Behzan Fath Zanjani
22. Abbas Afghan
23. Behrooz Behnamzadeh
24. Faramarz Delkash
25. Naser Barzegar
26. Alireza Sepasi
27. Mohammadreza Shahir Eftekhar
28. Reza Falanik,
29. Jalal Layeghi
30. Akbar Shakeri
31. Naser Mansouri
32. Abbas Yeganeh
33. Mohammadreza Mohajeri
34. Mahmoud Zaki
35. Asadollah Tayebi
36. Hadi Azizi
37. Mohammadhasan Khaleghi
38. Taher Haghighat Talab
39. Nemat Eghbali,
40. Jafar Tajaddod
41. Manochehr Rezaie Jahromi
42. Majid Moshref

43. Roshan Bolbolian
44. Dariush Hanifehpour
45. Hossein Niakan
46. Ebrahim Akbarisefat
47. Abolghasem Arzhangi
48. Kaveh Nasari
49. Zafar Jafari Afshar
50. Gholam Reza Kiakojori
51. Hadi Saberi
52. Mansour Ghahremani
53. Hossein Haghighatgoo
54. Mahshid Razaghi
55. Kheirollah Jalali
56. Mohammad Reza Hejazi
57. Behrooz Shahi Moghani
58. Ahmad Nouramin
59. Hossein Bahri
60. Farhad Atrak
61. Mohsen Rouzbahani
62. Hossein Abdolvahab
63. Hamid Ardestani
64. Mahmoud Armin
65. Iraj Jafarzadeh
66. Hadi Jalaloldin Farahani
67. Mansour Hariri
68. Saeed Ramezanloo
69. Naser Zaringhalam
70. Masoud Daliri
71. Shahriar Feizi
72. Seyed Mohammad Akhlaghi
73. Amir Hossein Karimi
74. Iraj Lashgari
75. Mohammadreza Deljoy Sabetraftar
76. Zeidollah Nourmohammadi
77. Hamidreza Hemmati
78. Mohsen Sadeghzadeh Ardebili
79. Masoud Khastoo
80. Jafar Khosravi
81. Kumars Mirhadi
82. Mostafa Mardfard
83. Reza Azali
84. Mohammadali Elahi
85. Abdollah Behrangi
86. Davoud Hosseinkhani
87. Hosseinali Khatibi

88. Karim Khoshafkar
89. Heidar Sadeghi
90. Ghasem Seifan
91. Faramarz Farahani
92. Ali Haghverdi
93. Hossein Ghazvini
94. Seyed Ali Vasli
95. Mohsen Mohammadbagher.
96. Ali Bakali
97. Ahmad Naalbandi
98. Mohammad Jangzadeh
99. Rahman Cheraghi
100. Mehdi Fereidooni
101. Mahmoud Abbasi
102. Afshin Alavi Tafreshi
103. Seyed Masih Ghoreyshi
104. Naser Saber Bechehmir
105. Ghasem Mohebali
106. Ahmed Beik Mohammadi
107. Bijan Keshavarz
108. Mohammad Darvishnouri
109. Faramarz Jamshidian
110. Mohammed Farmani

Bilaga B

1. Iraj Mesdaghi
2. Nasrullah Marandi
3. Masoud Ashraf Semnani
4. Mehdi Barjasteh Garmroodi
5. Homayoun Kaviyvani
6. Mehdi Eshaghi
7. Mohsen Eshaghi
8. Siamak Naderi
9. Ali Zolfaghari
10. Najafi Aria Fereydoun
11. Majid Djamshidiat
12. Hassan Golzari
13. Aliakbar Bandali
14. Ahmad Ebrahimi
15. Reza Fallahi
16. Ramezan Fathi
17. Ashgar Mehdizadeh
18. Majid Saheb Jam Atabaki
19. Hossein Farsy
20. Mohammed Zand
21. Akbar Samadi
22. Mahmoud Royaie
23. Hamid Nejati Khalaghdust

Bilaga C

1. Adel Rouzdar
2. Hosein Haji Mohsen
3. Adel Talebi
4. Heidar Nikoo
5. Majid Ivani
6. Bijan Bazargan
7. Mahmoud Alizadeh Azami
8. Jahanbakhsh Sarkhosh
9. Mahmoud Ghazi
10. Kayvan Mostafavi
11. Mohsen Rajabzadeh
12. Abbas Raiisi
13. Jafar Rihai
14. Sadek Riahi
15. Mohammad Ali Pezhman
16. Mostafa Farhadi
17. Homoiyon Azadi
18. Madjid Walid
19. Behzad Omrani
20. Mohamed Ali Behkish
21. Mahmoud Behkish
22. Ebrahim Najaran
23. Hamid Nasiri
24. Mohsen Delijani
25. Sasan Ghandi
26. Anusheh Taheri

DOMSBILAGA 2 – Sammanfattande referat av förhörsutsagor

Innehåll

Målsägande (Bilaga B)....4
1. Iraj Mesdaghi....4
2. Nasrullah Marandi....12
3. Mehdi Barjesteh Garmroodi....15
4. Homayoun Kaviyani....18
5. Siamak Naderi....20
6. Mohsen Eshaghi....23
7. Ramazan Fathi....26
8. Mehdi Eshaghi....29
9. Aliakbar Bandali....31
10. Masoud Ashraf Semnani....34
11. Ahmad Ebrahimi....36
12. Fereydoun Najafi Aria....39
13. Hassan Golzari....42
14. Majid Djamshidiat....44
15. Ali Zolfaghari....46
16. Reza Fallahi....50
17. Mohammed Zand....53
18. Majid Saheb Jam Atabaki....57
19. Asghar Mehdizadeh....60
20. Akbar Samadi....62
21. Mahmoud Royaie....66
22. Hossein Farsy....70
23. Hamid Nejati Khalagdust (ljudupptagning från polisförhör)....73

Målsägande (anhörig)....78
1. Solmaz Alizadeh....78
2. Sara Rouzdar....78
3. Khadijeh Borhani....79
4. Hossein Seyed Ahmadi....80

5. Mahnaz Meimanat....80
6. Mehri Haji-Nejad....81
7. Seyyed Jafar Mir-Mohammadi Berenjestanki....82
8. Sedigheh Haji Mohsen....82
9. Vida Rostamalipour....83
10. Laleh Bazargan....84
11. Esmat Talebi Kalhoran....85
12. Mokhtar Borojerdy Shalavand....85

Tilltalad....87
Hamid Noury....87

Vittne....94
1. Hassan Ashrafian....94
2. Mohammad Khodabandehloee....96
3. Golamreza Shemirani....98
4. Mohsen Zadshir....100
5. Rahmat Ali Karami....102
6. Manoochehr Eshaghi....104
7. Mehrzad Dashtbani....106
8. Hossein Maleki....108
9. Mehrdad Neshati Malekyans....110
10. Abolghassem Soleiman Pour....112
11. Azarnoush Hemmati Elizehee....114
12. Roum Afsham....117
13. Mehdi Aslani Tabrizipoor....119
14. Amir Houshang Atiabi....122
15. Mansour Kamalzadeh....125
16. Rahman Darkeshide....126
17. Jafar Yaghoobi....129
18. Seyed Jalalaldin Saidi....132
19. Muhammad Esad-Djou....133
20. Hamid Ashtari....136
21. Nader Haddadi Moghadam....139
22. Manouchehr Payvand....142
23. Mahmud Khalili....144

24. Ali Reza Akbari-Sepher 147
25. Abdolreza Shahab Shokoohi 151
26. Ali Reza Omid Meaf 154

Vittne (allmänna delen) 157
1. Kaveh Moussavi 157
2. Rebecca Mooney 158
3. Geoffrey Robertson 159
4. Shadi Sadr 160
5. Payam Akhavan 162

Sakkunnigt vittne 165
1. Rouzbeh Parsi 165
2. Jan Hjärpe 168
3. Torun Lindholm 170
4. Eric David 171
5. Mohammad Olyaefard 173
6. Jann K. Kleffner 174
7. Sally Longworth 177
8. Ove Bring 179
9. Mark Klamberg 181

Målsägande (bilaga B)

1. Iraj Mesdaghi

Målsäganden Iraj Mesdaghi har hörts på begäran av åklagaren. Förhöret har hållits på plats i Stockholms tingsrätt under fyra förhandlingsdagar mellan den 23 och 31 augusti 2021. Återförhör har hållits den 24 februari 2022. Han har sammanfattningsvis och i allt väsentligt berättat följande.

Allmänt om Iraj Mesdaghi

Han flyttade hem till Teheran 1979 efter att ha studerat på ett universitet i USA. När han ett par år senare deltog i demonstrationer som anordnades av organisationen Folkets Mujahedin blev han gripen av iransk polis. Utan försvarsadvokat ställdes han inför rätta och dömdes till tio års fängelse för att han sympatiserade med organisationen. Han avtjänade straffet i fängelserna Evin, Ghezel Hesar och Gohardasht.

Den inledande tiden av fängelsestraffet avtjänade han i Gohardasht. Han flyttades efter ett par år till Ghezel Hesar, där han var i ett par månader, och fördes sedan till Evin. Han flyttades efter några månader tillbaka till Ghezel Hesar, för att 1986 åter placeras i Gohardasht. Han och de medfångar i Gohardasht som överlevde massavrättningarna 1988 flyttades den efterföljande vintern till Evin, där han avtjänade den sista tiden av sitt fängelsestraff. Han frigavs i maj 1991 och bosatte sig i Sverige några år därefter.

Närmare om den inledande tiden på Gohardasht

Han flyttades till Gohardasht 1986 eftersom Ghezel Hesar skulle tömmas på politiska fångar. Avdelningarna på Gohardasht var mindre än de på Ghezel Hesar, och vakterna kunde utan svårigheter kontrollera fångarna där med misshandel och annan tortyr. Året efter att han anlände till Gohardasht etablerade Mujahedin en närvaro i Irak, varvid förhållandena på fängelset förvärrades. Ordningsreglerna skärptes, och den som bröt mot dessa bestraffades med hårda medel. Exempelvis förbjöds fångarna att träna på gården vid respektive avdelning, vilket tidigare hade varit tillåtet. De kunde bestraffas genom att placeras i isoleringsceller, vilket skedde flera gånger för honom under åren 1987 och 1988.

En annan återkommande bestraffningsmetod kallades tunneln. Det innebar att vakterna ställde sig i två parallella led och slog med kablar och sparkade på de fångar som skulle ta sig igenom. Därefter låstes fångarna in flera timmar i ett utrymme som kallades för gasrummet, vilket var ett rum som saknade fönster och lufttillförsel. Flera fångar kunde spärras in samtidigt och redan efter några minuter var det varmt och

svårt för dem att andas. Vid ett av de två tillfällen som han sommaren 1987 stängdes in i rummet såg han dadyaren Naserian som, tillsammans med sitt biträde Hamid Abbasi, övervakade bestraffningen. Det var den första gången som han, Mesdaghi, såg Hamid Abbasi. Det var vakterna som verkställde bestraffningen men de fick order om detta från Naserian och Hamid Abbasi.

Närmare om ledningen på Gohardasht

Han var periodvis en representant för fångarna på sin avdelning och hade under denna tid möten med dadyarerna och den övriga fängelseledningen. Han kunde därigenom lära sig vad de hette och vad de hade för roller på fängelset.

Naserian kom till Gohardasht tillsammans med fångarna från Ghezel Hesar 1986. Han var dadyar; en företrädare för Åklagarmyndigheten som fanns på varje fängelse. Dadyaren ansvarade för de rättsliga frågorna på fängelset och bestämde över fångarnas straff och restriktioner. Det var exempelvis dadyaren som bestämde om någon skulle sättas i en isoleringscell eller om besök från familjemedlemmar skulle tillåtas. Alla fångar hade därför kännedom om dadyaren och dennes befogenheter. Dadyaren kunde även uppställa villkor för frigivning när ett straff var avtjänat. De politiska fångarna behövde ofta sitta vid en kamera och fördöma sin tidigare ideologi innan de släpptes. Det kunde även uppställas krav på ställande av säkerhet före frigivning.

Det framgick tydligt för honom att dadyaren hade det högsta juridiska ansvaret på fängelset. Vid ett tillfälle tog vakterna honom till en isoleringscell och misshandlade honom på vägen dit. De uppgav att de endast verkställde dadyarens beslut. Vid ett annat tillfälle, när han hade misshandlats och låg på sjukavdelningen, berättades det för honom att det hade skett enligt dadyarens begäran. Dadyaren var dessutom ofta med och övervakade bestraffningarna. Det var sammantaget uppenbart att dadyaren hade en maktposition och kunde ge order till vakterna. Han både såg och hörde det själv vid många tillfällen under sin tid på Gohardasht.

Hamid Abbasi var biträdande dadyar på fängelset och arbetade som Naserians assistent. Han arbetade nära Naserian på dadyar-kontoret och var alltid medveten om det som skedde på fängelset. Han, Mesdaghi, såg inte Hamid Abbasi under sina första månader på Gohardasht men sedan träffade han honom många gånger. Från andra fångar har han hört att Hamid Abbasi tidigare hade arbetat som en vakt på Evin.

Det fanns en ytterligare dadyar på Gohardasht utöver Naserian. Denne dadyar kallades för Arab och hade lägre rang än Naserian. De slutliga besluten låg alltid hos Naserian även om uppgifter ofta delegerades till Arab och Hamid Abbasi. Arab lämnade Gohardasht en kort tid innan massavrättningarna inleddes sommaren 1988.

Vid sidan av dadyarerna bestod fängelseledningen av Davoud Lashkari, som var representant för underrättelsetjänsten och säkerhetsansvarig på fängelset, och Mortazavi, som var fängelsedirektör. Lashkari hade arbetat länge på Gohardasht och hade kännedom om alla fångar. När någon misshandlades av vakterna skedde det ofta under Lashkaris tillsyn. Mortazavi var fängelsedirektör när han, Mesdaghi, kom till Gohardasht 1986, men Naserian tog efter en tid över denna befattning och fick därigenom, vid sidan av rollen som dadyar, det högsta ansvaret för fängelset. Hamid Abbasi fick, i egenskap av Naserians assistent, därför en ännu viktigare position på fängelset.

Det fanns därutöver många pastarer på fängelset. En pastar var en gardist och fängelsevakt. Han träffade sådana vakter nästan varje dag och lärde sig namnet på många av dem. Vakterna hade till skillnad från de civilklädda dadyarerna på sig gröna uniformer.

Närmare om Gohardashts avdelningar och regler

Gohardasht bestod av en stor långsmal huvudbyggnad till vilka flera annex anslöt på respektive långsida. De anslutande byggnaderna var två eller tre våningar höga, och på varje våningsplan fanns avdelningar med celler. I annexen fanns även fängelsets bibliotek, besöksrum, sjukavdelning och kök. I den långsmala byggnaden låg den stora huvudkorridoren som skulle komma att kallas dödskorridoren under massavrättningsperioden. Vid mitten av denna korridor fanns ett kontor som sommaren 1988 användes som domstolslokal av den kommitté som inrättats enligt ayatolla Khomeinis fatwa. Utanför detta rum fanns en mindre korridor som ledde till huvudkorridoren. Vid ena ändan av huvudkorridoren fanns en amfiteater där merparten av avrättningarna utfördes.

På de allmänna avdelningarna bodde uppemot 180 fångar tillsammans i ett antal stora rum. Det fanns också avdelningar som endast bestod av mindre isoleringsceller. Fångarna som satt på dessa avdelningar lärde sig att kommunicera med varandra genom morse. Han tror att det sammantaget fanns 24 avdelningar i de olika byggnadsannexen. Avdelningarna bytte ofta namn för att skapa förvirring bland fångarna. Det fanns utöver dessa även en avdelning i en separat del av fängelset som kallades för Jihad, där icke-politiska fångar var placerade.

Före massavrättningarna 1988 kunde fångarna skicka brev och ta emot besök från anhöriga varannan vecka. De fick ofta kodade nyheter som de sedan kunde sprida på fängelset. Fångarna hade även tillgång till regimens tv, radio och tidningar på avdelningarna, och ibland använde ledningen ett högtalarsystem på fängelset för att delge fångarna utvalda nyheter. En tid innan massavrättningarna upphörde fångarnas tillgång till dessa medier.

När fångarna lämnade sina avdelningar var de tvungna att använda en ögonbindel. Vid massavrättningarna 1988 fanns det dock inte tillräckligt med ögonbindlar på fängelset. Han och flera andra fångar blev tillsagda att använda varsin handduk i stället, en så kallad lång, för att täcka ögonen. Hans egen lång var tunn och han hade därtill dragit ut vissa trådar i tyget. Han hade därför möjlighet att se igenom den och göra vissa iakttagelser, trots att han var belagd med en bindel.

Närmare om massavrättningarna sommaren 1988

Under sommaren 1988, i slutet av månaden khordad, blev han förd av Lashkari med sex andra fångar till ett rum, där de skulle bevittna en annan fånge som inför kamera var tvungen att ta avstånd från tidigare politiskt samröre. När de vägrade att samverka till detta blev de misshandlade med kablar och andra verktyg. Arab beordrade dem sedan till isoleringscellerna och sade att de bara skulle vänta tills imamen hade utfärdat fatwan. De pratade sedan i isoleringscellen om detta. De undrade vad Arab menade och vad som skulle hända med dem. Det hade länge sagts att förhållandena skulle förvärras för fångarna ifall Mujahedin gjorde framsteg i kampen mot regimen. Det var dock ingen vid detta tillfälle som befarade att fångar, som redan avtjänat stora delar av sina fängelsestraff, skulle komma att avrättas.

Den 8 mordad var han fortfarande kvar i sin isoleringscell. På morgonen beordrades alla fångar på den avdelningen att ta på sig sina ögonbindlar och att komma ut ur sina rum. De fördes därefter till den stora korridoren i fängelset, där de ställdes på led. Efter ett tag kom Lashkari som sade åt vakterna att ta tillbaka fångarna till sina celler. Han tror att Lashkari var mån om sin auktoritet på fängelset och att han själv ville bestämma vilka som först skulle föras inför dödskommittén.

På eftermiddagen samma dag kom Lashkari till isoleringscellerna och uppgav att fångarna skulle tillbaka till sina ordinarie avdelningar. När han, Mesdaghi, sedan var tillbaka på sin avdelning, som vid den tidpunkten kallades för avdelning 2, fick han veta att ett antal fångar (däribland Masoud Kabari, Ramin Ghasemi, Seyed Hossein Sobhani, Reza Zand, Mehran Hoveida, Asghar Masjedi och Mansour Ghahremani) hade förts bort på förmiddagen och inte kommit tillbaka. Alla var oroliga och ingen förstod vad som hade hänt. Han vet med säkerhet att de fördes bort den dagen. De hade bott på avdelningen länge tillsammans och var hans nära vänner. Det var som att hans familjemedlemmar plötsligt försvann.

De kommande dagarna fördes ytterligare fångar bort från avdelningen (däribland Hosseni Bahri och Faramaz Farahani), varvid det även kom att spridas information mellan avdelningarna om att det fanns en kommitté med hög rang på fängelset. De visste inte med säkerhet vad som hände men de började allt eftersom, när fångarna inte

kom tillbaka, befara att de avrättades. Från avdelningens hosseinieh hade de även lagt märke till ovanligt mycket aktivitet utanför avdelningen. De hade bland annat sett en gardist som körde en skottkärra som var full av rep. Vidare började de få mer mat än vanligt och de insåg att de åt det som annars hade delats till de försvunna medfångarna.

Det första urvalet av fångar som skulle tas från avdelningen gjordes av Lashkari, varefter Naserian och Hamid Abbasi ställde frågor till de utvalda och bestämde vilka som skulle ställas inför kommittén och i vilken ordning det skulle ske. Naserian hade en viktigare roll i detta än Hamid Abbasi. Att det gick till på detta sätt klarnade för honom när han dessa dagar pratade med de fångar som hade varit nere i huvudkorridoren och sedan tagits upp till avdelningarna igen. Han såg och upplevde det även själv de gånger som han fördes bort från avdelningen.

Den 15 mordad ställdes han för första gången inför dödskommittén. På förmiddagen fördes han från avdelningen av Lashkari tillsammans med en grupp om cirka tio fångar. De slussades genom olika utrymmen och fick i omgångar besvara frågor. Efter lunch togs han ner med några andra fångar och fick vänta i en liten korridor utanför dödskommitténs lokal. De var övervakade av vakter som inte tvekade att misshandla de fångar som inte skötte sig. Han hörde att Naserian kallade efter Naser Mansouri, en fånge som var förlamad i benen. Vakterna bar sedan in honom på en bår till kommittén och tog honom därefter ut till huvudkorridoren.

Han kallades efter en viss väntan in till kommitténs rum, där han blev ombedd att ta av sig sin ögonbindel. Han kunde se kommitténs medlemmar och kände igen Nayyeri, Eshragi och Raeesi, som alla hade högt uppsatta positioner inom rättsväsendet. Utöver dem och vakterna såg han även den person som han senare skulle få veta hette Pour-Mohammadi. Kommitténs ordförande, Nayyeri, berättade att Mujahedin hade attackerat Iran och frågade om han anhöll om imamens nåd och om han var villig att skriva ett brev där han avsade sig all tillhörighet med organisationen. Han vägrade och uppgav att han redan avtjänat sju år av sitt straff och att attacken inte angick honom. Han försäkrade kommitténs medlemmar om att han inte skulle vara politiskt aktiv efter sin frigivning, men de insisterade att han skulle fördöma organisationen och skickade ut honom i korridoren för att skriva ett avståndstagande.

På vägen ut möttes han av Naserian, som tog honom till den högra delen av huvudkorridoren och gav honom ett avståndstagande att skriva under. Han behövde övertyga Naserian om att han enligt kommittén skulle skriva ett eget brev och tror att fången som hade ställts inför kommittén innan honom, Mahmoud Zaki, skrev under Naserians avståndstagande och sedan kom att dömas till döden av kommittén. Han noterade härvid att Naser Mansouri inte fanns i korridoren, varpå han drog slutsatsen att han hade förts bort för att avrättas och att han själv skulle möta samma öde.

Det satt andra fångar i dödskorridoren, men de kunde inte prata med varandra. Vakterna och Hamid Abbasi övervakade allt som skedde. Genom sin ögonbindel kunde han se hur de förde fångar in i mörkret mot amfiteatern. Han minns särskilt att de kallade på Mohsen Mohammadbagher, som gick med kryckor sedan barnsben, och att de sedan förde bort honom. Han, Mesdaghi, kunde inte se vad som skedde därefter, men han hörde skrik och oväsen, och det gick upp för honom att det var i amfiteatern som fångarna avrättades. Senare såg han att ett par vakter som kom gående i korridoren därifrån. De hade påsar med sedlar och klockor. Han förstod att det hade tagits från avrättade fångar.

När han var i dödskorridoren denna dag var det Naserian och Hamid Abbasi som ordnade med fångarna. De läste upp namn på dem som skulle föras in till kommittén och tog hand om det förberedande arbetet inför avrättningarna. Han såg genom sin ögonbindel och hörde hur Hamid Abbasi läste upp namnen på flertalet fångar (däribland Heidar Sadeghi, Abdollah Behrangi, Asadollah Tayebi, Mohammadhasan Khaleghi och Faramarz Farahani) som sedan ställdes på led och beordrades att gå mot amfiteatern för att avrättas. Han tror att de hängdes eftersom han inte hörde någon skottlossning. Hamid Abbasi och Naserian sade ofta att fångarna skulle tas till sina avdelningar, vilket han senare insåg var kod för att de skulle föras till avrättningsplatsen. Han minns att Hamid Abbasi gick fram och tillbaka i dödskorridoren denna dag, att han vid tillfällen gick in till amfiteatern och att han med hånfull ton sade att det var Mujahedins Ashura.

Senare under kvällen, när de var klara med dagens arbete, firade fängelsepersonalen. Hamid Abbasi delade ut kakor till de övriga gardisterna och erbjöd även fångarna i dödskorridoren att smaka. Naserian var väldigt upprymd och dansade fram i korridoren. Till slut togs han, Mesdaghi, och de andra som hade överlevt till en tom avdelning.

Några dagar senare, den 18 mordad, ställdes han på nytt inför dödskommittén. Ordföranden läste hans avståndstagande och uppgav att det inte var tillräckligt och att han var tvungen att skriva ett nytt. Ute i dödskorridoren fick han ett brev som han kunde kopiera. Naserian och Hamid Abbasi var på plats och läste upp namn på de fångar som skulle avrättas på samma sätt som tidigare. Han satt i korridoren oviss om sitt öde hela eftermiddagen, och lyckades sedan i oordningen och röran att följa med en grupp fångar tillbaka till avdelningarna.

Utöver sina uppgifter i korridoren var Naserian och Hamid Abbasi även aktiva vid förhandlingarna inne hos kommittén. Han hörde från flera medfångar som överlevde massavrättningarna att Naserian och Hamid Abbasi hade vittnat mot dem inför kommittén. Han har även själv, när han satt utanför kommittén, hört att Naserian och

Hamid Abbasi medverkat därinne och sett att de vid upprepade tillfällen gått in och ut från kommitténs rum.

Den 20 mordad förde Naserian honom till en isoleringscell. Dagen efter, på eftermiddagen, togs han på nytt till den mindre korridoren utanför dödskommitténs rum. Han kunde efter ett tag ta sig ut till dödskorridoren, där han sedan satt väntandes fram till kvällen. Naserian och Hamid Abbasi var aktiva i korridoren och arbetade på samma sätt som tidigare. Hamid Abbasi letade efter personer som skulle avrättas och frågade vilka som hade varit inne hos kommittén den dagen. Personerna som satt i dödskorridoren hade redan varit hos kommittén och skulle antingen avrättas eller föras tillbaka till avdelningarna. Han kunde efter ett tag ansluta till en grupp fångar som skulle föras upp igen. Vakterna hade ingen ordning på fångarna och visste inte vilka som var vid liv och vilka som hade avrättats. De hade bland annat läst upp namnet på Masoud Daliri, varvid Hamid Abbasi behövt signalera att han redan var avrättad. Han, Mesdaghi, är dock osäker om detta skedde den 21 mordad eller om det var några dagar tidigare.

Dagen därpå, vilket var den 22 mordad, togs han på nytt till korridoren utanför dödskommittén. Han minns att Nayyeri beslutade att en person skulle få 100 piskrapp, vilket Naserian sedan med glädje berättade för de fångar som väntade utanför. Hamid Abbasi anmälde sig som frivillig att verkställa straffet. De båda hade varit inne hos kommittén när beslutet fattades och sedan kommit ut med fången. Senare under dagen, efter att ha väntat länge och sett flera personer som fördes till kommittén och till amfiteatern (däribland Ebrahim Akbarisefat, Dariush Hanifehpour, Kaveh Nasari, Faramarz Jamshidian, Roshan Bolbolian, Mohammad Darvishnouri och Bijan Keshavarz), togs han tillbaka till avdelningen.

Den 25 mordad fördes han till dödskommittén en sista gång. Sorgemånaden muharram hade inletts och alla vakter hade svarta kläder. Han satt utanför kommitténs lokal och såg att dörren in dit var öppen. Nayyeri ropade så småningom efter vakterna att ta in en fånge varpå han, Mesdaghi, tog ett överlagt risktagande och självmant gick in i rummet. Varken Naserian, Hamid Abbasi eller Lashkari var på plats och kunde vittna mot honom. Kommittén trodde att Naserian hade skickat in honom. Han hamnade sedan i dödskorridoren för att skriva ett nytt avståndstagande. Fångar skickades för att avrättas även denna dag, men han minns inte vem som läste upp namnen eller vilka det var som avrättades. Han såg Hamid Abbasi i dödskorridoren men han minns inte specifikt vad han gjorde. Framemot kvällen fick han, Mesdaghi, återvända till avdelningen.

Närmare om den sista tiden i fångenskap

Massavrättningarna föreföll ha upphört på fängelset den 25 mordad men efter några veckor, i månaden sharivahr, spreds en nyhet om att dödskommittén var tillbaka. Han och de andra Mujahedin-fångarna insåg efter ett tag att det denna gång var vänsteranhängare som ställdes inför kommittén.

Det var Hamid Abbasis arbetsuppgift, när en politisk fånge skulle friges, att hålla i en intervju där fången skulle ta avstånd från sin tidigare ideologi. Eftersom han, Mesdaghi, inte hade avtjänat sitt tioåriga straff till fullo blev han inte intervjuad på detta sätt, men han bevittnade ett flertal sådana intervjuer under hösten efter avrättningarna. Vid dessa tillfällen togs han gruppvis med andra fångar till en stor sal där Hamid Abbasi satt vid ett bord. De som skulle intervjuas togs sedan upp på en scen och tvingades att fördöma sina organisationer. Hamid Abbasi accepterade sällan fångarnas avståndstaganden. Han ställde följdfrågor, hånade dem och tvingande dem att förklara sig.

I början av 1989, på årsdagen för revolutionen, samlades fångar med besökande anhöriga i fängelsets amfiteater. Han tror att fängelsepersonalen ville utöva någon slags påtryckning på fångarna genom att ta dem alla till den sal där deras kamrater hade hängts.

En kort tid efter besöket i amfiteatern flyttades samtliga fångar till Evin, där han sedan var med sina medfångar från Gohardasht fram till sin frigivning. Under denna tid pratade fångarna med varandra om massavrättningarna och sammanställde handskrivna listor med namn på alla som hade mördats. Han såg Hamid Abbasi på dadyarens kontor i Evin ett flertal gånger innan han slutligen frigavs 1991.

Närmare om tiden efter frigivningen

Sedan frigivningen har han lagt ned mycket tid och arbete med att dokumentera sin fångenskap och de massavrättningar som ägde rum på Gohardasht och i andra delar av Iran. I boken Restless Raspberries har han angivit namn på de fångar som han utifrån sina egna minnen och iakttagelser vet har avrättats. I en senare bok som heter Eldfågelns Dans har han jämförelsevis även inhämtat informationen från andra källor, däribland de listor som de överlevande fångarna upprättade, varpå han exempelvis även kunde skriva om avrättade vänsterfångar. Genom sitt arbete har han kunnat uppskatta att cirka 500 Mujahedin-sympatisörer avrättades under den första vågen på Gohardasht.

Idag är han helt säker på att Hamid Noury är samma person som Hamid Abbasi från fängelset. Han såg och levde med honom under många år och känner igen hans

utseende än idag. Det som hände i fängelset etsade sig fast i hans minne. Redan i de artiklar som han skrev på 90-talet pekade han ut Hamid Abbasi som en av de ansvariga gärningsmännen. Han fick sedan höra från Mehdi Eshaghi, en medfånge i Evin efter avrättningarna, att han hade sett Hamid Abbasis riktiga id-kort där namnet Hamid Noury var angivet. Han, Mesdaghi, omnämnde sedan Hamid Noury i sina böcker om fängelsetiden. Eftersom fängelseledningen samarbetade tätt sinsemellan och han i sitt arbete fokuserade på de personer som var högst ansvariga, har han dock i vissa sammanhang utelämnat Hamid Noury.

I oktober 2019 fick han ett brev från en person som uppgav att de hade en gemensam bekant. Han tog kontakt med avsändaren och fick en bild skickad till sig utan någon tillhörande text. Han såg direkt att det var Hamid Abbasi från fängelset. Avsändaren, som hette Heres, berättade att hans fru var styvdotter till Hamid Noury och att han hade sett de artiklar där Hamid Noury namngivits av honom. Heres uppgav även att Hamid Noury hade ett Schengenvisum och att han var på väg till Sverige. Sedan han fått denna information från Heres tog han kontakt med en advokatbyrå i London som upprättade den anmälan som skickades till svensk polis.

Han har namngivit Hamid Noury i sociala medier och lagt ut bilder på honom efter det att dessa uppgifter förekommit i iransk media. Han gjorde det för att informera personer runt om i världen om den pågående förundersökningen och för att ge dem möjlighet att delta i utredningen. Han delar inte Mujahedins politiska ståndpunkter och har inte samarbetat med organisationen i deras kamp mot den iranska regimen.

Han lider fortfarande av sina erfarenheter från massavrättningarna. Han är förtidspensionerad, har sömnproblem och kan inte släppa det som han har varit med om. Många av de avrättade var hans nära vänner. Han har levt med deras och sina egna minnen sedan dess, och har återkommande reflekterat kring sitt avståndstagande och hur han borde ha agerat inför dödskommittén. Under dagarna i dödskorridoren befarade han ständigt att han skulle avrättas.

2. Nasrullah Marandi

Målsäganden Nasrullah Marandi har hörts på begäran av åklagaren. Förhöret har hållits på plats i Stockholms tingsrätt den 2 och 20 september 2021. Han har sammanfattningsvis och i allt väsentligt berättat följande.

Allmänt om Nasrullah Marandi

Han föddes 1960 i Teheran och blev gripen när han var 21 år eftersom han sympatiserade med Mujahedin. Han dömdes efter en kort förhandling till 15 års fängelse för sitt samröre med organisationen och avtjänade straffet på tre fängelser i

närheten av Teheran. Under massavrättningsperioden befann han sig på Gohardasht, där han vid ett tillfälle ställdes inför dödskommittén. Han frigavs 1991 och flyttade till Sverige 2000 och har bott här sedan dess.

Närmare om den inledande tiden på Gohardasht

När han kom till Gohardasht hösten 1986 placerades han på avdelning 2. På denna avdelning fanns uppemot 200 fångar, varav de flesta var anhängare till Mujahedin. Han flyttades några månader under 1987 till avdelning 3 och fördes sedan åter till avdelning 2, där han sedan befann sig när massavrättningarna inleddes sommaren 1988. På fängelset fanns en stor korridor på bottenvåningen som efter massavrättningsperioden kom att kallas för dödskorridoren. Vid ena ändan av denna korridor låg den amfiteater där många fångar skulle avrättas.

När han kom till Gohardasht 1986 var Naserian fängelsets dadyar. Hamid Abbasi var vice dadyar och biträdde Naserian i dennes arbetsuppgifter. Dadyarerna, som representerade Åklagarmyndigheten, fattade alla juridiska beslut på fängelset rörande fångarna. Vid sidan av Naserian och Hamid Abbasi bestod fängelseledningen av en säkerhetsansvarig som hette Davoud Lashkari och en gruppledare för vakterna som hette Haji Mahmoud.

Han träffade Hamid Abbasi för första gången våren 1987. Vid detta tillfälle var han tillsammans med cirka 15 medfångar ute på gården när den civilklädde Hamid Abbasi presenterade sig för avdelningen som dadyar. Han såg honom sedan ytterligare tre gånger under 1987 i samband med att han utsattas för de gruppbestraffningar som dadyarerna hade beslutat om. Vid ett av dessa tillfällen bestraffades han för att ha tränat i grupp, varvid han och andra fångar stängdes in flera timmar i ett rum helt utan syretillförsel.

Närmare om massavrättningarna sommaren 1988

Under sommaren 1988, i månaden mordad, inleddes den första avrättningsperioden på Gohardasht. Det var Naserian och Hamid Abbasi som hade ansvaret för att fångarna togs till den kommitté som hade inrättats på fängelset och för att fångarna sedan fördes till avrättningsplatsen. Han såg Naserian och Hamid Abbasi många gånger under denna period.

Den 7 mordad kom Hamid Abbasi med flera vakter till hans avdelning och hämtade en grupp fångar, som kom tillbaka senare under dagen och berättade att de hade behövt besvara olika frågor från fängelsepersonalen. Den efterföljande dagen fördes en ny grupp personer med bland andra Reza Zand, Asghar Masjedi och Hossein Bahri bort från avdelningen. Dessa fångar kom inte tillbaka. Han tror att det var Hamid Abbasi

som hämtade dem och att de avrättades kort därefter. På kvällen frågade Muhammed Zand vakterna om han kunde få skicka brodern Reza Zands tillhörigheter dit han hade tagits. Vakterna svarade att det inte behövdes.

Den 10 mordad togs han till isoleringen och några dagar därefter togs han till en fari-avdelning med cirka 15 fångar. Under dessa dagar förhördes han av Naserian och Hamid Abbasi vid ett par tillfällen. De frågade bland annat vad han var anklagad för, hur långt fängelsestraff han avtjänade och om han ansökte om imamens benådning. Han hade på sig en ögonbindel när han förhördes men var ändå säker på att det var Naserian och Hamid Abbasi som ställde dessa frågor till honom. Han hade träffat dem och misshandlats av dem flera gånger och kände igen deras röster.

Det gick upp för fångarna gradvis dessa dagar att massavrättningar hade inletts på fängelset. De hade kontakt med varandra mellan avdelningarna och varje dag lärde de sig mer om vad som egentligen försiggick. De hade bland annat sett att aktiviteten från vakterna ökat vid den närliggande lagerbyggnaden och att en gardist kommit därifrån med en skottkärra full av rep. Tillsammans med det faktum att flera medfångar fördes bort utan att återvända insåg de att avrättningar ägde rum. Det var en slutsats som var svår att acceptera.

Den 15 mordad togs han och alla andra fångar på fari-avdelningen till dödskorridoren. Utifrån det han kunde uppfatta, trots ögonbindeln, var Naserian, Hamid Abbasi och Lashkari i korridoren och arbetade intensivt. Genom att luta på huvudet och justera sin ögonbindel hade han möjlighet att göra vissa iakttagelser. Hamid Abbasi, som var smalare än de andra, var lätt att känna igen. Vidare var avstånden i korridoren små och han kände igen deras röster. Han kunde uppfatta att de kallade på fångar en efter en och tog dem till en närliggande lokal och att fångarna därefter placerades i korridoren igen. Vissa fångar togs gruppvis mot slutet av korridoren och syntes sedan inte till igen.

Han kallades av Naserian mitt på dagen och togs inför dödskommittén. Han fick ta av sig sin ögonbindel och såg därvid kommitténs fem medlemmar. Han kände igen Nayyeri, Eshragi och Shushtari, som alla hade intervjuats i tidningar. Nayyeri var en omtalad religiös domare, Eshragi var en revolutionsåklagare och Shushtari var den högsta chefen för kriminalvården. I efterhand har han fått veta att de två andra medlemmarna hette Pour-Mohammadi och Raeesi. Dödskommittén fick hans akt från Naserian och ställde sedan några frågor till honom om hans anklagelse och om han ville bli benådad. Han undgick att uppge Mujahedin i sitt svar för att blidka kommittén, och nämnde i stället att han var en anhängare till en person som inte längre var av betydelse. Därefter togs han ut och placerades åter i dödskorridoren.

På eftermiddagen läste Hamid Abbasi upp flera namn (däribland Ali Haghverdi, Ghasem Seifan, Seyed Ali Vasli, Saied Mohammad Hussein Borhani och Taher

Haghighat Talab och Naser Mansouri) och förde dessa personer mot slutet av korridoren. Detta var en procedur som upprepades flera gånger under dagen. Fångar fördes till amfiteatern i grupper om cirka tio personer under ledning av Naserian, Hamid Abbasi eller Lashkari. Ingen av fångarna kom tillbaka och han förstod att de avrättades.

Han togs på kvällen till en isoleringscell på den andra våningen. Han var ensam i den fram till den 22 mordad, varvid vakterna åter kallade på honom. Belagd med ögonbindel fördes han till dödskorridoren, där han väntade fram till kvällen utan att de ropade efter honom. Dariush Hanifehpour och flera andra fångar togs för avrättning. Hamid Abbasi arbetade i korridoren på samma sätt som tidigare tillsammans med Naserian och Lashkari.

Den 25 mordad togs han en tredje och sista gång till dödskorridoren. Det var ganska många fångar i korridoren och flera av dem, däribland Gholam Reza Kiakojori, fördes för att avrättas. Han ställdes inte heller denna dag inför dödskommittén och såg så småningom att dess medlemmar lämnade domstolsrummet. Han vet inte vart de tog vägen eller om det var denna dag som avrättningarna upphörde.

Närmare om tiden efter massavrättningarna

Han fördes till Evin några månader efter massavrättningarna och släpptes slutligen fri 1991. Efter frigivningen såg han Hamid Abbasi en sista gång vid Åklagarmyndigheten i Teheran. Besökare behövde anmäla sina ärenden i entrén, men Hamid Abbasi kunde gå in i byggnaden utan några begränsningar. Han tror att Hamid Abbasi arbetade där.

Idag hyser han inga tvivel i fråga om Hamid Noury är Hamid Abbasi från fängelset. Han känner igen hans röst och utseende. Han fick kännedom om Hamid Abbasis riktiga namn redan 2006 och i ett föredrag som han höll för några år sedan i Stockholm nämnde han Hamid Abbasi som en av förövarna.

Han upplevde tiden i Gohardasht som mycket svår. Han försökte så gott han kunde givet omständigheterna att stå på sina egna ben och kämpa för sin frihet. Stressen och tortyren påverkade honom såväl fysiskt som psykiskt, och han gör det han kan för att han i dag ska kunna leva med sina minnen.

3. Mehdi Barjesteh Garmroodi

Målsäganden Mehdi Barjesteh Garmroodi har hörts på begäran av åklagaren. Förhöret har hållits på plats i Stockholms tingsrätt den 3 september 2021. Han har sammanfattningsvis och i allt väsentligt berättat följande.

Allmänt om Mehdi Barjesteh Garmroodi

Han studerade på ett universitet i Teheran när han 1981 blev gripen för att ha deltagit i demonstrationer som anordnats av Mujahedin. Han dömdes till tio års fängelse för att han var en anhängare till organisationen och avtjänade de första åren av sitt straff på Gohardasht. Han flyttades 1985 till Ghezel Hesar och togs det efterföljande året tillbaka till Gohardasht, där han vid två tillfällen under massavrättningsperioden ställdes han inför dödskommittén. Ett halvår därefter flyttades han till Evin för att sedan friges 1990. Han bosatte sig i Schweiz för 13 år sedan och har bott där sedan dess.

Närmare om tiden på Gohardasht

När han återvände till Gohardasht 1986 hade dadyarerna Naserian och Hamid Abbasi tillkommit i fängelseledningen. Naserian, i egenskap av dadyar, var högst uppsatt och skötte alla ärenden rörande fångarna. Hamid Abbasi var biträdande dadyar och hjälpte Naserian i dennes uppgifter på fängelset. Hamid Abbasi kom ofta förbi hans avdelning och han såg honom flera gånger utan ögonbindel. Lashkari, som han hade träffat tidigare på fängelset, arbetade fortfarande som gruppledare för vakterna.

Två veckor innan massavrättningarna sommaren 1988 samlade personalen fångarna på hans avdelning i ett rum som kallades för hosseinieh. Fångarna behövde inte använda ögonbindel eftersom de fortfarande befann sig inne på avdelningen. Naserian och Hamid Abbasi uppgav att fångarna skulle flyttas till Jihad-avdelningen för att arbeta. Det var sedan en grupp om cirka 20 fångar, han själv inkluderat, som uppgav att de skulle vägra att arbeta. Hamid Abbasi blev tillsagd av Naserian att skriva upp namnet på dem och förde dem därefter till avdelning 2 i stället.

Den 7 eller 8 mordad kom vakterna till avdelning 2 och hämtade tio fångar som fördes bort några timmar. De berättade när de kom tillbaka att de hade behövt besvara frågor om vilka brott de hade dömts för och hur långa deras fängelsestraff var. Några dagar därefter kom Lashkari och uppgav att en benådningskommitté hade kommit till Gohardasht. Grupper med fångar (däribland hans vän Asgar Masjedi) fördes sedan bort från avdelningen i olika omgångar för att, vilket han förstod senare, avrättas. Han och de andra som var kvar undrade vad det var som hände på fängelset. Han fick höra från en medfånge att denne hade sett Lashkari med en skottkärra som var fylld med rep. Någon annan sade sig ha sett en lastbil som transporterade lik.

Antalet personer minskade dagligen på avdelningen. Från de ursprungliga 180 var de efter några dagar bara 40 kvar. De fick morsemeddelanden från andra avdelningar och pratade med de fångar som hade varit i nere i dödskorridoren, varpå det gradvis gick upp för dem att fångar avrättades i stor omfattning på fängelset. Han var säker på att

han själv skulle avrättas. Samtidigt kunde han inte acceptera vad det var som egentligen pågick.

På morgonen den 15 mordad fördes alla kvarvarande fångar på avdelningen ned till fängelsets huvudkorridor. Han var belagd med en ögonbindel, sin lång, som han kunde se i genom något begränsat. Personer som var några meter bort kunde han endast se som silhuetter. Fångarna satt i korridoren och kallades in en och en i domstolsrummet av Naserian och Hamid Abbasi.

När det var hans tur, efter cirka en halvtimmes väntan, förde Naserian och Hamid Abbasi in honom till kommittén. Han blev tillsagd att ta av sig sin ögonbindel och kunde se flera personer som utgav sig för att vara en benådningskommitté. Han kände igen Nayyeri och Shoshtari. Utöver dem såg han även Raeesi, som han vid det tillfället inte kände till, och två andra personer. Nayyeri ställde frågor om hans personuppgifter, vad han var anklagad för och om han var beredd att fördöma Mujahedin. Han svarade att han inte visste något om organisationen och att han inte hade haft något med den att göra sedan gripandet. Han blev sedan tillsagd att skriva ett avbönsbrev. Han gjorde som han blev uppmanad eftersom han inte hade mycket kvar av sitt straff och ville överleva. Förhandlingen pågick inte i mer än fem minuter.

När han kom ut från dödskommittén fick han papper och penna för att skriva sitt fördömande. Han satt sedan i den högra halvan av korridoren fram till eftermiddagen. Under tiden såg han Naserian och Hamid Abbasi som ordnade med fångarna i korridoren. De gick in ut och från domstolsrummet flera gånger. De fångar som efter förhandlingen placerades i den halva av korridoren som vette mot amfiteatern skulle komma att avrättas. Han såg, genom sin lång, att Hamid Abbasi förde en grupp fångar som satt där till amfiteatern.

Han var slutligen i en grupp som fördes tillbaka till avdelningarna. Han placerades i en isoleringscell som han satt i helt ensam. Efter en vecka blev han ombedd av Naserian att skriva en redogörelse om fångarna på avdelningen och hur de var organiserade. Dagen därpå förde vakterna bort och avrättade en medfånge i cellen bredvid, Abbas Afghan, som han hade haft kontakt med dessa dagar.

Ett par veckor senare, möjligen i början av månaden sharivahr, tog vakterna honom åter till dödskommittén. Han hade varit i isoleringen fram till dess och är därför osäker på vad det var för datum. Kommittén bestod av samma medlemmar som tidigare och de frågade om han ville medverka i en tv-intervju. Han sade att han inte hade något emot det, men att hans far, som var religiös, skulle förlora sin heder om han deltog. Nayyeri ställde några följdfrågor och släppte sedan ut honom i korridoren. Han togs upp till avdelningen efter några timmars väntan och placerades i en ny isoleringscell.

Han togs ner huvudkorridoren en tredje och sista gång kring den 25 sharivahr. Han satt väntandes där i cirka fyra timmar utan att tas in till kommittén. Denna dag fanns bortsett från honom och vakterna endast vänsteranhängare i korridoren.

Närmare om tiden efter massavrättningarna

Innan han flyttade till Evin några månader efter massavrättningsperioden såg han Hamid Abbasi ytterligare några gånger på Gohardasht, men han minns inget särskilt om dessa tillfällen. Idag är han helt säker på att den Hamid Abbasi som han träffade på fängelset är samma person som Hamid Noury. Han hade inte sett bilder i media på Hamid Noury innan han gjorde sin identifikation hos svensk polis.

I mer än tolv år har han besökt en psykolog för att få hjälp för sin psykiska hälsa, men han mår alltjämt dåligt med anledning av sin tid i fångenskap. Han lider även av fortfarande de fysiska skador som han åsamkades på fängelset.

4. Homayoun Kaviyani

Målsäganden Homayoun Kaviyani har hörts på begäran av åklagaren. Förhöret har hållits på plats i Stockholms tingsrätt den 6 september 2021. Han har sammanfattningsvis och i allt väsentligt berättat följande.

Allmänt om Homayoun Kaviyani

Sommaren 1981, när han var 17 år gammal, blev han gripen för att han deltog i en demonstration som anordnades av Mujahedin, varefter han kom att dömas till livstids fängelse. Han flyttades 1986 till Gohardasht och befann sig sedan där under massavrättningsperioden. Han lämnade Iran några år efter frigivningen 1991 och har sedan 2008 bott i Schweiz.

Närmare om den inledande tiden på Gohardasht

Han kom till Gohardasht 1986 efter att ha flyttats från Ghezel Hesar som skulle tömmas på politiska fångar. Han hamnade så småningom på avdelning 1, där han var placerad fram till sommaren 1988. Naserian var den dadyar som ordnade med hans flytt till Gohardasht.

Han träffade Hamid Abbasi för första gången under 1986. Naserian hade samlat fångarna på avdelningen och sedan presenterat Hamid Abbasi som fängelsets vice dadyar. Den som hade något ärende med dadyaren uppmanades att vända sig till Hamid Abbasi om Naserian inte var på plats. Hamid Abbasi och Naserian var, till skillnad från vakterna på fängelset, civilklädda. I egenskap av dadyarer var de

Åklagarmyndighetens representanter på fängelset och hade rätt att fatta beslut om fångarnas straff.

Han blev vid flera tillfällen innan massavrättningarna bestraffad för att olovligen ha tränat ute på rastgården med andra fångar. Vakterna misshandlade dem med en metod som kallades tunneln och stängde därefter in dem flera timmar i ett rum utan lufttillförsel. Vid två av dessa tillfällen förhördes han efteråt av Hamid Abbasi som ställde frågor om bland annat varför han hade deltagit i gruppträningarna.

Närmare om massavrättningarna på Gohardasht

Under sommaren 1988, i månaden tir, tog vakterna honom till en avdelning som låg utanför det stora byggnadskomplexet, i närheten av den avdelning som kallades Jihad. Innan flytten hade Hamid Abbasi och Naserian informerat fångarna om vad som skulle ske. Han minns att de medfångar som motsatte sig flytten blev misshandlade. Han tror det var mer än 100 personer, han själv inkluderat, som togs till den nya avdelningen.

Naserian kom till Jihad i början av månaden mordad och frågade vilka som ville flytta tillbaka. Han och de andra som anmälde intresse fördes sedan tillbaka och placerades i olika fari-avdelningar. En morgon några dagar därefter kom Hamid Abbasi, som beordrade att fångarna skulle ta på sig sina ögonbindlar och uppgav att de skulle föras till en benådningskommitté. Han gjorde som han blev tillsagd och hamnade sedan i den korridor som nu är känd som dödskorridoren. Trots ögonbindeln kunde han uppfatta att det satt många fångar i korridoren och att vakterna övervakade dem. Han visste inte vad som skulle hända.

Efter en kort väntan i korridoren fördes han till dödskommittén av Naserian. Han placerades på en stol mitt i rummet och blev tillsagd att ta av sig sin ögonbindel. Framför honom satt fem personer. Nayyeri satt i mitten med en hög av akter och uppgav att kommittén skulle benåda honom. Han blev tillfrågad om vad han hade för uppfattning om Mujahedins attack mot Iran och svarade att han inte hade någon kontakt med organisationen. Han blev sedan tillsagd att skriva ett avståndstagande, varvid han togs ut i korridoren av Naserian som gav honom ett papper med några rader att skriva under. Det löd i huvudsak att undertecknaren fördömde Mujahedins attack och att denne anhöll om ayatolla Khomeinis nåd och förlåtelse.

När han skulle skriva sitt avståndstagande fick han tillåtelse att justera sin ögonbindel. Han kunde därför se att Hamid Abbasi, som bar på fångarnas akter, gick fram och tillbaka i korridoren längs de sittande fångarna.

Efter några timmars väntan fördes han och flera andra fångar till ett separat rum, där en medfånge från Evin berättade att avrättningar pågick. Det var första gången han hörde talas om detta och han hade svårt att acceptera det som sades. En tid senare kom Naserian och Hamid Abbasi och frågade om fångarna förstod vad som hände och berättade att imamen hade gett order om att alla som tillhörde Mujahedin skulle dödas. Han och de andra fångarna togs sedan tillbaka till avdelningen vid Jihad och kunde berättade om massavrättningarna för personerna som fanns där. Han insåg att de fångar som saknades hade avrättats.

Närmare om tiden efter massavrättningarna

Han fördes till Evin tillsammans med alla andra överlevare några månader efter massavrättningsperioden, där han åter träffade Hamid Abbasi i samband med att han anhållit om tillstånd att lämna fängelset för att besöka sin sjuka mor. Efter en viss väntan fick han under ett möte besked från Hamid Abbasi att hans begäran inte skulle beviljas. Han hade inte någon ögonbindel på sig vid detta möte. Några månader efter frigivningen 1991 kallades han tillbaka till Evin för att medverka i en intervju där han var tvungen att fördöma sin tidigare ideologi.

Idag är han säker på att Hamid Noury och Hamid Abbasi är samma person. Han känner igen hans utseende och karaktärsdrag och kunde identifiera honom under polisens förhör utan att ha sett någon bild på honom innan dess. Minnet sviker honom inte.

Han och andra medfångar var efter frigivningen i kontakt med anhöriga till de personer som saknades efter massavrättningsperioden. Han kunde därigenom bekräfta att Seyed Hossein Sobhani, Mohammadali Elahi, Ramin Ghasemi, Majid Moshref och Dariush Hanifehpour hade avrättats. Han vet även att Roshan Bolbolian, Jafar Tajaddod, Nemat Eghbali och Mahmoud Zaki, som han alla hade delat avdelning med i olika perioder, mötte samma öde.

Under de första åren i Schweiz kunde han arbeta men på inrådan av läkare blev han sjukskriven. Han behandlas kontinuerligt för sina besvär och lider fortfarande av såväl fysiska som psykiska men från tiden på Gohardasht.

5. Siamak Naderi

Målsäganden Siamak Naderi har hörts på begäran av åklagaren. Förhöret har hållits på plats i Stockholms tingsrätt den 8 och 9 september 2021. Han har sammanfattningsvis och i allt väsentligt berättat följande.

Allmänt om Siamak Naderi

Han blev politisk aktiv i tonåren och greps 1981 på grund av sina sympatier med Mujahedin, varefter han kom att dömas till sju års fängelse. Han placerades på Gohardasht redan under hösten 1982 och var sedan en av de första som frigavs efter massavrättningarna. Han lämnade Iran i december 1988 och bor sedan 2017 i Tyskland.

Närmare om den inledande tiden på Gohardasht

När han kom till Gohardasht 1982 placerades han på avdelning 9. Han flyttades sedan runt mellan olika avdelningar och tillbringade emellanåt långa perioder i isoleringen. Avdelningarna bytte ofta namn och han har därför svårt att idag återge vilka han har varit på och när, men han vet att han befann sig på fari-avdelning 8 när massavrättningarna inleddes.

Under hans år på fängelset kunde fångarna genom den tv som fanns på varje avdelning summariskt följa vad som hände utanför fängelsets murar. Med morse kunde de även sinsemellan avdelningarna sprida den information som de kunde erhålla via besöken från anhöriga.

Naserian var dadyar på Gohardasht från 1985 och blev så småningom även chef för hela fängelset. Hamid Abbasi var vice dadyar och hade ansvaret för alla politiska fångar och ärenden. Han tog ofta fångarna från avdelningarna för att förhöra dem och utdela olika bestraffningar. Lashkari ansvarade för fängelsets säkerhet och hade lägre rang än Hamid Abbasi och Naserian.

Under hösten 1987 träffade han Hamid Abbasi för första gången. Vid detta tillfälle blev han slagen i huvudet med tjocka kablar av Hamid Abbasi och kallad för monafeqin. Senare samma år blev han även bestraffad av honom i gasrummet.

Närmare om massavrättningarna sommaren 1988

Den 7 mordad genomförde Hamid Abbasi och Lashkari en räd på hans avdelning och gick i genom fångarnas tillhörigheter. Han visste inte vad de letade efter. Den efterföljande dagen fick de via morse information om att fångar var på väg att avrättas.

Den 9 mordad hämtade Hamid Abbas tio personer från avdelningen (däribland Behnam Tabani) som sedan inte syntes till igen, vilket var ett förfarande som fortsatte de kommande dagarna. Från de ursprungliga 50 var det till slut bara sju fångar kvar på avdelningen. Han och de andra som inte hade förts bort insåg att det inte var en benådningskommitté som hade kommit till fängelset.

Den 12 mordad togs han ner till dödskommittén och blev tillsagd att ta av sig sin ögonbindel, varpå han såg fyra personer som han inte kände igen. Han blev tillfrågad om han fördömde Mujahedins attack mot Iran och svarade, efter påtryckningar från kommittén, att han fördömde de personer som hade attackerat landet. Han togs sedan ut för att skriva ett avståndstagande utanför kommitténs rum. När han hade skrivit några rader placerades han till höger ute i dödskorridoren.

Han väntade många timmar i korridoren. Stämningen där var febrig. Han var övertygad att han skulle avrättas och ville varna andra som satt och väntade. De som avrättades de första dagarna visste inte vad kommittén hade för syfte och vad frågorna skulle kunna leda till. När han satt och väntade såg han genom och under sin ögonbindel att Hamid Abbasi, Naserian och Lashkari tog grupper av fångar inför kommittén och till avrättningsplatsen. Han hörde även deras röster i korridoren. Han förstod att fångarna avrättades genom hängning eftersom han inte hörde några skott. Till slut togs han med några fångar som han inte kände till en avdelning i närheten av hosseinieh.

Han var kvar på den nya avdelningen fram till dess att avrättningarna upphörde på fängelset. De hade under denna tid på avdelningen möjlighet att se ut genom ett fönster, och han såg vid ett tillfälle en lastbil som var fylld med olivfärgade liksäckar. Vid ett annat tillfälle kom Hamid Abbasi och Lashkari till avdelningen och hämtade tre personer som sedan inte syntes till igen.

Avrättningarna av Mujahedin-fångar upphörde i sorgemånaden muharram, och en tid efter det samlades alla överlevare på en gemensam avdelning. Där hörde han från andra fångar att Kheirollah Jalali, som han hade sett i dödskorridoren den 15 mordad, hade avrättats. Han var på den avdelningen några veckor innan han flyttade till Evin inför sin frigivning samma höst.

Närmare om tiden efter massavrättningarna

Åren i fångenskap och det som han var med om satte djupa spår i honom. Han lider alltjämt av mardrömmar och sömnproblem och har fått hjälp av en psykolog för sitt mående. Han lider även av de fysiska skador som han åsamkades, bland annat har han idag en nedsatt syn.

När han såg bilderna i media efter Hamid Nourys gripande var han säker att det var samma Hamid Abbasi som han kände från fängelset, vilket även är den person som han ser i rättssalen. Han är säker på att Hamid Abbasi och Hamid Noury är samma person.

6. Mohsen Eshaghi

Målsäganden Mohsen Eshaghi har hörts på begäran av åklagaren. Förhöret har hållits på plats i Stockholms tingsrätt den 9 september 2021. Han har sammanfattningsvis och i allt väsentligt berättat följande.

Allmänt om Mohsen Eshaghi

Han föddes 1964 och växte upp i Teheran. När han var 18 år gammal greps han för sina sympatier med Mujahedin och dömdes det efterföljande året till tio års fängelse. Den första tiden av straffet avtjänade han på Ghezel Hesar innan han 1985 flyttades till Gohardasht, där han sedan befann sig under massavrättningsperioden. Några månader därefter flyttades han till Evin tillsammans med sina två bröder och andra överlevande medfångar. Han frigavs 1993 och har sedan 2000 bott i Tyskland.

Närmare om den inledande tiden på Gohardasht

När han anlände till Gohardasht 1985 placerades han först på avdelning 4 och sedan på avdelning 1. Hans bror Manoochehr Eshaghi var tillsammans med honom på båda dessa avdelningar.

Naserian vad dadyar på Gohardasht men det var biträdet Hamid Abbasi som han träffade mer återkommande. Hamid Abbasi kom ofta förbi avdelningarna och kontrollerade de intagna. Om de hade några ärenden eller andra juridiska frågor skulle de via den fånge som var avdelningens representant ta upp det med honom. Exempelvis var det Hamid Abbasi som han träffade när hans familj 1987 hade ansökt om benådning för honom.

Under 1986 blev han och några andra fångar bestraffade för att ha tränat i grupp genom att stängas in i ett rum utan lufttillförsel. Det blev snabbt varmt i rummet och fångarna svettades mycket. När de var nära att kvävas tog vakterna ut och misshandlade dem. Hamid Abbasi var delaktig i detta och slog och sparkade på fångarna tillsammans med vakterna. Han tror att den första gången som han såg Hamid Abbasi var i samband med ett av de tillfällen som han misshandlades på detta sätt.

Närmare om massavrättningarna på Gohardasht

Under sommaren 1988, i början av månaden mordad, flyttades han till Jihad-avdelningen, som låg utanför det stora byggnadskomplexet på fängelset. Lashkari förklarade att de skulle tas dit eftersom avdelning 1 behövde renoveras. Det var uppemot 200 fångar som flyttades dit från hans avdelning den dagen.

När Hamid Abbasi kom till Jihad några dagar senare sade några fångar till honom att de ville flytta tillbaka. Hamid Abbasi förklarade att det inte var möjligt och kritiserade deras begäran. Fredagen därpå sändes regimens fredagsbön på avdelningens tv. Det sades att kontrarevolutionära grupper hade gjort upplopp i olika fängelser och att monafeqin-fångar skulle avrättas.

Några dagar senare, möjligen den 16 mordad, blev fångarna tillsagda att göra en anmälan till Naserian, som hade kommit till avdelningen, om de ville flytta tillbaka. Han blev uppmanad av sin äldre broder Mehdi Eshaghi att stanna kvar, men han ville hellre tillbaka till den gamla avdelningen och ställde sig i kö med de andra fångarna. Sedan fördes de, totalt 60 personer, tillbaka mot det stora byggnadskomplexet, där han placerades på fari-avdelning 4, vilket var en avdelning som i huvudsak bestod av ett stort rum. De förstod inte varför de hade hamnat där.

Den efterföljande dagen kom Lashkari med några vakter. Han sade åt fångarna att ta på sig sina ögonbindlar och förde dem sedan till den stora korridoren på den nedre våningen, där de blev tillsagda att sitta med några meters avstånd. Han kände inte igen någon av vakterna. Allt var obekant och märkligt. Det var helt tyst i korridoren bortsett från att några personer gick fram och tillbaka med akter under armen. De läste upp namn på fångar och tog dem en åt gången till ett rum i mitten av korridoren.

Hans namn blev så småningom uppläst av Naserian, varpå han blev tagen genom en liten korridor till ett rum där han placerades på en trästol. Han blev ombedd att ta av sig sin ögonbindel och såg fem personer. Av dessa kände han bland andra igen Nayyeri; en ökänd domare som endast avkunnade dödsdomar. Han var övertygad om att han och alla andra fångar skulle komma att avrättas.

De frågade honom först vad han för anklagad för. Han var medveten om insatserna och svarade att han hade varit en sympatisör med monafeqin. De frågade sedan om han några av hans släktingar var fängslade eller hade avrättats samt om han var villig att fördöma Mujahedin och erkänna den islamiska regimen. Han svarade på frågorna och uppgav att han skulle samarbeta, varvid han blev tillsagd att skriva ett avståndstagande brev.

Naserian tog honom till ett separat rum, där det redan satt fem personer med sina brev. Fångarna diskuterade sinsemellan om de skulle skriva sina avståndstaganden eller inte. De trodde att de skulle dödas oavsett men bestämde sig för att ändå författa varsitt brev. I bästa fall skulle deras liv kunna räddas genom några enstaka rader. Därefter placerades han i dödskorridoren där han nu såg sin bror Mehdi, vilket förvånade honom eftersom han trodde att Mehdi var kvar på Jihad. Han sade till honom att vara försiktig eftersom fångar avrättades. Mehdi fördes sedan in till

kommittén och hamnade därefter i dödskorridoren igen. De satt tillsammans där fram till mitten på dagen.

Det var Hamid Abbasi och Naserian som var ansvariga för att föra fångar in och ut från kommittén denna dag. Han såg dem i dödskorridoren. De bar på mappar och läste upp namn på fångar. Likt andra fångar hade han efter många år på fängelset lärt sig att se trots sin ögonbindel. Han hade dragit ut trådarna i tyget och kunde även justera hur den var placerad. Fängelsepersonalen var upptagen med annat och noterade inte om en ögonbindel satt snett. När fångarna fördes ut från mötet med kommittén blev de placerade antingen till höger eller vänster i korridoren. De som satt till vänster, i den halva som vette mot amfiteatern, skulle komma att bli avrättade. Han och Mehdi fick sitta till höger när de kom ut från kommittén denna dag.

Vid lunch fördes han tillsammans med Mehdi och några andra fångar till meliqesh-avdelningen. Där fick de mat av vakterna men ingen av dem kunde äta. Naserian kom ett par timmar senare och letade efter några fångar. Mehdi passade på att fråga varför han hade förts till kommittén när han inte hade protesterat mot att vara på Jihad. Naserian frågade om de skulle sköta sig ifall han förde dem tillbaka. När de bekräftade detta beordrade Naserian en vakt att ta dem till Jihad. I efterhand tror han att de inte hade överlevt om Mehdi inte ställt denna fråga.

Det var en tryckt stämning på Jihad när de återvände. De visste inte vilka av alla saknade medfångar som hade avrättats. De tilläts inte ha någon kontakt med omvärlden. Deras anhöriga var ovetandes om att de fortfarande var vid liv. Dödens tystnad infann sig på avdelningen.

Närmare om tiden efter Gohardasht

Han fördes efter några månader till Evin tillsammans med andra fångar som överlevde massavrättningarna. Där arbetade han som en svetsare i närheten av dadyarernas kontor och såg Hamid Abbasi flera gånger när han gick till och från sin arbetsplats. En gång förhördes han av Hamid Abbasi på detta kontor i samband med att en släkting hade begärt att han och hans bröder skulle släppas fria. Han hade ögonbindel på sig men förstod att det var Hamid Abbasi som höll i förhöret.

Efter sin frigivning 1993 såg han Hamid Abbasi en sista gång. Studentprotester pågick i Teheran och Hamid Abbasi lurade en grupp demonstranter att gå mot en plats där de troligen skulle dödas av regimens soldater. De var så nära varandra att han kunde se Hamid Abbasis ansikte.

Han såg en bild på Hamid Noury på internet efter dennes gripande av svensk polis och kände direkt igen honom som Hamid Abbasi. Under sina år i fångenskap såg han

honom många gånger och han känner igen honom än idag. Hamid Noury är samma person. Vidare vet han att brodern Mehdi såg att namnet Hamid Noury var angivet på det id-kort som Hamid Abbasi tappade när han misshandlade Mehdi i Evin efter massavrättningarna.

Han har länge försökt att förtränga det som inträffade på Gohardasht och att lägga det bakom sig, men han lever fortfarande med drömmar och tankar från den tiden. Han står exempelvis inte ut med att vara i långa myndighetskorridorer med lysrör i taket. En av hans bröder har uppsökt professionell hjälp utan att förbättras, och han tror inte att han själv skulle nå någon större framgång.

7. Ramazan Fathi

Målsäganden Ramazan Fathi har hörts på begäran av åklagaren. Förhöret har hållits på plats i Stockholms tingsrätt den 14 september 2021. Han har sammanfattningsvis och i allt väsentligt berättat följande.

Allmänt om Ramazan Fathi

Han föddes 1959 i en stad i norra Iran. Efter gymnasiet flyttade han till Teheran och började att arbeta för Mujahedin. I slutet av 1981 greps han för sin aktivism och fick en dödsdom som sedan ändrades till ett fängelsestraff om tolv år. Han avtjänade sitt straff på Evin och Gohardasht, och flyttades flera gånger däremellan. Han kom 1985 till Gohardasht för den andra gången och var sedan kvar där fram till massavrättningsperioden. Han frigavs 1993 och bor idag i Tyskland.

Närmare om den inledande tiden på Gohardasht

När han anlände till Gohardasht 1985 placerades han på avdelning 2, som vid det tillfället kallades för avdelning 19. Han var på den avdelningen fram till att massavrättningarna inleddes sommaren 1988, bortsett från en period om sex månader 1987 när han var placerad på avdelning 3.

Hamid Abbasi och Naserian var dadyarer på fängelset och hade i huvudsak administrativa uppgifter. De deltog även i misshandeln av fångar och förberedde deras akter inför prövningarna hos dödskommittén. Naserian hade högre rang än Hamid Abbasi och blev efter en tid även fängelsedirektör. Vid sidan av dem bestod fängelseledningen även av Lashkari, som var gruppledare för vakterna.

Den första gången som han träffade Hamid Abbasi var på Evin 1983, vilket innebar att han sedan kände igen honom när de sågs på Gohardasht 1986. Han träffade efter det

Hamid Abbasi många gånger på fängelset, bland annat när han misshandlades i det så kallade gasrummet för att ha tränat i grupp.

Närmare om massavrättningarna sommaren 1988

Den 6 mordad kom vakterna till hans avdelning och hämtade en grupp om tio fångar. De kom tillbaka sent på kvällen och berättade att de hade förhörts av Hamid Abbasi. När tv och tidningar förbjöds dagen därpå blev alla oroliga och undrade vad som skulle hända på fängelset.

Den 8 mordad hämtades ytterligare fångar (däribland Reza Zand), varav en återvände senare under dagen och berättade att han hade varit nere i huvudkorridoren och att fångar togs därifrån till en kommitté för att dömas till döden. Samma dag såg de på avdelningen att det fanns många vakter vid den närliggande lagerbyggnaden. De såg även att Lashkari kom ut därifrån med en skottkärra som var full av tofflor, varvid de började att förstå att fångar avrättades på fängelset.

Den efterföljande natten blev han uppmanad av en medfånge att titta ut genom ett fönster på avdelningen. Han såg att vakterna höll på att lasta lik i en frysbil. Det var uppemot 30 kroppar som låg i olika säckar. Han och medfången bestämde sig för att inte berätta om detta för de andra på avdelningen eftersom det bara skulle skapa ännu mera oro.

Lashkari och Hamid Abbasi kom till avdelningen den 10 mordad och hämtade ännu en grupp fångar. Han, som fick vara kvar på avdelningen, såg Lashkari och Hamid Abbasi utan ögonbindel vid detta tillfälle. De som fördes bort och överlevde dagen placerades under eftermiddagen på en närliggande fari, vilket de fick reda på eftersom de kunde etablera en kontakt via morse. Han fick även veta att Mujahedin-sympatisörer avrättades och att Nayyeri var ordförande för en kommitté som hade inrättats på fängelset.

Han var kvar på avdelningen några ytterligare dagar, och såg bland annat den 12 mordad att två lastbilar med öppna flak körde förbi utanför. Han kunde förstå, givet omständigheterna på fängelset, att det var lik som låg under presenningarna på flaken.

På morgonen den 14 mordad blev han och några andra fångar tillsagda av Hamid Abbasi att ta på sig sina ögonbindlar och att komma ut ur sina celler. De fördes sedan till ett rum för att besvara Hamid Abbasis frågor om bland annat vad de hade dömts för. Han hade ögonbindel men kände igen Hamid Abbasis röst och förstod att det var han som ställde frågorna. När förhöret var avslutat fördes han till en isoleringscell på en annan avdelning.

Den efterföljande morgonen togs han till fängelsets huvudkorridor, där det var mycket folk och rörelse. Han uppfattade att Naserian och Hamid Abbasi ropade upp namn och tog in fångar till dödskommitténs rum. Naser Mansouri, med sin brutna rygg, bars in till dödskommittén och sedan till amfiteatern för att avrättas. Kaveh Nasari, som hade epilepsi, behövde också bäras på detta sätt. Han såg uppemot tio grupper av fångar som fördes för avrättning denna dag. Varje grupp leddes av antingen Hamid Abbasi, Naserian eller Lashkari. Utöver Naser Mansouri och Kaveh Nasari avrättades, bland andra, Farhad Atrak och Seyyed Ali Vasli denna dag. Hamid Abbasi delade mot slutet av dagen ut kakor till vakterna och upprepade att det var Mujahedins Ashura. Fram emot kvällen fördes han tillbaka till isoleringscellen utan att ha ställts inför dödskommittén.

Han kunde trots sin ögonbindel förstå att det var Naserian och Hamid Abbasi som arbetade i korridoren. De hade varit tillsammans många år på fängelset och han kände igen deras röster. När namn lästes upp och fångar fördes till amfiteatern var dessutom de flesta vakter upptagna. Han hade därför möjlighet att justera sin ögonbindel för att kunna se vad som hände. Han såg på så sätt med egna ögon att Hamid Abbasi förde personer till dödskommittén och sedan till amfiteatern för att avrättas.

Han var i isoleringscellen fram till den 25 mordad, varvid han åter togs till dödskorridoren. Det var inte lika mycket folk där denna dag, men han såg att fångar fortsatt togs för att avrättas och att Hamid Abbasi hade samma roll som tidigare. Vid lunchtid lämnade kommitténs medlemmar sitt rum och gick ut genom dödskorridoren. Hamid Abbasi och Naserian var upprörda och insisterade utan framgång att kommittén skulle stanna och slutföra sitt arbete. Han var kvar i korridoren fram till midnatt och fördes sedan till sin isoleringscell. Efter en vecka där flyttades han till avdelning 1.

När dödskommittén återvände i månaden sharivahr förberedde sig fångarna på avdelningen inför nya domstolsförhandlingar. De insåg efter ett tag att det endast var ateister och marxister på andra avdelningar som avrättades under denna period.

Närmare om tiden efter massavrättningarna

Under hösten efter avrättningarna samlades alla överlevare på en och samma avdelning. De som inte var där, däribland Reza Zand, Mohammadhasan Khaleghi, Ali Haghverdi och Heidar Sadeghi, hade avrättats. Några månader senare flyttades han till Evin, där han var fram till att han frigavs 1993.

Idag är han säker på att Hamid Noury och Hamid Abbasi är samma person. Han levde med Hamid Abbasi under många år på fängelset och känner fortfarande igen honom.

Utseendet är detsamma bortsett från åldrandet. Efter gripandet 2019 såg han en bild på honom som publicerades online.

Han är förtidspensionerad och lider av mardrömmar från tiden på Gohardasht. Minnena därifrån är med honom varje dag. Det känns som att han förrådde sina avrättade vänner genom att överleva.

8. Mehdi Eshaghi

Målsäganden Mehdi Eshaghi har hörts på begäran av åklagaren. Förhöret har hållits på plats i Stockholms tingsrätt den 16 september 2021. Han har sammanfattningsvis och i allt väsentligt berättat följande.

Allmänt om Mehdi Eshaghi

Han föddes 1962 och växte upp i Teheran med sina två bröder Mohsen Eshaghi och Manoochehr Eshaghi. När han 1982 studerade det sista året på gymnasiet blev han gripen på grund av sina sympatier med Mujahedin och dömdes till 10 års fängelse för att ha motarbetat den islamiska regimen. Han flyttades till Gohardasht 1986 med sina två bröder, som också var fängslade, och befann sig sedan där under massavrättningarna. Några månader därefter flyttades han till Evin. Där fick han veta dadyaren Hamid Abbasis riktiga namn. Han frigavs 1992 och flyttade till Tyskland 2000.

Närmare om den inledande tiden på Gohardasht

När han anlände till Gohardasht 1986 placerades han på avdelning 4. Han flyttades det efterföljande året till avdelning 1, där han var några månader, innan han hamnade på den separata Jihad-avdelningen.

Naserian och Hamid Abbasi var dadyarer på Gohardasht. Deras uppgift var att förtrycka fångarna och att bestämma över deras straff. Han såg Hamid Abbasi flera gånger på Gohardasht utan ögonbindel, bland annat när Naserian 1986 presenterade honom för fångarna på avdelningen som sitt biträde. När han bestraffades för att ha tränat i grupp behövde han efter varje tillfälle skriva en försäkran till Hamid Abbasi om att han inte skulle träna igen. Han träffade Hamid Abbasi på dennes kontor vid dessa tillfällen. En annan gång hade han ingripit han när han sett sin morbror som misshandlades av flera vakter. Han förhördes därefter av Hamid Abbasi som förbjöd honom att ta emot besök från anhöriga.

På Jihad, som låg utanför det stora byggnadskomplexet på Gohardasht, fanns både politiska och icke-politiska fångar. Han flyttades dit från avdelning 1 sommaren 1988,

möjligen i månaden tir, med sina två bröder och flera andra fångar. De trodde att de togs dit eftersom de ansågs vara skötsamma fångar; Jihad var nämligen en öppen och fri avdelning. Vissa var dock missbelåtna med flytten och sa detta till Hamid Abbasi som en gång kom till Jihad.

Närmare om massavrättningarna sommaren 1988

Det hände inte mycket på Jihad innan Naserian en dag kom till avdelningen och uppgav att de fångar som ville flytta tillbaka till den gamla avdelningen skulle anmäla detta till honom. Han ville själv stanna kvar och försökte förmå andra att stanna. Han litade varken på regimen eller Naserian. Uppemot 65 fångar, däribland hans bror Mohsen, valde dock att lämna Jihad denna dag. De kunde inte ha någon kontakt med varandra därefter.

En tid därefter, i mitten av mordad, blev han kallad av en gardist. Han förstod att något inte stod rätt till. Han tog på sig en ögonbindel och följde efter vakten. Efter sina år som frihetsberövad visste han vad han behövde göra för att kunna se trots att han hade på sig en ögonbindel. Han kom efter några minuter till dadyarernas kontor där han hörde Naserians röst. Han blev sedan tagen till ett närliggande rum där det satt flera personer. Det var endast Nayyeri som han kände igen, men han förstod att de alla var mäktiga och att han behövde vara på sin vakt. Naserian började att ställa frågor till honom, bland annat om hur långt fängelsestraff han avtjänade och när han hade blivit en monafeqin. Nayyeri avbröt till slut Naserian och frågade om han var beredd att medverka i en tv-sänd intervju och att skriva ett avbönsbrev. För att överleva valde han att samarbeta.

Naserian placerade honom utanför rummet, i en liten korridor, och gav honom ett brev att underteckna. I närheten satt medfången Jafar Tajaddod, som han aldrig såg till igen efter detta tillfälle. Naserian tog brevet när han hade signerat det och ledde ut honom till dödskorridoren, där han såg sin bror Mohsen och ställde sig nära honom. Han såg sedan genom sin ögonbindel och hörde att Hamid Abbasi och Naserian läste upp namn på fångar och tog in dem till dödskommittén. Han såg även att flera fångar fördes på led bort mot amfiteatern (däribland Naser Saber Bechehmir), där han förstod att de avrättades. Han kunde prata med Mohsen som också insett vad som försiggick.

Efter en halvtimme i korridoren togs han och Mohsen till en sal med cirka 20 andra fångar. De väntade där i cirka en timme. Sedan kom Naserian. Han frågade Naserian varför de hade förts till kommittén när de hade skött sig på Jihad. Naserian frågade om de skulle upphöra med matstrejken och agera sansat i stället. När de bekräftade detta beordrade Naserian en vakt att de skulle tas tillbaka till Jihad.

Tiden på Jihad efter avrättningarna var mycket svår. Var och en av dem hanterade smärtan på olika sätt. Under hösten fick han från andra överlevande medfångar veta att Mehdi Fereidooni, Dariush Hanifehpour, Madjid Moshref och Rahman Cheraghi hade avrättats på fängelset. En medfånge som hette Hassan uppgav att det var i amfiteatern som fångar hade avrättats. Han berättade att han hade tagits ända dit och blivit tillsagd att skriva sitt namn på sin fotsula för att han skulle kunna identifieras postumt.

Närmare om tiden efter Gohardasht och Hamid Abbasis riktiga namn

Han fördes till Evin den efterföljande vintern. En dag under sommaren 1989 informerades fångarna på hans avdelning om ayatolla Khomeinis död. Vakterna fick sedan reda på att han hade förlöjligat de dikter som förekom i nyhetssändningarna och förde honom till dadyar-kontoret, där han blev misshandlad av Hamid Abbasi som kallad honom för monafeqin. Han föll ner på golvet av slagen och låg kvar där för att inte få mera stryk. Hamid Abbasi tog då av sig sin kavaj och kastade den mot en stol, varvid hans legitimation föll ner på golvet. Han såg att namnet Hamid Noury var angivet med titeln martyr. De som hade förlorat anhöriga i krig fick denna titel. Han lade namnet på minnet.

Efter fem månader i en isoleringscell kom han tillbaka till sin avdelning. Han berättade inte om Hamid Nourys namn för någon på Evin. Det var för riskfyllt att avslöja det, men när han sedan var i Tyskland 2003 berättade han om namnet för Iraj Mesdaghi, som skrev böcker om massavrättningarna.

Han är säker på att Hamid Noury i rättssalen är samma person som Hamid Abbasi från fängelset. Han känner igen hans blick och hur han för sig. Kroppsbyggnaden och utseendet är desamma. När han fick bilder på Hamid Noury från sin bror via WhatsApp visste han omedelbart att det var Hamid Abbasi.

Under massavrättningsperioden på Gohardasht behövde han vara på sin fullaste vakt för att kunna överleva. Ett litet misstag skulle ha kostat honom livet. Han har gått i terapi i Tyskland för att kunna bearbeta sina minnen, men smärtan finns fortfarande där och han lider än idag.

9. Aliakbar Bandali

Målsäganden Aliakbar Bandali har hörts på begäran av åklagaren. Förhöret har hållits på plats i Stockholms tingsrätt den 17 september 2021. Han har sammanfattningsvis och i allt väsentligt berättat följande.

Allmänt om Aliakbar Bandali

Han föddes 1955 och växte upp i en by i närheten av Teheran. Han fick sin examen som geolog 1979 och kallades in året därefter för sin militärtjänstgöring. Några dagar innan han skulle skickas till fronten blev han gripen av iransk polis och anklagad för att tillhöra Mujahedin, varefter han dömdes till 15 års fängelse. Han flyttades till Gohardasht 1985 och var sedan där under massavrättningsperioden. Några månader efter massavrättningarna flyttades han till Evin, där han var fram till frigivningen 1994. Sedan 1996 bor han i Tyskland.

Närmare om den inledande tiden på Gohardasht

Han anlände till Gohardasht 1985 och flyttades den första tiden runt mellan olika avdelningar. Han och andra fångar behövde under denna tid besvara frågor från fängelseledningen och kategoriserades utifrån deras trohetsgrad till Mujahedin. Året efter att han anlände fick han ett nedsatt fängelsestraff, vilket bland fångarna kallades för en Montazeri-benådning.

Han såg Hamid Abbasi, den biträdande dadyaren, återkommande från det att han anlände till Gohardasht. Hamid Abbasi representerade Åklagarmyndigheten tillsammans med Naserian och besökte ofta avdelningarna för olika ärenden. Han blev även misshandlad av Hamid Abbasi flera gånger, bland annat när han sommaren 1987 bestraffades för att ha tränat i grupp. Han kände igen Hamid Abbasis röst och utseende och kunde med enkelhet identifiera honom under massavrättningsperioden.

Under sommaren 1988, i månaden khordad, placerades han på avdelning 2, där han sedan skulle komma att bevittna massavrättningarna. Hans medfångar på den avdelningen var, bland andra, Mehran Hoveida, Ramazan Fathi, Iraj Mesdaghi, Nasrullah Marandi och Asghar Masjedi. Det fanns ett glapp i ett fönstergaller på den avdelningen som fångarna kunde titta ut genom.

Den 28 i månaden tir flyttades flera av hans medfångar till Jihad, vilket anordnades av var Hamid Abbasi och Naserian tillsammans med flera vakter. När fångarna frågade varför de flyttades sade Hamid Abbasi hånfullt att de skulle avrättas. Regimen planerade redan innan Mujahedins attack att avrätta alla fångar.

Närmare om massavrättningarna sommaren 1988

Den 6 mordad hämtades några fångar flera avdelningen (däribland Mehran Hoveida, Asghar Masjedi, Masoud Kabari, Reza Zand, Seyed Hossein Sobhani och Mansour Gharemani) och förhörde dem. De kom sedan tillbaka och berättade att de hade behövt besvara frågor om deras inställning till Mujahedin och regimen.

Fängelsepersonalen ville, som alltid, att de skulle kalla Mujahedin för monafeqin. Dagen därpå tog vakterna bort avdelningens tv och tidningar, och fångarna fick inte längre tillåtelse att gå ut på gården.

Den 8 mordad hämtade vakterna samma grupp fångar som tidigare. Dessa fångar syntes inte till därefter och han tror att de avrättades. Senare samma dag hämtade vakterna även en grupp fångar som kom från staden i Karaj. En av dem kom tillbaka mot slutet av dagen och berättade att fångar hade ställts inför en kommitté som kommit till fängelset.

Under dagen hade han och några andra medfångar genom fönstret sett en person som kört en skottkärra fylld med rep utanför avdelning. En annan medfånge berättade att han sade sett fångar belagda med ögonbindlar som tagits till den närliggande lagerbyggnaden. När de lade ihop allt som hade hänt under dagen insåg de att regimen avsåg att avrätta dem. Han överlade med sig själv hur han skulle bemöta kommittén.

De kommande dagarna förlöpte på ett liknande sätt. Fångarna fördes från avdelningen och behövde besvara frågor om Mujahedin och om de var villiga att ställa upp på en tv-sänd intervju. Sedan fördes de tillbaka till avdelningen eller ner till kommittén. Hamid Abbasi, som var delaktig i dessa utfrågningar, kom en gång till avdelningen och hämtade Mohammed Farmani, som sedan inte syntes till igen.

Ett flertal kvällar såg fångarna på avdelningen lastbilar som körde förbi utanför. Vid ett tillfälle bromsade en lastbil och backade in mot den närliggande köksbyggnaden. Han och de andra medfångarna kunde se döda kroppar som transporterades på flaket. Kropparna kunde urskiljas genom presenningen.

Han var helt oviss om sitt öde dessa dagar. Det var en oerhört svår tid och han höll på att bryta samman av sorg. De som försvann och avrättades var personer som han hade levt tillsammans i många år, dygnet runt. De togs till kommittén och syntes inte till igen (däribland Taher Haghighat Talab).

Han togs den 23 mordad till Jihad-avdelningen, där fångarna den efterföljande dagen blev förhörda av Lashkari på samma sätt som tidigare. Efter förhöret blev han, Bandali, medförd till en terminalavdelning nära Jihad med fem andra fångar. Dagen efter, på morgonen, var det hans tur att föras till dödskommittén. Han hade på sig en ögonbindel och fick en sittplats på golvet i dödskorridoren i närheten av dörren till kommittén. Han tänkte på att hans far var död och att det nu var hans tur att avrättas. Samtidigt avsåg han att göra allt han kunde för att överleva. Han kunde inte se någonting med ögonbindeln men han kunde höra att fångar togs in en och en till kommittén.

Mitt på dagen lämnade plötsligt kommittén dess rum. Han hörde att Nayyeri uppgav att de hade fått order om att lämna fängelset. Han hörde även att Hamid Abbasi och Naserian försökte få dem att stanna innan han sedan togs tillbaka till avdelningen.

Avrättningarna på fängelset upphörde den 25 mordad, och en tid efter det samlades alla överlevande Mujahedin-fångar på en gemensam avdelning. Naserian sade att de som saknades hade avrättats och att de på avdelningen fortfarande stod på tur. Några dagar in i månaden sharivahr inleddes avrättningar av vänsterfångar, varpå Naserian kom till avdelningen och berättade att marxisterna hade börjat be.

Närmare om tiden efter massavrättningarna

Han flyttades till Evin senare under hösten och var där fram till att han frigavs 1994. Han mådde mycket dåligt psykiskt och kunde inte njuta av sin frihet. När han återfann Mujahedin i Tyskland har han dock ingivits förnyat hopp och en tro på livet.

När han såg två bilder på Hamid Noury i media efter gripandet var han övertygad om att det var Hamid Abbasi från fängelset, vilket han även är säker på när han ser Hamid Noury i rättssalen.

10. Masoud Ashraf Semnani

Målsäganden Masoud Ashraf Semnani har hörts på begäran av åklagaren. Förhöret har hållits på plats i Stockholms tingsrätt den 20 och 22 september 2021. Han har sammanfattningsvis och i allt väsentligt berättat följande.

Allmänt om Masoud Ashraf Semnani

Han föddes 1961 och växte upp i Teheran. När han 1982 studerade till arkitekt blev han gripen för att ha deltagit i demonstrationer mot regimen och dömdes till sju års fängelse på grund av sina sympatier med Mujahedin. Sex månader innan massavrättningarna togs han från Evin till Gohardasht, där han sedan vid två tillfällen ställdes inför dödskommittén. Han flyttade till Sverige efter frigivningen 1989 och har bott här sedan dess.

Närmare om massavrättningarna på Gohardasht 1988

Han flyttades från Evin till Gohardasht med cirka 200 andra fångar ett halvår innan massavrättningsperioden. När de anlände misshandlades de brutalt av vakterna och placerades på olika avdelningar. Han hamnade så småningom på fari-avdelningen nära avdelning 2. Det var där han befann sig med 30 andra medfångar när den första vågen av massavrättningar inleddes.

Han träffade Hamid Abbasi och Naserian ett par gånger de inledande månaderna på Gohardasht när de kom till avdelningen. Naserian var fängelsets dadyar och Hamid Abbasi dennes medhjälpare. Han minns inget särskilt om Hamid Abbasi men andra fångar berättade att han som straff kunde sätta fångar på isoleringen.

Den 8 mordad tog vakterna ut fångarna på hans fari en och en och ställde frågor till dem. När det sedan var hans tur behövde han bland annat besvara vad han var anklagad för och hur långt straff han avtjänade. Han förstod först inte vad syftet med frågorna var, men de kommande dagarna fick de information från närliggande avdelningar genom morse. De fick bland att veta att det fanns en kommitté på fängelset som utfärdade dödsdomar. Fångarna fördes sedan successivt bort från avdelningen för att avrättas (däribland Gholam Reza Kiakojori och Dariush Hanifepour). Till slut var det bara han och en annan person kvar på avdelningen.

Den 18 mordad togs han och den andra medfången till dödskorridoren. Han hade på sig en ögonbindel och fick sitta precis utanför dödskommitténs rum. Han visste att fångar avrättades och var uppmärksam på allt som hände runtomkring honom. Genom att justera sin ögonbindel kunde han göra vissa iakttagelser. Han blev efter en stund tillsagd av Naserian att gå in till kommittén. Han hoppades att han skulle släppas fri, men förhandlingen handlade egentligen om liv eller död.

Den person som han senare förstod var Nayyeri frågade vad han var anklagad för och om han ansökte om benådning. Han frågade även om han ville ställa upp på en intervju framför kameror och skriva ett avståndstagande. Han svarade att han var en anhängare till monafeqin och att han skulle medverka om han därigenom släpptes fri. Han blev även tillsagd att ange vilka fångar som stod fast i sina politiska övertygelser, men detta var han inte beredd att göra.

Han togs ut till dödskorridoren där han fortsatte att göra sina iakttagelser i smyg. Hamid Abbasi läste upp namn och förde fångar till dödskommittén och till hosseinieh. Han kände igen Hamid Abbasis kroppsform och röst. Han såg även hans ansikte en kort stund. Utifrån det som hänt den senaste tiden på fängelset förstod han att fångarna fördes bort för att avrättas. Efter ett par timmar i korridoren togs han tillbaka till fari-avdelningen.

Den 21 mordad togs han åter till dödskorridoren och ställdes efter några timmars väntan inför kommittén. Nayyeri hånade det avståndstagande som han hade skrivit och sade åt honom att författa ett nytt. Han placerades sedan i den lilla korridoren direkt utanför dödskommittén. När han flyttade på sin ögonbindel för att kunna skriva sitt brev såg han ut till den stora dödskorridoren. Hamid Abbasi gick fram och tillbaka och arbetade på samma sätt som tidigare.

Efter ett par timmar förde Naserian honom genom korridoren mot hosseinieh. Han trodde att han skulle avrättas. När de kom till slutet av korridoren tog de dock några trappor som låg på vänster sida. Han hamnade i en liten isoleringscell, där han var ensam i en dryg månad. Han befarade hela denna tid att han skulle hämtas och avrättas. Han tänkte på sin familj och alla föräldrar vars barn hade avrättats.

Han hamnade efter sin månad i isoleringen på avdelning 2 tillsammans med alla andra överlevande fångar. De som inte var där hade avrättats (däribland hans två vänner från fari-avdelningen, Hadi Saberi och Ebrahim Akbarisefat).

Under tiden på fängelset var han osäker på datumen, men sedan han fått veta att avrättningarna inleddes den 8 mordad har han kunnat räkna ut vilka dagar de olika händelserna ägde rum. Vidare har han svårt att minnas om det var den 18 eller 21 mordad som Hamid Abbasi läste upp namn på fångar som skulle föras till hosseinieh.

Närmare om tiden efter massavrättningarna

Under hösten efter massavrättningarna förhörde Hamid Abbasi de fångar som skulle slappas fria. Dessa förhör ägde rum uppe på en scen och bevittnades av andra fångar. Han behövde lyssna på sådana intervjuer vid flera tillfällen såväl på Gohardasht som på Evin efter flytten dit. Han själv förhördes inte inför frigivningen men kallades tillbaka till Evin efter några månader för att delta. När han kom till fängelset träffade han Hamid Abbasi en sista gång. Han blev intervjuad av honom utan ögonbindel i cirka 15 minuter innan han fick återvända hem.

Han tog fram ritningar över Gohardasht tillsammans med Iraj Mesdaghi och var även delaktig i arbetet rörande anmälan till svensk polis. Han såg ett par bilder på Hamid Noury innan den skickades för att han skulle kunna försäkra sig om att det verkligen var rätt person. Han kände igen honom som Hamid Abbasi från fängelset, vilket även är den person som sitter i rättssalen.

Han blev aldrig sig själv efter massavrättningsperioden på Gohardasht. Trots professionell hjälp har han inte kunnat gå vidare i livet eller släppa sina tankar om de avrättade medfångarna.

11. Ahmad Ebrahimi

Målsäganden Ahmad Ebrahimi har hörts på begäran av åklagaren. Förhöret har hållits på plats i Stockholms tingsrätt den 28 september 2021. Han har sammanfattningsvis och i allt väsentligt berättat följande.

Allmänt om Ahmad Ebrahimi

Han föddes i staden Qom 1961 och greps när han var 20 år gammal för sina sympatier med Mujahedin. Han dömdes först till avrättning men straffet omvandlades efter ett par år till sju års fängelse. Han placerades på Gohardasht 1984 och togs det efterföljande året till ett fängelse nära hemstaden, för att sedan åter placeras på Gohardasht i början av 1988. Han ställdes inför dödskommittén vid ett tillfälle och flyttades därefter till Evin med andra överlevande fångar innan han frigavs 1993. Sedan 2000 har han bott i Tyskland.

Närmare om den inledande tiden på Gohardasht

När han anlände till Gohardasht 1984 placerades han i en isoleringscell som han, bortsett från besök varannan vecka, var helt ensam i under ett års tid. Det rådde en total tystnad över cellen. Det räckte med att han knackade på dörren för att han skulle bli misshandlad av vakterna.

När han kom tillbaka till Gohardasht 1988 placerades han åter i en isoleringscell. Det var där som han träffade Hamid Abbasi för första gången. Han kom för att ta honom till avdelning 1 och berättade att han skulle göra livet svårt för de fångar som öppet stöttade Mujahedin. På avdelningen fick han sedan från andra fångar veta att Hamid Abbasi var ställföreträdare för dadyaren Naserian.

Under den efterföljande sommaren, i slutet av månaden tir, kom fängelsepersonalen till avdelningen och uppgav att fångarna skulle flyttas till avdelningen mittemot Jihad, vilket var en avdelning som var avsedd för kriminella och inte politiska fångar. Fängelsepersonalen, däribland Hamid Abbasi och Naserian, misshandlade och trakasserade de fångar som protesterade mot flytten. Han hade sett Hamid Abbasi ett flertal gånger under sina månader på Gohardasht och kände igen honom.

Närmare om massavrättningarna och den efterföljande hösten

Fångarna på Jihad var ovetandes om att avrättningarna inleddes i början av månaden mordad. Det var inte möjligt att från Jihad kontakta fångarna i det stora byggnadskomplexet. Vakterna hade dessutom förbjudit besök från allmänheten och stoppat deras tillgång till tidningar och tv. I mitten av mordad förde Hamid Abbasi och en vakt bort Rahman Cheraghi och Ahmad Naalbandi, som sedan inte syntes till igen.

Den 17 mordad kom Naserian till Jihad. Fångarna sade till honom att de ville tillbaka till den förra avdelningen, varvid han sade åt dem att ställa sig i ett led. De togs sedan en och en till ett närliggande kontor för att besvara frågor om bland annat hur långa straff de hade dömts till och vad de hade anklagats för. Han såg på Naserians formulär

att ingen hade svarat monafeqin, vilket fängelsepersonalen alltid önskade. Han fördes därefter till en fari-avdelning tillsammans med många andra fångar. Det var väldigt trångt där och han kunde inte sova den natten. Vakterna sade att trångboddheten skulle lösas den efterföljande dagen.

Den nästkommande morgonen hämtades fångarna och togs till dödskorridoren. Ingen visste vad som skulle hända. En del trodde att de som hade protesterat mot att vara på Jihad skulle separeras från övriga fångar. De blev tillsagda att sitta med ett par meters avstånd i korridoren och tilläts inte att prata med varandra. Det var fullt av både intagna och vakter.

Det blev allt färre fångar i korridoren under dagen. Fängelsepersonalen läste successivt upp namn på ett personer som sedan fördes bort (däribland hans vänner Ali Bakali, Naser Saber Bechehmir, Mohammad Jangzadeh, Ghasem Mohebali och Abbas Yeganeh) och som inte syntes till igen efter det. På eftermiddagen sade en medfånge till honom i korridoren att avrättningar ägde rum på fängelset.

Han togs inför dödskommittén sent på eftermiddagen och blev tillsagd att ta av sig sin ögonbindel, varpå han insåg att han befann sig i ett rum med åtta andra personer. Han fick frågor från kommittén om sin anklagelse och om han var villig att fördöma Mujahedin. Han insåg allvaret i situationen och accepterade deras krav. Han fördes sedan till den lilla korridoren utanför kommitténs rum för att avfatta sitt avståndstagande, varvid han skrev en mening om att han fördömde monafeqin. Hamid Abbasi sade till honom att klargöra att han verkligen åsyftade Mujahedin. Hans vän Majid Moshref satt i närheten och blev bortförd av Naserian för att avrättas.

Sent på kvällen fördes han till en fari-avdelning, där det fanns fångar från olika avdelningar som han kunde prata med. Det var först då som han kom underfund med vad som verkligen hade skett på fängelset. Det var svårt för honom att acceptera att så många kamrater dödades. De som var trofasta brukade bestraffas genom att placeras i isoleringen; det var otänkbart att personer som avtjänade sina fängelsestraff plötsligt skulle avrättas.

Han var kvar flera dagar i fari-avdelningen. Naserian och Hamid Abbasi kom förbi emellanåt för att inventera vilka som var där och för att hämta fångar. Han togs vid ett tillfälle åter till dödskorridoren med några andra fångar från avdelningen. Det var mörkt i korridoren och han kunde inte se något genom sin ögonbindel. Han togs upp igen efter någon timme.

Under hösten fördes han till avdelning 13 med alla andra överlevare. Det fanns ingen annan slutsats än att de fångar som härvid saknades hade avrättats. Han fördes till Evin innan han slutligen frigavs 1993.

Närmare om tiden efter frigivningen

Han flydde till England 1999 eftersom hans anhöriga i Iran började försvinna och han var rädd för sitt liv. Minnena om Gohardasht och de vänner som han förlorade där plågar honom fortfarande.

Han såg en bild på Hamid Noury på internet efter gripandet och kände igen honom som Hamid Abbasi från fängelset. Bortsett från åldrandet var utseendet detsamma. Det var först då som han hörde talas om Hamid Abbasis riktiga namn.

12. Fereydoun Najafi Aria

Målsäganden Fereydoun Najafi Aria har hörts på begäran av åklagaren. Förhöret har hållits per videolänk från Australien den 30 september och 1 oktober 2021. Han har sammanfattningsvis och i allt väsentligt berättat följande.

Allmänt om Fereydoun Najafi Aria

Han föddes 1960 och växte upp i staden Qom i Iran. När han gjorde sin militärtjänstgöring 1981 greps han för sina kopplingar till Mujahedin, varefter dömdes till 15 års fängelse. Han placerades på Gohardasht 1982 och ställdes vid ett tillfälle inför dödskommittén sommaren 1988. Några månader därefter fördes han till Evin innan han slutligen frigavs. Han flyttade till Australien 1997 och har bott där sedan dess.

Närmare om den inledande tiden på Gohardasht

När han anlände till Gohardasht 1982 placerades han i en isoleringscell. Han var i den i tre år och flyttades sedan till avdelning 6, där han var fram till 1987, varvid han placerades på fari-avdelning 17. Han fördes till Evin för att avrättas, men återvände till Gohardasht våren 1988 med livet i behåll. Han placerades en månad i en isoleringscell innan han togs tillbaka till fari 17.

Han träffade Hamid Abbasi ett flertal gånger på Gohardasht under 1986 och därefter. Det var Hamid Abbasi som anordnade med flytten till Evin och förde in honom i en ambulans för transporten dit. Vid flera tillfällen blev han även förhörd av Hamid Abbasi och andra i fängelseledningen. Under hot om misshandel blev han tillsagd att lämna information om andra fångar på avdelningen. Han hade en ögonbindel på sig vid dessa tillfällen men hade emellanåt möjlighet att se Hamid Abbasis ansikte. Efter ett tag kom han att känna igen hans röst och kunde även därför

placera honom när de möttes under massavrättningsperioden. Såvitt han minns idag var Hamid Abbasi smal, av medellängd och brukade inte ha pastar-kläder på sig.

Närmare om massavrättningarna sommaren 1988

I början av mordad, innan massavrättningarna hade inletts, gjorde vakterna en räd på hans avdelning och tog tv-apparaterna i beslag. Sedan, den 8 mordad, kom förhörsledaren Amir till avdelningen och hämtade en medfånge vid namn Madjid. På eftermiddagen samma dag fick de morsemeddelanden från honom om att det hade kommit en kommitté till fängelset och att den som inte hörsammade dess krav skulle avrättas. Fångarna på avdelningen visste att regimen förr eller senare avsåg att utrota Mujahedin och förstod att avrättningar nu hade inletts på fängelset.

Den efterföljande morgonen kom Lashkari tillsammans med vakten Faraj till avdelningen och hämtade vissa fångar med hög utbildning. Senare samma dag hämtades alla kvarvarande fångar, varpå han placerades i dödskorridoren med de andra (däribland med Hamidreza Hemmati). Han hade en ögonbindel men kunde se igenom eller under den beroende på hur den var placerad. Han kunde uppfatta att Naserian och Hamid Abbasi ropade på fångar en i taget och förde in dem till det rum där kommittén var inrättad. Under dagen fördes sedan flera grupper av fångar bort för att avrättas. På eftermiddagen togs han till en isoleringscell med några andra fångar utan att ha ställts inför dödskommittén.

Den 12 mordad på morgonen togs han ner igen till dödskorridoren och fick en plats i närheten av kommitténs rum. Denna dag förlöpte på samma sätt som den föregående och han såg Hamid Abbasi åter i korridoren. På eftermiddagen togs han in till dödskommittén och såg genom sin ögonbindel att Nayyeri, Raeesi och Eshragi satt vid ett avlångt bord tillsammans med en för honom okänd person. Nayyeri fick en akt av Naserian och ställde några frågor till honom. Han svarade att han var oskyldigt dömd och att han endast hade gripits på grund av sina syskons tillhörighet till Mujahedin. Nayyeri signalerade åt Naserian att föra bort honom. Han insåg att han skulle avrättas ifall han inte sade något mer till kommittén. Han tog av sig sin ögonbindel, varvid han även kunde se Hamid Abbasi och en annan person som satt bakom kommittén med en hög akter. Han vädjade och förklarade för kommittén att han endast hade gjort sin militärtjänstgöring, att andra personer falskeligen anklagat honom och att det inte kunde krävas att han underkastade sig kommittén för att han skulle undkomma avrättning.

Han blev till slut förd ut ur rummet av en gardist som sade att han hade haft tur och placerades i korridoren långt bort från fängelsets hosseinieh. Senare på kvällen togs han tillbaka till isoleringscellen. Det hände inte mycket där de efterföljande dagarna. Han hade varken ombyteskläder eller möjlighet att duscha. Genom morsemeddelanden fick

han veta att Zeidollah Nourmohammadi och Farzin Nosrati, som han båda hade sett i korridoren den 9 mordad, hade avrättats.

Efter några dagar togs han en sista gång till dödskorridoren. Hamid Abbasi och Naserian läste upp namn på fångar och förde dem till kommittén eller till hosseinieh för avrättning på samma sätt som tidigare. Det var enkelt för honom att uppfatta vad som hände eftersom han hade varit i korridoren tidigare. Han minns att Hamid Abbasi trakasserade och misshandlade en fånge som ville besöka toaletten. Så småningom togs han tillbaka till isoleringscellen.

Han hamnade efter en tid på en större avdelning tillsammans med alla andra överlevande Mujahedin-fångar. Många personer som han kände saknades (däribland Hamidreza Hemmati och Masoud Khastoo) och han förstod att endast 200 personer hade undkommit avrättningarna.

Närmare om tiden efter avrättningarna

Efter avrättningarna anordnades en utställning av regimens skrifter i fängelsets hosseinieh. Fångarna skulle sedan i propagandasyfte träffa sina anhöriga där, och vid dessa tillfällen såg han Hamid Abbasi ett par gånger utan ögonbindel.

Han flyttades till Evin i början av 1989, där han sedan bevittnade ett flertal intervjuer som hölls av Hamid Abbasi med fångar inför deras frigivningar. Hamid Abbasi frågade om fångarna höll fast vid sina övertygelser och uppgav att de skulle avrättas om de återupptog tidigare aktivism. Även vid dessa tillfällen såg han Hamid Abbasi utan ögonbindel.

Några år efter sin frigivning nedtecknade han sina minnen för att inte han skulle glömma vad som hade hänt under åren i fångenskap. Han har efter polisförhöret gått igenom dessa i samråd med sin psykolog och har nu kunnat berätta mer detaljerat om sina upplevelser. Han hade länge dessförinnan försökt att förtränga sina minnen.

Han såg bilder på Hamid Noury i media och på Facebook innan sitt förhör hos svensk polis. Han tänkte att personen på bilden var äldre och lite mulligare, men att det annars var samma Hamid Abbasi som han kände från fängelset. Han är säker på att Hamid Noury i rättssalen är Hamid Abbasi från fängelset.

Han upplevde stark dödsångest under massavrättningsperioden och lider idag av mardrömmar och depressioner. Han drabbas emellanåt av överväldigande ångest när han på olika sätt påminns om de medfångar och vänner som avrättades på Gohardasht.

13. Hassan Golzari

Målsäganden Hassan Golzari har hörts på begäran av åklagaren. Förhöret har hållits per videolänk från Kanada den 4 och 6 oktober 2021. Han har sammanfattningsvis och i allt väsentligt berättat följande.

Allmänt om Hassan Golzari

Han föddes 1962 och växte upp i staden Gohardasht i närheten av Teheran. När han var 19 år gammal dömdes han till två års fängelse för att ha sålt tidningar och delat ut flygblad för Mujahedin. När han hade börjat avtjäna sitt straff underrättades han först om att straffet hade förlängts till tolv år och sedan att det hade sänkts till åtta år. Han placerades på fängelset i Gohardasht 1985 och ställdes inför dödskommittén vid ett tillfälle sommaren 1988. Han frigavs hösten det efterföljande året och bor sedan 2006 i Kanada.

Närmare om den inledande tiden på Gohardasht

När han kom till Gohardasht 1985 placerades först en månad i en isoleringscell och togs sedan till avdelning 8. Vid ett besök från sin familj några månader därefter berättade han om den tortyr som förekom på fängelset, och placerades som bestraffning åter i isoleringen. Efter ett halvår fördes han till avdelning 9 och sedan till avdelning 1, där han var fram till sommaren 1988.

Sedan han kom tillbaka från sina sex månader i isoleringen såg han Hamid Abbasi många gånger på fängelset, varpå han kunde förstå att han hade en högt uppsatt position och att han kunde ge order till vanliga vakter. Vid ett tillfälle som han, Golzari, särskilt minns hade fångarna på hans avdelning ätit sin mat i grupp, vilket egentligen inte var tillåtet, varvid Hamid Abbasi bestämde att de skulle misshandlas och att deras mat skulle kastas. Såvitt han kommer ihåg idag var Hamid Abbasi långsmal och brukade ha på sig en skjorta och mörkgröna pastar-byxor.

Under sommaren 1988, i månaden tir, fördes han och cirka 50 andra fångar från avdelning 1 till den avdelning som låg intill Jihad-byggnaden. Det var där han sedan befann sig när avrättningsperioden inleddes. De brukade ha tillgång till regimens tidningar och tv-sändningar, men efter flytten var deras kontakt med omvärlden helt bruten.

Närmare om massavrättningarna sommaren 1988

Den 10 mordad kom Hamid Abbasi och några vakter till avdelningen. De läste upp namn på cirka 20 fångar, hans inkluderat, och förde dem till ett rum inne i det stora

byggnadskomplexet. Han togs sedan in till kommittén där han blev tillsagd att ta av sig sin ögonbindel och att sätta sig på en stol. Han gjorde som han blev tillsagd och såg flera mullor och pastarer framför sig. Han blev tillfrågad om sitt och sin fars namn samt om vad han var anklagad för. Med beaktande av allvaret i situationen uppgav han att han hade varit en anhängare till monafeqin, varpå han blev tillsagd att skriva ner sitt svar och ange att han godtar den islamiska regimen. Han gjorde som han blev tillsagd och togs sedan till en isoleringscell på den tredje våningen.

Jalusierna i cellens fönster var böjda och han hade möjlighet att titta ut. Varje kväll kunde han se ljusen från sin hemstad några kilometer bort. Efter ungefär en vecka i cellen fick han ett meddelande från fången i cellen bredvid om att avrättningar pågick på fängelset. Han blev därefter mer uppmärksam på vad som försiggick utanför och lade sedan märkte till att lastbilar körde förbi utanför hans fönster varannan kväll. Han utgick från att det var lik som transporterades. Han hörde även ljudet från kroppar som slängdes in i lastbilarna.

Vid tre tillfällen i isoleringscellen blev han tagen för att förhöras. Han blev bland annat tillsagd att ange vilka fångar på fängelset som arbetade mot regimen. Ifall han inte samarbetade skulle han bli misshandlad. Hamid Abbasi var delaktig vid åtminstone det andra förhöret.

I slutet av månaden sharivahr fördes han till avdelning 2, där alla andra överlevare befann sig. Det var först där som han fick kännedom om avrättningarnas verkliga omfattning. Hundratals kamrater och medfångar saknades eftersom de inte längre var vid liv (däribland Muhammad Farmani). Stämningen på avdelningen var tung och han kände sig oerhört rädd och skyddslös.

Även på avdelning 2 tvingades han att delta i förhör som Hamid Abbasi var delaktig i att arrangera. Vid ett av dessa tillfällen fördes han mot aulan där avrättningarna hade skett. Han stod på led i korridoren och trodde att också han skulle komma att avrättas. Hamid Abbasi förde honom framåt genom att dra honom i kragen.

Närmare om tiden efter frigivningen

Han frigavs hösten 1989 och lever sedan 2006 i Kanada. Tiden efter frigivningen har varit svår och han har haft regelbundna psykologkontakter i såväl Iran som Kanada för sitt mående.

Han såg en bild på Hamid Noury på internet i samband med att han häktades och kände omedelbart igen honom. Bortsett från åldrandet var utseendet detsamma. Han är säker på att Hamid Noury är samma person som Hamid Abbasi från fängelset.

14. Majid Djamshidiat

Målsäganden Majid Djamshidiat har hörts på begäran av åklagaren. Förhöret har hållits på plats i Stockholms tingsrätt den 7 oktober 2021. Han har sammanfattningsvis och i allt väsentligt berättat följande.

Allmänt om Majid Djamshidiat

Han föddes 1963 och växte upp i Teheran. När han 1981 studerade på gymnasiet blev han gripen för sina kopplingar till Mujahedin och dömdes till fem års fängelse. Straffet förlängdes året därpå med sju år eftersom han bedömdes vara fortsatt fast i sina politiska övertygelser. Under de första flyttades han mellan flera fängelser innan han 1985 hamnade på Gohardasht, där han vid ett tillfälle sommaren 1988 ställdes inför dödskommittén. Några månader därefter flyttades han till Evin för att slutligen friges 1991. Idag bor han i Kanada.

Närmare om den inledande tiden på Gohardasht

När han kom till Gohardasht 1985 placerades han på avdelning 2 och var kvar där fram till att massavrättningarna inleddes. Genom en springa i ståljalusierna kunde fångarna på den avdelningen se ut genom ett fönster.

Ledningen på Gohardasht under dessa år bestod främst av dadyaren Naserian och hans högra hand Hamid Abbasi. Tillsammans hade de ansvaret för de juridiska frågorna på fängelset. De delgav fångarna domar, fattade beslut om permission och hanterade andra typer av ärenden. De kom förbi hans avdelning ett flertal gånger för att genomföra sina arbetsuppgifter.

Han kände igen Hamid Abbasi när han kom till Gohardasht 1985 eftersom han hade träffat honom dessförinnan på Evin ett flertal gånger. Hamid Abbasi hade nämligen 1983 arbetat som en vanlig vakt på hans avdelning där. Det var inte ovanligt att personal steg i graderna på detta sätt. På Evin arbetade en annan Hamid som ansvarade för idrottsverksamheten, men denna Hamid blev aldrig dadyar.

Närmare om massavrättningarna sommaren 1988

Den 7 mordad märkte fångarna på avdelningen att något inte stod rätt till på Gohardasht. De hörde oväsen från en närliggande sal och såg att det var ovanligt många vakter vid den närliggande lagerbyggnaden. På kvällen kallade vakterna efter 20 personer (däribland Ramen Gasemi) som fördes bort från avdelningen utan att sedan komma tillbaka. Dagen innan hade även tv:n och andra möjligheter att få nyheter från omvärlden tagits bort.

Han kommer ihåg händelserna den efterföljande perioden mycket väl men är osäker på de exakta datumen. Några dagar efter den 7 mordad fick han genom morse från en närliggande avdelning kännedom om dödskommitténs närvaro på fängelset och om de frågor som ställdes. Han förstod att insatserna för den som ställdes inför kommittén var mycket höga.

Dessa dagar förhördes fångarna på avdelningen i olika omgångar. Den första gången togs de ut till korridoren på avdelningen för att sedan i ett separat rum besvara frågor en och en om tidigare anklagelse och synsätt på Mujahedin. De fördes därefter antingen till dödskorridoren eller, som han själv, tillbaka till avdelningen.

Några dagar efter det första förhöret behövde han besvara frågor på nytt. Denna gång blev han tillfrågad om han var villig att ställa upp på en tv-intervju och fördöma Mujahedin. Han svarade att han inte gick med på det, varvid han placerades i en isoleringscell.

Efter ett par dagar i isoleringscellen togs han till dödskorridoren och fick en sittplats utanför dödskommitténs rum. Han hade på sig en ögonbindel men visste efter sju år i fångenskap vad han behövde göra för att kunna förstå vad som skedde. Med hjälp av näsan kunde han flytta på bindeln för att kunna se och han kunde även känna luften som rörde sig när personer gick förbi honom. Det var dock framförallt ljud och röster som gjorde att han kunde uppfatta vad som hände i korridoren. Han förstod att de fångar som kom ut från dödskommittén var tvungna att skriva på en blankett att de fördömde Mujahedin. De som inte gick med på detta placerades i en annan del av korridoren för att avrättas.

Efter två timmars väntan var det hans tur att ställas inför dödskommittén. Hamid Abbasi var i korridoren och slog honom på axeln och frågade vad hans sista vers skulle vara. Det var första gången de hade en sådan direkt kontakt med varandra. Han förstod utifrån kroppsformen och rösten att det var Hamid Abbasi.

När han togs in till dödskommittén såg han fyra personer. Han kände igen Nayyeri, som var den domare som hade utdömt hans två fängelsestraff och åklagaren Eshraghi. Efteråt har han fått veta att de andra två hette Raeesi och Pour-Mohammadi. Såvitt han minns var endast Nayyeri klädd i mullakläder. Kommittén ställde samma frågor som hade ställt till honom tidigare; han blev tillsagd att fördöma organisationen och att ställa upp på en intervju. Denna gång accepterade han kraven. Om han inte gjorde det skulle han avrättas. Gränsen mellan liv och död var hårfin. Han togs ut i korridoren för att skriva sitt avståndstagande och placerades sedan i en isoleringscell.

När han hade varit en tid i isoleringscellen togs han till avdelningen mittemot Jihad. De fångar som var där hade knappt någon kännedom om dödskommittén. Mot slutet av avrättningsperioden kom Naserian och Hamid Abbasi dit och förde ut fångarna en och en för att besvara frågor. När det var hans tur fick han åter frågor om sin anklagelse och om han var villig att ställa upp på en intervju och fördöma Mujahedin. Denna gång hade han inte på sig en ögonbindel och han såg att Hamid Abbasi satt bredvid Naserian, som höll i förhöret. Efter utfrågningarna fördes vissa fångar bort utan att sedan återvända. Så småningom under hösten flyttades alla kvarvarande fångar till avdelning 13 innan de slutligen togs till Evin.

Närmare om tiden efter Gohardasht

Hamid Abbasi arbetade som dadyar på Evin efter massavrättningsperioden och han träffade honom flera gånger även där. Han minns att han en gång 1990 togs till dadyarernas kontor med ögonbindel för att besvara Hamid Abbasis frågor. Han var ovetandes om att hans far, som hade ansökt om benådning för honom, befann sig i rummet. Hamid Abbasi ville genom frågorna visa att han fortfarande var fast i sin övertygelse och att han därför inte kunde friges.

Han såg Hamid Abbasi en gång efter frigivningen 1991. De mötte varandra en dag på gatan i Teheran och kände ingen varandra. Hamid Abbasi uppgav att han arbetade i gruvbranschen. Han tror att Hamid Abbasi skämdes. Det var bara inne på fängelset som han var mäktig.

Han såg en bild på Hamid Noury efter gripandet och tog kontakt med Iraj Mesdaghi för att nå de svenska utredarna. Han är helt säker på att Hamid Noury är den Hamid Abbasi som han kände från tiden i fångenskap. Han kan inte glömma en person som orsakat honom och hans vänner så mycket smärta. På samma sätt som han inte kan glömma sina vänner kan han inte glömma Hamid Abbasi.

15. Ali Zolfaghari

Målsäganden Ali Zolfaghari har hörts på begäran av åklagaren. Förhöret har hållits på plats i Stockholms tingsrätt den 20 oktober 2021. Han har sammanfattningsvis och i allt väsentligt berättat följande.

Allmänt om Ali Zolfaghari

Han föddes 1964 och växte upp i en förort till staden Rasht i Iran. När han var 17 år greps han för sina kopplingar till Mujahedin och dömdes till 15 års fängelse för att ha stöttat organisationen. Straffet sattes efter en tid ned till tolv år. De första åren avtjänade han på ett fängelse i närheten av hemstaden innan han 1983 placerades på

Gohardasht, där han var fram till massavrättningarna sommaren 1988. Några månader därefter flyttades han till Evin innan han slutligen frigavs 1993. Han bor sedan 2016 i Schweiz.

Närmare om den inledande tiden på Gohardasht

När han anlände till Gohardasht 1983 placerades han på avdelning 19. Han vet inte varför han flyttades dit från fängelset i Rasht. Det föreföll som att fångar från många olika provinser i Iran placerades samtidigt på Gohardasht.

De första åren flyttades han runt mellan olika avdelningar som ofta bytte namn. Han har därför inte möjlighet att återge vilka avdelningar han har varit på och när, men han vet att han var på fari-avdelning 5 när massavrättningarna inleddes sommaren 1988. Den avdelningen låg på den tredje våningen och bestod av två större rum. I fönsterna hade jalusierna böjts och fångarna kunde titta ut över den närliggande rastgården.

Hamid Abbasi kom till Gohardasht i mitten av 1986 tillsammans med Naserian. Naserian var dadyar och Hamid Abbasi dennes assistent. När Naserian befordrades till fängelsechef var det möjligen Hamid Abbasi som blev fängelsets dadyar. De var dock inte öppna med sina titlar för fångarna. Lashkari var, såsom han uppfattade det, säkerhetsansvarig och hade arbetat på fängelset sedan i vart fall 1983.

Han träffade Hamid Abbasi flera tillfällen på Gohardasht innan massavrättningarna. En gång 1986 bestraffades han av Hamid Abbasi för att ha deltagit i en gruppbön. Året efter det bestraffades han för att ha tränat med andra fångar. Hamid Abbasi var delaktig i att stänga in dem i gasrummet och, vilket han hörde från andra fångar, i misshandeln efteråt. Han har vidare träffat Hamid Abbasi flera gånger i samband med inspektioner på avdelningarna och andra vardagliga ärenden, men hans minnesbilder rörande detta är inte lika tydliga.

Närmare om massavrättningarna sommaren 1988

Den 7 mordad hämtade vakterna avdelningens tv och meddelade att fångarna inte längre fick gå ut på gården. Dagen därpå, vid lunchtid, såg han genom fönstret Lashkari och Hamid Abbasi tillsammans med en grupp vakter, som alla gick genom gården och ut via den stora porten. En vakt vid namn Haji Khani körde en skottkärra som var fylld med rep.

Senare under dagen hade några fångar som öppet stöttade Mujahedin samlats på gården. De tvättade sig i ett handfat och fördes sedan bort genom porten. Denna process upprepades med andra grupper av fångar flera gånger under dagen. Senare på dagen kom vakterna tillbaka till gården och firade. De bjöd varandra på bakelser.

Fångarna på hans avdelning försökte förstå vad som försiggick. Vissa misstänkte att fångarna togs för att avrättas, men de anade inte den verkliga omfattningen av det som hade påbörjats.

Senare samma kväll såg de ljusskenet från bilar som körde förbi utanför. Sedan hörde de dunsljud som han tror kom från kroppar som slängdes mot plåt. Ljudet blev mer dovt efter ett tag eftersom kropparna hade börjat staplas och de lik som kastades endast träffade andra lik. De kunde inte se vad som skedde men det var på detta sätt som de tolkade ljuden.

Den 9 mordad kom en vakt till avdelningen och meddelade att fångarna skulle packa sina tillhörigheter och tog dem sedan till en annan fari-avdelning. Innan de hade kommit till rätta där läste en vakt upp hans och några andra fångars namn. Han tog på sig en ögonbindel och fördes till en liten korridor där Hamid Abbasi väntade. Han behövde besvara frågor om sin fars namn och vad han var anklagad för, varvid han bland annat uppgav att han var en sympatisör med organisationen. Han visste att det var Hamid Abbasi som ställde frågorna eftersom han kände igen hans röst och kunde ana hans kroppsform. Hamid Abbasi var den enda i fängelsepersonalen som var smal.

Efter förhöret fördes han till den stora korridoren som senare skulle komma att kallas dödskorridoren. Han väntade där fram till kvällen utan att hans namn ropades upp. Medfången Amir Hossin Karimi satt med honom i korridoren men sågs inte till igen därefter. Till slut fördes han, Zolfaghari, till en isoleringscell.

Dagen därefter, den 10 mordad, togs han tillbaka till dödskorridoren. Han minns inte exakt när, men framemot kvällen läste Hamid Abbasi upp hans fars namn i hans öra och förde honom till Naserian som stod vid dörren till dödskommittén. Naserian tog sedan in och placerade honom på en stol. Han tog av sig sin ögonbindel och såg några personer som satt framför honom vid ett bord. Han visste inte vilka de var men har senare lärt sig deras namn. En del av dem hade mullakläder. Hamid Abbasi hade inte följt med in i rummet.

Den mulla som var ordförande, Nayyeri, satt i mitten med en akt och ställde frågor till honom om hans personliga uppgifter och vad han var anklagad för. Han visste att avrättningar ägde rum på fängelset. Han kunde inte förmå sig att stå för sina ideal och svarade därför genom att uppge det förbannade ordet monafer. De som stod fast för Mujahedin blev avrättade men han själv fick leva vidare. Han blev sedan tillsagd att svara på några frågor i ett formulär, varvid Naserian tog ut honom till korridoren. Naserian hade en penna med sig som han drog längs med väggen. Han var på glatt humör och sade att det var Mujahedins Ashura.

När han väntade i korridoren läste fängelsepersonalen upp namn på fångar som skulle ställa sig på led. De fördes sedan bort från dödskorridoren. Denna process upprepades flera gånger under dagen. Han vet att Hamid Abbasi åtminstone en gång läste upp namn och förde bort fångar.

På kvällen togs han med tio andra fångar till en ny cell. Genom morse fick de information om att fångar togs för att avrättas i fängelsets hosseinieh. Han själv kunde inte morse men vissa var oerhört skickliga på att kommunicera med det. Från cellen de kommande dagarna hade de möjlighet att se när dödskommittén anlände till fängelset och kunde förvarna andra fångar om detta.

Efter en vecka i cellen togs han åter till dödskorridoren. Den var full av fångar och han hade svårt att få en sittplats. Denna gång visste han med säkerhet att de som fördes bort från korridoren avrättades. Han satt bredvid Behrooz Shahi Moghani. De pratade och försökte varna varandra om avrättningarna. Plötslig kom Hamid Abbasi och utdelade en spark mot Moghanis rygg och kallade honom för hederslös monafer. Han lyfte sedan upp Moghani i kragen och förde honom med sig. Han sågs aldrig till därefter.

Vid lunchtid togs han in till dödskommittén. Personerna satt bakom bordet på samma sätt som tidigare. Ett böneutrop hördes varvid förhandlingen avbröts för lunch. Vakterna tog ut och placerade honom en bit bort i korridoren, och han togs inte tillbaka till kommittén igen den dagen.

På kvällen fördes han till en isoleringscell som han var ensam i under flera veckor. Det var en oerhört svår tid. Han saknade möjlighet att kontakta andra fångar och befarade varje dag att han skulle tas för att avrättas.

När massakern hade upphört togs han till en gemensam avdelning, där det fanns ungefär 150 överlevande fångar. Fängelsepersonalen påminde dem ständigt om att de egentligen borde ha avrättats. Masoud Khastoo, Mohsen Sadeghzadeh Ardebili och Farzin Nosrati, som han alla kände från fari-avdelning 5, saknades. Det gjorde även Ebrahim Akbarisefat, som han hade delat cell med veckan efter den 10 mordad.

Närmare om tiden efter avrättningarna

På fängelset hade han och hans medfångar varit tvungna att välja mellan sina liv och sina övertygelser. Han ångrar idag sitt val men har nu som målsättning att vara en röst för de 30 000 fångar som avrättades. Han sympatiserar alltjämt med Mujahedin.

Han har inga tvivel i fråga om att Hamid Noury är den Hamid Abbasi som han kände från Gohardasht. När han såg bilderna i media efter gripandet var han säker på det, och han är det fortfarande sedan han sett honom i rättssalen.

16. Reza Fallahi

Målsäganden Reza Fallahi har hörts på begäran av åklagaren. Förhöret har hållits på plats i Stockholms tingsrätt den 26 oktober 2021. Han har sammanfattningsvis och i allt väsentligt berättat följande.

Allmänt om Reza Fallahi

När han 1981 var 21 år gammal och genomförde sin militärtjänstgöring greps han för sina kopplingar till Mujahedin. Under tortyr nedtecknades hans erkännande, varefter han dömdes till tio års fängelse efter en summarisk förhandling. Han placerades på Gohardasht 1986 och var sedan där under massavrättningsperioden. Några månader därefter flyttades han till Evin innan han slutligen frigavs 1991. Han bosatte sig i England 2001 och bor där fortfarande.

Närmare om den inledande tiden på Gohardasht

De första åren på Gohardasht flyttades han runt mellan olika avdelningar. De bytte ofta benämning, men han tror att han var på avdelning 2, 9 och 13 under sin tid på fängelset. Regimen förberedde dessa år successivt inför de stundande avrättningarna. Reglerna skärptes och fångarna behandlas mycket strikt. Matens kvalitét försämrades och de fick inte längre använda inlägg i tofflorna för att hålla sig varma. Sakta men säkert försvann deras friheter och förmåner på fängelset.

Han träffade dadyaren Hamid Abbasi många gånger på fängelset innan massavrättningarna. Exempelvis träffade han Hamid Abbasi en gång hösten 1986 när hans familj hade ansökt om permission för honom för att han skulle kunna opereras utanför fängelset. Han kallades till dadyar-kontoret för att besvara Hamid Abbasis frågor. När han uppgav att han var en sympatisör blev han slagen av Hamid Abbasi med ett glas i huvudet och kallad för monafer. Han hade ögonbindel men förstod att det var Hamid Abbasi utifrån hans röst och tonläge. Han hade även vissa möjligheter att titta under ögonbindeln; för Hamid Abbasi var det inte viktigt att han inte såg honom.

Utöver Hamid Abbasi bestod fängelseledningen av Naserian, som också var dadyar, och Lashkari, som var ansvarig för vakterna och fängelsets säkerhet. Mortazavi var högst ansvarig för fängelset men flyttade till Evin innan massavrättningsperioden.

Närmare om massavrättningarna sommaren 1988

Under sommaren 1988 befann han sig på avdelning 2. Vakterna kom dit den 6 mordad och förde bort en grupp om cirka tio fångar. När de återvände hade en av dem, Mehad Khoveida, misshandlats brutalt. Det var onormalt att skadade fångar togs tillbaka till avdelningen i det skicket i stället för att tas till isoleringen för återhämtning. Dagen därpå tog vakterna bort avdelningens tv.

Den 8 mordad hämtade vakterna samma grupp av fångar. Den här dagen kom de emellertid aldrig tillbaka. Från avdelningens hosseinieh fanns det två fönster med böjda jalusier som fångarna kunde titta ut genom. Det var denna dag många vakter och ovanligt mycket aktivitet vid fängelsets lagerbyggnad. De såg Naserian, Hamid Abbasi och Lashkari som körde en skottkärra fylld med rep. De såg även en grupp kvinnor med resväskor som inte var klädda som fångar, men som ändå var belagda med ögonbindlar. Han tror att regimen förde in utomstående för att avrättas.

Den 10 mordad kom Lashkari till avdelningen och hämtade alla fångar som avtjänade ett fängelsestraff om tio år eller mer. Han satte på sig sin ögonbindel och följde med. I trappan, på väg ned från avdelningen, behövde fångarna stanna för att besvara några frågor. Han kunde under sin ögonbindel se Hamid Abbasi några trappsteg nedanför. Hamid Abbasi var på ett glatt humör och frågade vad han var anklagad för. Han svarade att han var sympatisör med organisationen. Vanligen hade ett sådant svar förargat fängelsepersonalen, men denna gång reagerade inte Hamid Abbasi. Fångarna fördes sedan till en isoleringscell som inte hade använts på länge. De fick ingen lunch den första dagen där och började banka på dörren för att få vakternas uppmärksamhet. Till slut kom en grupp vakter till cellen och misshandlade honom och andra fångar. Han berättade att han nyligen hade opererats men vakterna tog ingen hänsyn till det.

Den 12 mordad kom en vakt och hämtade honom från isoleringscellen. Han blev bryskt förd till den korridor som senare skulle komma att kallas dödskorridoren. Han kunde genom sin ögonbindel se ett stort antal fångar i korridoren som alla satt vända med huvudet mot väggen. Han såg även Naserian, Hamid Abbasi och Lashkari tillsammans med flera vakter. En av vakterna hette Adel och var ansvarig för butiken på fängelset.

När han hade väntat en halvtimme var det hans tur att ställas inför dödskommittén. Naserian tog honom först till en t-formad korridor utanför kommitténs rum, där han såg sin vän Mohsen Rouzbahani för den sista gången. Han togs sedan in till kommittén och placerades på en stol. När han tog av sig sin ögonbindel såg han ett stort bord framför sig där flera personer satt. Han kände inte igen någon av dem. Han blev tillfrågad om sitt och sin fars namn, hur långt straff han hade dömts till, vad han var

anklagad för och om han ville bli benådad. Han svarade på frågorna och uppgav bland annat att han hade dömts för att han var en sympatisör med organisationen och att han inte ville ansöka om benådning eftersom han inte hade begått något brott. Han gick till slut med på att säga att han fördömde terror och att han därför också fördömde monafeqin. Enligt hans uppfattning var det regimen som var monafeqin. Naserian tog sedan ut honom ur salen och sade åt honom och att skriva det som han hade sagt inför rätten.

Han fick en plats i den högra delen av dödskorridoren. Fängelsepersonalen läste upp namn på flera fångar (däribland Behzan Fath Zanjani och Abbas Afghan) som ställdes på led och fördes mot hosseinieh för att avrättas. Hamid Abbasi gick längst fram i ledet. Ljusrören hade plockats ned längst bort i korridoren och han såg hur vännerna försvann in i mörkret. Efter en halvtimme återvände några vakter därifrån. De hade med sig fångarnas ringar och armbandsur och delade på bytet sinsemellan.

Hamid Abbasi var i korridoren från morgon till kväll denna dag. Hans uppgift var att ha uppsikt över vilka som hade varit inne hos kommittén och att föra fångar till hosseinieh för att avrättas. Han såg att Hamid Abbasi ledde flera grupper av fångar till avrättning denna dag. Varje gång några personer togs för att avrättas var Naserian upprymd av glädje och delade ut bakelser. Även om han hade ögonbindel på sig hade han möjlighet att se allt som skedde i korridoren. När namnen lästes upp var allt rörigt och vakterna märkte inte vad de sittande fångarna gjorde. Han minns att namnet Hamidreza Hemmati lästes upp i korridoren denna dag.

Han hörde under dagen att regimens fredagsbön från den 7 mordad spelades i högtalarna. Flera slagord utropades om att monafer-fångarna måste avrättas. Han var övertygad om att han själv också skulle avrättas. Han ville dock hellre avrättas än att förråda en medfånge och försökte skriva något som var så vagt som möjligt i sitt formulär.

På morgonen hade det varit uppemot 250 fångar i korridoren, men på kvällen var det bara han och tio andra fångar kvar. Resten hade förts till hosseinieh för att avrättas. Han och de kvarvarande fångarna blev till sist tagna av Lashkari till en cell, som han var i kvar i fram till mitten av månaden sharivahr. Muhammad Farmani, som var en av fångarna i cellen, ångrade efter någon dag sitt avståndstagande inför kommittén. Han bankade på dörren och uppgav till fängelsepersonalen att han fortfarande var en sympatisör med Mujahedin, varefter han fördes bort och sedan aldrig syntes till igen.

Under hösten placerades alla överlevande fångar på en allmän avdelning tillsammans. Av de 4 000 fångarna på Gohardasht var de efter massavrättningarna bara 180 kvar. Hamidreza Hemmati hade avrättats, vilket dennes familj senare fick bekräftat av myndigheterna. Naserian kom en gång och berättade för fångarna att deras

avrättningsdomar alltjämt stod fast och att de kunde möta samma öde som de döda. I slutet av månaden bahman flyttades han till Evin innan han slutligen frigavs två år senare.

Närmare om tiden efter frigivningen

Hans rädsla för att avrättas kvarstod en lång tid efter frigivningen. När han bodde i England uppsökte han en psykolog och blev remitterad till ett center i London för personer som hade utsatts för tortyr. Behandlingen ledde dock ingen vart och han lider alltjämt av sina erfarenheter från fängelset.

Han är övertygad om att Hamid Noury är den Hamid Abbasi som han träffade på Gohardasht. Det är framför allt hans ögon som han känner igen. Efter gripandet 2019 såg han bilder på Hamid Noury i media.

17. Mohammed Zand

Målsäganden Mohammed Zand har hörts på begäran av åklagaren. Förhöret har hållits inom huvudförhandlingen genom bevisupptagning vid ett sammanträde i Durrës, Albanien den 10 november 2021. Han har sammanfattningsvis och i allt väsentligt berättat följande.

Allmänt om Mohammed Zand

Han föddes 1964 i Iran och greps när han var 16 år gammal för att han var en sympatisör med Mujahedin. Han dömdes senare samma år till livstids fängelse, vilket var ett straff som 1987 kom att tidsbestämmas till tolv år. Under de första åren som frihetsberövad flyttades han flera gånger mellan Ghezel Hesar och Evin. Han placerades på Gohardasht 1985 och var sedan där under massavrättningarna sommaren 1988. Några månader därefter flyttades han tillbaka till Evin innan han slutligen frigavs 1992. Han lever idag på Ashraf 3 i Albanien och är en aktiv medlem inom Mujahedin.

Närmare om den inledande tiden på Gohardasht

När han anlände till Gohardasht 1985 placerades han på avdelning 1. Han flyttades sedan runt mellan olika avdelningar och befann sig på avdelning 3 när massavrättningarna inleddes sommaren 1988. Brodern Reza Zand, som hade gripits 1981 och dömts till tio års fängelse för sina kopplingar till Mujahedin, avtjänade också sitt straff på Gohardasht.

Första gången som han såg Hamid Abbasi var 1986 när han och dadyaren Naserian presenterade sig med sina namn för fångarna på hans avdelning. Han såg dem sedan

utan ögonbindel med jämna mellanrum när de kom förbi avdelningen för olika ärenden. Såvitt han minns idag var Hamid Abbasi ganska långsmal, hade glest skägg och en karaktäristisk näsa, och brukade vara civilklädd.

En gång sommaren 1987 togs han till dadyarens kontor för att ta emot och signera delfåendet av sin nya dom. Både Naserian och Hamid Abbasi var närvarande, och det framgick att Hamid Abbasi var Naserians assistent.

Vid ett annat tillfälle bestraffades han av flera vakter för att ha deltagit i fångarnas gruppträning. Efter att ha varit inlåsta två timmar i ett rum utan lufttillförsel var han och de andra fångarna nästan helt avsvimmade. De kunde inte tänka klart och bankade desperat på dörren för att få hjälp. Till slut kom gardisterna och beordrade dem att ta sig ut därifrån. Innan vakterna påbörjade denna bestraffning hade han sett att Hamid Abbasi och Naserian observerade de gruppträning fångarna från taket.

Närmare om massavrättningarna sommaren 1988

Den 6 mordad kom Lashkari till avdelningen med några vakter. Han, Zand, och några andra fångar blev tagna för att förhöras om sina anklagelser. Han uppgav att han var sympatisör och blev därefter misshandlad. Han var i dåligt skick när han återvände till avdelningen och fick hjälp av sin bror Reza att lindra sina smärtor. Denna dag upphörde fängelsepersonalen att dela ut tidningar, och dagen därpå tog de även bort avdelningens tv.

Den 8 mordad kom en pastar till avdelningen och läste upp namnet på cirka tio fångar (däribland Seyyed Hossein Sobhani, Mehran Hoveida, Massoud Khobari, Mansour Gharamani, Asgar Masjedi, Reza Zand och Ramin Ghasemi). Samtliga dessa var trofasta i sina övertygelser och skulle komma att avrättas denna dag. Varken brodern Reza eller någon annan av dem syntes till igen.

Senare under dagen såg han och några andra fångar från avdelningens hosseinieh flera civilklädda personer som körde en skottkärra med rep utanför avdelningen. Några timmar senare kunde de höra att slagord om monafeqins död utropades i den närliggande lagerbyggnaden. Fångarna hade tidigare böjt jaluserierna i fönstret med järnföremål som plockats från våningssängarna på avdelningen och kunde därför se ut från avdelningen.

På eftermiddagen sade han till en vakt att han ville skicka Rezas tillhörigheter till honom, men vakten svarade att det inte behövdes. Lashkari kom sedan under kvällen och frågade vad Mansour Asranis far hade haft för namn. De förstod, när de lade ihop allt som hade hänt under dagen, att Mansour Asrani hade avrättats tillsammans med de andra fångarna som hade förts bort. Han har senare fått veta att fångarna från

Mashhad och Kermanshah samt att de så kallade meliqesh-fångarna (däribland Mahshid Razaghi och Jalal Layeghi), vilket var en grupp Mujahedin-anhängare som gripits redan 1980, också avrättades denna dag.

Den 9 mordad, vilket var en söndag, hämtade vakterna några fångar som kom från staden Karaj (däribland Hossein Bahri och Muhammad Farmani). Dagen därpå hämtade Lashkari alla som avtjänade ett fängelsestraff på tio år eller mer, varpå cirka 60 personer fördes bort från avdelningen (däribland Mahmoud Rojajie, Akbar Samadi och Abbas Afghan). De flesta av dem syntes inte till igen.

Den 12 mordad fick en medfånge på avdelningen genom morse kontakt med Dariush Hanifepour som uppgav att fångar avrättades i stor omfattning på fängelset. Han, Zand, kände Dariush Hanifepour från Ghezel Hesar. I efterhand har han fått veta från andra fångar att Dariush Hanifepour avrättades under massavrättningsperioden.

Den efterföljande dagen flyttades han och några medfångar till avdelning 2. Han var kvar där fram till att han den 15 mordad med ögonbindel fördes till den stora korridoren på bottenvåningen. Han fick en sittplats i närheten av öppningen till den mindre korridoren som ledde till dödskommitténs rum. Han togs efter en stunds väntan in till dödskommittén och placerades på en stol i rummet. Naserian stod bakom honom och sade att de hade avrättat hans broder Reza. Han tog av sig sin ögonbindel och kunde se flera personer framför sig. Det var endast Nayyeri och Eshraghi som han kände igen. Nayyeri och en till person, som han senare har fått veta heter Pour-Mohammadi, var klädda som mullor. Han blev tillfrågad av Nayyeri om sin fars namn, vad han hade för dom och om han ville bli benådad av imamen. Han svarade att han redan hade avtjänat sitt straff och frågade varför kommittén hade avrättat brodern.

När förhandlingen var avslutad togs han ut på nytt i dödskorridoren, där han sedan hörde han Hamid Abbasis röst. Han uppfattade också att Lashkari kom med en lista med namn och att han förde en grupp personer till hosseinieh för att avrättas. En halvtimme senare såg han att Hamid Abbasi och Lashkari kom tillbaka därifrån och att de hade med sig en bunt ögonbindlar. Han såg dem på nära håll när de gick förbi. Han kunde justera hur ögonbindeln var placerad och böjde huvudet nedåt när det krävdes för att han inte skulle bli upptäckt.

Han upptäckte även att Naser Mansouri, som var förlamad i benen, låg på en brits i korridoren. Hamid Abbasi ropade upp hans namn och förde honom mot amfiteatern där avrättningarna skedde. Han, Zand, satt sedan väntandes i korridoren och hade möjlighet att prata med Mahmoud Zaki om vad det var som försiggick på fängelset. Mahmoud Zaki, som var fast i sin övertygelse, avrättades senare under massavrättningsperioden.

Efter några timmars väntan fördes han till en isoleringscell. Han var i den fram till den 18 mordad, varvid han på nytt togs till dödskorridoren. Han togs in till dödskommittén för att sedan åter placeras i korridoren. Han hörde denna dag att Hamid Abbasi läste upp namnet på två fångar, Ahmad Naalbandi och Jafar Tajaddod, som båda togs för att avrättas. Eter ett par timmar fördes han tillbaka till isoleringscellen.

Den 22 mordad togs han en sista gång till dödskommittén. Han fick höra att han riskerade att avrättas och kunde inte förmå sig att stå fast för organisationen. Han var så tagen av sitt avståndstagande att han efter förhandlingen inte var uppmärksam i korridoren på vilka namn som lästes upp av Hamid Abbasi. Han togs åter till isoleringscellen där han sedan tillbringade flera månader.

Hamid Abbasi och Naserian besökte honom den första eller andra dagen i isoleringscellen och ville att han skulle ange andra fångar. Han blev återkommande misshandlad av vakterna så länge som han inte medverkade.

I månaden shahrivar kunde han kommunicera med en marxistisk medfånge i cellen bredvid som berättade att även han hade varit inför dödskommittén. Han berättade därtill att han hade behövt besvara frågor om huruvida han utförde sina dagliga böner.

I slutet av månaden mehr förflyttades han till avdelning 13, där alla andra överlevare befann sig. Det återstod bara 160 fångar på Gohardasht. Han tilläts så småningom att träffa sin mor och syster och kunde berätta för dem vad som hade hänt med brodern. Hans pappa blev tillsagd av regimen i månaden aban samma år att åka till Evin, där Rezas tillhörigheter lämnades över. När pappan vägrade att ge in sonens identifikationsbok behandlades han brutalt av vakterna. Han blev sedan tillsagd att inte anordna någon begravningsceremoni för sonen.

Närmare om tiden efter Gohardasht

I början av 1989 flyttades han och andra överlevare till Evin, där han åter träffade Hamid Abbasi. Han såg honom en gång när han var tvungen att uppsöka dadyarens kontor för att få ta emot besök från sin bror och svägerska. Några år efter frigivningen 1992, när han arbetade som taxichaufför, såg han Hamid Abbasi en sista gång. Hamid Abbasi ville få skjuts till Karaj, men ändrade sig när han såg vem det var som körde bilen.

Efter frigivningen skämdes han inför minnet av sin avrättade bror och hade svårt att acceptera det som hade hänt. När han såg hur regimen behandlade de familjer som hade förlorat anhöriga bestämde han sig för att ansluta till Mujahedin på nytt. Han lämnade Iran 2000 och bor idag som en aktiv medlem på organisationens förläggning i Albanien.

Efter Hamid Nourys gripande 2019 såg han en bild på honom i media. Han var övertygad om att det var samma person som han kände från fängelset, vilket även är den person som är åtalad i målet.

18. Majid Saheb Jam Atabaki

Målsäganden Majid Saheb Jam Atabaki har hörts på begäran av åklagaren. Förhöret har hållits inom huvudförhandlingen genom bevisupptagning vid ett sammanträde i Durrës, Albanien den 11 november 2021. Han har sammanfattningsvis och i allt väsentligt berättat följande.

Allmänt om Majid Saheb Jam Atabaki

Han greps 1982 i Iran för att han var en sympatisör med Mujahedin och dömdes några månader därefter till tolv års fängelse för sitt samröre med organisationen. Några år senare dömdes han för nyupptäckta gärningar, och sammantaget skulle han komma att avtjäna totalt 17 år i fängelse. Under massavrättningsperioden befann han sig på Gohardasht, där han vid två tillfällen ställdes inför dödskommittén. Några månader därefter flyttades han till Evin innan han slutligen frigavs 1999. Han bor idag på Camp Ashraf 3 i Albanien och är en aktiv medlem inom Mujahedin.

Närmare om den inledande tiden på Gohardasht

Han kom till Gohardasht i början av 1988 tillsammans med cirka 200 andra fångar från Ghezel Hesar. De anlände sent på kvällen i ett snöoväder och fördes in i en fängelsebyggnad där de blev misshandlade av gardister med kablar och andra tillhyggen. I samband med detta såg han Hamid Abbasi; en gardist som han hade träffat många gånger dessförinnan på Evin i den del som kallades för utbildningscentret. Vid detta tillfälle på Gohardasht hade Hamid Abbasi en grön rock på sig.

Lashkari förhörde fångarna en och en efter misshandeln och avgjorde vad som skulle ske med dem. Han, Atabaki, placerades på den fari-avdelning som låg mittemot avdelning 16. Under de efterföljande månaderna såg han Hamid Abbasi återkommande på den avdelningen. Han fick veta att Hamid Abbasi arbetade på dadyarens kontor och att han hade en tillsyn över fångarna på fängelset.

Närmare om massavrättningarna sommaren 1988

Den 7 mordad lyssnade han på fredagsbönen som sändes på fängelset. Regimens politiska mål kungjordes i den, och det sades bland annat att Mujahedin-fångarna inte längre kunde vara kvar i landets fängelser. Senare under dagen behövde fångarna på avdelningen besvara frågor från Lashkari om sina anklagelser. Vakterna kom också och tog bort deras tv. Med tanke på att de inte längre hade tillgång till tidningar och inte heller hade rätt till besök från anhöriga, upplevde han det som att det rådde en hotfull stämning på fängelset.

Den efterföljande morgonen flyttades han till en annan fari-avdelning, som han sedan var i under ungefär en vecka. Genom morsemeddelanden från andra avdelningar fick han denna tid veta att en kommitté hade inrättats på Gohardasht och att flera fångar hade avrättats i fängelsets lagerbyggnad. Han lyssnade på fredagsbönen den 14 mordad och hörde att ett flertal hot mot Mujahedin-fångarna utropades. Den sändes via vakternas radio utanför avdelningen.

Dagen därpå, vilket var den 15 mordad, kom några pastarer till avdelningen och förde honom via huvudkorridoren till den mindre korridoren som ledde till dödskommittén. Efter några minuters väntan togs han in till kommittén av Naserian. Han blev tillsagd att sätta sig på en stol i rummet och att ta av sig sin ögonbindel, varpå han såg flera personer framför sig. Han kände igen Nayyeri, Eshraghi, Raeesi och Shoshtari. Senare har han fått veta att den person som han inte kände igen var Pour-Mohammadi. Nayyeri uppgav att kommittén var på fängelset för att benåda fångar och frågade sedan vad han var anklagad för. Han svarade att han var en sympatisör och förnekade att han var en monafeqin, varvid Nayyeri sade åt honom att skriva ett ångerbrev där han skulle ta avstånd från organisationen.

Han togs ut av Naserian som gav honom ett brev och en sittplats i korridoren utanför dödskommitténs rum. Efter några minuter tog Naserian brevet och förde honom till huvudkorridoren, där han fick sitta fram till slutet av kvällen. Från denna plats kunde han göra många iakttagelser. Fångarna satt med ryggen mot väggen på respektive sida av korridoren. Emellanåt avlägsnades fångar och fördes bort. När platser frigjordes kom andra fångar ned till korridoren från avdelningarna.

Efter ett tag kom Hamid Abbasi ut från dadyarernas kontor och ställde sig mitt i korridoren. Han hade ett papper med sig och läste cirka tio namn. Dessa personer ställde sig på rad och blev sedan förda mot den ena ändan av korridoren. Hamid Abbasi följde med fångarna och kom tillbaka efter ungefär 40 minuter. Detta förfarande upprepades av Hamid Abbasi flera gånger fram till kvällen.

Denna dag avrättades många personer som var ståndfasta i sina övertygelser avseende Mujahedin och som han kände sedan tiden på Evin (däribland Seyyed Agil Mir-Mouhammadi Berenjestanaki, Hadi Saberi, Ali Haghverdi, Mohsen Mohammadbagher och Mahmoud Zaki). Dessa medfångar fördes bort från korridoren och syntes aldrig till igen.

Han hade haft mycket att göra med Hamid Abbasi på avdelningen och var säker på att det var han som läste upp namn och förde bort fångar i korridoren. Som fånge träffade han endast ett fåtal människor, och han mindes den personal som han kom i kontakt med mycket väl. Han kände igen Hamid Abbasis röst och passade emellanåt på att justera sin ögonbindel och att böja på huvudet för att kunna se ordentligt. Han kunde på detta sätt bekräfta att det verkligen var Hamid Abbasis röst som han hörde. Vid ett tillfälle ville Hamid Abbasi fira det som skedde och delade ut bakelser till gardisterna i korridoren. Han försökte även bjuda de fångar som var uppställda på led, men ingen accepterade.

På kvällen var det hans tur att föras mot avrättningssalen. Han stod på led med andra fångar och hade sina händer på axlarna på medfånge som stod framför honom. Det kändes som att det var de sista minuterna i hans liv. Hamid Abbasi, som var fullt medveten om att ingen i ledet hade fått någon avrättningsdom, uppgav till slut med ett leende på läpparna att de skulle vända på sig och förde dem tillbaka till avdelningarna.

Den 22 mordad togs han åter till huvudkorridoren och in till kommittén. Nayyeri sade till honom att han behövde delta i en tv-intervju och att han skulle fördöma monafeqin. Han fick sedan en plats i korridoren av Naserian och kunde göra iakttagelser på samma sätt som tidigare. Hamid Abbasi var aktiv i korridoren även denna dag. Han läste upp namn på fångar åtminstone två gånger och gick med dem i mörkret mot dödssalen. Flera medfångar fördes bort för att avrättas (däribland Abolghasem Arzhangi, Ebrahim Akbarisefat, Dariush Hanifehpour, Bijan Keshavarz, Roshan Bolbolian och Hossein Niakan).

Vid ett tillfälle, när Hamid Abbasi kom tillbaka efter att ha fört en grupp till dödssalen, närmade han sig fångarna med en penna som han drog längs elementen i korridoren. Han sade att det var Mujahedins återkommande Ashura, vilket betydde att det var dags för dem att dö. Han, Atabaki, såg även att några vakter kom tillbaka med sönderrivna sedlar från amfiteatern. Han förstod att fångar som avrättades hellre rev sönder dessa än att lämna något kvar till bödlarna.

På kvällen blev han och de andra som var kvar i korridoren uppställda på led av Hamid Abbasi och fördes sedan tillbaka till avdelningarna. Han placerades på avdelning 2, där han sedan var fram till mitten av månaden sharivahr. Innan han flyttades därifrån tog Hamid Abbasi honom till en helt tom avdelning. Han blev tillsagd att ta sin väska och

att säga till ifall han visste om någon av de andra väskorna hade tillhört en avrättad fånge.

I månaden mehr kom Hamid Abbasi och Naserian och besökte hans nya avdelning. Naserian uppgav rakt ut att de hade avrättat fångarna med anledning av imamens fatwa och att de också skulle avrätta de som alltjämt var kvar.

Närmare om tiden efter Gohardasht

I månaden bahman efter avrättningarna flyttades han till Evin. Hamid Abbasi och Naserian följde med fångarna dit. De arbetade ett par år på Evin och hade samma uppgifter där som de hade haft på Gohardasht.

Några år efter flytten misstänktes han för att under sin permission ha försökt rekrytera en medlem till Mujahedin och skickades till Åklagarmyndigheten i Teheran för att förhöras. Där såg han Hamid Abbasi vid två tillfällen, men han hade inget med hans ärende att göra. Han, Atabaki, fick en avrättningsdom som sedan omvandlades till ett kortare fängelsestraff och släpptes fri 1999.

Han nekade all psykologhjälp efter frigivningen. Han valde att i stället arbeta med olika etiska målsättningar för att må bra och återfann på det viset Mujahedin. Idag bor han på organisationens campus i Albanien som en aktiv medlem.

Efter Hamid Nourys gripande såg han två bilder på honom i media. Han var övertygad om att det var samma person som han kände från fängelset, vilket även är den person som är åtalad i målet och som han ser i rättssalen. Det är särskilt örnnäbbsnäsan som han känner igen.

19. Asghar Mehdizadeh

Målsäganden Asghar Mehdizadeh har hörts på begäran av åklagaren. Förhöret har hållits inom huvudförhandlingen genom bevisupptagning vid sammanträde i Durrës, Albanien den 12 och 18 november 2021. Han har sammanfattningsvis och i allt väsentligt berättat följande.

Allmänt om Asghar Mehdizadeh

Han föddes i Iran och greps 1982 när han var 25 år gammal eftersom han var en sympatisör med Mujahedin. Han dömdes till 15 års fängelse och avtjänade sitt straff på bland annat fängelserna Evin och Gohardasht. Under massavrättningsperioden befann han sig på Gohardasht och var en av få fångar som togs in i fängelsets hosseinieh för

att bevittna avrättningarna. Han lever idag på Ashraf 3 i Albanien och är en medlem inom Mujahedin.

Närmare om tiden på Gohardasht

Han träffade Hamid Abbasi för första gången på Gohardasht 1986 när hans familj hade ansökt om att han skulle flyttas till ett fängelse i närheten av hemstaden Rasht. Vid detta tillfälle togs han till dadyarens kontor för att besvara frågor om sin politiska övertygelse. När han återvände till avdelningen fick han från sina medfångar veta att det var den biträdande dadyaren Hamid Abbasi som hade ställt frågorna till honom. Han såg sedan Hamid Abbasi ett flertal gånger på Gohardasht, bland annat under massavrättningsperioden 1988.

I början av massavrättningsperioden, den 5 mordad, togs fångarna på hans avdelning till huvudkorridoren för att besvara frågor från Hamid Abbasi om sina anklagelser. När det var hans tur svarade han att han var en sympatisör med Mujahedin och togs sedan tillbaka till avdelningen utan att få någon repressalie. Dagen därefter tog fängelsepersonalen bort fångarnas tv.

Den 8 mordad fick fångarna på avdelningen veta att dagens besök från anhöriga hade ställts in, och sedan hämtades två medfångar och fördes bort från avdelningen. De som var kvar undrade vad det var som egentligen skedde.

Senare under dagen såg de att flera fångar fördes ut via rastgården till den närliggande souleh-byggnaden. Efter en timme kom en stor mängd vakter ut därifrån och gick tillbaka till fängelsebyggnaden. Han hörde att ”död åt monafeqin” och liknande slagord utropades, och han förstod att fångarna hade tagits dit för att avrättats. Flera grupper av fångar fördes bort på detta sätt under dagen och på kvällen såg han att en ambulans kom till den byggnaden och hämtade kropparna.

De efterföljande dagarna befann han sig i en isoleringscell och fördes flera gånger till fängelsets huvudkorridor. Varje gång som han var i dödskorridoren, vilket var den 9, 10, 12, 15 och 18 mordad såg han Hamid Abbasi, som var delaktig i att förhöra fångar och att föra grupper av fångar ner från avdelningarna och till dödskommittén och hosseinieh för att avrättas.

När han togs ner till huvudkorridoren den 18 mordad blev han hämtad av två pastarer. De gav honom denna dag en sittplats längst ner i korridoren, i närheten av entrén till amfiteatern. Det satt uppemot 100 fångar där belagda med ögonbindlar. Fången närmast honom sade att de var där för att bevittna avrättningarna. Han såg sedan flera grupper av fångar som fördes in till amfiteatern i olika omgångar. Han försökte, så gott han kunde, att identifiera dem som gick förbi. Vissa fångar rev sönder sina sedlar och

krossade sina klockor för att pastarerna inte skulle kunna lägga beslag på det efter avrättningarna. Han såg även att Hamid Abbasi kom med en grupp fångar från avdelningarna för att sedan ensam gå in till amfiteatern.

När en fjärde grupp av fångar hade tagits in till amfiteatern tog en pastar tag i honom. Han fördes in i rummet och kunde under sin ögonbindel se kroppar från avrättade fångar som låg på hög nedanför scenen. Sedan tog vakten av honom hans ögonbindel, varpå han såg Hamid Abbasi, Naserian och Lashkari, tillsammans med flera vakter, uppe på scenen. Där fanns även tolv fångar som stod på varsin stol med snaror runt halsen. Flera av fångarna på scenen började utropa olika slagord. Naserian blev upprörd och sparkade undan stolen för två fångar. Hamid Abbasi och Lashkari sparkade sedan undan varsin stol. Efter det började fångarna att själva att välta sina stolar. Naserian och andra i personalen hängde sedan på kropparna för att påskynda fångarnas död. När han bevittnade detta stod han cirka 30 meter från den upplysta scenen. Efter att ha varit ungefär en kvart i dödssalen fördes han ut därifrån.

Närmare om tiden efter massavrättningarna

Han blev inte sig själv igen efter det han upplevde den 18 mordad på Gohardasht. Han lovade sig själv att vandra längs de bortgångnas väg genom att ansluta till Mujahedin efter sin frigivning och bor idag på organisationens campus i Albanien som en aktiv medlem.

Han såg bilder på Hamid Noury i media efter gripandet och kände igen honom som Hamid Abbasi från fängelset. Det var särskilt hans långa ansikte och näsa som han kände igen.

20. Akbar Samadi

Målsäganden Akbar Samadi har hörts på begäran av åklagaren. Förhöret har hållits inom huvudförhandlingen genom bevisupptagning vid ett sammanträde i Durrës, Albanien den 15 november 2021. Han har sammanfattningsvis och i allt väsentligt berättat följande.

Allmänt om Akbar Samadi

Han föddes 1966 i Teheran och greps när han var 14 år gammal eftersom han deltog i demonstrationer mot regimen som anordnades av Mujahedin, varefter han dömdes till tio års fängelse. De första åren avtjänade han på Ghezel Hesar och Evin innan han 1986 flyttades till Gohardasht, där han sedan var placerad i tre års tid. Vid flera tillfällen under massavrättningsperioden ställdes han inför dödskommittén på fängelset. Han

flyttades tillbaka till Evin 1989 och frigavs ett par år senare. Idag är han en aktiv medlem inom Mujahedin och har sedan 2016 bott på Ashraf 3 i Albanien.

Närmare om den inledande tiden på Gohardasht

När han anlände till Gohardasht våren 1986 placerades han på avdelning 1. Under de första åren där träffade han dadyaren Hamid Abbasi ett par gånger i samband med att han och flera andra fångar bestraffades för att ha tränat i grupp. Fängelsepersonalen låste vid dessa tillfällen in dem i den så kallade gaskammaren och misshandlade dem därefter med kablar. Hamid Abbasi var delaktig vid dessa tillfällen. I övrigt hade han och Hamid Abbasi inte någon nära kontakt innan massavrättningarna. Hamid Abbasi, som ofta var tillsammans med Naserian och Lashkari, hade dock en tydlig närvaro på fängelset.

Det var rutin på fängelset att han och de andra fångarna på avdelningen kallades för att besvara frågor om för vad de var anklagade. Utifrån de svar som de angav klassificerades och grupperades de på olika sätt. Sommaren 1988 befann han sig i en isoleringscell som han hade varit en dryg månad i när massavrättningarna inleddes i början av månaden mordad.

Närmare om massavrättningarna sommaren 1988

Den 8 mordad fördes han från sin isoleringscell och ned mot dödskorridoren. På vägen dit stoppade Lashkari fångarna och sade åt vakterna att de skulle föras tillbaka. Han togs till sin cell och sedan till avdelning 3.

Medfångarna på avdelning 3 berättade vad som hade hänt den senaste tiden på fängelset och utanför dess murar. Det rådde, med hänsyn till eldupphöret, en osäker situation för de intagna. Vissa hade sett att fångar fördes till souleh-byggnaden och att Lashkari gick förbi utanför avdelningen med en skottkärra med snaror. Senare samma dag togs bland andra hans två vänner Hossein Sobhani och Reza Zand bort från avdelningen. De syntes inte till igen efter detta och han är övertygad om att de avrättades.

Lashkari kom till avdelningen den 10 mordad och hämtade alla som avtjänade ett fängelsestraff på tio år eller mer. Han, Samadi, protesterade mot flytten eftersom han precis hade kommit tillbaka från isoleringen men togs tillsammans med cirka 30 andra fångar till en fari-avdelning på bottenvåningen. De var sedan kvar där ett par dagar. Under denna tid skickades information via morse mellan avdelningarna.

Den 12 mordad togs han till fängelsets huvudkorridor. Efter några minuters väntan där fördes han inför kommittén av Naserian. När han tog av sig ögonbindeln såg han flera

personer som satt vid ett långt bord framför honom. Han fick frågor om sitt namn, vad han var anklagad för och om han anhöll om benådning. Han svarade att han var sympatisör med organisationen och att han inte ansökte om benådning eftersom han bara hade tre år kvar att avtjäna av sitt straff. Vid detta tillfälle var han medveten om att fångar hade avrättats på fängelset men han kände inte till avrättningarnas verkliga omfattning.

När han hade besvarat kommitténs frågor togs han ut till korridoren. Han behövde ta på sig sin ögonbindel igen men kunde efter sina år som fånge ändå uppfatta vad som skedde runtomkring honom. Genom ögonbindeln kunde han exempelvis se siluetten av en person som gick förbi. När de beväpnade vakterna inte var i närheten passade han dessutom på att lyfta på ögonbindeln för att kunna titta mera noggrant. Han noterade särskilt personernas skor och byxor för att han i senare läge, när han endast kunde titta nedåt, skulle kunna förstå vem som gick förbi honom i korridoren. Han kunde sålunda på dessa sätt avgöra vem som närmade sig honom och vem som sade vad i korridoren.

Han togs efter en stunds väntan i korridoren för att förhöras av åklagaren Raeesi i ett rum i närheten av dödskommittén. Han behövde besvara frågor om sin anklagelse och blev uppmanad att säga att han fördömde det väpnade motståndet. När han kom tillbaka till korridoren hade medfången Reza Falanik förts bort, förmodligen för att avrättas. Efter några minuters fortsatt väntan ropade fängelsepersonalen upp flera namn och tog dem till fängelsets hosseinieh. Det saknades belysning längst bort i korridoren, men när dörren till denna dödssal öppnades såg han ljusskenet därifrån. Med jämna mellanrum läste Hamid Abbasi eller någon annan i personalen upp namn och förde bort fångar på detta sätt. Varje grupp bestod av ungefär tolv personer. Han både såg och hörde allt detta på nära håll. Under dagen fördes bland andra Heidar Sadeghi, Hadi Azizi, Muhammadreza Shahir Eftekhar, Behzan Fath Zanjani och Abbas Afghan bort på detta sätt för att avrättas.

Vid flera tillfällen i korridoren denna dag kunde han prata med de personer som sätt i närheten. Under eftermiddagen fick han veta från en medfånge som var hans vän från en tidigare avdelning att Nayyeri, Shohstari, Eshraghi och Raeesi var medlemmar i dödskommittén. Vid detta tillfälle kände varken han eller vännen till Pour-Mohammadi. De kom sedan överens om att de skulle sprida information om avrättningarna till de andra i korridoren. De placerade ut personer i vardera ända av korridoren som skulle hålla utkik och började sedan att underrätta de andra fångarna när det var möjligt om vad som försiggick på fängelset och hur de skulle agera avseende sina ställningstaganden.

Fram emot kvällen hade korridoren nästan tömts på fångar. Hamid Abbasi insåg härvid att han inte hade namnet Akbar Samadi på någon lista och skickade honom till en isoleringscell.

Den 15 mordad togs han på nytt till dödskommittén och dödskorridoren. Även denna dag läste Hamid Abbasi upp namn på fångar och ledde iväg dem mot hosseinieh. Han minns särskilt att Naser Mansouri, som var förlamad, togs för att avrättas denna dag. Han stannade i korridoren fram till kvällen, varpå han togs tillbaka till sin cell.

Naserian och Hamid Abbasi kom till honom ett par dagar senare och frågade om han var villig att ställa upp på en intervju. Han svarade att han inte hade tänkt närmare på det eftersom han fortfarande hade flera år kvar att avtjäna.

Dagen därpå, vilket var den 18 mordad, tog Hamid Abbasi honom via dödskorridoren till ett rum där Pour-Mohammadi och Shoshtari väntade. De frågade åter om han var villig att delta i en intervju. När han accepterade detta togs han ut till dödskorridoren för att vänta. Hamid Abbasi läste sedan upp namn på fångar som skulle avrättas (däribland hans gamla klasskamrat Hossein Niakan) på samma sätt som tidigare. Vid ett tillfälle låtsades Hamid Abbasi som att han skulle föra flera fångar mot hosseinieh när de egentligen skulle tas tillbaka till sina avdelningar.

Nästa gång som han togs till dödskommittén var den 22 mordad. Naserian hade denna gång tagit med sig Hamid Abbasi och Lashkari in till domstolsrummet för att kunna säkerställa sig om att kommittén utfärdade en avrättningsdom. Han, Samadi, hade inte en ögonbindel på sig och kunde se att de stod snett bakom honom. Nayyeri frågade om han skulle ställa upp på en intervju, varvid han svarade att han var 14 år när han fängslades, att han enligt de islamiska lagarna inte kunde dömas till döden för ett brott som hade begåtts vid den åldern och försäkrade sedan kommittén, trots att Naserian invände, om att han skulle medverka i intervjun. Han togs ut i korridoren och fördes därefter tillbaka till sin cell.

Den 5 sharivahr fördes han till dödskorridoren en sista gång. Till skillnad från tidigare gånger såg han denna dag flera marxistiska medfångar i korridoren. Han ställdes på led och trodde att han skulle avrättas men togs även denna gång åter till sin isoleringscell.

När massavrättningarna hade upphört på fängelset fördes han så småningom till avdelning 13. På den avdelningen samlades alla Mujahedin-fångar som hade överlevt massavrättningarna. Sammanlagt fanns cirka 150 personer där. De medfångar som saknades (däribland Reza Felaniq, Mahmoud Meimanat, Gholam Reza Kiakojori, Manouchehr Bozorgbashar, Alireza Sepasi, Taher Haghighat Talab, Ahmad Naalbandi och Faramarz Jamshidian) hade avrättats.

Närmare om tiden efter Gohardasht

I början av 1989 flyttades han och andra överlevare från Gohardasht till Evin. Hamid Abbasi kom en gång till hans avdelning där och sade till honom att han egentligen borde ha avrättats och att han hade haft tur som klarade sig.

Fem år efter frigivningen 1991 lämnade han Iran och sedan 2016 bor han på Mujahedins förläggning i Albanien. Efter frigivningen besökte han en läkare för sin migrän och för andra fysiska besvär. Han uppsökte dock ingen hjälp för sitt mående, trots att tiden på fängelset var mycket svår.

Efter Hamid Nourys gripande såg han en bild på honom i media. Han var övertygad om att det var den Hamid Abbasi som han kände från fängelset, och är fortsatt säker på det när han ser Hamid Noury i rättssalen. Hans leende och utseende är, bortsett från åldrandet, samma som förr.

21. Mahmoud Royaie

Målsäganden Mahmoud Royaie har hörts på begäran av åklagaren. Förhöret har hållits inom huvudförhandlingen genom bevisupptagning vid sammanträde i Durrës, Albanien den 16 och 18 november 2021. Han har sammanfattningsvis och i allt väsentligt berättat följande.

Allmänt om Mahmoud Royaie

Han föddes 1963 i Teheran och dömdes när han var 18 år gammal till tio års fängelse eftersom han var en sympatisör med Mujahedin. Han avtjänade sitt straff på Ghezel Hesar fram tills att han våren 1986 flyttades till Gohardasht, där han sedan var under massavrättningsperioden och fram tills att han i början av 1989 flyttades till Evin. Han frigavs ett par år senare och bor idag på Ashraf 3 i Albanien som en aktiv medlem inom Mujahedin.

Närmare om den inledande tiden på Gohardasht

Några månader efter att han placerades på Gohardasht 1986 kom dadyaren Naserian med sin ställföreträdare Hamid Abbasi till hans avdelning. Det var första gången som han såg Hamid Abbasi. Hans utseende och klädsel skiljde sig från andra pastarers. Efter besöket fick han veta från andra fångar vad han hade för namn.

Han träffade Hamid Abbasi och Naserian senare samma år när han var i besökssalen med sina föräldrar. Naserian sade att han, Royaie, hade avtjänat sina fem år och att han skulle släppas fri om han deltog i en intervju. Hamid Abbasi var närvarande men sade

ingenting. Utöver detta tillfälle kom han i kontakt med Hamid Abbasi ett par gånger 1987 när han bestraffades för att ha deltagit i gruppträning. Vid det ena tillfället, när han stängdes in i gasrummet, kunde han se Hamid Abbasis ansikte. Vid det andra tillfället, när han misshandlades av flera vakter som hade bildat en tunnel, hörde han endast Hamid Abbasis röst.

Våren 1988 märkte han att fångarna på fängelset började kategoriseras och flyttas mellan olika avdelningar. Flera Mujahedin-fångar från staden Kermansha placerades på Gohardasht samtidigt som marxisterna skildes från övriga fångar. Han tror idag att fängelseledningen började att förbereda inför sommarens fatwa.

Närmare om massavrättningarna sommaren 1988

Fängelsepersonalen hämtade sent på kvällen den 6 mordad flera fångar från hans avdelning. När de kom tillbaka berättade de att de hade blivit förhörda om sina anklagelser och att de hade misshandlats om de uppgivit att de var sympatisörer med Mujahedin. Dagen därpå var det mer aktivitet än vanligt på avdelningen och fängelsepersonalen tog bort fångarnas tv.

På morgonen den 8 mordad hämtade vakterna ytterligare fångar (däribland Masoud Kabari, Seyed Hossein Sobhani, Reza Zand, Asghar Masjedi och Mehran Hoveida). De syntes inte till igen och han är övertygad om att de avrättades. Senare under dagen berättade några fångar på avdelningen att märkliga saker hade skett vid souleh-byggnaden utanför. De hade bland annat sett att Lashkari kört en skottkärra som var fylld med rep och att Hamid Abbasi och Naserian befunnit sig där. De hade därtill hört att slagord om monafers död utropades. Fångarna på avdelningen började misstänka att fångar avrättades.

Den 9 mordad hämtades de fångar som hade åtalats i staden Karaj (däribland Muhammad Reza Hejazi, Hossein Bahri och Ahmad Nouramin). Dessa fångar syntes aldrig till igen. Den efterföljande dagen hämtade Lashkari alla på avdelningen som avtjänade ett fängelsestraff på tio år eller mer. Han, Royaie, tillsammans med cirka 70 andra fångar fördes till en ny avdelning. Där behövde de besvara frågor om vad de var anklagade för och delades sedan in i två olika grupper. Han placerades med cirka 30 fångar i en fari-avdelning på bottenvåningen.

Den 12 mordad fördes fångar från fari-avdelningen till fängelsets huvudkorridor i olika omgångar. När han kom dit efter lunch satt flera fångar där men det var få av dem som han kände igen. Han noterade att det fanns beväpnade vakter i korridoren och fick en sittplats i närheten av den lilla korridoren som anslöt till huvudkorridoren vid dess mittenparti.

Efter ungefär en halvtimmes väntan hörde han att Hamid Abbasi läste upp några namn. Det var en röst som han kände igen väl. Han lyfte även upp sin ögonbindel för att titta mer noggrant och kunde se Hamid Abbasi som stod vid den fyrbladade dörren några meter bort i korridoren. Han kände igen hans utseende. Hamid Abbasi hade ett smalt ansikte med en spetsig näsa och var längre än de andra gardisterna. Han hade dessutom till skillnad från vakterna ingen uniform på sig. När han, Royaie, hade tittat färdigt böjde han sitt huvud nedåt för att inte bli avslöjad.

När alla namn hade lästs upp hörde han att Hamid Abbasi sade till en pastar att fångarna skulle tas till sina avdelningar. I efterhand har han insett att det egentligen innebar att fångarna skulle avrättas. Han såg att fångarna togs till hosseinieh men han kunde inte uppfatta vad som sedan skedde därinne, även om han misstänkte att fångarna avrättades. En dryg timme senare läste Hamid Abbasi upp namn i korridoren på nytt och förde bort flera fångar (däribland Behrooz Behnamzadeh och Behzan Fath Zanjani) på samma sätt som tidigare.

Sent på eftermiddagen ställdes han in inför dödskommittén för första gången. Han tog av sig sin ögonbindel när han kom in och såg flera mullor och civilklädda personer som satt vid ett stort bort. Det var endast ordföranden Nayyeri som han kände igen. Han hade aldrig sett Pour-Mohammadi, Raeesi eller Eshragi dessförinnan. Han visste förvisso att det fanns en åklagare som hette Eshraghi men han kände inte igen honom. När alla inledande formaliteter var avklarade blev han tillfrågad om sin anklagelse. Han svarade att han hade varit en anhängare till organisationen men att han inte längre hade någon åsikt om den eftersom han hade varit fängslad i sju år och saknade kännedom om världen utanför. Någon i kommittén uppgav att de hade kommit till fängelset för att frige fångar och undrade om han var villig att ställa upp på en intervju och skriva ett avståndstagande.

Han togs ut för att skriva sin avbön i dadyarernas kontor och lämnade sedan brevet till en gardist som tog det till kommittén. Han togs till dödskorridoren där han därefter försökte hålla sig osedd. Naserian och Hamid Abbasi ropade flera gånger efter honom men han valde att inte svara. Hans avstånd till Hamid Abbasi var emellanåt kortare än en meter. Han hörde att Hamid Abbasi åter läste namnen på cirka 15 fångar som sedan fördes mot hosseinieh. Han kände igen Hamid Abbasis röst och såg dennes skor och byxor under sin ögonbindel. Han hade inga svårigheter att identifiera honom eller att förstå vad han gjorde. Hamid Abbasi utropade vid ett tillfälle att det var Mujahedins Ashura och drog med sin penna längs väggen i korridoren.

Han blev så småningom upptäckt av Naserian och togs in till kommittén. Det som han hade skrivit accepterades inte och han fick en förlaga som han skulle kopiera. Det stod i den i huvudsak att sprängdådet mot ministeriet fördömdes och att undertecknaren anhöll om imamens benådning. Han kompletterade sitt brev sålunda men med vissa

egna justeringar och lämnade sedan över det innan han togs tillbaka till dödskorridoren.

Under kvällen kom Hamid Abbasi med sina sista listor för dagen. Flera medfångar fördes bort mot fängelsets hosseinieh på samma sätt som tidigare (däribland Alireza Mehdizadeh och Farhad Atrak). Till slut var det bara han och en annan fånge kvar i korridoren, varpå han togs till en avdelning med stängda dörrar. Vännen Siamak befann sig där och bekräftade hans misstänkte om att fångar faktiskt avrättades.

Tiden därefter på fängelset var mycket svår. Han kände att han hade dödens skugga över sig. Det fanns en risk att också han skulle avrättas men det var saknaden av de försvunna vännerna som var det svåraste med situationen. Den 15 mordad berättade en medfånge på avdelningen, Yousef, att Naser Mansouri och Mehran Hoveida hade avrättats.

När avrättningarna till slut hade upphört placerades han på avdelning 13 med alla andra överlevare. Hamid Abbasi och Naserian besökte dem en gång där och hotade alla fångar. Han såg dem vid detta tillfälle utan ögonbindel och avståndet dem emellan var inte mer än tre meter.

Närmare om tiden efter Gohardasht

Han flyttades till Evin några månader efter avrättningarna och kom i kontakt med Hamid Abbasi två gånger även där. Vid båda tillfällen togs han, sedan hans familj ansökt om permission för honom, till dadyarernas kontor och träffade honom där.

Tiden efter frigivningen var fortsatt svår. Han kände att han hade övergivit sina medfångar och insåg att den enda vägen framåt var att anamma deras kamp. Han lämnade Iran några år efter frigivningen, trots att hans far hade tvingats att ställa en betungande säkerhet, och bor idag på Mujahedins förläggning i Albanien.

Han har efter frisläppandet skrivit memoarer om tiden i fångenskap. Boken, som gavs ut 2007, är främst baserad på hans egna minnen men han har även stämt av med sina vänner beträffande vissa namn och datum när han varit osäker. Sommaren 1988 var emellertid en avgörande period i hans liv som han inte kan glömma. I en senare bok finns även en lista med namn på avrättade fångar. Källorna för de uppgifter som anges däri är dels en publikation från Mujahedin, dels hans kontakter med anhöriga.

Efter Hamid Nourys gripande såg han en bild på honom i media. Han förstod direkt och med säkerhet att det var den Hamid Abbasi som han kände från fängelset. Han är fortsatt säker på det sedan han sett Hamid Noury i rättssalen.

22. Hossein Farsy

Målsäganden Hossein Farsy har hörts på begäran av åklagaren. Förhöret har hållits inom huvudförhandlingen genom bevisupptagning vid ett sammanträde i Durrës, Albanien den 17 november 2021. Han har sammanfattningsvis och i allt väsentligt berättat följande.

Allmänt om Hossein Farsy

Han föddes 1964 i Iran och greps när han var 16 år gammal för att han sympatiserade med Mujahedin. Han släpptes efter fyra år men greps kort därefter och dömdes till nio års fängelse för sina fortsatta kontakter med organisationen. Han placerades på Gohardasht i början av 1988 och var sedan en av de första fångar som ställdes inför dödskommittén. Han frigavs 1993 och lever idag på Ashraf 3 i Albanien som en aktiv medlem inom Mujahedin.

Närmare om den inledande tiden på Gohardasht

I början av 1988 flyttades han till Gohardasht tillsammans med cirka 180 andra fångar från Ghezel Hesar. De anlände sent på kvällen och togs in i en fängelsebyggnad där de blev misshandlade av vakter med olika tillhyggen. I samband med detta såg han en person med en grön rock. Senare fick han veta att det var Hamid Abbasi. Han var den enda som inte hade en vaktuniform på sig.

När han hade varit några dagar på fängelset placerades han på fari-avdelning 7 med cirka 30 andra fångar. Efter tre veckor där såg han åter Hamid Abbasi, som kom tillsammans med Naserian. Han fick sedan veta från pastarer på avdelningen att Naserian var fängelsets chef och dadyar och att Hamid Abbasi var chefen för Naserians kontor. När fångarna hade något ärende eller någon förfrågan, exempelvis om de ville föras till sjukstugan, så skulle begäran göras via Hamid Abbasi. Under sommaren 1988, innan massavrättningarna påbörjades, blev han misshandlad för att ha deltagit i en gruppbön, vilket bevittnades av Hamid Abbasi.

Närmare om massavrättningarna sommaren 1988

Den 7 mordad tog vakterna ut alla fångar från hans fari-avdelning till en närliggande korridor. Där behövde de en och en besvara frågor från Naserian och Hamid Abbasi. Hamid Abbasi skrattade när han, Farsy, sade att han inte ville ansöka om imamens benådning. Under förhöret hade han på sig en ögonbindel vars inre lager med trådar

han hade slitit bort. Han hade därför möjlighet att se vilka det var som förhörde honom. Efter förhöret togs han tillbaka till sin cell.

Den efterföljande dagen fördes han från avdelningen till fängelsets huvudkorridor. Han noterade att det var mycket rörelse och att det fanns flera beväpnade fängelsevakter i korridoren. Han fick en sittplats vid ena väggen och satt sedan väntandes där. Han försökte prata med de fångar som satt bredvid honom.

Under eftermiddagen tog Naserian in honom i ett rum och sade åt honom att ta av sig sin ögonbindel. Framför honom fanns två mullor och en civilklädd person. Han kände igen mullan Nayyeri och Eshragi. Eftersom han hade haft på sig sin manipulerade ögonbindel hade han kunnat se medlemmarna även innan han fick tillåtelse att ta av sig den. Han fick ett formulär från Nayyeri med frågor om personuppgifter och tidigare anklagelse. I den stunden saknade han modet att försvara sina övertygelser. Efter det fick han ett papper och blev ombedd att författa några rader. Han gjorde som han blev tillsagd och lämnade sedan brevet till Naserian. Han togs därefter ut till dödskorridoren och fick åter en sittplats; denna gång i närheten av ett fönster.

Han satt sedan väntades i korridoren. Det började att spridas information bland fångarna om att avrättningar pågick och att kommittén falskeligen utgav sig för att vara en benådningskommission. Han hörde att flera personer vid sina förhandlingar hade uppgivit att de fortfarande var anhängare till Mujahedin.

På kvällen kom Naserian med ett papper och ställde sig i mitten av korridoren. Han läste upp flera namn. Hamid Abbasi och en gardist som hette Faraj såg till att dessa personer ställde sig på led. De stod bara några meter ifrån honom och han såg Hamid Abbasis ansikte klart och tydligt. När Naserian hade läst alla namn förde Hamid Abbasi fångarna mot slutet av korridoren för att avrättas. De försvann in i mörkret. Han uppfattade det som att de sedan svängde åt sidan. Det var sista gången som han såg, bland andra, kamraterna Mahmoud Meimanat och Abolghasem Arzhangi.

Mot slutet av kvällen, när det bara vara han och cirka 20 fångar kvar i korridoren, fördes han till en isoleringscell. Dagen efter kom Naserian till hans cell med Hamid Abbasi och två andra gardister för att trakassera och misshandla honom. Hamid Abbasi var enbart en åskådare till det som skedde. Den efterföljande dagen, när ingen vakt var i närheten, etablerade han en kontakt med cellen bredvid. En fånge där berättade om två personer som hade avrättats. Några dagar efter detta kunde han genom ett hål i fönstret se att Nayyeri anlände i sin bil vid fängelsets entré.

På morgonen den 18 mordad såg han att dödskommittén åter anlände till fängelset, varvid han efter en halvtimme fördes till huvudkorridoren. Det var tumultartat där och det satt många fångar på vardera sida. Han såg att medfångarna Jafar Tajaddod, Naser

Saber Bechehmir och Ahmad Naalbandi fördes till kommittén. Deras anhöriga bekräftade senare att de hade avrättats.

Efter några timmars väntan i korridoren, vid lunchtid, flyttade Naserian honom till ett närliggande utrymme där det fanns några mathissar. Han satt där fram till midnatt. Han kunde inte se vad som skedde i dödskorridoren eftersom det fanns en dörr däremellan, men han kunde åtminstone tre gånger höra att Naserian ropade upp namn på fångar. Han uppfattade inte vilka namn som lästes upp, men han förstod att det var många namn. Han minns även att en pastar i samband med ett passkifte bad om att få kontakta sin familj och att Naserian svarade att det inte var möjligt eftersom alla telefonlinjer ut hade kopplats ned.

Innan han strax efter midnatt fördes till en cell såg han vid ett tillfälle att medfången som satt bredvid honom, Reza, blev hämtad av Hamid Abbasi och tagen in till huvudkorridoren. Han såg inte var Reza sedan fördes men ett par dagar senare berättade några medfångar att han hade tagits in till hosseinieh för att bevittna avrättningarna. När han, Farsy, träffade Reza några månader efter avrättningsperioden, bekräftade denne att han hade förts in till hosseinieh av Hamid Abbasi och att han bland annat hade sett åtta personer som var hängda.

När han efter midnatt kom till en avdelning med cirka tio andra fångar blev de misshandlade av pastarer som ville att de skulle förolämpa makarna Rajavi. Han försökte att skydda sitt huvud och drogs till slut in i en cell av en pastar. Dagen därpå kom Naserian och uppgav att han skulle avrättas om han inte uppgav hur fångarna kunde kommunicera med Mujahedin utanför fängelset. Han förnekade att sådana kontakter förekom. Naserian uppgav att Rajavi skulle få sörja dem alla och lämnade sedan hans cell.

Den 21 mordad togs han ännu en gång till dödskorridoren. Det var många fångar där men de flesta av dem kände han inte igen. Vid lunchtid läste Hamid Abbasi upp namnet på flera personer som sedan ställdes på led och fördes för att avrättas. Hamid Abbasi, som bara stod några meter från honom i korridoren, skrattade och uppgav att det var Mujahedins Ashura. Han signalerade åt en vakt och följde sedan efter ledet. De fångar som var kvar i korridoren togs senare under dagen tillbaka till sina celler.

Dagen därpå fördes han en sista gång till dödskorridoren. Han fick en sittplats vid ena väggen och satt sedan och väntade. Det var mycket folk i rörelse men han såg inget särskilt. På eftermiddagen ställdes han inför kommittén, som denna gång även bestod av Fatehi och Naderi. Han kände igen Fatehi från Ghezel Hesar. Andra fångar berättade efteråt att Naderi var en åklagare från Karaj. Kommittén hade inte fått hans avståndstagande och sade åt honom att skriva ett nytt. När han var klar togs han ut till korridoren igen.

När han kom ut märkte han att många av hans vänner fanns i korridoren. Det var endast få vakter där denna dag och han hade därför möjlighet att prata med sina medfångar. Han kunde även sjunga Mujahedins kampsånger med dem.

Under kvällen läste sedan Naserian upp namn på flera av hans kamrater (däribland Gholam Reza Kiakojori, Hossein Niakan och Dariush Hanifehpour). Hamid Abbasi stod bredvid Naserian och förde sedan bort fångarna till ändan av korridoren för att avrättas. Så småningom togs han, Farsy, åter till sin isoleringscell, som han var i fram till slutet av månaden sharivahr.

Närmare om tiden efter avrättningarna

Mot slutet av 1988 såg han Hamid Abbasi en gång på Jihad-avdelningen på Gohardasht. Det var i samband med att Hamid Abbasi intervjuade fångar som snart skulle friges, vilket behövde bevittnas av andra fångar. Han såg även Hamid Abbasi på Evin efter flytten dit samt en gång på Åklagarmyndigheten i Teheran efter frigivningen 1993.

När han frigavs mådde han mycket dåligt och insåg att det bara fanns en utväg för att få balans i tillvaron. Han övertog de avrättade fångarnas kamp. Minnet av kamraterna gav honom kraft att fortsätta trots riskerna. Han lever idag, som en aktiv medlem inom organisationen, på förläggningen i Albanien.

Hans memoarer om fängelsetiden publicerades för ungefär 13 år sedan. Han hade stöd med skrivandet i bland annat de minnesanteckningar som han upprättade efter frigivningen och de listor över avrättade fångar som han upprättade tillsammans med andra på fängelset och sedan smugglade ut.

Efter Hamid Nourys gripande såg han bilder på honom i media. Han var utifrån passbilden övertygad om att det var samma person som han kände från fängelset, vilket även är den person som nu är åtalad. Bortsett från åldrandet är utseendet detsamma. Den som är mest kännetecknande är örnnäbbsnäsan och de tunna ögonbrynen.

23. Hamid Nejati Khalagdust (ljudupptagning från polisförhör)

Hamid Nejati Khalagdust, som förhördes under förundersökningen den 20 november och den 2 december 2020, avled innan huvudförhandlingen inleddes. Åklagaren har åberopat ljudupptagningen från polisförhöret. I enlighet med 46 kap. 6 § fjärde stycket rättegångsbalken har ljudupptagningen framlagts genom hänvisning under

huvudförhandlingen. Hamid Nejati Khalagdust har under polisförhöret sammanfattningsvis och i allt väsentligt berättat följande.

Allmän om Hamid Nejati Khalagdust

Han greps i Iran 1982 eftersom han sympatiserade med Mujahedin och hade deltagit i fredliga demonstrationer samt delat ut flygblad till stöd för organisationen. Han dömdes till 7,5 års fängelse men var fängslad i cirka tio år innan han frigavs. De första åren var han placerad i Ghezel Hesar och i Evin, där han träffade Hamid Abbasi många gånger. I början av 1988 flyttades han till Gohardasht, där han sedan befann sig under massavrättningarna.

Om den inledande tiden på Gohardasht m.m.

Han flyttades till Gohardasht i början av 1988 tillsammans med andra fångar från Evin. När de kom fram misshandlades de av cirka 15 personer i fängelsepersonalen, däribland Hamid Abbasi och Davoud Lashkari, som bildade en tunnel. De slog alla fångar som skulle ta sig förbi dem i den trånga korridoren. Han hade ögonbindel men kände igen Hamid Abbasis röst. De kände nämligen varandra från Evin.

Den inledande tiden hamnade han på en fari-avdelning och sedan var han även i perioder placerad i isoleringen. Genom morse med fångar fick han reda på mer om fängelset och vilka som arbetade där. Vid ett tillfälle kom även den ansvariga fängelsepersonalen och presenterade sig för fångarna på hans avdelning. Det framkom att Davoud Lashkari var ansvarig för fängelsets säkerhet, att Naserian var dadyar och att Hamid Abbasi hade blivit Naserians assisterande medarbetare.

Han hade sett Hamid Abbasi på Evin många gånger tidigare, när han var pastar på hans avdelning. Han var placerad i sal 1 i Evin och Hamid Abbasi var en vakterna där som tog fångarna tre gånger om dagen för att gå på toaletten eller för att vara ute i friska luften. Han såg Hamid Abbasi hundratals gånger där utan ögonbindel under en period om nästan tre års tid. Han minns även att han blev misshandlad av honom en gång.

Under sina månader på Gohardasht blev han två gånger kommenderad till isoleringen av Hamid Abbasi. Det var bland annat för att han hade deltagit i en gruppbön.

Såvitt han minns hade Hamid Abbasi gröna pastar-kläder i Gohardasht. En gång hade han bara vanliga byxor och en annan gång en officiell uniform. Han var smal och hade ett smalt och ljust ansikte samt brukade använda fula ord när han pratade. Han hade varit brutal och våldsam Evin, och blivit ännu värre på Gohardasht.

Om massavrättningarna sommaren 1988

Han befann sig sommaren 1988 på fari-avdelningen som låg mittemot avdelning 2. Efter Mujahedins attack, som ägde rum omkring den 3 eller 4 mordad den sommaren, hade de inte längre någon tillgång till tv och tidningar på avdelningen. Några dagar efter det, vilket han tror var den 8 mordad, fick fångarna på hans avdelning besked via morse från avdelning 2 om att avrättningar ägde rum på fängelset.

Den 15 mordad blev han och andra fångar på avdelningen efter lunch hämtade av Lashkari och en pastar för att förhöras. Han fick sedan frågor om sin anklagelse och svarade att han var en sympatisör till Mujahedin. Lashkari antecknade hans svar i ett formulär och förde sedan ner honom till dödskorridoren. Han kunde uppfatta att många fångar satt på respektive sida i den långa korridoren. Alla hade ögonbindel. Det fanns pastarer som såg till att de inte kunde prata med varandra. Han var kvar där fram till sent på kvällen utan att föras inför kommittén. Dock var han ett vittne till alla de som fördes till avrättningsplatsen.

Under dagen såg han Hamid Abbasi ett flertal gånger. Han hade en lista i sin hand och kallade på folk. Sedan tog han fångar till kommittén eller mot slutet av korridoren, dvs. till den plats där avrättningarna skedde genom hängning. Det var först i efterhand som han förstod att de avrättades där. Han hörde det bland annat från en medfånge vid namn Siavosh som togs in dit en gång. Den personen berättade också att Hamid Abbasi och Naserian hängde på kropparna för att det skulle gå snabbare.

När han satt i korridoren funderade han på hur han skulle agera inför kommittén, dvs. om han skulle säga Mujahedin eller monafeqin. Han visste att han behövde samarbeta fullt ut för att överleva. Det var många svåra timmar och minuter.

Han hade ögonbindel när han väntade i korridoren men efter sina sju år i fängelset hade han lärt sig att ta upp den snabbt för att kunna titta och att sedan ta ner den igen. Det var någonting som var väldigt enkelt för fångarna. Han kunde även luta på huvudet och se under ögonbindeln. Därigenom kunde han se Hamid Abbasis ansikte. Men han kände också igen hans röst. Såvitt han minns förde Hamid Abbasi grupper mot avrättning åtta gånger den dagen. Varje grupp bestod av 10–15 personer.

Den 17 mordad, när han åter befann sig på avdelningen, kallade Hamid Abbasi på fångarna. Han ville att de skulle fylla i varsin blankett med frågor om namn och anklagelse och huruvida de hade ställts inför domstolen, för att förbereda fångarnas akter inför morgondagen. Han såg Hamid Abbasi kropp trots ögonbindeln och kände igen hans röst.

Han togs tillbaka till korridoren den 18 mordad med ungefär fem andra från avdelningen. Inte heller den dagen togs han till kommittén. Det var färre fångar i korridoren denna dag men det rådde samma stämning bland dem. De delade alla en känsla av att de skulle avrättas. Han själv upplevde ångest och en inre press, men han var inte rädd. Hamid Abbasi läste namn på samma sätt från sin lista.

Vid ett tillfälle tog Hamid Abbasi honom till dörren vid dödskommittén och sade att det snart var hans tur. Sedan kom dock en pastar och skickade i vägen honom därifrån. Han var sedan kvar i korridoren fram till klockan 21 på kvällen, då han fördes tillbaka till sin fari-avdelning.

Den 22 mordad var det bara 15 fångar kvar av de ursprungliga 35 på hans avdelning. På eftermiddagen hämtades han av en pastar och fördes åter ner till dödskorridoren, där han sedan var i ett par timmar. Det kändes som att det var ännu färre fångar i korridoren den dagen. Hamid Abbasi ropade upp namn från sin lista ett par gånger också denna dag. Nasserian förde in fångar till kommittén.

Han minns att han bland andra Mahmod Meimanat, Naser Mansouri, Ali Hagverdi, Hossein Niakan, Rahman Cheraghi, Dariush Hanifehpour, Abolghasem Arzhangi, Hadi Saberi och Gholam Reza Kiakojori kallades i huvudkorridoren för att sedan avrättas i hosseinieh. Han är dock osäker på de exakta datumen för de flesta av dem.

Efter avrättningarna samlades alla cirka 130 överlevande fångar på avdelning 13. Det var svårt för dem att acceptera att de som saknades verkligen hade blivit avrättade.

En gång under hösten kom Hamid Abbasi och samlade alla fångar på avdelningen. Han och Naserian sade alla fångar skulle ha avrättats om de hade verkställts imamens order. Hamid Abbasi bad även om imam Khomeinis förlåtelse för detta.

Om tiden efter avrättningarna

Han flyttades från Gohardasht till Evin i början av 1989. Han såg Hamid Abbasi där ett par gånger, bl.a. i samband med permissionsärenden och vid förfarandet inför frigivningen.

Han hörde talas om Hamid Abbasi riktiga namn från medfången Nasrullah Marandi efter gripandet 2019. Han är övertygad om att den Hamid Abbasi han känner från Gohardasht och Evin är samma person som den frihetsberövade i Sverige. Han känner inga tvivel. Vid det första förhöret hade han inte sett några bilder på honom, men han visste att Mujahedin och personer i sociala medier hade bekräftat att det verkligen var Hamid Abbasi. Vid det andra förhöret hade han sett en bild i media och kunde själv

bekräfta att det var Hamid Abbasi. Det stod i texten till bilden vem han var och varför han hade gripits.

Han har haft psykiska besvär sedan sin tid i fångenskap, men i stället för att lida valde han att kämpa. Sju personer från hans familj blev avrättade, och fem från hans hustrus. Han vill medverka i utredningen för att rättvisa ska skipas å deras vägnar och för alla andra politiska fångar som avrättades.

Målsägande (anhörig)

1. Solmaz Alizadeh

Målsäganden Solmaz Alizadeh har hörts på begäran av åklagaren. Förhöret har hållits per videolänk från Kanada den 23 september 2021. Hon har sammanfattningsvis och i allt väsentligt berättat följande om sin far Mahmoud Alizadeh Azami.

Mahmoud greps 1984 när han var 39 år gammal. Han arbetade på Irans centralbank och var politisk aktiv inom en förgrening av vänsterorganisationen Fadayan. Han dömdes till två års fängelse men släpptes inte ut när straffet var avtjänat eftersom han inte accepterade de krav som uppställdes för frigivningen. Han var placerad på Evin och Ghezel Hesar innan han flyttades till Gohardasht där han 1988 avrättades.

Hon var åtta år när fadern greps och fick reda på att vad som hade skett när polisen genomförde en husrannsakan i deras bostad. I det första brevet som familjen sedan fick från honom fick de veta för straff han hade fått. Hon vet inte idag vad han dömdes för, men hon vet att det var brottsligt vid den tiden i Iran att vara en sympatisör med vissa politiska organisationer. Under tiden som fadern var fängslad hade hon rätt att träffa honom varannan vecka. Hon minns att hon först besökte honom på Evin och därefter på Ghezel Hesar och Gohardasht, men hon vet inte när det sista besöket ägde rum. De hade en brevkorrespondens med varandra under denna tid och hon har fortfarande kvar flera av hans brev. Det sista skickades från Gohardasht och är daterat i juni 1988.

Familjen underrättades om avrättningen när de fick faderns tillhörigheter och ett dödsbevis där det felaktigt angavs att han hade avlidit av naturliga skäl. De fick inte veta var han var begraven. Hon var bara 13 år gammal och kunde inte acceptera vad som hade hänt. Det var först 2012, när hon träffade faderns kamrater och medfångar, som hon började sörja. Hon har under åren kommit i kontakt med tidigare fångar, däribland Medhi Aslani, som har berättat att de kände hennes far och att det var på Gohardasht som han ställdes inför dödskommittén och sedan avrättades.

2. Sara Rouzdar

Målsäganden Sara Rouzdar har hörts på begäran av åklagaren. Förhöret har hållits per videolänk från Kanada den 4 oktober 2021. Hon har sammanfattningsvis och i allt väsentligt berättat följande om sin broder Adel Rouzdar.

Adel föddes i april 1956 och greps 1983 när han studerade för att bli tandläkare eftersom han var en aktiv medlem inom Tudeh-partiet. Han dömdes till sex års

fängelse och placerades efter några år på Gohardasht, där han skulle komma att avrättas under sommaren 1988.

Hon var också politisk aktiv och behövde fly Iran efter Adels gripande. Hon hade sedan kontakt med sin familj och fick nyheter om Adel via dem. Hennes far hade rätt till övervakade möten med honom var fjortonde dag på Gohardasht. Adel fick även skicka brev från fängelset. Hon har kvar flera än idag. Det sista är daterat i månaden khordad innan massavrättningarna. Det sista besöket som hennes far hade med Adel ägde rum i månaden tir samma sommar. Sedan fick de plötsligt veta att ett besöksförbud hade införts.

Den efterföljande tiden var mycket svår. De saknades all möjlighet att komma i kontakt med Adel. Till slut, i månaden azar, kallades hennes far till Evin. Där underrättades han om att Adel hade avrättats och att familjen inte fick hålla någon sorgeceremoni. Han frågade var kroppen fanns men fick inget svar. Sedan fick han Adels tillhörigheter i en väska och skickades hem. Familjen vet fortfarande inte var Adel är begravd.

Sedan Hamid Nourys gripande har hon kommit i kontakt med Mehdi Aslani och andra personer som kände Adel på Gohardasht. Hela denna process har lett till att sorgen från broderns avrättning återvänt.

3. Khadijeh Borhani

Målsäganden Khadijeh Borhani har hörts på begäran av åklagaren. Förhöret har hållits per videolänk från Albanien den 12 oktober 2021. Hon har sammanfattningsvis och i allt väsentligt berättat följande om sin broder Saied Mohammad Hussein Borhani.

Hussein greps 1981 när han var 17 år gammal och dömdes till livstids fängelse för att han hade sålt Mujahedins tidskrifter. I början av 1988 flyttades han till Gohardasht där han den efterföljande sommaren avrättades. Han var alltid trofast i sin övertygelse för Mujahedin.

Hon greps själv när hon var 12 år gammal och hade, sedan hon frigivits, svårt att få tillstånd att besöka Hussein. Sista gången som hon träffade honom var 1985 på ett fängelse i närheten av staden Qazvin. Därefter var hon tvungen att lämna Iran för att bosätta sig i Ashraf i Irak.

Hon hörde sommaren 1988, i månaden sharivahr, att massavrättningar pågick i Iran. Hon blev orolig och ringde sin mor som berättade att Hussein hade avrättats. Hon uppgav att sonen hade flyttats till Gohardasht i början av 1988 och att hon hade fått hans klocka utlämnad därifrån. Hon hade varken fått hans kropp eller informerats om

var han var begraven. Från Husseins medfångar har hon därefter bland annat fått veta att han sågs i dödskorridoren på Gohardasht den 15 mordad.

Utöver Hussein har hennes fem andra bröder också avrättats eller på annat sätt mist livet för deras koppling till Mujahedin. Hennes familjs liv har plundrats av regimen.

4. Hossein Seyed Ahmadi

Målsäganden Hossein Seyed Ahmadi har hörts på begäran av åklagaren. Förhöret har hållits per videolänk från Albanien den 12 oktober 2021. Han har sammanfattningsvis och i allt väsentligt berättat följande om sin broder Mohsen Seyyed Ahmadi.

Mohsen greps 1980 när han var 20 år gammal för att han var en sympatisör med Mujahedin. Han dömdes till ett års fängelse men släppts aldrig fri eftersom han var fortsatt fast i sin övertygelse för organisationen. Under 1985 flyttades han till Gohardasht, där han under sommaren 1988 avrättades. Även brodern Muhammad avrättades samtidigt på Gohardasht.

Sista gången som han träffade Mohsen var vid ett besök på Gohardasht 1985. Efter det var det endast modern som fick tillåtelse att träffa honom. Hennes sista besök med Mohsen ägde rum på Evin några månader innan massavrättningsperioden.

Under hösten samma år kallades hans mor till Evin. Hon trodde att hon skulle få besöka Mohsen. När hon kom dit lämnande en vakt över två väskor som innehöll Mohsens och Muhammads kläder. Vakten uppgav att de inte fanns längre och att hon inte längre skulle behöva åka den långa vägen till fängelserna för att besöka dem. Hon fick inte veta var de hade avrättats eller var de var begravna. Hon berättade om detta besök för honom när de träffades efteråt.

Andra fångar som befann sig på Gohardasht under massavrättningsperioden, däribland Hossein Farsy, har berättat att det spreds uppgifter bland fångarna på Gohardasht om att det var där som Mohsen avrättades. Mohsen hade tillhört en grupp om cirka 100 fångar som alla gripits 1980 och som stått fast vid sina övertygelser sedan dess. Alla Mujahedin-fångar på Gohardasht kände till dem.

5. Mahnaz Meimanat

Målsäganden Mahnaz Meimanat har hörts på begäran av åklagaren. Förhöret har hållits per videolänk från Albanien den 14 oktober 2021. Hon har sammanfattningsvis och i allt väsentligt berättat följande om sin broder Mahmoud Meimanat.

När Mahmoud 1982 var 22 år gammal och studerade på universitetet greps han för att han var en sympatisör med Mujahedin, varefter han dömdes till fyra års fängelse. Han frigavs 1986 men greps några månader därefter eftersom han var på väg att ansluta till organisationen utomlands och fick sedan en dom på fem års fängelse. I början av 1988 flyttades han till Gohardasht, där han den efterföljande sommaren avrättades.

Det var först under våren 1987 som familjen fick veta att Mahmoud åter hade fängslats. Hon själv saknade, på grund av de trakasserier som familjen annars utsattes för av de iranska myndigheter, möjlighet att ha en nära kontakt med sin familj. Hennes far, som var en advokat, hade dock möjlighet att besöka Mahmoud regelbundet på fängelset.

Under hösten 1988, i månaden mehr, ringde hennes far och berättade att Mahmoud hade blivit en martyr. Fadern hade kallats till Gohardasht där han underrättats om att sonen hade avrättats i mordad och tagit emot en väska med tillhörigheter. Han berättade även att han hade träffat Hamid Abbasi på Gohardasht och uppgav att det var ett namn som hon skulle komma ihåg.

Hossein Farsy, som också befann sig på Gohardasht under massavrättningsperioden, har berättat att han såg Mahmoud för den sista gången den 8 mordad. Han har även berättat att Mahmoud, kvällen dessförinnan, fördes bort från avdelningen av Hamid Abbasi och andra pastarer.

6. Mehri Haji-Nejad

Målsäganden Mehri Haji-Nejad har hörts på begäran av åklagaren. Förhöret har hållits per videolänk från Albanien den 14 oktober 2021. Hon har sammanfattningsvis och i allt väsentligt berättat följande om sin broder Ali Haji-Nejad.

Ali föddes 1960 och greps 1981 när han studerade på universitetet för att han var en sympatisör med Mujahedin. Han dömdes till åtta års fängelse och avtjänade sitt straff på ett flertal fängelser. Så småningom flyttades han till Gohardasht, där han sedan avrättades.

Hon var en tid också fängslad och kunde efter sin frigivning 1986 endast besöka Ali om hon använde sin systers id-handling. Sista gången som hon träffade honom var hösten 1986. Han var väldigt präglad av den tortyr som han utsatts för.

Deras mor besökte Ali för den sista gången under våren 1988. Efter detta åkte hon till Gohardasht återkommande men kunde inte få någon information om sin son. Emellanåt kom hon i kontakt med personer i fängelseledningen. Andra har berättat för henne att det var Hamid Abbasi som hon träffade.

Under den efterföljande hösten, i månaden azar, kallades modern till Gohardasht, där hon sedan underrättades om att Ali hade avrättats. Hon fick Alis tillhörigheter och blev tillsagd att lämna fängelset. Hon fick även en snara. Döma av den hade Ali hängts. Hon ringde sedan berättade om vad som hade hänt.

Från Ashgar Mehdizadeh, som också befann sig på Gohardasht, har hon fått veta att Ali avrättades i början av massavrättningsperioden. Hossein Farsy och Mahmoud Royaie har berättat att de känner igen Alis namn från fängelset.

7. Seyyed Jafar Mir-Mohammadi Berenjestanki

Målsäganden Seyyed Jafar Mir-Mohammadi Berenjestanki har hörts på begäran av åklagaren. Förhöret har hållits per videolänk från Albanien den 15 oktober 2021. Han har sammanfattningsvis och i allt väsentligt berättat följande om sin broder Seyyed Agil Mir-Mohammadi Berenjestanki.

När Agil 1981 var 26 år gammal och studerade på Teherans universitet blev han gripen eftersom han var politisk aktiv inom Mujahedin och hade deltagit i demonstrationer mot regimen. Familjen underrättades efter några månader om att han var fängslad i Evin och att han hade dömts till tio års fängelse. Han var själv efterlyst och saknade möjlighet att besöka Agil.

Han kontaktade sina föräldrar under våren 1988, varvid de berättade att Agil hade flyttats till Gohardasht några månader dessförinnan. Nästa gång de hade kontakt, i månaden aban samma år, berättade föräldrarna att de i flera månader hade försökt få en besökstid men att deras begäran alltid avslogs och att de, i slutet av månaden mehr, fått beskedet att de skulle vända sig till Evin för att hämta ut Agils tillhörigheter. Deras far hade sedan åkt dit och träffat personal som uppgivit att sonen varit en monafer som avrättats och att familjen inte fick en ordna en sorgeceremoni.

Från överlevare har han fått höra att Agil stod fast vid sin politiska övertygelse på fängelset och att hans medfångar hyste stor respekt för honom. Han har även kommit i kontakt med överlevare, däribland Hossein Farsy, som berättat att de flyttades till Gohardasht samtidigt som Agil och att han togs till dödskommittén i mitten av mordad.

8. Sedigheh Haji Mohsen

Målsäganden Sedigheh Haji Mohsen har hörts på begäran av åklagaren. Förhöret har hållits per videolänk från Kanada den 18 oktober 2021. Hon har sammanfattningsvis och i allt väsentligt berättat följande om sin broder Hosein Haji Mohsen.

Hosein föddes 1954 och greps 1982 när han arbetade som lärare eftersom han var en aktiv medlem i den marxistiska organisationen Rah-e Kargar. Eftersom Hosein var offentligt anställd kunde familjen erhålla en särskild avskedshandling, i vilken det angavs bland annat att Hosein hade dömts till 15 års fängelse och att han var anklagad för att ha stöttat Rah-e Kargar ekonomiskt och ideologiskt.

Under 1986 flyttades Hosein till Gohardasht, där föräldrarna sedan kunde besöka honom varannan vecka. Som ett yngre syskon fick hon endast träffa honom vid enstaka tillfällen. Hennes sista besök ägde rum under våren 1988, vid det iranska nyåret. Den efterföljande sommaren, i slutet av månaden tir, infördes ett besöksförbud på fängelset. I samband med detta fick familjen information från bekanta om att fångar avrättades.

I början av månaden asar kallades hennes far till en kommitté i västra Teheran. Familjen åkte dit och fick ta emot två väskor som tillhörde Hosein. Det markerades att de inte hade rätt att ordna någon sorgeceremoni. De fick ingen information om att Hosein hade avrättats på Gohardasht, men de visste att det var där som han hade befunnit sig. Av överlevare har de fått bekräftat att han var på Gohardasht under massavrättningsperioden och att han avrättades den 5 shahrivar.

Två år efter avrättningen åkte familjen till massgraven vid Khavaran där de blev gripna och sedan beordrade att åka till Evin med Hoseins id-bok. När de åkte dit makulerades handlingen och det angavs att Hosein hade avlidit den 11 mehr 1367. De fick också ett dödsbevis där det stod att Hosein var avliden.

9. Vida Rostamalipour

Målsäganden Vida Rostamalipour har hörts på begäran av åklagaren. Förhöret har hållits på plats i Stockholms tingsrätt den 19 oktober 2021. Hon har sammanfattningsvis och i allt väsentligt berättat följande om sin make Majid Ivani

Majid greps 1985 han för att han var politiskt aktiv inom den marxistiska och regimkritiska gren av Fadayan som hette Aghaliyat. Han dömdes till 15 års fängelse och avtjänade sitt straff på Evin innan han flyttades till Gohardasht, där han sedan avrättades.

Hon själv befann sig i Sverige men Majids moder fick till slut reda på att han avtjänade sitt straff på Evin och började under våren 1986 att besöka honom där. Under besöken märkte hon att Madjid mådde dåligt och fick veta vad han hade fått för straff. Det sista besöket innan besöksförbudet ägde rum i slutet av 1986. Under en period om flera månader kunde hon sedan inte få någon information om sin son. Till slut kallades hon

till Evin för att hämta hans tillhörigheter. Hon underrättades där om att han hade avrättats.

Hon medverkade i Irantribunalen och uppgav där att det var på Evin som Madjd avrättades. Hon visste att sista besöket ägde rum där och antog att det också var där avrättningen skedde. Efter sitt vittnesmål har hon emellertid kommit i kontakt med flera överlevande medfångar, Ali Reza Omid Meaf, Rahman Darkeshide och Muhammad Esad-Djou, och därigenom fått veta att Madjd avrättades på Gohardasht och att detta skedde den 9 sharivahr.

Sorgen från makens avrättning är fortfarande närvarande. Även hennes bror avrättades under massavrättningsperioden. Hon lever idag men känner aldrig någon lycka. Periodvis har hon behövt professionell hjälp för sitt mående.

10. Laleh Bazargan

Målsäganden Laleh Bazargan har hörts på begäran av åklagaren. Förhöret har hållits på plats i Stockholms tingsrätt den 19 oktober 2021. Hon har sammanfattningsvis och i allt väsentligt berättat följande om sin broder Bijan Bazargan.

När Bijan var 22 år och studerade på universitetet blev han gripen eftersom han var politiskt aktiv inom Etehadiye Kommunistha. Efter nästan tre år som frihetsberövad dömdes han till tio års fängelse för sin koppling till partiet.

Det dröjde flera månader efter Bijans gripande innan familjen fick kännedom om att han befann sig på Evin. Under de första åren där tilläts endast hennes föräldrar att träffa honom. När han våren 1985 hade flyttats till Gohardasht fick hon tillåtelse att besöka honom en gång per år. Hennes far var sedan den sista som träffade Bijan. Det besöket ägde rum sommaren 1988, i månaden tir. Efter det rådde ett besöksförbud och familjen kunde inte få någon information om Bijan. Till slut, efter många oroliga månader, kallades hennes pappa till Evin. Han åkte dit den 15 asar och underrättades om att Bijan hade avrättats.

Bijan avrättades på Gohardasht. Från överlevande medfångar, däribland Mehrzad Dashtbani, har hon efter fått veta att han fördes ned till dödskommittén på Gohardasht den 5 sharivahr. Familjen har ett intyg från folkbokföringsinstitutet i Teheran om att Bijan dog den 6 sharivahr. Handlingen utfärdades 21 år efter avrättningen i samband med bodelning efter hennes far. Bijan har inte flyttat utomlands. De uppgifter som de iranska myndigheterna uppgivit till Amnesty är felaktiga.

11. Esmat Talebi Kalhoran

Målsäganden Esmat Talebi Kalhoran har hörts på begäran av åklagaren. Förhöret har hållits på plats i Stockholms tingsrätt den 28 oktober 2021. Hon har sammanfattningsvis och i allt väsentligt berättat följande om sin broder Adel Talebi.

Tillsammans med Adel och sin man Abdul sympatiserade hon med den marxistiska organisationen Rah-e Kargar. De greps alla tre samma dag 1985 och togs efter några månader till Evin. I början av 1986 släpptes hon fri, men Adel kom att dömas till tio års fängelse och hennes man till livstids fängelse. Hon kunde efter frigivningen besöka dem en gång varje månad.

Under 1987 flyttades Adel till Gohardasht. Det sista besöket som han hade med honom ägde rum där under våren 1988, i månaden farvardin. Därefter infördes ett besöksförbud som hon och hennes familj, likt många andra anhöriga, ifrågasatte. De åkte många gånger till fängelset för att ta reda på vad som hade hänt. När de nåddes av rykten om att fångar avrättades kontaktade de högt uppsatta politiker i Teheran och började att demonstratera på gatorna.

Under hösten kallades hon till Evin där hon förhördes av dadyarerna. Hon frågade vad som hade hänt med Adel och blev tillsagd att hon skulle återvända den efterföljande dagen. Efter en veckas väntan, i månaden asar, sade de till henne att en man från familjen skulle åka till fängelset. Hennes äldre bror åkte till Evin och underrättades om Adels avrättning. Familjen fick inte hålla någon sorgeceremoni.

Hon har hört från flera överlevande medfångar, däribland Muhammad Esad-Djou och Mehdi Aslani, att Adel var på Gohardasht under massavrättningsperioden och han avrättades där. Hon sade antingen fel till Amnesty eller så är det felaktigt nedtecknat i deras rapport att han skulle ha avrättats på Evin.

12. Mokhtar Borojerdy Shalavand

Målsäganden Mokhtar Borojerdy Shalavand har hörts på begäran av åklagaren. Förhöret har hållits på plats i Stockholms tingsrätt den 28 oktober 2021. Han har sammanfattningsvis och i allt väsentligt berättat följande om sin broder Hamzeh Shalalvand Borojerdy.

Hamzeh föddes 1950 och greps 1981 eftersom han var politiskt aktiv inom Mujahedin och hade deltagit i en demonstration mot regimen. Han dömdes till 15 års fängelse och avtjänade sitt straff på Evin och Gohardasht innan han avrättades sommaren 1988.

Han själv, Mokhtar, var efterlyst och lämnade Iran efter Hamzehs gripande. När han ringde sin familj drabbades de av repressalier från regimen och han behövde därför begränsa sin kontakt med dem. De fåtal gånger som de pratade med varandra fick han bland annat veta att Hamzeh befann sig på sjukhuset, vilket egentligen betydde att han var fängslad. När han ringde julen 1988 fick han veta att Hamzeh hade avrättats.

Hans mamma har sedan besökt honom i England och berättat att hon kunde träffa Hamzeh på Gohardasht var fjortonde dag och att hon därigenom fått veta att han först dömts till 15 års fängelse och att straffet sedan sänkts till 10 år. Den sista gången som modern träffade Hamzeh var våren 1988, i månaden ordobihest, på Gohardasht. Sedan tilläts hon inte att besöka honom. Efter flera månaders försök hänvisade personalen henne till Evin. En annan i brödraskaran åkte dit som manlig släkting och underrättades där om att Hamzeh var en muhareb som hade avrättats.

Några månader efter avrättningen erhöll familjen ett dödsintyg gällande Hamzeh från den iranska folkbokföringsmyndigheten. De fick dock aldrig Hamzehs kropp för begravningen. Idag har familjen kvar ett antal brev som Hamzeh skrev i fängelset och även hans väska därifrån.

Tilltalad

Hamid Noury

Förhöret med den tilltalade Hamid Noury har hållits på plats i Stockholms tingsrätt under sex förhandlingsdagar mellan den 23 november och 2 december 2021. Återförhör har sedan hållits den 8–9 mars och 21 april 2022. Han har sammanfattningsvis och i allt väsentligt berättat följande.

Allmänt om Hamid Noury

Han föddes i månaden ordobihest 1340 och växte upp med ett flertal bröder och systrar i Teheran. När han var 17 år och läste det sista året på gymnasiet pågick revolutionen. Han slutförde sina studier under denna turbulenta tid och var i den omtalade årskullen som erhöll en så kallad revolutionsexamen. I sitt yrkesliv har han först tjänstgjort inom militären och rättsväsendet och därefter arbetat i ett internationellt gruv- och byggföretag i Teheran. Han är gift sedan 1363 och har idag två barn och flera barnbarn som bor i Iran.

Om militärtjänstgöringen och kriget mellan Iran och Irak

Några månader efter gymnasiet påbörjade han sin militärtjänstgöring. Väpnade strider hade brutit ut i Kurdistan sedan flera antirevolutionära grupperingar angripit landet. Tillsammans med flera vänner anmälde han sig, trots sin ringa ålder, som frivillig. Varje kväll när de återvände till skyttegravarna fick han höra att en broder hade fallit. Det gick inte en dag utan att en kamrat inte led martyrdöden.

Sedan, i månaden shahrivar 1359, anfölls Iran även av demonen Saddam. Iran fick två fronter och två fiender; de inre och yttre, att bekämpa. I det åttaåriga kriget blev uppemot 200 000 iranier martyrer, varav en var hans bror Bijan som stupade 1364.

I månaden khordad 1361 var hans militärtjänstgöring formellt sett över. Han förlängde den med ett par månader innan han återvände till Teheran och ansökte om jobb vid Revolutionära Åklagarmyndigheten. Innan han fick svar på sin ansökan återvände han till fronten för att strida som milis. När han var åter hade han fått ett brev om att hans ansökan beviljats.

Om tiden på Evin som fängelsevakt

Den 18 esfand 1361 påbörjade han sin anställning på Åklagarmyndigheten. Han skulle infinna sig på Evin-fängelset utanför Teheran. Han visste ingenting om fängelset eller

vad han skulle ha för arbetsuppgifter där. När han anlände fick han en kort utbildning och en olivgrön vaktuniform och underrättades om att han skulle bli positionerad som vakt på en avdelning. Han blev tillsagd att ta sig ett alias för att fångarna inte skulle få reda på hans riktiga namn. Han bestämde sig för Abbas, vilket sedan var det som han kallades på fängelset.

Han blev en vakt på avdelning 1. Han arbetade aldrig som vakt på någon annan avdelning. Det fanns uppemot 300 fångar på den avdelningen och han lärde känna alla intagna och kunde deras namn. Avdelningen bestod av ett antal större rum som delades av 20–30 fångar.

Totalt fanns cirka 3 000 fångar på Evin. Nästan alla tillhörde olika antirevolutionära grupperingar och sekter. Ytterst få var vanliga kriminella. Fångarna grupperades i olika salar efter deras respektive tillhörighet. Kommunister och monafeqin satt i regel åtskilda. Evin var, likt fängelserna Ghezel Hesar och Rajaei Shahr, underordnad Åklagarmyndigheten i Teheran. Även om han arbetade på Evin var han anställd av Åklagarmyndigheten.

Avdelningen som han arbetade på kallades även för lärocentret. Martyren Lajeverdi hade namngivit avdelningen på det sättet för att tydliggöra att det var en plats där fångarna skulle uppfostras. Fångarna hade blivit förledda tidigare i sina liv men skulle på fängelset, från morgon till kväll, bildas för att därmed backa från sina ställningstaganden.

Han var en vakt på avdelningen med kallades för pastar. I denna befattning var han en av dem som utbildade fångarna. Genom att behandla dem väl och agera enligt de islamiska lagarna skulle fångarna inse att de tidigare lyssnat på lögner och tagit felsteg i livet. Det var emellertid ingen regelrätt utbildning, fängelsepersonalen undervisade inte fångarna i ordets vanliga bemärkelse.

På avdelningen var han även ansvarig för att övervaka fångarna. Det fanns 13 rum med uppemot 30 fångar i vardera. Han tog de intagna till toaletten och badrummet flera gånger per dag och lät dem ta sina dagliga promenader. Vakterna arrangerade även när fångarna skulle lämna avdelningen i samband med olika ärenden, exempelvis när de skulle förhöras eller besöka sjukstugan. Han letade i dessa fall upp den aktuelle fången och gav honom en ögonbindel när han kom ut ur sitt rum. Han överlämnade sedan fången till en annan gardist som gick med fången dit denne skulle föras.

Utanför fångarnas rum fanns alltid en kartong med ögonbindlar. Det var rutin att fångarna skulle använda ögonbindel utanför avdelningarna. Många av de intagna hade begått grova brott och fängelseledningen villa förhindra att de fick kännedom om vilka

som arbetade på fängelset och hur det var uppbyggt. Fångarna hade inga egna ögonbindlar; under alla hans år på Evin var det fängelset som tillhandahöll dessa.

Belagd med ögonbindel kunde en fånge endast se sina fötter och ett par meter framför sig för att ha möjlighet att gå utan att snubbla. Under inga omständigheter kunde de se något annat än framför fötterna. En vakt följde alltid med fångarna utanför avdelningarna. Den som flyttade på sin ögonbindel rapporterades och bestraffades. Det var inte möjligt att se igenom ögonbindeln.

Fängelsepersonalen blev instruerad av ledningen att fångarna absolut inte fick behandlas illa trots att vissa av dem hade begått mycket grova brott. Detta efterlevdes under alla hans år inom rättsväsendet. Ingen tortyr har ägt rum på fängelset. Den piskrappning som utfördes har endast förekommit om en shariadomare beslutat om det enligt islamisk lag. Det fanns en särskild enhet som verkställde dessa straff. Domaren kunde också besluta att en fånge skulle föras till isoleringscell eller att inte tillåtas att ta emot besök. Ingen annan än domaren hade denna beslutanderätt.

Om ekonomi- och dadyar-avdelningen

Sommaren 1363 flyttades han till ekonomiavdelningen på Evin där han jobbade drygt ett år som tjänsteman. Han var civilklädd och bar europeisk kostym och fina skor, men ibland var han mer ledigt klädd. Han kallades av kollegorna för den smala Abbasian. Han kunde egentligen ingenting om löner och bokföring, men han arbetade hårt och lärde sig yrket. Genom arbetet noterade han att det fanns en anställd på fängelset som också hade namnet Hamid Noury och att en annan hette Hamid Abbasi. Han reagerade inte nämnvärt eftersom dessa namn är och var vanligt förekommande i Iran.

Det efterföljande året började han i stället att arbeta på dadyar-kontoret, där han tog sig namnet Abbasi. Hans chef där var en biträdande åklagare som hade titeln inspektörs-dadyar. Det var endast denna person på fängelset som kallades för dadyar. Det fanns inte heller någon som var vice dadyar eller som på något annat sätt var biträdande till dadyaren. Under sina år inom fängelseorganisationen har han varken varit dadyar eller innehaft någon liknande roll eller position. Ingen annan än dadyaren hade en titel på dadyar-kontoret.

Dadyaren ansvarade för alla juridiska ärenden rörande fångarna. För att kunna utföra sina allt som fordrades delegerade han uppgifter till tjänstemännen på kontoret varje dag. Det kunde till exempel vara när en fånge hade beviljats permission och dennes anhöriga skulle kontaktas om den säkerhet som behövde ställas för detta. Det fanns akter för fångarna där alla åtgärder registrerades. Han skrev aldrig själv direkt i den. I egenskap av representant för dadyaren har han bevittnat de intervjuer som hölls med fångar inför frigivning. Dessa ägde rum i en stor sal på Evin och fången behövde

normalt säga vilken grupp han hade tillhört och be om ursäkt från det iranska folket för sitt tidigare brott. Det var aldrig han själv som höll i utfrågningarna.

Under sina år på dadyar-kontoret hade han ett flertal olika dadyarer som chef. Han kan ha fel med några månader, men från 1364 fram till slutet av 1367 var Hassan Hadod hans chef. Därefter och fram till 1370 var det Naserian. Han tror att Nasserian började på Evin i samband med de benådningar som utfärdades. Mortazavi var chef för hela fängelset under åren 1365 till 1367. Han var samtidigt även chef för Rajaei Shahr.

Dadyaren kunde hemställa att en fånge som begått en regelöverträdelse skulle piskas. Shariadomaren utfärdade ett sådant beslut endast om det fanns grund för det. Det fanns sedan en separat enhet som utdelade bestraffningen. Fångar har dock aldrig stängts in i rum utan luft eller piskats av vakter i tunnlar.

Om besöken på Rajaei Shahr och den andre Hamid Abbasi

Fängelset Rajaei Shahr, som felaktigt har kallats för Gohardasht av åklagaren, låg i närheten av Teheran och var likt Evin också underordnad Åklagarmyndigheten i Teheran. Han besökte det ett flertal gånger i tjänsten på uppdrag av dadyaren i Evin. Första gången var under 1364, vilket han minns eftersom det var under det besöket som han tog emot beskedet att brodern hade blivit martyr. Han har aldrig varit inne i avdelningarna på fängelset, men han var flera gånger på dadyar-kontoret för att kunna utföra sina uppdrag. Där brukade han lyssna på fångar som hade lämnat in ansökningar av olika slag och för att sedan återvända till Evin med sina anteckningar och rapportera till dadyaren. Såvitt han hörde från andra fanns det på Rajaei Shahr dels en dadyar från Åklagarmyndigheten i Teheran, dels en från Karaj.

Han minns att han en vinterkväll fick problem med bilen när han åkte till Rajaei Shahr och att han därför uppsöka verkstaden på fängelset när han anlände. Vid ett annat tillfälle var han vid Jihad-avdelningen på Rajaei Shahr och en annan gång, 1367 eller 1368, var han och annan fängelsepersonal inbjuden till en ceremoni på Rajaei Shahr. De fick skjuts till fängelset och fördes till en sal där festligheterna pågick. Flera fångar var samtidigt närvarande och tilläts att träffa sina familjer obehindrat.

En gång var han i en sal på Rajaei Shahr där intervjuer med fångar hölls. Han togs dit av en person som hette Hamid och som han sedan satt bredvid. Flera år efteråt, på en sammankomst för gamla fängelseanställda som anordnades på årsdagen för martyren Lajevardis död, träffade han denne Hamid igen. Han insåg att hans alias också hade varit Hamid Abbasi. Hans riktiga namn var möjligen Hamid Rahmani. De träffade varandra som mest tre gånger på Rajaei Shahr.

Om dotterns födsel i mordad 1367

Fredagen den 7 mordad 1367 föddes hans dotter. Han minns inte exakt, men ungefär en månad dessförinnan hade han tagit ut betald semester med anledning av den stundande födseln. Hans fru var gravid och ensam med deras lilla son, vilket var skäl nog att utnyttja semesterdagarna. Han hade haft en liknande ledighet 1364 vid sonens födsel. I enlighet med tradition bodde frun hemma hos sin mamma en vecka kort efter dotterns födsel, för att sedan komma hem. Det var under denna ledighet, efter vapenstilleståndet med Irak, som landet anfölls av den lilla gruppen.

Han återvände till sitt arbete på Evin i månaden mehr senare samma år. Han minns att det var höstväder och att löv hade börjat falla till marken. Från fängelsepersonalen och de intagna fick han veta vad som hade ägt rum när han varit borta. Det berättades bland annat om att besök hade dragits in i samband med angreppen från monafeqin. Det framkom så småningom av fångar som gjort avbön att det hade förberetts för uppror på fängelset inför denna attack. Dessa fångar fick dock aldrig reda på när Mujahedin hade påbörjat sin attack mot Iran, varvid upproret aldrig inleddes. Han hörde inte talas om att några avrättningar skulle ha ägt rum under denna period.

Om den sista tiden på Evin och de efterföljande åren

Han sade upp sig från Evin 1370 men fortsatte en tid att arbeta ett par dagar i veckan på dadyar-kontoret med fångarnas permissioner och andra ärenden. Han tog sig sedan ett arbete i en fabrik eftersom han behövde kunna försörja hela sin familj och sina närmsta släktingar. Hans ekonomi blev med tiden bra, varefter han blev väl ansedd och kunde gifta bort sina systrar.

Med tiden började han att hjälpa sina bekanta och rådslå med dem i frågor av straffrättslig och annan karaktär. Han lärde känna fadern i en respekterad familj och kom efter dennes bortgång att hjälpa den äldsta dottern med hennes äktenskap. Hon bodde i Sverige med sin man och han besökte dem flera gånger för att få dem att komma överens. Den sista gången hade han bjudits in av mannen, som heter Heres. Han hade med sig två resväskor fulla med presenter men greps när han anlände. Han fördes till en isoleringscell och har sedan dess varit frihetsberövad. Han har haft en svår tid på häktet och lovade sig själv att endast säga sanningen.

Kvällen inför avresan till Sverige raderade han vissa av sina kontakter i telefonen. Vid tidigare besök hade nämligen Heres gått in i hans telefon och trakasserat hans gamla vänner och kollegor. Han tog inte bort det eftersom han misstänkte att han skulle gripas; hade han trott det skulle han inte ha rest. Han hade ingen aning om att Heres

tillsammans med Iraj Mesdaghi hade gillrat en fälla. Anledningen till att han åkte, trots Heres tidigare beteende, var att han hyste stor respekt för hans fru.

Om den lilla gruppen och de påstådda massavrättningarna

Organisationen som anföll landet i mordad 1367 hade arbetat mot Iran en lång tid dessförinnan. Under kriget försåg de Irak med strategiskt viktig information, varigenom organisationen, såväl direkt som indirekt, dödat en stor del av de ca 200 000 iranska soldater som stupade i kriget. Dess medlemmar kallar sig för Mujahedin. I Iran är det ingen som känner till organisationen vid detta namn. Alla iranier kallar den för den lilla gruppen monafeqin.

Masoud Rajavi, ledaren för den lilla gruppen, motsatte sig grundlagen efter revolutionen. I stället för att sluta upp bakom landet när Saddam invaderade kom gruppen att attackera och ställa till med oroligheter i Iran. De låg bakom flera bombdåd mot den islamiska republiken. Bland annat dödade de 72 människor, däribland den dåvarande presidenten och chefen för rättsväsendet, genom en sprängladdning som detonerades vid en regeringsbyggnad. Republiken vidtog motåtgärder och fängslade många, vilket han själv kunde erfara direkt genom sitt arbete på Evin.

När kriget var i sitt slutskede sommaren 1367, och det efterlängtade eldupphöret snart skulle vara ett faktum efter de långa och förödande krigsåren, anfölls Iran i mordad av den lilla gruppen i den så kallade operation Eviga ljuset. Ayatolla Khomeini överraskades av angreppet men mobiliserade landets styrkor, vilket ledde till att den iranska militären i en motattack förintade den attackerande styrkan. Han själv hade velat ansluta till sina kämpande kamrater men fick inte göra det för sin gravida fru.

Hans uppfattning är att organisationens sympatisörer tillsammans med andra regimkritiker har fabricerat dessa uppgifter om massavrättningar och anklagelserna mot honom. Möjligen har det genom åren förekommit avrättningar på fängelset Rajaei Shahr av enstaka terrorister som utfört våldsdåd. Det har dock inte skett på grund av någons sympatier eller grupptillhörighet. Det är endast fråga om en uppdiktad pjäs, grundad på antirevolutionära fantasier, som har kommit att kallas för massakern av politiska fångar 1367. Deras mål är egentligen att störta den heliga regimen. I operationen Eviga ljuset stupade uppemot 7 000 av gruppens anhängare. De få som överlevde återvände till Irak. I stället för att acceptera nederlaget och stå för att de hade angripit landet kom de överens om att påstå att de fallna hade avrättats i fängelserna. För att vänsteranhängarna skulle samarbeta i denna fiktion krävde de att även de inkluderades i berättelsen. De planerade allt sinsemellan, och började sedan att upprätta listor, föra statistik och skriva böcker för att nå sina politiska mål. Vissa namn i listorna är helt uppdiktade, andra är hämtade från personer som dog i samband med angreppet

mot Iran. En del kan möjligen ha dött i fängelser eller på andra sätt, exempelvis när de försökte lämna landet. En förfrågan måste skickas till Iran för att det ska kunna redas om detta är riktiga personer och om de någonsin har varit fängslade.

Den så kallade fatwan är ingen fatwa. Det är ett förfalskat brev som Montazeri publicerade i sina memoarer utan datum och underskrift. Det kan inte användas som ett historiskt dokument. Montazeri var lättlurad och lät sig påverkas av Mujahedin och andra antirevolutionära grupper.

Genom åren har fiktionen växt och tagit en ny skepnad. Sedan namnet Hamid Abbasi angivits i en artikel har det fått spridning och börjat omnämnas i sammanhang där det tidigare inte förekommit. Till slut blev han förstarollsinnehavaren i denna pjäs. De olika berättelserna går dock isär i många avseenden och det är inte möjligt för honom att bemöta alla olika påståenden. Efter gripandet 2019 fortsatte vissa målsägare att sprida bilder på honom och uppmanade människor världen över att delta i denna konspiration. Äntligen hade de fått en representant för Iran gripen, uppgav de. Det är dock endast fråga om lögner. De kan inte förstå vilket lidande de har utsatt honom och hans familj för.

Vittne

1. Hassan Ashrafian

Vittnet Hassan Ashrafian har hörts på begäran av åklagaren. Förhöret har hållits inom huvudförhandlingen genom bevisupptagning vid ett sammanträde i Durrës, Albanien den 18 november 2021. Han har sammanfattningsvis och i allt väsentligt berättat följande.

Allmänt om Hassan Ashrafian

Han greps i början av 1983 och dömdes till fängelse för att ha samarbetat med Mujahedin. Han avtjänade den första tiden av sitt straff på fängelserna Evin och Ghezel Hesar innan han 1986 flyttades till Gohardasht. Efter massavrättningsperioden flyttades han tillbaka till Evin innan han slutligen frigavs 1993. Idag är han en medlem inom organisationen och bor på Camp Ashraf 3 i Albanien.

Närmare om den inledande tiden på Gohardasht

När han kom till Gohardasht 1986 placerades han först på avdelning 2 och flyttades sedan runt mellan olika avdelningar. I början av sommaren 1988 placerades han på avdelning 3, där han sedan var under massavrättningsperioden på fängelset. Under den första tiden som han var på Gohardasht var fängelsets chef en person som hette Mortazavi. Naserian, som var dadyar på fängelset, övertog dock denna roll när Mortazavi blev ansvarig för Evin. Hamid Abbasi arbetade hela tiden som Naserians biträde.

Han såg Hamid Abbasi flera gånger under sina år på Gohardasht och kände hans närvaro på fängelset. De hade aldrig något personlig kontakt med varandra, men han såg honom flera gånger när han tillsammans med Naserian kom till avdelningarna för att inspektera fångarna och hantera deras ärenden. Den första gången visste han inte vem det var men de andra berättade efteråt att han hette Hamid Abbasi. Vid ett tillfälle 1987 deltog han, Ashrafian, i gruppträning och stängdes som bestraffning in med flera andra fångar i ett rum utan lufttillförsel. När de släpptes ut misshandlades de av många pastarer och han hörde att det var Hamid Abbasi som gav order om detta till vakterna.

Närmare om massavrättningarna sommaren 1988

I början av månaden mordad förbjöds fångarna att ta emot besök från anhöriga samtidigt som avdelningens tv och tidningar togs bort. De blev även ombedda fylla i ett formulär med frågor om sina anklagelser.

På förmiddagen den 8 mordad såg han och flera andra fångar från avdelningens hosseinieh att den säkerhetsansvarige Lashkari gick mot souleh-byggnaden tillsammans med ett antal personer. Två av dem hade varsin skottkärra som var fylld med tjocka rep. Han misstänkte att det skulle användas för avrättningar av fångar men sade inget om detta till någon annan.

Senare under dagen började avdelningen att tömmas i olika omgångar, vilket fortsatte ett flertal dagar. De som var kvar undrade vad det var som skedde och fick efter några dagar via morse veta att fångar avrättades i souleh-byggnaden. Under denna tid togs bland andra Mohammad Reza Hejazi, Mohammed Farmani, Hossein Bahri, Masoud Daliri och Roshan Bolbolian från avdelningen och syntes inte till igen.

Den 10 mordad var det hans tur att föras från avdelningen. Belagd med ögonbindel togs han till en närliggande korridor tillsammans med flera andra fångar. De ställdes på led och fördes sedan fram en och en till Lashkari för att besvara frågor. Utifrån svaren kategoriserades och separerades fångarna. Han hade inte modet att öppet uppge vad han stod för och togs sedan tillbaka till sin avdelning med cirka 20 andra fångar. De andra fördes till isoleringscellerna.

Sent på kvällen ett par dagar därefter såg han två lastbilar som stod på rastgården vid köksbyggnaden. Bilarna var knappt 15 meter bort och i flaket på den ena var flera säckar med lik lastade. Det fanns gott om belysning och han kunde se att säckarna var gjorda av ett genomskinligt material på ovansidan och att det fanns uppemot 30 kroppar på flaket. En gardist klättrade upp i lastbilen och försökte täcka liken med en presenning innan lastbilen körde utom synhåll.

Närmare om tiden efter massavrättningarna

I månaden mehr samma år, när massavrättningarna hade upphört, togs han till avdelning 13 där alla andra överlevare befann sig. Under denna höst såg han Hamid Abbasi ett par ytterligare gånger på fängelset utan ögonbindel, bland annat vid ett tillfälle i månaden aban när han kom och hotade fångarna och uppgav att de skulle tacka sin skapare att de fortfarande var vid liv.

När han 1989 hade flyttats till Evin hörde han från andra fångar att Hamid Abbasi arbetade på dadyarernas kontor där. Han såg honom en gång inne på avdelningen när han skulle hantera en annan fånges ärende. Han hade dock en tydlig närvaro på fängelset och fångarna partade ofta om honom.

När han många år senare såg bilder på Hamid Noury i media efter gripandet kände han igen honom som Hamid Abbasi från fängelset. Det som är mest avgörande för identifieringen är hans örnnäbbsnäsa.

2. Mohammad Khodabandehloee

Vittnet Mohammad Khodabandehloee har hörts på begäran av åklagaren. Förhöret har hållits på plats i Stockholms tingsrätt den 7 december 2021. Han har sammanfattningsvis och i allt väsentligt berättat följande.

Allmänt om Mohammad Khodabandehloee

Han greps 1982 när han var 18 år gammal eftersom han sympatiserade med Mujahedin och var sedan fängslad fram till 1989. Han placerades på Gohardasht i början av sommaren 1985 och var placerad där i tre år innan han flyttades till Evin, där han sedan ställdes inför dödskommissionen. Under åren som frihetsberövad kom han i kontakt med Hamid Abbasi ett flertal gånger, bland annat i samband med den misshandel som gjorde honom blind i ena ögat.

Närmare om tiden på Gohardasht

När han kom till Gohardasht 1985 placerades han på avdelning 2. Han flyttades sedan runt mellan flera avdelningar, bland annat var han under en lång tid på avdelning 3 tillsammans med Nasrullah Marandi.

Såsom han uppfattade det var Mortazavi fängelsets chef och Lashkari ansvarig för dess säkerhet. Naserian var dadyaren på fängelset och Hamid Abbasi dennes biträde och assistent. Han minns idag att Hamid Abbasi brukade ha vanliga kläder i stället för uniform och att han hade ett smalt och långt ansikte med skäggstubb.

Han träffade Hamid Abbasi första gången 1986 när han en dag kom till avdelningen. En medfånge uppgav vid detta tillfälle att det var Hamid Abbasi som hade kommit och att det var honom man skulle uppsöka på dadyarens kontor om man hade något ärende som behövde hanteras.

Han kom även i kontakt med Hamid Abbasi en gång när han, belagd med ögonbindel, togs till besöksrummet för att träffa sina anhöriga. När han väntade på att besöken före hans eget skulle avslutas ställde Hamid Abbasi frågor till några andra fångar som också stod och väntade. Frågorna var relaterade till olika ärenden som hanterades av dadyarens kontor. Det var efteråt, på avdelningen, som han fick veta att det var Hamid Abbasis röst som han hade hört. Hans röst var till skillnad från andras i personalen lugn. Den etsade sig fast i hans minne.

En liknande situation ägde rum hösten 1987 när han i en grupp om cirka fem fångar fördes till dadyarens kontor för att förhöras. Naserian frågade honom bland annat om

hans anklagelser och om han kunde ange någon fånge som stod fast vid sin ståndpunkt. Hamid Abbasi och Lashkari var närvarande i rummet och ställde emellanåt följdfrågor.

Vidare träffade han Hamid Abbasi i samband med att han och flera andra fångar bestraffades i gasrummet sommaren 1987. Fångarna togs ut en och en för att misshandlas. Han var till sist ensam kvar i rummet, varvid Hamid Abbasi och Naserian kom in med flera pastarer. Naserian sade att matstrejken måste avbrytas innan de började att misshandla honom med olika tillhyggen. Ett slag som Hamid Abbasi utdelade träffade honom på höger sida av ansiktet vid ögat och gjorde att det blixtrade till av smärta. Naserian slog honom sedan på samma ställe. Efter misshandeln var alla matstrejkande fångar tvungna att äta varsin sked med ris för att få återvända till sina avdelningar.

När han var åter på avdelningen insåg han att han hade stora svullnader och blåmärken på ansiktet och runt ögonen. Dagen efter togs han till sjukstugan där en ung läkare undersökte honom och uppgav att hans öga skulle läka. Efter en månad hade synen inte återvänt och han ansökte hos dadyaren om att få erhålla sjukvård utanför fängelset. Tre månader därefter fick han ett sådant tillstånd och fördes till ett sjukhus där det konstaterades att ögat inte gick att rädda.

Närmare om tiden på Evin och därefter

I början av sommaren 1988 flyttades han och cirka 150 fångar från Gohardasht till Evin. När han satt i bussen innan avfärd såg han Hamid Abbasi utanför tillsammans med flera pastarer. I bussen satt bland andra vännen Hamzeh Shalalvand Borojerdy som sedan avrättades på Evin. Av de fångar som flyttades var det bara några enstaka som skulle överleva massavrättningsperioden.

Det var under månaden mordad samma sommar som dödskommittén var aktiv på Evin. De fick morsemeddelanden på hans avdelning om att fångar avrättades och så småningom ställdes även han inför den kommitté som hade inrättats i Åklagarmyndighetens byggnad på fängelset. Han var rädd och visste att ett dödsstraff kunde utdömas om det fanns synliga spår av tortyr på en fånges kropp.

En dag i slutet av mordad, när han åter hade varit inne hos kommittén, såg han Naserian på avdelningen. Hamid Abbasi stod i korridoren utanför. Han förvånades över att de var där. Det kändes som att de letade efter honom och han försökte hålla sig gömd i cellen. Detta var den sista gången som han såg Naserian och Hamid Abbasi utan ögonbindel.

Under hösten upphörde avrättningarna på Evin, varefter förhållandena gradvis blev mer normala. Han tilläts exempelvis i månaden mehr att träffa sin familj igen. De berättade att många föräldrar försökte få information om vad som hade hänt med deras söner på fängelset. Han frigavs sedan sommaren 1989.

När han många år senare såg bilder på Hamid Noury i media efter hans gripande kände han igen honom som Hamid Abbasi från fängelset. Han kontaktade Nasrullah Marandi som kunde bekräfta att det stämda. Han är idag säker på att Hamid Noury är samma person som Hamid Abbasi.

3. Golamreza Shemirani

Vittnet Golamreza Shemirani har hörts på begäran av åklagaren. Förhöret har hållits på plats i Stockholms tingsrätt den 9 december 2021. Han har sammanfattningsvis och i allt väsentligt berättat följande.

Allmänt om Golamreza Shemirani

Han greps sommaren 1981 i Iran och dömdes till tio års fängelse för att han var en sympatisör med Mujahedin. Han avtjänade de första fem åren av sitt straff på Ghezel Hesar och flyttades därefter till Evin, där han kom i kontakt med Hamid Abbasi såväl före som efter de massavrättningar som ägde rum sommaren 1988.

Närmare om massavrättningsperioden på Evin

Under sommaren 1988 var han placerad på en avdelning som fanns i en byggnad i den norra delen av Evin, i närheten av dadyarens kontor. I början av mordad kom flera gardister till avdelningen och sade åt fångarna att fylla i varsitt formulär och besvara frågor om bland annat sina anklagelser. En del fångar fördes bort avdelningen dessa dagar och syntes sedan inte till igen. En fånge, som redan hade fått livstids fängelse, kom med en vakt till avdelningen för att packa sina tillhörigheter och uppgav att han hade fått en avrättningsdom.

Den 7 mordad fördes han från sin avdelning till Åklagarmyndighetens byggnad i den södra delen av Evin. Det var långt dit från hans avdelning och vakterna behövde transportera honom i en minibuss. När han hade kommit fram och förts in i byggnaden såg han under sin ögonbindel att många fångar, såväl män som kvinnor, satt på golvet och väntade på att tas in till dödskommittén. Han köade i en timme men fördes sedan till en isoleringscell utan att ha träffat kommittén. Dagen därpå fördes han tillbaka till samma byggnad, och denna gång togs han in till kommittén. Han kände igen mullan Nayyeri och fick sedan från andra fångar höra att de övriga medlemmarna hade varit Eshragi, Raeesi och Pour-Mohammadi. De såg i akten att han länge hade

varit placerad på isoleringen och var övertygade om att han var ståndfast. Han fick ett papper och blev tillsagd att ange allt han visste om fängelset.

Innan han ställdes inför dödskommittén hade en vakt berättat för honom att det var en benådningskommission som han skulle träffa, och när han kom ut var vakterna måna om att han inte spred information om att så egentligen inte var fallet. Han placerade därför ensam i en cell på en ny avdelning. När möjlighet gavs försökte han emellertid de kommande dagarna genom morse att varna andra fångar om kommittén. Han fick som svar namn på ett flertal fångar som redan hade avrättats.

Den 18 mordad hade dödkommittén flyttat till byggnad 209, vilken var en del av Evin som var ökänd för dess tortyrkammare. Han har hört från medfångar att avrättningarna verkställdes i källaren där och att vissa fångar fördes ner dit för att bevittna detta. Han togs till den byggnaden på morgonen denna dag för att ställas inför kommittén, men fördes tillbaka efter några timmars väntan. När de kom tillbaka till avdelningen satt många fångar i korridoren och det visade sig att alla celler var fulla, varpå han och flera andra fångar behövde gå till en avdelning i byggnad 325. En gardist undrade om de inte fick köra fångarna med bil, men fick som svar att det rådde ett militärt undantagstillstånd och att de inte fick röra sig utanför fängelset. Den 21 och den 23 mordad fördes han sedan tillbaka till byggnad 209, och båda dessa gånger ställdes han inför dödskommittén.

Efter avrättningsperioden, som upphörde i månaden mehr på Evin, fanns det ungefär 150 överlevande manliga fångar på fängelset, vilket innebar att uppemot 1 000 hade avrättats. Han hade själv ingen kännedom om kvinnoavdelningen, men han har hört att inte mer än 30 av fångarna där överlevde.

Närmare om kontakterna med Hamid Abbasi på Evin

Några månader efter massavrättningsperioden, i månaden bahman, kom en stor mängd fångar till Evin från Gohardasht. De berättade för honom bland annat att hans vän Iraj Lashgari var en av de första som hade avrättats där. En kort tid därefter kom även Hamid Abbasi och Naserian till Evin och besökte hans avdelning. Medfången Akbar Samadi, som var en av dem som hade kommit från Gohardasht, berättade vad de hade för namn och vad de hade gjort på Gohardasht under massavrättningsperioden. Hamid Abbasi kände igen Akbar Samadi och förvånades över att han fortfarande var vid liv.

När Akbar Samadi berättade om Hamid Abbasi insåg han, Shemirani, att han hade sett Hamid Abbasi en gång tidigare. Under hösten 1987 förhördes han återkommande i Åklagarmyndighetens byggnad på Evin, och vid ett av dessa tillfällen såg han under sin ögonbindel att en för honom okänd person var närvarande i rummet. Den personens

utseende fastnade i hans minne och han förstod sålunda på Evin efter avrättningarna att den personen var Hamid Abbasi.

Han såg sedan Hamid Abbasi en sista gång på Evin i samband med att fångar intervjuades i fängelsets hosseinieh. Han själv skulle inte in dit, men han noterade att Hamid Abbasi stod vid entrén till denna sal. Något år senare, han minns inte i vilket sammanhang, fick han veta att Hamid Abbasis riktiga namn i själva verket var Hamid Noury.

4. Mohsen Zadshir

Vittnet Mohsen Zadshir har hörts på begäran av åklagaren. Förhöret har hållits på plats i Stockholms tingsrätt den 10 december 2021. Han har sammanfattningsvis och i allt väsentligt berättat följande.

Allmänt om Mohsen Zadshir

Han greps vintern 1981 när han var en universitetsstudent och dömdes till fyra års fängelse för sitt politiska samröre med Mujahedin. De första åren av straffet avtjänade han på Evin och Ghezel Hesar innan han 1986 togs till Gohardasht, där han befann sig under massavrättningsperioden och träffade Hamid Abbasi ett flertal tillfällen.

Närmare om den inledande tiden på Gohardasht

Han flyttades 1986 till Gohardasht eftersom Ghezel Hesar skulle tömmas på politiska fångar. När han anlände placerades han först på avdelning 2, för att sedan flyttas runt mellan flera olika avdelningar. I början av 1987 hamnade han åter på avdelning 2, där han sedan befann sig när massavrättningarna inleddes sommaren 1988. Från fönstret i avdelningens hosseinieh kunde fångarna genom de böjda lamellerna se Jihad-avdelningen och souleh-byggnaden utanför.

Under hans år på Gohardasht bestod dess ledning av fängelsechefen Naserian, den säkerhetsansvarige Lashkari och dadyaren Hamid Abbasi. De uppgav aldrig för fångarna vad de egentligen innehade för titlar, men det var på detta sätt som han uppfattade deras roller.

Vid ett tillfälle 1986 blev han remitterad till en specialist för att få vård för en skada, vilket förutsatte att han erhöll ett tillstånd om att lämna fängelset. På dadyarens kontor hade han sedan ett möte med en person som presenterade sig som Hamid Abbasi. Det var den första gången som de träffade varandra. Hamid Abbasi krävde att han skulle informera om andra fångar och berätta vad som försiggick på avdelningarna, vilket han inte var beredd att göra. En tid senare kallades han tillbaka till kontoret, varpå Hamid

Abbasi i stället begärde att han skulle använda de vanliga fångarnas fängelsekläder. Eftersom han var en politisk fånge kunde han inte heller acceptera detta krav.

Vid båda dessa möten på dadyar-kontoret såg han Hamid Abbasi utan ögonbindel. Såvitt han minns idag hade han ljus hy, en lång panna, rakt hår och långa framträder. Han var ganska lång och hade på sig en sådan mörk uniform som personer från Åklagarmyndigheten brukade ha. Det låg en rock på stolen bredvid honom.

Närmare om massavrättningsperioden sommaren 1988

Den 8 mordad såg han från avdelningens hosseinieh att en stor mängd gardister gick i olika grupper till den separata souleh-byggnaden. När det fram emot kvällen hade mörknat såg han att en frysbil körde förbi utanför och att flera gardisterna kom gående i dess följe. Gardisterna gick förbi så pass nära att han kunde höra att de pratade med varandra. Han kunde uppfatta att det bjöds på kakor och att något spydde vid vakkanten. Vissa av dem gick in på gården i närheten av avdelningen och sedan vidare in i fängelsebyggnaderna. Han såg också att Hamid Abbasi gick förbi utanför tillsammans med Lashkari, som körde en skottkärra som var fylld med tjocka avrättningssnaror.

Han pratade sedan med de andra fångar på avdelningen om vad de hade sett. Med tanke på att gardisterna redan hade tagit bort avdelningens tv och tidningar och dragit in besöken, befarade han att det förbereddes inför avrättningar av fångar på fängelset. De flesta tyckte emellertid att det saknades fog för hans oro.

Vid klockan två på natten, när endast han var vaken på avdelningen, såg han en lastbil som hade stannat i ett belyst område utanför avdelningen. Dess flak var öppet och han kunde se att den var lastad med ett flertal svarta liksäckar som hade staplats på varandra. Genom säckarna kunde han skönja kropparnas former. Han kände inte någon tveksamhet beträffande vad det var som fraktades. Han kunde inte sova mer den natten och sade farväl till två av sina medfångar på avdelningen, Mahmoud Zaki och Ahmad Nouramin. När han berättade om vad han hade sett var det fler som accepterade att avrättningar ägde rum.

Tidigt den efterföljande morgonen kom Hamid Abbasi till avdelningen för att hämta flera fångar. Han, Zadshir, var den som först valdes ut, varpå han togs till Naserian som satt vid ett bord i huvudkorriden. Han hade ögonbindel på sig med kände igen Naserians röst. Frågor ställdes om bland annat han tog avstånd från monafeqin med anledning av de senaste attackerna mot landet och om han skulle delta i en intervju. När förhöret var avslutat förde Hamid Abbasi honom till en fari-avdelning och sade att han skulle tacka gud. Han hade fortfarande sin ögonbindel på sig, men han kände

Hamid Abbasis doft av tvål och hörde hans röst, och kunde därigenom avgöra att det var han.

Några veckor senare blev han och flera andra som hade varit på avdelning 2 förda tillbaka till den avdelningen. De blev tillsagda att sortera fångarnas tillhörigheter och att lägga det i de saknade fångarnas väskor.

I månaden mehr flyttades han sedan till avdelning 1 mittemot Jihad. Vid ett tillfälle blev fångarna där tillsagda att de skulle ange kontaktuppgifter till sina anhöriga, varpå de en och en fördes till ett kontor där Lashkari och Hamid Abbasi befann sig. Han hade inte ögonbindel på sig, och han såg Hamid Abbasi klart och tydligt vid detta tillfälle. Det var den sista gången som de träffades.

Närmare om tiden efter massavrättningsperioden

I början av 1989 flyttades han tillsammans med andra överlevande fångar till Evin. De kunde dra slutsatsen där att de fångar som saknades (däribland Mahmoud Zaki, Ahmad Nouramin, Mohammadreza Shahir Eftekhar, Seyed Mohammd Akhlagh, Ali Reza Sepasi, Naser Barzegar, Mohsen Roosbahani och Abdollah Behrangi) hade avrättats.

På Evin var han kapten i fångarnas fotbollslag och kom därigenom i kontakt med Hamid Karimi, som var ansvarig för sportverksamheten på fängelset. Han träffade aldrig Hamid Abbasi på Evin men han hörde talas om honom från andra fångar.

När Hamid Noury greps 2019 såg han ett par bilder på honom i media. Han förstod direkt att det var Hamid Abbasi från Gohardasht. Han känner inte heller något tvivel om detta när han ser honom i rättssalen.

5. Rahmat Ali Karami

Vittnet Rahmat Ali Karami har hörts på begäran av åklagaren. Förhöret har hållits på plats i Stockholms tingsrätt den 13 december 2021. Han har sammanfattningsvis och i allt väsentligt berättat följande.

Allmänt om Rahmat Ali Karami

Han greps hösten 1981 när han var 17 år gammal för att han var en sympatisör med Mujahedin och var sedan fängslad i mer än tio år. I början av 1988 flyttades han till fängelset Gohardasht, där han sedan befann sig under massavrättningsperioden. Han kom i kontakt med Hamid Abbasi ett flertal tillfällen under sina år i fångenskap.

Närmare om den inledande tiden på Gohardasht

Han kom till Gohardasht från Evin tillsammans med cirka 180 andra fångar i början av 1988. När de anlände blev de misshandlade med olika tillhyggen av vakterna genom den så kallade tunneln. Han hade en tunn duk som ögonbindel och genom den kunde han se Hamid Abbasi; en av de många gardister som deltog i misshandeln. Han hade träffat Hamid Abbasi redan 1981 på Evin, där han hade arbetat som en vanlig fängelsevakt på hans avdelning, och kände sålunda igen honom vid ankomsten till Gohardasht. Fångarna tvingades efter misshandeln att upphöra med den matstrejk som hade inletts på Evin, och indelades sedan i grupper och fördes till olika rum.

Han hamnade efter en vecka på fari-avdelning 17, där han var fram till den efterföljande sommaren. Det fanns andra religiösa fångar på den avdelningen som inte nödvändigtvis stödde Mujahedin. Det berättades för honom att Hamid Abbasi hade rollen som Naserians assistent och att han kunde uppsökas på dadyar-kontoret för olika ärenden. Han, Karami, hade aldrig några sådana ärenden.

Närmare om massavrättningsperioden sommaren 1988 och tiden därefter

I slutet av månaden tir, när regimen hade accepterat fredsavtalet, flyttades han till avdelningen bredvid Jihad, där han sedan var placerad med bland andra Mehdi Eshaghi, Mohsen Eshaghi och Ahmad Ebrahimi. En del av hans medfångar var missnöjda med flytten och övervägde att inleda en matstrejk. I mitten av månaden mordad kom sedan Naserian och Hamid Abbasi och hämtade uppemot 50 fångar från avdelningen. De trodde att de skulle tas till sina gamla avdelningar, men de flesta av dem (däribland Ali Haji Nejad) skulle komma att avrättas. Någon dag innan detta hade även Rahman Cheraghi förts bort på samma sätt.

När massavrättningsperioden hade upphört togs han till den avdelning där alla överlevare hade samlats. Flera av de medfångar som han kände och som hade befunnit sig på Gohardasht saknades (däribland Reza Falanik, Mohammadreza Deljoy Sabetraftar, Hamzeh Shalalvand Borojerdy, Ebrahim Akbarisefat, Akbar Shakeri, Jalal Layeghi, Iraj Lashgari och Mohammad Jangzadeh). Han är övertygad om att de avrättades.

I början av 1989 uppmärksammades revolutionens årsdag på fängelset. Besök från anhöriga tilläts och festligheter anordnades i salen där avrättningarna hade verkställts. Det var första gången på många år som han träffade sin mamma, men han kunde endast tänka på alla som hade avrättats i salen. Hamid Abbasi och Naserian var närvarande tillsammans med ett flertal andra gardister.

Han flyttades så småningom till Evin där han också kom i kontakt med Hamid Abbasi, även om han har svårt att idag minnas specifika händelser. Rumskamraten Mehdi Eshagi fördes vid ett tillfälle till isoleringen på Evin i flera månader. När han kom tillbaka berättade han bland annat att Hamid Abbasi hade misshandlat honom. Han, Karami, hörde även från andra fångar att Hamid Abbasi höll i intervjuer inför deras frigivningar, men det var inget som han själv upplevde.

Efter Hamid Nourys gripande såg han bilder på honom i media. Han såg att det var den Hamid Abbasi som han kände från tiden i fängelse. Han tvivlade inte då, och gör det inte heller idag när han ser Hamid Noury i rättssalen. Det är samma leende och ansiktsdrag.

6. Manoochehr Eshaghi

Vittnet Manoochehr Eshaghi har hörts på begäran av åklagaren. Förhöret har hållits på plats i Stockholms tingsrätt den 15 december 2021. Han har sammanfattningsvis och i allt väsentligt berättat följande.

Allmänt om Manoochehr Eshaghi

Han greps 1981, när han endast var 13 år gammal, för att han hade deltagit i demonstrationer och delat ut tidskrifter för Mujahedin. Han dömdes till döden för att han var en muhareb och var frihetsberövad flera månader under tortyrliknande förhållanden, bland annat tvingades han att bevittna ett flertal avrättningar, innan hans dom kom att ändras till tio års fängelse. Han placerades på Gohardasht 1986 och befann sig sedan där med sina bröder Mehdi och Mohsen under avrättningsperioden.

Närmare om tiden på Gohardasht

När han kom till Gohardasht 1986 placerades han på avdelning 4 med sina två bröder. Det var där som han kom i kontakt med Hamid Abbasi för första gången. Han förstod att Hamid Abbasi tillhörde dadyar-kontoret och att han ansvarade för fångarnas bestraffningar. Såvitt han minns var Hamid Abbasi för det mesta civilklädd med kostym på fängelset. Ibland hade han på sig en sådan grön rock som många pastarer brukade bära. Utöver Hamid Abbasi bestod fängelseledningen på Gohardasht även av Naserian, som var chef över dadyar-kontoret, och Lashkari, som ansvarade för säkerheten.

Så småningom flyttades han till avdelning 1. Han såg Hamid Abbasi även där, bland annat en gång när fångarna inspekterades av gardisterna innan släckning. Vidare såg han Hamid Abbasi ett flertal gånger i samband med att han misshandlades för att ha

tränat i grupp. Vid dessa tillfällen var han belagd i ögonbindel, men efter flera år i fängelset hade han lärt sig vad han skulle göra för att kunna se trots det hindret.

Han flyttades sommaren 1988, antingen i slutet av månaden tir eller i början av mordad, till den separata Jihad-avdelningen med uppemot 200 fångar från avdelning 1. Flera personer, däribland hans bror Mohsen, protesterade efter flytten mot att vara på Jihad, bland annat eftersom rastgården delades med vanliga fångar. Efter några dagar kom Hamid Abbasi och sade åt dem att upphöra med den matstrejk som hade inletts.

I början av mordad återvände Hamid Abbasi till Jihad-avdelningen. Han stod med Naserian vid entrén till det kontor som fanns inne på avdelningen. De uppmanade alla fångar som ville återvända till de ordinarie avdelningarna att göra en anmälan härom. Sedan fördes brodern Mohsen och cirka 80 fångar bort från Jihad. De flesta av dessa skulle komma att avrättas (däribland Mehdi Fereidooni, Ali Bakali och Majid Moshref).

Dagen därpå, eller möjligen något senare, kallades han in till kontoret på avdelningen, där han blev tillsagd av Naserian att skriva under ett ångerbrev och att delta i en intervju. Hamid Abbasi var närvarande i rummet vid detta tillfälle men sade ingenting. Brodern Mehdi kallades till kontoret på samma sätt denna dag och fördes sedan bort från avdelningen.

En tid senare återvände både Mohsen och Mehdi till avdelningen. De berättade att de hade ställts inför dödskommittén och om vad de hade sett i huvudkorridoren. Det hade spridits rykten om avrättningar från de afghanska arbetarna på fängelset, men han hade hela tiden haft svårt att tro att fångar som avtjänat stora delar av sina straff plötsligt skulle avrättas. Han hade även hört liknande rykten innan flytten till Jihad, när han fortfarande befann sig på Gohardasht.

Närmare om tiden efter massavrättningarna

Under den efterföljande hösten, när han hade fått ett besök från sin mamma och underrättats om att hennes bror hade avrättats på ett annat fängelse, låstes han in i en isoleringscell av Hamid Abbasi. Han var ensam i den i två månader, och under denna tid kom Hamid Abbasi förbi ett par tillfällen och tittade till honom. I början av 1989 samlades sedan fångarna i fängelsets hosseinieh. Naserian höll ett tal och uppgav att fångarna var ormar och att de egentligen borde ha avrättats. Hamid Abbasi var närvarande i salen vid detta tillfälle. Det fanns spår av snaror på balkarna i taket.

Kort därefter fördes han till Evin, där han också träffade Hamid Abbasi ett flertal gånger. Han spelade fotboll med andra fångar och behövde uppsöka Hamid Abbasi för att erhålla tillstånd att delta i matcher utanför fängelset. Hamid Karimi, som var ansvarig för idrotten på Evin och vän med Hamid Abbasi, hjälpte fångarna med detta.

Vidare träffade han Hamid Abbasi efter frigivningen när han försökte få tillstånd att besöka sina bröder som fortfarande var fängslade.

Samma dag som Hamid Noury greps fick han ett meddelande från Iraj Mesdaghi som undrade om han kände igen mannen på bilderna i media. Han såg direkt att det var Hamid Abbasi från fängelset. Tiden i fångenskap var mycket traumatisk, och han har svårt med namn och datum, men ansiktena minns han klart och tydligt. Han är säker på att Hamid Noury i rättssalen är den person som han träffade i fängelset. Brodern Mehdi hade dessutom redan på Evin fått reda på att Hamid Noury var Hamid Abbasis riktiga namn. Han kommer inte ihåg när Mehdi berättade för honom om detta, men det var för länge sedan.

7. Mehrzad Dashtbani

Vittnet Mehrzad Dashtbani har hörts på begäran av åklagaren. Förhöret har hållits på plats i Stockholms tingsrätt den 16 december 2021. Han har sammanfattningsvis och i allt väsentligt berättat följande.

Allmänt om Mehrzad Dashtbani

Han greps 1982 för att han samarbetade med den marxistiska organisationen Peykar och dömdes sedan till fem års fängelse. Straffet förlängdes med flera år eftersom det uppställdes villkor för frigivningen som han inte kunde acceptera. Han kom i kontakt med Hamid Abbasi flera gånger under sina år som frihetsberövad.

Närmare om den inledande tiden på Gohardasht m.m.

Han kom till Gohardasht för första gången 1985. Hamid Abbasi var dadyar på fängelset och ansvarade över de administrativa ärendena rörande fångarna. Det han vet om Hamid Abbasi härrör dels från var han själv erfarit, dels från vad andra medfångar har berättat för honom. En gång misshandlades han och några andra fångar för att ha använt delar av en matta för att isolera sina strumpor, och i samband med detta såg han Hamid Abbasi som deltog i bestraffningen.

När han mot slutet av 1987 hade avtjänat sina ådömda fem år kallades han dadyarens kontor och träffade Hamid Abbasi, som uppgav att det var dags för honom att lämna fängelset och att han skulle leda ett nytt och friskt liv. För att friges var han tvungen att skriva under ett ångerbrev där han tog avstånd från Peykar och försäkrade att han inte skulle återuppta några politiska aktiviteter efter frigivningen. Han kunde inte acceptera dessa villkor. Han sade att organisationen inte längre existerade och frågade vad regimen egentligen befarade. Hamid Abbasi blev mycket upprörd och bankade hans huvud mot bordet flera gånger. Han fördes sedan, blodig i ansiktet, till en isoleringscell.

Hamid Abbasi försökte ett par gånger den efterföljande veckan få honom att ändra sig, men eftersom han inte vek ner sig flyttades han till Evin, där alla andra meliqesh-fångar befann sig, och placerades i en isoleringscell i flera månader. Han träffade Hamid Abbasi en gång även under denna tid. Hamid Abbasi hade bjudit in hans föräldrar till ett möte och uppgav att deras son satt fängslad på eget bevåg och försökte på så sätt förmå honom att acceptera villkoren för frigivning.

Närmare om massavrättningarna sommaren 1988 och tiden därefter

Några dagar efter att regimen accepterade fredsavtalet sommaren 1988 flyttades han åter till Gohardasht. Han placerades i en isoleringscell som hade utsikt över den närliggande gården eftersom någon hade böjt jalusierna i fönstret, Efter några dagar hörde han att en fredagsbön spelades på högtalarna utanför. Det sades bland annat att monafeqin måste avrättas.

Dagen efter fredagsbönen såg han att medlemmar av dödskommittén anlände till fängelset i tre bilar och i en helikopter. Efter ytterligare några dagar fick han veta att fångarna i cellen bredvid genom morsemeddelanden hade underrätts om att Mujahedin-fångar avrättats på fängelset.

En tid senare blev han förd till huvudkorridoren av Naserian. Det fanns flera personer som satt där, men han var mycket stressad och lade inte märke till vad som hände runtomkring sig. Han förstod att något inte stod rätt till eftersom gardisternas beteende mot fångarna hade förändrats. Efter ett par timmar tog de honom tillbaka till cellen. Han flyttades sedan med cirka tio andra fångar till en fari-avdelning som låg belägen nära en avdelning med vänstersympatisörer. Genom morse försökte de meddela dessa fångar vad de hade varit med om.

I månaden sharivahr, när avrättningarna hade upphört, fördes han till en annan fari-avdelning där det fanns flera Mujahedin-fångar. Några dagar efter det fördes han till en korridor där många vänsteranhängare hade samlats av gardisterna för att delta i en benöstrund. De som inte medverkade i den misshandlades.

Under denna tid på Gohardasht hade flera av hans bekanta medfångar avrättats (däribland Hosein Haji Mohsen, Jahanbakhsh Sarkhosh, Mahmoud Ghazi, Abbas Raiisi och Madjid Walid). Han, Dashtbani, släpptes sedan fri i början av 1989.

När han såg bilder på Hamid Noury efter dennes gripande kände han igen honom som Hamid Abbasi. Han hade svårt att beskriva utseendet hos polis, men ansiktet i rättssalen är bortsett från åldrandet detsamma som han minns från tiden i fångenskap.

8. Hossein Maleki

Vittnet Hossein Maleki har hörts på begäran av åklagaren. Förhöret har hållits på plats i Stockholms tingsrätt den 20 december 2021. Han har sammanfattningsvis och i allt väsentligt berättat följande.

Allmänt om Hossein Maleki

Han greps hösten 1980 i Teheran eftersom han var en sympatisör med Forqan; en regimkritisk och islamistisk organisationen med vissa socialistiska inslag. Han fördes efter gripandet till Evin och dömdes till livstids fängelse av en shariadomstol. I början av 1988 förflyttades han till Gohardasht, där han sedan befann sig under massavrättningsperioden.

Närmare om den inledande tiden på Gohardasht m.m.

Han kom till Gohardasht från Evin i början av 1988 tillsammans med ett flertal andra fångar. När de anlände blev de misshandlade av gardister och sedan förda till olika avdelningar. Efter ett tag kom Naserian, som han kände igen från Ghezel Hesar, med några andra personer, som han senare fick veta var Davoud Lashkari och Hamid Abbasi. Naserian sade åt fångarna att avbryta den matstrejk som de hade inlett på Evin och att misshandeln annars skulle återupptas.

Några dagar efter ankomsten fördes han till fari-avdelning 17, där han var fram till att han i månaden khordad flyttades till avdelning 1. Kort efter att regimen accepterade fredsresolutionen i månaden tir blev alla fångar på den avdelningen flyttade till Jihad-avdelningen under förevändningen att det var problem med avloppen. Det var bland andra Naserian, Hamid Abbasi och Davoud Lashkari som ordnade med flytten. Fångarna protesterade, men Hamid Abbasi försökte övertyga dem och uppgav att de endast skulle till avdelningen mittemot Jihad. Det framgick att Hamid Abbasi hade en högre rang än de vanliga fängelsevakterna. Andra fångar berättade efteråt att han var en vice dadyar.

Jihad-avdelningen var avsedd för fångar som gick med på att avsäga sig det som de trodde på. Där fick de sedan arbeta med att sy kläder och andra likartade sysslor. Han och de andra på avdelningen trodde att de skulle behöva leva under sådana förhållandena, men det visade sig att så inte blev fallet. De fortsatte dock att protestera mot flytten och efter en vecka kom Hamid Abbasi och försökte få dem att lugna sig.

Närmare om massavrättningarna sommaren 1988 och tiden därefter

I månaden mordad rådde en onormal och kaotisk situation på fängelset. Mujahedin hade genomfört en attack mot landet och fängelsepersonalen hade som följd härav tagit bort avdelningens tv. Vid fredagsbönen den 14 mordad utropades slagord om att Mujahedin-fångarna skulle avrättas.

En vecka därefter kom Naserian till kontoret som hörde till avdelningen. Alla fångar som ville lämna avdelningen ombads att ställa sig på led utanför och kallades sedan in en åt gången. När han, Maleki, gick in till kontoret träffade han Naserian och Hamid Abbasi. Han blev tillfrågad om sitt namn och sin anklagelse och skickades sedan ut ur rummet sedan han uppgivit Forqan. När utfrågningarna var genomförda valdes uppemot 50 fångar, som samtliga var Mujahedin-sympatisörer. De fördes bort från avdelningen och in till den stora fängelsebyggnaden. De som var kvar undrade vad som skulle hända med dem och varför deras tillhörigheter hade lämnats kvar.

Efter ungefär fem dagar kom cirka 20 personer av dem som hade förts bort tillbaka. En medfånge, Rasoul, var mycket upprörd och berättade att en kommitté hade inrättats på fängelset och att alla som inte underkastade sig dess krav avrättades. Rasoul berättade vidare att han hade befunnit sig i huvudkorridoren och att Naserian och Hamid Abbasi hade fört in honom till kommittén. Fångarna på Jihad befarade att de som inte kom tillbaka (däribland Reza Abbasi) hade avrättats. När besöken återupptogs bekräftades dessa farhågor av familjerna. Flera av de fångar som hade flyttades till Gohardasht med honom året dessförinnan saknades efter massavrättningarna (däribland Adel Talebi, Majid Ivani och Bijan Bazargan). Det finns ingen annan slutsats än att de avrättades på fängelset.

I månaden mehr togs han till Hamid Abbasis kontor för att diskutera sitt livstidsstraff som 1985 hade omvandlats till åtta år. De var ensamma i rummet och han såg Hamid Abbasi utan ögonbindel. Hamid Abbasi sade att benådningen upphävts och att straffet hade bestämts till 15 år. Han, Maleki, var tvungen att skriva under den nya domen och fördes sedan tillbaka till Jihad. I slutet av samma år, när han befann sig på en avdelning inne i fängelsebyggnaden, kom Hamid Abbasi en gång och ifrågasatte att fångarna där spelade schack.

I månaden bahman, på årsdagen för den iranska revolutionen, tilläts fångarna att ta emot besök från anhöriga. Vid detta tillfälle var de tvungna att träffa varandra i fängelsets hosseinieh, vilket var den plats där fångarna hade avrättats under massavrättningsperioden. Det var första gången som han själv var i den salen. Naserian och Hamid Abbasi, samt ett flertal andra gardister, var närvarande och övervakade besöken.

En kort tid efter årsdagen flyttades han till Evin, där han åter träffade Hamid Abbasi. Han, Maleki, spelade i ett fotbollslag på fängelset och skulle hösten 1990 delta i en turnering som hölls på Ghezel Hesar. Alla lagkamrater behövde tillstånd för att få lämna fängelset. De stod på gården utanför avdelningen och väntade på besked. Hamid Karimi, som var ansvarig för idrott på Evin, pratade om detta med Hamid Rahmani, som var en vice dadyar. Hamid Rahmani ringde Hamid Abbasi som sedan kom efter cirka 20 minuter. I samband med detta råkade Hamid Rahmani röja att Hamid Abbasis riktiga namn egentligen var Hamid Noury.

Han såg bilder på Hamid Noury efter gripandet och känner än idag igen honom som Hamid Abbasi. Utseendet är bortsett från åldrandet detsamma. Såvitt han minns var han alltid välvårdad och brukade vara civilklädd på fängelset.

9. Mehrdad Neshati Malekyans

Vittnet Mehrdad Neshati Malekyans har hörts på begäran av åklagaren. Förhöret har hållits på plats i Stockholms tingsrätt den 22 december 2021. Han har sammanfattningsvis och i allt väsentligt berättat följande.

Allmänt om Mehrdad Neshati Malekyans

Han greps hösten 1981 med sin fru på grund eftersom de var politiskt engagerade inom den marxistiska organisationen Fadayan Khalg. De tillhörde en minoritetsfalang som aktivt arbetade mot regimen och som följd härav hade förklarats förbjuden. Under ett år förhördes och torterades han på Evin innan han dömdes till fem års fängelse. Han flyttades till Gohardasht från Ghezel Hesar i slutet av 1986 och befann sig sedan där under massavrättningsperioden.

Närmare om den första tiden på Gohardasht

Han flyttades runt mellan flera avdelningar de första åren på Gohardasht. Emellanåt var han placerad med andra Mujahedin-fångar, men i början av 1988 skedde en strikt uppdelning mellan olika grupper på fängelset. Under massavrättningsperioden sommaren 1988 skulle han komma att befinna sig på avdelning 8 tillsammans med andra vänstersympatisörer.

Förhållandena för fångarna försämrades gradvis under 1988. Fängelsepersonalen började kränka och nedvärdera dem, och de förbjöd all form av gruppträning. I månaden mordad var de sedan helt isolerade på avdelningen. Fängelsepersonalen hade förbjudit besök från anhöriga och dragit in fångarnas tillgång till tv och tidningar. Måltider lämnades utan att ett ord yppades. Med hjälp av morse hade de viss kontakt med andra avdelningar, och ibland kunde de höra nyheter som sändes i högtalarna

utanför avdelningen. De hade bland annat i månaden tir kunnat uppfatta att regimen höll på att acceptera fredsresolutionen med Irak.

Närmare om massavrättningarna sommaren 1988

Den 5 sharivahr hämtades fyra fångar från avdelningen. På eftermiddagen kom en av dem tillbaka och berättade att det fanns en kommitté på fängelset som hade ställt frågor om bland annat hans anklagelse. Den efterföljande morgonen hördes att avdelningen ovanför tömdes på fångar, och vid lunch hämtades även alla på hans avdelning.

De fördes ned till huvudkorridoren med ögonbindel och togs sedan en och en till ett rum där de behövde besvara frågor från säkerhetschefen Lashkari. Han, Malekyans, blev tillfrågad om han fördömde sin organisation och om han var beredd att delta i en intervju, och uppgav att han inte gick med på detta eftersom han redan hade avtjänat den större delen av sitt straff.

Några timmar senare togs han och cirka tio andra fångar till en avdelning där de misshandlades av flera vakter med kablar och slangar. De delades sedan in i två grupper och fördes in i varsitt rum på avdelningen. I det rum som han hamnade i hade någon skrivit ett meddelande på väggen om att fångar avrättades. De kunde även höra att fångar förhördes och misshandlades i ett närliggande rum.

Senare under eftermiddagen samma dag fördes han tillbaka till huvudkorridoren med flera andra fångar. Jahanbackish Sarkhosh var sedan den första som togs in i det rum där kommittén var inrättad. Han kom ut efter ett litet tag och protesterade högljutt mot hur han behandlades. Kort därefter togs han, Malekyans, in till kommittén av fängelsechefen Naserian och blev tillsagd att ta av sig sin ögonbindel. Framför sig såg han mullan Nayyeri och ett par personer som han inte kände igen. Naserian sade att han, Malekyans, stod fast vid sina övertygelser och att han var en meliqesh. Nayyeri frågade honom om han var troende och ställde ett flertal frågor om hans far och övriga familjeförhållanden. Sedan han svarat på frågorna konstaterade kommittén att han var en muslim och sade åt honom att förrätta sina tideböner, varefter han fördes tillbaka till den avdelning där han tidigare hade misshandlats av vakterna.

Dagen därefter togs han till ett rum för att delta i en bönestund med några andra fångar. En av fångarna där, Akbar, berättade att avrättningar pågick på fängelset och att han hade hört om detta från medfången Muhammad Ali Bekish. De kom sedan överens om att de till en början skulle vägra att delta i bönen för att se hur gardisterna skulle reagera.

När Naserian kom till rummet spred sig en fruktan och två fångar vek ner sig omedelbart. De som stod fast togs ut en och en för att piskas. När det var hans tur fördes han till en säng som stod i korridoren utanför avdelningens dörr. De spände fast honom i sängen och utdelade tio slag mot hans fotsulor. Han hade aldrig upplevt sådan smärta tidigare. De tvingade honom efter det att gå en vända i korridoren med sina spruckna fotsulor och piskade sedan honom ännu en omgång. Till slut gick både han och Akbar med på att delta i bönestunderna. De insåg att de annars riskerade att misshandlas till döds.

Den efterföljande dagen, vilket var den 8 sharivahr, fördes han belagd med ögonbindel tillbaka till huvudkorridoren. Pastarerna sade att de lämnade över honom till bror Abbasi. Han, Malekyans, visste att Abbasi arbetade på dadyar-kontoret men hade aldrig kommit i kontakt med honom dessförinnan. Denne Abbasi tog in honom till ett rum där bland annat medfångarna Behzad Omrani och Hamid Nasiri befann sig. De blev tillsagda att fylla i varsitt formulär med frågor. Han förstod först inte vad det handlade om. Han hade redan varit hos kommittén och gått med på att delta i bönestunderna, men insåg senare att dessa frågor hade med hans frigivning att göra. Alla fångar som befann sig i rummet hade domar som skulle löpa ut i mehr samma år.

När han sedan togs till överlevarna på avdelning 8 och så småningom kom i kontakt med anhöriga fick han veta och kunde bekräfta att en stor mängd fångar som han kände hade avrättats på Gohardasht under denna tid (däribland Behzad Omrani, Hamid Nasiri, Muhammad Ali Bekish och Jahambash Sarkosh).

10. Abolghassem Soleiman Pour

Vittnet Abolghassem Soleiman Pour har hörts på begäran av åklagaren. Förhöret har hållits på plats i Stockholms tingsrätt den 11 januari 2022. Han har sammanfattningsvis och i allt väsentligt berättat följande.

Allmänt om Abolghassem Soleiman Pour

Han greps hösten 1981 eftersom han sympatiserade med den regimkritiska och marxistiska organisationen Vahdat Koministi. Han dömdes därefter till tio års fängelse och avtjänade straffet på Evin och Ghezel Hesar innan han i början av 1986 flyttades till Gohardasht, där han sedan befann sig under massavrättningsperioden.

Närmare om den inledande tiden på Gohardasht

När han kom till Gohardasht placerades han på avdelning 1. En vakt som presenterade sig som Haji Mahmoud var där till en början, men sedan försvann han från fängelset. Fängelseledningen bestod under denna tid av Davoud Lashkari, som var ansvarig för

förvaltningen, och dadyarerna Abbasi och Naserian, som fattade de övergripande besluten rörande fångarna. Han, Soleiman Pour, förstod detta dels från sina medfångar, dels från de tillfällen han träffade ledningen i diverse sammanhang, bland annat de gånger som han misshandlades för att ha deltagit i gruppträning.

För att fira det iranska nyåret som skulle äga rum våren 1986 hade han skapat en tavla som frön kunde gro i. Han tog med den ut till rastgården för solskenets skull, vilket en fängelsevakt noterade, varpå han med ögonbindel fördes till en person som frågade vad det var för tavla. Han kände igen personens röst; han hade hört den tidigare ett par gånger i högtalarna på fängelset. De hade sedan en längre diskussion om tavlan och det slutade med att han blev misshandlad och placerad i en isoleringscell. Några dagar innan högtiden öppnades en lucka till cellen och han blev tillfrågad om han hade det bra. Han kände igen rösten, varpå han förstod att det var samma person som han hade träffat tidigare, och såg denna gång även hans ansikte. När han kom tillbaka till avdelningen efter totalt en månad i isoleringen beskrev han personens utseende för de andra fångarna, och de berättade att det var dadyar Abbasi som han hade träffat.

Närmare om massavrättningarna på Gohardasht och tiden därefter

I början av 1988 separerades de religiösa och politiska fångarna från varandra och placerades på olika avdelningar utifrån längden på deras straff. Han, Soleiman Pour, placerades på avdelning 6 med andra marxistiska fångar som hade en dom om mer än tio år. Fångarna på den avdelningen var de sista som skulle komma att ställas inför dödskommittén.

Under den efterföljande sommaren förbjöds fångarna på hans avdelning att besöka rastgården. De noterade sedan vissa märkliga saker, bland annat såg de en person som körde en skottkärra med innetofflor utanför avdelningen samt en lastbil som desinficerades av flera personer, varpå de började att misstänka att regimen planerade något brottsligt. Sedan fick de information från Mujahedin-fångar på en närliggande fari om att avrättningar ägde rum på fängelset. Han och fyra andra fångar försökte sprida detta till övriga på avdelningen, vilket sedan kom till fängelseledningens kännedom.

Någon gång kring den 9–11 sharivahr blev alla fångar på hans avdelning ombedda att ta på sig varsin ögonbindel och att komma ut ur sina rum. De fördes till huvudkorridoren och sattes på led med jämna mellanrum. Han och de andra som hade spridit information om avrättningarna separerades från övriga fångar och Hamid Abbasi frågade dem hur de kunde känna till avrättningarna och varför de hade spridit det vidare på avdelningen. Han slog dem också med en kabel och försökte få dem att berätta. Efter misshandeln fördes de in en och en till dödskommittén.

Kommittén bestod av bland andra Eshragi och Pour-Mohammadi, som han båda kände igen från bilder i tidningarna. De frågade om han var en muslim eller kommunist, samt om hans föräldrar hade varit muslimer. De undrade även hur det kom sig att han kände till avrättningarna, och förhandlingen avslutades med ett beslut om att han skulle piskas med 60 piskrapp för att han hade spridit information om avrättningarna till andra fångar. Han fördes av Hamid Abbasi till ett närliggande rum där straffet sedan verkställdes. Lashkari och Hamid Abbasi turades om att dela ut slagen tillsammans med en vakt. Han togs sedan blodig och skadad till en fari.

Han vägrade den efterföljande tiden att delta i några bönestunder och togs efter ett par veckor till avdelning 7, där de flesta överlevare hade hamnat. Flera medfångar som han hade känt från avdelning 1 och 6 (däribland Adel Rouzdar, Hosein Haji Mohsen, Bijan Bazargan och Mohammad Ali Pezhman) saknades där.

När avrättningarna hade upphört flyttades han till Evin, där han träffade Hamid Abbasi ett par ytterligare gånger. Vid det första tillfället fördes han till Hamid Abbasi tillsammans med en medfånge vid namn Farhad när de inte hade velat delta i regimens intervjuer. Vid det andra tillfället, som ägde rum inför hans frigivning sommaren 1989, togs han till dadyar-kontoret för att träffa Hamid Abbasi med anledning av den borgen som hans familj behövde ställa. När han sedan många år därefter såg bilder i media efter Hamid Nourys gripande kände han direkt igen honom. Den Hamid Abbasi som han har berättat om är samma person.

11. Azarnoush Hemmati Elizehee

Vittnet Azarnoush Hemmati Elizehee har hörts på begäran av åklagaren. Förhöret har hållits på plats i Stockholms tingsrätt den 12 januari 2022. Han har sammanfattningsvis och i allt väsentligt berättat följande.

Allmänt om Azarnoush Hemmati Elizehee

Han greps i början av 1981 för att ha delat ut flygblad för den marxist-leninistiska organisationen Peykar. Trots att han endast fick en villkorlig dom avtjänade han ett flertal år i fängelse. Han släpptes fri 1989 efter att ha spenderat sina år i fångenskap på Evin, Ghezel Hesar och Gohardasht. När han under massavrättningsperioden ställdes inför dödskommittén på Gohardasht bevittnades förhandlingen av Hamid Noury.

Närmare om den inledande tiden i fångenskap

Han var meliqesh; en fånge som avtjänade ett fängelsestraff utan att ha ådömts en sådan påföljd. Han hade försvarat sin ideologi inför rätten och uppgivit att han fortsatt skulle vara politiskt aktiv om han släpptes. För att försättas på fri fot var han tvungen

att fördöma sin organisation och ta avstånd från sin ideologi, vilket han inte var beredd att göra. Det fanns ett flertal andra fångar som också var meliqesh och endast hade en villkorlig dom, och han avtjänade de flesta av sina år som frihetsberövad tillsammans med dem.

På Evin, där han till en början var placerad, var alla på hans avdelning meliqesh. De flyttades efter några månader till Ghezel Hesar och året därpå till Gohardasht, där han sedan var två år i en isoleringscell innan han fördes tillbaka till Evin.
I början av 1986 återsamlades alla meliqesh-fångar och under våren 1988 flyttades de åter till Gohardasht. De hamnade på en avdelning på den tredje våningen med utsikt över köksbyggnaden. Han tror att det var avdelning 16. Samma dag som de anlände inspekterades de av två personer från fängelseledningen. Han visste inte vilka de var, men andra intagna berättade efteråt att det hade varit fängelsechefen Naserian och dadyaren Abbasi som besökt dem.

Under de efterföljande månaderna på avdelningen kom fängelsepersonalen flera gånger med frågeformulär till fångarna. De behövde besvara när de hade gripits, vad de hade dömts till, om de var muslimer och om de förrättade sina böner. Alla meliqesh-fångar brukade besvara de två sistnämnda frågorna genom att endast ange ett streck. Frågorna var grundlagsstridiga och de ville protestera mot att regimen ställde dem.

Närmare om massavrättningarna sommaren 1988 och tiden därefter

I början av mordad, när han fortfarande befann sig på avdelning 16, ställdes besöken från allmänheten in och fångarnas tillgång till tv och tidningar upphörde. De kunde inte få någon information från omvärlden och det började att råda en tystnad på avdelningen.

Efter några dagar hörde han, och övriga på avdelningen, fredagsbönen som sändes på radio en våning under dem. Det sades bland annat att personer som satt fängslade måste återvända till revolutionen och att åtgärder skulle vidtas om de inte kunde anpassa sig. De försökte efter detta ta reda på vad det var som egentligen skedde på fängelset. Vakterna som kom förbi med deras mat var dock mycket förtegna. En metod som fångarna brukade använda var att ta sig till sjukstugan för att därigenom träffa andra fångar och ta del av nyheter från dem. Det var dock ingen som tilläts att lämna avdelningen dessa dagar.

Mot slutet av mordad hämtades fem personer från avdelningen. De som var kvar förstod inte varför det skedde. En vecka senare blev han mitt i natten väckt av en kamrat som berättade att han via morse fått information från den intilliggande avdelningen om att fångar höll på att hängas på fängelset. Dagen därpå hämtade Lashkarian och flera gardister cirka hälften av alla medfångar på avdelningen (däribland

Abbas Raiisi). Han och de andra fångarna som var kvar gick igenom alla tänkbara anledningar till detta och försökte vidhålla ett gott mod, men under natten rådde en mycket tung stämning.

Dagen därpå, på eftermiddagen, hämtades han och alla andra som var kvar på avdelningen. De ställdes på led och fördes sedan, belagda med varsin ögonbindel, ner mot bottenvåningen. Han hade svårt att orientera sig, men han vet att de togs till en stor korridor med korsande avdelningar, och sedan till en mindre korridor som han inte kunde känna igen. Han satt väntandes där ett par timmar. Plötslig slog en person honom på axeln och frågade om han var en muslim. Han svarade att han var det. Det ställdes sedan vissa följdfrågor som han inte uppfattade men som han ändå svarade jakande på. Han såg inte vem det var som ställde frågorna men han hörde den personens röst. Utifrån vad som hände senare under dagen kunde han koppla den rösten till Abbasi.

En stund senare fördes han in till ett rum och beordrades att ta av sig sin ögonbindel. Han såg att han befann sig i en ganska stor domstolssal. Det fanns stolar uppställda i flera rader och han fick en plats längst fram. Framför honom fanns två bord, och bakom dessa satt fyra personer, av vilka han bara kände igen Nayyeri och Eshragi. De ställde sedan sina frågor till honom. Eftersom han hade förvarnats om avrättningarna svarade han att han var en muslim och att han utförde sina böner. Sedan frågade de honom om han hade känt till att han skulle ställas inför rätten, vilket han förnekade att han gjorde. De brydde sig inte om hans politiska åsikt; de var bara intresserade av om han var muslim eller inte och insisterade att han skulle be.

När förhandlingen avslutades blev han tillsagd att lämna salen. Han reste på sig och såg att Naserian och Abbasi satt på varsin stol i slutet av salen. De hade beskådat processen några rader bakifrån. På vägen ut mot dörren mötte Abbasi hans blick och beordrade honom att ta på sig sin ögonbindel igen. Abbasi tog honom sedan i axeln och förde ut honom från salen. Han var övertygad om att han skulle föras till amfiteatern.

Han var medveten om de höga insatserna hos domstolen och visste att en felsägning skulle kunna leda till döden. Hela hans tankeförmåga och energi var fokuserad på vad var det för personer i salen, vad de ville med honom och han skulle hantera situationen. Det var en av de mest avgörande händelserna i hans liv och han har alltjämt tydliga minnesbilder om förloppet.

Efter mötet mot dödskommittén fördes han med ögonbindel till ett separat rum där han sedan förhördes av Abbasi och några gardister. Abbasi ville på ett bryskt sätt veta hur han hade fått kännedom om dödskommittén. Han vill också piska honom och lämnade rummet för att inhämta ett sådant beslut från en shariadomare. Efter en

halvtimmes väntan fördes han via huvudkorridoren till en isoleringscell där han sedan lämnades ensam.

Några dagar därefter fördes han tillbaka till huvudkorridoren. Han lyfte på ögonbindeln och såg flera av sina meliqesh-vänner. De togs sedan in till amfiteatern, där många fångar hade samlats där för att delta i en bönestund. Det var flera intagna (däribland Abbas Raiisi) som saknades eftersom de hade avrättats. Ett halvår efter massavrättningsperioden släpptes han sedan fri.

När han nåddes av nyheten om Hamid Nourys gripande såg han en bild på honom i media. Han hade mött Abbasis blick i domstolen och det var särskilt den som han kände igen på bilderna. Han är säker på att Abbasi från Gohardasht är samma person som Hamid Noury.

12. Roum Afsham

Vittnet Roum Afsham har hörts på begäran av åklagaren. Förhöret har hållits på plats i Stockholms tingsrätt den 20 januari 2022. Han har sammanfattningsvis och i allt väsentligt berättat följande.

Allmänt om Roum Afsham

Han var politiskt aktiv inom det iranska kommunistförbundet och anordnade flera förstamajdemonstrationer efter revolutionen. Han blev gripen sommaren 1981 och dömdes sedan efter två år på Evin till tolv års fängelse för sitt politiska samröre. Den första tiden av straffet avtjänade han på Ghezel Hesar och under 1986 togs han till Gohardasht, där han sedan befann sig under massavrättningsperioden.

Närmare om den inledande tiden på Gohardasht

När han kom till Gohardasht 1986 placerades han på avdelning 2 där det fanns såväl Mujahedin-fångar som vänsteraktivister. På våren det efterföljande året flyttades han till avdelning 7, som också var blandad, men mot slutet av hösten gjordes en striktare uppdelning av fångarna. Han och de andra som inte var Mujahedin-fångar och som hade domar som var längre än tio år flyttades till avdelning 12.

Under 1987, när han fortfarande befann sig på avdelning 7, behövde fångarna besvara frågor om sina sympatier och om de förrättade sina böner. Han frågades ut av fängelsejuristen och dadyaren Naserian, som han hade träffat dessförinnan på Evin, och hörde från andra medfångar att de förhördes av säkerhetschefen Lashkari och en annan dadyar vid namn Abbasi. Första gången som han själv såg Abbasi var när han tillsammans med Naserian kom förbi avdelning 2 när tv:n där var trasig. Han såg dem

utan ögonbindel inne på avdelningen och minns att de uppgav att de skulle se till att tv:n lagades. Vid detta tillfälle närvarade även dadyaren Arab, som likt Abbasi arbetade nära Naserian.

I början av 1988 fördes han till ett rum för att träffa Lashkari och Abbasi. Han hade ögonbindel på sig men kände igen deras röster och förstod därigenom att det var dem som han träffade. De förhörde honom och ville bland annat att han skulle erkänna att han hade kommunicerat med en annan fånge under en dörrspringa. Det slutade med att Lashkari misshandlade honom och att han togs till ett mörkt rum. Han satt där ensam fram till kvällen och togs efter det tillbaka till avdelningen. Senare samma år, i månaden khordad, såg han en grupp kvinnliga fångar som tränade ute på gården. Plötsligt stormade flera gardister in på gården tillsammans med Abbasi, Lashkari och Naserian och misshandlade dem.

Närmare om massavrättningarna sommaren 1988 och tiden därefter

I början av månaden mordad togs tv:n bort från avdelningen och fångarnas tillgång till tidningar upphörde. Flera på avdelningen togs ut för att misshandlas och vissa av dem syntes sedan inte till igen (däribland Hosein Haji Mohsen, Mohammad Ali Pezhman och Ebrahim Najaran). Från avdelningen kunde de denna tid även se att fångar gruppvis transporterades genom rastgården. Till en början förstod de inte varför, men genom morse fick de så småningom information om de avrättningar som pågick på fängelset. Först hade detta avsett Mujahedin-fångar och sedan fick de veta att meliqesh-fångar och vänsteraktivister från Evin höll på att avrättats.

En morgon i månaden sharivahr kom Lashkari och Hamid Abbasi till avdelningen med ett flertal gardister. De sade till fångarna att de skulle ta på sig sina ögonbindlar och komma ut ur sina rum. Han, Afsham, tog en handduk och virade den runt huvudet som ögonbindel. Hamid Abbasi ropade att fångarna var anti-revolutionärer och att detta var deras sista dag i livet. Fångarna ställdes på led och fördes till en korridor där de satt och väntade i flera timmar. Det var rörigt och mycket hände i korridoren men han minns att han hörde Hamid Abbasis röst även där.

Vid lunchtid togs fångarna till en annan korridor en våning upp, där de sedan misshandlades brutalt. Han minns att Hamid Abbasi var delaktig i detta tillsammans med Naserian och Lashkari. Efter misshandeln fördes fångarna in i två olika rum på avdelningen. På kvällen togs de sedan en och en till ett bord där Naserian och Hamid Abbasi satt. Han kunde se dem under ögonbindeln och kände igen deras röster. Han fick ett flertal frågor och svarade bland annat att han inte förrättade sina tideböner, varpå Hamid Abbasi uppgav att de skulle se till att han började med det. Han och de andra som svarade på detta sätt fördes till en cell och fick sedan en åt gången ta emot tio piskrapp.

Under tre dagar piskades han för varje försummad tidebön, och till slut gick han med på att delta i bönestunderna. Han togs tillbaka till avdelningen där han träffade Hamid Abbasi som uppgav att han visst kunde be. Han togs sedan till fängelsets hosseinieh och knuffades ned på golvet av Hamid Abbasi som sade åt honom att förrätta sin bön.

Han såg sedan Hamid Abbasi i början av 1989 när besöken från anhöriga återupptogs. Fångarna blev tillsagda på morgonen att göra sig i ordning och togs sedan till fängelsets hosseinieh. Han minns inte exakt vilken väg de fördes, men det tog ungefär tio minuter och han minns att han på vägen dit kände frisk luft och vinterkyla. När de hade kommit fram blev de tillsagda att ta av sig sina ögonbindlar. Han såg många familjer och även sina egen. Det rådde en glad stämning till en början, men sedan spreds information om att de befann sig i den sal där avrättningarna hade ägt rum. Han minns att Hamid Abbasi höll ett tal uppe på scenen.

Efter gripandet såg han bilder i media på Hamid Noury och kom sedan i kontakt med svensk polis. Han var fysiskt och känslomässigt utmattad efter det långa förhöret och kunde därför inte under fotokonfrontationen välja rätt bild, men han är idag säker på att Hamid Noury i rättssalen är den Hamid Abbasi som han har berättat om.

13. Mehdi Aslani Tabrizipoor

Vittnet Mehdi Aslani Tabrizipoor har hörts på begäran av åklagaren. Förhöret har hållits på plats i Stockholms tingsrätt den 21 januari 2022. Han har sammanfattningsvis och i allt väsentligt berättat följande.

Allmänt om Mehdi Aslani Tabrizipoor

Han greps i början av 1985 eftersom han var en medlem i den regimkritiska och kommunistiska organisationen Fadayan Khalq. Han fördes först till en kommitté för att förhöras under tortyr och sedan till Evin där han dömdes till sex års fängelse för sitt politiska samröre. Under hösten 1986 placerades han på Gohardasht, där han sedan befann sig under massavrättningsperioden. Efter frigivningen 1989 har han författat böcker om sin tid i fångenskap och om de politiska fångar som miste livet.

Närmare om den inledande tiden på Gohardasht

Han kom till Gohardasht under hösten 1986 och har idag svårt att komma ihåg var han placerades till en början, men han vet att avdelningarna denna tid var blandade med såväl Mujahedin-fångar som vänsteraktivister. Ledningen på fängelset förändrades ständigt, men han minns att Hamid Abbasi, som var ställföreträdande dadyar för fängelsechefen Naserian, och att säkerhetschefen Lashkari arbetade på Gohardasht

under hans två år där. Fångarna drog slutsatser utifrån fängelsepersonalens agerande och förstod på så sätt vad de innehade för befattningar. De noterade att det var dadyar-kontoret som beredde fångarnas ärenden, till exempel om någon anhörig försökte ta kontakt eller om en begravningsceremoni skulle anordnas, och att det sedan var Naserian som fattade de slutliga besluten om detta.

Under hösten 1987 anordnade ledningen ideologiska utfrågningar på avdelningarna för att kunna klassificera fångarna. Han själv fick frågor från Naserian men hörde från andra medfångar att de hade förhörts av Lashkari och Hamid Abbasi. Ledningen separerade sedan religiösa och icke-religiösa fångar och placerade dem på olika avdelningar utifrån längd på deras straff. Han, Aslani, hamnade på avdelning 8, där han sedan befann sig under massavrättningsperioden.

Närmare om massavrättningarna och tiden därefter på Gohardasht

Den 7 mordad hörde fångarna på hans avdelning att fredagsbönen spelades på vakternas radio. Det utropades till massornas jubel att beväpnade monafer skulle avrättas. Senare samma dag tog vakterna tv:n från avdelningen med en förevändning om att den var trasig, och dagarna efter detta drogs tidningarna in och fångarna tilläts inte längre att gå ut på rastgården, vilket innebar att alla deras tillvägagångssätt för att erhålla nyheter eller komma i kontakt med omvärlden försvann. Det var en situation som han aldrig hade varit med om dessförinnan. Från avdelningens hosseinieh kunde de sedan flera kvällar i mordad se genom lamellerna i fönstret att lastbilar med kylaggregat kom till fängelseområdet på kvällarna. Detta upphörde dock den 24 mordad, varefter det rådde två veckors tystnad på fängelset.

Den 5 sharivahr hörde de att avdelning 7, som låg en våning upp, tömdes helt på fångar. Den efterföljande dagen skedde samma på hans avdelning. Fångarna blev tillsagda att ta på sig varsin ögonbindel och fördes sedan ut och placerades i en korridor. Sedan togs de in i olika rum en och en för att förhöras. Han fick frågor av Lashkari men uppfattade att även Naserian var närvarande. Flera fångar ställdes sedan upp på led och fördes piskandes in i ett rum utan fönster. I den gassande sommarvärmen blev det svårt för dem att andas därinne, vilket var anledningen till att rummet kom att kallas för gasrummet. Efter ett tag, när alla var svettiga och stressade, öppnades dörren av en person som han uppfattade som en vakt. Det var första gången som han såg denna person och han kände sålunda inte igen honom, men andra fångar berättade efteråt att det var Hamid Abbasi. Tio personer som skulle tas till kommissionen valdes ut, varefter han, Aslani, tillsammans med bland andra Mehrdad Neshati Malekyans och Jahanbakhsh Sarkhosh fördes ned till dödskorridoren. Fångarna leddes av Hamid Abbasi och överlämnades till en vakt när de kom fram. Jahanbakhsh Sarkhosh var sedan den som först ställdes inför kommittén. När han kom

ut därifrån sade Naserian till vakterna att han skulle föras bort, och sedan syntes han aldrig till igen.

Efter ungefär en halvtimmes väntan i korridoren var det hans tur att ställas inför kommittén. Naserian förde in honom i rummet och sade åt honom att ta av sig sin ögonbindel. Han såg kommitténs tre medlemmar som satt vid ett bord, men han kände inte igen någon av dem. Den person som han senare förstod hette Nayyeri frågade om han var en muslim eller inte. Innan förhandlingen sedan avslutades ringde telefonen på hans bord. När han hade pratat färdigt stämde han av med övriga i kommittén och beordrade sedan att han, Aslani, skulle föras bort av Naserian. Han hamnade i ett rum med flera andra fångar och förstod att hans ärende hos kommittén inte hade avslutats. De kommande dagarna fick fångarna i rummet information på olika sätt, varpå de förstod att de som försvarade sin ideologi inför kommittén avrättades.

Den 9 sharivahr ställdes han åter inför dödskommittén, som denna dag bestod av fyra personer. Han visste vad som stod på spel och svarade att han var en muslim, trots att det inte stämde. Han tillstod att han inte förrättade sina böner och uppgav att det hade varit respektlöst att påstå något annat. Kommittén beordrade att han måste börja med detta och att han skulle rakas. Han togs sedan ut ur rummet av Naserian och fördes till en vakt som, i ett förnedrande syfte, rakade halva hans mustasch. Han blev därefter tillsagd att skriva under en försäkran om bland annat att han skulle göra sin plikt som muslim och förrätta sina tideböner. Han strök över delen med tidebönen, vilket Naserian sedan lade märke till. Han blev förbannad och rev sönder pappret och förde in honom i ett rum där det fanns fyra andra fångar. Han kom sedan tillbaka med två gardister och frågade dem om de skulle förrätta sina böner. Han, Aslani, svarade att han redan hade sagt allt han hade att säga inför kommittén, varpå Naserian och vakterna slog honom med kablar och andra tillhyggen. Han och de andra fångarna togs så småningom till avdelning 8, där alla överlevare samlades.

På avdelning 8 utspelades scener som han aldrig kommer att glömma. De överlevande fångarna letade efter sina kamrater och började att kartlägga vad som hade hänt. Varenda en som saknades hade mist sina liv (däribland Hosein Haji Mohsen, Bijan Bazargan, Mahmoud Alizadeh Azami, Jafar Rihai, Sadek Riahi, Homoiyon Azadi, Mohamed Ali Behkish, Mahmoud Behkish och Anusheh Taheri).

Under hösten kom Abbasi tillsammans med Naserian till avdelningen och agerade som segervissa befälhavare. Abbasi stod bredvid Naserian som höll ett tal och hotade fångarna. Han, Aslani, såg sedan Abbasi en sista gång efter det att han hade flyttats till Evin inför frigivningen 1989. Han togs till dadyar-kontoret där och behövde besvara frågor från honom om vad han skulle göra när han hade försatts på fri fot. Han svarade att han endast skulle leva sitt vanliga liv.

Efter frigivningen har han varit politiskt aktiv och berättat om sin tid på fängelset i olika sammanhang. I sina memoarer beskrev han mötet med Hamid Abbasi på Evin inför frigivningen, men av naturliga skäl kunde han inte inkludera allt som han var med om under dessa år. I en annan bok har han samlat och sammanställt uppgifter om ett flertal politiska fångar som avrättades i Iran under 80-talet. Han vände sig till anhöriga och inhämtade deras vittnesmål och i förekommande fall bilder på brev och andra föremål från fängelsetiden. I boken skildras vad som skedde med bland andra Hosein Haji Mohsen, Bijan Bazargan, Mahmoud Alizadeh, Jafar Riahi, Sadek Riahi och Hamid Nasiri.

Han såg bilder i media på Hamid Noury efter dennes gripande och kände igen honom som Hamid Abbasi från Evin och Gohardasht. Han kommer aldrig att glömma sina minnen därifrån. Under fängelsetiden kände han honom endast under namnet Hamid Abbasi, men han har innan gripandet tagit del av berättelser där han namngivits som Hamid Noury.

14. Amir Houshang Atiabi

Vittnet Amir Houshang Atiabi har hörts på begäran av åklagaren. Förhöret har hållits på plats i Stockholms tingsrätt den 24 januari och 11 februari 2022. Han har sammanfattningsvis och i allt väsentligt berättat följande.

Allmänt om Amir Houshang Atiabi

Han greps i början av 1984 i Teheran för sina politiska aktiviteter inom Tudeh-partiet och delgavs efter nästan två år som frihetsberövad en dom på tio års fängelse. Efter att ha varit placerad på Evin och Ghezel Hesar fördes han 1986 till Gohardasht, där han sedan befann sig under massavrättningsperioden. Under denna tid gjorde han anteckningar i sin almanacka för att markera viktiga händelser.

Närmare om den inledande tiden på Gohardasht

När han anlände till Gohardasht 1986 placerades han på avdelning 1, där han en period var ansvarig bland fångarna. Han träffade Lashkari och Naserian vid ett antal möten om fångarnas förhållanden på fängelset. Såsom han förstod det var Naserian högst ansvarig för fängelset och Lashkari ansvarig för vakterna och säkerheten. Det fanns ett dadyar-kontor på fängelset men han, Atiabi, hade aldrig några ärenden där. Han hörde namnet Abbasi från andra fångar men det var inte en person som han hade någon kontakt med. När han såg bilder i media efter Hamid Nourys gripande var det inte en person som han kände igen.

I början av 1988 flyttades han till avdelning 20 där det ungefär fanns 50 fångar. Den avdelningen låg på markplanet i ett av byggnadsannexen närmast fängelsets hosseinieh. I slutet av korridoren på avdelningen, längst ut i annexet, låg fångarnas badrum och en trappuppgång till våningarna ovanför. Fångarna hade böjt jalusierna i badrummet för att kunna titta ut. De kunde bland annat över en öppen yta se ytterväggen av fängelsets hosseinieh, som låg cirka 100 meter bort.

Närmare om massavrättningarna sommaren 1988 och tiden därefter

Under sommaren 1988 var situationen inte normal på fängelset. De såg att stora mängder av fångar transporterades till fängelset i minibussar, och när de var ute på rastgården under sina promenader kunde de höra att fångar torterades i en fari-avdelning. I början av månaden mordad blev avdelningen avskuren från omvärlden, och sedan fick de via morse ett meddelade om att fångar var på väg att avrättas. De kunde även under en veckas tid höra samtal från en närliggande fari-avdelning. Först diskuterades hur imamens fatwa skulle verkställas och hur fångarna skulle avrättas, därefter pågick domstolsförhandlingar med Mujahedin-fångar.

På natten den 8 mordad hördes ett oljud utanför avdelningen. Det lät som att något kastades mot metall. Det ekade i natten. Fångarna gick till badrummet och tittade ut genom jalusierna. De hade fri sikt och kunde se en ljusgrön fryslastbil som hade backat in mot hosseinieh. Fängelseområdet var belyst men de kunde inte se vad det var som lastades på. Han och de andra misstänkte dock att det hade med avrättningarna att göra. Han såg även på håll att gardisterna eldade upp tygbitar, som han tror möjligen var ögonbindlar.

Sammantaget såg han lastbilar vid hosseinieh på detta sätt tolv gånger under perioden mellan den 8 och 25 mordad. Vid fem av dessa tillfällen kom även en mindre lastbil med ett öppet flak tillsammans med frysbilen. Han noterade detta dag för dag i sin kalender på ett sätt som endast han kunde tyda. Genom att skugga en eller två siffror markerade han hur många lastbilar som hade kommit en given dag. Vid åtminstone ett av dessa tillfällen såg han och de andra att det var döda kroppar som lastades på lastbilarna. Flera gardister gick uppe på det fullastade flaket och förflyttade kroppar för att frigöra utrymme. Efter att ha bevittnat detta rådde en total tystnad bland fångarna på avdelningen. Deras farhågor om avrättningarna hade bekräftats. De insåg att de märkliga ljuden härstammade från lik som släppts ned i det tomma metallflaket. Alla överlade med sig själva hur de skulle agera för att överleva. De skulle bli tvungna att ställa sig på knä och rättfärdiga det som mördarna hade gjort.

Den 25 mordad upphörde avrättningarna för en tid och situationen föreföll att åter bli normal på fängelset. Gardisterna stormade sedan in på avdelningen den 5 sharivahr och ställde upp alla fångar på ett led. De fördes till huvudkorridoren och fick sitta med

jämna mellanrum. En åt gången togs de in till kommissionen. Alla kände till avrättningarna men ingen visste att prövningen nu avsåg frågan om kätteri.

Han togs till slut in i rummet och blev tillsagd att ta av sig sin ögonbindel. Han såg Nayyeri och Eshragi, som han båda kände igen, och en till person. De satt med ett svart skynke bakom sig. Nayyeri sade att de skulle försätta vissa fångar på fri fot eftersom det inte fanns tillräckligt med resurser för att ha dem alla inlåsta. De ställde sedan frågor om hans personliga uppgifter och vad han var anklagad för. När han uppgivit att han var muslim började de utreda om han var en kättare. De frågade om han trodde på gud och den islamiska profeten samt huruvida han förrättade sina tideböner. Han svarade att han var troende men att han inte förrättade sina böner och att han aldrig hade gjort det. Sedan togs han ut i korridoren och fick ett formulär att fylla i som innehöll samma typ av frågor som kommissionen hade ställt till honom.

På kvällen fördes alla fångar i korridoren till avdelning 2. Vid ingången till avdelningen tillfrågades de om de tänkte förrätta sina böner. De som inte gjorde det skulle få tio piskrapp för varje försummad bönestund. Han var en av dem som vägrade och spändes sedan fast på en säng av gardisterna. De piskades hans fotsulor med all sin kraft. Han fördes sedan till en isoleringscell med en annan fånge som också vägrade.

Dagen därpå, vid lunchtid, piskades han ännu en gång av Naserian. Han uppgav att han var kommunist och inte muslim och fördes efter några timmar åter till kommissionen. Han visade upp sina svullna fötter och frågade om detta var islam, varpå Eshragi försökte uppmuntra honom att börja be. Han togs sedan ut i huvudkorridoren där han såg fångar från avdelning 7. Alla skulle avrättades och vakterna brydde sig inte om huruvida fångarna använde sina ögonbindlar. Han såg att fångar radades upp och att de fördes till slutet av korridoren mot avrättningssalen. Han var själv övertygad om att han också skulle föras dit. När han var på toaletten skrev han sitt namn på sina underkläder för att kunna identifieras efter avrättningen. Denna dag såg han även sin förhörsledare från Evin, gardisten Rahimi, i korridoren.

Efter avrättningarna samlades överlevarna på en avdelning där de under hösten kunde göra en närvarokontroll. Bröderna Mohamed Ali Behkish och Mahmoud Behkish fanns inte på avdelningen, och efter frigivningen i början av 1989 träffade han deras anhöriga som bekräftade att de hade avrättats.

För ungefär tio år sedan började han att arbeta med en egen lista beträffande avrättade medfångar. Han har i den angivit personer som han kände på fängelset och som avrättats samt hur den informationen har kunnat verifieras. Listan innehåller uppgifter om bland andra Adel Rouzdar, Mahmoud Alizadeh Azami, Kayvan Mostafavi, Mohsen Delijani och Sasan Ghand.

15. Mansour Kamalzadeh

Vittnet Mansour Kamalzadeh har hörts på begäran av åklagaren. Förhöret har hållits på plats i Stockholms tingsrätt den 25 januari 2022. Han har sammanfattningsvis och i allt väsentligt berättat följande.

Allmänt om Mansour Kamalzadeh

Han greps hösten 1983 i Iran och dömdes sedan till åtta års fängelse för att han var en aktiv medlem inom organisationen Peykar. Han avtjänade sitt straff på flera olika fängelser innan han flyttades till Gohardasht ett par månader innan massavrättningsperioden 1988.

Närmare om massavrättningsperioden på Gohardasht

Han kom till Gohardasht i början av sommaren 1988, i månaden khordad, och placerades på avdelning 5. Från andra fångar hörde han att ledningen bestod av fängelsechefen Lashkari och dadyaren Naserian. På avdelningen arbetade en ansvarig vakt vid namn Adel.

Efter det att regimen i månaden tir accepterade fredsresolutionen drogs fångarnas besök, promenader och tidningar in, varpå de plötsligt saknade möjlighet att ta del av nyheter från omvärlden. De undrade vad som var i görningen. Det fanns vissa fångar som kunde morse och så småningom fick de från andra avdelningar höra talas om de avrättningar som pågick. De hade svårt att tro på detta, men successivt gick det upp för dem att det verkligen stämde.

I mitten av månaden sharivahr fördes han och de andra fångarna ut av Lashkari och Naserian samt ett flertal gardister till korridoren utanför avdelningen. De stod på led med jämna mellanrum och behövde en och en besvara om de var muslimer och om de förrättade sina böner. Han, Kalmazadeh, uppgav att han var en muslim men att han inte förrättade sina böner, och fördes sedan med andra fångar som hade svarat på samma sätt till en trappuppgång. Någon, möjligen Naserian, uppgav där att shariadomaren hade beslutat att de skulle straffas med tio piskrapp för varje försummad tidebön och att det var upp till dem själva att avgöra om de hellre ville förrätta sina böner. Vissa fångar uppgav att de skulle delta i bönestunderna och andra höll fast. Han var själv först inte övertygad om att de menade allvar med sina hot, men sedan han fått sina första piskrapp och kände den oerhörde smärtan försvann all hans viljestyrka, och han uppgav att han skulle förrätta sina tideböner. Han togs sedan tillbaka till avdelningen.

Efter ungefär en vecka ordnades den första gruppbönen på avdelningen. Gardisterna väckte fångarna tidigt på morgonen och tvingade dem till salen i ändan av avdelningen för att delta i bönestunden. När den var över höll Naserian ett tal och uppgav att den sköna perioden på fängelset var över. Den person som han senare fick veta hette Abbasi stod bredvid Naserian och tittade på fångarna med ett hånfullt leende. Möjligen hade han, Kamalzadeh, hört talas om Abbasi innan dess, men det var första gången som han såg honom. Förfarandet med bönestunden upprepades åtminstone några ytterligare gånger den kommande tiden. Såvitt han minns var denna Abbasi närvarande vid åtminstone tre bönestunder.

Närmare om tiden efter frigivningen

Han släpptes fri i början av 1989 och återvände två år senare till Evin för att diskutera villkoren för sin frus frigivning. När han anlände fick han veta att han skulle träffa dadyaren Abbasi och togs till en sal där de sedan hade sitt möte. Det var på detta sätt som han förstod att Abbasi var den person som hade närvarat vid bönestunderna på Gohardasht.

När han nåddes av nyheten om Hamid Nourys gripande såg han flera bilder på honom i media. Han kände igen honom som Abbasi från Gohardasht och Evin, dock hade han förmodligen inte känt igen honom om han hade sett bilderna i ett annat sammanhang. Hän är likväl säker på sitt utpekande, även när han ser Hamid Noury i rättssalen.

16. Rahman Darkeshide

Vittnet Rahman Darkeshide har hörts på begäran av åklagaren. Förhöret har hållits på plats i Stockholms tingsrätt den 27 januari 2022 och per videolänk från Nederländerna den 9 mars 2022. Han har sammanfattningsvis och i allt väsentligt berättat följande.

Allmänt om Rahman Darkeshide

När han 1980 var 16 år gammal greps han för att han var en medlem i vänsterorganisationen Folkets Fadayan. Han fick en dom på tre år men frigavs först 1989 eftersom han stod fast vid sina politiska ståndpunkter och inte accepterade villkoren för frigivning. Han avtjänade den första tiden av sitt straff på Evin och Ghezel Hesar och togs 1988 till Gohardasht, där han sedan befann sig under massavrättningsperioden. Under tiden i fångenskap kom han vid flera tillfällen i kontakt med sin granne från barndomen, Hamid Noury.

Närmare om uppväxten i Teheran och de första åren i fångenskap

När han var tolv år gammal flyttade han med sin familj till ett bostadsområde i östra Teheran, där han var bosatt fram till att han greps 1980. Några hus bort på samma gata bodde Hamid Noury. De hade aldrig något med varandra att göra, men han såg honom många gånger i området och umgicks emellanåt med hans lillebror Bahman. Hans egen storebror Rahim, som var fyra år äldre än honom, gick flera år i samma klass som Hamid Noury. Rahim berättade en gång att han hade hört att Hamid Noury arbetade på Evin efter gymnasiet.

Det var först 1986 på Evin som han i sin fångenskap träffade på Hamid Noury. Han hade vid detta tillfälle tagits till dadyar-kontoret eftersom det uppdagats att det namn han uppgivit vid gripandet var falskt, och förhördes där av en person som inte presenterades sig. Trots ögonbindeln och det faktum att han inte kände igen rösten förstod han att det var Hamid Noury som höll i förhöret. Det ställdes frågar om en moské i deras bostadsområde som den regimtroende Bahman en gång hade uppmanat honom att besöka, och det fanns inte anledning för någon utomstående att känna till denna händelse. Hamid Noury undrade vad detta var för historia och frågade vad som hade hänt när de besökte mullan i den moskén. När förhöret sedan var avslutat kom en annan person in i rummet och uppgav att det var han som var hans granne. Möjligen skedde detta för att Hamid Noury ville förvirra honom om vem det var som egentligen höll i förhöret.

Han träffade inte Hamid Noury någon mer gång på Evin men han kände hans närvaro på fängelset. Vakterna försökte förmå hans far att bjuda in Rahim till fängelset, trots att det endast var brukligt att fångarnas föräldrar eller fruar tilläts komma på besök. Han tror att de ville lura brodern till fängelset för att han skulle kunna gripas, vilket sedan också skedde.

Närmare om Gohardasht och tiden efter frigivningen

Han kom till Gohardasht sommaren 1988, i månaden tir, och placerades på en fari-avdelning efter några inledande dagar i isoleringen. I början av månaden mordad fick han och de andra på den avdelningen via morse från två närliggande avdelningar veta att fångar hade förts bort för att möjligen avrättas. Sedan, möjligen i mitten av mordad, kom Naserian och frågade dem barskt om de skulle ställa upp på varsin intervju. Han, Darkeshide, fördes sedan med två fångar som också vägrade till isoleringscellerna. Det var första gången som han kom i kontakt med Naserian, som han förstod var högt uppsatt på fängelset.

Den 6 sharivahr hämtade de honom från isoleringen tillsammans med fem andra vänsteraktivister. De fördes på led till bottenvåningen och fick varsin sittplats utanför

domstolen. Han togs sedan in i rummet och fick ta av sig sin bindel. Han kände igen Nayyeri och Eshragi men inte de andra medlemmarna. Han trodde att han likt Mujahedin-fångarna skulle behöva besvara om han fortfarande stödde sin organisation, men de frågade honom i stället om hans religion. Han svarade bland annat att han inte var muslim och att hans pappa inte heller hade varit det. Sedan kom Naserian in i rummet och uppgav att han, Darkeshide, tidigare på Evin hade uppgivit ett falskt namn för att dölja sin riktiga identitet, vilket var en uppgift som Naserian hade fått från Hamid Noury. Under de röriga förhållanden som förevar på fängelset hade han inte kunnat få reda på det på något annat sätt. Nayyeri tittade sedan argsint på honom och sade att han noga skulle överväga att bli muslim och att guds dom annars skulle komma att verkställas.

Han placerades efter förhandlingen till vänster i den korridor som ledde till dödssalen och satt sedan väntandes där i flera timmar. Bredvid honom satt medfången Mahmoud Ghazi. De pratade med varandra och det visade sig att han inte visste någonting om vad som försiggick på fängelset. Efter lunch frågade en vakt om någon fånge ville besöka toaletterna. Han signalerade att han ville det, och när han sedan kom tillbaka till korridoren hade alla andra fångar förts bort. Vakten frågade några personer som var längre bort i korridoren huruvida han också skulle föras bort, men någon bestämde att han skulle få sitta kvar.

Senare under dagen kom nya grupper av fångar som sedan fördes bort på samma sätt när det blev fullt i korridoren. En av dem som fördes bort var Kayvan Mostafavi. Han, Darkeshide, och de fåtal andra som var kvar i korridoren togs så småningom till ett gemensamt rum, där de samma kväll blev tillfrågade av Naserian om de skulle förrätta sina böner. När de vägrade sade han att de skulle avrättas likt de andra om de inte gjorde det. Han, Darkeshide, vek inte ned sig och placerades i en separat cell tillsammans med en likasinnad fånge. Efter en natt med våndor ändrade han sin inställning.

En kväll i slutet av sharivahr eller i början av mehr togs fångarna ut från hans avdelning med ögonbindel för att sedan var och en bli tillfrågade om de var villiga att medverka i en intervju. När det var dags för honom att svara fick han även frågor om han hade några anhöriga eller grannar på fängelset, varpå han insåg att det var Hamid Noury som höll i utfrågningen och att han ville undersöka om hans identitet hade röjts. Ingen annan skulle ställa sådana frågor, och ingen annan behövde besvara sådana frågor. Han låtsades som att han inget hade förstått. När de sedan var tillbaka på avdelningen frågade han de medfångar som hade varit en längre tid på Gohardasht vem det var som hade ställt frågorna, och de berättade att det var Hamid Abbasi. Det var på detta sätt som han förstod att Hamid Noury kallades för Hamid Abbasi på fängelset.

Några månader senare, i månaden bahman, träffade han åter Hamid Noury. Han och ungefär tio andra fångar som hade accepterat att delta i intervjuerna togs gruppvis till en stor sal på fängelset. Han hade fått veta av fångar som medverkat tidigare att det var Hamid Abbasi som höll i dessa intervjuer, men denna dag var det en person vid namn Rahmani som ställde frågorna. En medfånge vid namn Nader var den första som hördes, och efter honom var det hans tur. När intervjun var färdig togs han ut med Nader i korridoren, vilket var oväntat. Han hade hört från andra fångar att de hade behövt lyssna på samtliga intervjuer och att de sedan tillsammans förts bort fram salen. Han hade en ögonbindel på sig när han kom ut till korridoren, men han förstod ganska omgående att Hamid Noury befann sig där. Han hörde hans röst och kände igen den från förra gången de träffades. Hamid Noury pratade med dem några minuter utan att veta att han, Darkeshide, var medveten om vem han egentligen var. Vakten förde sedan bort dem varefter Hamid Noury förmodligen gick in i salen.

Under hösten efter massavrättningarna hade överlevarna samlats på avdelning 8. De pratade sinsemellan där om vad som hade hänt och förstod att de fångar som hade befunnit sig på fängelset men som nu saknades (däribland Mostafa Farhadi, Abbas Raiisi, Manochehr Rezaie Jahromi, Jafar Rihai, Sadek Riahi och Majid Ivani) hade avrättats.

Efter frigivningen som ägde rum några dagar efter utfrågningarna i bahman har han deltagit i olika sammanhang och berättat om sina minnen från tiden i fångenskap. Han har även skrivit artiklar på samma tema och namngivit Hamid Abbasi som Hamid Noury vid ett flertal tillfällen. När han såg bilderna i media efter gripandet kände han igen honom direkt, vilket han även gör när han tittar på honom i rättssalen. Det är samma ansikte som från tiden de var grannar.

17. Jafar Yaghoobi

Vittnet Jafar Yaghoobi har hörts på begäran av åklagaren. Förhöret har hållits per videolänk från USA den 11 och 14 februari 2022. Han har sammanfattningsvis och i allt väsentligt berättat följande.

Allmänt om Jafar Yaghoobi

Han återvände till Iran 1978 efter att ha doktorerat inom genetik på ett universitet i USA. Han hade en förhoppning om att kunna tjäna hemlandet men greps 1984 eftersom han var en medlem i den regimkritiska vänsterorganisationen Folkets Fadayan. Efter ett år av förhör och tortyr dömdes han på Evin till 15 års fängelse för att han tillhörde organisationen, varpå han först flyttades till Ghezel Hesar och sedan under 1986 till Gohardasht, där han befann sig under massavrättningsperioden.

Närmare om den inledande tiden på Gohardasht

När han anlände till Gohardasht 1986 placerades han först på avdelning 11 och sedan efter några månader på avdelning 3. Det var på den avdelningen som han 1987 såg dadyaren Abbasi för den första gången. Fångarna hade inlett en matstrejk, och flera från fängelseledningen kom till avdelningen för att förmå fångarna att upphöra med sin strejk. Andra fångar berättade efteråt att en av dem hade varit Abbasi, vilket de visste eftersom de hade haft ärenden på dadyar-kontoret och träffat honom där. Utöver Abbasi bestod ledningen på Gohardasht denna tid av fängelsechefen Naserian och säkerhetschefen Davoud Lashkari.

Hösten 1987 flyttades han till avdelning 2, där fängelsepersonalen efter ett par månader anordnade med förhör av samtliga fångar. Det utreddes om de var troende eller inte, varefter han placerades på avdelning 6 med ungefär 50 likasinnade fångar. Han var sedan placerad på den avdelningen när massavrättningsperioden inleddes.

Närmare om massavrättningarna sommaren 1988 och tiden därefter

I början av mordad, några dagar efter Mujahedins attack mot Iran, togs tv-apparaterna från avdelningen. Fångarna fick inte längre gå ut på rastgården och tilläts inte heller att ta emot besök från anhöriga. Allt stängdes ned och ingen visste vad som försiggick. Genom morsekontakt med andra fångar förstod de så småningom att dessa åtgärder hade instiftats för samtliga avdelningar på fängelset. Från avdelningens badrum kunde de den 8 mordad se grupper med fångar som fördes till rastgården och sedan ut genom den stora porten. Efter någon dag upphörde detta, varpå det åter rådde en tystnad på avdelningen.

De fick den efterföljande tiden information via morse från närliggande avdelningar om att Mujahedin-fångar försvann från sina avdelningar utan att sedan komma tillbaka. När en afghansk medfånge levererade deras brödranson frågade de vad det var som egentligen hände på fängelset. Han gjorde ett tecken runt sitt huvud och de förstod att fångar hängdes.

I slutet av mordad fördes flera fångar bort från avdelningen, vilket sedan även skedde den 4 och 5 sharivahr. De flesta av dem som fördes bort dessa dagar skulle komma att avrättas, men ett fåtal kom tillbaka till avdelningen och kunde berätta vad de hade varit med om. På så sätt, och via morse från andra avdelningar, förstod de att fångarna förhördes av fängelseledningen och att frågor av religiös karaktär ställdes till dem. Via morse fick de även höra talas om en fånge som hade varit inne i fängelsets hosseinieh och bevittnat fångar som hängde från galgen.

Den 10 sharivahr kom Davoud Lashkari och gardisterna och förde nästa alla på hans avdelning ut till trapphuset. Efter en timmes väntan fördes de in till en korridor på den andra våningen för att besvara frågor, varefter de togs till huvudkorridoren på bottenvåningen. Naserian befann sig där och ropade på fångar och tog in dem en och en till ett rum. Han tog sedan ut dem och gav order till gardisterna om vad som skulle ske.

Efter en halvtimmes väntan i korridoren togs han in till rummet. Han fick en sittplats och blev tillsagd att dra upp sin ögonbindel, varpå han såg flera personer som han inte kände igen. Mullan, som han senare förstod var Nayyeri, frågade om han trodde på gud och hans sändebud. För att undgå att bli dömd till döden för kätteri accepterade han deras krav och svarade att han var en muslim. När det framgick att han inte förrättade sina tideböner lämnades han över till en gardist som skulle få honom att ändra sig.

Han fördes av gardisten till en trappa där det fanns flera andra fångar som satt och väntade. På kvällen togs de in till amfiteatern, där han sedan spändes fast i en säng och fick ta emot 20 piskrapp på ryggen. Naserian och Lashkari var i salen och övervakade det som skedde. Han gick till slut med på att delta i en bönestund, varefter han fördes till avdelning 8 och sedan, efter fyra dagar där, till en isoleringscell på avdelning 10. Han var helt ensam i sin cell och trodde varje dag att han skulle föras för att avrättas.

Mot slutet av sharivahr började läget på fängelset att normaliseras. En gardist tog honom till fari-avdelningen vid avdelning 6 och bad honom att ta sin väska med sina tillhörigheter. Sex fångar från avdelning 6 hade avrättats, och deras väskor låg kvar i rummet. Han togs sedan till avdelning 8, där tidningar åter levererades och fångarna tillåts att ta sina promenader ute på rastgården. På avdelningen hade de överlevande vänstersympatisörerna samlats, och de förstod att de medfångar som saknades (däribland Mahmoud Alizadeh Azami, Ebrahim Najaran, Hosein Haji Mohsen och Mohammad Ali Pezhman) hade avrättats.

Under hösten togs han till ett kontor på bottenvåningen för att träffa dadyaren Abbasi. Han hade inte sett honom under massavrättningsperioden, men fångar på andra avdelningar hade berättat att han varit en av de delaktiga tjänstemännen. Abbasi, som var klädd i skjorta och kavaj, tittade i en akt och ställde frågor till honom om hans dom och straff. Sedan sade han, dem emellan, att han hade sluppit undan. På fråga vad han menade svarade Abbasi att han, Yaghoobi, med sin utbildning, borde förstå innebörden.

I början av 1989 flyttades han till Evin och kort därefter, när Khomeini i propagandasyfte hade utfärdat en allmän benådning, släpptes han fri. Sedan dess har han skrivit en bok om sina upplevelser på Gohardasht som publicerades 2015. I boken beskrev han bland annat mötet med Hamid Abbasi på dadyar-kontoret och namngav

honom även som Hamid Noury, vilket var ett namn som han genom efterforskningar online hade fått reda på.

När han 2019 nåddes av nyheten om Hamid Nourys gripande såg han en bild på honom i media. Han var säker på att det var Abbasi från fängelset, vilket han fortfarande är efter att han sett Hamid Noury under sitt förhör. Bortsett från åldrandet är utseendet detsamma.

18. Seyed Jalalaldin Saidi

Vittnet Seyed Jalalaldin Saidi har hörts på begäran av åklagaren. Förhöret har hållits på plats i Stockholms tingsrätt den 15 februari 2022. Han har sammanfattningsvis och i allt väsentligt berättat följande.

Allmänt om Seyed Jalalaldin Saidi

Han greps i början av 1984 i Iran och dömdes till 15 års fängelse för att han var en medlem i den marxistiska organisationen Rah-e Kargar. Han avtjänade sitt straff på flera olika fängelser innan han 1986 flyttades till Gohardasht, där han sedan befann sig under massavrättningsperioden. På dagen för sitt gripande, fem år senare, blev han frigiven.

Närmare om den inledande tiden på Gohardasht

Han var på flera avdelningar på Gohardasht och har idag svårt att återge samtliga, men han vet att han under massavrättningsperioden befann sig på avdelning 5 med ungefär 100 andra fångar. Den avdelningen bestod enbart av vänsteraktivister och ingen av dem avrättades.

Fängelseledningen bestod, sedan Mortazavi lämnat, av Naserian, Lashkari och Abbasi. Information om detta utbyttes mellan fångarna på avdelningen, men han har även träffat dem alla vid olika tillfällen. Efter frigivningen har han försökt att förtränga sina minnen från Gohardasht, men han vet att han kom i kontakt med Abbasi åtminstone vid två tillfällen, varav båda ägde rum efter avrättningarna.

Närmare om massavrättningarna sommaren 1988 och tiden därefter

I månaden sharivahr fick fångarna på hans avdelning via morse information om att avrättningar pågick och att frågor av religiös karaktär ställdes till de fångar som fördes bort från avdelningarna. Två personer togs sedan från hans avdelning och kom tillbaka en tid därefter. De var likbleka och berättade att de hade tagits till avrättningssalen och

bevittnat en grupp om sex fångar som hängdes. Naserian hade sedan märkt att de var i salen och skickat dem till avdelningen eftersom de hade förts in dit av misstag.

Senare under sharivahr fick alla fångar på avdelningen varsitt formulär med frågor om huruvida de var religiösa och förrättade sina tideböner. Han och alla andra som fyllde i att de inte utförde sina böner fördes ut för att piskas. Anledningen till att de inte ställdes inför dödskommittén var att de redan hade fått kännedom om dess närvaro på fängelset och de frågor som skulle ställas.

När avrättningarna upphörde fördes han med tio medfångar till en avdelning där det enbart fanns Mujahedin-fångar. De protesterade mot detta eftersom de ville vara kvar tillsammans med vänstersympatisörerna. På den nya avdelningen berättade Mujahedin-fångarna att Muhammad Beik Muhammadi, som han kände sedan tidigare på Gohardasht, hade avrättats.

I månaden mehr sade en gardist att han skulle träffa Abbasi och tog ut honom till korridoren utanför avdelningen. Abbasi berättade att han hade hittat ett formulär från året dessförinnan med graverande svar från honom och att han inte hade överlevt om det hade varit tillgänglig under avrättningsperioden.

I början av 1989 fördes han till fängelsets hosseinieh för att bevittna intervjuer som hölls med andra fångar. Han satt i salen utan ögonbindel och såg att Abbasi kom in med flera fångar i salen. Några dagar därefter fördes han, Saidi, till Evin där han sedan frigavs i månaden esfand.

Efter frigivningen har han genom kontakt med anhöriga och partikamrater fått veta att bröderna Jafar Rihai och Sadek Riahi avrättades på Gohardasht. Han har även hört att Adel Talebi och Hosein Haji Mohsen mötte samma öde.

När han nåddes av nyheten om Hamid Nourys gripande såg han en bild på honom i media. Han kände igen honom som Abbasi från fängelset och många dåliga minnen väcktes till liv. Hamid Noury i rättssalen är utan tvekan Abbasi från Gohardasht. Hans hår var mörkare och skägget kortare, men i övrigt är utseendet detsamma.

19. Muhammad Esad-Djou

Vittnet Muhammad Esad-Djou har hörts på begäran av åklagaren. Förhöret har hållits på plats i Stockholms tingsrätt den 18 februari 2022. Han har sammanfattningsvis och i allt väsentligt berättat följande.

Allmänt om Muhammad Esad-Djou

I början av 1983, när han var 19 år gammal, greps han eftersom han hade arbetat för den marxistiska och regimkritiska organisationen Fadayan. Den efterföljande hösten ådömdes han ett fängelsestraff om åtta år, som han sedan avtjänade på ett flertal olika fängelser. I början av 1988 hamnade han på Gohardasht, där han sedan befann sig under massavrättningsperioden. Efter frigivningen har han varit delaktig i arbetet med den Svarta boken; en bok som publicerades 1999 och innehåller en lista över personer som avrättades i iranska fängelser 1988.

Närmare om den inledande tiden på Gohardasht

Han var placerad på Gohardasht mellan 1982–1983 och kom sedan tillbaka dit 1988 tillsammans med ett flertal hungerstrejkande fångar från Evin. Vid ankomsten blev de misshandlade av vakterna och placerade på olika avdelningar. Han hamnade på avdelning 14, den avdelning som blev känd som Evin-fångarnas avdelning. Den låg på mittenvåningen och kunde inackordera ungefär 75 fångar.

Han hörde från andra fångar att Naserian, som han hade träffat ett flertal gånger dessförinnan på Ghezel Hesar, var chef för Gohardasht och dess dadyar samt att Lashkari var vakternas chef. Han hörde även talas om en dadyar vid namn Abbasi som var underordnad Naserian. Abbasi kom ett flertal gånger till avdelningen och andra fångar kunde vid dessa tillfällen berätta vem han var.

Vid ett tillfälle kom Abbasi till avdelningen tillsammans med Naserian och Lashkari för att kontrollera fångarnas celler. Abbasi gick bakom Naserian och antecknade det som han blev beordrad att göra. Vid ett annat tillfälle, när en fånge mådde dåligt och behövde vård, kom Abbasi ensam till avdelningen och tittade in i den cell där den sjuke fången befann sig.

Närmare om massavrättningsperioden sommaren 1988

Tidigt på morgonen den 9 sharivahr berättade en medfånge, Hamid Nasiri, att han kvällen innan via morse hade fått information om att avrättningar pågick. De berättade om detta för sina cellkamrater Majid Ivani, Homoiyon Azadi och Behzad Omrani och försökte sedan sprida nyheten vidare till andra fångar på avdelningen, och diskuterade hur de skulle förbereda sig.

Fångarna på avdelningen blev sedan tillsagda att ta på sig sina ögonbindlar och att komma ut från sina rum. Han och flera andra behövde vira en handduk runt huvudet eftersom det inte fanns tillräckligt med vanliga ögonbindlar på avdelningen. De togs sedan till ett rum, där han genom sin halvöppna ögonbindel såg att Lashkari satt vid ett

litet bord och att Abbasi stod bredvid. Lashkari frågade om han var en muslim och om han förrättade sina tideböner, varpå han uppgav att han inte tänkte besvara frågorna.

Utifrån svaren, vilket han har förstått i efterhand, delades fångarna in i tre olika grupper. De som stod fast för sin ideologi och de som inte svarade på frågorna fördes ut av Abbasi och togs sedan till en korridor där de skulle vänta på att ställas inför kommissionen.

I korridoren iakttog fångarna allt som skedde. De visste att de skulle hängas och brydde sig inte om att de blev slagna för det fall att gardisterna märkte att de hade justerat sina bindlar för att kunna se. Han satt i korridoren i flera timmar och såg under denna tid att Abbasi förde bort Mostafa Farhadi och flera andra fångar mot amfiteatern utan att de först hade ställts inför kommissionen.

När han sedan togs in till kommissionen fick han ta av sig sin bindel. Han kunde se ett bort där det satt flera personer. Han kände igen Nayyeri och Eshragi samt en civilklädd person som han inte minns namnet på. Nayyeri ställde ett flertal frågor, bland annat om han var muslim och om han hade avlagt trosbekännelsen. Han svarade först inte på frågorna men ändrade sig sedan och uppgav att han aldrig hade haft någon religion. Kommissionen försökte sedan utreda vad för slags avfälling han var; om han hade varit en muslim som avsagt sig sin tro eller om han aldrig hade varit muslim. Den första kategorin avrättades, men den senare skulle endast piskas tills de blev muslimer. Ett svar som han sedan uppgav förargade Nayyeri och Eshragi, och han togs ut ur rummet.

Han placerades på golvet och såg att fångarna i närheten skrev någonting, möjligen sina testamenten, och trodde att han skulle behöva upprätta ett eget. Han satt dock där fram till kvällen utan att något hände, och togs sedan med 28 andra fångar till en fari-avdelning där de möttes av Naserian och Lashkari samt ett flertal gardister. Varje fånge skulle spännas fast i en metallsäng utanför avdelningen och piskas med totalt 40 piskrapp. Under tiden som fångarna piskades sade Naserian att de hade dömts för sin apostasi och att de var tvungna att acceptera islam eller att dö. Han, Esad-Djou, piskades sina 40 piskrapp i två omgångar och blödde sedan kraftigt.

Efter piskningarna togs han till en avdelning med andra överlevare. Där gjorde de sedan en kontrollräkning och pratade sinsemellan för att utreda vilka som saknades och insåg att mer än hälften av fångarna från Evin-avdelningen hade avrättats (däribland Majid Ivani, Mahmoud Gazi, Jafar Riahi, Sadek Riahi, Mostafa Farhadi, Homoiyon Azadi, Behzad Omrani och Hamid Nasiri). Dessa farhågor bekräftades någon dag därefter när de blev tillsagda att packa saknade fångars tillhörigheter på den gamla avdelningen.

Närmare om tiden efter frigivningen

Han har gemensamt med andra politiska fångar efter frigivningen arbetat med att samla information och underlag avseende avrättade fångar, vilket sedan har publicerats i den Svarta boken. Han är ansvarig utgivare för den senaste revideringen, som gavs ut 1999. Den innehåller 4 799 namn på personer som avrättades i de iranska fängelserna 1988. Uppemot 500 personer på Gohardasht, varav 125 vänsteraktivister, har kunnat identifierats. Det är dock vara fråga om en större siffra i verkligheten. Detta avser endast sådana uppgifter som åtminstone två olika personer har kunnat verifiera.

Såvitt han minns från fängelset hade Abbasi ett långt ansikte med svart hår och skägg. Han var smalare än Lashkari och gick lite framåtböjt. Han, Esad-Djou, har på grund av misshandel mot huvudet förlorat sitt korta bildminne, men han kommer särskilt ihåg Abbasis ögon och blick, och kände bland annat därför igen honom när han såg bilderna i media efter gripandet. Han är säker på sitt utpekande även när han ser Hamid Noury i rättssalen.

20. Hamid Ashtari

Vittnet Hamid Ashtari har hörts på begäran av åklagaren. Förhöret har hållits på plats i Stockholms tingsrätt den 21 och 23 februari 2022. Han har sammanfattningsvis och i allt väsentligt berättat följande.

Allmänt om Hamid Ashtari

Han greps våren 1981 eftersom han var en medlem inom Mujahedin och arbetade på organisationens tryckeri. De första åren som frihetsberövad flyttades han runt mellan ett flertal fängelser innan han till slut dömdes till tio års fängelse för sitt politiska samröre. Regimen ville genom det långa straffet även komma åt hans bror, som var högt uppsatt inom organisationen. Under hösten 1986 togs han till Gohardasht, där han sedan befann sig under massavrättningsperioden och fram till att han släpptes fri 1989.

Närmare om den inledande tiden på Gohardasht

Han var placerad på Gohardasht mellan 1982–1983 och kom sedan tillbaka dit 1986 tillsammans med ett flertal icke-politiska fångar från Ghezel Hesar. Lashkari, som var befälhavare för gardisterna på Gohardasht, hälsade honom välkommen tillbaka och frågade de fångar som anlände om de var villiga att arbeta eller inte. Han, Ashtari, och två andra fångar uppgav att de inte var villiga att arbeta och placerades på en avdelning tillsammans. Han flyttades de efterföljande månaderna runt mellan flera olika avdelningar.

När han kom till fängelset var Mortazavi dess chef och Naserian och Arab dess dadyarer. Därutöver fanns en vice dadyar som han träffade för första gången våren 1987 när han blev förhörd av Arab. Han hade ögonbindel på sig men vinklade på den och lade märke till en civilklädd person med kavaj. Han såg denna persons ansikte och lade det på minnet. Det var ovanligt med civilklädda personer på fängelset, endast personer som tillhörde dadyar-kontoret var klädda på det sättet. Senare hörde han från andra fångar att denna person hette Hamid Abbasi och arbetade som Naserians biträde.

Han såg Hamid Abbasi återkommande därefter på fängelset, bland annat två gånger när han hade deltagit i fångarnas gruppträning. Vid ena tillfället misshandlades han av flera vakter som bildade en tunnel och han såg att Hamid Abbasi deltog i misshandeln tillsammans med Lashkari. Vid det andra tillfället befann han sig nere på gården under gruppträningen och såg att Hamid Abbasi betraktade fångarna genom ett fönster några våningar upp.

Hamid Abbasi var en vice dadyar och sålunda en av dem som hade en maktposition på fängelset. Han hade en nära kontakt med fångarna i olika ärenden, däribland i samband med förfarandet vid fångarnas frigivning. Såvitt han minns var Hamid Abbasi långsmal och alltid civilklädd. Han gick rakryggat och uppträdde strikt och seriöst i förhållande till fångarna. Det var inte möjligt att misstaga honom för Arab.

Under sommaren 1988, i månaden khordad, placerades han på Jihad-avdelningen, vilket var en avdelning som låg separat från den stora fängelsebyggnaden. Den var friare än andra avdelningar och de cirka 120 fångar som var placerade där var inte belagda med lika stränga restriktioner.

Hamid Abbasi kom ett flertal gånger varje vecka till Jihad tiden innan massavrättningarna. Vid ett av dessa tillfällen, när Hamid Abbasi pratade med en fånge på innergården om dennes permission, stod han, Ashtari, bara ett par meter därifrån och såg Hamid Abbasi utan ögonbindel.

I månaden tir togs många fångar, uppskattningsvis lika många som befann sig på hans avdelning, till den avdelning som låg i byggnaden mittemot Jihad. Han kunde från ett fönster i cellen se över till den avdelningen. Det fanns en gemensam gård som var belägen däremellan.

Närmare om massavrättningarna och tiden därefter på Gohardasht

Vissa fångar på avdelningen, som vanligen arbetade med olika sysslor på fängelset, informerades i månaden mordad om att de inte längre fick lämna Jihad. En vakt

uppgav att de inte längre behövde arbeta och tillade att frågor skulle komma att ställas och att de måste svara jakande på dessa. Till skillnad från andra avdelningar hade de fortsatt tillgång till tv och tidningar, och med stöd av detta och den information som de fick från de afghanska fångarna som arbetade i fängelset insåg de att fångar avrättades.

En natt i mordad hörde han oväsen från avdelningen mittemot, varpå han sedan såg att Lashkari gick dit tillsammans med Naserian och Hamid Abbasi. Han tror att de ville att fångarna skulle upphöra med den matstrejk som de hade inlett. Han såg att fem eller sex fångar sedan fördes bort av bland andra Abbasi. Han och några andra politiska fångar hade tidigare försökt varna om att avrättningar pågick, men deras meddelanden hade inte nått fram. De hade inte strejkat om de hade haft kännedom om vad som egentligen försiggick.

En dag fördes fångarna på hans avdelning ut för att förhöras en åt gången. När det var hans tur togs han till Lashkari och behövde besvara om bland annat han var villig att ställa upp på en intervju för att fördöma monafeqin. Han hade ögonbindel men kände igen Lashkaris röst och kunde även se honom under ögonbindeln. Han svarade ja på de frågor som ställdes och togs sedan tillbaka till avdelningen. Alla hade behövt besvara samma typ av frågor.

Den efterföljande dagen såg han att fångarna på avdelningen mittemot besvarade frågor på ett liknande sätt. Till skillnad från hans avdelning fördes dock inte alla fångar tillbaka igen. Han tror att ungefär hälften av alla på den avdelningen fördes bort den dagen i olika omgångar. Såvitt han vet avrättas alla som sedan försvann, däribland hans vän från Ghezel Hesar, Nemat Eghbali. De saknades efter avrättningsperioden och det stod därvid klart att de inte längre var vid liv.

Mot slutet av mordad slogs de två Jihad-avdelningarna ihop till en och samma avdelning. Efter det började han återigen att se Hamid Abbasi som regelbundet besökte avdelningen för olika ärenden, vilket fortsatte ända fram till att han frigavs ett halvår senare. Han minns särskilt att han i månaden mehr använde ett ordspråk som Hamid Abbasi överhörde och inte uppskattade. Han sade misslynt att det aldrig skulle bli folk av honom.

Närmare om frigivningen och tiden därefter

I början av 1989 beviljades han permission från fängelset, vilket några månader senare omvandlades till en frigivning. När han två år därefter körde bil en eftermiddag i Teheran såg han plötsligt Hamid Abbasi ännu en gång. Han ropade på honom från sin bil, utan att närmre tänka på varför han gjorde det. Hamid Abbasi satte sig i bilen och

de utväxlade några ord med varandra. Han tror att han ville veta vem det var som kände till hans alias.

I oktober 2019 fick han en bild från vännen Iraj Mesdaghi som frågade om han kände igen den person som syntes. Han svarade att han självfallet gjorde det och att Hamid Abbasis utseende inte hade förändrats bortsett från hans åldrande. Iraj Mesdaghi berättade sedan att denna person möjligen skulle gripas och satte honom i kontakt med Rebecca Mooney, som sedan förhörde honom och upprättade den skriftliga utsaga som bilades polisanmälan. När han idag tittar på Hamid Noury i rättssalen känner han alltjämt igen honom som Hamid Abbasi från fängelset. Det är samma person. Han hyser inte några tvivel om detta.

21. Nader Haddadi Moghadam

Vittnet Nader Haddadi Moghadam har hörts på begäran av åklagaren. Förhöret har hållits på plats i Stockholms tingsrätt den 15 mars 2022. Han har sammanfattningsvis och i allt väsentligt berättat följande.

Allmänt om Nader Haddadi Moghadam

Han greps våren 1985 och dömdes till tio års fängelse eftersom han var en medlem i en marxistisk falang av organisationen Fadayan Khalg. Han var placerad på ett par olika fängelser i närheten av Teheran innan han i början av 1987 flyttades till Gohardasht, där han befann sig under massavrättningsperioden 1988. Några månader därefter flyttades han till Evin och frigavs.

Närmare om massavrättningarna och tiden dessförinnan på Gohardasht

Han flyttades till Gohardasht i början av 1988 tillsammans med de fångar som hade deltagit i protester mot hur de behandlades på Evin. Det var många fångar som flyttades och de transporterades i ett flertal bussar. När de anlände blev de trakasserade och misshandlade innan de fördelades på olika avdelningar. Några dagar efter ankomsten hamnade han på avdelning 14, där han sedan befann sig under massavrättningsperioden.

Under den efterföljande sommaren förändras situationen på fängelset. Den 7 mordad hörde han regimens fredagsbön som spelades på högtalarna på fängelset. Imamen sade att monafeqin hade attackerat de västra delarna av landet och att regimen hade svarat med hårda medel. Det utropades även slagord om död åt fängslade monafeqin. Han och de andra på avdelningen förstod att svåra tider väntade. Deras tv hade de redan tagit bort och dagen därpå försvann deras tillgång till tidningar. Från andra avdelningar kunde de få meddelanden via morse, men i övrigt var de avskurna från omvärlden.

Några dagar efter fredagsbönen fick de via morse veta att stort antal fångar hade avrättats på Evin. I början av månaden sharivahr fick de sedan ett meddelande om att en lokalvårdare försökte förmedla att en kommitté hade kommit till fängelset och att fångar avrättades.

Den 8 sharivahr fick de ett meddelade om att fångarna på avdelningen mittemot hade ställts inför en kommitté bestående av flera mullor. På eftermiddagen samma dag fick någon ett meddelande om att många intagna hade först till en shariadomstol och att en del av dem därefter hade avrättats. Sedan fick de även namn på ett flertal fångar som hade avrättats. Det sades även att vissa hade sett fångar som var tvungna att upprätta sina testamenten. Det var inte lätt för dem på hans avdelning att förstå eller smälta vad som egentligen försiggick.

På morgonen den 9 sharivahr väcktes han av medfången Muhammad Esad-Djou, som berättade att han fått veta från en annan fånge att alla på avdelningen mittemot hade avrättats. Sedan satt han och flera andra fångar, däribland Jafar Rihai, Mostafa Farhadi, och Majid Ivani, och analyserade situationen. De undrade om de kunde lita på uppgifterna och diskuterade hur de skulle bemöta kommittén om de ställdes inför den. Han själv kände sig säker på att det verkligen fanns en shariadosmtol på fängelset som avrättade fångar.

På förmiddagen kom dadyaren Naserian och direktören Lashkari till avdelningen tillsammans med en person som han kände igen men som han inte visste namnet på. Han, Moghadam, befann sig i sin cell som låg i mitten på avdelningen och såg när de stod vid dörröppningen till avdelningen med flera vakter bakom sig. Fångarna blev tillsagda av Naserian att ta på sig ögonbindlar och att följa med ut. De som inte hade egna bindlar fick sådana från vakterna. Sedan fördes de mot bottenvåningen och fick sitta i led i närheten av besökssalen. Under den tid som han var där uppfattade han att gardister kom och gick; han kunde se deras fötter under ögonbindeln.

Efter ett par timmars väntan fördes han in till ett rum via en korridor. Han fick sitta på en stol och såg flera personer vid ett bord. Han kände igen Nayyeri, som hade varit hans domare i en tidigare förhandling. Han kände även igen Eshragi och Pour-Mohammadi från media. När han såg dessa personer insåg han allvaret i situationen. Nayyeri frågade varför han hade gripits och vilket straff han hade fått samt om han var muslim och om han förrättade sina tideböner. Han svarade att han av ideologiska skäl inte ville besvara sådana frågor och att han redan hade fått sitt straff som han nu höll på att avtjäna. Mot slutet av förhandlingen påpekade Eshragi att hans föräldrar hade varit muslimer, att han därför själv var det och att han skulle komma att förrätta sina tideböner, och försökte även övertyga Nayyeri om detta. Sedan sade han åt Naserian att föra ut honom. Han fick sedan en sittplats på samma ställe som innan. Under de två

timmar som han väntade där gjorde han samma iakttagelser som tidigare, innan han fördes till en fari-avdelning på bottenvåningen med flera andra fångar.

På fari-avdelningen fanns det några fångar som berättade att de under dagen hade piskats med kablar under sina fotsulor. Sedan kom Naserian till avdelningen med flera gardister och uppgav att det var dags för bönestunden. De protesterade och blev sedan en efter en bestraffade genom att piskas under fotsulorna när de var fastspända i en säng på avdelningen. Han hade under sin piskning på sig en ögonbindel men tror att det var Naserian som utdelade slagen. Efter piskningarna tvingades fångarna att gå i en cirkel där de även tog emot slag och sparkar från vakterna. Vid nästa bönestund vägrade han fortfarande att delta. Han hade piskats oavsett. Senare under dagen fördes fångarna från fari-avdelningen till en terminalavdelning, där alla som hade överlevt samlades.

Närmare om tiden efter massavrättningarna

Efter ungefär en vecka blev han och andra fångar som varit på avdelning 14 förda till sin gamla avdelning för att packa sina och de saknade fångarnas tillhörigheter. Av de ursprungliga 75 fångarna från den avdelningen hade nästan hälften försvunnit (däribland Adel Talebi, Majid Ivani, Jafar Riahi, Sadek Riahi och Mostafa Farhadi). Det finns ingen annan slutsats än att de avrättades.

Det var på terminalavdelningen som andra fångar berättade att det var Abbasi som den 9 sharivahr hade kommit till avdelningen med Naserian och Lashkari. Han, Moghadam, hade sett honom tre gånger på avdelningen dessförinnan utan att veta vad han hade för namn, men han visste att han hade en koppling till dadyar-kontoret och att han kom till avdelningen när fångarna hade olika ärenden som behövde hanteras. Han, Moghadam, kände till honom som dadyar eller vice dadyar. När fångarna en gång under hösten behövde fylla i blanketter med frågor var Abbasi närvarande. Han själv hade ögonbindel och såg inte Abbasis ansikte, men andra personer som kände igen rösten berättade efteråt vem det hade varit.

Sedan sitt frigivande har han arbetat med att återge sina erfarenheter från fängelset i olika sammanhang. Såvitt han kan minnas har han inte nämnt Hamid Abbasi. Han såg bilder på Hamid Noury efter gripandet 2019 och landade i att han kände igen den personen som Abbasi från fängelset. Det var särskilt ögonen som han kände igen. Även när han ser Hamid Noury i rättssalen är han säker på sitt utpekande.

22. Manouchehr Payvand

Vittnet Manouchehr Payvand har hörts på begäran av åklagaren. Förhöret har hållits på plats i Stockholms tingsrätt den 22 mars 2022. Han har sammanfattningsvis och i allt väsentligt berättat följande.

Allmänt om Manouchehr Payvand

Han greps våren 1982 och dömdes till tio års fängelse eftersom han var en medlem i den kommunistiska organisationen Fadayan. Han kom till Gohardasht hösten 1986 och befann sig sedan där under massavrättningsperioden, för att några månader därefter flyttas till Evin inför frigivningen. Den skriftliga domen har han kvar än idag.

Närmare om massavrättningsperioden på Gohardasht

Han kom till Gohardasht under hösten 1986 och placerades på avdelning 7. Därifrån hade fångarna genom fönster åt respektive håll uppsikt dels över den närliggande gården, dels mot fängelsets amfiteater.

Mot slutet av 1987 fördes alla religiösa Mujahedin-fångar bort från avdelningen, och kvar vara bara han och andra ateistiska vänsterfångar. Under denna tid sades det att Naserian, som han hade träffat dessförinnan på Ghezel Hesar, var dadyar på Gohardasht, och att Lashkari var dess direktör.

Den efterföljande sommaren, i början av månaden mordad, hämtades avdelningens tv och högtalare samtidigt som ett besöksförbud infördes. Fångarna fick inte heller gå till rastgården och ingen tilläts att besöka sjukstugan. De såg en dag att många tofflor hade samlats i en hög på innergården och undrade vad det var som egentligen skedde, och sedan fick de information via morse om att 200 Mujahedin-fångar hade avrättats. Det var svårt för honom och de andra på avdelningen att ta in detta. Det handlade om personer som hade suttit i fängelse i många år och som redan hade fått sina domar.

I mitten av mordad tittade han och de andra på avdelningen ut mot amfiteatern och såg att flera kroppar låg på marken med något över sig. Kropparna låg där ett par dagar och sedan kom flera personer för att avgifta området. Dagen efter det var kropparna borta. Några dagar senare såg han och de andra att en stor lastbil som transporterade lik körde förbi utanför. Liken var täckta med någon slags filt, men de kunde ändå uppfatta vad det var som transporterades.

Någon gång kring den 5–7 sharivahr kom Abbasi och ett flertal pastarer till avdelningen. Det var första gången som han, Payvand, såg Abbasi, även om han hade hört namnet flera gånger dessförinnan. Det var andra på avdelningen som berättade

vem han var. Abbasi läste upp namn på 20 fångar som skulle följa med ut. Det fanns inte tillräckligt många ögonbindlar och vissa behövde ta det som fanns till hands på avdelningen för att vira någonting runt huvudet. Han och de andra togs ner till ett utrymme där Naserian ställde frågor till dem om deras straff och anklagelser, varefter de delades in i olika grupper. Han, Payvand, och ett par andra fångar fick sedan varsin sittplats i närheten av dödsdomstolens lokal.

Efter en timmes väntan fördes han in till dödsdomstolen av Naserian. Det var ett stort rum och han såg 15 personer framför sig. Några var mullor, andra var civilklädda. Han kände endast igen Nayyeri och Eshragi. Nayyeri frågade om hans anklagelse och strafftid samt om han var en muslim. Han svarade att han inte var en muslim och att han inte förrättade sina böner, varpå Nayyeri uppgav att han var en avfälling som skulle avrättas. Eshragi frågade härvid om han stod närmare sin familjs eller sin organisations ideologi. Han svarade att han stod närmare sin familj eftersom han visste vad som stod på spel.

Han fördes när förhandlingen var avslutad till en korridor som låg en våning upp. Han hade en ögonbindel på sig men kunde uppfatta att det fanns flera medfångar i närheten (däribland Bijan Bazargan och Mahmoud Ghazi). Någon med en hög befattning beordrade att fångar skulle föras bort, men han vet inte vem som sade detta eller var fångarna togs. Han hörde också att någon skrek att 30 oskyldiga hade avrättats. Han förstod att det var Abbasis röst. Förutom Lashkari och Naserian fanns inte någon annan på fängelset som kunde säga något sådant.

Efter ett par timmars väntan i korridoren fördes han in med flera personer i ett rum. Där kunde de utbyta information med varandra och de insåg vad som egentligen försiggick på fängelset. Abbasi kom vid ett tillfälle ensam och frågade om de förrättade sina böner. Han återvände sedan med Lashkari och Naserian samt flera gardister och ställde samma fråga igen. Han, Payvand, och de andra som inte ville delta i bönestunderna fördes till ett utrymme och piskades med kabel.

Efter ungefär en vecka skulle de besvara om de var villiga att ställa upp i en intervju. Han och de andra som inte ville medverka piskades åter. Efter totalt två veckor i detta rum fördes han till avdelning 8, där det fanns cirka 200 vänsteranhängare. Naserian berättade att det bara var dem som hade överlevt och att resten hade avrättats. Flera fångar från avdelning 7 saknades (däribland Majid Ivani, Bijan Bazargan och Mahmoud Ghazi).

Han såg Abbasi sammantaget tre eller fyra gånger på Gohardasht och har idag vissa svårigheter att minnas vad han brukade ha på sig för slags kläder, men han är säker på att Hamid Noury är samma person. Bortsett från åldrandet har hans utseende inte förändrats.

23. Mahmud Khalili

Vittnet Mahmud Khalili har hörts på begäran av åklagaren. Förhöret har hållits på plats i Stockholms tingsrätt den 29 mars 2022. Han har sammanfattningsvis och i allt väsentligt berättat följande.

Allmänt om Mahmud Khalili

Han greps hösten 1981 eftersom han var en medlem i den marxist-leninistiska och regimkritiska organisationen Cherikhaye och dömdes till tolv års fängelse. Han var placerad på Ghezel Hesar innan han sommaren 1986 flyttades till Gohardasht, där han sedan befann sig under massavrättningsperioden.

Närmare om den inledande tiden på Gohardasht

Han flyttades till Gohardasht sommaren 1986 och placerades först på avdelning 2 och sedan på avdelning 1. Efter ett tag separerades religiösa och icke-religiösa fångar, varvid han hamnade med andra ateister på avdelning 6. Han var kvar på den avdelningen fram till massavrättningsperioden sommaren 1988. Under denna tid bytte avdelningen namn ett flertal gånger.

Några månader under hösten 1986 var han avdelningsansvarig och kom därigenom i kontakt med förste-gardisten Hamid Abbasi, som var assistent till fängelsechefen Naserian och agerade som en dadyar på fängelset. Som avdelningsansvarig var han, Khalili, en länk mellan fångarna och ledningen, och han träffade Hamid Abbasi återkommande för sina uppgifter. Det kunde avse frågor om ökade matransoner eller tillstånd att besöka sjukstugan. Deras möten ägde rum vid ingången till avdelningen där det fanns ett par separata rum. Han hade inte på sig en ögonbindel vid dessa möten.

En gång under tiden som han var avdelningsansvarig blev han och andra fångar misshandlade för att ha firat en högtid vid årets längsta natt. Hamid Abbasi deltog i misshandeln med flera andra gardister. Lashkari, som var chefen för insatsgruppen på fängelset, var också närvarande.

Ett par vecka därefter, i månaden dey, fördes han till ett rum och träffade Naserian och Hamid Abbasi. De upplyste honom om att hans moder hade dött och uppgav att hans familj hade ansökt om permission för att han skulle kunna delta i sorgeceremonin. Han blev ombedd om att skriva under en permissionsansökan, men när han tittade närmare såg han att det egentligen var ett politiskt avståndstagande och ett medgivande om att delta i en intervju. Han ville inte skriva under handlingen och blev sedan misshandlad

av Hamid Abbasi. De skickade honom till isoleringen utan att bevilja någon permission. Han hade inte heller ögonbindel vid detta möte.

Han såg Hamid Abbasi även en gång under våren 1987 när han och andra fångar misshandlades för att ha deltagit i gruppträning på rastgården. Hamid Abbasi var en av de gardister som bildade en tunnel i huvudkorridoren för att misshandla fångarna.

Närmare om massavrättningarna sommaren 1988 och tiden därefter

Den 5 mordad, en onsdag, togs tv:n och tidningarna bort från avdelningen. Ett besöksförbud infördes och fångarna fick inte längre gå ut på rastgården. Fångarna inledde en matstrejk vilket, ovanligt nog, inte föranledde någon reaktion från vakterna.

I mitten av mordad hörde han och andra fångar oväsen utanför avdelningen. De tittade ut genom fönstret och såg 60 fångar som befann sig på rastgården. De var klädda på sätt som gjorde att han trodde att de nyligen hade gripits utanför fängelset. De hade dock tofflor på sig, vilket han inte fick ihop. De fördes sedan bort från gården. Dagen efter såg han och de andra att en hög av tofflor låg på innergården.

I slutet av mordad fick han och de andra på avdelningen via morse kontakt med en Mujahedin-fånge som påstod att 200 fångar hade avrättats. De kunde inte ta in det och diskuterade det utförligt på avdelningen de efterföljande dagarna.

Den 5 sharivahr togs han och en fånge vid namn Davoud ut från avdelningen. De blev tillsagda att ta på sig varsin ögonbindel och fördes sedan till trapphuset. Vid en trappavsats ställde Lashkari frågor till honom om huruvida han skulle ställa upp på en intervju och om han utförde sina tideböner. Han svarade nej på frågorna och fördes sedan fortsatt nedåt. Innan de kom till bottenvåningen ställde Naserian samma frågor, varpå han åter svarade nej, för att sedan föras till huvudkorridoren på bottenvåningen. Han märkte att det var många personer i korridoren och att många kom och gick.

Fängelsepersonalen började under eftermiddagen att läsa upp namn på fångar och förde dem sedan gruppvis för att avrättas (däribland Jahanbakhsh Sarkhosh, Kayvan Mostafavi, och Madjid Walid). Han hade en ögonbindel på sig men han hade dragit ut trådar i tyget och kunde därför se igenom bindeln och på så sätt uppfatta vad som skedde. Gardisterna var upptagna med annat och hade ingen närmre koll på de fångar som satt och väntade.

På kvällen var det till slut bara han och en annan medfånge kvar i korridoren. De fördes till en dörr där han fick vänta när den andre personen fördes in. Några minuter senare var det hans tur och han togs in i rummet. Han tog av sig sin ögonbindel och såg ett bort framför sig där det satt fyra personer. Han kände igen domaren Nayyeri

och åklagaren Eshragi eftersom de förekom i massmedia. De andra två personerna vid bordet var okända för honom. Naserian befann sig också i rummet.

Nayyeri uppgav att imamen hade skickat kommittén till fängelset för att benåda fångar och frågade bland annat om hans anklagelse och strafftid. Han svarade på frågorna och blev sedan tillsagd att skriva under en trosbekännelse och ett fördömande av sin politiska organisation, vilket han inte var beredd att göra. Eshragi frågade om han utförde sina tideböner och om hans pappa hade gjort det. Han svarade att hans pappa hade varit en kommunist och att han inte hade för avsikt att börja be. Eshragi svarade att han visst var en muslim, att han måste börja förrätta sina tideböner och att han annars skulle hängas. Naserian tog sedan ut honom till dödskorridoren.

Naserian lämnade efter ett tag över honom till Hamid Abbasi och uppgav att han skulle föras avdelningen för att förrätta sina böner. Han ställdes sedan i en grupp med sex andra fångar. Naserian påpekade att Hamid Abbasi inte skulle upprepa misstaget med de 37 fångarna. Han kände igen Hamid Abbasis röst och noterade att han var klädd i militärbyxor och en mörk skjorta. Han kommer inte ihåg vad han såg av hans ansikte men han vet att han kände igen honom. Hamid Abbasi sade sedan åt fångarna att de inte fick prata med varandra och förde dem till några trappor där en annan gardist ledde dem vidare.

De kom till en avdelning på den tredje våningen, där de trakasserades av gardisterna, för att sedan tas till rum 18 i avdelning 1. Fångarna som redan fanns där berättade att det var en dödsdomstol som hade kommit till fängelset och att de höll på att avrätta fångar. De berättade även att de hade sett lastbilar och lik utanför avdelningen samt att fängelsepersonal besprutat området med desinficeringsmedel. Senare samma kväll fördes de till huvudkorridoren för att piskas.

Den 8 sharivahr togs han och de andra till en tom avdelning. På kvällen kunde de genom en ventilationslucka höra ljudet från en cell nedanför. Han hörde själv att en vakt sade åt fångarna att skriva sina testamenten och att de skulle lägga sina värdesaker i plastpåsar. Fångarna i cellen skrattade och förstod inte att det var på allvar.

Senare samma kväll såg han två lastbilar som stod stilla utanför avdelningen. Den ena stod bara tio meter bort och var upplyst av en gatlykta. Han såg också en massa lik som inte var insvepta i något. Kropparna låg på hög, staplade på varandra. Han och de andra på avdelningen började sedan via morse att varna andra avdelningar.

Den 11 sharivahr togs han åter till dödskommittén, som denna dag var belägen i ett annat rum men alltjämt i närheten av huvudkorridoren. Denna dag mötte han bara Nayyeri, som uppgav att han hade hittat en dom från 1982 där han, Khalili, hade dömts till döden. Plötsligt ringde dock Nayyeris telefon och förhandlingen behövde

brytas. Nayyeri sade åt Lashkari att föra ut honom och uppgav att han skulle avrättas i detta rum om han någonsin berättade för någon om att vad som hade skett på fängelset.

Närmare om tiden efter massavrättningsperioden

Under hösten var han med och packade avrättade medfångars tillhörigheter i väskor för att det skulle kunna lämnas ut till anhöriga. Han sparade minnen från olika fångar och han har idag även kvar den ögonbindel som han hade under sina år i fångenskap.

Efter frigivningen har han kommit i kontakt med anhöriga och andra fångar som på olika sätt har bekräftat att de som fördes bort i korridoren den 5 sharivahr och andra som han kände till på fängelset (däribland Hosein Haji Mohsen, Majid Ivani, Mohammad Ali Pezhman, Mohamed Ali Behkish och Mahmoud Behkish) avrättades.

Såvitt han minns idag från fängelset var Hamid Abbasi smal, vårdat klädd, och hade ett långsmalt ansikte med skägg. Till skillnad från de flesta andra hade han ett lugnt tonläge, men han kunde också bli förbannad på fångarna. Han, Khalili, såg bilder på Hamid Noury efter gripandet och är helt säker på att han är Hamid Abbasi från Gohardasht.

24. Ali Reza Akbari-Sepher

Vittnet Ali Reza Akbari-Sepher har hörts på begäran av åklagaren. Förhöret har hållits per videolänk från Australien den 31 mars och 1 april 2022. Han har sammanfattningsvis och i allt väsentligt berättat följande.

Allmänt om Ali Reza Akbari-Sepher

Han var fängslad i fyra år under shahens tid och släpptes fri 1978. Efter revolutionen greps han tillsammans med sin gravida hustru när de var på väg att lämna landet eftersom de var aktiva inom den regimkritiska organisationen Peykar. De fördes till Evin där han så småningom kom att dömas till tolv års fängelse. Han flyttades sommaren 1983 till Ghezel Hesar och togs ett halvår senare tillbaka till Evin. I början av 1987 flyttades han till Gohardasht, där han sedan befann sig under massavrättningsperioden. Några månader därefter flyttades han till Evin och frigavs.

Närmare om tiden på Evin

Han fördes efter gripandet tillsammans med sin fru till Evin. Deras son föddes på fängelset den 24 esfand 1361 och en vecka därefter tilläts han att träffa barnet. Efter det dröjde det ett par månader innan han kunde träffa sin familj igen. Vid detta tillfälle,

som han tror ägde rum i månaden ordobihest eller khordad, fördes han till en del av fängelset som kallades för datsarat. Han hade på sig en ögonbindel men, likt många andra fångar, hade han dragit ut trådar och kunde se igenom den.

Han fördes efter en viss väntan in i ett rum där han fick ta av sig sin ögonbindel. I rummet träffade han en ung person som presenterade sig som dadyaren Hamid Abbasi och som uppgav att han skulle få träffa sin familj. Han fördes sedan till ett annat rum där de fick träffa varandra. När Hamid Abbasi kom tillbaka efter en kvart passade han på att fråga honom vad han behövde göra för att få tillbaka de pengar som han hade haft på sig och som hade beslagtagits vid gripandet.

Några veckor senare kallades han till dadyari och träffade åter Hamid Abbasi. Han behövde inte ha på sig en ögonbindel vid detta möte. Hamid Abbasi lade fram en blankett med frågor om de beslagtagna pengarna och dess ursprung. Han förklarade bland annat att han skulle lämna landet, att han hade sålt sitt bohag och att det var därför han hade en sådan summa på sig.

Det sista mötet som han hade med Hamid Abbasi på Evin ägde rum fem månader senare. Han kallades till dadyari för att skriva under handlingar i samband med att sonen skulle få lämna fängelset. Inte heller vid detta möte behövde han ha på sig en ögonbindel. När han senare erhöll vård för de problem som han hade med sina ögon behövde han uppsöka dadyari för att transporteras till sjukhuset, men han kom aldrig i kontakt med Hamid Abbasi vid dessa tillfällen.

Närmare om tiden på Gohardasht

Han flyttades till Gohardasht under våren 1987 tillsammans med andra fångar från Evin. När de anlände blev de misshandlade av en insatsgrupp som Lashkari var chef för. Han vet inte vilken avdelning han sedan placerades på men så småningom hamnade han på avdelning 14. Där var endast han och andra vänsteranhängare från Evin (däribland Nader Haddadi Moghadam, Muhammad Esad-Djou och Adel Talebi) placerade. De kallades av de andra intagna på fängelset för Evin-fångarna.

I början av massavrättningsperioden 1988 hörde han en fredagsbön som sändes på högtalarna på fängelset. Det sades vid slutet av bönestunden att monafeq-fångarna måste avrättas. Dagarna därefter förbjöds såväl tv och tidningar, och ett besöksförbud infördes. Fångarna fick inte heller gå ut på rastgården. De visste att kriget var slut och att regimen var i en svag position och försökte att analysera det uppkomna läget.

Den efterföljande tiden nåddes de av nyheter via morse från närliggande avdelningar. Det påstods bland annat att Mujahedin-fångar hade flyttats till en fari på fängelset för att avrättas och att någon hade sett en hög med tofflor vid fängelsets hosseinieh. De

visste inte vad de skulle tro. Det kunde vara desinformation som spreds från vakterna för att skapa förvirring bland fångarna. Sammantaget, när de lade ihop allting som hade hänt, förstod de emellertid att något inte stod rätt till.

En natt i mordad väcktes han av en rumskamrat som berättade att han via morse hade fått information om att vissa fångar hade förts inför en domstol som bestått av Eshragi, Nayyeri och Naserian för att besvara om de var muslimer eller inte, och att en del av dessa fångar sedan hade avrättats. De diskuterade detta på avdelningen även om de inte visste att informationen verkligen stämde.

Dagen därpå togs fångarna ut från avdelningen av Lashkari och fördes sedan en åt gången in till ett rum. Han hade en ögonbindel på sig när han togs in till rummet men kunde ändå uppfatta att Lashkari satt vid ett bord och att Hamid Abbasi stod bredvid honom och lutade sig mot en vägg. Han kände igen Hamid Abbasi utan problem. Det var första gången som han såg honom på Gohardasht. Det kändes som att Lashkari var överordnad Hamid Abbasi.

Lashkari frågade vad han, Akbari-Sepher, hade för namn, vad han var anklagad för och om han ställde upp på en intervju. Han svarade på frågorna och uppgav att han inte tänkte delta i en intervju eftersom Peykar inte längre existerade som organisation. Lashkari frågade sedan om han var en muslim och om han förrättade sina tideböner, varpå han svarade att han förvisso var en muslim och att han hade vuxit upp i en muslimsk familj men att han inte deltog i tidebönerna och att det var hans ensak.

Efter förhöret fördes han till en fari där han samma kväll hörde skriken från andra medfångar. Han grät och kände att han hade lurats av regim att gå med på deras krav efter sina sju år i fångenskap. Han hade accepterat att han var en muslim och skulle därför tvingas att utföra sina böner.

Två dagar senare fördes han med ögonbindel från avdelningen och fick en sittplats vid en korsning mellan två korridorer på bottenvåningen. Den ena ledde till fängelsets hosseinieh och den andra ledde mellan köket och, vilket han förstod senare, dödskommitténs rum. Det satt många fångar i närheten. Han försökte fråga den som var närmast honom vad som hände men fick inget svar. Plötsligt såg han genom ögonbindeln att Abbasi, som kom från korridoren som ledde till dödskommittén, gick fram till honom. Han blev tillsagd att ställa sig upp och tillfrågades sedan om sin anklagelse och om han skulle ställa upp på en intervju. Han svarade på samma sätt som han hade gjort tidigare.

När förhöret var över fick han en plats i korridoren närmare köket. Han såg gardister som satt vid ett bort i närheten och fångar som satt på golvet belagda med ögonbindlar. Han förstod ingenting. Efter en stund hörde han stegen från fem

personer som gick i en trappa. Dessa placerades sedan bredvid honom. Medfången närmast honom berättade sedan bland annat att det fanns en politisk domstol på fängelset och att alla icke-muslimer hade avrättats. Han kände att han hade nått vägs ände och insåg att han behövde gå med på att delta i intervjun.

Han såg sedan att Abbasi kom och hörde att han sade åt vissa fångar att resa på sig. Han reste på sig också men blev tillsagd av Abbasi att sätta sig igen. Abbasi flyttade sedan fångarna till den vänstra sidan av korridoren. Efter ett tag sade han till Abbasi att han skulle gå med på att delta i intervjun och bönestunderna, varvid Abbasi gjorde sig lustig över honom och tog honom till den förra platsen i korridoren i närheten av dödskommittén. Där kunde han uppfatta att fångar fördes in till dödskommitténs rum en och en och att de sedan togs ut och placerade i korridoren på höger eller vänster sida. Abbasi var delaktig i detta och läste namn på fångar och förde dem till rummet och ut därifrån. Han förstod att det var dödskommitténs rum utifrån det som medfången tidigare hade berättat för honom om den politiska domstolen och avrättningarna.

Efter flera timmar i korridoren såg han att tre personer kom från dödskommitténs rum. De gick förbi honom i korridoren. Han kände igen Eshragi från tidningarna. Han kände även igen dadyaren Naserian, som han hade träffat en gång dessförinnan på Evin. Den kom även en mulla, som andra medfångar efteråt berättade hette Nayyeri. Abbasi var längre bort invid dörren mot fängelsets hosseinieh. Nayyeri beordrade att fångarna i korridoren skulle tas till isoleringen innan han lämnade korridoren tillsammans med övriga medlemmar i kommittén. Det uppstod en diskussion mellan Lashkari och Abbasi eftersom det inte fanns tillräckligt med lediga isoleringsceller på fängelset. Till slut delades fångarna in i fyra grupper och placerades på olika fari-avdelningar.

Han har idag svårt att minnas datumen från sina år i fångenskap, både såvitt avser förflyttningar mellan fängelserna och när han under massavrättningsperioden fördes ned till dödskorridoren. Såvitt han vet var Evin-fångarna de sista som fördes dit innan avrättningarna upphörde på fängelset, varför det förmodligen skedde kring den 7 eller 9 sharivahr.

Under hösten efter avrättningarna var han med och packade bröderna Jafar och Sadek Riahis tillhörigheter och gav det till vakterna. Från andra medfångar fick han veta att de hade avrättats. Medfången Adel Talebi, som tagits bort från deras avdelning under massavrättningsperioden, syntes inte heller till. I månaden bahman fördes han, Akbari-Sepher, till Evin för att sedan släppas fri med andra överlevare.

Många minnen som han hade försökt förtränga återvände när han efter gripandet såg bilder på Hamid Noury. Det var samma Abbasi som han kände från fängelset, vilket är

samma person som sitter i rättssalen. Han minns idag att Hamid Abbasi var i 20-års åldern när han arbetade på fängelserna och att han hade ett ljust och långsmalt ansikte med kort hår.

25. Abdolreza Shahab Shokoohi

Vittnet Abdolreza Shahab Shokoohi har hörts på begäran av åklagaren. Förhöret har hållits på plats i Stockholms tingsrätt den 7 april 2022. Han har sammanfattningsvis och i allt väsentligt berättat följande.

Allmänt om Abdolreza Shahab Shokoohi

Han var en medlem i organisationen Rah-e Kargar och greps 1983 för att han försökte transportera dokument till den södra delen av Iran. Ett par år senare ställdes han inför en domstol på Evin och erhöll en avrättningsdom, som senare omvandlades till ett fängelsestraff om 15 år. I början av 1988 togs han till Gohardasht, där han sedan befann sig under massavrättningsperioden. Några veckor därefter flyttades han tillbaka till Evin för att sedan friges.

Närmare om tiden på Gohardasht

Han flyttades till Gohardasht under början av 1988 tillsammans med uppemot 300 fångar från Evin. När de kom fram misshandlades de av vakterna och placerades sedan på olika avdelningar. Tillsammans med andra vänstersympatisörer hamnade han på avdelning 14. Den efterföljande våren kom en kommission till fängelset och ställde frågor om fångarnas ideologi. Han minns att han diskuterade med sina medfångar, däribland bröderna Riahi, om vad det kunde innebära.

Under sommaren samma år, i månaden mordad, var situationen i samhället katastrofartad. Han och de andra fångarna hade tudelade känslor. De hoppades att de skulle släpptas fria, men det fanns också risk fanns att de skulle avrättas. Rafsanjani höll ett tal där han utropade slagord mot Mujahedin, vilket han i efterhand har han tagit reda på ägde rum den 7 mordad.
Någon eller några dagar efter talet kom avdelningens pastar tillsammans med en civilklädd person till avdelningen. Det var första gången som han såg den civilklädde person som han senare skulle förstå var Abbasi. De tog bort avdelningens tv och tidningar och införde även ett besöksförbud. Fångarna hade därefter ingen kontakt med omvärlden och visste inte vad som försiggick.

Det ovissa läget fortsatte fram till månaden sharivahr. De fick under denna tid nyheter från olika avdelningar via morse om att fångar avrättades eller förflyttades, men de visste inte om de kunde förlita sig på det.

Den 6 sharivahr, tror han, fördes medfången Adel Talebi till sjukstugan av den civilklädde Abbasi och en pastar. Några dagar senare fick de via morse veta att Adel Talebi och en fånge som kan kände från Evin, Mohammad Ali Pezhman, hade avrättats. Han och de andra på avdelningen hade svårt att tro på detta. Långt senare kom han i kontakt med Adel Talebis syster som bekräftade att han hade avrättats.

Den 9 eller 10 sharivahr blev fångarna tillsagda att ta på sig sina ögonbindlar. Medfången Mostafa Farhadi, som senare skulle föras bort och avrättas, hade förstått stundens allvar och sade åt andra fångar att vara försiktiga om de fick ideologiska frågor. Han, Shookoohi, togs efter en stund utanför dörren till avdelningen och behövde besvara om han var en muslim och om han förrättade sina tideböner. Det var Naserian och Lashkari som ställde frågorna till honom. Han hade inte träffat dem tidigare. Han hade nämligen varken haft några besök från anhöriga eller behövt uppsöka sjukstugan och kände därför inte till den interna strukturen på fängelset. Det verkade som att Naserian var överordnad Lashkari.

Efter utfrågningarna fördes vissa fångar tillbaka till avdelningen. Resten, han själv inkluderat, togs ner till huvudkorridoren och fick sitta där alltjämt belagda med ögonbindlar. Han kunde uppfatta att det var mycket rörelse i korridoren och hörde att Naserian beordrade att bröderna Riahi, som sedan avrättades, skulle föras bort av vakterna.

Till sist ropade de upp hans namn och förde in honom till dödsrummet där han blev tillsagd att ta av sin ögonbindel. Han såg Nayyeri, som hade varit ordföranden i hans förhandling 1985, och Eshragi, som han inte kände igen. Nayyeri frågade om han var en muslim, varpå han svarade att han inte var det trots att hans föräldrar hade varit det. Han förklarade att ingen hade tagit religion på allvar i hans område och att imamen där både hade druckit och dansat. Nayyeri blev arg och beordrade att han skulle misshandlas, varpå han via huvudkorridoren togs till ett litet rum där han sedan liggandes tog emot 50 piskrapp.

Med stor smärta släpades han in av en vakt i en sal, som han senare har fått veta kallades för amfiteatern. Det var mörkt och tomt därinne. Vakten, som förvånades över detta, beordrade honom att vänta och lämnade honom där. Det fanns några glödlampor som alstrade ett svagt sken, och han passade på att se sig omkring. Han såg tofflor och olika klädesplagg som var utspridda i salen samt även en galge och sex rep som hängde från taket. Plötsligt slogs han av gardisten som frågade vad han sysslade med.

Han togs av gardisten till en cell som låg en våning upp och blev tillsagd att vänta där. Framemot småtimmarna på natten hörde han ett fordon utanför cellen. Han gick till

fönstret och såg genom de böjda jalusierna det bakre partiet av en lastbil och flera vitklädda personer som sprutade med gift. Han såg att föremål som var insvepta i lakan kastades in i lastbilen. Det fanns lyktor därute som gjorde att han kunde uppfatta vad som skedde, men han hade svårt att tro på det som han såg.

Tidigt den efterföljande morgonen fördes han ner från cellen och fick en sittplats utanför dödskommitténs rum. Han noterade att dödskommitténs medlemmar gick in. Eshragi, som gick sist i ledet, sade till honom att han skulle uppge att han var muslim och att allting sedan skulle ordna sig. Sedan, kort därefter, togs han in till rummet. Han insåg att det var en farlig situation. Nayyeri frågade bland annat om han kunde räkna religionens pelare. Han svarade att det fanns fem men att han bara kunde återge två. Nayyeri frågade också om profeten men förargades över hans svar och ville skicka ut honom till korridoren utanför. Eshragi ingrep och frågade vad han skulle göra om han försattes på fri fot. Han svarade att han skulle lyda samhällets normer, varpå Eshragi konstaterade att det kunde bli en muslim även av honom. Han skickades sedan till en fari-avdelning som låg i närheten av korridoren utanför.

Efter några timmars väntan blev han och andra fångar misshandlade brutalt av vakterna. Han gjorde det han kunde för att skydda sitt huvud och såg flera upprörande scener. En äldre medfånges huvud sprack av misshandeln och avled där och då. Han själv fick frakturer i sina revben. Efter misshandeln togs han till en annan fari-avdelning.

Under eftermiddagen samma dag kom en mulla och den civilklädde Abbasi till fari-avdelningen. Abbasi uppgav att han, Shokoohi, och de andra fångarna där måste be och att det annars skulle leda till repressalier. Fångarna bad om betänketid. När Abbasi och mullan kom tillbaka dagen därefter uppgav de att de var i skadat skick och inte kunde be. Dagen efter det återvände mullan med en vanlig pastar. Han minns inte om Abbasi var med eller inte. Han och de andra togs till avdelning 8 där det fanns 60–70 fångar. Under ett par dagar besökte Lashkari, Naserian och Abbasi avdelningen och uppgav att fångarna måste be, men det blev inget mer av det.

Närmare om tiden efter massavrättningarna

Efter ett par veckor på avdelning 8 kallades han av en vakt. Han fick veta att han skulle tas till Abbasi, och träffade sedan den civilklädde person som han hade sett den föregående tiden. Det var på det sättet som han förstod att han hette Abbasi. Abbasi uppgav att han, Shokoohi, skulle tas till Evin. Han fördes dit och släpptes sedan fri i månaden farvardin.

Han blev flera år senare uppringd av en vän som frågade om han kunde minnas dadyaren på Gohardasht. Han gick in på Facebook och såg en bild på Hamid Noury.

Han ringde tillbaka och sade att det var Abbasi, och fick veta att han hade gripits. Han är säker på sitt utpekande än idag. Det som gjorde kraftigast intryck på fängelset var Abbasis leende och intensiva blick.

26. Ali Reza Omid Meaf

Vittnet Ali Reza Omid Meaf har hörts på begäran av åklagaren. Förhöret har hållits per videolänk från Nederländerna den 20 april 2022. Han har sammanfattningsvis och i allt väsentligt berättat följande.

Allmänt om Ali Reza Omid Meaf

Han greps hösten 1985 för att han var en anhängare till den regimkritiska och socialistiska organisationen Fadayan Khalg och togs några månader därefter till Evin. Det efterföljande året dömdes han till två års fängelse för att han bland annat hade stöttat organisationen ekonomiskt. Han togs sedan till Gohardasht och flyttades tillbaka till Evin när det var dags för hans frigivning, men han förblev han i fångenskap eftersom han inte godtog de villkor som uppställdes härom. Under våren 1988 flyttades han tillbaka Gohardasht, där han sedan befann sig under massavrättningsperioden. Han släpptes fri våren 1989.

Närmare om massavrättningsperioden och tiden dessförinnan på Gohardasht

Han flyttades till Gohardasht under våren 1987 tillsammans med andra meliqesh-fångar från Evin. När de anlände blev de misshandlade av flera pastarer som slog dem med påkar och andra tillhyggen. Han minns inte vilken avdelningen han sedan hamnade på, men han vet att Mujahedin-fångarna separerades från övriga fångar som anlände till fängelset vid detta tillfälle.

Under sommaren 1988, i månaden khordad eller tir, flyttades han till avdelning 13. Där fanns såväl meliqesh- som vanliga fångar. På våningen under dem fanns fångar som kom från avdelning 3 på Evin. Han minns att han vid ett tillfälle denna sommar låstes in med tolv andra medfångar på toaletterna och att ventilationerna sedan stängdes av, varpå han och de andra efter några sekunder började att hosta. Några svimmade och föll ihop på golvet. Till slut öppnade Naserian dörren för att se hur fångarna reagerade på gasen. En kort tid därefter kom en kommission till fängelset för att utreda vad som hade hänt. Naserian var tvungen att försvara vad han hade gjort inför denna kommission. Detta skedde inne på avdelningen och han, Meaf, hade ingen ögonbindel på sig.

I början av månaden mordad fick fångarna på hans avdelning inte längre gå ut på rastgården och vakterna tog även bort deras tv. Han och de andra fångarna förstod att

något inte stod rätt till och undrade vad regimen avsåg att göra. Några dagar senare hörde de skottlossning på fängelseområdet och de befarade att fångar avrättades. Den efterföljande tiden fick de nyheter från olika håll men de visste inte vad som stämde och vad som var falskt. I början av månaden sharivahr togs fyra medfångar från avdelningen som sedan aldrig kom tillbaka (däribland Abbas Raiisi). Senare fick han veta att de avrättades.

På småtimmarna den 9 sharivahr blev han väckt av en medfånge som via morse fått information om att avrättningar verkligen pågick på fängelset. De diskuterade med andra på avdelningen vad de via morse hade fått veta under natten och dessförinnan och förstod att fångar inte längre blev skjutna utan att de i stället hängdes i amfiteatern. De fick även information från avdelningen mittemot om att det snart var deras tur och att de bara var dem och avdelning 14 som återstod. De kunde inte sova mer den natten och var övertygade om att de skulle avrättas den efterföljande dagen.

På morgonen blev de tillsagda att ta på sig sina ögonbindlar och att lämna avdelningen. De som inte hade en egen ögonbindel var tvungna att använda varsin handduk. Fångarna ställdes sedan upp på led utanför avdelningen. Där noterade han en pastar som satt vid ett bord. Han såg personens ansikte och lade det på minnet men han visste inte vem det var. Fångarna i ledet viskade till varandra att Abbasi var där men han förstod inte vem som åsyftades. Det blev så småningom hans tur att besvara frågor från personen vid bordet och han behövde bland annat uppge om vad han ansåg om islam. Vid själva utfrågningen såg han bara utfrågarens ben. Efter frågorna delades fångarna upp och fördes till olika celler.

Dagen därpå blev han och andra fångar i cellen misshandlade av Naserian, vars ansikte och röst han kände igen. När han hade fallit till golvet på grund av misshandeln ställde sig en person med ena foten på hans hals. Hans ögonbindeln hade hamnat uppe i pannan på honom och han kunde se att det var samma person som dagen innan hade ställt frågor till honom. Sedan gick denna person och misshandlade en annan fånge. Efter misshandeln togs fångarna till en ny cell där han fick veta att denna person var Hamid Abbasi. Det berättades bland annat att han var en dadyar som arbetade som Naserians biträde. Det var första gången som han hörde det namnet och han förstod vad fångarna i ledet hade viskat till varandra dagen dessförinnan.

Den efterföljande dagen fördes han till ett okänt utrymme där han ställdes på led med cirka 29 andra fångar. Det sades att de skulle tas till bödlarna i amfiteatern. De hade armarna på varandras axlar och försökte via morse att ta farväl av varandra. De togs sedan in till ett rum och fick sitta i en stor cirkel. Han såg en stol som var omkullvält och en galge ovanför. De togs sedan ut en och en från rummet. Han tänkte att kamraterna avrättades. När det sedan var hans tur förstod han att de behövde basvara

frågor om huruvida de förrättade sina tideböner. Han svarade att han inte gjorde det eftersom han inte kunde verserna och piskades sedan flera gånger.

Närmare om tiden efter massavrättningsperioden

Under den efterföljande hösten, när dödskommissionen hade lämnat fängelset, tilläts fortfarande inga besök. Familjerna utanför var angelägna och gjorde allt de kunde för att påverka fängelseledningen, och till slut medgavs telefonkontakter. Han togs ut med flera fångar från avdelningen och en och en tilläts de att gå fram till telefonen för att prata med sina anhöriga. Hamid Abbasi, som var den person som ropade upp fångarnas namn, befann sig några meter från telefonen med flera gardister och övervakade och reagerade på det som sades. Han, Meaf, hade en särskild dialekt som Hamid Abbasi inte kunde förstå när han pratade med sina släktingar. Mot slutet av hösten tilläts han sedan att träffa sin familj i besöksrummet på fängelset. Både Naserian och Hamid Abbasi var närvarande, men det var framför allt Naserian som var aktiv. Han minns inget särskilt om Hamid Abbasi från detta tillfälle. Några månader senare släpptes han fri.

Han kände inte igen Hamid Nourys namn när han hörde talas om gripandet. Han såg sedan en bild och kände inte heller igen honom till utseendet, men när han därefter läste att det var Hamid Abbasi började hans minnen att väckas till liv. Han kontaktade sina vänner som bekräftade att det var samma Hamid Abbasi från fängelset. Såvitt han minns idag var Hamid Abbasi ungefär 35 år gammal när han arbetade på Gohardasht. Han var smal och hade svart hår och brukade ha pastar-kläder.

Vittne (allmänna delen)

1. Kaveh Moussavi

Vittnet Kaveh Moussavi har hörts på begäran av åklagaren. Förhöret har hållits per videolänk från England den 23 februari 2022. Han har sammanfattningsvis och i allt väsentligt berättat följande.

Om hans akademiska och professionella bakgrund

Han blev en medlem i det iranska advokatsamfundet innan revolutionen men har därefter inte förnyat sin licens. Idag arbetar han på Oxfords universitet, där han ansvarar för den juridiska fakultetens program om mänskliga rättigheter. Han har agerat som expertvittne i ett flertal rättegångar och även innehaft uppdrag vid FN:s kommitté för mänskliga rättigheter. För cirka tio år sedan arbetade han tillsammans den brittiske advokaten Geoffrey Robertson i upprättandet av en rapport om de politiska fångar som avrättades i Iran 1988.

Om upprättandet av polisanmälan

Den 16 oktober 2019 blev han uppringd av Iraj Mesdaghi, som han hade träffat vid det symposium som anordnats när Geoffrey Robertsons rapport publicerades. Iraj Mesdaghi uppgav att en av gärningsmännen som hade varit direkt inblandade i fängelsemassakern 1988 var på väg till Sverige och bad om hjälp med att få honom gripen.

Han granskade det material som Iraj Mesdaghi skickade, vilket i huvudsak bestod av hans texter om Hamid Noury, och analyserade de juridiska förutsättningarna och möjligheten att få till stånd ett gripande. Han bad sedan Iraj Mesdaghi att anordna ett möte med andra vittnen som hade kännedom om Hamid Noury, varefter de den 19 oktober träffades i London hemma hos ett av vittnena; Mohktar Shalavand. På mötet närvarade även hans kollega Rebecca Mooney och vittnet Hamid Ashtari.

Hamid Ashtari var den första som han och Rebecca Mooney förhörde. Han beskrev sina erfarenheter från fångenskapen, varpå det tydligt framgick att han hade varit i en sådan position att han kunde ha direkt kännedom om Hamid Abbasi. Halvväggs genom intervjun fick han en bild på Hamid Noury skickad till sig från Hamid Nourys svärson som han kunde visa upp. Hamid Ashtari var helt säker på att det var samma person när han såg bilden.

De förhörde Mohktar Shalavand den efterföljande dagen, som inte hade någon kännedom om Hamid Noury, och sedan även två vittnen som inte hade samma

koppling till Iraj Mesdaghi. Vid ett av mötena ville en dokumentärfilmare spela in en intervju som genomfördes, vilket han motsatte sig skarpt. Dessvärre kom sådant material att filmas vid ett senare tillfälle och spridas ändå.

När de hade samlat tillräcklig med utredning om Hamid Nourys delaktighet i massavrättningarna och analyserat de rättsliga förutsättningarna, kontaktade han den svenska Åklagarmyndigheten och blev anvisad att skicka in polisanmälan.

2. Rebecca Mooney

Vittnet Rebecca Mooney har hörts på begäran av åklagaren. Förhöret har hållits per videolänk från England den 23 februari 2022. Hon har sammanfattningsvis och i allt väsentligt berättat följande.

Om hennes professionella bakgrund och upprättandet av polisanmälan

Hon är advokat och tillhör det engelska och walesiska samfundet. Under hösten 2019 var hon en konsult på advokatfirman McCue & Partners och arbetade tillsammans med Kaveh Moussavi beträffande upprättandet av polisanmälan i aktuellt mål.

Den 16 oktober 2019 anlitades hon av Kaveh Moussavi för att vara delaktig i ett ärende rörande en person som var på väg till EU och kunde misstänkas för att ha varit delaktig i massavrättningar i Iran 1988. Hon fick grundläggande information om ärendet, vilket sedan följdes upp med ett möte den 19 oktober hos Mohktar Shalavand, där även Hamid Ashtari och Irah Mesdaghi var närvarande. Hon försökte tillsammans med Kaveh Moussavi erhålla information om den misstänkte för att kunna avgöra om det fanns möjligheter att få honom lagförd.

Han förhörde Hamid Ashtari och Iraj Mesdaghi vid möten den 19 oktober och hade några dagar senare även ett videoförhör med Masoud Ashraf i Sverige. Hon var noga med att de skriftliga utsagorna återspeglade vittnens berättelser och höll kompletterande förhör när så krävdes. De slutliga versionerna godkändes av vittnena innan de bilades till den anmälan som skickades in den 4 november.

Hon tror att det förekom bilder på Hamid Noury vid mötet den 19 oktober. Förmodligen hade åtminstone Hamid Ashtari och Iraj Mesdaghi sett sådana bilder innan dess, men hon är inte säker. Hon minns dock att de var övertygade om att mannen på bilderna var en dadyar under massakern. De kom ihåg hans utseende väl och gav inte uttryck för några tvivel beträffande sina utpekanden om att Hamid Noury var samma person som de hade träffat i sin fångenskap.

3. Geoffrey Robertson

Vittnet Geoffrey Robertson har hörts på begäran av åklagaren. Förhöret har hållits per videolänk från England den 10 mars 2022. Han har sammanfattningsvis och i allt väsentligt berättat följande.

Om hans akademiska och professionella bakgrund

Han är brittisk advokat och innehar titeln Queen's Councel, vilken är förbehållen särskilt erfarna rättegångsadvokater i Storbritannien. Han har tidigare varit ordförande vid FN:s specialdomstol för Sierra Leone och är författaren bakom rapporten A Massacre of Political Prisoners in Iran, 1988.

Om arbetet med Abdorrahman Boroumand Foundation och hans bedömning av massavrättningarna

Han blev 2009 anlitad av stiftelsen Abdorrahman Boroumand Foundation för att tillhandahålla en självständig rapport med utlåtanden om massavrättningarna i Iran och en rättslig analys av dessa fakta. Innan han accepterade uppdraget gjorde han efterforskningar om stiftelsen, varvid han fick veta att det var en välrenommerad och respekterad akademisk organisation med säte i Washington.

Inom ramen för uppdraget intervjuade han mer än 40 överlevare från massakern. Det var stiftelsen som hänvisade dessa personer till honom. De flesta förhören skedde vid personliga möten men vissa skedde per telefon. En tolk användes för de enstaka förhörspersoner som inte talade engelska.

Utifrån vittnesmålen är han säker på att avrättningarna utfördes i de iranska fängelserna 1988, däribland Gohardasht. Det var en hemsk sanning men vittnena berättade om den. Deras berättelser stämde överens med varandra och det framgick att två vågor av avrättningar ägde rum i fängelserna. Den första, som avsåg anhängare till Mujahedin, hade fler offer och har fått större uppmärksamhet, men det råder inte heller någon tveksamhet beträffande den andra vågen, där manliga fångar som var kättare dömdes till döden.

Det framgår i fatwan att ayatolla Khomeini skrev att samtliga fångar som tillhörde Mujahedin skulle avrättas som muharab, vilket var någon vars religiösa övertygelse gick emot statens religion. Det föreligger inga tvivel beträffande fatwans autenticitet. Den är omnämnd i Monatazeris dagbok. Ayatolla Ardebili, som var chefsdomare, anhöll om ett förtydligande av fatwan och fick svar från Ayatolla Khomeinis son om att den även omfattade så kallade meliqesh-fångar.

Mujahedin attackerade Iran den 25 juli 1988 i operation Eternal Light, vilket föranledde fatwan. Regimen, som hade en underliggande beslutsamhet om att utrota den politiska oppositionen, hade dock flera veckor dessförinnan börjat att planera inför massavrättningarna. Det finns bevis om att akter markerades i olika färger för att tydliggöra vilka som skulle avrättas, varpå avlägsnandena sedan skulle kunna ske vid lämpligt tillfälle. Det säger sig självt att utplåningen av oppositionen inte var en åtgärd som kunde företas i en simpel ingivelse efter invasionen.

Det förelåg en internationell väpnad konflikt mellan Iran och Irak som avslutades genom vapenstilleståndet. Det förelåg även ett inbördeskrig mellan Mujahedin och Iran, men det hade upphört innan 1988. Organisationers aktioner mot regimen var efter det snarare att klassificera som terroristhandlingar. Inom ramen för rapporten har han inte undersökt om Eternal Light var en oberoende invasion som utfördes av Rajavi-styrkorna eller om den var koordinerad med Irak.

Vid sidan av brott mot mänskligheten är massavrättningarna att rubricera som folkmord. Personerna i fängelserna avrättades på den grunden att de inte delade den teokratiska regimens religion. De ansågs vara fiender till gud. Det var tydligt i fatwan att de skulle avrättas eftersom de var av en annan religion. Det föreligger ett individuellt straffansvar för såväl de som gav ordern om avrättningarna som för de som utförde åtgärderna. De bör kunna ådömas ansvar även för krigsförbrytelser, vilket är ett brott som traditionellt omfattar dödandet av fångar. Mujahedinfångarna var inte krigsfångar men de behandlades som det prima facie av den iranska regimen. Det påstods att de hade kontakt med de styrkor som korsade gränsen, men det finns ingen utredning som stödjer det.

4. Shadi Sadr

Vittnet Shadi Sadr har hörts på begäran av åklagaren. Förhöret har hållits på plats i Stockholms tingsrätt den 23 mars 2022. Hon har sammanfattningsvis och i allt väsentligt berättat följande.

Om hennes akademiska och professionella bakgrund

Hon erhöll sin juristexamen i Iran 1996 och blev 1999 medlem i det iranska advokatsamfundet. Hon grundade 2010 den icke-statliga organisationen Justice for Iran och har bland annat arbetat med att utreda massavrättningarna i Iran 1988. För tillfället skriver hon en avhandling inom internationell rätt vid universitetet i Leiden.

Om massavrättningarna och hennes arbete med Justice for Iran

Genom Justice for Iran har hon samarbetat med Amnesty och intervjuat ett stort antal före detta fångar och familjemedlemmar för att utreda massavrättningarna i Iran 1988. Förhörspersonerna har varit utspridda i hela världen och deras utsagor publicerades gemensamt med Amnesty i rapporten Blood-Soaked Secrets från 2018.

Utifrån sitt arbete med Justice for Iran kan hon med säkerhet säga att massavrättningar ägde rum på ett flertal fängelser i Iran 1988 efter ayatolla Khomeinis fatwa. Politiska fångar som redan hade dömts och avtjänade sina straff avrättades kollektivt och i hemlighet, i strid med gällande iransk rätt. Tillvägagångssättet var i stora drag identiskt på tiotals olika fängelser och var organiserat på högre ort.

Fatwan från den högste ledaren Khomeini överskred andra lagar och författningar i Iran och innehöll tydliga instruktioner om vad som skulle hända med de fångar som höll fast vid Mujahedin. Den publicerades kort efter vapenvilan mellan Iran och Irak, men avrättningarna hade egentligen varit planerade flera månader eller år dessförinnan. Regimen hade tusentals politiska fångar i sina fängelser. Om de släpptes fria skulle de utgöra ett betydande hot mot de religiösa styrande.

Det har dragits en slutsats om att en andra fatwa utfärdades gällande vänsteranhängare i fängelserna, men en sådan fatwa har inte offentliggjorts. Kommittéerna utredde om dessa fångar var mortad, det vill säga om de var avfällingar. Personer som hade varit muslimer och avsagt sig sin tro skulle enligt den islamiska lagen straffas, varför en ny fatwa inte nödvändigtvis behövde utfärdas.

Det framkom genom intervjuerna och annan utredning att varken kroppar eller någon information om vad som hade hänt lämnades till fångarnas familjer efter avrättningarna. Kroppar begravdes i stället i hemlighet i massgravar utanför Khavaran och andra städer i Iran. Utifrån uppgifter från familjer som gjort efterforskningar kunde Justice for Iran kartlägga mer än 30 platser där de var säkra på att det fanns sådana massgravar. Det framgick därtill att regimen försökte röja bevisningen i dessa områden, varvid Justice for Iran gjorde en anmälan till FN. Utredningen om massgravarna resulterade i rapporten Criminal Cover-Up, som publicerades gemensamt med Amnesty 2018.

Regimen förnekade länge att några massavrättningar någonsin hade ägt rum. Det hävdades exempelvis att fångarna som stödde Mujahedin hade stupat i organisationens attack mot Iran och att avrättade vänsterfångar hade flyttat utomlands efter sin frigivning. Med tiden blev massavrättningarna allmänt kända i Iran, varpå regimen i stället började att rättfärdiga det som hade skett. Det har bland annat sagts att fångarna gjorde uppror på fängelserna i samband med Mujahedins attack mot landet.

Av alla som intervjuades Justice for Iran hade uppemot tio personer varit placerade på Gohardasht under massavrättningsperioden, däribland Hassan Golzari och Majid Saheb Jam Atabaki, som, såvitt hon minns, båda berättade att de träffade Hamid Abbasi i sin fångenskap. När Hamid Noury greps skickade hon in en lista via advokat Wiberg till den svenska åklagaren med namn på de personer som Justice for Iran hade intervjuat.

På Gohardasht var det två myndighetspersoner som kunde fatta beslut om en fånge skulle utsättas för misshandel; fängelsedirektören och den inspekterande dadyaren, som var representant för den revolutionära Åklagarmyndigheten på fängelset. Under massavrättningarna innehade Naserian båda dessa positioner, vilket framkommit dels i media, dels av förhör med frigivna fångar. Det har även framkommit att han hade assistenter och biträden, likt Hamid Abbasi, som också kunde ge order till vakter och fångar och deltog i den tortyr som förekom. Dadyarens uppgift var egentligen att hantera de juridiska ärendena på fängelset, till exempel om någon begärde permission, vilket framgår av vid den tiden gällande lagar och föreskrifter i Iran.

Såvitt hon vet hade alla fångar på Gohardasht innan avrättningarna dömds för brotten krig mot gud och korruption på jorden, vilket är två shariarättsliga brott som infördes när straffrätten i Iran islamiserades efter revolution.

5. Payam Akhavan

Vittnet Payam Akhavan har hörts på begäran av åklagaren. Förhöret har hållits per videolänk från Kanada den 25 april 2022. Han har sammanfattningsvis och i allt väsentligt berättat följande.

Om hans akademiska och professionella bakgrund

Han är professor i internationell rätt vid universitetet i Toronto och medlem i den internationella skiljedomstolen i Haag. Han är också särskild rådgivare till åklagaren vid den internationella brottmålsdomstolen.

Om massavrättningarna och Irantribunalens arbetet

I början av 2010 blev han anlitad av aktivister och anhöriga till offer för att sätta upp en legitim folktribunal, den så kallade Irantribunalen, som skulle pröva händelserna 1988 i Iran. Irantribunalen kom att bestå av dels en sanningskommission, som skulle fastslå fakta, dels en domstol med sex framträdande domare som sattes upp ad hoc för att pröva och rättsligt kvalificera dessa fakta.

Sanningskommissionen sammanträdde i fem dagar och hörde 75 vittnen, varav ungefär hälften var politiska fångar som hade överlevt händelserna 1988. Resten var anhöriga till offer. De hade alla avlagt skriftliga utlåtanden som kommissionsdeltagarna hade läst i förväg. Syftet med förhören var att avgöra sanningshalten i utlåtandena. Sommaren 2012 publicerade kommissionen sin rapport och redovisade i den sina slutsatser efter att ha granskat de 75 vittnesmålen.

Hösten 2012 anordnades en muntlig förhandling vid den domstol som sattes upp i Haag. Han själv ledde åklagarsidan. Utöver sanningskommissionen rapport användes 19 ytterligare vittnen och annan skriftlig utredning som bevisning. Den iranska staten hade genom brev till ambassaden blivit inbjuden att försvara sig i processen, men de erhöll inget svar.

En dom meddelades i februari 2013. Domstolens slutsats var att den islamiska republiken hade begått allvarliga och vitt utbredda kränkningar av mänskliga rättigheter under 1988. Tusentals personer avrättades i fängelserna utifrån sina politiska eller religiösa idéer, baserat på en fatwa som hade utfärdats av den högste ledaren. En så kallad dödskommitté etablerades för att implementera denna fatwa och åkte ut till fängelser för att avgöra vilka som skulle bli avrättade.

Fokus för Irantribunalen var att avgöra ansvaret för staten Iran, men ett flertal vittnen nämnde även enskilda individer. De namn som var mest framträdande var de fyra personer som uttryckligen nämndes i fatwan som medlemmar i dödskommittén.

Eftersom det var fråga om så många vittnen kunde de säkerställa att de inte endast lyssnade på några enstaka personers politiska agenda. Många av förhörspersonerna var traumatiserade och kunde i detalj beskriva den tortyr och misshandel som de hade utsatts för. Detaljerna var konsekventa över de 100 vittnesmålen och ett tydligt mönster trädde fram. Hans egen bedömning var att förhörspersonerna talade sanning.

Utöver vittnesmålen hade Irantribunalen tillgång till många andra dokument, bland annat rapporter från FN, utdrag ur Montazeris memoarer och självaste fatwan, som publicerades i juli 1988. Den hänvisade till monafeqin; religiösa hycklare. Det var allmänt känt att det var Mujahedin som åsyftades. De avrättningar som följde fatwan utgjorde en kollektiv bestraffning som föranletts av de stridande Mujahedin-styrkornas attack mot landet.

Det har påstått att det fanns en andra fatwa, men en kopia på en sådan finns inte tillgänglig. De vänsterfångar som avrättades klassificerades av dödskommittén som mortad, vilket är en avfälling, någon som inte tror på gud.

Prövningarna vid dödskommittén kan inte kallas för juridiska processer. Det var endast en religiös inkvisition. Fångarnas politiska och religiösa övertygelser avgjorde huruvida de skulle leva eller dö, vilket de inte själva kände till. De kunde inte bedriva ett ordentligt försvar.

Enligt Montazeri avrättades uppemot 3 800 fångar under sommaren 1988 i Iran, vilket är en siffra som kan vara högre i verkligheten. Regimen försökte länge att dölja vad som hade hänt. De avrättades kroppar begravdes i hemlighet och anhöriga tilläts inte att sörja sina döda. Det skedde därtill avrättningar i provinser bortom Teheran som det inte finns lika mycket information om.

Den islamiska regimens media erkände i oktober 2014 på hemsidan Bourhan att det hade förekommit avrättningar och presenterade ett rättfärdigande av detta. Det gjordes en koppling mellan de politiska fångarna och de väpnade styrkorna som angrep landet, och det hävdades att fiender i krig kan avrättas utan en rättegång. Staten kontrollerar medierna och artikeln återger förmodligen regimens position i frågan.

Sakkunnigt vittne

1. Rouzbeh Parsi

Det sakkunnige vittnet Rouzbeh Parsi har hörts på begäran av åklagaren. Förhöret har hållits på plats i Stockholms tingsrätt den 17 mars 2022. Han har sammanfattningsvis och i allt väsentligt berättat följande.

Om hans akademiska bakgrund

Han är historiker och lektor vid Lunds universitet. Han har särskilt arbetat med Irans samtidshistoria från 1900-talets början till nutid.

Om det religiösa och politiska systemet i Iran efter revolutionen

Efter revolutionen grundlades ett statsskick i Iran där idén om ett folkstyre kopplades samman med en islamistisk vision om de rättslärdas vägledning av samhället. Iran fick ett system där en premiärminister och en president utsågs genom reguljära val men där den politiska makten i vissa avgörande frågor ytterst var underställd den religiöse högste ledaren. De revolutionära islamisternas idé var att medborgarna förvisso hade ett eget intellekt och att de skulle få utöva detta genom att rösta men att det i slutändan var den högste rättslärde som skulle vägleda den folkvalda regeringen. Ledaren skulle därigenom tillåtas att överskrida alla övriga former av auktoritet i samhället.

Islamisternas idé om den religiöse högste ledaren och dennes förmyndarskap för befolkningen behövde konkretiseras när makten övertagits. I början av 80-talet, under den så kallade konsolideringsfasen av revolutionen, tydliggjordes befogenheternas verkliga innebörd allt eftersom Khomeini ingrep i frågor för att styra riket. Det som stod i författningen var inte nödvändigtvis det som praktiserades. Det finns delade uppfattningar i forskningen huruvida kompetenserna utvecklades organiskt eller om dess slutliga form redan var överlagd när författningen antogs.

Efter revolutionen rensades icke-lojala tjänsteman från de befintliga departementen samtidigt som nya institutioner instiftades. Det gamla rättssystemet avfärdades och ett nytt sådant, byggd på en tolkning av islam som rättsgrund, infördes för att islamisera samhället i enlighet med den revolutionära visionen. De lokala kommittéer som inrättades i varje bostadskvarter var den statliga institution som låg närmast individerna i samhället och utgjorde ett närgående kontrollinstrument för att disciplinera medborgarna till trovärdiga muslimer i enlighet med hur regimen definierade att en muslim skulle bete sig. Dessa kommittéer tillerkändes vaga men långtgående befogenheter och utgjorde en massiv disciplineringsapparat.

Alla islamister som var lojala med Khomeini kom inte överens efter revolutionen. Olika grupperingar etablerade maktpositioner i de existerande institutionerna och i de nya som successivt uppstod. För att lösa interna konflikter åberopades Khomeinis vägledning. Så småningom kom detta system att institutionaliseras genom statliga medlingsplattformar. Det ledde till ett slags stuprörssystem, där den högste ledaren och medlingsplattformarna utövade auktoritet över hierarkiskt jämbördiga och parallellt verksamma myndigheter.

Om grupperingarna under revolutionen

Det fanns många grupper som stod invid islamisterna och Khomeini under revolutionen och som sedan successivt vändes emot dem. Det fanns ett flertal vänstergrupper, bland annat Tudeh-partiet, Fadayan och Rah-e Kargar, som hade ett tydligt stöd inom vissa befolkningsgrupper, såsom hos studenterna, men som i övrigt saknade en massiv skara anhängare. Det fanns även liberala grupperingar som var ute efter någon slags västerländsk demokrati, men de hade inte heller ett särskilt aktivt stöd inom befolkningen.

En av de viktigaste grupperna under revolutionen var Mujahedin. Den gruppen har genomgått olika faser, men i huvudsak har dess ideologi bestått av en blandning av islamism och vänstersocialism. Likt de andra vänstergrupperna hade Mujahedin ett stort stöd bland studenterna. Gruppen hade därutöver tillgång till vapen och ett sådant utbrett stöd bland befolkningen i allmänhet att de kunde anordna stora offentliga demonstrationer. Mujahedin blev så småningom den farligaste revolutionära konkurrenten till regimen.

Khomeini var tolerant inställd till andra grupperingar så länge som de stödde hans ledarskap. Under revolutionen delades ett politiskt mål; att stötta shahen, men därefter, när det diskuterades hur landet skulle styras, ökade de politiska spänningarna och det tydliggjordes vilka ideologiska skillnader som faktiskt förelåg. Det var ofrånkomligt att konfrontationer och en marginalisering av de grupper, däribland Mujahedin, som inte stödde Khomeini uppstod. De gamla medrevolutionärerna som ansågs utgöra ett hot mot det nya statsskicket hamnade på så sätt i skottgluggen.

Mujahedins ideologiska uppfattning avvek inte i något markant sätt från regimen; det fanns en gemensam grundidé om en islamisk stat. Mujahedin utvecklades emellertid till en personkult som förespråkade ett annat ledarskap i Teheran. En annan skillnad bestod i att islamisterna kring Khomeini var rättslärda inom det teologiska seminariet när Mujahedin-anhängarna i regel saknade en sådan utbildning och bakgrund.

Om kriget på 80-talet och Mujahedins samarbete med Irak

Kriget mellan Iran och Irak kan närmast jämföras med det första världskriget i fråga om strategi och förlopp. Det pågick i mer än åtta år och ett enormt antal soldater stred på respektive sida vid de frontavsnitt som flyttades fram och tillbaka korta avstånd. Saddam Hussein hade ursprungligen en förhoppning om att kriget skulle bli kortvarigt och att han skulle kunna avkräva eftergifter från Iran. Kriget pågick i stället i flera år och kom att tjäna ett högre syfte för regimen i Teheran. Det användes för att ena nationen bakom revolutionen och för att rättfärdiga de politiska övergrepp och drakoniska åtgärder som vidtogs under 80-talet.

Saddam Husseins ställning försämrades allt eftersom kriget pågick varefter han tillät Mujahedin och dess ledare Masoud Rajavi att härbärgera i Irak. Organisationen, som hade varit militäriskt lagd sedan 70-talet, fick etablera en bas i Irak med några tusen soldater som i propagandasyfte och de facto skulle användas som en sorts iransk spjutspets i kampen mot Khomeini. Gruppen var dock, sett till antal stridande och dess stridserfarenhet, av ringa betydelse militärt i kriget.

Sedan parterna kommit överens om ett vapenstillestånd i juli 1988 ville Saddam Hussein uppvisa en sista styrkeaktion och sin militära överlägsenhet för att få en bättre position i de stundande fredsförhandlingarna. Med hjälp av stridande från Mujahedin försökte han därför att bryta i genom de södra gränsområdena för bland annat att kunna ta över den oljerika provinsen Khuzestan i sydvästra Iran. Styrkorna från Mujahedin hade dock inte en chans med de militärt överlägsna iranska styrkorna och besegrades grundligt. Strider pågick mellan Iran och Irak fram till augusti trots vapenstilleståndet, dock i mycket mer begränsad omfattning än tidigare.

Om fatwan och orsaken till avrättningarna

I litteraturen har det konstaterats en fatwa publicerades av Khomeini en kort tid efter Mujahedins attack. Det framgår av Montazeris memoarer och de inspelningar som finns från den tiden att han tydligt motsatte sig dess innehåll eftersom han var av den uppfattningen att den stred mot de grundläggande rättsliga principerna i det religiösa systemet. Politiska fångar hade redan avrättats i Iran på 80-talet, men det som var nytt var att fångar som avtjänade sina straff, eller som redan hade avtjänat sina straff men inte hade släppts fria, skulle avrättas. Den innebar att tidigare domslut skulle överprövas.

En fatwa grundas på en religiös uppfattning. En hukm är snarare ett uttryck för en politisk avvägning och kan sägas utgöra en politisk dom. En fatwa har i regel endast betydelse för den som har bestämt sig för att följa den som har utfärdat den; för den som har vederbörande som sin vägledare. Eftersom Khomeini var statschef var hans

fatwa dock tillämpbar och gällande för alla statliga institutioner, även om vissa valde att tolka den på ett mer förmildrande sätt. Den hade en politisk betydelse men rättfärdigades utifrån en religiös grund.

Den var sannolikt inte Mujahedins militära operation som orsakade fatwan, även om den publicerades kort därefter. Det finns två andra skäl som förklarar varför avrättningarna av politiska fångar ägde rum sommaren 1988. För det första hade den iranska regimen genom vapenstilleståndet nått slutet på kriget. Med det behövde revolutionen avslutas. Därför rensade regimen ut, en gång för alla, alla övriga revolutionära krafter som funnits i landet sedan 1979 och som alltjämt utgjorde konkurrenter om makten. För det andra var avrättningarna ett sätt för Khomeini att skilja agnarna från vetet inom den egna gruppen. Han kunde därigenom försäkra sig om att den revolutionära linjen som han hade stakat ut skulle överleva honom. Revolutionens slut var dock den primära anledningen till att fatwan utfärdades.

I litteraturen har historiker som tagit del av överlevandes vittnesmål konstaterat att även en andra fatwa publicerats inom en månad efter den första. Denna fatwa var framför allt inriktad mot vänstergrupperna, där åtskillnad gjordes mellan avfällingar, som aktivt gick emot det som gud hade förkunnat, och sådana fångar som levde i okunskap om förkunnelsen och därmed var oskyldiga till sin oförmåga att följa guds lag. Det är dock i efterhand inte alltid enkelt att förstå varför vissa personer avrättades och andra inte. Resonemangen om den andra fatwan är delvis ett försök att rekonstruera en logik utifrån de frågor som ställdes till överlevarna.

2. Jan Hjärpe

Det sakkunnige vittnet Jan Hjärpe har hörts på begäran av åklagaren. Förhöret har hållits på plats i Stockholms tingsrätt den 17 mars 2022. Han har sammanfattningsvis och i allt väsentligt berättat följande.

Om hans akademiska bakgrund

Han är professor emeritus i islamologi vid Lunds universitet och har i mer än 60 år arbetat med frågor om islam och den muslimska världen. Han har ett särskilt intresse för den shariarättsliga traditionen och för bruket av religiöst språk i politiska sammanhang.

Om det religiösa och politiska systemet i Iran efter revolutionen

Av den konstitution som kom till och gällde i Iran under 1980-talet framgår att landet ska ha ett islamiskt styresätt som är baserat på idén om ett ställföreträdarskap så länge som den tolfte imamen befinner sig i fördoldhet. Detta återspeglar ayatolla Khomeinis

grundidé om det islamiska regeringssättet. Eftersom den dolde imamen, den som hade den absoluta religiösa auktoriteten, inte än har återvänt, ska hans auktoritet i stället utövas av den som är rättslärd, det vill säga den som är kunnig inom den islamiska rättstraditionen, och som har förtroendet att så göra från folket. Ett sådant ombud ska utgöra den högste ledaren för landet och tillerkännas en absolut auktoritet i politiska och juridiska frågor. I konstitutionen anges explicit hur denna makt yttrar sig.

Ayatolla Khomeinis idé om en enskild rättslärd som ställföreträdare var inte oomstridd. Ett flertal dåtida ayatollor, däribland Montazeri, menade att ställföreträdarskapet skulle utövas kollegialt av de höga ayatollorna.

Enligt den traditionella shiitiska uppfattningen skulle den politiska makten utövas sekulärt i väntan på den tolfte imamens återkomst. Det kunde därför vara legitimt med en shah eller en president. De rättslärdas syfte och ändamål var att kritisera makten och inte att utöva den. De höga ayatollorna; de som kunde tillämpa och tolka lagen, hade haft denna funktion under alla tider. Ayatolla Khomeini vände på detta. Den exekutiva makten underställs specialisterna inom islamisk rätt. Religionen tillämpas direkt i politiken i enlighet med hur den tolkas av den expert som innehar den högsta auktoriteten. Det görs inom detta system ingen åtskillnad mellan den religiösa terminologen och den politiska tillämpningen.

Intill dess att den dolde imamen återvänder hänvisas enligt konstitutionen alla statliga angelägenheter till en rättvis, effektiv och förståndig person som tillhör de rättslärda och är erkänd av folket, det vill säga den högste rättslärde. Denne person har en speciell ställning enligt konstitutionen. Staten och myndigheterna är underställda hans auktoritet.

Om skillnaden mellan en fatwa och hukm

Inom den shiitiska traditionen finns en föreställning om att varje enskild ska ha en religiös auktoritet, en marja, att fråga till råds. En fatwa är en marjas svar på ett spörsmål från en person som valt marjan som sin vägledare. En fatwa förutsätter sålunda att det finns en frågeställning som besvaras. Olika rättslärda kan avge olika svar på samma fråga.

I egenskap av den högste rättslärde skulle ayatolla Khomeinis fatwa få en oinskränkt makt och betydelse. Denna idé om att den högste ledarens fatwa har en absolut giltighet kommer till uttryck i konstitutionen. Det anges att en domare ska fälla dom på basis utav etablerad lag och annars på tillfälliga statuter och, om sådana inte finns, på basis utav islamiska källor och precedensfall. Det anges vidare att domaren inte kan låta bli att fälla dom; saknas det lag ska han själv dra en slutsats från källorna, baserat på sin egen fatwa. Det innebär att en fatwa utgör den yttersta auktoriteten om den utfärdas

från den högste ledaren. En fatwa som utfärdas av den som är högste ledare har en högre status än en vanlig dom/hukm.

Om Mujahedin och den fatwa som utfärdades i juli 1988

Mujahedin var en beväpnad grupp som utgjorde en ideologisk fiende till regimen. Organisationens medlemmar ifrågasatte det system som ayatolla Khomeini hade instiftat. Den aktuella fatwan, som antagligen har utfärdats eftersom dess effekt kan konstateras, var ett svar på den outtalade frågan om hur hycklarna som agerat tillsammans med Saddam Hussein skulle hanteras. I fatwan åberopades en vers och källa från koranen i frågan om hyckleri. Eftersom organisationens medlemmar angavs som muhareb, sådana som kämpar mot gud, kunde de dömas till döden.

Typiskt sett brukade en fatwa publiceras offentligt i motsvarigheten till post- och inrikes tidningar i Iran. Det är möjligt att fatwan från juli 1988 inte har publicerats och att den tillämpades direkt, men det är inte något som han har någon kunskap om.

3. Torun Lindholm

Det sakkunniga vittnet Torun Lindholm har hörts på begäran av åklagaren. Förhöret har hållits på plats i Stockholms tingsrätt den 23 mars 2022. Hon har sammanfattningsvis och i allt väsentligt berättat följande.

Om hennes akademiska bakgrund

Hon är professor i psykologi och har sedan 1993 forskat om vittnespsykologiska frågor, bland annat rörande vittnens minnen och deras förmåga att återge vad de har varit med om. Hon har även regelbundet hållit i utbildningar på området hos polisen och i andra sammanhang.

Om förmågan att minnas

Det mänskliga minnet har tre distinkta faser; inkodningsfasen, lagringsfasen och framplockningsfasen.

Med tiden flagnar ens minnen. Genom studier har det framkommit att det framför allt är inom de första nio timmarna efter inkodningen som minnet försvinner, och att försvinnandet efter det planar ut. Det är inte så stor skillnad på minnet två eller tio dagar efter en händelse. Ansiktsminnen bleknar på samma sätt, men det sker inte lika snabbt som för andra slags minnen. Det har revolutionärt varit av vikt för människor att kunna läsa av ansikten, varför vi idag har ett bra ansiktsminne. Vi är bättre på att känna igen ansikten framför mer perifera detaljer, såsom kläder.

Den initiala inkodningen har en stor betydelse för hur bra ett minne är och hur länge det bibehålls. Generellt gäller att en upprepad och utdragen exponering förstärker inkodningen och förbättrar förmågan att minnas. Det är en skillnad att se någon i tio minuter eller tio sekunder. Är det något man sett tidigare är det också lättare att minnas.

Förmågan att lagra minnen påverkas av ens ålder. Den optimala förmågan har man typiskt sett mellan 20 och 30 års ålder. Minnet kan även påverkas av faktorer som svält, sömnbrist och annat som försämrar ens kognition. Yttre faktorer vid inkodningen, såsom ljusförhållanden och avstånd, kan också påverka möjligheten att minnas en händelse.

Studier har bedrivits rörande fångar från koncentrationslägren och deras förmåga att minnas när det gått mer än 40 eller 60 år sedan de släpptes fria. Utifrån objektivt verifierbara fakta kunde deras minnesbilders korrekthet mätas, varvid det framkom att de mindes de värsta händelserna allra tydligast och att de i en förvånansvärt hög grad hade korrekta minnesbilder, trots att de var i dåligt skick under inkodningsfasen.

Det föreligger olika typer av felkällor vid ansiktsigenkänning. Den som under inkodningsfasen är med om en känslomässigt stressande händelse tenderar att fokusera på det som är centralt i den givna situationen, vilket kan ske på bekostnad av minnet rörande perifera detaljer som inte är av vikt för ens känslomässiga reaktion. Den som får en pistol riktad mot sig kan exempelvis ha svårt att minnas annat än vapnet. Om en person har varit med om flera traumatiska händelser av liknande karaktär föreligger en risk att dessa minnen sammanblandas.

Det finns därtill en risk för att minnet kontamineras under lagringsfasen. För det fall en person diskuterar och läser om händelsen kan minnet omedvetet påverkas, vilket även kan ske med anledning av ens grupptillhörigheter. Denna risk är större om det initialt var fråga om en svag inkodning eller om det i framplockningsfasen ställs ledande frågor.

4. Eric David

Det sakkunnige vittnet Eric David har hörts på begäran av de målsägare som företräds av advokat Lewis. Förhöret har hållits på plats i Stockholms tingsrätt den 24 mars 2022. Han har sammanfattningsvis och i allt väsentligt berättat följande.

Om hans akademiska bakgrund

Han är professor emeritus i internationell rätt och har sedan 1973 undervisat inom och arbetat med krigets lagar.

Om kriterierna för en icke-internationella väpnad konflikt

Det finns två huvudsakliga kriterier som måste vara uppfyllda för att en icke-internationell väpnad konflikt ska anses föreligga. Det måste dels vara fråga om öppna fientligheter, dels fråga om åtminstone två identifierbara och ansvariga krigförande parter.

Beträffande det första kriteriet om fientligheternas karaktär anser han att det är uppfyllt för de i målet aktuella händelserna. Tilläggsprotokoll 2 från 1977 till Genèvekonventionerna är tillämpbar på icke-internationella väpnade konflikter, dock utesluts sporadiska och isolerade våldshandlingar ur dess tillämpningsområde. Utifrån de fakta han har haft tillgång till om beträffande Mujahedins strider i mars och juni 1988 på iranskt territorium är det tydligt att stridigheterna var mycket mer omfattande än bara sporadiska och isolerade våldshandlingar.

Kravet om att fientligheterna måste utföras av parter som ansvariga och identifierbara är också uppfyllt. Det var fråga om iranska regeringsstyrkorna på den ena sidan, och Mujahedin på den andra. Organisationen hade erkänts som sådan av ett FN-organ som letade efter vapen för massförstörelse i Irak, vilket visar att det var fråga om två krigförande parter i konflikten. Med hänsyn till att konflikten omfattade två parter som var del av samma stat, var det fråga om en icke-internationell väpnad konflikt.

Om krigsbrott i icke-internationella väpnade konflikter

Icke-internationella väpnade konflikter regleras av den gemensamma artikel 3 (GA3) i Genèvekonventionerna från 1949. Den artikeln utgör en slags minimikonvention för konflikter av det här slaget och stipulerar vissa grundläggande skyldigheter och rättigheter för de krigförande parterna.

De straffrättsliga bestämmelser som finns i Genèvekonventionerna omfattade även GA3. Svåra överträdelser av konventionen straffbelades, vilka även omfattar GA3, som är en del av Genèvekonventionerna. Brott mot den artikeln är ett brott mot konventionen och utgör det som idag benämnds krigsbrott. Det finns inga tvivel om detta och det har bekräftats av Internationella Rödakorskommitténs studie 2005.

Det finns militära handböcker från 50-talet som visar att brott som begås i icke-internationella väpnade konflikter utgör krigsbrott, samt även regler från amerikanska

inbördeskriget som anger detta. Vidare har det i Tadic-avgörandet anförts att svåra överträdelser som begås i en icke-internationella väpnade konflikter verkligen utgör krigsbrott. Vidare framhålls i domen att tystnad i text inte innebär att det inte finns en regel. Detta resonemang kan jämföras med lagföringen av krigsbrott efter andra världskriget. I de allierade ländernas domstolar dömdes personer för krigsbrott trots att den nationella lagstiftningen inte innehöll sådana straffbestämmelser. Det utgör ett tydligt exempel på att tystnad inte innebär avsaknad av regel.

Det finns inga tvivel om att brott 1988 mot GA3 utgjorde en så kallad svår överträdelse och kan bestraffas enligt reglerna om krigsbrott i Genèvekonventionerna.

5. Mohammad Olyaefard

Det sakkunnige vittnet Mohammad Olyaefard har hörts på begäran av de målsägare som företräds av advokaterna Hesselberg, Hjalmarsson och Wiberg. Förhöret har hållits per videolänk från Kanada den 24 mars 2022. Han har sammanfattningsvis och i allt väsentligt berättat följande.

Om hans professionella bakgrund

Han erhöll sin juristexamen i Iran 1996 och är sedan 1999 advokat och medlem i det iranska advokatsamfundet. Han är specialiserad inom straffrätt och har arbetat med många olika ärenden och aktörer, bland annat har han anlitats som rådgivare till Amnesty, Unicef och andra internationella organisationen. På uppdrag av målsägandebiträdena har han granskat Mohammad Nayyeris rättsutlåtande om den iranska rätten och ställt upp som sakkunnigt vittne.

Om skadeståndsanspråk enligt iransk rätt

Lagen om civilt ansvar trädde i kraft den 27 april 1960 i Iran och fortsatte att tillämpas av domare även efter revolutionen. De tre inledande paragraferna reglerar skadestånd i samband med skada som åsamkas person. Det anges bland annat att den som utan lagligt tillstånd, genom uppsåt eller vårdslöshet, skadar andra människors liv och hälsa, egendom, frihet, integritet eller någon annan lagstadgad rättighet så att det orsakar materiell eller immateriell skada, blir ansvarig för skadestånd som resultatet av sin egen gärning. Den framgår sålunda att lagen omfattar ideella skador, varigenom ersättning kan utgå för det psykiska lidande som en person utsätts för.

Lagen om diya från 1982 reglerar det straffrättsliga ansvaret vid sidan av det civila. Det framgår av artikel 3 att en diya ska utges av den som dödar en muslimsk man. Storleken på en diya justeras i samband med det iranska nyåret, vilket infaller den 21 mars.

Han delar Mohammad Nayyeris bedömning i rättsutlåtandet beträffande de rättsliga grunderna för skadestånd som angivits. Han delar också bedömningen att även en person som inte är muslim är berättigad till ersättning för skada med anledning av brott, och framhåller att så följer av den islamiska lagen. Det är sålunda korrekt att det begärs en full diya för såväl de muslimska fångarna som de ateistiska vänstersympatisörerna.

Beträffande skäligheten i yrkade belopp för det psykiska lidandet framhåller han att det enligt den islamiska rätten är domarens ansvar att avgöra storleken på skadeståndet. Detta framgår bland annat av konstitutionen, som enligt artikel 167 ålägger domaren en plikt att döma även om lagen är tyst, samt av 3 § lagen om civilt ansvar, där det anges att rätten ska bestämma skadans storlek utifrån omständigheterna i det aktuella fallet. Läkarintyg beträffande skadorna eller expertutlåtanden krävs därav inte.

6. Jann K. Kleffner

Det sakkunnige vittnet Jann K. Kleffner har hörts på begäran av åklagaren. Förhöret har hållits på plats i Stockholms tingsrätt den 5 april 2022. Han har sammanfattningsvis och i allt väsentligt berättat följande.

Om hans akademiska bakgrund och uppdraget från åklagaren

Han är professor i internationell rätt vid Försvarshögskolan och har i mer än 20 år forskat om krigets lagar och tillhörande frågor. Han har skrivit mycket inom detta ämne som publicerats.

På uppdrag av åklagaren har han utifrån det underlag som han tillhandahölls gjort en bedömning av frågan om det pågick en internationell eller icke-internationell väpnad konflikt i Iran sommaren 1988. Åklagaren har under förhöret förklarat att han fick samma underlag som redovisades under sakframställningen.

Om väpnade konflikter och krigets lagar

Det som är avgörande för om en väpnad konflikt är internationell eller inte, är frågan om vilka som är parter till den. Föreligger våldsanvändning mellan två eller flera stater är det fråga om en internationell väpnad konflikt. Föreligger våldsanvändning mellan en stat och en väpnad organiserad grupp är det fråga om en icke-internationell väpnad konflikt, förutsatt att det våld som utövas når en tillräckligt hög grad av intensitet.

En icke-internationell väpnad konflikt kan äga rum på flera staters territorium. Det fanns tidigare en tvetydighet i den internationell rätten beträffande denna fråga, men

genom tilläggsprotokoll 2 och annan rättsutveckling är det numera allmänt accepterat att en icke-internationell väpnad konflikt kan utspela sig någon annanstans än på den deltagande statens territorium. Det är därtill möjligt för en icke-internationell väpnad konflikt att pågå parallellt med en internationell väpnad konflikt inom samma område.

För det fall en stat utövar kontroll över den väpnade gruppen i en icke-internationell väpnad konflikt kan konflikten ändra karaktär. I praxis har olika tester tillämpats beträffande vilken typ kontroll som måste utövas av staten för att konflikten ska bli internationell.

Testet om effektiv kontroll, vilket fordrar en hög nivå av kontroll för att den väpnade konflikten ska bli internationell, har tillämpats av Internationella domstolen. Det fordras att staten utövar kontroll över varje enskild operation som utförs av den väpnade gruppen. Jugoslavientribunalen och flera efterföljande domstolar har i stället tillämpat ett test om övergripande kontroll, vilket inte är lika strikt. Kontroll behöver inte vara etablerad över varje enskild operation, men det fordrar åtminstone att staten innehar en samordnande roll beträffande dessa.

När det avser individuellt straffansvar för krigsförbrytelser är det hans och många andras uppfattning att det är testet om övergripande kontroll som ska tillämpas. Den huvudsakliga anledningen till det är att testet om effektiv kontroll tillämpades av Internationella domstolen i fråga om staters ansvar för agerande som utövas av andra än dess egna styrkor. Det var alltså en fråga om statsansvar.

Det finns därutöver ett test om samordnade operationer som formulerats i doktrinen. Praxis rörande detta saknas, men det huvudsakliga argumentet är att det inte går att särskilja två parallella konflikter om en väpnad grupp och en stat är nära sammankopplade och utövar våld tillsammans i gemensamma operationer. Det är inte praktiskt möjligt att åtskilja våldet och inte heller rimligt att tillämpa två olika regelverk.

Huruvida en väpnad konflikt tagit slut är en objektiv bedömning. För det fall fredsavtal eller uttalanden om vapenstillestånd inte återspeglas i fakta på marken kommer den väpnade konflikten att fortsätta. För internationella väpnade konflikter måste de militära operationerna ha upphört på sätt att det kan utgås från att de inte återupptas. Det måste finnas en varaktighet i det väpnade våldets frånvaro. För icke-internationella väpnade konflikter måste det på samma sätt finnas en varaktighet i frånvaron av våld av viss intensitet eller beträffande gruppens organisationsgrad.

Det kan vara en skillnad mellan den väpnade konfliktens avslut och den internationella humanitära rättens upphörande. Vissa personer, såsom krigsfångar, kan bibehålla sitt skydd även om den väpnade konflikten upphör. Detta är tydligt formulerat i traktaten

för internationella väpnade konflikter men gäller likväl för icke-internationella väpnade konflikter.

Det finns i båda typer av konflikter ett skydd för civila mot att dödas och torteras, vilket gäller generellt med ett förbehåll för civila som deltagit i aktiva stridigheter och för oavsiktligt dödande vid proportionerliga attacker mot militära mål. För det fall en situation av kontroll föreligger är alla former av tortyr och omänsklig behandling helt förbjudna.

Om den väpnade konflikten i Iran 1988

Vid tidpunkten för massavrättningarna i juli 1988 var den internationella humanitära rätten fortfarande tillämpbar eftersom de militära operationerna inte hade upphört. Slutet av den väpnade konflikten var inte nådd. De som var fängslade skulle dock oavsett ha åtnjutit ett skydd fram till att de släpptes fria.

Utifrån informationen i underlaget från åklagaren uppfyllde Mujahedin vid aktuell tidpunkt kriterierna för att kunna klassificeras som en organiserad väpnad grupp. Den hade en militärstruktur med befäl, tillgång till vapen och annan militärutrustning samt en förmåga att utföra storskaliga militära operationer. Alla detta tyder sammantaget på att Mujahedin utgjorde en organiserad väpnad grupp.

Det kan vidare konstateras att kriteriet beträffande våldets intensitet var uppfyllt. Mujahedin utförde ett flertal militära attacker, däribland operation Eternal Light och Mersad, som resulterade i tusentals döda och som förefaller ha varit väldigt intensiva. Det var inte heller bara fråga om isolerade operationer, utan det utfördes i en vidare kontext, varigenom kravet på intensitet utan tvekan var uppfyllt.

Mujahedin hade tidigare fått upprätta en bas i Irak. Vidare har det framkommit att Irak tillhandhöll Mujahedin med finansiering, träning och vapen, mot att Mujahedin försåg Irak med underrättelseinformation. Dessa omständigheter är relevanta för att bedöma vilken typ av kontroll som förelåg, men räcker inte ensamt för att kontroll ska anses föreligga. För övergripande kontroll fordras åtminstone en samordnande roll hos staten beträffande de väpnade operationer som utförs.

Det framkommer tydligt i underlaget att Irak utövade en sådan kontroll över Mujahedin som uppfyllde kraven för övergripande kontroll. Det finns indikationer på att Irak även var inblandat i en sådan hög grad att de utövade en effektiv kontroll. Det framgår att operationerna mot Iran sommaren 1988 var nära koordinerade och att Irak även gav order direkt till Mujahedin. Vidare kan det konstateras, för det fall testet om samordnade operationer tillämpas, att även det var uppfyllt. Mujahedin utförde de markbaserade aktionerna och den irakiska armén tog hand om luftstriderna och

artilleriet i de samordnade operationerna. Det förelåg sålunda inte längre två parallella väpnade konflikter vid tidpunkten för massavrättningarna.

7. Sally Longworth

Det sakkunniga vittnet Sally Longworth har hörts på begäran av åklagaren. Förhöret har hållits på plats i Stockholms tingsrätt den 5 april 2022. Hon har sammanfattningsvis och i allt väsentligt berättat följande.

Om hennes akademiska bakgrund

Hon är doktorand på Stockholms universitet och forskar inom internationell humanitär rätt, särskilt såvitt avser mänskliga rättigheter och hur dessa relateras till väpnade konflikter. Innan dess har hon forskat och föreläst på Försvarshögskolan samt arbetat för Specialdomstolen för Sierra Leone och Röda Korset.

Om hennes bedömning av den väpnade konflikten

På uppdrag av åklagaren har hon i sitt utlåtande besvarat huruvida hon delade Jann K. Kleffners bedömning beträffande konflikten i Iran 1988. Hon fick ta del av samma underlag som honom, vilket bland annat bestod av rapporter från Amnesty och Geoffrey Robertson samt en PowerPoint med information från Wikipedia.

Utifrån det material som hon fick anser hon att det i vart fall förelåg en icke-internationell väpnad konflikt 1988 mellan Mujahedin och Iran. Kraven beträffande Mujahedins organisationsnivå och våldsanvändningens intensitet var uppfyllda. Den konflikten pågick parallellt med kriget mellan Iran och Irak.

Karaktären på en icke-internationell konflikt kan förändras om den icke-statliga organisationen strider för en annan stat. För att avgöra om konflikten därigenom blivit internationell används testen om effektiv eller övergripande kontroll.

I testet om effektiv kontroll är den huvudsakliga frågan om det vid varje specifik operation förelåg kontroll från staten. I prövningen beaktas sålunda enskilda händelser på sätt som inte görs vid testet för övergripande kontroll, där det i stället är förhållandet mellan organisationen och staten sett över en större tidsperiod som är avgörande.

Vid individuellt straffansvar är det testet om övergripande kontroll som ska tillämpas. Testet för effektiv kontroll har använts av Internationella domstolen för att fastställa statsansvar, vilket avser en annan del av den internationella rätten. Inom den

humanitära rätten används testet för övergripande kontroll när den väpnade konflikten ska klassificeras.

I underlaget framgår beträffande operation Forty Stars att det fanns en orderlinje mellan Mujahedin, som hade marktrupper, och det irakiska flygvapnet. Irak säkrade en stad, vilken sedan lämnades i Mujahedins kontroll. Det fanns en tydlig uppdelning av arbetsuppgifter och en koordinering av styrkor. Underlaget beträffande operation Eternal Light, som ägde rum i juli 1988, är inte lika detaljerat, men det finns uppgifter om att det förekom någon sorts flygunderstöd från Irak, men den verkar av okänd anledning ha upphört vid en viss punkt. Sett över en längre tidsperiod förefaller det fortfararande var någon form av koordinering mellan Irak och Mujahedin, på sätt som kan tala för att det förelåg övergripande kontroll.

Uppgifterna om samarbetet inom underrättelsetjänsten är av betydelse för testet om övergripande kontroll. Det ger viss tyngd till vad som i övrigt framkommit. Även fatwan indikerar att övergripande kontroll förelåg, men innebär inte ensam att det kan fastslås. Det är inte parterna själva som avgör hur konflikten ska klassificeras. Det är objektiva fakta som är avgörande. Fatwan är dock ett uttalande från den tidpunkten som till skillnad från annat material inte bygger på andrahandskällor.

Om aktörer i två parallella internationella och icke-internationella konflikter har gemensam våldsanvändning, är det exempel på koordinering, men det innebär inte nödvändigtvis att övergripande kontroll föreligger. Det kan dock utgöra fakta som med andra beståndsdelar i ett större mönster sammantaget uppfyller kravet på övergripande kontroll.

Det finns ett skydd för civila i såväl internationella som icke-internationella väpnade konflikter. Skyddet i icke-internationella väpnade konflikter anges i den gemensamma artikel 3 i Genèvekonventionerna, vilket är en bestämmelse som var tillämplig sommaren 1988 förutsatt att konflikten var av en sådan karaktär. Iran hade inte tillträtt tilläggsprotokoll 2, som vidareutvecklade de grundläggande garantierna i artikel 3, men vissa av dess regler utgjorde möjligen sedvana vid den tidpunkten och var därigenom tillämpbara.

Det material som hon tillhandahölls var omfattande i vissa delar och mer detaljfattigt i andra. Hon kunde dra slutsatser utifrån materialet, men det hade varit önskvärt att ha mer underlag från källor av god kvalitet. Hennes bedömning gjordes baserat på fakta, om dessa var fel påverkas de slutsatser som dras.

8. Ove Bring

Det sakkunnige vittnet Ove Bring har hörts på begäran av åklagaren och den tilltalade. Förhöret har hållits på plats i Stockholms tingsrätt den 6 april 2022. Han har sammanfattningsvis och i allt väsentligt berättat följande.

Om hans akademiska bakgrund och utlåtandena i målet

Han disputerade 1979 med en avhandling om den internationella sedvanerättens utveckling rörande skyddet för exproprierad egendom. Sedan dess har han bland annat arbetat som sakkunnig under lagstiftningsarbetet när 22 kap 6 § brottsbalken antogs och givit ut ett flertal böcker och skrifter om krigets lagar. Idag är han professor emeritus i internationell rätt vid Stockholms universitet.

På uppdrag av åklagaren har han kommenterat om de vid den tiden gällande reglerna i brottsbalken går att tillämpa på det sättet att händelserna i iranska fängelser 1988 medför straffbarhet under svensk lagstiftning. Han har även upprättat en uppföljningspromemoria gällande frågan om svåra överträdelser och, på uppdrag av försvaret, i ett utlåtande kommenterat hur ansvarsfrågan skulle bedömas om händelserna ägde rum i en icke-internationell konflikt.

Om den väpnade konfliktens karaktär och huruvida Mujahedinfångarna var av folkrätten särskilt skyddade personer

Mot slutet av den internationellt väpnade konflikten mellan Iran och Irak utnyttjades Mujahedins exilarmé av Saddam Hussen i ett försök att etablera ett förmånligt fait accompli inför vapenvilan som skulle träda i kraft i augusti 1988. De avrättningar av Mujahedin-fångar som ägde rum i olika iranska fängelser kort efter exilarméns attack skedde inom ramen för denna konflikt eftersom fångarna, likt Saddam Husseins trupper och exilarmén, i fatwan utpekades som fiender till den iranska staten. De fängslade kopplades på detta sätt ihop med de personer som begick krigshandlingar mot Iran, innebärandes att avrättningarna föll inom ramen för denna konflikt.

Artikel 4 i den fjärde Genèvekonventionen tillerkänner civilpersoner som befinner sig i händerna hos en part i en internationellt väpnad konflikt status som skyddade personer under förutsättning att de inte är medborgare i den stat i vars våld de befinner sig. Medborgarskapet var sålunda ursprungligen avgörande för frågan om tillfångatagna civilpersoner hade ett skydd enligt Genèvekonventionerna. Detta ändrades emellertid genom den progressiva rättssynen som växte fram och resulterade i de två tilläggsprotokoll som antogs 1979. Artikel 75 i det första tilläggsprotokollet nämner inte frågan om medborgarskap när den stadgar ett skydd för personer som är i händerna på en part i en pågående och internationell väpnad konflikt.

Mujahedin-fångarna var iranska medborgare och saknade därför skydd under den fjärde Genèvekonventionen. I och med att de inte var kombattanter och inte fängslats under strid kunde de inte heller ses som krigsfångar och därmed skyddade under den tredje Genèvekonventionen. De kunde emellertid betraktas som skyddade civilpersoner enligt artikel 75 i tilläggsprotokoll 1. Det innebar bland annat att de skulle tillerkännas vissa rättsstatliga krav för domstolsförfaranden och annat grundläggande skydd.

Artikel 75 i tilläggsprotokoll 1 utformades för att återspegla den rättsutveckling rörande mänskliga rättigheter som hade ägt rum. Artikeln var en länk mellan den humanitära rätten i krig och de mänskliga rättigheter som gäller i fredstid och medförde därför bland annat vissa rättsliga garantier. Att en grundläggande standard om mänskliga rättigheter inkorporerades var inte kontroversiellt under förhandlingarna av tilläggsprotokollen. I och med att båda protokoll ratificerades av många stater omgående hade de grundläggande garantierna i artikel 75 i början av 80-talet förmodligen utvecklats till allmän sedvanerätt. Det finns inga tvivel om att den sedvanerättsliga normen var färdigutvecklad 1988.

Om dåvarande 22 kap. 6 § brottsbalken

Händelserna i Iran 1988 ska bedömas enligt den dåvarande lydelsen av 22 kap. 6 § brottsbalken. Den bestämmelsen var ett blankettstadgande som hänvisade allmänt till de avtal som Sverige var part till och den sedvanerätt som var relevant på området. På ett dynamiskt sätt kunde den folkrättsliga utvecklingen därigenom inkorporeras utan att straffbestämmelsens lydelse behövde ändras. Att uttrycket ”svåra överträdelser” infördes i bestämmelsen var gjordes inte för att begränsa bestämmelsen tillämplighet till internationella väpnade konflikter. Det fanns inte heller något syfte att utöka den till att även omfatta icke-internationella väpnade konflikter. Det var helt enkelt inte en fråga som var föremål för överväganden när den nya bestämmelsen antogs.

Eftersom Sverige hade ratificerat tilläggsprotokollen 1979 ska dess innehåll beaktas vid tillämpningen av straffbestämmelsen, oavsett om tilläggsprotokollen eller någon artikel däri utgjorde sedvanerätt 1988 och oaktat det faktum att Iran inte hade ratificerat protokollen. Den inskränkande referensen till medborgarskap som återfinns i den fjärde Genèvekonventionen överspelades av det upplägg som bestämmelsen hade etablerat. Kärnan i artikel 75 hade sannolikt utvecklats till sedvanerätt 1988 och var därmed bindande även för stater som inte anslutit sig till tilläggsprotokollet, men huruvida så verkligen var fallet behöver svensk domstol inte konstatera. Artikel 75 ska tillämpas som för Sverige gällande traktatregel i kombination med protokollets artikel 85 om straffansvar för svåra överträdelser.

De Mujahedin-fångar som avrättades 1988 hade inte fått en rättegång med de rättsstatsgarantier som föreskrivs i artikel 75. Straffbarheten blir därmed ett faktum under den dåvarande lydelsen för de handlingar som begicks mot de sedan avrättade fångarna.

Om skyddet för tillfångatagna personer i icke-internationella väpnade konflikter

Den gemensamma artikel 3 som finns i Genèvekonventionerna stadgar att både den statliga och den upproriska parten i ett inbördeskrig måste agera enligt vissa grundläggande regler. Straffbarhet kopplat till den normen hade dock inte fått sedvanerättsligt genomslag 1988. Den svenska lagstiftningen utgick traditionellt från att straffbarheten var begränsad till internationella väpnade konflikter. Det dröjde flera år innan sedvanerätt som likställde interna konflikter till internationella i straffbarhetshänseende för individer hade utvecklats. Syftet när Genèvekonventionerna antogs var att staterna inom sin nationella lagstiftning skulle hantera brott under inbördeskrig.

Normer för hur parterna ska uppträda enligt den gemensamma artikel 3 (GA3) fick genomslag tidigt. Men denna norm om tillämpbarhet hade inte överförts till 22 kap. 6 § brottsbalken för att innebära straffbarhet för de personer som agerade i inbördeskrig. Den svenska lagstiftningen utgick från att straffbarheten var begränsad till internationella väpnade konflikter. Sedvanerätt som likställde interna konflikter till internationella i straffbarhetshänseende för individer hade inte utvecklats 1988. I en icke-internationell väpnad konflikt infinner sig därför inte straffbarhet enligt 22 kap. 6 § brottsbalken för de avrättningar som ägde rum i iranska fängelser 1988.

Frågan om när skyddet i GA3 enligt sedvanerätt blev bindande för stater på sätt att det kan föranleda individuellt straffrättsligt ansvar kan inte besvaras entydigt. När Internationella Rödakorskommittén påbörjade sin studie 1995 om denna fråga inleddes en sedvanerättslig process. Möjligen var normen färdigutvecklad 2005, när studien lades fram, men för detta fordras att stater hade anslutit sig till kommitténs bedömning och att en icke-kortvarig statspraxis bildats. Olika stater kan innan den tidpunkten acceptera bundenhet vid olika tillfällen. Den svenska accepten skedde mot slutet av 2010 när folkrättskommittén godtog många av kommitténs slutsatser och slog fast dem som en folkrättslig praxis för Sverige att följa.

9. Mark Klamberg

Det sakkunnige vittnet Mark Klamberg har hörts på begäran av åklagaren. Förhöret har hållits på plats i Stockholms tingsrätt den 6 april 2022. Han har sammanfattningsvis och i allt väsentligt berättat följande.

Om hans akademiska bakgrund och utlåtandet i målet

Han är professor i folkrätt vid Stockholms universitet och har på uppdrag av åklagaren författat ett utlåtande där han kommenterat om de påstådda avrättningarna i Iran 1988 utgör folkrättsbrott. Som underlag fick han en rapport från Amnesty och en som hade skrivits av den brittiske advokaten Geoffrey Robertson, varav båda avhandlade de i målet aktuella händelserna. Därutöver har han själv sökt relevant information i akademisk litteratur.

Om 22 kap. 6 § brottsbalken och dess tillämplighet vid en internationell konflikt

Den svenska bestämmelsen om folkrättsbrott innehar en hänvisning till traktat och sedvanerätt som avser den internationella humanitära rätten. För det fall en internationell väpnad konflikt föreligger är det främst Genèvekonventionerna från 1949 som är av betydelse. Den fjärde Genèvekonventionen, som innehåller regler om behandling av civilbefolkning bland annat under ockupation, kompletteras av tilläggsprotokoll 1 från 1977. Därutöver kan det finnas sedvanerättsliga normer som är av relevans för den svenska straffbestämmelsens innehåll.

Krigsfångar har särskilda rättigheter; de ska bland annat behandlas på ett anständigt sätt och friges när kriget upphör. Även personer som inte är del av en armé men som har varit stridande kan erhålla krigsfångestatus. Fångarna i de aktuella händelserna var dock inte krigsfångar eftersom de hade frihetsberövats utan koppling till den väpnade konflikten. I egenskap av vanliga fångar har de dock alltjämt vissa grundläggande rättigheter enligt den internationella humanitära rätten, vilket framgår av artikel 75 i tilläggsprotokoll 1. För detta skydd förutsätts att det finns en koppling till den väpnade konflikten.

Artikel 75 i tilläggsprotokoll 1 är en bestämmelse som är en del av den internationella sedvanerätten. Detta bekräftades 2005 av Internationella Rödakorskommittén, som i sin studie hade studerat statspraxis från över hundra länder. Slutsatsen utgör en ögonblicksbild från 2005.

Om 22 kap. 6 § brottsbalken och dess tillämplighet vid en icke-internationell konflikt

Såvitt avser icke-internationella väpnade konflikter finns den gemensamma artikel 3 (GA3) i Genèvekonventionerna från 1949. Det är en slags minimikonvention som stipulerar vissa grundläggande rättigheter och skyldigheter i inbördeskrig. Den kompletterades sedermera av tilläggsprotokoll 2 (TP2) 1977. Det finns ett gap mellan reglerna i internationella och icke-internationella konflikter, vilket i delar kan fyllas ut av sedvanerätten.

Sedvanerätt utgörs av statspraxis. För att fastställda vad som är sedvanerätt finns såväl ett objektivt som ett subjektivt element att beakta. Det är fråga dels om vad stater objektiv gör, dels om staterna har en uppfattning om att det finns rättsskyldighet att agera på det sättet. Vid en viss punkt, när tillräckligt många stater anslutit sig till detta, blir det sedvanerättsligt bindande. Det kan inte sägas exakt hur många stater som krävs. Åtskillnad måste göras mellan kvalitet, d.v.s. hur tydliga statshandlingarna är, och kvantitet.

I studien från Internationella Rödakorskommittén fastslogs 2005 att allvarliga överträdelser av krigets lager i icke-internationella väpnade konflikter föranleder individuellt straffrättsligt ansvar enligt sedvanerätten. Fråga uppstår härvid när innan dess denna sedvanerättsliga regel uppstod. Efter en egen studie om statspraxis har han kommit fram till att det i vart fall fanns en bindande regel 1988. Det var en process som, något förenklat, påbörjades på 1860-talet med det amerikanska inbördeskriget och sedan fortsatte 1949 med GA3 och 1977 med TP2. I sin studie skickade han enkäter till bland andra akademiska kollegor utomlands med frågor om rättsläget före 2005. Av de 20 länderna som han erhöll svar ifrån hade 13 haft brott mot krigets lagar i inbördeskrig kriminaliserat sedan i vart fall 1985. Han hade begränsade forskningsresurser i detta arbete och framhåller att ett arbetssätt likt Internationella Rödakorskommitténs fordras om sedvanerätten ska kunna fastslås mer definitivt.

***

SVERIGES DOMSTOLAR

Hur man överklagar

Dom i brottmål, tingsrätt TR-01

Vill du att domen ska ändras i någon del kan du överklaga. Här får du veta hur det går till.

Överklaga skriftligt inom 3 veckor

Ditt överklagande ska ha kommit in till domstolen inom 3 veckor från domens datum. Sista datum för överklagande finns på sista sidan i domen.

Överklaga efter att motparten överklagat

Om ena parten har överklagat i rätt tid, har den andra parten också rätt att överklaga även om tiden har gått ut. Det kallas att anslutnings-överklaga.

En part kan anslutningsöverklaga inom en extra vecka från det att överklagandetiden har gått ut. Ett anslutningsöverklagande måste alltså komma in inom 4 veckor från domens datum.

Ett anslutningsöverklagande upphör att gälla om det första överklagandet dras tillbaka eller av något annat skäl inte går vidare.

Så här gör du

1. Skriv tingsrättens namn och målnummer.
2. Förklara varför du tycker att domen ska ändras. Tala om vilken ändring du vill ha och varför du tycker att hovrätten ska ta upp ditt överklagande (läs mer om prövningstillstånd längre ner).
3. Tala om vilka bevis du vill hänvisa till. Förklara vad du vill visa med varje bevis.

   Skicka med skriftliga bevis som inte redan finns i målet.

   Vill du ha nya förhör med någon som redan förhörts eller en ny syn (till exempel besök på en plats), ska du berätta det och förklara varför.

   Tala också om ifall du vill att målsäganden ska komma personligen vid en huvud-förhandling.
4. Lämna namn och personnummer eller organisationsnummer.

   Lämna aktuella och fullständiga uppgifter om var domstolen kan nå dig: postadresser, e-postadresser och telefonnummer.

   Om du har ett ombud, lämna också ombudets kontaktuppgifter.
5. Skriv under överklagandet själv eller låt ditt ombud göra det.
6. Skicka eller lämna in överklagandet till tingsrätten. Du hittar adressen i domen.

Vad händer sedan?

Tingsrätten kontrollerar att överklagandet kommit in i rätt tid. Har det kommit in för sent avvisar domstolen överklagandet. Det innebär att domen gäller.

Om överklagandet kommit in i tid, skickar tingsrätten överklagandet och alla handlingar i målet vidare till hovrätten.

Har du tidigare fått brev genom förenklad delgivning, kan även hovrätten skicka brev på detta sätt.

Anvisningar för överklagande **TR-01 - Dom i brottmål** • Producerat av Domstolsverket, Avd. för domstolsutveckling • 2018-11

Prövningstillstånd i hovrätten

När överklagandet kommer in till hovrätten tar domstolen först ställning till om målet ska tas upp till prövning.

Om du *inte* får prövningstillstånd gäller den överklagade domen. Därför är det viktigt att i överklagandet ta med allt du vill föra fram.

När krävs det prövningstillstånd?

Brottmålsdelen

I brottmålsdelen behövs prövningstillstånd i två olika fall:

- Den åtalade har dömts enbart till böter.
- Den åtalade har frikänts från ett brott som inte har mer än 6 månaders fängelse i straffskalan.

Skadeståndsdelen

Det krävs prövningstillstånd för att hovrätten ska pröva en begäran om skadestånd. Undantag kan gälla när en dom överklagas i brottmålsdelen, och det är kopplat en begäran om skadestånd till brottet. Då krävs inte prövningstillstånd för skadeståndsdelen om

- det inte krävs prövningstillstånd i brottmålsdelen

  eller om
- hovrätten meddelar prövningstillstånd i brottmålsdelen.

Beslut i övriga frågor

I de mål där det krävs prövningstillstånd i brottmålsdelen (se ovan), krävs det också prövningstillstånd för sådana beslut som bara får överklagas i samband med att domen överklagas. Beslut som kan överklagas särskilt kräver inte prövningstillstånd.

När får man prövningstillstånd?

Hovrätten ger prövningstillstånd i fyra olika fall.

- Domstolen bedömer att det finns anledning att tvivla på att tingsrätten dömt rätt.
- Domstolen anser att det inte går att bedöma om tingsrätten har dömt rätt utan att ta upp målet.
- Domstolen behöver ta upp målet för att ge andra domstolar vägledning i rättstillämpningen.
- Domstolen bedömer att det finns synnerliga skäl att ta upp målet av någon annan anledning.

Vill du veta mer?

Ta kontakt med tingsrätten om du har frågor. Adress och telefonnummer finns på första sidan i domen.

Mer information finns på www.domstol.se.

SVEA HOVRÄTT
Avdelning 08
Rotel 0801

AVRÄKNINGSUNDERLAG
2023-12-19

Aktbilaga
Mål nr B 9704-22

Underlaget avser

Person-/samordningsnummer/födelsetid	Datum för dom/beslut
19610489-1251	2023-12-19
Efternamn	Förnamn
Noury	Hamid

Personen har under en sammanhängande tid av minst 24 timmar varit frihetsberövad* i Sverige eller utomlands med anledning av brott som prövats i målet eller som påföljden avser. Frihetsberövandet har ägt rum under nedan angivna tider.

*på sätt som avses i 2 § lagen (2018:1250) om tillgodoräknande av tid för frihetsberövande

Frihetsberövad	**Frihetsberövandet hävt/upphört/avbrutet** *(lämna tomt för ett frihetsberövande som pågår)*
2019-11-09	

Samtidig verkställighet av påföljd i annat mål

☐ Kriminalvården har underrättat domstolen om att personen har påbörjat verkställighet eller har verkställt påföljd i annat mål under den tid som han eller hon varit berövad friheten (2–4 §§ förordning (2019:96) om tillgodoräknande av tid för frihetsberövande).

Tidigare frihetsberövanden av betydelse för avräkningen

☐ Domstolen har i avgörandet helt eller delvis undanröjt påföljden i tidigare dom, beslut eller strafföreläggande, och det finns uppgifter om frihetsberövanden i tidigare meddelade domar, beslut eller avräkningsunderlag som har betydelse för avräkningen.

Observera: När domstolen lämnar domen/beslutet eller domsbeviset till Kriminalvården ska i vissa fall tidigare domar/beslut med eventuella avräkningsunderlag och avräkningsunderlag enligt 12 a § strafföreläggandekungörelsen bifogas, om det finns uppgifter där som har betydelse för avräkningen (3 § 4 och 27 § förordningen (1990:893) om underrättelse om dom i vissa brottmål, m.m.).

…… Underskrift

Robert Green
Namnförtydligande

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 2290 103 17 Stockholm	Birger Jarls Torg 16	08-561 670 00 08-561 670 90 **E-post**: svea.avd8@dom.se **Webb**: www.svea.se		måndag–fredag 08:00–16:30

SVEA HOVRÄTT
Avdelning 08
Rotel 0801

Målsägandebilaga
2023-12-19

Mål nr
B 9704-22
Anges vid kontakt med domstolen

Domslut avseende Hamid Noury, målsägandebilaga

1. Solmaz Alizadeh

2. Laleh Bazargan

3. Majid Djamshidiat

4. Mehdi Eshaghi

5. Hassan Golzari

6. Sedigheh Haji Mohsen

7. Vida Rostamalipour

Ombud och målsägandebiträde för 1–7: Advokat Bengt Hesselberg
Advokat Bengt Hesselberg AB

8. Masoud Ashraf Semnani

9. Ahmad Ebrahimi

10. Mohsen Eshaghi

11. Homayoun Kaviyani

12. Barjesteh Garmroodi Mehdi

13. Iraj Mesdaghi

14. Siamak Naderi

15. Fereydoun Najafi Aria

16. Sara Rouzdar

17. Mahmmud Royaie

18. Akbar Samadi

Ombud och målsägandebiträde för 8–18: Advokat Göran Hjalmarsson
Advokatfirman GUIDE AB

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 2290 103 17 Stockholm	Birger Jarls Torg 16	08-561 670 00 08-561 670 90 **E-post**: svea.avd8@dom.se www.svea.se		måndag – fredag 08:00–16:30

19. Majid Saheb Jam Atabaki

20. Aliakbar Bandali

21. Reza Fallahi

22. Hossein Farsy

23. Ramazan Fathi

24. Asghar Mehdi-zadeh

25. Mohammed Zand

26. Ali Zolfaghari

Ombud för 19–26: Advokat Kenneth Lewis
Lewis Langley & Partners Advokatbyrå HB

27. Hossein Seyed Ahmadi (endast motpart)

Ombud för 27: Advokat Kenneth Lewis

28. Seyyed Jafar Mir-Mohammadi Berenjestanaki

29. Mehri Haji-Nejad

30. Esmat Talebi Kalhoran

31. Nasrullah Marandi

32. Mahnaz Meimanat

Ombud och målsägandebiträde för 28–32: Advokat Ghita Hadding Wiberg
KRIM advokater HB

SVERIGES DOMSTOLAR
www.domstol.se

Bilaga

Hur man överklagar hovrättens avgörande

Den som vill överklaga hovrättens avgörande ska göra det genom att skriva till Högsta domstolen. Överklagandet ska dock skickas eller lämnas till hovrätten.

Senaste tid för att överklaga

Överklagandet ska ha kommit in till hovrätten senast den dag som anges i slutet av hovrättens avgörande.

Beslut om häktning, restriktioner enligt 24 kap. 5 a § rättegångsbalken eller reseförbud får överklagas utan tidsbegränsning.

Om överklagandet har kommit in i rätt tid, skickar hovrätten överklagandet och alla handlingar i målet vidare till Högsta domstolen.

Prövningstillstånd i Högsta domstolen

Det krävs prövningstillstånd för att Högsta domstolen ska pröva ett överklagande. Högsta domstolen får meddela prövningstillstånd endast om

1. det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av Högsta domstolen eller om

2. det finns synnerliga skäl till sådan prövning, så som att det finns grund för resning, att domvilla förekommit eller att målets utgång i hovrätten uppenbarligen beror på grovt förbiseende eller grovt misstag.

Överklagandets innehåll

Överklagandet ska innehålla uppgifter om

1. klagandens namn, adress och telefonnummer,
2. det avgörande som överklagas (hovrättens namn och avdelning samt dag för avgörandet och målnummer),
3. den ändring i avgörandet som klaganden begär,
4. de skäl som klaganden vill ange för att avgörandet ska ändras,
5. de skäl som klaganden vill ange för att prövningstillstånd ska meddelas, samt
6. de bevis som klaganden åberopar och vad som ska bevisas med varje bevis.

Förenklad delgivning

Om målet överklagas kan Högsta domstolen använda förenklad delgivning vid utskick av handlingar i målet, under förutsättning att mottagaren där eller i någon tidigare instans har fått information om sådan delgivning.

Mer information

För information om rättegången i Högsta domstolen, se www.hogstadomstolen.se

Anvisning för överklagande HR, avgörande, med pt • Producerat av Domstolsverket • 2017-07